APPARATUS ERUDITIONIS AD JURISPRUDENTIAM, PRÆSERTIM ECCLESIASTICAM,

In quo reviso, auctoque
Præter Juris Universalis Principia,
JUS NATURÆ, GENTIUM, DIVINUM, APOSTOLICUM, & PONTIFICIUM, JUS SYNODALE OECUMENICUM, NATIONALE, AC PROVINCIALE,
Unacum
Provinciarum ac Regnorum Ecclesiastico & Politico Statu, Disciplina Ecclesiæ, Hæresibus exortis &c. continua Sæculorum serie ad præsens usque tempus deductum, insertisque in hac præsertim nova editione pro re nata multis observationibus criticis, ac controversiis Juridicis, Publicis, ac Polemicis

METHODO HISTORICO-DOGMATICA COLLIGUNTUR, ET BREVI AC CLARA IDEA DELINEANTUR,

In utilitatem eruditionis amantium, quibus vasta Conciliorum, Decretorum, Historiarum &c. volumina perlegendi aut occasio aut tempus deficit.

AUTHORE
P. JOSEPHO BINER, S. J.
SS. Theol. & SS. Canonum Doctore, horumque in alma Cæsareo-Leopoldina Universitate Oenipontana, ac in celeberrima Episcopali Academia Dilingana, antehac Professore Ordinario ac Publico.

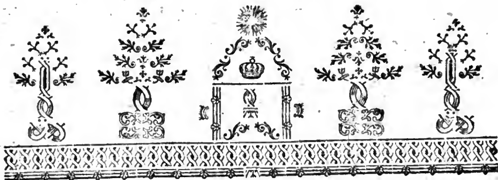
PARS III.

De Jure Synodali Universali.

CUM FACULTATE SUPERIORUM.

Augustæ Vindelicorum & Friburgi Brisgojæ,
Sumptibus Fratrum IGNATII & ANT. WAGNER Biblipol. MDCCLXVII.

PARS III.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

Eruditum *Jurisprudentiæ cultorem non tantum oportet scire Canones & Leges, sed earum etiam fontes, originem, authoritatem, antiquitatem, totamque Juris Historiam, cum observationibus dogmaticis ac criticis, hodierno præsertim sæculo tantopere æstimatis.*

Huc pertinet etiam quam maxime Jus Synodale, *Decreta nempe & Canones Conciliorum. Ex quibus multi quidem sunt selecti, & corpori Juris sparsim inserti, plurimi tamen extra illud in Tomis Conciliorum continentur. Tractaturi itaque de hac materia eruditissima, & Jurisconsulto, præsertim Ecclesiastico, perquam utili ac necessaria, de Jure primum Synodali in genere differemus, tum vero ad illud explanandum in specie descendemus.*

CAPUT I.

De Jure Synodali in Genere.

SUMMARIUM.

QUÆSTIO I.
De necessitate & utilitate Conciliorum.

1. *Definitio & divisio Conciliorum,*
2. *Quamvis non sint absolute necessaria,*
3. *Sunt tamen valde utilia, ad tollendas hæreses, schismata, & restaurandam disciplinam.*

QUÆTIO I.

De Necessitate & utilitate Conciliorum.

Concilium Ecclesiæ definitur, quod sit Prælatorum Ecclesiæ congregatio, ad Fidei controversias decidendas, vel schismata tollenda, vel fidelium mores reformandos, a legitimo capite convocata, aut saltem confirmata.

Alia

Alia autem ſunt *Generalia*, ſeu *Oecumenica* vel *Univerſalia*: quæ authoritate ſummi Pontificis per majores ſaltem orbis orthodoxi Provincias indicuntur, ac confirmantur: quibusque intereſſe poſſunt (ac, niſi legitime impediantur, etiam debent) omnes Epiſcopi cum jure ſuffragii deciſivi, quod in ultimis Conciliis etiam Abbatibus & Generalibus Ordinum conceſſum eſt, & ſic ex conſuetudine jam introducta iisdem competit.

Talia, hactenus celebrata, numerari ſolent 18. ex quibus Græci Schiſmatici tantum recipiunt prima ſeptem. Lutherani & Calviniſtæ vel quatuor, vel quinque, vel ſex prima: quia non ſatis ſciunt, quot habent. Eutychiani tantum tria prima. Neſtoriani tantum duo prima. Macedoniani tantum unum. Ariani & Trinitarii nullum. Prout nimirum cuilibet ſpiritus ſuus privatus & effrænis ſentiendi licentia dictat.

Alia vero Concilia ſunt *Particularia*, eaque vel *Nationalia*, ſeu integræ alicujus Nationis, quibus Patriarcha aliquis aut Primas Regni præſidet, qualia ſunt Concilia plura Romana, ex Italis congregata: Toletana ex Hiſpanis: Carthaginenſia ex Afris.

Vel ſunt *Provincialia*, ex Epiſcopis alicujus Metropolitani aut Archi-Epiſcopi Provincia collecta: qualia olim pro ſingulis annis fuerunt præſcripta: his præeſt Metropolitanus, aut Archi-Epiſcopus.

Vel denique ſunt *Diœceſana*, ab Epiſcopo cum Clero ſibi ſubjecto inſtituta, in quibus tamen ſolus Epiſcopus habet ſuffragium deciſivum: Clerus vero tantum conſultivum.

Quamvis autem Pontifex, etiam extra Concilium, in decidendis quæſtionibus fidei ſit infallibilis, tanquam conſtitutus a Christo Judex omnium controverſiarum, quæ circa fidei & morum doctrinam moventur, eique tanquam Eccleſiæ capiti ac Chriſti Vicario obtemperare debeat fraternitas univerſa, ut loquitur S. Cyprianus *lib.* 1. *epiſt.* 3. atque ſic non abſolute & ſimpliciter ſint neceſſaria Concilia, præſertim generalia, utpote ſine quibus primis trecentis annis bene eſt gubernata Eccleſia, licet multæ hæreſes, ſchiſmata, vitia & abuſus contra illam inſurgerent. 2. Quamvis Concilia non ſint abſolute neceſſaria.

Nihilominus tamen Concilia Eccleſiæ valde eſſe utilia, nemo erit, qui eat inficias. Quid enim ad hæreſes opprimendas atque extirpandas opportionius unquam exiſtimatum, quam univerſale concilium? Unde contra hæreſin Arianam, late ſe diffundentem, inſtituta Nicææ in Bithinia prima ſynodus Oecumenica: contra Macedonianam ſecunda Conſtantinopoli: contra Neſtorianam tertia Epheſi: contra Eutychianam quarta Chalcedone: contra hæreſin Origenis quinta Conſtantinopoli: ibidemque ſexta contra Monothelitarum errorem, per magna, etiam Patriarcharum, capita graſſantem: contra Iconoclaſtas tumultuantes ſeptima Epheſi: ſic- 3. Sunt tamen valde utilia Ad tollendas hæreſes,

que aliis etiam hæresibus Concilia, tanquam utilissimum medium, sunt opposita.

Schismata. Neque utilius quidquam ad tollenda schismata. Sic synodus octava, decima, decima tertia, decima quarta, decima sexta, decima septima, Constantiensis aliæque temporibus Damasi, Symmachi, Cornelii, Sixti III. Leonis III. &c. contra diversa schismata sunt celebratæ.

Restaurandam disciplinam. Sed neque aliud efficacius remedium ad extirpandos abusus & vitia, atque ad labescentem Ecclesiasticam disciplinam restituendam. Hinc enim tot saluberrima decreta descendunt ex synodis illis generalibus Lateranensibus, præcipue sub Alexandro III. & Innocentio III. Romæ institutis, uti etiam ex utroque Lugdunensi, & Viennensi, quorum plura in corpus juris Canonici sunt illata.

4. Et quidem suavius & efficacius. Licet enim hæc omnia remedia Ecclesiæ afferre posset summus pontifex, cui cum clavibus regni cœlorum amplissimam potestatem ligandi ac solvendi, atque adeo supremam jurisdictionem, a solo Christo dependentem, concessam novimus; suaviori tamen non raro atque efficaciore ratione proceditur, si omnes undique Christiani populi videant, etiam Episcopos suos, in partem sollicitudinis vocatos, omnemque universim per eos Ecclesiam cum capite suo, Romano Pontifice, consentire. Quo sane pacto fit, ut Ecclesiæ leges atque decreta, sive ad fidei doctrinam illa pertineant, sive ad morum disciplinam, certius ac promptius per provincias innotescant, & apud fideles in usum & praxin eant, obstructo iis etiam ore, qui per hæresin Pontificem non agnoscunt, aut per schisma obedientiam eidem detrectant, aut per nescio quam sentiendi libertatem infra Concilii generalis authoritatem eum deprimunt.

5. Etiam particularia ad hoc sunt utilia. Quia autem difficile omnino est, generales orbis terrarum cœtus colligere, tum propter locorum distantiam, itinerum molestias, sumptuum magnitudinem, aut Principum sæcularium bella ac dissensiones, tum propter alias difficultates, hisce præsertim temporibus, quibus orbis in tot potestates est divisus, quasque nimium quantum expertum est Concilium Generale ultimum; ideo plurima particularia, in Europa, Asia, & Africa sunt instituta Concilia, tum ad sanciendam conservandamque disciplinam ecclesiasticam, tum etiam ad condemnandas hæreses notorias & apertas: prout hæresin Pauli Samosateni a Synodo Antiochena comdemnatam annales referunt. Convenerant enim Patres ad depellendum lupum apertum ab ovili Christi.

Atque hac ratione Romanus etiam Pontifex majores Ecclesiæ causas adhibito Concilio, magno vel parvo, solet expedire. Quid enim aliud sunt tot Romanæ Cardinalium atque Episcoporum Congregationes, ac perpetua assistentia, quam Concilia quædam, unita Christi Vicario, quæ diligenti

genti examine, maturoque judicio caufis difcuffis, placita fua ultimatæ Pontificis fententiæ fubmittunt.

Sic enim non tantum prifcis temporibus plures circa fidem controverfias compofitas, fed noviffime etiam hærefin Janfenianam a Sede Apoftolica condemnatam vidimus: quam fententiam tanquam Ecclefiæ definitionem infallibilem veri fideles agnofcunt venerantur que. 6. Patet in damnatione hærefis Janfenianæ.

Atque ex his licet colligere, quid refpondendum, & quomodo conciliandæ variæ Patrum fententiæ, dum aliqui Conciliorum neceffitatem adftruere, alii vero eandem videntur negare. Nam negant neceffitatem abfolutam, adftruunt vero neceffitatem *fecundum quid*, ut loquimur in fcholis, vel ad fummum neceffitatem aliquam moralem, ut fuavius ad quorumdam hominum genium, & efficacius afferatur remedium. Qua de caufa ipfi etiam Apoftoli, licet feorfim controverfias exortas Antiochiæ de legalibus potuiffent dirimere, in cœtum tamen aliquoties fe collegerunt, ne viderentur præterire medium ordinarium, ab ipfo Chrifto infinuatum, dum dixit, ubi duo vel tres in fuo nomine fint congregati, ibi fe effe in medio eorum. Quo deinde medio ordinario femper in Ecclefia ufi funt Romani Pontifices, qui nullam unquam hærefin damnarunt abfque omni Concilio, magno vel parvo, optime gnari, adhibito plurium Concilio & confilio rectiffime gubernari Ecclefiam, ne Pontifex temere & abfque fufficienti deliberatione videatur procedere.

QUÆSTIO II.

Ad quem pertineat Jus convocandi Concilia generalia?

Certum eft Concilia Diœcefana convocanda effe ab Epifcopo, Provincialia ab Archiepifcopo, Nationalia a Patriarcha vel Primate; de Conciliis autem generalibus controverfia eft inter Catholicos & Sectarios hujus temporis. Nam ifti ficut Ecclefiafticum Regimen, ita etiam jus convocandi Concilia, tribuunt Principi fæculari, ac præfertim Imperatori. Hinc inter alios prætextus, cur ad Concilium Tridentinum, licet fæpius invitati, non venerint, fuit etiam hic, quod non fuerit indictum ab Imperatore: ideoque non recipiendum clamat Carolus Molinæus.

Catholici vero tenent, jus indicendi Concilia generalia fpectare ad fummum Pontificem: fufficere tamen, fi alius indicat cum ejus confenfu, vel approbatione, vel fubfequente confirmatione: alioquin non effe legitimum Concilium, fed conciliabulum, *Can.* 1. 2. & 5. *dift.* 17. S. Thomas 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. Nam Chriftus Petrum juffit oves fuas pafcere. Paftoris autem eft oves congregare, non autem ovium congregare paftores. Deinde folus Pontifex in rebus Ecclefiafticis eft fuperior omnium Chriftianorum totiusque Ecclefiæ, non vero ullus Imperator aut Rex, quorum Papa convocat Concilia.

Potestas etiam temporalis unius vel alterius nationis finibus circumscribitur. Unde extera regna non agnoscerent Imperatoris mandata. Cumque Protestantes fateantur, Episcopi esse convocare ad Concilium Dioecesanum, & Archi Episcopi ad Provinciale: concedere etiam oportet, summi Pontificis esse indicere Concilia generalia.

Ut constat ex ipsis Conciliis; Neque alia unquam fuit in Ecclesia persuasio. Canon siquidem habetur antiquissimus, quo statuitur absque consensu Romani Pontificis non posse Concilia celebrari: quem renovavit Concilium Nicænum I. ut testatur synodus Alexandrina in epistola ad Felicem, & Julius I. in epistola ad Episcopos Antiochenos, cujus meminit Socrates *l.* 2. *c.* 13. ubi testatur, Julium scripsisse Antiochenis, Canonem Ecclesiasticum vetare, ne decreta absque sententia Romani Episcopi Ecclesiis sanciantur. Idem testatur Sozomenus *l.* 3. *c.* 9. scripsisse nempe Julium I. ad Episcopos Orientales, qui Antiochiæ ad Concilium convenerant, eos contra Concilium Nicænum res novas moliri: *Nam legem esse, quæ pronuntiat, acta illa irrita esse, quæ præter sententiam Romani Episcopi constituuntur.* Unde etiam *Can.* 2. *dist.* 17. dicitur ex eodem Julio Pontifice ad orientales Episcopos, Antiochiæ contra S. Athanasium congregatos, scribente, juxta Canones sine authoritate Romanæ Ecclesiæ Concilia fieri non debere: nec ullum ratum esse Concilium, quod ejus auctoritate non fulcitur.

Rursus: in Concilio Chalcedonensi act. 1. Dioscoro Patriarchæ Alexandrino prohibitum fuit sedere inter Episcopos, eo quod synodum (nempe Ephesinam secundam) facere ausus esset sine auctoritate Apostolicæ Sedis. *Quod* (inquit) *nunquam licuit, nunquam factum est.* In synodo vero septima generali act. 6. irritum declaratum fuit Concilium, quod sine consensu Romani Pontificis Imperator indixit Constantinopoli.

Idem sensus erat Patrum in Concilio Romano IV. sub Symmacho; in quo cum Theodoricus Rex dixisset, se convocasse synodum ad judicandum in causa Symmachi Papæ, responderunt omnes Episcopi, a Papa non a Rege convocari synodum, etiamsi Papa accusaretur: nec prius acquieverunt, quam Rex literas Papæ Ostenderet, se ex voluntate ejusdem Papæ synodum convocasse, ipseque Pontifex præsens hoc testaretur. *c.* 6. *dist.* 16. *cum glossa.* Adeo nempe persuasum toti antiquitati fuit, nullum legitimum celebrari Concilium, nisi Pontificis auctoritas interveniat.

Hoc ipsum testantur antiqui Pontifices, ut Leo I. in epist. ad Turibium: Pelagius II. in epist. ad Orientales cap. 1. in qua scribit: *Generalium synodorum convocandi authoritas Apostolicæ Sedi B. Petri singulari Privilegio tradita est.* Canone vero 5. dist. 17. ex eadem epistola Pelagii sic habe-

habetur: *Multis denuo Apostolicis & Canonicis atque Ecclesiasticis regulis instruimur, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari.*

Imo neque Imperatores hanc adulationem probarunt: Sic, cum Valentinianus rogaretur ab Episcopis quibusdam, ut permitteret eis Concilium celebrare, teste Sozomeno l. 6. c. 7. respondit: *Mihi, qui sum in sorte plebis, fas non est, talia curiosius perscrutari: Sacerdotes, quibus ista curæ sunt, quocunque voluerint, loco conveniant.* Et ipsis Imperatoribus fatentibus,

Denique de hoc argumento est tota distinctio 17. in decreto Gratiani, in qua præter allegatas jam auctoritates, citatur etiam can. 1. epistola Marcelli Papæ ad Maxentium, item testimonium Symmachi Papæ, Gregorii &c.

Cæterum apud Catholicos hæc res certa est, utpote definita in Concilio Lateranensi generali sub Leone X. sess. 11. ubi asseritur, Romani Pontificis esse, Concilia generalia indicere. Duos tantummodo casus excipiemus, in quibus Cardinales & Episcopi, etiam invito Romano Pontifice, se possent in Concilio congregare: nempe in casu, quo Papa laberetur in hæresin, & quo dubium esset, quis sit legitimus Pontifex. In his igitur casibus possent Episcopi Ecclesiæ de capite providere, non tamen articulos fidei definire, aut de aliis gravioribus causis statuere, cum ejusmodi Concilium imperfectum esset. Bellarm. *lib.* 1. *de Concil. c.* 14. *ad* 2. nisi postea illa definitio confirmaretur a Papa, ut factum in Concilio Constantiensi a Martino V.

Verum equidem est, Imperatores non raro in convocandis Conciliis generalibus suam junxisse operam: semper tamen simul intervenit auctoritas Romani Pontificis, aut consentientis, aut approbantis, aut confirmantis. Sic Nicænum I. convocasse Sylvestrum & Constantinum, habetur in 6. synodo act. 18. & Damasus testatur in Pontificali, Concilium in Nicæa esse habitum cum consensu Sylvestri: qui etiam legatos suos ad illud misit. Constantinopolitanum primum indictum fuit per litteras Damasi Papæ, quas Imperator Theodosius ad Episcopos misit, ut constat ex Theodoreto *lib.* 5. *Hist. Eccles. cap.* 9. Ephesina synodus indicta fuit authoritate Cœlestini Papæ ope S. Cyrilli ejus Legati: ut colligitur ex chronico Prosperi, & historia Evagri *l.* 1. *c.* 4. Chalcedonensis convocata est authoritate Pontificis Leonis per Martianum Imperatorem, qui Leonem per epistolam rogaverat, ut Concilium statuat, eique præsit. Extat hæc epistola Imperatoris ante Concilium Chalcedonense. 8. Qui operam & auxilium præstant.

Quamvis ergo dicatur, quatuor ista Concilia ab Imperatoribus esse convocata, tamen id semper authoritate & consensu Pontificis factum est.

De

De reliquis vero Conciliis generalibus ipsi protestantes fatentur, indicta & convocata illa esse authoritate Pontificum Romanorum.

Plures autem causæ erant, cur intervenerit Imperatorum consensus: nam vigebat adhuc lex prohibens collegia, & frequentes hominum cœtus absque Imperatoris authoritate. Deinde, quia illis temporibus Episcopi conveniebant potissimum sumptibus publicis, & quidem in civitatibus Imperatoris, decebat utique, ut ejus consensus requireretur, ejusque auxilium & protectio contra violentiam Gentilium, Hæreticorum & Schismaticorum imploraretur, ut Concilium sit liberum & securum.

QUÆSTIO III.

Ad quem pertineat Jus præsidendi Conciliis Generalibus?

9. Sententiæ Protestantium. Protestantes sicut jus convocandi Concilia tribuunt Imperatori, ita etiam jus eisdem præsidendi, vel per se ipsum vel per suos legatos, illaque gubernandi; vel certe hoc jus deferunt seniori ex Patriarchis, aut Episcopo loci. Atque imprimis afferunt varia Concilia particularia, ut Aquileiense, Constantinopolitanum sub Menna, Carthaginensia &c. quibus Episcopus Romanus nec per se, nec per legatos præfuerit. Verum hoc argumentum saltat extra rhombum: non enim hic quæstio est de Conciliis particularibus: fatemurque ultro, his præsidendi jus vel Episcopo, vel Archiepiscopo, vel Primati aut Patriarchæ competere. Deinde afferunt nomine Conciliorum quædam Conciliabula, ab Ecclesia semper rejecta, ut Ephesinum secundum, cui Dioscorus præsedit. Sed etiam de his fatemur, eis non præsidere Pontificem, sed alium quemdam.

10. Præsidet Papa. Quoad Concilia vero generalia negamus, alium eis præsidere, quam summum Pontificem oportere; quia ipsi commissa est cura ovium Christi *Joan.* 21. ac claves regni cœlorum traditæ, *Matth.* 16. & hac potestate, a Christo data, jam usus est S. Petrus in Concilio Apostolico *Act.* 15. nam ipse in eo proposuit quæstionem, illamque primus definivit, quem deinde secuti sunt Jacobus ac reliqui: quare merito S. Hieronymus in Epistola ad Augustinum affirmat, Petrum illi Concilio præsedisse. Unde etiam Concilia, Episcopi, & Principes sæculares Pontificem, tanquam Pastorem universæ Ecclesiæ, vocant Patrem, ut constat ex Epistola Concilii Chalcedonensis ad Leonem Papam, in qua Episcopi congregati se filios appellant, & Pontificem rogant, ut decretis suis eorum judicia confirmet. Quis autem dubitet, an Pater filiis, Pastor ovibus præesse debeat? Atque hinc Patres, ut Athanasius in 2. *apolog.* & in *Epist. ad solitariam vitam agentes*, reprehendunt Constantium, Imperatorem Arianum, quod in Concilio præesse voluerit.

Neque

Neque aliud unquam in Conciliis generalibus usu ipso est observatum. Nam, quod Romanus Pontifex ultimis decem Conciliis, quæ in occidente sunt habita, præfuerit, neque Protestantes diffitentur. Quod autem etiam in octo orientalibus id factum sit, patet ex eo, quod in primo Nicæno non præsederit Imperator, ut voluit Brentius: nam Constantinus non tantum sedit loco humiliore, sed etiam ultimus omnium subscripsit, ut testatur Basilius Imperator in fine octavæ synodi: fassusque est, se debere ab Episcopis judicari. *Ruffinus libr.* 10. *c.* 2. Ambrosius *epist.* 32. Id semper observatum.

Præfuerunt igitur illi Concilio Hosius Cordubensis Episcopus, Vitus & Vincentius, Sylvestri Papæ Legati; nam hi tres primi omnium subscripserunt, etiam ante Patriarchas, testaturque S. Athanasius *in epist. ad solitar. vitam agentes*, Hosium principem fuisse ejus Concilii, ac symbolum Nicænum composuisse.

Ex quo patet, quam falso scripserint Centuriatores Magdeburgici, in Nicæno præsedisse Eustathium, Patriarcham Antiochenum, qui tamen ne quidem inter primos subscripsit. Adhuc evidentius falsa est opinio Calvini, quod Athanasius præsederit: qui tunc necdum erat presbyter; & tantum Diaconus comitatus est Alexandrum Patriarcham Alexandrinum: unde ne quidem subscripsit.

In secunda generali Synodo, quam ex duabus coaluisse diximus, Romæ præsedit Damasus Papa, Constantinopoli vero Nectarius, Patriarcha. Imperator vero Theodosius tantum misit ad Episcopos litteras Damasi, quibus ad concilium convocabantur. Theodoretus *libr.* 5. *c.* 9. & 10.

In tertia, Ephesi habita, præsedit Cœlestinus Papa per Cyrillum, Legatum suum, ut testantur Niceph. *l.* 14. *c.* 38. Evagrius *l.* 1. *c.* 4. Photius *in libr. de septem synodis &c.* Prosper in chron. ubi scribit, Nestorio præcipue restitisse Cyrilli industriam, & Cælestini auctoritatem. Imperator vero Theodosius Junior misit ad Concilium Candidianum Comitem, non ut se misceret quæstionibus Ecclesiasticis, sed ad synodi defensionem, ut ipse Theodosius scribit in epistola ad Concilium; quæ habetur in actis Concilii Ephesini.

II. Ut constat inductione.

In Chalcedonensi in sexta actione præsens quidem fuit Imperator Martianus, seditque primo loco, sed non ut Judex controversiarum, verum ut fidem a Patribus explicatam ope & authoritate defendat, ut firma sit: prout ipse testatur in oratione ad synodum habita, quæ extat actione 6. ad reliquas actiones reliquit Legatos ad defensionem Concilii; ne sicut in prædatorio conciliabulo Ephesino, ubi Dioscorus per milites Episcopos coegit subscribere, vi, metu ac tumultu res ageretur. Nunquam tamen aut Imperator, aut ejus Vicarii definitivam sententiam dixerunt,

neque ſubſcripſerunt Vicarii (Imperator vero ultimo loco, ut conſentiens) ſed in omnibus Patrum ſententiis acquieverunt.

Præfuerunt autem huic Concilio Paſchaſinus & Lucentius, Legati Papæ Leonis I. qui quoad ſeſſionem, ſententiam dicendam, & ſubſcriptionem ubique primum locum tenuerunt, & *act.* 3. nomine Leonis univerſalis Eccleſiæ capitis Dioſcorum depoſuerunt, conſentiente Concilio, ac inhærente Leonis epiſtolæ.

In quinta generali præſedit quidem Eutychius, Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui tamen aperte confeſſus eſt primatum Vigilii Papæ, ut patet ex ejus epiſtola ad Vigilium data, in qua ait: *Petimus, præſidente nobis Veſtra Beatitudine, de tribus capitulis quæri & conferri.* Zonaras etiam in Vita Juſtiniani Vigilium Papam vocat *Principem* hujus Concilii. Neque Eutychius quidquam in Concilio definiri paſſus eſt, niſi lectis prius litteris & ſententia Papæ. Annatus *in appar. l.* 5. *ſect.* 1. *art.* 3.

In ſexta Præſides fuerunt Legati Agathonis Papæ, in omnibus actionibus habentes primatum; ut conſtat ex actis Concilii, & ex Zonara in vita Conſtantini IV. Imperatoris; qui quidem interfuit Concilio, primoque loco ſedit, ſed non ut Judex: nam nullam ſententiam tulit, & ultimus ſubſcripſit, non definiens, ſed conſentiens.

In ſeptima & octava absque omni controverſia Præſides fuerunt Legati Apoſtolicæ Sedis: in illa quidem Adriani I. in hac vero Adriani II. nam ubique primi nominantur, primi dicunt ſententiam, primi ſubſcribunt. In ſeptima nullus legitur adfuiſſe Imperator: in octava ſub finem adfuit quidem Imperator Baſilius, ſed aperte teſtatus eſt, non eſſe ſuum ſe immiſcere Eccleſiaſticis judiciis; ut conſtat ex ejus oratione, quam in Concilio habuit. Subſcripſit poſt Patriarchas ante Epiſcopos, profeſſus tamen debuiſſe ſe Conſtantini, Theodoſii & Martiani exemplo poſt omnes Epiſcopos ſubſcribere, niſi iſti hunc honorem ei detuliſſent.

12. **Argumenta Acatholicorum.**

Opponunt quidem Proteſtantes cum Brentio exempla aliqua ex teſtamento veteri, ut Moyſis, Joſue, Davidis, Salomonis, Ezechiæ, Joſiæ &c. qui non raro leguntur eccleſiaſtica negotia Religionis tractaſſe: cumque Principi ſæculari commiſſa ſit cuſtodia legum, Eccleſiæ curam ad eos præcipue ſpectare. Sed reſpondetur, Moyſen non tantum ducem populi, ſed etiam Sacerdotem ſummum fuiſſe. Reliqui autem aliqua quandoque, quæ ad ſacerdotes alias ex officio ſpectabant, agebant authoritate extraordinaria, a Deo conceſſa; non tam ut Regibus, quam ut Prophetis, ut oſtendit Bellarminus *lib.* 1. *de Romano Pontifice cap.* 7. cuſtodes autem legum ſunt Principes, etiam Divinarum; quia ipſorum eſt edictis & pœnis coercere blaſphemias, ſacrilegia, hæreſes &c. Quænam autem

ſint

fint hæreſes, aut quæ fides orthodoxa, ad ſedem Apoſtolicam & Epiſcopos pertinet docere.

Sed inſtant, contingere poſſe, ut ipſe Papa in Concilio ſit accuſandus: tunc autem non convenire, ut ipſe indicat Concilium, eique præſit: cum nemo debeat ſimul eſſe pars & judex, ſed reſpondetur, Pontificem non poſſe privari jure ſuo jam per 1700. annos poſſeſſio. Nec Princeps ſupremus deſerit eſſe Judex, licet cum ipſo litigetur. Unde etiam a Principe male informato ad eundem melius informandum appellari nonnunquam ſolet.

Fuitque hoc in more poſitum ab antiquiſſimis temporibus in Eccleſia, ut Pontifex, cum accuſaretur de crimine, partes rei & judicis ſimul ageret. Sic in cauſa Marcellini (ſi tamen hiſtoria de ejus lapſu, & ſynodo Sinueſſana ſubſiſtat: de quo Critici multum diſputant) Concilium unanimi voce dixit, eum non poſſe ab ullo damnari, ſed ipſum debere ſuum eſſe Judicem; ut refertur in epiſtola Nicolai I. ad Michaelem Imperatorem. Idem contigit in cauſa Sixti III. de adulterio accuſati: item in cauſa Symmachi: ubi Epiſcopi Theodorico Regi aperte dixerunt, Concilium non potuiſſe ab alio indici, quam a Pontifice, licet ipſe accuſetur. Rurſus Alexander Patriarcha Alexandrinus litigabat cum Ario, Cyrillus cum Neſtorio, Leo I. cum Dioſcoro, & tamen fuerunt Judices in Conciliis, Nicæno, Epheſino, & Chalcedonenſi. Cæterum alias diximus, ſi Epiſcopi in Concilio Papam convincere poſſent de hæreſi, poſſe eum ab illis deponi, aut depoſitum declarari: uti etiam poſſunt providere Eccleſiæ de certo capite, quando plures ſe gerunt pro Pontificibus, & dubium eſt in Eccleſia, quis eorum ſit verus Papa, ut contigit in Concilio Conſtantienſi. 13. Quid ſi Papa accuſetur?

QUÆSTIO IV.

Quinam vocandi ſint ad Concilium generale?

Reſpond. Regulariter vocandi ſunt omnes totius orbis Epiſcopi, qui actualem habent juriſdictionem in Diœceſin ſibi ſubjectam, ita, ut nullus poſitive excludi poſſit (niſi ſit excommunicatus) quia ad eos pertinet regere Eccleſiam Dei. *act.* 20. adeoque omnes gaudent jure ſuffragii deciſivi. 14. Omnes Epiſcopi.

Sufficit tamen, ut ex diverſis Provinciis compareant, & abſolute multi interſint. Nam in orientalibus Conciliis pauci ex occidentalibus comparuerunt, & in occidentalibus pauci ex orientalibus.

Epiſcopos tamen ſuffraganeos aut titulares non eſt neceſſe vocari: quia carent actuali juriſdictione. Poſſunt tamen vocari cum jure ſuffragii.

Cardinales, etiam non Episcopi, vocantur ex privilegio, vel consuetudine: uti etiam Generales Ordinum, & Abbates, habentes jurisdictionem, ab Episcopo exemptam.

Præter istos vocari etiam, aut ab Episcopis mitti solent docti Theologi, Jurisconsulti, quandoque etiam Laici; qui tamen omnes tantum habent votum consultivum, dum tantum discutiendis rebus, & examinandis adhibentur. Adesse solent etiam quidam tanquam ministri, qui videlicet neque decisivum neque consultivum votum habent in Concilio, sed ministerium tantum aliquod in eodem exercent, ut Notarii, Scribæ &c.

Alii denique intersunt, ut Concilii defensores, caventes, ut omnia in eo pacate fiant, nec quisquam violentiam ullam exerceat, ut Principes, aut eorum Legati.

15. Acatholicorum opinio. Huic doctrinæ se rursus opponunt Protestantes. Nam Lutherus vult, ex omni hominum genere viros doctos, etiam laicos habere in Concilio jus suffragii decisivi: Brentius vero & Calvinistæ hoc jus solis electis tribuunt: eo quod soli ad Ecclesiam pertineant. Alii denique contendunt, omnes Parochos de jure esse vocandos.

Confutatur. Verum contra errorem Lutheranorum est, quod Episcopis commissum sit a Deo regimen Ecclesiæ: sic enim act. 20. dicitur: *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Et hinc in primis Ecclesiæ Conciliis, quæ etiam ab illis ut legitima agnoscuntur, soli Episcopi tanquam judices, & definientes subscripserunt, & quidem hac formula: *Ego N. N. Episcopus definiens subscripsi.* Quia nempe, ut S. Cyprianus scribit ad Jubaianum, *Ecclesia* (& consequenter etiam Concilium, Ecclesiam repræsentans) *est in Episcopo.* Unde celebre illud Concilii Chalcedonensis effatum: *Mitte foras superfluos, Concilium Episcoporum est.* Ergo de jure ordinario soli Episcopi ad Concilium sunt vocandi.

Confirmatur authoritate SS. Patrum, qui docent, non ad quosvis, sed ad Episcopos pertinere in Conciliis judicare, ut S. Cyprianus *in epist. ad Julianum:* Hilarius *libr. de synodis:* Hieronymus *libr. 2. apol. contra Ruffinum:* Ambrosius *epist.* 32. Augustinus *epist.* 119. Leo *epist.* 16. Ruffinus *libr.* 10. *Hist. c.* 1. Unde etiam Eusebius *libr.* 5. *Hist. cap.* 23. de primis post tempora Apostolorum celebratis Conciliis tempore Victoris Papæ super quæstione de paschate celebrando scribit, conventus Episcoporum per quasvis provincias esse convocatos. Et Theodosius Junior in epist. ad Ephesinam synodum, quæ habetur in actis ejusdem Concilii, ait, illicitum esse, eum, qui non est in ordine Episcoporum, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.

Et

Et ratio ulterior eſt: quia, ut quis in Concilio jure ordinario tanquam judex damnet hæreſes ac hæreticos, aut condat Canones pro reformanda morum diſciplina, aut de Epiſcoporum aliorumque Eccleſiaſticorum cauſis judicet, eosque condemnet vel abſolvat, requiritur jurisdictio ſpiritualis pro foro externo. Atqui ſoli Epiſcopi habent talem jurisdictionem, non vero alii docti, Parochi, aut laici, cujuscunque ſint dignitatis. Ergo ſoli Epiſcopi jure ordinario poſſunt eſſe Judices.

Accedit, quod Concilium repræſentet Eccleſiam. Ergo ſoli vocandi, qui Eccleſiam repræſentant. Hi autem ſunt Epiſcopi: nam ut ex S. Cypriano notavimus, *Eccleſia eſt in Epiſcopo.* Ergo hi ſoli jure ordinario ſunt vocandi. Confir. Sicut in comitiis Imperii Imperator tanquam caput una cum Statibus repræſentat totum Imperium, quin omnes cives aut omnia membra Imperii ad comitia vocari debeant, aut votum ab iis peti; ſic in Conciliis tanquam comitiis eccleſiaſticis ſummus Pontifex tanquam caput Eccleſiæ, una cum Epiſcopis (quorum quilibet gerit perſonam ſuæ Eccleſiæ) repræſentat Eccleſiam. Unde S. Auguſtinus *libr.* 1. *de Baptiſmo* conſenſum 318. Epiſcoporum, in primo Concilio Nicæno congregatorum, vocat *conſenſum totius Eccleſiæ.* Et Euſebius libr. 3. de vita Conſtantini Concilium eorundem Epiſcoporum appellat *Conventum orbis terrarum.* Conſequenter hi jure ordinario, hoc eſt ex officio proprio, tanquam repræſentantes Eccleſiam interſunt Concilio generali tanquam Judices ordinarii.

Cardinales vero, qui non ſunt Epiſcopi, vocantur ex conſuetudine & privilegio, uti etiam Abbates exempti, & Generales Ordinum. Ratio eſt, quia Cardinales habent jurisdictionem Epiſcopalem in Eccleſiis ſui tituli, & ſunt collaterales ſummi Pontificis, ejusque Conſiliarii & adjutores in regimine Eccleſiæ, majoresque dignitate ipſis Epiſcopis. Abbates vero exempti & Generales Ordinum in ſuos ſubditos Religioſos habent jurisdictionem quaſi Epiſcopalem. Adeoque cum ab Epiſcopo non omnimode repræſententur, eo quod ab eo ſint exempti, vocandi ſunt etiam ad Concilium generale, utpote quod eſt repræſentatio totius Eccleſiæ; adeoque etiam ſubditi horum Prælatorum debent repræſentari. 16. An & quo jure vocandi Cardinales?

Putat quidem Suarez *D.* 9. *de Concil. ſect.* 1. *n.* 7. Cardinales ſaltem, etiam jure ordinario eſſe vocandos: quia habent jurisdictionem Epiſcopalem. Verum quia illam habent tantum ex privilegio & conſuetudine (ſicut etiam Prælati Regulares) non videtur dici poſſe, eos *jure ordinario* eſſe vocandos. Hinc ad antiqua Concilia neque Cardinales, neque Prælati Regulares debebant vocari: quia ſcilicet nec illi jurisdictionem, nec iſti exemptionem per privilegium adhuc obtinuerant.

Respondetur argumentis Protestantium.

17. **Argumenta Protestantium.** Objicitur a Protestantibus in libro, cui titulus: *Causa, cur Electores, & ceteri Confessioni Augustanæ addicti ad Concilium Tridentinum non accedant*, 1. Causam communem omnibus communibus omnium votis esse tractandam: cum ergo causa fidei ac morum disciplinæ sit omnibus communis, omnium, etiam laicorum, suffragiis esse judicandam. Hinc *dist.* 96. *ex epistola Nicolai I. ad Michaelem Imper. Can. ubinam* 4. dicitur: Ubinam legistis Imperatores synodalibus conventibus interfuisse, nisi forte in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ ad omnes pertinet Christianos? Resp. Sicut causa belli a toto exercitu est tractanda, non tamen ab omnibus eodem modo, sed aliter a Ducibus, aliter a speculatoribus, aliter a militibus gregariis, aliter ab aliis, ita etiam fidei causa tractatur ab omnibus; ab Episcopis quidem ut Judicibus definientibus, a Doctis, qui non sunt Episcopi, ut inquirentibus, disputantibus & consulentibus, ab aliis vero ut audientibus, acquiescentibus & exequentibus. Unde Theodosius Imperator ad synodum Ephesinam sic scripsit: *Candidianum Comitem ad sacram vestram synodum abire jussimus, sed ea lege & conditione, ut cum quæstionibus & controversiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat (nefas est enim, qui catalogo sanctissimorum Episcoporum adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus se immiscere) verum ut Monachos & seculares submoveat* &c. tom. 3. Concil. edit. Venetæ pag. 990.

18. **Non debent convocari omnes Laici.** Objiciunt 2. Conciliorum omnium norma debet esse Concilium Apostolorum super quæstione de legalium cessatione Jerosolymis habitum. Atqui huic Concilio non tantum interfuerunt Apostoli, sed etiam Presbyteri: nam *convenerunt Apostoli & seniores videre de verbo hoc, act.* 15. Imo etiam Laici dederunt suffragium: nam *tunc placuit Apostolis & senioribus cum omni Ecclesia.* ibid.

Neque omnes Clerici. Resp. Licet illi Concilio interfuissent etiam Laici, nullatenus tamen probatur, eos dedisse votum decisivum tanquam Judices: nam ex eo, quod omnibus placuerit, non sequitur, quod omnibus eodem modo placuerit, sed Apostolis, ut definientibus, Presbyteris, ut disquirentibus, juxta illud: *cum magna disquisitio fieret*, Laicis vero, ut acquiescentibus & obedientibus definitioni Apostolorum. Hoc ita contigisse, confirmatur ex consuetudine & usu antiquissimo in Conciliis, etiam primis, observato, qui est optimus scripturarum interpres. Deinde postquam Petrus in Concilio illo Apostolico dixit sententiam, subditur: *tacuit autem omnis multitudo*: & cum Jacobus accessisset sententiæ Petri, omnes acquieverunt.

Cæte-

Cæterum licet in illa ſynodo omnes etiam Presbyteri & Laici eſſent congregati (quod tamen eſt incredibile, quis enim credat, omnes Laicos adfuiſſe) non tamen hoc fieri potuiſſet in poſterioribus Conciliis, aucto jam in immenſum fidelium numero. Quid enim, ſi omnes Parochos totius orbis oporteret convocare? quomodo hoc eſſet poſſibile? quis tam innumerabilem turbam poſſet regere? certe ſic Concilia generalia fierent omnino impoſſibilia: vix enim nunc poſſibile eſt, omnes Epiſcopos congregare.

Deinde ſic Princeps, in cujus provincia celebratur Concilium, facile definire poſſet, quidquid vellet: poſſet enim ingentem turbam ſuæ provinciæ introducere in Concilium, quod alii Principes, longius diſſiti, non poſſent.

Objiciunt 3. Sæpius coram populo tanquam Judice controverſiæ fidei fuerunt diſcuſſæ. Sic Ambroſius in epiſt. 32. ait: *Populus judicat.* Et in Concilio Nicæno multi erant Laici docti, teſte Niceph. l. 8. c. 14. Confirmatur ex Carolo Molinæo *in Concilio de Tridentino Concilio non recipiendo* §. 27. & Brentio in confeſſione Wirtenberg., ſæpe unius hominis, etiam Laici ſententia præpoſita eſt ſententiæ totius Concilii: quia ſcripturæ authoritate magis munita erat.

Reſp. Aliquando controverſiæ fidei fuerunt diſceptatæ coram populo tanquam Judice privato, quando aliter fieri non poterat: quod tamen judicium populi neminem obligabat. Sicut Theologi & Philoſophi diſputantes, judicium, quid quisque velit ſentire de diſputatis, auditoribus debent relinquere. Sicut etiam Elias, cum non poſſet aliter populum avocare a cultu idolorum, inſtituit certamen cum Prophetis Baal, præſente populo, dicens: *Qui exaudierit per ignem, ille ſit Deus: ſi Dominus eſt Deus, ſequimini illum: ſi Baal eſt, ſequimini eum.*

Judicium autem publicum circa fidem nunquam eſt delatum populo, tanquam Judici publice & cum authoritate jurisdictionis pronuntianti ſententiam, ita ut cæteri illi deberent acquieſcere. Ad Concilium Nicænum Laici non ſunt vocati, nec interfuerunt Concilio, ſed extra illud diſputabant, ut colligitur ex Ruff. *libr.* 10. *cap.* 3.

Ad confirmationem dico, falſum eſſe, quod unquam privati hominis ſententia fuerit prælata *definitivæ ſententiæ* Concilii *generalis* & *legitimi.* Hoc enim nunquam probabunt Adverſarii. Si igitur quis poſt ſententiam definitivam Oecumenici Concilii attentet ſententiam ſuam ex S. Scriptura probare, certum eſt, eum aut ſcripturam non intelligere, aut malitioſe contra Concilii definitionem detorquere. Sed hoc ad ſummum verum eſt, ſententiam hominis privati poſſe anteponi ante definitionem, dum cauſa adhuc diſcutitur, & diſceptatur: in diſcuſſione enim non dignitas ſed eruditio perſonæ attenditur. Obji-

Objicitur 4. In ultimis tribus Conciliis generalibus, Florentino videlicet, Lateranensi V. & Tridentino, subscripserunt etiam, cum jure voti decisivi, aliqui Abbates & Generales ordinum, licet in prioribus Conciliis id factum non sit. Ergo posset id etiam fieri ab aliis. Confirmat. Etiam Imperatores, Constantinus, Theodosius, Martianus, Basilius subscripserunt. Ergo saltem ex consuetudine, aut privilegio etiam Imperatori debetur votum in Concilio.

Resp. Si Sedes Apostolica per speciale privilegium, exigente aliqua rationabili causa, etiam alios habilitaret, non negamus, eos tunc posse admitti cum jure suffragii etiam decisivi. Admittendi autem Cardinales, & quosdam prælatos regulares exemptos specialis fuit ratio, postquam ipsi a jurisdictione Episcoporum fuerunt exempti, & illi Episcopalem, hi vero quasi Episcopalem jurisdictionis potestatem sunt adepti, ut sic perfectius a Concilio tota repræsentetur Ecclesia.

19. Quo sensu subscripserint Imperatores.

Quod spectat ad Imperatores, jam dictum est, eos non subscripsisse ut Judices definientes controversias fidei, sed ut accedentes ea intentione, quod velint esse defensores, & inobedientes coercere: prout Martianus Imperator dist. 96. can. 3. ait: *Nos ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam exemplo religiosissimi Principis Constantini synodo interesse volumus, ut inventa veritate, non ultra multitudo pravis doctrinis attracta discordet.*

Objicitur a Sectariis ultimo. Solus Christus, & verbum ejus scriptum, in Concilio debet habere suffragium decisivum, ideoque plus valet unus, afferens scripturam, quam totum Concilium. Ergo Episcopi in Concilio non sunt Judices, neque Concilium est judicium, sed mera *Inquisitio*, tantumque valet, quantum ejus ratio. Unde cuilibet licet examinare decreta Concilii, recipere, vel non recipere, Ita Lutherus *in assert. art.* 29. ejusque discipuli in libello, in quo proponunt causas, cur ad Concilium Tridentinum non venerint. Kemnitius in *examin. sess.* 4. Calvinus *libr.* 4. *Instit. cap.* 9.

20. Quomodo S. Scriptura in Concilio sit judex.

Resp. Hoc ipsum adduci non raro in controversiam, in quo sensu S. Scriptura sit intelligenda, in quo sensu sit verbum Dei, quot & quinam sint libri vere canonici, quodnam sit genuinum & authenticum S. Scripturæ Exemplar incorruptum: nam hæc omnia inter Ecclesiam Catholicam & Protestanticas Ecclesias sunt controversa. Unde necesse est, in Concilio de his infallibilem ac judicialem sententiam ferri, cui stare omnes fideles debeant, audiendo Ecclesiam, quam audire Christus ipse jubet, dicens: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Item: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Matth. 18. quod propriissime de Ecclesia in Concilio collecta intelligitur. Et Deuteron.

ron. 17. jubetur in dubiis recurri ad sacerdotum concilia: *Qui non obedierit eorum sententiæ, morte condemnetur.*

Imo ipse etiam Paulus Apost. *Act.* 15. & 16. pertransiens civitates præcepit observare, quæ in Concilio Jerosolymitano erant statuta. Neque ex Scriptura, sed ex Apostolorum suffragio definita ibi fuerat quæstio, an circumcisio & cæteræ legales ceremoniæ Christianis sint necessariæ. Nusquam enim antea continebatur in scriptura quod gentes non debeant servare legalia. Deinde illud libenter ex Sectariis discerem, ubinam in Scriptura legatur, quod ipsis liceat vesci sanguine & suffocato, cum tamen tam in veteri, quam novo testamento hoc expresse sit prohibitum. Si dicant cum recentiore quodam Tigurino, *quod intrat per os, non coinquinat hominem*: quæro, cur ergo Apostoli in memorato Concilio præceperunt abstinentiam a sanguine? & nunquid, pomum per os Adami intravit?

Illud adhuc notandum, definitionem Concilii Apostolici, quod normam cæterorum ipsi etiam Protestantes esse volunt, veram legem fuisse, obligantem in conscientia, ut satis patet ex actis Apostolorum, in quibus S. Lucas eam modo vocat *præcepta*, modo *decreta*, modo *dogmata*. Neque fuit ea definitio permissa examini discipulorum, sed simpliciter fuit illis præceptum, ut obedirent, ut rursus patet ex actis Apostolorum *cap.* 15. & 16. Unde adversarii decreta conciliorum subjicientes examini hominis privati, aut populi, non tantum cum norma Conciliorum, sed etiam cum S. Scriptura pugnant. 21. Concilium Apostolicum exemplum reliquorum.

Sententia Brentii, contendentis, solos Electos & Sanctos vocandos esse ad Concilium, non indiget refutatione. Sic enim nullum posset haberi Concilium, neque constaret, unquam habitam esse legitimam synodum; cum non constet, quinam sint electi: quis enim electos a reprobis novit discernere? Ejusdem insipientiæ est eorum error, qui dicunt, Concilium debere constare ex solis illis, qui habent fidem internam. Quis enim videt alterius fidem internam? Concilium est cœtus hominum, non Angelorum, aut Deorum, quorum Synedria finxit superstitio. 22. An soli electi vocandi?

Quæres, quot requirantur Episcopi, ut synodus generalis dici possit? Resp. Convocatio debet esse generalis ita, ut innotescat majoribus saltem orbis Christiani Provinciis, atque ut nullus Episcopus excludatur, si non sit excommunicatus. Numerus autem eorum, qui constituere possunt Concilium generale, non est determinatus, sed sufficit, ut ex diversis provinciis & nationibus tot conveniant, ut absolute sint multi. Hinc, ut supra notatum, sufficit, ut ad Concilium occidentale ex diversis occidentalibus nationibus tot conveniant, ut absolute sint multi, licet ex orientalibus pauci adsint, præsertim his temporibus, quibus schisma aut hæresis ab Ecclesia Catholica plurimos abstraxit. Propter quam rationem non am- 23. Quot requirantur Episcopi?

plius est necesse, ut Patriarchæ orientales compareant. Imo hoc neque ad prima Concilia orientalia absolute erat necessarium: cum in Concilio Ephesino absque Patriarcha Antiocheno damnatus sit Nestorius, & in Chalcedonensi sine Alexandrino Eutyches. Sicut etiam ad illa sufficit, quod pauci quidam ex occidente venerint, a Pontifice missi, qui aliorum locum supplebant.

Unde non ex numero tantum colligitur, Concilium esse generale: nam concilia Nationalia possunt esse multo numerosiora, inferiora tamen quoad auctoritatem. Sic in Concilio Nationali Carthaginensi, tempore S. Augustini, fuerunt præsentes 217. Episcopi: in Concilio vero generali secundo, seu Constantinopolitano primo, contra Macedonium habito, tantum 150. comparuerunt.

QUÆSTIO V.

An Concilia Generalia possint errare?

24. Errare non possunt.

Acatholici hujus temporis in ea solent esse opinione, nullum esse Concilium, quod errare non possit. Docuit hoc Lutherus assert. artic. 28. & Calvinus lib. 4. institut. cap. 9. §. 8.

Catholici vero omnes tenent, Concilia generalia, a summo Pontifice confirmata, errare non posse, neque in fide explicanda, neque in tradendis morum præceptis, toti Ecclesiæ communibus.

Idque probant primo ex eo, quod non possit nominari ullum Concilium generale, legitime celebratum, quod aliquando erraverit. Deinde ex S. Scriptura: nam si possent errare Concilia generalia cum capite suo, summo Pontifice, unita, errare posset tota Ecclesia. Nam Concilia totam repræsentant Ecclesiam (sicut Status Imperii cum Imperatore in comitiis congregati repræsentant totum Imperium, & Status Provinciales totam Provinciam, ut adeo, quod Status in comitiis statuunt, totum Imperium statuisse dicatur) cum etenim omnia Ecclesiæ membra convenire non possint, aut consuli, utpote innumera, necesse omnino est, ut præcipua illius membra, Præsides nempe ac Pastores majores Christiani gregis, congregati totam Ecclesiam repræsentent, sicut Apostoli, cum illis, qui in concilio Jerosolymitano præsentes erant, totam repræsentabant Ecclesiam: & 3. *Reg.* 8. cœtus Principum, qui cum Salomone in templo convenerat, vocatur *Ecclesia;* ac propterea PP. ut Augustinus l. 1. contra Donat. c. 18. Athanasius, Epiphanius, Gelasius, Eusebius &c. generale concilium vocant *Conventum orbis terræ*, aut *consensum totius Ecclesiæ*. Et Martinus V. in Concilio Constantiensi suspectos de hæresi jussit interrogari, an credant, Concilium generale repræsentare totam Ecclesiam.

His

His igitur majoribus ovilis Christi Pastoribus & Ecclesiæ Prælatis atque Rectoribus obedire tenentur oves, ac subjecti Ecclesiæ filii, dicente ipso Domino: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*: Luc. 10. Et adhortante Apostolo act. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*, & ad Hebr. 13. *Obedite Præpositis vestris & subjacete eis*. Ac rursus, præcipiente Domino: *Omnia, quæcunque dixerint vobis, servate & facite*. 25. Probatur ex S. Scriptura.

Si igitur hi Ecclesiarum Præsides, Episcopi nempe in unum collecti errarent in fide, aut in tradenda morum doctrina, tota in errorem induceretur Ecclesia; cum oves plane sequi pastorem debeant, ac pabulo ab eo suppeditato nutriri.

Atqui errare Ecclesia non potest in fidei ac morum doctrina: cum sit fundata supra firmam petram Matth. 16. columna & firmamentum veritatis, 1. Tim. 3. contra quam portæ inferi non prævalebunt: Matth. 16. habeatque promissam a Christo assistentiam Spiritus S. qui cum ea maneat in æternum. Joan. 14. illamque sit docturus omnem veritatem, Joan. 16. & Christus ipse cum ea sit futurus usque ad consummationem sæculi Matth. ult.

Ex hoc autem manifesta consecutione concluditur, synodos Oecumenicas, utpote totam Ecclesiam repræsentantes, in fide morumque doctrina errare non posse: quia eo ipso in errorem induceretur Ecclesia. Quare non minus, ac primum illud Concilium dicere possunt: *visum est Spiritui sancto & nobis act.* 15. cum posterioribus temporibus non minus Conciliis fuerit necessaria assistentia Spiritus S. ortis præcipue novis hæresibus; & providentia Christi erga suam Ecclesiam non tantum ad ætatem Apostolorum se extenderit, sed usque ad consummationem sæculi.

Neque dubitandum est, non tantum suggerente Spiritu S. Canones & decreta Conciliorum formari, sed ipsum etiam usum Concilia congregandi ex institutione Divina descendere: dum Dominus nobis testatus est, ubi duo aut tres sint congregati in ejus nomine, ibi se esse in medio eorum: per quæ verba Concilia a Christo esse monstrata nos edocet synodus Chalcedonensis in epist. ad S. Leonem, & sexta synodus act. 17. uti etiam Cœlestinus Papa in epist. ad Concilium Ephesinum. Si enim Deus est in medio eorum, quando duo vel tres sunt congregati in ejus nomine ad aliquid petendum, quanto magis, quando Ecclesiarum Antistites sunt congregati ad petendam sapientiam & lumen Spiritus S. ad recte judicanda ea, quæ ad totius Ecclesiæ gubernationem rectamque institutionem pertinent?

Certe non minus Ecclesiæ suæ providisse Christum censeri debet, quam Deus olim synagogæ: dum *Num.* 11. Synedrium instituit seniorum, ad quod posset esse recursus in exortis controversiis.

Et hinc jam Apostoli, ut actorum perhibet historia, in synodos aliquoties collecti, quæ Ecclesiæ gubernandæ visa fuerunt utilia, statuerunt. Sic etenim congregati sunt ad eligendum Apostolum in locum Judæ prævaricatoris: ad eligendos septem Diaconos pro ministerio mensarum & altaris, ad definiendam controversiam Antiochenam de legalibus &c.

26. Ex SS. Patribus. Cum igitur & verbi Divini oracula, & Apostolorum usus manifestum adeo lumen præferant, merito in Ecclesia Christi ea semper fuit fidelium persuasio, Concilia generalia sub capite suo legitime congregata errare non posse, estque hæc consona Patrum vox: Concilii generalis sententiam in causa fidei esse *ultimum Ecclesiæ judicium*, a quo appellari non possit. Sic enim loquitur S. Augustinus epist. 162. S. Leo epist. 50. ad Martianum.

Et hinc ipse etiam Imperator *Martianus l. nemo* 4. *Cod. de summa Trinitate* ait: *injuriam facit judicio reverendissimæ synodi, si quis semel judicata ac recte disposita revolvere & publice disputare contenderit.* Et S. Athanasius in epist. ad Epictetum miratur, quod aliqui audeant adhuc quæstionem movere de iis, quæ in Concilio Nicæno sunt definita.

Atque hinc vetustissima est Conciliorum consuetudo dicendi anathema, & tanquam hæreticos pronuntiandi eos, qui Conciliis generalibus non acquiescunt; quod manifesto est argumento, illos in ea fuisse persuasione, talia concilia errare non posse. Unde S. Leo epist. 78. docet, non posse inter Catholicos computari eos, qui Nicæno aut Chalcedonensi Concilio resistunt. Et S. Augustinus lib. 1. de baptis. cap. 18. ex hac tantum ratione ab hæresi excusandum putat S. Cyprianum, quod eo tempore a nullo adhuc generali Concilio quæstio illa de hæreticorum baptismo fuerit definita. S. Gregorius vero l. 1. epist. 24. dicit anathema illis, qui non recipiunt Concilia generalia, ante eum habita.

Accedit, quod Patres passim doceant, canones a legitimis Conciliis generalibus editos esse dictante Spiritu S. vocant eos cœlestia ac Divina mandata, Spiritus sancti oracula, divinitus inspiratas sententias, Concilia in Spiritu sancto congregata, ut Athanasius *in epist. ad Episcopos Africanos*, Greg. Naz. *orat. in S. Athan.* Cyrillus *lib.* 1. *de Trinit.* S. Leo *epist.* 53. & 54. S. Nicolaus I. in *epist. ad Michaëlem Imper.*

Adduntque, potius esse moriendum, quam recedendum a Conciliorum decretis. Sic S. Ambrosius *epist.* 32. ait: *Sequor tractatum Nicæni Concilii, a quo me nec mors nec gladius poterit separare.* Et S. Hieronymus

mus lib. contra Luciferianos scribit, Athanasium, Hilarium, Eusebium aliosque Sanctos exilia sustinuisse, quod Nicænæ synodo noluerint contradicere. Et quot propter eandem causam in persecutione Wandalica martyrium subierunt?

Sed & *ratio* certæ huic sententiæ manifeste suffragatur. Si enim Concilia generalia possent errare, nullum esset firmum Ecclesiæ judicium in decidendis fidei controversiis, ac servanda Ecclesiæ unitate: possentque in dubium revocari omnes a conciliis damnatæ hæreses: cum enim omnes hæretici sibi blandiantur, se assecutos verum S. Scripturæ sensum, posset Arius dicere, errasse synodum primam, Macedonius hoc prætextu posset rejicere secundam, Nestorius tertiam, Eutyches quartam, Origenes ac defensores trium capitulorum quintam, Monothelitæ sextam, Iconoclastæ septimam, & sic de aliis. Nulla amplius esset certitudo de libris S. Scripturæ, multo minus de sensu ejusdem, cum diversi hæretici diverso omnino sensu scripturam accipiant, sicque esset in Ecclesia merum chaos, dissensio, incertitudo, absque omni remedio componendi controversias, tollendi schismata, tradendique morum doctrinam indubitatam. Deficeretque Christi providentia in gubernanda sua Ecclesia, sed eam deseruisset, ac desperato scepticismo reliquisset, contra sanctissimam suam promissionem perpetuæ suæ assistentiæ; quod vel cogitare horrori esse debet Christianæ menti. 27. Ex ratione.

Denique, si Concilia Oecumenica errori essent obnoxia, actu jam omnia, etiam prima, turpissime errassent, dum novos ediderunt fidei Canones, nova symbola, vel certe novas sententias, aut explicationes, quas haberi voluerunt pro articulis fidei, ac contrarium sentientibus tanquam hæreticis solemne dixerunt anathema: ut fecerunt etiam prima jam generalia concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, aliaque. Quid enim erroneum magis, quam tanquam articulum fidei credendum proponere, de quo merito dubites, an verum sit, an falsum?

Diluuntur exceptiones Acatholicorum.

Sed neque vim ullam habent, quæ ab Acatholicis contra Conciliorum infallibilitatem solent opponi. Licet enim Isaias cap. 56. aliique Prophetæ conquerantur, ipsos Pastores & Speculatores esse cæcos, canes mutos, nihil scire &c. per hoc tamen noluerunt omnes comprehendere: cum, ut S. Augustinus de unit. Eccles. c. 12. observat, frequens sit in S. Scriptura propter aliquos malos reprehendi omnes. Deinde illi veteris legis sacerdotes, de quibus conqueruntur Prophetæ, privatim loquentes errabant, non autem in Concilio universali publica authoritate legitime congregati: cum ipsæ sacræ litteræ Deuter. 17. dubitantes de re ali- 28

qua ad Concilium sacerdotum mittant, & præsertim ad Judicem, qui fuerit illo tempore, qui veritatem sint indicaturi.

Accedit, quod non omnia, quæ reprehenduntur in Pastoribus antiquæ legis, possint etiam objici sacerdotibus novæ legis, præsertim in synodo generali congregatis: cum multo certiores & majores infallibilitatis promissiones habeat Christi Ecclesia, quam Judæorum synagoga.

Quod autem etiam tempore novi testamenti dentur pseudoprophetæ, & lupi rapaces sub vestimentis ovium, probat potius necessariam esse infallibilitatem Conciliorum, ut detegi possint lupi, confutari, & ab ovili Christi arceri.

Gregorius Nazian. in *epist. ad Procopium* dicit equidem, se omnia Episcoporum Concilia fugere, eo quod nullius finem viderit faustum. At hoc loquitur de Conciliis sui temporis, ut de Seleuciensi, Tirensi, Ariminensi, Mediolanensi, Sirmiensi &c. quæ inter Synodum Nicænam & Constantinopolitanam primam (quo tempore scripsit) sunt instituta, & propter multitudinem Arianorum Episcoporum, atque violentiam Constantii Imperatoris hæretici, infaustum exitum habuerunt. Quæ sane causa fuit, cur Gregorius sua ætate (quando scilicet hæc scripsit) nullius Concilii optatum viderit exitum, atque a Conciliis abhorruerit, quia videlicet illo persecutionis tempore, Arianis omnia sus deque vertentibus, nullum sperari poterat, legitime congregari & continuari posse. Sicut propter persecutiones primis 300. annis nulla synodus generalis congregari poterat. Cum autem melior aura per Catholicos Principes adspirarat, interfuit ipse Concilio generali II. æstimator eximius synodorum congregatarum legitime.

S. Augustinus disputans cum *Maximino* Ariano ait quidem: *Nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tanquam præjudicaturus proferre Concilium &c.* Verum hoc eo tantum sensu dixit, quod in præsenti disputatione ab illis Conciliis velint abstrahere, & aliunde sua argumenta depromere. Quod autem S. Doctor Nicæno summam æstimationem tribuerit, patet ex lib. 3. contra eundem Maximinum, ubi ait, illud a Catholicis Patribus contra hæreticos Arianos *veritatis auctoritate, & auctoritatis veritate firmatum esse.*

Neque plus probat illud, quod ex S. Augustino hæretici objiciunt ex *lib. 8. de bap. cap.* 3. ubi ait: *Plenaria Concilia priora a posterioribus emendari.* Nam Concilia priora *illegitima* dixit emendari a posterioribus legitimis, sicut Ariana Concilia emendata sunt a Constantinopolitano I. vel si de legitimis locutus est, id intellexit de *quæstionibus facti particularis*: in quibus Concilia errare possunt; quia tunc quæstio facti contra Donatistas agitabatur, an nempe Cæcilianus tradiderit libros sacros hostibus fidei.

Vel

Vel etiam intelligi poteſt loqui de decretis morum juris humani, ſeu de emendatione diſciplinæ, quæ pro variis temporum circumſtantiis mutari poteſt: immutatis ſemper decretis dogmaticis.

S. Leo Concilium Chalcedonenſe arguit quidem ambitionis & temeritatis epiſt. 53. ad Anatholium Patriarcham, 54. ad Martianum Imper. 55. ad Pulcheriam: at tantum in eo, quod Concilium illud illegitime egit: nempe quoad decretum ultimæ ſeſſionis, quo Patriarchatus Conſtantinopolitanus præponitur Alexandrino: quod factum eſt abſentibus Legatis Sedis Apoſtolicæ, adeoque non a plenario Concilio: nec ſine fraude, atque improbatum a Leone Papa, quia contrarium erat decreto Concilii Nicæni. Deinde hoc decretum Concilii neque circa fidem neque mores verſabatur.

Quando autem c. Dominò 28. diſt. 50. dicitur, cum Concilia inter ſe diſſentiunt, *illius teneatur ſententia, cujus aut antiquior aut potior eſt authoritas*, intelligendum id eſt de Conciliis, quorum non eſt certa authoritas, quæ nempe non ſunt a Papa confirmata; vel de particularibus Conciliis. Gratianus vero collectionem ſuam vocat *Concordantiam diſcordantium Canonum*, quia conatus eſt concordare Conciliorum particularium Canones, qui apparenter ſunt contrarii. Si enim vere eſſent contrarii, concordari non poſſent; oſtendi autem non poſſunt Canones Conciliorum generalium de fide tractantes inter ſe vere contrarii. Etiam SS. Patres laborarunt in concordandis textibus S. Scripturæ: an propterea ſunt vere contrarii? & Can. 1. diſt. 18. cum dicit, Concilia Epiſcopalia eſſe invalida ad definiendum, non ad corrigendum, loquitur de Conciliis provincialibus.

Concilium Neócæſarienſe, confirmatum a Leone IV. *c. de libellis diſt.* 20. non prohibuit ſecundas nuptias ſimpliciter, ſed vel prohibuit eas vivente adhuc prima uxore, vel tantum ſolennem *benedictionem* ſacerdotis, ut habetur *c.* 1. *&* 3. *de ſecundis nuptiis.*

Lutherus invehitur in Concilium primum Nicænum, quod in uno Canone Clericis prohibeat caſtrationem, in altero uxóres. Verum hic nihil aliud probat Lutherus, quam mulieroſum & Concilii tantopere a SS. Patribus dilaudati contemptorem animum. An tale, ac tantum Concilium, an Lutherum potius errare dicendum? Militiam autem hoc Concilium non prohibet ſimpliciter, ſed illis pœnitentiam injungit, qui prius ob fidei confeſſionem militare cingulum depoſuerunt, poſtea vero fidem negant, ut militiæ cingulum recuperent, ut factum fuerat tempore Diocletiani.

S. Auguſtinus dixit, erraſſe Concilium Sardicenſe ab Arianis ſeorſim celebratum, non autem Catholicum.

Con-

Concilium Gangrense, *c. de libellis* 20. approbatum a Pontifice, reprehendit eos, qui nolunt interesse sacrificio sacerdotis, qui uxorem *habuit*: jam vero non amplius habet uxorem; quia scilicet Manichæi & Eustathius Sebastenus, contra quem Concilium fuit celebratum, dicebant, nuptias absolute esse malas & a Dæmone. Quod vero Socrates refert de Paphnutio pro conjugio Sacerdotum perorante in Concilio Nicæno, probabilius falsum est: cum Concilium Arelatense, paulo post celebratum, omnino oppositum statuerit.

Quando Concilium Toletanum I. dixit, eum, qui habet concubinam, admitti posse ad communionem, modo non sit uxoratus, per concubinam intellexit eam, quæ sine instrumentis dotalibus & solennitatibus est ducta in veram uxorem, qui modus loquendi olim frequens fuit, ut patet ex *novell.* 18. & *c. omnibus. dist.* 34.

Canones Trullani non sunt synodi VI. adeoque ex iis nihil probatur contra infallibilitatem Conciliorum generalium a Pontifice approbatorum. In synodo VII. autem tantum a privatis quibusdam fuerunt citati, & fere sicut S. Paulus citavit aliquando Poetas, quasi ad hominem, non vero approbati, saltem omnes.

Concilium Francofordiense reprobavit septimam synodum, quia deceptum a libris pseudo Carolinis putavit, in ea statutum, ut imagines adorentur cultu latriæ; eamque non esse celebratam authoritate summi Pontificis. Et sic erravit Francofordiense in quæstione facti.

Stephanus VII. in Concilio Romano, quod tantum particulare fuit, reprobavit acta Formosi Papæ, ex odio & spiritu vindictæ: nihil tamen decidit tanquam loquens ex cathedra.

Concilium Romanum sub Nicolao II. ut habetur *c. ego Berengarius dist.* 2. *de consecr.* dixit, corpus Christi frangi & dentibus atteri, nempe in signo seu speciebus panis; quia scilicet Berengarius dixerat, merum ac nudum signum adesse, voluit Concilium, ut profiteatur, non nudum signum frangi ac teri, sed ut habens re vera conjunctum corpus Christi.

Sed unde scimus, quod Concilia sint legitima, quod Episcopi sint re ipsa Catholici, quod non vincat pars major meliorem? ℞. Ex eo, quod alias tota Ecclesia induceretur in errorem, quod est contra promissiones Christi. Ut autem Concilia sint legitima, sufficit Episcopos externe esse Catholicos, ita, ut non constet esse hæreticos, ut docet Bellarminus *l.* 2. *de Concil. auct. c.* 9. Tenendum tamen indubitato, suavem Dei providentiam non permittere, ut in Concilio, quod ab Ecclesia legitimum creditur, conveniant Episcopi, aut omnes aut majore ex parte hæretici, aut non legitimi.

Deinde Concilium esse legitimum ex eo etiam est certum, quod sit convo-

convocatum & celebratum authoritate illius, cui Christus in persona S. Petri dixit: *Pasce oves meas. Tibi dabo claves regni cœlorum: quæcunque solveris &c. Ego autem pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua.* Item ex eo, quod ex diversis orbis Catholici provinciis conveniant, qui ab omnibus habentur pro Catholicis & legitimis Episcopis, ac animarum Pastoribus.

Objiciunt denique: Episcopi sæpe sunt indocti: Theologi autem & Jurisconsulti non habent jus suffragii. 2. Multi sunt obnoxii Pontifici, aut sæcularibus Principibus: adeoque non satis liberi. 3. Aliqui sunt mali, turbulenti ac factionibus omnia miscentes. 4. Si Concilia essent infallibilia, essent paris cum S. Scriptura authoritatis. 5. Concilia etiam generalia errarunt, ut Ariminense, Ephesinum II. Basileense. &c.

℞. Ad primas tres objectiones: cum assistentia Spiritus S. sit promissa generali Episcoporum Concilio, non requiritur, ut omnes sint docti, probi &c. Deinde nimis maligne, & falso omnino dicitur, multos Episcopos esse indoctos, malos, aut mundanis duci rationibus, præsertim quando de fide tractatur. Taceo, quod suos habeant Theologos, & Consiliarios, viros probos & doctos.

Ad 4. N. a. Nam quæ continentur in S. Scriptura, prorsus omnia sunt de fide, non tantum quoad sententias, sed etiam verba. Contra vero non omnia contenta in Concilio: non enim sunt de fide disputationes, quæ præmittuntur, aut rationes, quæ adduntur; sed tantum ipsa nuda decreta seu Canones, iique non omnes, sed ii solummodo, qui proponuntur tanquam de fide: ut quando explicant fidem Catholicam, vel contrarium tenentes condemnantur vel declarantur tanquam hæretici, vel solenne illis dicatur anathema.

Deinde S. Scriptura quoad omnia prorsus est summe infallibilis; non autem Concilia in quæstionibus facti alicujus particularis, non connexis cum quæstione juris: neque in quæstionibus juris mere positivi, non pro tota Ecclesia, sed pro loco aliquo particulari latis, vel pro personis particularibus.

Accedit, quod Scriptura sacra indubitato contineat verbum Dei immediate revelatum. Concilia vero secundum probabilem sententiam, non loquuntur aut scribunt novas revelationes, aut ipsum formale verbum Dei, sed declarant, quodnam sit verbum Dei scriptum vel traditum, & quomodo intelligi debeat; ac insuper ex eo per rationem deducunt conclusiones. Et hinc Concilium Tridentinum ait, ad Ecclesiam spectare interpretari sacras Scripturas, verbum nempe Dei, ejusque sensum nobis proponendo, explicando, & applicando cum assistentia Spiritus S. Quamvis etiam altera sententia, quod definitio Concilii in re dogmatica sit ipsum

verbum Dei, jam olim scriptum aut traditum, nunc vero per Concilium repetitum, fit vere probabilis, & a pluribus præclaris DD. tradita; cum nullatenus repugnet verbum Dei sæpius repeti, ut patet in Evangelistis successive scribentibus Evangelium.

Denique Concilia non sunt rata, nisi a Pontifice sint confirmata. Scriptura autem non accipit authoritatem a Pontifice, sed is tantum eandem proponit & declarat, ut nobis innotescat.

Cæterum nihil est absurdum dicere, Concilia generalia, legitime celebrata & confirmata, in definitionibus fidei esse infallibilia sicut sacram Scripturam, cum utraque sint summæ infallibilitatis, & nitantur infallibilitate Spiritus S. vel dictantis, vel assistentis. Unde S. Gregorius l. 1. epist. 24. scribit, se venerari quatuor prima Concilia, ut quatuor libros Evangeliorum. Et S. Augustinus, se Evangelio non crediturum, nisi eum Ecclesiæ commoveret authoritas.

Objicere hic nobis solent Acatholici, quod in decreto Gratiani *c. in Canonicis dist.* 19. asseratur, epistolas decretales Pontificum numerari debere inter epistolas Canonicas: ex quo reluceat, nos Pontificum decreta æquiparare S. Scripturæ. Quam antiquam cramben recoxerunt nuper Præcones Tigurini in opere suo, quod *Urim & Thummim* inscripserunt.

Verum præterquam, quod Gratianus deceptus fuerit corrupto codice S. Augustini: non enim ille aliud dixit *lib. 2. doctr. Christ. cap.* 8. quem locum citat Gratianus, quam judicium de Scripturis sanctis pertinere ad Ecclesiam. dicere aliud non intendit Gratianus, quam decretales esse Scripta sacra, Canonica, seu Ecclesiastica, prout distinguuntur a scriptis profanis, & scriptis etiam SS. Patrum, quæ non habent authoritatem Canonicam, seu legalem, ut sint instar Canonis seu regulæ obligantis.

Ad quintum argumentum respondetur, erraffe Concilia, illegitime congregata, neque a Papa confirmata, non autem generalia legitime celebrata, & confirmata. Atque ex hoc ipso patet, quam necessaria sit summi Pontificis approbatio, aut confirmatio. An autem Concilia allata, ut Ariminense &c. dicenda sint generalia, est quæstio de nomine; Bellarminus ea vocat *generalia*, sed reprobata. Certe sunt acephala, & hoc ipso non possunt proprie & stricte dici generalia, saltem quoad ea decreta, quæ sine legatis Pontificiis sunt concepta, neque a Pontifice approbata. Nam quo jure dici possit corpus integrum, cui caput deest?

QUÆSTIO VI.

An Concilium sit supra Pontificem?

29. Diversæ opiniones. Hæc quæstio emersit sæculo primum 15. occasione diuturni schismatis, dum plures pro Pontificibus se gererent. Tum enim Cardinales colle-

collecti in Concilio Pisano deposito Gregorio XII. & Benedicto XIII. de Papatu contendentibus, elegerunt Alexandrum V. cum autem schisma per hoc non tolleretur, sed potius augeretur, tribus dubiis Pontificibus simul existentibus, in Concilio Constantiensi, omnibus tribus depositis, electus est Martinus V. simulque in sess. 4. & 5. cum Joannes XIII. clam aufugisset, ne Concilium dissolveretur, Patres (quorum tunc adhuc pauci præsentes erant) statuerunt, Concilium majorem habere authoritatem, quam Papam; quod plane de Pontifice dubio intellexerunt Patres illi, quales tres tunc erant, rati Christum dedisse potestatem pro tali casu Concilio providendi necessitatibus Ecclesiæ.

Ulterius progressi sunt haud multo post Patres Concilii Basileensis, qui decretum Constantiense ad verum etiam certumque Pontificem extenderunt; ac demum aliqui pauculi Eugenium IV. legitimum Pontificem deponere attentarunt, intruso in ejus locum Felice V. Antipapa, non alio operæ pretio, nisi ut novum in Ecclesia schisma excitarent. Cumque sanctio illa Galliæ Pragmatica Basileensium decreta ad tempus amplecteretur, radices apud Gallos potissimum agere cœpit illa opinio, Concilium esse supra Pontificem, etiam legitimum ac certum. Quam sententiam, ortis inter Innocentium XI. & Ludovicum XIV. discordiis, innovavit anno 1682. conventus quidam Parisiensis, parum tamen numerosus, Cleri Gallicani.

Verum communis ferme est sententia DD. Catholicorum, *Pontificem esse supra Concilium*, eamque Bellarminus adeo certam esse putat, ut dicat, fere esse de fide. Neque enim desunt valida argumenta ex ipsa S. Scriptura deprompta. Nam *Matth.* 16. dicitur, Ecclesiam supra Petrum esse ædificatam. Ergo Petrus est fundamentum Ecclesiæ; cui videlicet totius Ecclesiæ ædificium innititur; ac propterea tradidit ipsi claves regni cœlorum cum amplissima potestate ligandi & solvendi: *ibid.* curæ ac solicitudini Petri specialiter commendavit, ac tradidit pascendas suas oves. *Joan. ult.* pro Petro Christus specialiter rogavit, ut non deficiat fides ejus: voluitque, ut per eum fratres confirmentur.

30. Est supra Concilium.

Jam vero hæc aliaque tam illustria, tamque specialia Christi oracula non essent vera, si Papa esset subjectus Concilio; nam tunc non esset Ecclesia ædificata supra Petrum, sed Petrus super Ecclesiam: non ligaret, sed ligaretur: non pasceret oves, sed pasceretur: non confirmaret fratres, sed confirmaretur: deberetque fidem suam, pro qua Dominus rogavit, fidei fratrum suorum accommodare.

Probatur ex S. Scriptura,

Quod autem Christus Petro dixit, deditque, id etiam legitimis ejus in Sede Apostolica successoribus dixisse atque dedisse censendus est: cum

Ecclesiam suam usque ad finem mundi voluerit firmam, eademque ratione gubernatam persistere.

Ex Conciliis. Prælucente sacra pagina, ipsa etiam Concilia generalia veritatem eandem aperte sunt confessa. Sic Chalcedonense Concilium in epistola ad S. Leonem diserte asserit, ipsum S. Leonem fuisse *caput* totius Concilii. In eodem Concilio act 3. recitantur complures Epistolæ, ad Concilium scriptæ, hac insignitæ inscriptione: *Sanctissimo ac Beatissimo universali Patriarchæ magnæ Romæ Leoni, & sancto universali Concilio*, nemine reclamante, Pontificem præponi toti Concilio. Concilium Lugdunens. II. Pontificem vocat *Rectorem universalis Ecclesiæ*: ut habetur *c. ubi periculum 3. de elect. in 6.*

Concilium Florentinum sess. 25. ita definit: *Definimus, sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere Primatum, & ipsum Romanum Pontificem successorem esse Beati Petri Apostolorum Principis, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro JEsu Christo plenam potestatem esse traditam; quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur.*

Adhuc apertius veritatem eandem declarat Concilium Lateranense V. sub Leone X. quod sess. 11. ex professo docuit, Pontificem esse supra omnia Concilia, simulque contrarium Basileense decretum reprobavit. Nam ita loquitur: *Solum Romanum Pontificem tanquam super omnia Concilia authoritatem habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum ac dissolvendorum plenum jus & potestatem habere: nedum ex sacræ Scripturæ testimonio, dictis SS. Patrum ac aliorum Romanorum Pontificum, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione, manifeste constat.* Quid clarius dici posset, & quidem a generali Concilio? quid enim illi defuit? Indictum fuit per orbem Catholicum a legitimo Pontifice, qui etiam illi præsedit: accessus patebat omnibus. Licet ergo ne quidem centum convenerint Episcopi, generale tamen fuit, quia omnes erant vocati legitime. Neque obstat, quod quidam hoc Concilium non recipiant: nam sicut authoritas & vis obligativa legis non dependet ab acceptatione populi, sic neque authoritas Concilii.

Imo approbante ipso etiam Concilio Constantiensi edita est Bulla Martini V. in qua jubentur de hæresi suspecti interrogari, an non credant, Romanum Pontificem habere in Ecclesia *Dei supremam potestatem.* Idem Concilium damnavit propositionem Hussi, qua asseruit, Romanum Pontificem non esse caput Ecclesiæ. Si autem caput est, utique superior est.

Neque

Neque sufficit dicere, Pontificem tantum esse caput singularum Ecclesiarum ac membrorum Ecclesiæ, non autem totius Ecclesiæ in Concilio generali collectæ. Nam cum S. Scriptura & Concilia prorsus illimitate loquantur, dicantque absolute, Pontificem esse verum JEsu Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, cum plena potestate eandem gubernandi, prorsus gratis & contra apertam Conciliorum intentionem dicitur, eum tantum esse caput singulorum membrorum, non autem totius corporis. Certe singuli non sunt Ecclesia: cum Ecclesia ex ipsa sua notione significet congregationem fidelium. Si ergo caput est Ecclesiæ, est caput congregationis fidelium.

Atque hinc descendit solennis illa Conciliorum protestatio, primam sedem a nemine in terris judicari. Sic in Concilio Chalcedonensi act. 3. damnatus est Dioscorus, tum ob alias causas, tum præcipue quia in Concilio generali Ephesino secundo judicare & damnare ausus fuerat Leonem Romanum Pontificem. Nam ut Nicolaus I. ad Michaëlem Imperatorem scripsit, Dioscorus non tam propter hæresin, quam propter temerariam illam præsumptionem a Concilio est damnatus.

Idem sensus erat Concilio Romano sub Symmacho, in quo approbatus est liber Ennodii, in quo scripserat, aliorum hominum causas Deum voluisse per homines terminare, Romanæ vero Ecclesiæ Præsulem suo reservasse judicio.

Unde in Concilio generali octavo act. 7. legimus, Pontificem de omnium Ecclesiarum Præsulibus judicasse, de ipso vero neminem. Et cum Leo III. de variis sceleribus fuisset accusatus, omnes Episcopi in numeroso Concilio, præsente etiam Carolo M. conclamarunt, non esse licitum hominibus judicare summum Pontificem. Quare cum Pontifex conscensa cathedra juramento se ultro purgasset, omnes acquieverunt. Consentit *c. licet de elect.* in quo dicitur: *In Romana Ecclesia aliquid specialiter constituitur, quia ad superiorem non potest haberi recursus.*

Taceo Concilium Sinuessanum sub Marcellino, quod pronuntiasse fertur, primam sedem a nemine judicari. Verum sit, narrationem illam de Marcellini lapsu & Concilio Sinuessano, aut dubiam esse aut etiam falsam; ut plures eruditi Critici recentiores existimant; hoc certum, in pluribus veris Conciliis id esse pronuntiatum: nominatim etiam in Concilio Romano sub Sylvestro; in cujus Can. ult. dicitur: *nemo judicabit primam Sedem.*

Et quot in jure nostro Canonico habemus veritatis hujus antiqua monumenta! Sic e. g. *c. si Papa. dist.* 40. S. Bonifacius Moguntinus Episcopus ait: *Cunctos judicaturus a nemine judicatur, nisi deprehendatur a fide devius.* Item *c. Significasti de elect.* ait Paschalis, omnia Concilia per Ro- Ex Jure Canonico.

 manæ

manæ Ecclesiæ authoritatem esse facta & robur accepisse, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipi auctoritatem. Et in *extrav. viam sanctam de majorit. & obed.* Bonifacius VIII. *Si deviat terrena potestas, judicabitur a potestate spirituali: si deviat spiritualis, minor a majori: si vero suprema, a Deo solo, non ab homine poterit judicari*: quia scilicet in terris majorem aut superiorem non habet

Propterea a Pontifice ad Concilium appellari non potest. Neque sancti homines id unquam leguntur fecisse: cum vice versa complures ex SS. Patribus a Conciliis ad summum Pontificem appellasse manifeste constet. Exemplum habemus in S. Athanasio, Patriarcha Alexandrino & Paulo Patriarcha Constantinopolitano, qui a Concilio depositi appellarunt ad Julium I. Papam, a quo sedibus suis sunt restituti. *Sozom. lib.* 3, *c.* 7. in S. Flaviano, pariter Patriarcha Constantinopolitano, & Theodoreto Episcopo Cyri, qui a generali Concilio Ephesino secundo appellarunt ad Leonem I. Pontificem. S. *Leo epist.* 25. Liberatus *in Breviario c.* 12. in S. Joanne Chrysostomo, itidem Patriarcha Constantinopolitano, appellante a Concilio, a quo fuerat depositus, ad Innocentium I. *Gelasius in epist. ad Episcop. Dardan.*

Ex Praxi Ecclesiæ. Confirmatur denique sententia ex usu antiquissimo & praxi totius Ecclesiæ, ipsorumque adeo Conciliorum generalium, quæ acta sua atque decreta semper petierunt approbari ac confirmari a summo Pontifice. Testem hujus rei habemus ipsam generalem synodum Lateranensem quintam, sub Leone X. celebratam. Hæc enim, abrogata Gallica Pragmatica, sess. XI. in Bulla *Pastor æternus gregem* sic loquitur: *Consueveruntque antiquorum Conciliorum Patres pro eorum, quæ in suis Conciliis gesta fuerunt, corroboratione, a Romano Pontifice subscriptionem approbationemque humiliter petere & obtinere, prout ex Nicæna & Ephesina, ac Chalcedonensi &c. constat.*

Neque dicere fas est, ex humanitate tantum ac reverentia id factum esse; fatentur enim ipsa Concilia, se eam approbationem petere, ut decreta ac Canones accipiant firmitatem. Sic Concilium Nicænum I. in epistola, quæ habetur ad finem Concilii, scribit ad Sylvestrum Papam: *Quidquid autem constituimus in Concilio Nicæno, precamur vestri oris consortio confirmari.* Idem habetur in Concilio Chalcedonensi aliisque.

Et quodnam unquam Concilium, licet de se generale ac frequentissimum, firmitatem in Ecclesia habuit, quod a summo Pontifice non fuit approbatum? Ariminense 600. Episcoporum, Mediolanense, Seleuciense, Syrmiense, aliaque, utut numerosa, quam unquam in Ecclesia authoritatem sunt nacta? evanuerunt: quia a Romanis Pontificibus sunt reprobata. Ephesinum secundum indictum fuerat a S. Leone Papa, qui suos

suos ad illud legatos miserat, eratque generale; sed quia absentibus & contradicentibus legatis Apostolicis, Dioscorus, ejusque sectatores statuere attentarunt, factum est Concilium spurium, invalidum, cassum, enerve. Idem pluribus post sæculis contigit Concilio generali Basileensi, Ephesino secundo haud multum absimili. *Vide Francolinum Tyrocin. Theolog. p. 2. P. Antonium Mayr. tract. 7. de virtut. Theolog.*

Quodnam autem signum atque argumentum evidentius superioritatis Pontificiæ, quam Conciliorum, etiam generalium (si tamen generalia esse possunt sine capite) reprobatio? & quot reprobationis istius in historia ecclesiastica habemus exempla? sufficiat hic unum addere. Concilium Ariminense, ut dictum erat, numerosissimum, & plane generale, si ullum absque summo Pontifice generale esse possit.

Hoc autem reprobatum fuit primum a Papa Damaso, ut constat ex ejus *epist. ad Episcopos Illyrii*, deinde etiam a S. Leone Pontifice, ut habetur *epist. 55. ad Pulcheriam*, & *lib. 4. epist. 34.* S. Gregorii, & jam S. Basilius *epist. 52. ad Athanasium* rogandum censuit Romanum Pontificem, ut legatos in orientem mittat, qui ejus nomine irritent Ariminense Concilium.

Prætereo argumentum negativum, quod scilicet ab adversariis ostendi non possit promissio assistentiæ Spiritus S. facta Concilio, quod absque authoritate summi Pontificis celebratur. Neque enim infallibilitas ejusmodi Concilii Ecclesiæ probatur necessaria; cum aliunde habeatur infallibilitas definitionum, nempe a Concilio per Pontificem confirmato.

Duo tamen casus, ut alias innuimus, a doctrina hactenus tradita excipiendi veniunt, in quibus Concilio, deficiente Pontificis consensu, statuendi atque Ecclesiæ providendi adstruitur auctoritas. Primus est casus schismatis, in quo plures dubii essent Pontifices, ita, ut de nullo legitimo Papa constaret in Ecclesia. Tunc enim possent Cardinales & Episcopi se ipsos congregare, atque de indubitato capite Ecclesiæ providere; ut in Concilio Constantiensi contigisse novimus: tota siquidem Ecclesia Martinum V. ibidem electum tanquam legitimum Pontificem agnovit. **Exceptis duobus casibus.**

Alter est casus aperta ac manifesta hæresis, in quam Pontificem lapsum esse in Ecclesia constaret (quem tamen casum nunquam contigisse, imo propter Christi promissionem nec contingere posse multi docent) in hoc enim casu, si pontifex in hæresi contumaciter persisteret, posset Concilium eum etiam invitum deponere, vel potius, ut alii volunt, excideret hoc ipso suo officio, possetque Concilium generale declarare, Pontifice a Christo potestate Papali privato, sedem vacare: & consequenter Ecclesiæ de capite providere. In his etenim duobus casibus hæc potestas Concilio, Ecclesiam repræsentanti, esset necessaria: ut schismati aufera-

tur

tur remedium, & ne pro Ecclesiæ capite sit habendus, qui propter hæresin manifestam ne quidem est membrum Ecclesiæ.

Possit tamen Papa arbitros in causa sua constituere.

Cæterum licet Papa superiorem non habeat in terris, imo neque cuiquam judicium coactivum in se possit committere: possit tamen velut arbitros in causa sua constituere, qui eandem discutiant: prout fecerunt Sixtus III. Leo III. Leo IV. Symmachus. Addidit tamen Sixtus, se per hoc suum factum nolle suis successoribus formam aut exemplum dare, si non ultro hoc remedium eligant. *c. mandastis* 10. *caus.* 2. *quæst.* 5. Leo autem se purgans addidit: *Hoc autem faciens non legem præscribo cæteris, quæ id facere teneantur*, *c. auditum* 18. *ead.*

Respondetur argumentis Adversariorum.

Primo nobis objiciunt SS. Canones. Nam *c. contra caus.* 25. *q.* 1. ait Zosimus Papa: *contra statuta Patrum condere aliquid vel mutare, nec hujus quidem sedis potest auctoritas.* 2. *c. ecce dist.* 99. S. Gregorius non vult dici *Papa universalis.* 3. *c. primæ ead.* dicit Concilium Africanum: *primæ sedis Episcopus non vocetur summus sacerdos.* 4. *c. legimus dist.* 93. ait Hieronymus: *Si authoritas quæritur, orbis major est urbe: ubicunque fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii &c. ejusdem meriti, ejusdem est & sacerdotii.* Ergo Papa ne quidem habet potestatem in Episcopos singulos, multo minus in Concilium Episcoporum.

Resp. ad 1. Zosimus tantum voluit, Pontificem non posse mutare ea, quæ circa fidem a Concilio Patrum cum approbatione Papæ sunt statuta: neque ea, quæ statuta sunt circa doctrinam morum, si versentur circa jus naturale aut Divinum. Non vero negavit, quod possit aliquando ex rationabili causa pro diversis circumstantiis & temporum exigentia mutare ea, quæ solummodo versantur circa jus humanum.

Ad 2. S. Gregorius noluit appellari Papa universalis, hoc est, singularum Ecclesiarum proprius Episcopus, quasi alii non essent Episcopi. Et hinc *Can. cit.* scribens ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum addit: *Si enim Papam universalem vestra Sanctitas dicit, negat, se hoc esse, quod me fatetur universum.* Ipsum Concilium Chalcedonense Romanum Pontificem appellavit *Patriarcham universalem*, hoc est, habentem supremam potestatem in omnes Ecclesias.

Ad 3. Per primam sedem ibi non intelligitur Romana; sed sermo est de Primate & Metropolitanis Africanis: de quibus Concilium Africanum Nationale dicit, eos non debere uti nomine *summi Sacerdotis*. Quid enim Episcopis aliarum Nationum Concilium illud Africanum potuisset præscribere?

Ad 4.

Ad 4. S. Hieronymus l. c. loquitur imprimis *de Diaconis* quibusdam Romanis, qui se Presbyteris æquiparabant, vel etiam præferebant, consuetudinem Romanam (a Pontificibus nunquam approbatam) prætexentes. Unde Hieronymus ait, orbem majorem esse urbe, seu consuetudinem istam (aut potius abusum) non debere prævalere orbis consuetudini. Quando autem deinde addit, Episcopos æquales esse, id intelligit de charactere, & potestate ordinis Episcopalis, in quibus omnes Episcopi inter se, & etiam Papæ sunt æquales: non autem de potestate jurisdictionis & authoritatis.

Objiciunt secundo magnam authoritatem, Concilii nempe Pisani, quod duos Pontifices deposuit, & tertium elegit: Concilii Constantiensis, quod tres deposuit, & quartum elegit. Concilii Basileensis, quod etiam certum ac legitimum Pontificem deposuit, & novum elegit; simulque definivit, insistens actis Concilii Constantiensis, Concilium Generale majori pollere potestate & authoritate, quam quemvis Episcopum Papali etiam authoritate fulgentem.

Deinde, ut asserunt, hanc de superioritate Concilii supra Pontificem sententiam propugnarunt gravissimi DD. ut Petrus Alliacensis Cardinalis Atrebatensis, Nicolaus Cusanus Cardinalis, Zabarella Cardinalis Florentinus, Ludovicus Alemannus Cardinalis Arelatensis; item Abulensis, Adrianus, Major, Almainus, Gerson, S. Antoninus, & ipse etiam Æneas Sylvius, factus postea summus Pontifex sub nomine Pii II.

Quibus accessere Academia Bononiensis, Florentina, & præcipue Parisiensis, approbans Sanctionem Pragmaticam Gallicanam: in qua sententia etiam ista Concilii Basileensis erat comprehensa. Recentiori vero tempore viam eandem iniit Conventus Parisiensis Cleri Gallicani anno 1682.

Resp. Plerique ex istis, ut Concilium Pisanum & Constantiense, Doctoresque in istis præsentes ut Alliacensis, Cusanus, Zabarella, Antoninus &c. plus non voluerunt, quam penes Concilium esse potestatem providendi Ecclesiæ in casu gemino, paulo ante memorato, Schismatis nempe & hæresis. Basileense Concilium propter hunc ipsum lapsum potissimum est reprobatum. Aneas Sylvius sententiam suam retractavit. Academia Bononiensis & Florentina post turbulenta illa Schismatum tempora longe aliud docuerunt, docentque hodiedum: imo etiam plures ex Parisina.

Reliquis, si tamen non ipsi etiam de casibus supra dictis locuti sunt, opponimus vocem ferme unanimem totius propemodum orbis Catholici, cum Conciliis Generalibus antiquissimis, SS. Patribus Doctissimisque viris innumeris ex omni gente & lingua: adeo quidem, ut multi sententiam nostram certam dicant & fere de fide: cum plane in Concilio Floren-

tino & Lateranensi V. videatur definita; cumque in Concilio Tridentino hæc Quæstio fuisset agitata, ex decem partibus Patrum novem partes judicarunt, Pontificem esse supra Concilium, teste Cardinale Pallavicino in Hist. Concil. Trid. sacra tamen Synodus tanquam Articulum Fidei hoc definire noluit: quia ad finem a Concilio intentum hæc definitio minime erat necessaria.

Objiciunt 3. ipsam adeo Sacram Scripturam: quippe act. 8. dicitur, quod Petrus & Joannes missi sint in Samariam ab Apostolis. Quod plane signum est, etiam Petrum subjectum fuisse Concilio Apostolico: non enim superior mittitur ab inferiore. Deinde in Concilio Apostolico act. 15. non fit specialis mentio Petri, sed Concilii: *Visum est Spiritui S. & nobis.* Imo Jacobus finalem dixit sententiam, quam Petrus, totusque cœtus secutus est.

Resp. Missio non debet necessario fieri a superiore & per præceptum: alias Spiritus S. non posset mitti a Patre & Filio. Dantur igitur diversæ missiones, vel per emanationem aut processionem, vel per præceptum superioris vel per consilium aut preces: velut si regnum aliquod in senatu congregatum concluderet, optimum fore, si Rex ipse proficisceretur ad exercitum, ut ducum componantur dissidia, & majore auctoritate atque efficacia bellum geratur, atque, ut hoc facere velit, rogaret. Quo casu Rex dici posset mitti a Regno vel senatu. Et hoc modo, per consilium nempe & preces missus est ab Apostolis Petrus.

Quod autem in Concilio Apostolico Petri non fuerit facta specialis mentio, falsum est. Nam primus locutus est, aperuitque Concilium oratione ad illud habita, in qua explicavit finem Concilii congregati, primusque sententiam dixit; orationem autem suam cum authoritatis prærogativa sic orsus est: *Viri Fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus DEUS in nobis elegit, per os meum audire gentes verbum Evangelii, & credere.* Jacobus autem totusque cœtus assensus est Petro. Quod autem Jacobus addiderit aliquid de abstinentia a sanguine & suffocato, non probat, Petrum non fuisse superiorem toti Concilio: potest enim etiam Rex in Senatu libertatem loquendi subditis suis permittere, & deinde approbare, quod ipsi visum fuerit.

At Episcopi non sunt in Concilio meri Consiliarii, inquiunt, sed veri sunt Judices. Ergo si per unanimia, vel etiam per majora quid statuant, etiam absque Pontificis approbatione id ratum firmumque erit, teneturque Papa Concilii sententiæ se submittere. Ergo hoc ipso debent esse infallibiles; cum eorum sententia sit ultimatum Ecclesiæ judicium.

Resp. Ad hoc, ut Episcopi in Concilio sint judices, non requiritur, ut sint infallibiles, neque sequitur, quod Papa illorum sententiæ debeat se

sub-

submittere, neque quod sit ultimatum Ecclesiæ Judicium, nisi accedat consensus capitis Ecclesiæ. Ne quidem in profanis ac politicis ejusmodi sequelæ locus est. Nam licet Status Imperii Romano-Germanici in Comitiis congregati vere sint Judices, & non tantum Consiliarii, non tamen sequitur, quod sint infallibiles, aut quod Imperator debeat se subjicere statuum sententiæ, aut quod hæc sit ultimatum Imperii Judicium, nisi Imperatoris tanquam capitis consensus accedat. Hoc vero accedente fit *Recessus Imperii*, ac constitutio Imperialis, habens vim legis universalis: censeturque ultimatum totius Imperii Judicium. Quanto magis hoc verum esse existimandum est in Sacris: ubi tam speciales prærogativæ pro summo Pontifice exstant in Sancto JESU Christi Evangelio: ubi Ecclesia est ædificata supra Petrum: ubi Petro claves, cum summa potestate ligandi & solvendi sunt traditæ: ubi Petrus illimitate oves Christi jubetur pascere? An oves Christi esse desinunt Episcopi in Concilio congregati? Si oves Christi sunt, etiam Petri sunt oves tanquam pastoris. An oves pastorem regant? An summus Pontifex in Concilio definit esse Caput Ecclesiæ? Vicarius Christi? An tunc perdit claves Regni Cœlorum? Quis ipsi tunc aufert supremam potestatem ligandi & solvendi? An tunc desinit Ecclesia supra Petrum esse ædificata? Aliud profecto Sacra Evangelii clamant, oracula, aliud SS. Patrum effata, aliud melioris orbis persuasio, aliud denique ipsorum Conciliorum Generalium, de quibus manifeste in Ecclesia constat, quod fuerint legitima, confessio atque decisio.

Neque dicas, Concilium repræsentare Ecclesiam: Ecclesiæ autem promissam esse Spiritus S. assistentiam: adeoque Pontificem vel nullam habere infallibilitatem, vel illam habere ab Ecclesia, aut a Concilio, Ecclesiam repræsentante: præsertim cum Christus Matth. 18 dixerit, ubi fuerint duo vel tres congregati in ejus nomine, ibi se esse in medio eorum: ibi enim quid aliud designatur, quam Concilia Ecclesiæ Præsulum?

Hæc, inquam, non opponas; nam Concilium capite Ecclesiæ destitutum non satis totam repræsentat Ecclesiam. Tale Concilium est acephalum, adeoque repræsentat Ecclesiam sine capite; cui nusquam promissam Spiritus S. assistentiam legimus. Promissa igitur est assistentia Divina Ecclesiæ, sed non monstrosæ, non meliori ac principali sui parte truncatæ.

Neque verum est, quod Pontifex infallibilitatem suam habeat ab Ecclesia: nam habet illam immediate a Christo & Spiritu S. neque est Vicarius Ecclesiæ sed Christi. Sicut claves non accepit ab Ecclesia, sed a Christo. Cardinales autem, quando eligunt Pontificem, tantum designant personam, cui deinde Christus, secundum sanctissima sua promissa, potestatem, authoritatem, & infallibilitatem tribuit.

 Quam-

Quando vero Christus dixit, se esse in medio eorum, ubi duo vel tres sint congregati in ejus nomine, denotat efficaciam precum & orationum, quæ fiunt a collecto populo ad aliquid a Deo impetrandum. Certe si verba illa in sensu adversariorum sumantur, sequeretur, etiam particularia Concilia esse infallibila, imo etiam duos Parochos aut duos cives in nomine Christi congregatos.

Opponunt 4. Christus censendus est optimo modo suæ providisse Ecclesiæ: at optimus est, si Ecclesia etiam absque Pontifice sit infallibilis, & Pontificis tanquam inferioris sententia a Concilio sit reformabilis. Nam sic regimen Ecclesiæ non potest fieri despoticum. Et plane, nisi Pontifex debeat obedire Concilio, ejusque judicium sit ab Ecclesia reformabile, tunc Ecclesia nullum haberet remedium adversus nefarium Pontificem, qui Ecclesiam niteretur destruere. Accedit, quod etiam ipse Pontifex sit frater, quem delinquentem Christus jubet deferri ad Ecclesiam.

Resp. Ex opposita sententia adhuc majora timenda essent incommoda. Nam sic Pontifex non amplius posset urgere efficaciter morum disciplinam, & executionem suorum decretorum; imo neque emergentes novas hæreses posset efficaciter condemnare & compescere, cum condemnati mox appellarent ad generale Concilium: ut hodiedum videmus contingere in iis provinciis, in quibus sententiam de superioritate Concilii aliqui tenent. Cum autem Concilia generalia difficillime, hoc præsertim tempore, congregari possint, faceret interea ejusmodi appellantes, quidquid ipsis effrænis licentia dictat, agerentque abusus, morum corruptio, atque etiam hæreses interim radices, non amplius postea evellendas. Et quid aliud ad frequentiora Ecclesiæ schismata viam sterneret, quam ejusmodi sententiæ persuasio? cum pronum admodum foret, ut ii, qui aversum a Pontifice gerunt animum, collectis Episcopis eundem exauctorarent, aliis eidem adhærentibus, ut in conciliabulo Basileensi factum novimus: ut adeo, dum schismati præcavere intenderent, illud quam maxime promoverent. Licet ergo ex opposita sententia aliqua fortassis viderentur sequi commoda, plura tamen & majora haud dubie sequerentur incommoda: cum nec Ecclesiæ unitas, nec disciplina, nec morum severitas, nec hæresum coërcitio satis efficax amplius haberi posset.

Falsum etiam, quod Ecclesia adversus nefarium Pontificem se ipsam tueri non amplius posset. Nam si tantum ut privata persona esset sceleratus, non posset multum adeo in publicum nocere, multo minus Ecclesiam destruere. Si autem hæresin conaretur inducere, aut morum disciplinam evertere, imo etiam si tantum ut privata persona in hæresin incideret, atque in ea pertinaciter perseveraret (quod tamen vel omnino non, vel vix fieri

fieri poteſt) poſſet Concilium generale Eccleſiæ de orthodoxo capite providere, ut alias diximus: imo poſſet etiam vi & armis Eccleſia ſe ipſam defendere adverſus quemcunque, eam deſtruere nitentem: cum ad hoc non requiratur jurisdictio.

Cæterum licet Pontifex etiam ipſe ſit frater fidelium, ſimul tamen eſt caput Eccleſiæ & Vicarius Chriſti: unde licet moneri poſſet ab Eccleſia, & etiam modeſte corripi, ut a Paulo Petrum monitum eſſe legimus, coërceri tamen pœna propter mores non poſſet, ex defectu jurisdictionis in ipſum. Si hæc doctrina difficilis aliquibus videatur, conſiderent, quales ipſi ſententias circa ſupremos Monarchas politicos foveant.

Si urges, Pontificem eſſe tantum membrum & partem Eccleſiæ: partem autem eſſe minorem toto: partem abſcindi debere, ſi inficiat reliquum corpus: mori Pontificem, Eccleſiam non mori, adeoque penes Eccleſiam, etiam ſeparatam a Pontifice, debere eſſe infallibilitatem.

Reſp. Si Eccleſia ſumatur ſine Pontifice, non eſt totum, ſed pars quæ una cum capite conſtituit totum. Si autem Eccleſia accipiatur cum Papa, eſt major ſolo Papa extenſive, non autem intenſive. Sicut complexum ex Chriſto & puris hominibus eſt totum, majus extenſive, non autem intenſive, quam ſolus Chriſtus.

Quod dicitur de parte abſcindenda, ſi inficiat corpus, verum eſt relate ad Pontificem, ſi ſit dubius tempore ſchiſmatis, aut labatur in apertam hæreſin.

Licet autem Papa moriatur, ſatis tamen proviſum eſt infallibilitati Eccleſiæ per hoc, quod poſſit ſtatim eligere novum Pontificem, cui unita Eccleſia ſit infallibilis; & ſic radicaliter ſaltem ſemper manet infallibilis: Sede autem vacante nihil de fide poteſt definiri, de quo non jam alias in Eccleſia conſtet: ut adeo nullum ſit erroris in fide periculum.

CAPUT II.

De Jure Synodali Antiquo.

Cum Jus Synodale magnam Juris Canonici partem conſtituat, & uberrimam pulcherrimæ eruditionis copiam ſuppeditet, quæ Jurium Candidatum comprimis decet, ornatque, operæ pretium fuerit, nec ab inſtituto noſtro alienum, poſt tractatum de Jure Synodali in Genere, ad illud in ſpecie explicandum deſcendere. Quia autem tantum decreta Conciliorum generalium legitimorum vim Juris communis ſortiuntur, de iis præcipue nobis tractandum venit. Partiemur autem ampliſſimam banc mate-

riam in Jus Synodale Antiquum, *quo octo generalia Concilia, in Oriente celebratà comprehendimus, & in* Jus Synodale Novum, *quod recentiora Concilia, in Occidente congregata complectitur.*

ARTICULUS I.

De Concilio Generali I. Nicæno I.

Contra Arium, Quarto-decimanos, & schisma Meletii, sub Sylvestro I. & Constantino M. anno 325.

SUMMARIUM.

§. I.
Synopsis Historica.

1. *Causæ Concilii tres: nempe* 1. *Controversia de Christi Divinitate contra Arianos.* 2. *Controversia de Paschate contra Quartodecimanos.* 3. *Componendum schisma Meletianum.*
2. *Quot & quinam Patres adfuerint?*
3. *Asserta Filio Dei Divinitas, & consubstantialitas, damnato Ario.*
4. *Definitio controversiæ Paschalis.*
5. *Decisa causa Meletii.*

§. II.
Summa Canonum.

6. *Numerus Canonum incertus.*
7. *Recensentur* 20. *Canones certi.*
8. *Plures tamen sunt editi, quam* 20.

§. III.
An Nicænum concesserit Sacerdotibus usum matrimonii?

9. *Proponitur quæstio.*
10. *Examinatur narratio de Paphnutio pro usu conjugii in Concilio loquente.*
11. *Probabilius falsa est. Certe statutum contrarium a Concilio.*
12. *An narratio illa prosit Protestantibus, qui toties eam contra Cœlibatum oggerunt.*

§. IV.
De Concilio Sardicensi tanquam complemento Nicæni.

13. *Cur Canones Sardicenses appellati sint Nicæni?*
14. *Furor Arianorum post Nicænum,*
15. *Præsertim in S. Athanasium.*
16. *Recensentur Canones Concilii Sardicensis, præsertim circa jus appellationum.*
17. *Secedentes Orientales a Concilio Sardicensi dicti sunt Semi-Ariani.*
18. *Duplex proin Concilium Sardicense, unum Catholicorum, alterum Semi-Arianorum.*

§. I.
Synopsis Historica Concilii Nicæni.

1. Causa Concilii. Institutum est hoc Concilium generale I. cui tota antiquitas singularem semper venerationem habuit, anno 325. sub Sylvestro I. Romano Pontifice

tifice, pro defendenda Filii Dei Divinitate contra Arium, determinando tempore celebrandi Paſchatis contra Quarto-decimanos, & tollendo ſchiſmate contra Meletium; quæ hac ratione contigere.

Anno 321. in Alexandrinum Patriarcham electus *Alexander*, vir doctus & probus: cui invidens *Arius* Alexandrinus Presbyter, homo im pius, Alexandri doctrinam eſt inſectatus, aſſerens, Filium Dei *non eſſe ab æterno, nec Deum verum de Deo vero, ſed ex nihilo creatum, minorem Patre, voluntate, naturaque mutabilem*: nactusque brevi multos & magnos aſſeclas, atque inter eos duos *Euſebios*, Nicomedienſem & Cæſareenſem. **Arius in Christum impius.**

Alexander ut peſtem maturo remedio ſuffocaret, convocato ex Ægypto & Lybia centum Epiſcoporum Concilio Arium, pertinaciter graſſantem, a communione fidelium excluſit; qui ad Euſebium Nicomedenſem fugiens, coactoque illius authoritate in Bithynia conciliabulo, juſſus eſt Eccleſiæ communioni reſtitui. Ex quo hæreſis Ariana in dies latius ſerpere cœpit, fortius aliquod & univerſalius remedium exigens.

Altera Concilii congregandi cauſa fuit antiquior controverſia, nempe jam dudum agitata, de tempore celebrandi feſti Paſchalis. Quidam enim, Aſiatici præſertim, contenderant jam tempore S. Victoris Papæ, decima quarta luna menſis primi cum Judæis celebrandum eſſe Paſcha. Unde *Quarto-decimani* dicti, jam pridem ab eodem Victore, aliisque Epiſcopis ritum Romanæ Eccleſiæ, Dominicam proximam juxta traditionem Apoſtolorum ſtatuentis, ſequi juſſi. **Controverſia de Paſchate,**

Tertia cauſa fuit tumultus *Meletii*, Lycopoleos in Ægypto Epiſcopi, qui funeſto ſchiſmate ſcidit Eccleſiam. Hic etenim propter plura crimina, ac præſertim idolorum cultum, a S. Petro Alexandrino Epiſcopo in frequenti ſynodo depoſitus, in eundem & ſucceſſores ejus furens, munere Epiſcopali contumaciter fungi perrexit, multis, qui propterea *Meletiani* dicti ſunt, in partes ſuas pertractis. **Et ſchiſma Meletianum.**

His igitur Eccleſiæ malis ut Sylveſter Pontifex, & Conſtantinus Imperator occurrerent, Concilium generale Nicææ in Bithynia celebrandum indixere, anno 327. ut Bellarminus ſentit, vel anno 325. ut alii cum Baronio exiſtimant. Convenerunt igitur, impenſas & vehicula ſuppeditante pientiſſimo imperatore, ex toto Oriente 118. Epiſcopi: inter quos eminebant, non tantum vitæ ſanctimonia, ſed etiam eruditione viri clariſſimi, *Alexander*, Patriarcha Alexandrinus, cum Diacono ſuo, Athanaſio. *Euſtathius* Patriarcha Antiochenus, poſtmodum plurium criminum ab Arianis falſo inſimulatus, pro fide Chriſti in exilio mortuus. *Macarius* Jeroſolymæ Epiſcopus, Arianorum malleus. *S. Nicolaus*, Myræ in Lycia Epiſcopus, vitæ ſanctitate ac miraculis toto orbe celeberrimus. *Jacobus Niſibenius Paphnutius* Thebaidos, Spiridion Cypri Epiſcopus, aliique multi **Patres venerabiles.**

Con-

Confessores, quorum decoras cicatrices, ab Ethnica Diocletiani Licinii-que tyrannide relictas, Constantinus ille Magnus venerabundo non raro osculo est veneratus. Neque eodem cum Episcopis ordine sedere voluit, sed inferiori loco, nec nisi illis annuentibus, non Judicem, sed Defensorem Concilii professus.

Cum Episcopis multi Presbyteri & Diaconi aderant, qui tamen non subscripserunt, sed disputando, ac rebus discutiendis inserviebant.

Ex Occidente tantum adfuerunt tres Apostolicæ sedis legati, nempe *Osius* Cordubensis in Hispania Episcopus, *Vitus & Vincentius* presbyteri Romani cum *Nicasio* Diniensi in Gallis Episcopo.

3. Damnatus Arius. Postquam Patres collecti oratione per *Eustathium* habita, salutaverunt Imperatorem, atque ab eodem ad pacem Ecclesiæ reducendam animati fuerant, lectæ sunt Arii in Filium Dei blasphemiæ, ad quas cohorruit pius cœtus; invitati nihilominus Ariani, ne conqueri possent, se non auditos damnatos esse. Disputatum proin cum illis, ac præsertim ab Athanasio, tunc adhucdum Diacono cum ipso Ario: qui rebus probe expensis cum asseclis & hæresi sua ab universo Episcoporum Concilio est damnatus, ac vindicata Filii Divinitas, conscriptumque per Osium *Nicænum Symbolum*, quo Dei Filius asseritur Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero ὁμοούσιος, seu consubstantialis Patri. Hoc Symbolum ita habet:

Symbolum Nicænum.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, Factorem cœli & terræ, omnium visibilium & invisibilium: Et in unum Dominum Nostrum JEsum Christum, Filium Dei Unigenitum, genitum a Patre ante omnia sæcula, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non creatum, Consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlo: & Incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & Homo factus, crucifixus pro nobis sub Pontio Pilato, mortuus, sepultus: Et Resurrexit tertia die secundum scripturas. Ascendit ad cœlos: sedet ad dextram Dei Patris in excelsis. Iterum venturus est cum gloria, judicare vivos & mortuos, cujus Regni non erit finis.

Reliqua, quæ habemus in Symbolo, addita sunt a secunda Generali Synodo, seu Constantinopolitana I. ad confutandam præcipue Macedonii hæresin, Spiritui sancto Divinitatem abnegantis.

Decisio Quæstionis de Paschate.

4. Definitio controver. Altera dein Quæstio expensa, ac definitum, Pascha non esse cum Judæis celebrandum decima quarta lunæ mensis primi (erat autem mensis primus, *Nisan* dictus, apud Hebræos, cujus decima quarta lunæ, seu dies pleni-

plenilunii, incidebat vel in ipsum diem æquinoctii verni, vel proxime post æquinoctium) statutum igitur, ut pascha semper celebretur die Dominica proxime sequente plenilunium, quod primum occurrit post æquinoctium vernum. Hoc autem æquinoctium a Concilio Nicæno fixum est (moraliter ac civiliter) in diem 21. Martii. Unde, si plenilunium incideret in 20. Martii, adeoque uno die ante æquinoctium, deberemus adhuc per integrum mensem lunarem exspectare, nempe per 29. dies, usque ad primum plenilunium post æquinoctium, nempe usque ad 18. Aprilis: & si illa dies esset Dominica, adhuc exspectandum esset per septem dies usque ad Dominicam sequentem, nempe usque ad 25. Aprilis, in quam incidit Festum S. Marci, quo die in hoc casu juxta Concilium Nicænum celebrandum esset pascha: contra vero, si plenilunium incideret in ipsam diem æquinoctii, nempe in 21. Martii, & sequens dies, nempe 22. Martii esset Dominica, hac die jam deberet celebrari. Adeoque pascha celebrari nunquam potest ante 22. Martii, neque post 25. Aprilis. Si quis ulteriorem hac de re notitiam desiderat, consulat Clavium, Petavium, Guldinum, Deschales, ac præcipue aureum opusculum P. Josephi Falck S. J. *Christianum Pascha* inscriptum ac nuper primum editum, præsertim *cap.* 3. §. 4. ubi docet, quid ratione paschatis actum sit in concilio Nicæno, & postea observatum. *fix paschalis.*

Decisa denique tertia Quæstio in causa Meletii, statutumque, ut retento nudo Episcopi nomine, maneret Lycopoli, abstinens omni Episcopali munere & functione. 5. Causa Meletii judicata.

Additi insuper saluberrimi Canones pro Disciplina Ecclesiastica, vel firmanda, vel restauranda. De quorum tamen numero magna est dissensio. Nam *can.* 12. *dist.* 16. dicitur, constare ex Epistola S. Athanasii 70. fuisse Canones. Arabice scripti habentur omnino 80. nunc etiam latine versi & impressi. Solentque plures citari, qui in 20. illis, quos omnes agnoscunt, non continentur. Communiter tamen 20. in omnibus Conciliorum Collectionibus relati, tanquam vere & extra omnem controversiam authentici numerantur. 6. Numerus Canonum incertus.

§. II.

Summa Canonum.

Horum Canonum, prout apud Dionysium Exiguum, & Ruffinum in *Hist. Eccles. libr.* 11. *cap.* 6. habentur, hæc est summa. Præmisso Symbolo Nicæno tanquam formula Fidei statuitur, 7.

1. Ne admittatur ad clerum, qui se ipsum abscidit. *Huic statuto occasionem dedit Leontius presbyter, qui se ipsum abscidit, ut libere uti possit commercio cum muliercula, depositus propterea; & Arianus deinde factus Episcopus.*

Potest etiam factum Origenis ansam dedisse Canoni. Ratio autem datur can. 22. Apost. quia sui ipsius homicida est. Unde, qui a Tyranno, aut Chirurgo est castratus, aut evnuchus natus, non est irregularis.

2. Neque ordinetur in Presbyterum vel Episcopum Neophitus, seu recens a gentilitate conversus. *Hic Canon objectus est a Synodo VIII. Photio, qui miles antea, dejecto Ignatio se intrusit in sedem Constantinopolitanam; verum ille objecit exemplum Nectarii, Ambrosii & Tharasii. Sed quoad istos speciales circumstantiæ exigebant, aut excusabant: ut Nicolaus I. Photio respondit.*

3. Ne Clericus mulierem in domo habeat, præter Matrem, sororem, amitam, materteram. *Notent hunc Canonem Protestantes: non excipit uxorem. Unde fabula esse videtur, quod de Paphnutio pro retinenda uxore loquente toties oggerunt.*

4. Episcopus ordinetur a totius Provinciæ Episcopis, aut saltem de eorum consensu a tribus, confirmatione reservata Metropolitano. *Huic occasionem dedit Meletius, qui ab Episcopatu depositus, nihilominus adhuc plures ordinavit Episcopos, non sine magna perturbatione Ecclesiæ.*

5. Excommunicatus ab uno Episcopo non recipiatur ab altero. *Huic occasionem dedit Eusebius Nicomediensis, qui Arium, ab Episcopo suo excommunicatum, recepit.*

6. Alexandrinus Episcopus per Ægyptum, Libyam & Pentapolim potestatem habeat: quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est, & Antiochiæ. Unde si quis præter sententiam Metropolitani fit factus Episcopus, non oportet eum esse Episcopum. *Hoc Canone, occasione Meletiani Schismatis condito, multum abutuntur Protestantes, etiam hodierni, volentes ex eo probare, Romanum Pontificem nihil juris habuisse in reliquos Patriarchas, eorumque Ecclesias, sed quemlibet habuisse sub se certas tantum Provincias determinatas. Verum hic Canon non loquitur de Romano Episcopo, ut est summus Pontifex, Papa Universalis, & Caput totius Ecclesiæ; sub qua consideratione habet potestatem in totam Ecclesiam, & in reliquos etiam Patriarchas: sed loquitur de eo, ut est Patriarcha Occidentis: sub qua ratione habet Potestatem in Episcopos & Ecclesias sui Patriarchatus, sicut Alexandrinus & Antiochenus in Episcopos & Ecclesias sui Patriarchatus.*

7. Æliæ (hoc est Jerosolymæ) Episcopo deferatur antiqua honoris prærogativa: salvo tamen jure Cæsariensis Metropolitæ. *Hunc Canonem Ruffinus ponit octavum (septimum vero de consensu, præsertim Metropolitani requisito, quando est dissensio circa ordinationem Episcopi) Dionysius Exiguus vero, Isidorus Mercator, & Gentianus Hervetus, collocant eum septimo loco, in suis interpretationibus & collectionibus. Annatus vero videtur libr. 5. sect. 3. art. 2. perperam*

peram scribere, quod Concilium Nicænum Patriarchalem honorem vetusta consuetudine partum confirmarit Episcopo Hierosolymitano: nam illo tempore necdum erat sedes Patriarchalis Jerosolymæ.

8. Novatiani, seu Cathari ad Ecclesiam revertentes, si Clerici sint ordinati in sua secta, maneant in clero, si promittant servare leges Catholicæ Ecclesiæ, & bigamis ac lapsis communicare. Si vero fuerit Episcopus, maneat in ordine Presbyterorum. Ne in una Civitate duo sint Episcopi. *Hanc clausulam Ruffinus ponit in Canone decimo.*

9. Criminosi, aut sine examine promoti ad presbyteratum rejiciantur. Canon decimus, undecimus, duodecimus, & decimus quartus præscribunt pœnitentiam lapsis in persecutione.

13. Infirmis in vitæ exitu maxime necessarium viaticum ministretur. *Ubi per viaticum maxime necessarium videtur intelligi absolutio Sacramentalis a peccatis, ut explicat Concilium Arausicanum I. can. 3.*

15. Episcopi, presbyteri & Diaconi ab una Ecclesia in aliam non transferantur: & translatio sit irrita, & translati ad pristinam Ecclesiam redeant; quod si non fecerint, excommunicentur. *Hoc statutum est occasione data ab Eusebio Nicomediensi, ab Ecclesia Berocensi ad Nicomediensem transeunte. Et cum postea etiam ad Episcopatum Constantinopolitanum se transferri curasset, pluresque Episcopi majoribus sedibus inhiassent, a Concilio Sardicensi districtius id est prohibitum can. 1.*

16. Idem fere prohibetur circa transitum ab una parochia ad alteram, Episcopo non consentiente: & ne Episcopi alienos clericos ordinent.

17. Clerici usurarii deponantur.

18. Diaconi tanquam inferiores presbyteris se exhibeant; nec presbytero Eucharistiam porrigant. *In necessitate tamen possunt illam populo porrigere: ut explicat Concil. Carthag. IV. can. 38.*

19. Paulianistæ, hoc est sectarii Pauli Samosateni, ad Ecclesiam revertentes baptizentur. Et Diaconissæ inter laicas personas reputentur. *Baptismus Paulianistarum laborabat defectu substantiali circa formam.*

20. Ut servetur conformitas, die Dominica stando fiat oratio. *Ecce antiquitatem hujus moris, in honorem Christi resurgentis introducti!*

Isti sunt celeberrimi illi 20. Canones Nicæni, quos ex interpretatione & Collectione Dionysii Exigui, Isidori, & Herveti, atque ex Ruffini libro summatim adducere visum est. Quia non omnibus hi libri, aut tomi Conciliorum sunt ad manum.

Certum tamen esse videtur, Canones multo plures a Concilio Nicæno esse editos, vel temporum injuria deperditos, vel ex Arabica editione, magnam saltem partem adhuc aliquatenus conservatos. Patere id vel ex eo arbitror, quod inter 20. memoratos Canones nullus extet, qui de **8. Plures sunt quam 20.**

 Pascha.

Paschate, non decima quarta luna primi mensis, sed Dominica prima sequente celebrando statuat; cum tamen certum sit, hoc in Nicæno statutum fuisse: ut constat ex Epistola S. Athanasii de synodo Ariminensi, & Eusebio lib. 3. de vita Constantini.

Deinde in 20. illis Canonibus nihil memoratur de Bigamis non ordinandis: cum tamen hoc in Concilio illo sancitum esse aperte constet ex S. Ambrosio in epist. ad Vercellensem Episcopum: in qua scribit, non solum Apostolum statuisse, ut non sit Episcopus aut Presbyter, qui secunda conjugia sortitus sit, sed etiam Patres in Concilio Nicæno addidisse, neque Clericum talem esse oportere.

Denique S Hieronymus epist. 3. de libro Judith sic loquitur: *Sed quia hunc librum synodus Nicæna in numero sacrarum scripturarum legitur computasse, acquievi petitioni vestræ.* Inter 20. autem dictos Canones nulla omnino fit mentio de sacris scripturæ libris, nedum de libro Judith. Taceo, quod passim alii adhuc Concilii Nicæni citentur Canones.

De tempore, quo finita sit hæc synodus, non conveniunt scriptores. Nam Bellarm. *lib.* 1. *de Concil. cap.* 5. censet, illam durasse tribus annis, ab anno nempe 327. ad 330. alii vero communiter scribunt, esse inchoatam anno 325. & eodem anno finitam.

Missa autem sunt acta Concilii, Patribus Nicænis adhuc congregatis, a Constantino Imperatore ad Sylvestrum summum Pontificem, qui coacto 275. Patrum ex Italia, vicinisque provinciis Concilio illa approbavit, ut habetur apud Labbeum & Coletum tum. 2. Concil. ex præfat. Dionysii Exigui ad Concil. Nicænum.

§. III.

An Nicænum Concilium concesserit Sacerdotibus usum matrimonii?

9. Quæres, quid sentiendum de historia, quam narrant Socrates *Hist. Ecclesf. lib.* 1. *cap.* 8. & ex eo Sozomenus *lib.* 1. *c.* 22. quamque nobis Protestantes, Cœlibatum Sacerdotum impugnantes, frequenter objiciunt; quod videlicet Concilium Nicænum Clericis prohibere voluerit usum

10. uxorum, quas adhuc Laici duxerant; intercessisse autem *Paphnutium* huic Patrum Consilio: rem nimium esse difficilem, & incontinentiæ occasionem daturam: satis esse, si more majorum ordinati non amplius admittantur ad nuptias: tunc vero Concilium Paphnutio consensisse.

Narratio de Paphnutio examinatur.

Falsa est. Resp. Hanc narrationem probabilius esse a mulierosis Græculis confictam, cum Patres & scriptores, antiquiores Socrate & Sozomeno, ut Athanasius, Eusebius, Epiphanius, Ruffinus &c. nullam omnino de hac re mentionem faciant. Quamvis plures posteriores, inter quos est Gelasius

Jasius Cyzicenus in sua de Concilio Nicæno historia, illam ex Socrate & Sozomeno exscripserint.

Deinde, licet Paphnutius tale quid proposuisset, falsum tamen omnino est, quod Concilium consenserit, cum Can. 3. prorsus contrarium statuerit, nempe nulli Episcopo, vel Presbytero, vel Diacono licere fœminam aliquam domi retinere, præter matrem, sororem, vel amitam, ubi satis aperte excluditur uxor, quæ primo loco nominanda fuerat, si vera esset illa narratio. 11. Statutum contrarium.

S. Epiphanius etiam paulo post Concilium Nicænum hæresi 59. quæ est Catharorum, disertis verbis scripsit, adversari sacris Canonibus, quod Episcopus, Presbyter, vel Diaconus ex uxore liberos gignat. Item S. Ambrosius lib. 1. de offic. cap. ult. & Hieronymus lib. contra Vigilantium, scribunt, neque in occidente, neque in oriente licitum esse ad sacrum ministerium assumi nisi virgines, aut continentes, aut qui, si uxores habeant, ab usu matrimonii abstineant.

Idem brevi post Concilium Nicænum in Arelatensi Can. 2. & in secundo Carthag. Can. 2. statutum est. Quomodo autem est credibile sanctos illos Patres, & ista Concilia paulo post generalem synodum Nicænam hæc scripturos aut statuturos fuisse, si narratio illa de Paphnutio subsisteret?

Unde Lutherus, more suo eodem ructu nigrum albumque exhalans, cum referens hanc de Paphnutio historiam dixisset, Concilium a conclusione destitisse, deinde aperte dicit, Concilium Nicænum prohibuisse Sacerdotibus usum uxorum, ac se non intelligere Spiritum sanctum in eo Concilio, cum & castrationem prohibeat, & contubernium fœminarum. 12. Probrosa sectariis.

Deinde licet omnia vera essent, quæ Protestantes de illa historia narrant, tamen ad nihil eis serviret, nisi ad majus probrum & dedecus, majoremque suam confusionem. Nam narratio illa aperte dicit, Paphnutium omnino institisse mori antiquo, ne illi, qui jam sunt Clerici ordinati, amplius admittantur ad nuptias. Cui mori antiquissimo & decreto primi Concilii Generalis Lutherus, aliique novi Evangelii Prophetæ prorsus contrarium egerunt, dum jam Sacerdotes sacrilegis nuptiis adhinnierunt: in venerationem videlicet Concilii Nicæni, quod arctissime se amplecti dicunt.

§. IV.

De Concilio Sardicensi tanquam Complemento Nicæni.

Appendix & complementum Concilii Nicæni fuit Concilium *Sardicense*, utpote in quo nihil novi ad fidem pertinens est statutum, sed ea tantum novis suffragiis stabilita & confirmata sunt, quæ Patres in Nicæna 13.

synodo tradiderant. Et hinc, quia Patrum in Concilio Nicæno & Sardicensi fuit una mens, unus spiritus, una sententia; ideo sæpius Concilium Sardicense citabatur nomine Concilii Nicæni: Sic Innocentius & Zosimus Pontifices in epistolis ad Concilium Carthag. VI. Sardicenses Canones appellarunt Nicænos, quin tamen propterea crimen falsi commiserint, ut sancti isti Pontifices a Præconibus Tigurinis maligne accusantur.

14. Furor Arianorum

Fuit autem Concilium hoc Sardicense omnino *Generale*. Nam post Concilium Nicænum Ariana hæresis perrexit furere, primum quidem clam, superstite Constantino, pientissimo Nicæni defensore; eo vero defuncto, in Constantio Augusto fautorem nacta in apertum prorupit, authore potissimum Eusebio Nicomediensi; qui ab Episcopatu quidem depositus, sed Nicænam confessionem simulans, iterum intrusus, ac subin etiam Constantinopolitana sede occupata, quidquid furoris virulenti in corde collegerat, incredibili rabie, immanitate ac violentia in Episcopos orthodoxos effudit, ac præsertim in S. Athanasium, Patriarcham Alexandrinum, Catholicæ veritatis propugnatorem invictissimum; cui proin implacabili odio concepto bellum perpetuum indixere Ariani. Hinc tot illæ falsæ accusationes, fraudes, condemnationes iniquissimæ in tot synedriis Arianis, illæ proscriptiones & exilia viri inflexibilis atque integerrimi.

15. Præsertim in S. Athanasium.

Appellavit ille ab iniquis Episcoporum Arianorum sententiis ad Sedem Apostolicam, Ecclesiarum omnium matrem, ac moderatricem, cui tunc Julius præfuit. Hic suscepto Athanasii Patrocinio, generalem synodum Sardicæ, Illyrici urbe, habendam indicit, anno 347. implorato Constantii atque Constantis Imperatorum auxilio.

Convenerunt Episcopi ex occidente ad 280, ex oriente 76. nomine Julii Papæ præfuit rursus Osius. Aderat etiam Athanasius cum sociis, ad crimina objecta diluenda. Quos cum occidentales Patres ejicere nollent, orientales, præsertim Asiatici, Arii sectatores aut fautores, *Semi-Ariani* dicti, *Philippopolim* abierunt, ibique soli conciliabulum conflabant, cui *Sardicensis Concilii* nomen affinxere. In hoc damnato Nicæni dogmate, Julio, Osio & Athanasio anathema dixerunt. Sardicenses vero Patres ex diversissimis nationibus congregati, Nicænum confirmarunt, damnatis rursus Arianis: additisque 20. Canonibus, Græca & Latina lingua, de disciplina Ecclesiastica. Nempe,

16. Canones Sardicenses.

Ut nullus Episcopus ad aliam Ecclesiam transeat: ut in litibus Episcoporum judicent Episcopi ejusdem Provinciæ: & si quis ab eis deponatur, relinquitur ei jus appellandi Romam ad summum Pontificem, qui Legatum potest mittere, judicium una cum Episcopis resumpturum. *Hic est Canon ille, qui a Zosimo Papa in epistola ad Africanos Episcopos, in sexta Carthag. synodo congregatos, sub nomine Canonis Nicæni citatus controversiis occasio-*

nem

nem dedit inter Papam & Afros in cauſa appellationis : hæreticis etiam noſtri temporis anſam inde captantibus accuſandi Pontificem, tanquam falſarium. Sed paulo ante ad hoc reſponſum eſt.

Reliqui Canones tractant de modeſtia Epiſcoporum, ne temere ad comitatum, & aulam Imperatorum vagentur; de reſidentia Epiſcoporum; de dignis eligendis; de non ordinandis alienis ſine conſenſu proprii Epiſcopi; de excommunicatis non recipiendis ab alio Epiſcopo; de Clerico, a ſuo Epiſcopo expulſo, a finitimis Epiſcopis judicando; de recipiendis perſecutionem patientibus &c.

Nota. Orientales, qui Sardica ſeceſſerant, & Philippis in Thracia ſeparatum conventiculum inſtituerant, in aliquibus Arium damnarunt. Nam Filium Dei nominabant quidem, ante omnia ſæcula ex Patre genitum, Deum ex Deo: negabant tamen eſſe æqualem & conſubſtantialem Patri; ac propterea *Semi-Ariani* ſunt appellati. Cum autem ſuam formulam fidei ubique diſſeminarent ſub nomine Concilii Sardicenſis, adjutore Conſtantio Imperatore Ariano, verum Concilium Sardicenſe ferme in oblivionem venit; unde aliqui, inter quos referunt ipſum S. Auguſtinum, tantum Semi-Ariani illius conciliabuli Sardicenſis mentionem fecerunt. In ultima Conciliorum editione Veneta Coleti taxatur etiam Bellarminus, quod non ſatis diſtinxerit inter duo iſta Concilia Sardicenſia, alterum Catholicum, alterum Arianum & ſuppoſititium. At ſatis ille diſtinxit libr. 1. de Concil. cap. 7. dum ſcripſit, Concilium Sardicenſe partim eſſe confirmatum, partim reprobatum, eo quod 300. Epiſcopi occidentales fidem Catholicam confirmarint, Epiſcopi orientales vero fidem Arianam ſcripſerint. 17. Semi-Ariani. 18. Duplex Concilium Sardicenſe.

ARTICULUS II.

De Concilio Generali II. Conſtantinopolitano I.

Pro Spiritus S. Divinitate contra Macedonium ſub Damaſo I. & Theodoſio Seniore anno 381.

SUMMARIUM.

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

1. *Ex Ariana hæreſi nata eſt Macedoniana contra Spiritus S. Divinitatem.*
2. *Propterea celebratum hoc Concilium. Quot, & quinam interfuerint?*
3. *Idem Concilium in Oriente & Occidente celebratum.*

§. II.

De Symbolo, & Canonibus Concilii.

4. *Exponitur Symbolum fidei Conſtantinopolitanum.*
5. *In quo variæ hæreſes damnatæ.*

6. *Ad-*

6. *Additi* 3. *Canones.*
7. *Decernitur sedes Constantinopolitana prima post Romanam; contradicente Papa.*
8. *S. Gregorii Naz. abdicatio.*
9. *Ejus oratio in hunc finem habita in Concilio.*

§. I.

Synopsis Historica.

1. Ex Ariana hæresi. Constantio & Valente Imperatoribus Arianis, Catholicam Ecclesiam persequentibus, mirum est, quantas in vires excreverit Ariana hæresis. Innumera, præsertim sub Constantio, instituta diversis in locis conciliabula, nullo alio operæ pretio, nisi ut plures perverterent, & non tantum a Catholicis, sed etiam inter se, in plures sectas divisi, dissentirent. Hinc tot tamque varia apud eos symbola Fidei, Arianorum, Semi-Arianorum, hisque ipsis in diversos rursus errores dissectis, quolibet ingenio luxuriante, ut fit apud omnes novatores, novam sibi sentiendi credendique formam procudente.

Nata est Macedoniana. Prodiit ex infecta vitiataque hac stirpe multifaria lues: atque comprimis *Macedoniana* hæresis. Sic dicta a *Macedonio*, quem Constantius, Arianorum malis artibus depulso Paulo, in Constantinopolitanam sedem intrusit. Hic igitur non contentus cum Arianis Filium Divinum Patre minorem facere, ut novi quid parturiret, atque ulterius porrigeret blasphemiam, Spiritum Sanctum creaturam esse docebat, nulla in eo agnita Divinitate. Unde ipsius sectatores *Pneumatomachi* appellabantur, hoc est, Spiritus Sancti oppugnatores.

2. Hæc causa Concilii, Ut impium hoc dogma, in plures, ut fieri consuevit, propagines diffusum, eradicaretur, anno 381. ad Damasi Papæ litteras a Theodosio seniore, piissimo Principe, generale hoc concilium est convocatum, teste Theodoreto *libr. 5. Hist. Eccles. cap. 9.*

Convenerunt autem ex diversis Provinciis Orientalibus 150. Episcopi: quos inter quatuor Patriarchæ, videlicet Nectarius Constantinop. Timotheus Alexandrinus, Meletius Antiochenus, & Cyrillus Hierosolymitanus, item S. Gregorius Nyssenus, & S. Gregorius Nazianzenus. Qui pulcherrima Oratione ad Patres congregatos habita, se lubens abdicavit Episcopatu Contantinopolitano, suffecto in ejus locum Nectario, senatorii ordinis viro, jam grandævo, sed adhuc catechumeno.

3. Duobus locis celebrati. Ex Occidentalibus nemo aderat, sed Damasus Papa eodem tempore Romæ congregavit Concilium ex Occidentalibus Episcopis, & quidem in eadem omnino causa, nimirum propter hæresin Macedonii. Atque sic duo illa Concilia, locis quidem disjuncta, animis tamen & sententiis unita, in unum Concilium Generale coaluerunt.

§. II.

§. II.

De Symbolo, Canonibus, & Abdicatione S. Greg. Naz.

Condemnata Macedonii hærefis, editumque Fidei fymbolum, quod hodiedum in Miffa legitur. Quamvis autem hoc potius fit *Symbolum Conftantinopolitanum*, dicitur tamen communiter *Symbolum Nicænum*, quia ab hoc non differt, nifi quod aliqua verba fint addita, aut magis explicata, ut per illud manifeftius variæ hærefes rejiciantur. Addita autem funt Symbolo Nicæno ad condemnandas præfertim Macedonii, & Eunomii hærefes, hæc verba: 4. Exponitur Symbolum.

Et in Spiritum fanctum, Dominum & vivificantem, qui a Patre procedit: & qui cum Patre & Filio adoratur & glorificatur; qui locutus eft per prophetas. Et unam, Sanctam, Catholicam, & Apoftolicam Ecclefiam. Confitemur unum Baptifma, in remiffionem peccatorum. Exfpectamus Refurrectionem mortuorum: Et vitam futuri fæculi. Amen.

Dicitur igitur 1. *Et in Spiritum Sanctum, Dominum & vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum &c.* Hoc, inquam, dicitur contra *Macedonium*, *Aetium* & *Eunomium*, Spiritui S. Divinitatem detrahentes. Quando autem addita fit vox illa *Filioque* procedit, quod Græci Ecclefiæ Latinæ maxime objiciebant, ut patet ex Concilio Florentino, non fatis conftat. Hoc certum, quod hæc additio, vel potius major declaratio, fit in Ecclefia antiquiffima. Neque rem ipfam, hac voce fignificatam multum negabant Græci (præfertim ubi audierunt, fecundum noftram doctrinam Spiritum Sanctum ex Patre Filioque tanquam uno principio, atque per unam fpirationem procedere) fed carpebant, ab Ecclefia Latina additionem aliquam effe factam contra prohibitionem primorum Conciliorum, dicentium anathema illis, qui Symbolo addere aliquid præfumpferint.

Dicitur 2. *Factorem cœli & terræ, vifibilium & invifibilium*, contra *Marcionitas* & *Manichæos*, qui afferebant duo rerum principia, unum bonum, alterum malum. 5. Contra diverfas hærefes compofitum

Dicitur 3. *Natum ante omnia Sæcula*, contra *Photinum*, qui verbum Divinum, non æternum, fed in utero virginis primo cœpiffe docuit.

Dicitur 4. *Natus ex MARIA Virgine*: contra *Apollinarem*, delirantem, Chriftum carnem fuam de Cœlo tuliffe.

Dicitur 5. *Cujus regni non erit finis*: contra *Millenarios*, temporale ac terreftre Chrifti Regnum comminifcentes.

Dicitur 6. *Confubftantialem Patri*: contra *Arianos*, *Semi-Arianos*, *Homoeoufios*, qui Filium *fimilis* cum Patre fubftantiæ effe dicebant, &

Hetereusios, qui neque ejusdem neque similis cum Patre substantiæ, sed diversæ esse volebant. Item contra Constantium Imperatorem, qui edicto vetuit, Christum dici *Homousion*, seu consubstantialem; ut Catholici docebant: (quos propterea *Homousianos* appellabant) aut *Homœousion*, seu similem substantia, aut *Heterousion*, sive diversæ substantiæ, ut Ariani volebant: sed his vocabulis abstineri voluit, eo quod natura & substantia Dei sit inscrutabilis, nihilque hac de re expressum habeatur in S. Scriptura.

6. Additi 3. Canones. Denique in hoc symbolo fit distinctio Divinarum Personarum; contra *Sabellium*; qui unam tantum in Trinitate Personam esse volebat.

Insuper in hoc Concilio, ut habetur *can.* 10. *dist.* 16. additi sunt tres Canones potissimum per Nectarium.

In 1. statuitur, ut Nicænum Concilium per omnia firmum maneat: atque anathema dicitur Macedonianis, Arianis, Eunomianis, Sabellianis, Photinianis, Apollinariis, &c. In 2. Patriarchis confirmatur potestas in suas Provincias, a Nicæno designatas. Vetaturque, ne Episcopi alienas Ecclesias accedant, ad faciendas ibi ordinationes, nisi sint vocati.

7. Decernitur secunda sedes Constantinopolitano. Insuper Episcopo Constantinopolitano decernitur primus locus ac dignitatis gradus post Romanum Episcopum, eo quod sit Episcopus novæ Romæ.

Hanc clausulam non acceptavit Romana Ecclesia usque ad tempora Innocentii III. imo in Concilio Chalcedonensi Legati Pontificii sess. 16. sunt protestati, hunc Canonem in Canonicis sanctionibus non reperiri.

In tertio statuitur, *Maximum*, perperam ordinatum Constantinopoli, non esse habendum pro Episcopo.

8. Gregorii Nazianz. abdicatio. Nam hic homo, Philosophus Cynicus, tumultuariis suffragiis quorundam Episcoporum, maxime Ægyptiorum, ad Episcopatum Constantinopolitanum fuerat intrusus: quem tunc S. Gregorius Nazianzenus, post Macedonium, Eudoxium, & Demophilum, Arianos Episcopos, sanctissime regebat. Verum, ut pax reduceretur, Gregorius, prout ante memoratum, jure suo ultro cessit, Maximo vero a Concilio deposito Nectarius suffectus est.

9. Ejus oratio in Concilio. Exstat in tomis Conciliorum elegantissima Gregorii Nazianzeni Oratio in Concilio ad Patres habita: in qua memorat, quas persecutiones a Constantio, Juliano, & Valente, tum ipse, tum omnis Ecclesia Catholica sit passa: quomodo ipse Constantinopolitanam Ecclesiam, Arianis procellis tot annos agitatam, expurgarit, atque ad veræ doctrinæ ac disciplinæ normam per mansuetudinem suaviter flexerit. Pergit deinde ad doctrinam suam de sanctissimo Trinitatis mysterio explicandam; petitque a Con-

a Concilio ætatis senio & laboribus confectæ præmium: sed non aliud, quam ut onere levetur, & alius pro Ecclesia Constantinopolitana subrogetur, qui dignus sit. Describit Episcoporum quorundam ambitionem & in fide etiam inconstantiam, ad quamvis auram versatilem. Diluit ea, quæ in ipso carpebantur, videlicet, quod versis rerum vicibus, cum polleret ipse favore Imperatorum, nulla tamen de hæreticis, tam atrocibus antea persecutoribus, ultio sumatur; quod abjectam nimis pro tanta dignitate humilemque vitæ rationem ineat. Tandem iterato dimissionem flagitans, in fine orationis datis salubribus monitis, urbi valedicit.

ARTICULUS III.

De Concilio Generali III. Ephesino.

Pro una in Christo Persona, contra Nestorium, sub Cœlestino I. & Theodosio Juniore, Anno 431.

SUMMARIUM.

§. I.

Synopsis Historica.

1. *Cum Nestorius Christum in duas Personas distraheret, & in DEI Matrem fureret,*
2. *In Concilio primum Romano a Cœlestino I. damnatus:*
3. *Dein etiam a S. Cyrillo per 12. Anathematismos,*
4. *Cumque contumax in Concilio Ephesino nollet comparere, est depositus.*
5. *At ille cum Joanne Antiocheno Conciliabulum Ephesi conflat, Cyrillum deponit, & legitimam Synodum Anathemate fulminat.*
6. *Quare Cyrillus a Theodosio, mendaciis circumvento, datus in custodiam,*
7. *At brevi liberatus, pulso in Exilium Nestorio.*
8. *Antiochena Ecclesia conciliata cum Alexandrina.*
9. *Nestorius in exilio misere perit.*

§. II.

Acta Concilii.

10. *Damnatur Nestoriana hæresis.*
11. *Vetita mutatio Symboli Nicæni.*
12. *Canones Concilii contra Nestorianos & Pelagianos.*
13. *Summa 12. Anathematismorum Cyrilli in Nestorium.*
14. *Crisis de doctrina Cyrilli & Nestorii.*

§. I

Synopsis Historica.

Sicut a Concilio Nicæno ad Constantinopolitanum I. intercesserunt 50. anni, ita ab hoc ad Ephesinum: nam hoc celebratum est anno 431. contra Nestorium. Quod hac ratione contigit.

Nestorio furenti. Post Arianos sede Constantinopolitana pulsos, Ecclesiam illam Episcopi 6. Catholici gubernabant, Gregorius Nazianz. Nectarius, Joannes Chrysostomus, Arsacius, Atticus, & Sisinnius. Post hujus obitum Theodosius Junior, Arcadii Filius, *Nestorium*, Monachum Antiochenum, Theodori Mopsvesteni Discipulum, eloquentem equidem Hominem, sed incessus & supercilii gravitate, oris pallore ac macie non mediocrem nequitiam tegentem, ad Ecclesiæ illius regimen accersivit, veluti virum, qui veteris disciplinæ imaginem referret.

Venerat cum eo Antiochia *Anastasius* presbyter; qui aliquando in concione dixit, Beatam MARIAM non esse ΘΕΟ - Τόκον, seu Deiparam, eo quod DEus ab homine nasci non posset. Collaudavit impiam vocem publica oratione Nestorius, Christum in duas distrahens hypostases ac personas, in Filios duos, & Christos duos, unum quidem purum DEum ex patre DEo, alterum vero purum hominem ex homine. Unde vetuit B. V. MARIAM appellari *Theotocon* seu *DEI Genitricem, substituitque* vocem *Christotocon.*

Cumque Dorotheus quidam, Sacris operante Nestorio, ex Cathedra Anathema diceret illis, qui Deiparæ vocem usurparent, facinus insolens probavit Nestorius, horrescente ad impium dogma fulmenque inauspicatum urbe Catholica, Deiparæ cultrice, & justo fremitu indignante.

2. In Romano Concilio damnato, At Nestorius, lupum induens, minis, furore, laniena, in gregem grassatus, immanitate rabida Clericos invasit, qui blasphemiæ se opponere proposuerant. Cumque contagium latius serperet, Cœlestinus Papa coacto Romæ Concilio Nestorium damnat, atque, ut idem facerent Orientales Episcopi, per Epistolas hortatur, præsertim *Cyrillum* Alexandrinum Patriarcham, cui in Concilio Orientali vices suas demandavit.

3. S. Cyrillus opponit 12. anathematismos. Cyrillus, vir doctrinæ & sanctitatis fama clarissimus, quem Divina Providentia Nestorio Antagonistam, & veritati Orthodoxæ vindicem dedit, scriptis jam ante tribus libris ad Theodosium, Pulcheriam & Eudoxiam contra hæresin Nestorianam, Concilium ex Ægypti Episcopis Alexandriæ indixit, in quo condita 12. capita, 12. *Anathematismi Cyrilli* dicta: quia scilicet in eis anathema ferebatur in propositiones Nestorii; Nestorius in dies efferatior 12. alios opposuit Anathematismos.

Datis itaque ad Joannem Antiochenum, & Juvenalem Jerosolymitanum, aliosque Orientales Episcopos litteris, Cyrillus Concilii Generalis necessitatem ob oculos posuit, exposita etiam Cœlestini voluntate. Imploratoque Theodosii Imperatoris auxilio, Ephesus Concilio locus designatur.

4. Cum autem in Concilio Convenerunt eo 200. Episcopi cum Cyrillo, Præside Concilii, nomine & authoritate Cœlestini, solo Joanne Antiocheno Patriarcha moram nectente. Nestorius, qui jam ante, comitantium magna stipatus caterva,

Ephe-

Ephesum advolarat, accersitus tertio a Patribus, ut in Concilio causam dicat, comparere pertinaciter detrectavit, repulsis etiam per milites ignominiose Legatis Concilii; quare unanimi Patrum sententia damnatus, & ab Episcopatu ac Sacerdorio dejectus est, applaudente Ephesino populo. Subscripserunt etiam postea (quia primum post sententiam advenerant) reliqui Cœlestini Papæ Legati.

nollet comparere, depositus,

5. At *Joannes Antiochenus*, qui prolata in Nestorium sententia, cum Episcopis suis serius advenerat, accedente etiam *Candidiani* comitis, quem Imperator Concilii defensorem legaverat, instigatione, mendaciis, ac dolo contra condemnationem Nestorii, se absente factam, & approbationem anathematismorum Cyrilli, de quibus perperam sentiebat, aperte est protestatus, factaque secessione, Nestorio junctus, conciliabulum ex 30. perditis Episcopis coëgit, cui Oecumenicæ Ephesinæ Synodi nomen arrogarunt.

Cum Patriarcha Antiocheno, Conciliabulum Ephesi conflat.

In hoc impio conventiculo primum Theodoreti Cyrensis opera confutati sunt 12. Cyrilli anathematismi; Cyrillo ac Memnoni, Episcopo Ephesino, tanquam essent infecti Apollinaris hæresi, ademptus Episcopatus, reliquis Patribus veri Concilii communione privatis.

Ac fulmen in Cyrillum retorquet.

Hos impios conciliabuli ausus indignissime, ut par erat, ferens sacra Synodus, Joannem tertio ad se citat, rationem redditurum de injustis molitionibus, cumque militum armis confisus venire detractaret, ac Legatos per Clericos suos ignominiose exciperet, cum sociis suis, Nestorii, Pelagii & Cœlestii lue infectis, communione fidelium per anathema a tota Synodo motus est.

6. Verum Theodosius Imperator, pius equidem, sed decipi facilis, Joannis, ejusque sequacium litteris præventus, Nestorium, Cyrillum & Memnonem, legitime depositos credens, per Joannem comitem dat in custodiam. At missis a Concilio ad Imperatorem octo legatis Episcopis, melius informatus, Cyrillum ac Memnonem liberos dimitti jubet, Nestorium vero pelli in exilium, ejusque in locum alium eligi Ecclesiæ Constantinopolitanæ Antistitem: electusque est *Maximinianus*, vir probæ ac integræ vitæ.

Quare Cyrillus in custodiam datus;

7. At liberatus in exilium pulso Nestorio.

8. Soluta jam Synodo, per triennium adhuc tenuit Alexandrinæ Ecclesiæ cum Antiochena discordia, ex utriusque Præsulis contrariis studiis orta. Quæ dissidia, cum non nisi ad hæresum ac schismatum incrementum facerent, magno Catholicæ rei præjudicio, tandem mandato Imperatoris Joannes cum Cyrillo rediit in gratiam, & actis Ephesinæ Synodi subscripsit, damnata Nestoriana hæresi. Imperator etiam lege civili damnato Nestorii nomine, sectatorum ejus bona publicavit, ejusque scripta legi severissime prohibuit.

Antiochenus conciliatus Alexandrino.

9. Mors Nestorii. Nestorius vero in Libyæ desertis exulare jussus, calamitate non melior factus, quocunque venerat, blasphemias in Christum, & sanctissimam DEI Matrem non destitit evomere, donec, vermibus linguam impiam depascentibus, misere interiit, documento cum Ario futurus posteris, non impune os impium in cœlum poni.

§. II.
Acta Concilii.

10. Damnatio Nestorianæ hæresis. Cæterum hæc Synodus absoluta fuit septem *actionibus*. In 1. cum Nestorius citatus Legatos proterve abigeret, & Joannes Antiochenus moras ex moris traheret, itum est ad judicium, atque prælecto Nicæno symbolo discussisque Cyrilli ad Nestorium, & hujus ad illum litteris, scriptisque, damnata est cum auctore suo Nestoriana hæresis, ac definitum in Christo unicam duntaxat esse personam, ac B. V. Mariam esse Deiparam. Quare in hoc Concilio, vel ab illius tempore addita creditur salutationi Angelicæ illa clausula: *Sancta Maria Mater Dei &c.*

In 2. actione, cum gaudio a Synodo excepti Legati Cœlestini Papæ: cui publice acclamatum & actæ gratiæ. (*missi autem a Papa alii Legati, quia Cyrillus apud Imperatorem mala suspicione laborabat, adeo, ut eum custodire jusserit tanquam depositum.*)

In 3. lecta sunt Synodi gesta in causa Nestorii coram Legatis Papæ, qui eadem approbarunt, & subscriptione firmarunt.

In 4. & 5. actum de Joanne Antiocheno: contra quem questus Cyrillus de lata injuste in se & Memnonem depositionis sententia, & affictione hæresis Appollinaristarum.

11. Vetita mutatio symboli Nicæni. In 6. damnato novo ac impio Theodori Mopsvesteni Symbolo, prohibita est novi Symboli confectio, & Nicæni mutatio.

12. Canones Concilii, contra Nestorianos & Pelagianos. In 7. præter 12. Cyrilli anathematismos, jam in prima actione lectos & probatos, additi sunt octo Canones de modo procedendi contra Pelagianos & Nestorianos. Videlicet 1, qui cum *Cœlestio* sentiunt, deponantur & communione priventur, (*tales plures fuere ex illis 30. Episcopis, qui cum Joanne Antiocheno in conventiculum privatum secesserant*) 2. Adhærentes deficientibus a Concilio deponuntur a Sacerdotio. 3. a Nestorio depositi restituantur. 4. Sectatores Nestorii & Cœlestii deponuntur. 5. Prohibentur restitui a Synodo condemnati. 6. Deponuntur perturbatores Synodi. 7. Nullum aliud symbolum, quam Nicænum proferatur. 8. Nullus Episcopus in aliena Diœcesi ordinationes faciat.

13. Summa 12. ana- Duodecim autem capitum, seu anathematismorum Cyrilli hæc est summa. In 1. dicitur anathema illi, qui negaverit B. Virginem esse Dei Genitricem, cum Verbum caro factum sit. 2. Qui negaverit, unum esse

Christum, Deum simul & hominem. 3. Qui asserit inter Verbum & humanitatem unionem tantum moralem, secundum dignitatem, authoritatem & potestatem. 4. Qui prædicata Christi duabus personis tribuunt, Divinæ & humanæ. 5. Qui Christum dixerit *Theophoron* seu *Deum ferentem*, non autem Deum veraciter. 6. Qui dixerit, Verbum esse Dominum Christi. 7. Si quis gloriam Unigeniti tribuit duobus. 8. Si quis dixerit Christum hominem tantum coadorandum cum Verbo, tanquam alterum cum altero, & non una veneratione adorandum. 9. Si quis negaverit, Christum ex propria virtute Divina signa fecisse. 10. Si quis dixerit, quod Christus pro se ipso se obtulerit oblationem. 11. Si quis dixerit, carnem assumptam non esse Verbi Divini, sed alterius conjuncti eidem Verbo per dignitatem. 12. Si quis negaverit, Dei Verbum passum carne, & crucifixum carne &c. thematismorum Cyrilli.

Ex quibus patet, Cyrillum perpetuo doctrinæ suæ institisse, quod scilicet in Christo duplex natura, Divina nempe & humana, per unam subsistentiam, eamque Divinam, in unitate personæ subsistat, ut adeo prædicata naturis propria, non duabus, sed uni Theandro seu Deo-homini sint tribuenda, ac proin dicendum: *Verbum caro factum est*, *natum*, *passum*, *mortuum & sepultum*: *item hic homo* (*Christus*) *est Deus immortalis*, *æternus*, *omnipotens*: quia scilicet prædicata duabus naturis propria, uni personæ sunt communia, atque de ea propter communicationem idiomatum prædicabilia; nequaquam vero prædicata unius naturæ de altera in abstracto: sic, ut dici possit: *Deus est passus ac mortuus*; *hic homo* (Christus) *est Filius DEI unigenitus ac naturalis*, *æternus*, *immensus*: non vero: *Deitas seu natura Divina est passa*, *aut mortua*; *humanitas est æterna*, *immensa &c.* sicut non dici potest: *B. V. Maria est mater Deitatis*: bene vero, *est mater Dei*. Ratio est, quam dixi, nempe unitas personæ, & duplicitas naturæ in Christo. 14. Crisis.

Contra vero Nestorius, melior Philosophus, quam Theologus, naturali, humanæque rationi, atque ingenio suo nimium confisus, naturam inter & personam nesciens distinguere, ac propterea duas in Christo personas adstruens, Divinam unam, humanam alteram, in gravissimum errorem est prolapsus, ex quo variæ propositiones ipsius hæreticæ pullularunt.

ARTI-

ARTICULUS IV.

De Concilio Generali IV. Chalcedonensi,

Pro

Duabus in Christo naturis, contra Eutychen & Dioscorum, sub Leone I. & Martiano Anno 451.

SUMMARIUM.

§. I.

Synopsis Historica.

1. *Hæresis Eutychis de una in Christo natura,*
2. *A Flaviano in Concilio Constantinopolitano damnata.*
3. *Eutyches appellat ad S. Leonem Papam, deinde ad Theodosium Imperatorem;*
4. *Denique Dioscorum malæ causæ patronum implorat,*
5. *Qui decepto imperatore conciliabulum Ephesi congregat,*
6. *S. Flavianum Patriarcham occidit,*
7. *S. Leonem Papam excommunicat, omniaque inaudito furore miscet,*
8. *Theodosio etiam favente; at non impune.*
9. *Post ejus mortem indictum Chalcedone Concilium a S. Leone,*
10. *Auxilio Martiani Imperatoris.*

§. II.

Acta Concilii.

11. *Accusatus Dioscorus a Dorylæi Episcopo, damnatus ac depositus.*
12. *Dogmatica definitio fidei de duabus in Christo naturis.*
13. *Imperator Concilium ingressus tria capita circa Disciplinam Clericorum proponit.*
14. *Theodoretus & Ibas restituti ejurato Nestorio.*

§. III.

Summa Canonum.

15. *Cœlibatus Sacerdotum.*
16. *Anatolius obreptitie inserit Canonem de prima Sede Constantinopolitana post Romanam,*
17. *Protestantibus Legatis Romanis, & S. Leone.*
18. *Turbæ Alexandrinæ propter damnatum Dioscorum excitatæ per Timotheum Ælurum.*
19. *An Dioscorus vere fuerit hæreticus?*
20. *Ratio dubitandi est, quia non videtur esse damnatus ob hæresin.*

§. I.

Synopsis Historica.

1. Eutyches

Eutyches, Archimandrita Monasterii cujusdam Constantinopoli, ut ab errore Nestorii de duabus in Christo personis deflecteret, in extreme oppositum scopulum impegit, unamque tantum in Christo naturam post unionem adstruebat. Sic enim ille arguit: in Christo una tantum datur per-

persona: atqui natura & persona sunt idem: ergo etiam una tantum datur natura: quia videlicet natura Divina & humana ita sunt inter se confusæ, ut Divina natura humanam absorberet, sicque post unitionem sola Divina natura in Christo existeret.

Hujus novæ hæresis accusatus est Eutyches in Concilio Constantinopolitano, quod Flavianus, post Maximinianum & Proclum, Patriarcha, indixerat ad judicandam causam Florentii Episcopi. Ab hac igitur Synodo citatus ad dicendam causam Eutyches, obedire renuit, obtendens excusationem valetudinis, senii, & claustralis solitudinis. Citatus tertio, stipatus Monachorum & militum turba comparuit, atque interrogatus de fide sua in Christum, quæsito primum effugio, denique respondit, ante unionem duas fuisse naturas, post unionem vero unam tantum esse in Christo. Cumque pertinaciter errori suo inhæreret, damnatus est a Concilio anathemate, 30. Episcopis, & 23. Abbatibus damnationi subscribentibus. 2. A Flaviano damnatus.

At ille furens, affixis per urbem libellis, injuriam questus, scriptaque ad Leonem I. Romanum Pontificem mendaci epistola, appellationem suam ad sedem Apostolicam rejectam, seque injustissime oppressum dictitans, commovit primo Leonis animum, donec Flaviani litteris & actis Concilii missis Romam, veritas patuit. Hoc igitur asylo erepto a Pontifice ad Imperatorem Theodosium provocat. Hujus jussu (adnitente *Chrysaphio*, apud Augustum gratioso, & Eutychem jam tum redolente) releguntur acta Concilii; ex quibus integerrima Flaviani fides, Eutychis vero fallacia eluxit. 3. Appellat ad S. Leonem & Imperatorem.

Tertiam igitur scenam aperit, ac *Dioscori* Patriarchæ Alexandrini opem implorat. Hic, vir improbus, & alioquin Flaviano infensus (utpote cui Ecclesiam Constantinopolitanam invidebat) suscepto causæ profligatæ patrocinio, suadet Imperatori, rem istam in Concilio Oecumenico definiendam esse. Decernitur invito Leone & Flaviano synodus, celebranda rursus Ephesi, ubi ante 19. annos contra Nestorium erat habita: convolat eo Dioscorus cum Eutyche & 130. Episcopis. 4. A quibus rejectus Dioscorum imploravit.

Nihil in eo Conventu actum ex lege, nihil moderatum; turbida omnia, violenta, & a more Majorum abhorrentia. *Elpidius* comes, quem Imperator Concilii defensorem legaverat, potestatem supergressus, pro gubernatore se gerebat; de actis memorati Constantinopolitani Concilii quæstionem jubet institui; Legatis, quos, petente Imperatore, Leo miserat, negatus in sedendo primatus, quem invasit Dioscorus: imo ne lecta quidem Pontificis epistola, in qua doctrinam orthodoxam contra Eutychis errorem exposuerat; in suspicionem ab Eutyche tracti Legati, quod 5. Qui conciliabulum Ephesinum II. cogit.

apud Flavianum pransi, plus justo Flavianum olerent. Excessere proin ex hoc conciliabulo.

6. In quo occidit S. Flavianum, Tum vero sursum deorsum ibant omnia. Dioscorus cum Barsuma Archimandrita, globo militum coacto, in Synodum armatus irrumpit, Episcoporum suffragia per vim extorquet, Theodoretum Cyri, Ibam Edessæ, & Domnum Antiochiæ Episcopos, indicta causa absentes condemnat, & Episcopatu dejicit, expungit e symbolo verba illa: *Qui conceptus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine*: Flaviani comites conjicit in vincula; laudatur Eutychis error; Flavianus tanquam hæreticus, compedibus ligatur: & cum ad sedem Apostolicam appellaret, a Dioscoro adeo pugnis calcibusque contusus est, ut post triduum veritatis Martyr obierit: sanguineum vexillum, tanquam victor esset, rotante impio, & postquam *Anatolium* clientem suum Flaviano suffecerat, inaudito exemplo anathema in ipsum S. Leonem, Ecclesiæ caput, evomente. En! dignam impietate strophum, versasque rerum vices! paucis ante annis, sub eodem Imperatore, eadem in urbe Ephesina, Alexandrinus Patriarcha sanctissimus, proborum Præses, blasphemum Patriarcham Constantinopolitanum damnaverat: jam vero impiissimus Patriarcha Alexandrinus, sceleratorum ductor, sanctissimum Constantinopolis Præsulem, tyranno quovis immanior, cruentis manibus interficit. Non aberravit profecto antiquitas, dum hoc conventiculum, *erraticam* & *prædatoriam synodum* nuncupavit.

7. S. Leonem Papam excommunicavit,

Omniaque miscuit; Depositus etiam in hac Pseudo-Synodo *Eugenius* Dorylæi Episcopus, eo quod primus in Concilio Constantinopolitano Eutychem de hæresi accusaverit. Restitutus contra hæresiarcha Eutyches, ejusque insania de una post incarnationem natura approbata: minis & terroribus omnia extorquente Dioscoro, nec parum auxiliante Elpidio, Legato Theodosii, Chrysaphii aulici artibus dolosis, in Dioscorum & Eutychetem nimium propensi. Quamquam autem in conciliabulo illo omnia per iniquissimam vim sint acta, videas tamen ex latrocinio isto, ac furioso sicariorum agmine, hodiernos Sedis Apostolicæ hostes sua arma depromere.

8. Ac ipsum etiam Imperatorem corripit. S. Leo, ut tantam abominationem ex loco sancto exturbaret, Romana in synodo acta Ephesina barbaræ illius Synagogæ damnavit ac rescidit, a Theodosio tamen (accedente licet Valentiniani Occidentis Imperatoris commendatione) impetrare non potuit, ut in Italia Concilium Generale haberetur. Quin ille, descissens a se ipso, Eutychianis fraudibus, præsertim Chrysaphii, circumactus; damnato publica lege Flaviano, synodum secundam Ephesinam Nicænæ jussit æquari. At brevi vindictam sensit infelix Princeps, qui innocentem juventutem non æqua senectute commaculans, atque tumultus inter domesticos & externos, vitam inquietam degens,

gens, porrecta etiam plus æquo ad thuribulum profana manu, absque liberis interiit, collapso elisus equo.

9. Quo mortuo alia facies.

Pulcheria, Soror Theodosii, succedens in Imperio, Martianum, ignobili equidem stirpe in Thracia prognatum, at virtute militari virum clarissimum, & apprime Catholicum, in sponsum & consortem Imperii assumpsit. Ab his Leo Pontifex facile obtinet, quod Theodosius negaverat, Concilium videlicet Oecumenicum, ad quod celebrandum Martianus Pontificem invitavit, his inter alia verbis ad eum scribens: *Superest, ut si placuerit tuæ Beatitudini in has partes advenire, & synodum celebrare, hoc facere religionis affectu digneris, nostris utique desideriis sua sanctitas satisfaciet, & sacræ religioni quæ sunt utilia, decernet &c.*

10. Indictum Concilium.

Convocatum itaque a Martiano, ex consensu & adhortatione Pontificis Concilium, primo quidem Nicæam, dein vero, ut etiam Imperator interesse possit (quod magnopere necessarium fore ad comprimendos tumultus legati Apostolici censebant) Chalcedonem translatum, anno 451. post generalem synodum Ephesinam 20.

Præsidebant pro more Concilio Legati sedis Apostolicæ, *Paschasinus* nempe, *Lucentius*, & *Julianus*, Episcopi, cum *Bonifacio* & *Basilio* Presbyteris. Aderat etiam actione 6. Martianus cum Pulcheria, non ut tanquam Judex in Fidei controversiis suffragium ferret, sed ut tanquam Defensor, turbas compesceret, ut ipse innuit actione 6. Patres alloquens.

Nulla unquam ad id tempus synodus frequentior; adfuere siquidem, ut quidam supputant, 636. Episcopi, duplo videlicet majore numero, quam in Nicæno comparuerant.

Venerunt insuper quidam Proceres, qui *Judices* in Concilio nominantur, ab Imperatore præfecti, non ut de rebus ad fidem & religionem spectantibus decernant, sed ut sua authoritate Concilium moderentur, & strepitus ac turbas comprimant, nam in act. 2. doceri se debere ab Episcopis profitentur. Et cum Dioscorus act. 3. Judicum præsentiam requireret, responderunt Episcopi, quando regularia tractantur, nullos Judices Laicos interesse posse: solisque Episcopis datam esse authoritatem Episcopos judicandi.

§. II.

Acta Concilii.

11. Accusatus Dioscorus

Celebrata autem est hæc Synodus 16. Actionibus. In prima, longissima, Legati Apostolici protestati sunt, fas non esse, ut Dioscorus, qui

qui reus ſit, inter Epiſcopos ſedeat tanquam Judex: ipſum generalem Synodum convocaſſe non conſulta Romana ſede, eique præſidere auſum contra fas omne: *Hoc nunquam factum, nunquam licuiſſe.* Orientales etiam Epiſcopi ejectum volebant Dioſcorum: Ægyptii vero *Theodoretum*: unde multi clamores. Dioſcorus tanquam reus juſſus in medio ſedere: ad quem accuſandum Euſebius Dorylæi Epiſcopus (qui primus in Concilio Conſtantinopolitano Eutychetem hæreſis accuſaverat, depoſitus propterea a Dioſcoro Epheſi) in medium progreſſus eſt: & cum Dioſcorus tractandum primo de fide dixiſſet, Eugenius ad impia acta Epheſina provocavit: quæ proin lecta ſunt. Iisque convictus Dioſcorus, aliud, quod reſponderet, non habuit, niſi, non tantum a ſe, ſed etiam a *Juvenale* Jeroſolymitano, *Thalaſſio* Cæſareenſi, aliisque multis Epiſcopis acta Concilii approbata & ſubſcripta eſſe. Reſponderunt Epiſcopi, ſe minis, fuſtibus & gladiis coactos ſubſcripſiſſe, atque erroris ac peccati veniam precari. Lecta dein acta Concil. Conſtant. in quo primo damnatus Eutyches: cumque ad Flaviani cauſam ventum eſſet, dixit Dioſcorus, eum jure damnatum eſſe, eo quod duas in Chriſto naturas aſſeruiſſet: (quo oſtendit, ſe etiamnum in hæreſi perſeverare.)

In 2. cœptum de fide tractari: lectum ſymbolum Nicænum & Conſtantinopolitanum: lectæ inſuper plures Epiſtolæ atque inter eas Epiſtola Leonis ad Flavianum de Verbi incarnatione, in qua duas eſſe in Chriſto naturas declaravit. Hac lecta acclamavit Synodus: *Hæc eſt Patrum Fides: hæc Apoſtolorum fides: omnes ita credimus, Orthodoxi ita credimus: Anathema, qui non ita credit: Petrus per Leonem ita locutus eſt.*

Depoſitus. In 3. poſt trinam citationem non comparens Dioſcorus, de graviſſimis inſuper flagitiis accuſatus ab Alexandrinis, & ex publicis Epheſini Synedrii actis convictus, ex Leonis ſententia, Epiſcopali honore & Sacerdotum functionibus privatus pronunciatur, acclamante Choro Patrum, quia Eutychen a proprio Epiſcopo excommunicatum in communionem receperit, Epiſtolam Leonis in Concilio Epheſino ſecundo legi prohibuerit, ac Leonem ipſum excommunicarit, atque ter citatus ad Concilium venire detrectarit.

In actione 4. Juvenalis Patriarcha Jeroſolymitanus, Thalaſſius Cæſareenſis aliique Epiſcopi, qui cum Dioſcoro ſubſcripſerant Epheſino Conciliabulo, & jam in prima actione veniam fuerant precati, ad ſecundam autem & tertiam ſeſſionem non fuerant admiſſi, ubi de fide, ac duabus Chriſti naturis tractatum, & cauſa Dioſcori diſcuſſa

scussa est, postquam epistola S. Leonis suscepta Eutychi anathema dixerunt, veniam iterum precati, ad Concilium rursus & sedes suas sunt admissi. Tum Ægyptii Episcopi, jussi subscribere Leonis Epistolæ, instanter petierunt, eligi prius Patriarcham Alexandrinum, quem ducem sequi possint (hoc enim in Ægypto esse moris, ut sine Patriarcha nihil decernerent) idque tandem impetrarunt.

Varii dein Clerici & Monachi in Concilium ingressi postulant, Dioscorum restitui communioni, & dignitati. At unanimi voce Concilium clamat: *Anathema Dioscoro: Dioscorum Christus deposuit: mitte foras superfluos: Concilium Episcoporum est.*

In 5. lecta & approbata definitio, qua *unum, eundemque Christum, Filium Dei unigenitum, perfectum Deum, & perfectum hominem, Divinitate quidem Deo Patri, humanitate vero nobis consubstantialem, in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter subsistere declaratur.* 12. Dogmatica definitio.

In 6. Imperator, ubi per Legatos fidei definitionem intellexit, Chalcedonem venit, & ad Concilium orationem habuit, in qua dixit, se cum Pulcheria *venisse ad Concilium, ad fidem roborandam, non ad aliquam potentiam ostendendam sive exercendam, exemplo Constantini, ut veritate inventa, multitudo non ultra pravis doctrinis attracta discordet.* Post orationem Episcopi applaudentes acclamarunt Augustæ & Augusto multos annos. Recitata dein iterum definitio fidei, cui Episcopi subscripserunt, & quidem primo loco Legati Leonis his verbis: *Paschasinus Episcopus, Vicarius Domini mei Beatissimi atque Apostolici universalis Ecclesiæ Papa urbis Romæ Leonis, Synodo præsidens, statui & subscripsi.* 13. Imperator Concilium ingressus,

Repetitum etiam sæpius anathema in Nestorium, Eutychem & Dioscorum.

Proposuit denique Imperator tria capita, quæ potius a Concilio, quam lege Imperiali sint sancienda. Tria proposuit capita.

1. Nullum ædificandum Monasterium præter voluntatem Episcopi: nec servos suscipiendos in Monasterium præter voluntatem Dominorum.
2. Clerici negotiis sæcularibus se non immisceant.
3. Clerici ne transeant ab Ecclesia unius civitatis ad alteram.

Acclamavit Synodus approbando hæc capitula.

In actione 7. Compositio amicabilis inter Maximum Antiochenum & Juvenalem Jerosolymitanum circa terminos eorum Patriarchatuum facta, Synodi subscriptione approbatur ac confirmatur.

In 8. *Theodoretus* Cyrensis Episcopus, qui 12. Anathematismos Cyrilli refutaverat, & sic in hæresin Nestorii videbatur prolapsus, cum Ana- 14. Theodoretus,

thema diceret Nestorio, sedi suæ Episcopali est restitutus, a qua dejectus fuerat a Dioscoro in conciliabulo Ephesino, jam antea a Leone in communionem admissus.

Et Ibas restituti ejurato Nestorio.

In 9. & 10. *Ibas* Edessenus Episcopus, a Dioscoro in Synedrio Ephesino pariter depositus, auditis ejus accusatoribus, lectaque Epistola, ad *Marim* Persam data, in qua in Cyrilli Anathematismos invehitur, restitutus est suæ Ecclesiæ, postquam Nestorio & Eutychi anathema dixit. Etiam Ibam jam ante Leo in communionem receperat. Quæ tamen restitutio magni deinceps incendii fomitem ministrabit.

In 11. & 12. discussa causa Bassiani & Stephani, quorum illo deposito ab Episcopatu Ephesino, hic suffectus est. Concilium decrevit, utrumque contra Canones venisse ad Episcopatum: adeoque tertium eligendum, utrique tamen retenta Episcopali dignitate, & reservata annua pensione 200. aureorum solidorum, ex Episcopatus Ephesini reditibus persolvenda. *Ecce originem pensionum; antiquiores enim non leguntur.*

In 13. & 14. aliæ causæ particulares Episcoporum decisæ, ut Eunomii Nicomediensis & Anastasii Nicæni Episcopi circa Jus Metropolitanum &c.

§. III.

Summa Canonum.

In 15. Sess. editi sunt Canones 27. disciplinam spectantes.

1. Canones Conciliorum serventur.
2. Nemo ordinationem pecunia obtineat.
3. Clerici non conducant aliena prædia.
4. Monachi alienis negotiis se non immisceant.
5. Clerici non migrent ad aliam Ecclesiam.
6. In ordinandis delectus habendus.
7. Clericis prohibentur mundanæ dignitates.
8. Clerici obediant Episcopo.
9. Clericus non conveniat Clericum coram laico tribunali.
10. Non habeant plura beneficia.
11. Litteræ commendatitiæ dignioribus tantum dandæ.
12. In una Provincia tantum unus sit Metropolitanus.
13. Peregrini Clerici non ministrent sine commendatitiis.

15. Cœlibatus Sacerdotum.

Notabilis est Canon 14. qui sic habet: *Quoniam in quibusdam Provinciis concessum est, Lectoribus & Psalmistis uxores ducere, statuit S. Synodus, non licere cuiquam ex his accipere sectæ alterius uxorem.* Ex quo manifeste patet, non licuisse tunc temporis, ne quidem apud Orientales, Subdiaconis, Diaconis, Presbyteris, & Episcopis uxores ducere, cum ne quidem Lecto-

Lectoribus & Psalmistis fuerit ubique concessum. Prohibet deinde idem Canon, ne persona Catholica nubat hæretico, Judæo, aut Pagano.

15. Canon statuit, ne Diaconissa fiat ante 40. annos; neque nuptias postea contrahat.

16. Nec Monachi nec Virgines DEO dicatæ, matrimonium ineant.

17. Qui parochiam 30. annis quiete possedit, retineatur. Læsus a Metropolitano vel apud Primatem vel Patriarcham agat.

18. Prohibentur conspirationes contra Episcopos & Clericos.

19. Bis in anno celebretur Synodus Provincialis.

20. Episcopus alienum Clericum suscipiens excommunicatur.

21. Accusatores Episcoporum aut Clericorum non admittantur passim & sine probatione.

22. Clerici post obitum Episcopi res ipsius non diripiant.

23. Clerici & Monachi non facile ad urbem regiam accedant, ibique vagentur, aut turbas concitent.

24. Monasteria ne fiant diversoria sæcularium.

25. Ordinationes Episcoporum ne differantur ultra tres menses. Oeconomus vero interim reservet res Ecclesiæ.

26. Occasione Ibæ, de administratione Ecclesiæ accusati, præcipitur in qualibet Ecclesia Episcopali Oeconomum constitui ex Clero.

27. Raptores mulierum, & Cooperatores, si Clerici sint, deponantur, si Laici, excommunicentur.

Hos 27. Canones ex Collectione Dionysii Exigui in epitomen redegi. Nec plures in Latinis codicibus antiquis extant.

Postquam tamen Judices cum Legatis sedis Apostolicæ ex ista sessione excesserant, *Anatolius* Constantinopolitanus Patriarcha Episcopos adhuc retinuit, & Canonem Constantinopolitani I. Concilii referens, de proxima sede Patriarchæ Constantinopolis post Romanum, curavit hunc confirmari: non tamen sine fraude; quia dixit: Romanam sedem Primatum accepisse a Concilio Nicæno, & quidem ex eo capite, quod vetus Roma fuerit orbis Domina. 16. Anatolius Canonem obreptitie inserit.

In actione 16. Legati Romani contra hunc Canonem adjectum sunt conquesti & protestati: eo quod rejectis statutis 318. Patrum Nicæni, novare quid attentarit Anatolius circa dignitatem Patriarcharum, sub prætextu, quod 150. Patres in Concilio Constantinopolitano huic sedi post Romanam primatum dederint, quod tamen in synodicis Canonibus non inveniatur. Cum autem Episcopi omnes dicerent, se ultro subscripsisse, protestationis nulla est ratio habita. 17. Protestantibus Legatis Romanis,

Rejectus tamen est ille Canon a S. Leone, ut patet ex ipsius epistola 61. ad Episcopos Concilii. Deinde Canon ille adjectus continet duo falsa; nempe Et S. Leone.

nempe 1. Sedem Romanam a Synodo Nicæna accepisse primatum: cum tamen sextus Nicæni Canon in genuinis codicibus sic habeat: *Ecclesia Romana semper habuit primatum, antiqua autem consuetudo servetur &c.* alterum falsum est, quod ideo Romana Ecclesia habeat primatum, quod ibi sit urbs regia, ut ostendit S. Leo *in epist. ad Martianum*, & S. Gelasius *in epist. ad Episcopos Dardaniæ.* Mediolanum, Ravenna, Sirmium, Treviri, Nicomedia fuerunt sedes Imperii, nihil tamen prærogativæ propterea datum iis Ecclesiis.

Petiit quidem Concilium per epistolam confirmationem hujus præsertim Canonis a S. Leone; ubi inter alia scripserunt: *Rogamus igitur, & tuis decretis nostrum honorare judicium; & sicut nos capiti in bonis adjecimus consonantiam, sic & Summitas tua filiis, quod decet, adimpleat.* Verum S. Leo Anatolii ambitionem, datis ad Martianum & Pulcheriam atque ad ipsum etiam Anatolium litteris vehementer reprehendit.

18. Turbæ Alexandrinæ post Concilium.

Post Concilium Chalcedonense Alexandriæ Episcopus electus est *Proterius*, qui cum Episcopis Ægypti acceptavit Concilium. At brevi post *Timotheus* Ælurus pulso Proterio, & interempto, Patriarchalem sedem invasit, Chalcedonensem Synodum damnavit, & Patriarchis omnibus anathema dixit, depositis etiam Episcopis, qui Chalcedonensi Concilio adhæsere, habuitque sibi consentientes paucos Episcopos, ac plebem Alexandrinam, Eutychianam, quæ audita Dioscori sui exauctoratione, ingentes Alexandriæ turbas excitavit, auctore potissimum memorato Timotheo, Æluro, Eutychiano Monacho.

Occasione hujus tumultus Alexandrini multæ in tomis Conciliorum extant Episcoporum totius orientis epistolæ *ad Leonem Imperatorem*, qui Martiano successerat: in quibus Concilium Chalcedonense defenditur, & Timotheus graviter accusatur. Sed & in Palæstina adversus Concilium Chalcedonense quidam Eutychiani insurgebant, usque adeo, ut etiam Juvenalem Patriarcham deponerent, & Eutychianum intruderent.

Porro, quo Eutyches in Concilio damnatus, devenerit, non satis constat: de Dioscoro autem memoratur, quod militari manu Gangram in Paphlagoniam sit abductus in exilium, in quo brevi post interierit.

19. An Dioscorus fuerit hæreticus?

Quæres, an Dioscorus vere fuerit hæreticus, an vero tantum spiritu ambitionis & superbiæ impellente, Eutychetis causam tam ferociter propugnarit? Ratio dubitandi est, quia a Concilio Chalcedonensi non videtur, saltem aperte, damnatus esse ut hæreticus: licet enim legantur quandoque aliqui Episcopi exclamasse: *anathema Dioscoro!* in depositione tamen illius ab Episcopali dignitate, & functionibus sacerdotalibus, non assignatur pro causa hæresis: sed quod Eutychen in communionem rece-

perit,

perit, epistolam Leonis legi vetuerit Ephesi, Leonem excommunicarit, & ter citatus ad Concilium non venerit. Deinde Anatolius actione 5. aperte dixit in Concilio, Dioscorum non esse depositum propter fidem.

Resp. Non esse dubium, quin Dioscorus fuerit hæreticus Eutychianus: nam in Chalcedonensi act. 1. aperte dixit: *Duas naturas in Christo non suscipio*: item, *post unitionem non sunt duæ naturæ*. Et propterea damnavit Flavianum ac Synodum Constantinopolitanam, quod duas in Christo naturas adstruerent: hocque ipsum in Chalcedonensi actione 1. repetiit, nempe Flavianum propterea jure esse damnatum. Imo propter hanc causam totam illam Ephesinam tragœdiam excitavit, in qua Eutychem absolvit. Quod autem in decretum damnationis illius non fuerit aperte inserta causa hæresis, fieri potuit ex ea ratione, ut parceretur Juvenali Patriarchæ Jerosolymitano, Thalassio Cæsareensi, Eusebio Ancyrano, Eustathio Beritensi, Basilio Seleuciensi, qui cum Dioscoro Ephesinæ pseudosynodo præfuerant, ac subscripserant, nunc vero in Chalcedonensi Synodo pœnitentes veniam rogarunt, dicto anathemate Eutychi. Unde ne etiam ipsi hæresis damnati viderentur, utpote in causa fere communi, ut Dioscorus in prima actione objecerat, particulares depositionis causæ, eæque Dioscoro propriæ, sufficientes tamen, sunt allegatæ, & a causa hæresis in ipsa depositione abstractum. Post receptos autem actione 4. pœnitentes Episcopos, cum ingressi Archimandritæ Dioscorum restitui peterent, non tantum pauci Episcopi, sed totus chorus, exceptis Episcopis Ægyptiis, clamavit: *Dioscoro anathema.* 20. Rationes dubitandi.

Quod autem Anatolius in Concilio dixerit, Dioscorum non esse propter fidem damnatum, adscribendum videtur affectui adhuc cuidam erga suum Patriarcham, cujus olim erat Apocrisiarius, ejusque favore, interempto Flaviano, ad Constantinopolitanum Patriarchatum promotus.

ARTICULUS V.

De Concilio Generali V. Constantinopolitano II.

Contra tria capitula, & errores Origenis, sub Vigilio & Justiniano Seniore anno 553.

SUMMARIUM.

§. I.

Synopsis Historica.

1. Theodorus *Mopsvestiæ Episcopus, Nestorii Magister, plures hæreses libris suis insperserat: non tamen expresse a Chalcedonensi Concilio fuit condemnatus in persona, in Synodo vero ista fuit damnatus in persona.*

2. *Ejus, uti etiam Nestorii, fautores erant* Theodoretus, *qui contra* S. Cy-

S. Cyrillum scripsit, non satis orthodoxe:

3. *Et* Ibas, *qui erroneam ad Marin Persam scripsit epistolam. Uterque autem retractato errore a Concilio Chalcedonensi fuit restitutus.*

4. *Et hæc sunt famosa illa* tria capitula,

5. *Quæ tantas controversias in Ecclesia excitarunt:*

6. *Primum quidem in Ægypto per Timotheum Ælurum, & Petrum Moggum, Pseudo-Patriarchas, Dioscori asseclas:*

7. *Dein Antiochiæ per Petrum Gnapheum, & Severum, pariter Pseudo-Patriarchas hæreticos:*

8. *Denique Constantinopoli per Acacium Patriarcham, qui* Henoticon *procudit, Zenonis edicto roboratum, quo unius aut duarum naturarum in Christo nuncupatio abrogatur.*

9. *Atque etiam per Anthimum; quem tamen Agapetus Papa amovit, suffecto Menna.*

10. *Accessere Origenistæ, aliaque pestes.*

11. *Ut adeo calamitosissimus esset Ecclesiæ status: nullo Principe Catholico, sedibus etiam Patriarchalibus hæresi infectis.*

12. *Justiniani Imperatoris imago.*

13. *Vafrum ei datum consilium.*

14. *Indicitur Synodus V.*

15. *Consentiente quidem Vigilio Papa, sed non comparente in Concilio: licet tunc esset Constantinopoli.*

16. *Cur noluerit comparere?*

§. II.

Acta Concilii & Canones contra varias hæreses.

17. *In collatione* 1. *legati a Concilio ad invitandum Vigilium.*

18. *Damnantur scripta Mopsvesteni cum auctore,*

19. *Item scripta Theodoreti contra S. Cyrillum, cum epistola Ibæ; non tamen auctores, post retractationem a Chalcedonensi restituti. Sicque damnata sunt* tria capitula.

20. *Editi* 14 *Canones seu anathematismi contra varias hæreses.*

21. *In tribus ultimis dicitur anathema illis, qui defendunt Mopsvestenum aut ejus scripta: qui defendunt Theodoreti scripta, aut Ibæ Epistolam.*

§. III.

Canones contra Origenistas.

22. *Errores Origenis damnati, ab asseclis illius collecti,*

23. *Qui eo vivente jam fuerunt damnati.*

24. *Postea autem magnas tragœdias excitarunt, dum S. Joannem Chrysostomum, qui Origeni favere videbatur, colliserunt cum Theophilo Alexandrino Patriarcha, & S. Epiphanio.*

25. *Qua occasione Chrysostomus a Theophilo in Synedrio depositus, & in exilium ejectus est.*

§. IV.

Crisis circa controversiam de tribus capitulis.

26. *Vigilius Papa damnationi trium capitulorum subscribere noluit. Crudeliter propterea a Justiniano habitus, tandem subscripsit.*

27. *Nec tamen instabilis erat in iis, quæ pertinent ad fidem: quia quæstio de tribus*

bus capitulis non verſabatur circa fidem: in qua omnes Catholici conveniebant;

28. *Sed tantum circa perſonas trium illorum Epiſcoporum, quid de illis ſentiendum.*

29. *Doctrina autem eorum nunquam approbata, ne quidem a Concilio Chalcedonenſi.*

30. *In hoc vero Concilio expreſſe damnata, una cum perſona Theodori,*

31. *Non vero perſona Theodoreti & Ibæ: ſed tantum eorum ſcripta, quæ ab ipſis in Chalcedonenſi fuerunt tractata.*

§. 5.

Schiſmatis ob *tria capitula* etiam poſt Synodum V. continuatio.

32. *Complures occidentales Epiſcopi, exiſtimantes, damnationem trium capitulorum ſynodo Chalcedonenſi eſſe præjudicioſam, Aquileiæ conciliabulum conflant contra Synodum V.*

33. *Et licet Pelagius Papa eis oſtenderet, merito damnatum Mopſveſtenum,*

34. *Epiſtolam Ibæ, & ſcripta Theodoreti contra Cyrillum a Chalcedonenſi non fuiſſe approbata, ſed tantum perſonas pænitentes eſſe receptas;*

35. *Aliqui tamen pertinaciter in ſchiſmate perſtitere,*

36. *Quamvis aliqui ferventer ſe eidem opponerent,*

37. *Donec tandem ſub Sergio Papa eſt extinctum.*

38. *S. Gregorii M. hac de re epiſtola.*

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

Poſt explicata breviter quatuor prima Concilia generalia, quibus tanquam quatuor Evangeliis venerationem impertiendam eſſe dixit Gregorius M. memorandum venit Concilium generale quintum; cui occaſionem aliquam dediſſe viſum eſt Concilium Chalcedonenſe, paulo ante exhibitum; quod hac ratione contigit: 1.

Theodorus, Mopſveſtiæ Epiſcopus (qui plus quam decem millia librorum ſcripſiſſe dicitur) jam ante Concilium I. Epheſinum contra Eunomium & Apollinarium ita ſcripſerat, ut in novum ipſe errorem hæreſinque incideret, unam tantum in Chriſto perſonam aſſerens, ac B. V. Mariam Deiparam eſſe inficians. Ex Theodori libris Neſtorius hæreſin ſuxiſſe dicitur: unde Theodori diſcipulus appellatur. Cum igitur Neſtorio Epheſi damnato, ejus ſcripta imperialibus etiam edictis eſſent prohibita, Neſtoriani per libros Theodori, in varias linguas verſos, hæreſin ſuam propinarunt. Theodorus Neſtorii Magiſter.

3. Ejus fautor Theodoretus, Et Ibas. Theodori laudatores erant duo præcipue Episcopi, nimirum *Theodoretus* Cyri Episcopus, qui pugnans pro Nestorio 12. anathematismos S. Cyrilli refutavit, & tanquam hæreticos perstrinxit. Alter fuit *Ibas*, Episcopus Edessenus, qui in prima Ephesina Synodo cum Joanne Antiocheno secessione facta, eandem Synodum carpebat, præsertim in epistola ad Marim Persam scripta, in qua Theodorum Mopsvestenum laudat, anathematismos vero Cyrilli vituperat. Hic uterque, Theodoretus nempe & Ibas, a Dioscoro in conciliabulo Ephesino, quod duas in Christo naturas propugnarent, depositus, a Concilio vero Chalcedonensi restitutus est.

4. Tria capitula. Et hæc sunt famosa illa *tria capitula*, nempe scripta *Theodori*, *Theodoreti*, & *Ibæ*, quæ ultra duo sæcula ingentes turbas & schismata excitarunt in Ecclesia, aliis ea tanquam Catholica propugnantibus, aliis vero ut hæretica damnantibus.

5. Inde turbæ. Dubium inde oriebatur, quod nullus ex istis tribus in Concilio Chalcedonensi fuerit damnatus, licet in eo singulorum specialis facta sit mentio, imo Theodoretus & Ibas, tanquam orthodoxi, Ecclesiis suis Episcopalibus fuerint omnino restituti. Unde Catholici in contrarias istas, de quibus dictum, circa tria capitula abiere sententias, Nestoriani vero, tanquam victores essent, triumphum canebant, quod Episcopi, quos fidei suæ addictos sparserant, synodali judicio tanquam orthodoxi sint absoluti, Eutychiani contra damnabant Chalcedonense Concilium, asserentes, ab eo Nestorianos absolutos, & communioni restitutos, adeoque ipsam etiam Nestorianam hæresin esse approbatam. Ecce turbarum, ac schismatum prætensos fontes!

Equidem vivente *Martiano*, Imperatore Christianissimo, atque acerrimo scelerum vindice, attollere in altum caput non ausa est hæresis: at vero illo post octo annos imperii ab *Aspare* Patritio, Eutychiano, per venenum sublato, vexillum illico cœpit rotare: per sublimes etiam tiaras grassante insania.

6. Primum in Ægypto per Timotheum & Moggum. Prima furoris scena sese in Ægypto aperuit; ubi, ut ante insinuatum, pars magna Dioscoro suo, quem depositum, atque in exilium deportatum ægerrime ferebat, contumaciter adhærens, ferali tragœdiæ per cædem *Proterii* Patriarchæ, viri optimi, in ipsa sacra æde patratam, & intrusionem Timothei Æluri, hominis impii, atque ex asse Eutychiani, prælusit, in excidium Chalcedonensis Synodi vi iniquissima debachata.

Leo Imperator, qui Martiano successerat, ut læsæ religionis vindicem se præberet, acceptis orientalium Episcoporum litteris, quibus Concilii Chalcedonensis authoritatem defendebant, Alexandrino furori se quidem opposuit, impedire tamen (turbis dein etiam aliis per Basiliscum, Augustæ fra-

fratrem, concitatis) non potuit, quo minus, præter Catholicum Patriarcham, Eutychianus etiam per plures annos conftitueretur, intrufo, poft Timothei obitum, Petro *Moggo*, præcipuo cum Timotheo tumultus auctore.

Nec fegnius Antiochenam Ecclefiam Eutychianus turbo concuffit: dum Petrus *Gnapheus* feu Fullo, *Theopafchitarum* parens, Deitatem paffam delirantium, concitata adverfus *Martyrium* Patriarcham multitudine, in fedem illam violente fe intulit. Quod iniquitatis exemplum aliquot poft annis imitatus eft *Severus*, qui propter hærefin Eutychianam a Monafterio pulfus, Anaftafii Imperatoris favore, dejecto Flaviano Epifcopo Catholico, fedem Patriarchalem occupavit, atque ut fe dignum ferret impietas operæ pretium, Chalcedonenfem Synodum execratus, direptionibus, verberibus, carcere, exiliis, cædibus, in Ecclefias atrociffime defæviit, trecentis & ultra Monachis immanitate plus quam barbara trucidatis. 7. Dein Antiochiæ per Gnapheum.

Sed, ut nullum Patriarchatum præteriret Eutychiana lues, Conftantinopolitanum etiam invafit, ubi *Acacius*, ambitione turgens, Synodi Chalcedonenfis proditor, *Henotico* fuo, feu prætenfa hæreticos inter & Catholicos concordia, *Zenoni* Imperatori porrecta, magis adhuc perturbavit Ecclefiam, dum Concilium Chalcedonenfe everfum ibat; hodiernorum Novatorum more indifferentiffimo quodam viam mediam pertentans. Felix Papa habito Romæ Concilio fe oppofuit Henotico, miffis Conftantinopolim tribus Legatis; quorum duo Acacii artibus feducti, tertius renitens in vincula datus eft. Quare Felix Acacium anathemate perculit: qui viciffim Felicis nomen e *diptychis*, hoc eft Ecclefiafticis tabulis erafit. Petrum Moggum vero in retinenda impie Alexandrina fede, fidelis fcelerum minifter, adjuvit, ne Eutychianus æftus deferberet. Ad hoc operam fuam gnaviter impendit etiam *Anthimus*, qui Trapezuntinum Epifcopatum in Conftantinopolitanum mutavit, ut utrumque inquinaret. At *Agapetus* Papa, qui propter Theodatum Gothorum Regem (pacis impetrandæ gratia) ad Juftinianum Imperatorem Conftantinopolim venerat, hæreticum, obfiftente licet Theodora Augufta, eadem Eutychiana lue infecta, Patriarchatu amovit, fuffecto in ejus locum *Menna*, viro bono & ex integro Catholico, quem Papa propriis manibus confecravit, plaudente populo Catholico. 8. Denique Conftantinopoli per Acacium Henoticon procudentem. 9. Et Anthimum.

Neftorianæ & Eutychianæ hærefi ut nihil calamitatis deeffet, tertia peftis acceffit, ex Origenis libris collecta a *Nonno* & *Leontio* Monachis in Palæftina, atque exinde in omnem orientem fparfa. Docuerant ifti, ante corpus productum animam hominis exftitiffe in cœlo, ubi varia peccata commiferit: cœlum, folem, lunam &c. effe animatas & rationales creaturas: 10. Errores Origenis.

in resurrectione corpora fore rotunda. Dæmonum ac hominum damnatorum pœnam esse finem habituram: pro eorum salute Christum rursus crucifigendum.

11. Tristis Ecclesiæ status sub Zenone & Anastasio. Tot mala profecto agglomerata undique incubuerant, ut nullo unquam tempore Ecclesiæ facies fit visa tristior. Hæreses Origenis, Arii, Nestorii, Eutychis, occupatis sedibus Patriarchalibus, dominabantur. Exciso occidentis imperio, Barbari undique irrumpentes, non tantum florentissimas Provincias devastabant, sed in ruinas etiam veræ religionis collaborabant, universo Christiano orbe sub hæreticorum Principum gemente dominio. Orientale siquidem Imperium obtinuit Zeno, tam animo, quam corpore homo deformis; & post ipsum Anastasius Zenone pejor, uterque Eutychiana raptus procella, & in monstrosum illud *Henoticon* orbem deturbans, quo a voce unius aut duarum naturarum abstinendum esse statuebatur. Italiam Odoacer Herulorum Rex Arianus invasit: Galliam inter se partiti sunt Franci adhuc gentiles, & Burgundiones ac Gothi, Ariana impietate imbuti: Gothi Hispaniarum Reges pariter Ariani; Africa Vandalos, itidem Arianos passa est dominos, & immanes persecutores: Catholicos infelix schisma propter memorata tria illa capitula scindebat, orientalibus illa passim damnantibus, occidentalibus vero defendentibus.

Melior equidem radius Ecclesiæ affulgere visus est, dum post Zenonem & Anastasium Justinus & Justinianus Imperii habenas capessiverant: sed brevior erat Justini gubernatio, quam ut tantis Ecclesiæ & Imperii morbis, ut ut vellet, mederi posset.

12. Imago Justiniani Imperatoris. Justinianus equidem, & pacis artibus domi clarus, & orbem terrarum signans victoriis, per Belisarium in Asia Cosroën Persarum Regem, in Africa Gilimerem, extincto Vandalorum imperio, in Europa Gothos devicit, tota tandem per Narsetem exactos Italia. Nec minor legum, ac religionis cura; nam & exauctorationem Anthimi, & electionem Mennæ habuit ratam, & Synodum quintam generalem cura sua ac religionis studio promovit; & Sophiæ templo, Dianæ Ephesiæ & Jovis capitolini magnificentiam extinxit, & severis legibus extinguere velle hæreses est visus.

Summus profecto Princeps, & Magno Constantino comparandus, nisi conjugem habuisset *Theodoram*, ex meretricii quæstus sordibus ad id fastigii evectam, neque aliam dotem afferentem, quam formæ illecebram, libidine, superbia, hæresi Eutychiana conspurcatam. Huic mulierculæ obnoxius orbis domitor, & legum vindex, Sylverium Papam throno dejectum per Belisarium, in Palmariam relegatum, in ærumnas exilii & mortem compulit, ac *Vigilium*, hominem prius arrogantem, nec purum, ut fertur, a labe Eutychiana, male surrogatum pro mancipio habuit;

qui

qui tamen (quæ Dei in Eccleſiam ſuam eſt cura provida) poſt mortem Sylverii legitime electus, alius a ſe homo, & ex integro Catholicus, fortiter obſtitit periculoſis conatibus, & hæreſi Eutychianæ; in quam ac præcipue in Severi errorem (de corrupta Chriſti carne, aliaque poſt reſurrectionem aſſumpta, aliaque item a nobis poſt reſurrectionem aſſumenda) teſte Evagrio, Juſtinianus tandem prolapſus creditur, præclara juvenilis virilisque ætatis geſta corrumpens, ſtultæ ſenectutis exemplar novum coronatum, cumque Eutychius ſe vellet opponere, ſede Patriarchali eum dejecit.

Verum ut ad ea, quæ huc maxime pertinent, redeamus, Juſtinianus adhuc ſapiens, Eutychianos & Origeniſtas ſevero coercuit edicto, Vigilii Papæ & trium orientis Patriarcharum conſilio & ſuffragio probato. Hoc edictum ægerrime ferens *Theodorus*, Cæſareæ in Capadocia Epiſcopus, Origeni devotus ex aſſe, ſectaque Acephalus (quæ, ut hæreſis fœcunda eſſe ſolet, ramus & propago quædam erat Eutychianæ hæreſis) Juſtiniano, cujus pollebat gratia, ſuadet, ne tot ſe curis conficiat in defendenda Chalcedonenſi Synodo: totum facile negotium poſſe componi, ſi tria capitula, Theodori nempe Mopſveſteni libros, Theodoreti adverſus Cyrillum ſcripta, & epiſtolam Ibæ publico edicto condemnet: non enim aliam ob cauſam Eutychianos a Concilio Chalcedonenſi abhorrere, niſi quod Theodoretum & Ibam ob hæreſim Neſtorianam juſte depoſitos reſtituiſſet, & ad Synodum admiſiſſet, atque hoc ipſo Theodori Mopſveſteni doctrinam videatur approbaſſe, in epiſtola Ibæ tantopere collaudatam. His maculis deterſis omnes Concilio illi ſubſcripturos. 13. Vafrum Conſilium Theodori Cæſareenſis.

Hæc Cæſareenſis Eutychianus vafre ſuggeſſit, ut ſic Concilio Chalcedonenſi fides abrogetur, & Catholici inter ſe ſchiſmate ſcindantur, Eutychianis vero robur accederet. Hæc ſapienter apud ſe ponderans Vigilius Pontifex Theodorum iſta molientem epiſtola redarguit. Juſtinianus tamen Theodoro morem gerens, miſſis in omnem partem epiſtolis Epiſcopos ad damnationem trium capitulorum urget. Pars eorum acquieſcit, pars vero metuens Synodo Chalcedonenſi hoc præjudicioſum fore, rem non aliter niſi per Concilium novum generale decidi poſſe reſpondit.

Igitur anno 553, poſt Concilium Chalcedonenſe 102. annos indicitur Synodus Conſtantinopolitana ſecunda, inter Generales quinta. Interfuerunt *Eutychius* Conſtantinopolitanus, Apollinaris Alexandrinus, & Domnus Antiochenus: Jeroſolymitanus vero Patriarcha per tres Legatos comparuit: omnesque ſimul erant 160 Epiſcopi. 14. Indicitur Concilium.

Vigilius Pontifex, licet accitus a Juſtiniano Conſtantinopoli tunc verſaretur, & in celebrationem Concilii conſenſiſſet, accedere tamen noluit,

15. Conſentiente quidem Vigilio ſed non comparente: licet tunc eſſet Conſtantinopoli.

noluit, quamvis nomine totius Concilii ſæpius invitatus; primo quidem a tribus Patriarchis, & 17. Epiſcopis, deinde vero a tribus Patriciis, ab Imperatore miſſis, pluribusque Epiſcopis: obtenditque eam excuſationem, Præceſſores ſuos, Romanos Pontifices nunquam ſolitos intereſſe Conciliis orientalibus. Prolixe tamen conſenſum ſuum eſt pollicitus in iis, quæ pro Eccleſiæ bono tunc decernenda erant; re ipſa autem ideo neque per ſe, neque per Legatos intereſſe voluit, ne per ſæcularem poteſtatem adigeretur ad aliquid, quod in præjudicium Eccleſiæ aut poteſtatis Eccleſiaſticæ cederet, & occidentales, tria capitula defendentes, ab orientalibus, atque a ſe abſcinderet ſchiſmate.

16. Et cur?

Unde ſibi, ſine cujus authoritate nihil firmum ratumque ſciebat poſſe decidi, totius rei eventum exſpectandum eſſe ducebat: maxime cum abeſſent occidentis Epiſcopi (quos pari numero venturos Juſtinianus promiſerat, cum eorum etiam cauſa hic maxime verteretur) quam etiam cauſam coram Legatis, ipſum invitantibus, & ut Concilio præſidere dignetur, rogantibus allegarat: ut hac ratione integrum ſibi foret approbare aut reprobare, quæcunque in cauſa, tot ſchiſmatum fonte, Synodus decreviſſet. Quam Vigilii circumſpectam in tanto diſcrimine prudentiam magnopere dilaudat Baronius, utpote temporibus illis, & in cauſa adeo delicata oppido neceſſariam.

Cæptum itaque eſt Concilium, præſidente ex conſenſu Vigilii Eutychio Conſtantinopolis Patriarcha (non vero Menna, ut errat Calvinus) abſolutumque octo collationibus ſeu ſeſſionibus.

§. II.

Acta Concilii & Canones contra varias hæreſes.

17. Legati ad invitandum Vigilium.

In collatione prima a Concilio tres Patriarchæ præſentes cum 17. Epiſcopis Metropolitis deputati ſunt ad Vigilium, rogaturi, ut ad Concilium venire, eique præeſſe dignetur. Quibus reſpondit, quæ paulo ante memoravimus, addiditque ſe ſuam de tribus capitulis ſententiam ſcripto publico dicturum, & ad Imperatorem miſſurum.

In ſecunda, qui iterato legati fuerant ad Vigilium Patres cum Patriciis ab Imperatore miſſis, referunt Concilio reſponſum Vigilii: quod idem fuerat cum priore: addita tamen mentione de abſentia Epiſcoporum occidentalium.

In tertia profitentur fidem Catholicam, ab Apoſtolis traditam, & a quatuor Conciliis generalibus declaratam: damnantque hæreticos ab iisdem damnatos.

In

In quarta lecta ſunt impia ſcripta ex libris Theodori Mopſveſteni, conclamante Synodo in eum & ejus ſectatores anathema. 18. Damnatur Mopſveſtenus.

In quinta lecta ſunt ea, quæ contra eum a SS. Patribus, præſertim S. Cyrillo, Proclo & Rabbula ſunt ſcripta. Definitumque, etiam mortuos jam hæreticos ab Eccleſia poſſe damnari tanquam hæreticos, eorumque nomen e ſacris diptychis eradi. Tranſitum deinde ad Theodoreti impia ſcripta adverſus 12. anathematiſmos S. Cyrilli, laudatumque Concilium Chalcedonenſe, quod Theodoretum non prius ad communionem admiſerit, niſi, poſtquam Neſtorio dixit anathema. 19. Damnantur ſcripta Theodoreti contra Cyrillum,

In ſexta recitata eſt Ibæ ad Marim epiſtola, conclamatumque, eſſe hæreticam. Et epiſtola Ibæ.

In ſeptima lectæ ſunt plures Vigilii Pontificis litteræ, in quibus condemnarat tria capitula. Factum hoc eſt juſſu Imperatoris, ut Vigilium prævaricationis & inconſtantiæ poſſet arguere, quaſi modo damnaſſet, modo defendiſſet illa capitula. Tum oſtenſum, quod Neſtoriani Theodoretum ſibi vendicent ac honorent. Et ſic damnantur tria capitula.

In octava, poſt recenſita hujus Concilii acta, & iterum ſuſcepta ac laudata quatuor priora Concilia, concepta eſt definitiva damnationis ſententia in tria capitula.

Ad finem hujus condemnationis adduntur 14. anathematiſmi ſeu Canones, non tantum contra tria capitula, ſed etiam contra Origeniſtas, Arium, Eunomium, Macedonium, Neſtorium, Eutychem, aliosque hæreticos, a primis quatuor Conciliis damnatos. 20. Editi 14. anathematiſmi contra hæreſes.

In primo Canone anathematizatur, qui non confitetur unam eandemque eſſe naturam, eſſentiam, virtutem & potentiam Patris, Filii, & Spiritus ſancti, Trinitatem conſubſtantialem, unam Deitatem in tribus ſubſiſtentiis, ſive perſonis adorandam.

Hoc definitum eſt contra Sabellianos, Arianos, & Macedonianos, ſanctiſſimæ Trinitatis hoſtes.

In 2. Ille, qui non confitetur Dei Verbi duas eſſe nativitates, unam ante ſæcula incorporabiliter ex Patre, alteram ejusdem in tempore Incarnati ex ſancta glorioſa Dei Genitrice. *Hic damnantur Neſtoriani, qui negarunt, B. V. Mariam eſſe Dei Genitricem.*

In 3. Qui dicit, alium eſſe Dei Verbum, qui miracula fecit, & alium, qui paſſus eſt. *Hic rurſus fulminantur Neſtoriani.*

In 4. Qui non confitentur veram ac realem unionem inter Verbum & humanitatem, manente inconfuſa tam humanitatis, quam Verbi ſubſtantia poſt incarnationem. *Hoc eſt contra Neſtorium & Eutychetem.*

In 5. Qui plures ſubſiſtentias ſeu perſonas conatur introducere in Chriſto. *Damnatur hic Neſtorius & Theodorus.*

In 6. Qui dicit, tantum abusive & non vere B. V. Mariam esse Dei Genitricem. *Est contra eosdem.*

In 7. Qui non confitetur duas naturas, Deitatem nempe & humanitatem post incarnationem inconfuse unitas in unitate personæ. *Est contra Eutychianos & Nestorianos.*

In 8. Contra eosdem definitur, Verbum secundum subsistentiam esse unitum carni, unumque esse Christum, consubstantialem Patri quoad Deitatem, nobis vero quoad humanitatem.

In 9. Damnantur, qui duas introducunt adorationes, alteram Dei Verbi, alteram hominis. *Est rursus contra Nestorianos.*

In 10. Qui non confitetur Christum crucifixum carne esse verum Deum. *Est contra eosdem.*

11. Qui non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychen & Origenem, cum impiis eorum scriptis, aliosque hæreticos ab Ecclesia, ac præcedentibus Conciliis damnatos.

21. Anathema illis, qui defendunt Theodorum, scripta Theodoreti, aut epistolam Ibæ.

12. Qui defendit impium Theodorum Mopsvestenum.

13. Qui impia Theodoreti scripta propugnat, quæ contra primam Ephesinam Synodum, ac contra doctrinam Cyrilli pro Theodoro & Nestorio scripsit.

14. Qui defendit Epistolam Ibæ ad Marim Persam.

§. III.

Canones contra Origenistas.

Præter Anathematismus istos in hoc Concilio compositi sunt insuper 15. Canones contra Origenem, quos primo ex vetustissimo Codice manuscripto Bibliothecæ Cæsareæ Græce edidit clarissimus vir Petrus Lambecius, ac postea Joannes Harduinus S. J. Latine est interpretatus.

22. Errores Origenis damnati.

Damnantur in istis, qui dicunt, animam ante corpus exstitisse; astra fuisse animata ac rationalia; ex Angelico statu fieri animalem, ex animali dæmoniacum, & humanum, ex humano rursus Angelos, & dæmones; dæmones constare ex animabus hominum; Christum ante omnia Sæcula esse Deo verbo unitum: Dein de Angelis Angelum, hominibus vero hominem factum: Corpus Christi post resurrectionem fuisse æthereum, & figura Sphærica, ac talia post resurrectionem aliorum etiam corpora futura, ac denique omnia corpora annihilanda, sola mente remanente, quæ tantum una sit futura, coalescentibus omnibus in unam. Et quæ sunt aliæ ejusmodi fabulæ ac deliria.

23. Eo adhuc vivente jam damnati.

Ut autem de Origene aliquid addamus, notandum est, ipsius adhuc viventis scripta, tanquam hæretici, damnata esse a Demetrio Alexandrino Patriarcha: ut constat ex S. Hieron. *libr. 2. adversus Ruffinum.* Origenes

nes vero pro fui defenfione ad omnes Ecclefias fcripfit, non effe fuam illam doctrinam, fed ab hæretico quodam fuperfeminato lolio vitiatam. Verum cum in omnibus fere libris Origenis eædem hærefes infperfæ legantur, oportuiffet ipfum exprimere errores fibi affictos, illosque damnare, fi fufpicionem hærefis voluiffet a fe amoliri.

Anno 399. *Theophilus Alexandrinus* in Synodo fuorum Epifcoporum damnavit libros Origenis ejusque fautores communione privavit. Quod idem Romæ factum ab *Anaftafio Papa*. Tum vero Monachi Origeniftæ a Theophilo Ægypto pulfi, Conftantinopolim ad Arcadium Imperatorem confugientes, Theophilum graviffime accufarunt, adeo quidem, ut in difcrimen adduceretur. Credidit Theophilus, *Joannis Chryfoftomi* Conftantinopolitani tunc Epifcopi fuafu factam delationem, ipfumque Origeniftis favere. Unde ad Chryfoftomum fcribit de cogenda Conftantinopoli Synodo ad condemnandos Origeniftas, ficut ipfe Alexandriæ & Anaftafius Romæ feciffet. Refcripfit Chryfoftomus, plerosque Ecclefiæ Doctores magna ferri in Origenem veneratione, cumque ea caufa a nulla Oecumenica Synodo fit definitia, timendum effe, ne majus inde diffidium oriretur.

24. Diffidia Theophili & Epiphanii cum Joanne Chryfoftomo, Propter libros Origenis.

Epiphanius Conftantiæ in Cypro Epifcopus, amicus Theophili fingularis, & adverfus Origeniftas focius, fuadente Theophilo Conftantinopolim profectus, atque a Chryfoftomo perhumaniter exceptus, negavit, fe communionem cum eo habiturum, donec Origenis libros damnaret, & Monachos Origeniftas expelleret. Cumque difceptando fruftra conaretur Epifcopos & Clerum a Chryfoftomo avellere, re infecta in Cyprum reverfus eft.

Theophilus dein, collectis pluribus Epifcopis, acceffit urbem, atque Eudoxiæ Auguftæ, Chryfoftomo infenfæ, patrocinio collegit Concilium in Chalcedonis fuburbio: Cumque in eo citatus Chryfoftomus non comparuiffet, damnatur, & a fede Patriarchali depofitus, urgente Eudoxia ab Arcadio in exilium mittitur, Theophilo triumphali veluti pompa urbem regiam fubeunte.

25. Unde Chryfoftomus depofitus & pulfus in exilium.

§. IV.

Crifis circa Controverfiam de tribus Capitulis.

Hæ igitur turbæ, propter hærefes Origeniftarum, & trium Capitulorum Controverfiam exortæ, durarunt ufque ad quintam generalem Synodum: Imo neque per hanc fuerunt finitæ, multis Epifcopis, præfertim in Occidente eidem reclamantibus, eo quod exiftimarent, eam per potentiam fæcularem Juftiniani Imperatoris coactam in fubverfionem Concilii Chalcedonenfis, atque damnationem trium Capitulorum ab Eutychianis, ac præfertim a Theodoro Cæfareenfi, Imperatori perfuafam.

26. Quia Vigilius confirmare noluit Synodum,

crudeliter habitus. Sed neque Vigilius Pontifex confirmare eandem voluit. Unde, ut testatur Cabassutius *de notitia Conciliorum in Concil. Const. II.* a Justiniano carceri inclusus, ac crudeliter habitus, fune ad collum alligato, & comitibus ejus, clericis Romanis, ad metalla damnatis; atque sæviente insuper in omnes, qui acceptare eandem noluerant, sæva tyrannide, ad majora Ecclesiæ mala evitanda, satius duxit, eandem confirmari, ne alias totus Oriens infelici schismate ab Occidente scindatur, & Justiniana persecutio gravem Ecclesiæ cladem afferret.

Tandem eam confirmavit.

Non est vero, quod quisquam Vigilium Papam, qui ante cum Occidentalibus Episcopis condemnationi trium Capitulorum obstiterat, aut inconstantiæ arguat, aut in hæresis suspicionem vocet. Non enim disceptatio, quæ inter Catholicos de tribus Capitulis fervebat, de fide erat (in qua omnes Catholici convenerant) sed tantum de personis, an videlicet

27. Quia controversia non erat de Fide.

Theodorus, *Theodoretus* & *Ibas* habendi sint pro hæreticis. Quia igitur Concilium Chalcedonense eos non damnaverat, sed Theodoretum & Ibam sedibus suis, a quibus a Nestorio depulsi fuerant, restituerant, Vigilius Papa cum Occidentalibus Episcopis damnare eos noluit: nunquam vero eorum scripta approbavit.

28. Sed de personis.

Non est equidem dubium, quin in libris Theodori Mopsvesteni plura contineantur impia, plane hæretica (ut Vigilius ipse in sua confirmatione quintæ Synodi fatetur) dum inter alia Theodorus scripsit, alium esse Deum Verbum, alium Christum, ad exemplum imaginis Imperatoriæ adorandum, post resurrectionem primum impeccabilem factum, talique unione verbum esse unitum Christo, qualem Apostolus dixit de viro & muliere: *Erunt duo in carna una.* 1. *Cor.* 6. Thomam, dum exclamavit, *Dominus meus, & Deus meus*, ea verba non retulisse ad Christum, sed ad Deum, Christum enim, qui passus ac mortuus est, non esse Deum. Hæc proin aliaque impie a Theodoro scripta, a quinta Synodo & Vigilio Papa in ejusdem confirmatione, una cum ipsa persona Theodori, sunt damnata & anathematizata, neque unquam aut a Concilio Chalcedonensi, aut a Vigilio, aut alio Catholico approbata.

29. Quæ licet non sint condemnatæ a Chalcedonensi,

Quod autem a Concilio Chalcedonensi non fuerit aperte condemnatus, inde erat, quod ibi tantum hæresis Eutychiana de una Christi natura examini fuerit subjecta, atque ad eum solum finem congregata Synodus: licet ergo ibidem aliqua scripta Theodori incidenter fuerint recitata, non tamen ex silentio Concilii in hac parte inferri potest, ea scripta, aut ipsam personam Theodori tanquam orthodoxam fuisse approbatam: quia scilicet ea quæstio tunc non movebatur; & infinitum esset, omnia, quæ incidenetr in Concilio dicuntur aut leguntur, examinare.

30. Doctrina tamen nunquam approbata:

In-

Infuper Synodus quinta & Vigilius in fua confirmatione damnarunt, *quæ a Theodoreto fcripta funt contra rectam fidem, & contra 12. capitula S. Cyrilli, & contra Synodum Ephefinam primam, quæque ab eo fcripta funt defenfione Theodori & Neftorii: præterea epiftolam ad Marim Perfam hæreticum, quæ ab Iba fcripta dicitur, quæ Chriftum Verbum ex fancta Deipara, & femper Virgine Maria incarnatum, hominem factum fuiffe negat, nudum vero hominem ex ea natum, ita, ut ex hoc intelligitur, alium effe Verbum Deum, alium Chriftum: S. Cyrillum vero, veræ fidei Magiftrum ut hæreticum, & fimilia Apollinari fcribentem calumniatur; & reprehendit primam Synodum Ephefinam, quafi absque judicio & disquifitione Neftorium damnaverit: tum capita 12. Cyrilli impia & rectæ fidei contraria appellat: defendit autem Theodorum & Neftorium, & impia eorum dogmata atque fcripta.* 31. In hac vero Synodo expreffe damnata

Verba hic recitata funt ipfius Papæ Vigilii, quibus addit fequentia: *Prædicta itaque tria impia capitula anathematizamus & condemnamus, fcilicet impium Theodorum Mopfveftiæ, una cum impiis ejus fcriptis: & quæcunque impie Theodoretus fcripfit, atque etiam epiftolam, quæ dicitur ab Iba fcripta fuiffe.* Deinde eos etiam, qui tria capitula fufceperint, aut defenderint. *Quæ autem a me* (fubjungit Vigilius) *aut ab aliis ad defenfionem illorum facta funt, præfentis hujus fcripti noftri definitione evacuamus.* Una cum perfona Theodori;

Denique addit, Concilium Chalcedonenfe nunquam approbaffe prædictas blafphemias, neque admififfe ullum, qui illas non rejeciffet. Unde caufam de perfona Theodori indecifam quidem reliquit, utpote in quæftionem tunc non deductam, Theodoretum vero & Ibam admittere prius ac reftituere noluit, donec anathema dixerunt Neftorio; & poftquam recepto Concilio Ephefino primo Catholicam fidem profeffi funt. Nihil autem abfurdi habet, aut erroris, pœnitentes ab hærefi ad Ecclefiam redeuntes recipere, ac fedibus fuis reftituere. Confeffi funt Chalcedone Theodoretus & Ibas, fe tunc illa fcripfiffe, quando orientales cum Joanne Antiocheno, infelici illo fchifmate, a Concilio primo Ephefino & Cyrillo Alexandrino diffidebant: poft factam autem fuorum capitum a Cyrillo declarationem, & reftitutam Cyrillum inter & Joannem concordiam, fe ac orientales idem cum fancta Ephefina Synodo & occidentalibus fentire. Unde nec Synodus quinta, nec Vigilius Theodoretum & Ibam condemnarunt, fed tantum eorum fcripta, quæ ipfimet etiam Chalcedone revocarunt, confitentes unam perfonam, duas vero naturas in Chrifto, totique Concilii definitioni fubfcribentes. 32. Non autem Theodoretus & Ibas, Sed tantum eorum fcripta.

§. V.

Schismatis ob tria capitula etiam post Synodum quintam continuatio.

33. Cæterum per Synodum quintam necdum extinctæ sunt dissensiones, sed ultra centum adhuc annos, usque ad Sergium I. Pontificem perdurarunt. Quamvis enim circa fidei definitiones, quas edidit, omnes convenirent Catholici, attamen circa ea, quæ facta & personas concernunt, acerrime adhuc dimicatum est.

Inter eos autem, qui damnationi trium capitulorum, in quinta Synodo factæ, pertinacissime se opposuerunt, complures erant Istriæ, Venetiarum, Liguriæ, atque Insubriæ Episcopi, atque comprimis *Paulinus* Aquileiensis, & *Honoratus* Mediolanensis Antistes, persuadentes sibi, vel scripta illa prædictis Episcopis falso esse imputata, vel Synodo Chalcedonensi damnationem illam esse præjudiciosam.

Conciliabulum Aquilejense

Hi itaque Synodum quintam, licet authoritate Vigilii Papæ jam confirmatam, coacto *Aquileiæ conciliabulo* reprobarunt, adversante *Pelagio secundo* Romano Pontifice; qui pariter Synodum quintam & damnationem trium capitulorum approbaverat, ut patet ex ejus epistola, plena sanctitate & eruditione, ad Eliam Aquileiensem, aliosque Istriæ Schismaticos Episcopos, quæ actis quintæ Synodi inserta est.

Contra Synodum quintam pro tribus capitulis,

In hac epistola conqueritur Pontifex primo de eorum pertinacia: solvit deinde illorum objectionem, ostenditque, per Synodum Constantinopolitanam Chalcedonensem non esse convulsam, cum in illa tantum de fide sit tractatum, in qua Synodus quinta illi non dissentiat. Vigilium & occidentales, Græcæ linguæ minus peritos, non satis intelligentes tria capitula,

34. Refutatur a Pelagio. II. Papa.

damnationi eorum initio restitisse, dein vero exemplo Petri & Pauli Apostolorum, cognita melius veritate, atque Ecclesiæ rebus id exigentibus, mutasse sententiam, in re non dogmatica. Theodorum Mopsvestenum jam ab Ephesina prima Synodo fuisse damnatum, & quidem jam mortuum, nihil proin absonum fecisse quintam Synodum, eundem mortuum rursus condemnando: desisterent proin defendere hominem, cujus scripta adeo

Merito damnatum Mopsvestenum,

essent impia atque in Christum blasphema: neque dubitandum, quin ea sint Theodori scripta; hoc enim manifeste Procli Constantinopolitani, Cyrilli Alexandrini, aliorumque testimoniis comprobari: ac proin damnationi primi capituli, damnationi videlicet Theodori, ejusque scriptorum impiorum ab omnibus subscribendum esse: neque obstare, quod Mopsvestenus ab uno vel altero sit laudatus, quando necdum satis fuit cognitus; etiam Origenem hæresiarcham ab Eusebio, Gregorio Nysseno, & Hieronymo fuisse laudatum, nec tamen injuste a Synodo quinta & a summis Pontificibus esse damnatum.

Pro-

Progreditur deinde Pelagius Papa in litteris ſuis ad alterum capitulum, oſtenditque, falſum omnino eſſe, quod Ibæ Epiſtola a Chalcedonenſi Synodo ſit approbata, cum plura eidem omnino contraria definiverit. Si defendere pergant impiam epiſtolam Ibæ, reprehendere eos Synodum Epheſinam primam, utpote quæ in epiſtola prævaricationis arguitur: Ibam rejecta hæreſi pœnitentem eſſe a Chalcedonenſi reſtitutum, nullatenus vero ejus epiſtolam approbatam, ſed reprobatam: damnarent proin ipſi etiam ſecundum capitulum, illam nempe Ibæ epiſtolam, & concordaturos fore cum Concilio generali tertio, quarto, & quinto. 35. Epiſtolam Ibæ.

Denique Pelagius de tertio tractat capitulo, aitque, ſe non omnia Theodoreti ſcripta damnare, ſed illa duntaxat, quæ contra 12. Cyrilli anathematiſmos & rectam fidem edidit, quæque ab ipſo Theodoreto in Chalcedonenſi ſint retractata. Negari non poſſe, ſcripſiſſe Theodoretum plura, quæ nulla excuſatione probari poſſint, ſcripſiſſe ipſum ad Neſtorium poſt ejuſdem in Epheſina prima Synodo condemnationem: *In his, quæ in te injuſte atque inique prolata ſunt, nec ſi mihi quis utramque manum abſciderit, potero præbere aſſenſum.* Scripſiſſe inſuper illum contra Cyrillum, Chriſtum, ſi æternus ſit, temporalem non eſſe; ſi vero temporalis ſit, æternum non eſſe, multaque alia, Neſtorianam hæreſin olentia. Verum hæc ab eo in Concilio Chalcedonenſi retractata, dum Neſtorio, quem ante defenderat, dixit anathema, & toti Concilio ſubſcripſit; temerarium proin eſſe, Theodoreti ſcripta defendere, quæ ipſemet damnaſſet. Dum igitur ejus ſcripta quædam damnantur, & perſona recipitur, nullius Synodi ſententiæ contrairi: etiam a Chalcedonenſi ſcripta ejus quædam reprobata, ipſum autem pœnitentem, & male ſcripta retractantem receptum eſſe. Ad calcem denique Apoſtolicæ hujus epiſtolæ S. Pelagius paterno zelo adhortatur Schiſmaticos ad unitatem, cum iterata proteſtatione, ſe in nulla prorſus re a fide Chalcedonenſis Concilii, ejuſque definitionibus dogmaticis deflectere. Et ſcripta Theodoreti, neque a Chalcedonenſi fuiſſe approbata, Sed tantum perſonas pœnitentes fuiſſe receptas.

Accepta hac præclara epiſtola, complures adhuc Epiſcopi pertinaciter in ſchiſmate hærebant, ut adeo Pelagius, tentatis fruſtra paternis remediis, cum Narſete, Juſtiniani in Italia duce agere coactus ſit, qui *Paulinum* & *Honoratum* obſtinatos militari manu Conſtantinopolim abduci juſſit ad Imperatorem, a quo alias nova tyrannidis procella erat pertimeſcenda. 36. Schiſma tamen necdum ſublatum,

Sed neque ſic ſchiſma ſublatum: quamvis enim aliqui Epiſopi, Sedi Apoſtolicæ invicta conſtantia adhæſerint, dictaque tria capitula condemnarint, non pauci tamen pertinaciter ſe opponere perrexerunt; donec tandem ſtudio & opera Gregorii Magni & Sergii Pontificum, extinctis Eccleſiarum diſcordiis, Synodum quintam tanquam Oecumenicam omnes acceptarunt, ſicque unitas & pax Eccleſiæ eſt reſtituta. 37. Quod tandem ſub Sergio extinctum.

Memo-

38. Epistola S. Gregorii de tribus capitulis. Memorabilis etiam in hac re est epistola Gregorii Magni ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum data, in qua quintam etiam Synodum approbat. Inter alia in illa sic loquitur:

„ Sicut S. Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia venerari me „ fateor ··· quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola, „ quæ Ibæ dicitur, erroris plena, reprobatur, & Theodorus personam „ Mediatoris in duabus subsistentiis separans ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur. Scripta quoque Theodoreti, per quæ S. Cyrilli fides „ reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas vero, quas „ præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo, quas venerantur, amplector; quia dum universali consensu sunt constituta, se & non „ illa destruit, quisquis præsumit aut solvere, quos ligant, aut ligare, „ quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit.

Aliam epistolam celebrem Gregorius scripsit ad Hiberniæ Episcopos, in schismate ob causam trium capitulorum persistentes, in qua repetita ea, quæ Vigilius & Pelagius, præcessores ipsius asseruerant, videlicet: in quinta Synodo de quibusdam tantummodo personis esse actitatum, in fide autem nihil omnino convulsum aut immutatum, nec quidquam Concilio Chalcedonensi contrarium statutum.

ARTICULUS VI.

De Concilio Generali VI. Constantinopolitano III.

Pro duabus in Christo voluntatibus contra Monothelitas sub Agatone & Constantino Pogonato Anno 681.

SUMMARIUM.

§. I.

Synopsis Historica.

1. *Eutychiana hæresis, in varias sectas diffusæ, ingens propago fuit* Monothelitismus, *seu hæresis de una in Christo voluntate,*
2. *Per summa utriusque ordinis capita grassata;*
3. Ecthesi *Heraclii hæretica roborante,*
4. *Sophronio resistente,*
5. *Honorio Papa connivente,*
6. *Constante Imperatore per* Typum *non medente,*
7. *Donec Martinus Papa strenue se opposuit,*
8. *Et Agatho indicta Synodo VI. feram belluam tandem confecit.*

§. II.

Acta Concilii.

9. *Macarius Patriarcha Antiochenus contumax*
10. *Damnatus, & depositus: resipiscente Georgio Constantinopolitano.*
11. *Etiam Honorii nomen inter Monothelitas relatum.*

12. *Da-*

12. *Damnatur Polychronius impoſtor.*
13. *Quinam nominatim damnati?*
14. *Subſcribit etiam præſens Imperator Concilio, illudque edicto firmat.*

Controverſia critica de lapſu Honorii.

§. III.

Argumenta, quibus probari videtur Honorii lapſus in hæreſin.

15. *Probare nituntur ex epiſtolis Honorii ad Sergium.*
16. *Ex Synodo VI. VII. & VIII. Honorium damnantibus.*
17. *Ex epiſtola Leonis II.*
18. *Ex Anaſtaſio Bibliothec.*
19. *Ex variis ſcriptoribus.*

§. IV.

Honorius non fuit lapſus in hæreſin.

20. *Quia pro Sancto habitus.*
21. *Quia ejus epiſtolæ nihil continent hæreticum.*
22. *Quia tantum erravit languidius ſe opponendo.*
23. *Quia Nicolaus I. & Agatho ſcripſerunt Orientalibus, nullum unquam Romanum Pontificem eſſe lapſum in hæreſin.*
24. *Quia nunquam negavit duas in Chriſto voluntates.*
25. *Sed tamen duas in humanitate negavit. Teſtimonium S. Maximi.*
26. *Imo profeſſus eſt duas operationes, Divinam & humanam.*
27. *Quia Scriptores plurimi ſtant pro Honorio.*

§. V.

Acta tamen Synodi VI. &c. referentia nomen Honorii probabilius non ſunt corrupta.

28. *Argumenta, quod acta ſint corrupta.*
29. *Sed non eſt ſatis credibile, omnia exemplaria eſſe corrupta, aut potuiſſe corrumpi.*
30. *Quod probatur.*

§. VI.

An Synodus VI. erraverit in damnando Honorio.

31. *Cenſent aliqui, erraſſe Synodum in quæſtione facti.*
32. *Sed hæc ſententia eſt difficilis.*

§. VII.

Quomodo ergo Honorius abſolvendus ab hæreſi?

33. *Tertia ſententia Criticorum recentiorum media.*
34. *Erravit conniventia, & diſſimulatione veritatis, non ſatis coercendo Sergium & Cyrum.*
35. *Hac ſententia media abſolvit a corruptione acta Concilii: ab hæreſi Honorium, & ab errore Concilium.*
36. *Cabaſſutius male comparat epiſtolas Honorii, in quibus voluit abſtineri a vocibus unius aut duplicis voluntatis, cum Henotico Zenonis, & Typo Conſtantis Imperatoris.*
37. *Neque locutus eſt ex Cathedra. Sed tantum duas privatas ad Sergium ſcripſit epiſtolas.*
38. *Neque ut homo privatus incidit in hæreſin proprie dictam. Imo ne quidem videtur peccaſſe formaliter.*

39. *Errores Historici Melchioris Cani, & Bartholomæi Caranzæ, in hac re.*

§. VIII.
De Diptychis.

40. *Quid sint: Quid contineant: Quanam nomina le..a.*
41. *Diptycha Sanctorum. Utraque antiquissima.*
42. *Schisma ortum, quia Acacius nomen Felicis Papæ e Diptychis erasit.*

§. IX.
Appendix de Synodo Trullana.

43. *Hæc post Synodum VI. a solis Orientalibus coacta* 102. *Canones edidit. Sed reprobata est a Sergio Papa.*
44. *Aliqui tamen Canones sunt probi: Et aliunde in Ecclesia recepti: Serviuntque, tanquam argumentum ad hominem adversus hæreticos, hoc synedrion multum dilaudantes.*

§. I.
Synopsis Historica.

1. Eutychianæ hæresis

Eutychiana hæresis, a Martiano Principe repressa, per Zenonis & Acacii henoticon vires resumens, per Anastasii, eidem henotico insistentis, impietatem adolescens, in varios se se ramos diffudit. Ex ea enim orti *Theophaschitæ*, *Severiani*, *Jacobitæ* per totum Orientem sparsi, *Acephali*, sic dicti, quod sine certo capite delirabant. Sed instar amnis in multos rivulos divisi exaruit propemodum illa hæresis, ut adeo sub Justino II. Tiberio, Mauritio & Phoca sat tranquilla pace sit gavisa Ecclesia. Quod indigne ferens humani generis hostis, novas ex orco misit suppetias. Cum enim Eutychiani viderent suam de una tantum in Christo natura hæresin damnatam esse a Chalcedonensi Synodo, cumque nec per trium capitulorum damnationem convellere, ut sperabant, possent authoritatem ejusdem Chalcedonensis Concilii, ad alias artes versi, *unam* tantum in Christo *voluntatem, unamque operationem* esse dicebant: Cum enim una tantum in Christo sit persona, unus volens, unus operator, unam quoque voluntatem, unamque operationem esse oportere, eamque non humanam sed Divinam duntaxat, cum etiam Persona tantum sit Divina. Perinde autem est, sive hanc hæresin omnino novam dicamus, sive novam quandam hæresis Eutychianæ propaginem, Lernæa velut hydra in nova capita renascente, dum videlicet, cum aperte unam tantum in Christo voluntatem assereret, unam pariter naturam tacita illatione persuaderet. Novo tamen nomine novatores isti signati sunt, atque ab *una voluntate*, quam adstruebant, *Monothelitæ* dicti.

Propago est Monothelitismus;

Ingen-

Ingentem ſtragem hæc peſtis edidit: utque majores ederet, per ſublimes vertices graſſata, magnos viros aut auctores aut patronos nacta eſt: *Theodorum* comprimis Pharanitanum Epiſcopum, *Athanaſium* Jacobitarum Patriarcham, *Cyrum* Alexandrinum, & *Sergium* Conſtantinopolitanum Patriarcham, hujusque ſucceſſores *Pyrrhum*, Petrum, *Paulum*: pertracto etiam in partes ſuas *Heraclio* Imperatore, qui Perſico confecto bello, ab Athanaſio primum, deinde etiam a Cyro & Sergio, perſuaſus hanc hæreſin vulgavit publico edicto, quod *Ecthesin*, ſeu expoſitionem fidei appellavit; quam dein Sergius in Conciliabulo Conſtantinopoli coacto Epiſcoporum ſubſcriptione firmavit, anno 639. ſevere præcepto omnibus impoſito, unicam in Chriſto voluntatem profitendi; quæ hæreſis in Ecthesi erat contenta. 2. Per ſublimia capita graſſatus. 3. Ecthesi Heraclii promovente.

Exhorruit melior orbis ad novum hoc monſtrum. Nec defuere heroës, qui cum illo decertarent. Hos inter primo loco celebrandus venit *Sophronius*, magnæ probitatis atque eruditionis Monachus, factus poſtea Patriarcha Jeroſolymitanus, qui datis primo ad Cyrum ac Sergium litteris, convocata deinde Jeroſolymis Epiſcoporum Synodo, errorem iſtum damnavit. 4. Reſiſtente Sophronio,

Hoc cum ægre ferret Sergius, Sophronium apud Honorium Papam accuſavit, quod novis *duarum voluntatum* vocabulis Eccleſiam turbet. Scripſit etiam Honorio Sophronius. Viſum nonnullis, ut diſſidia iſta tollantur, noviſque Eccleſiæ perturbationibus obviam eatur, abſtinendum ab iſtis *unius* vel *geminæ voluntatis* nominibus. Conſenſit, immaturo & præcipiti judicio, etiam *Honorius*, datis ad Sergium, quem virum bonum crediderat, litteris. At fidem datam fallens Sergius (qui tamen Honorium induxerat) cum Cyro aliiſque ſectariis, unam in Chriſto voluntatem aſſerere perrexit, ſeque ex ſententia Honorii hoc facere mendaciſſime prædicabat. 5. Languente Honorio,

Conſtans Imperator, rejecta Avi ſui Heraclii Ecthesi, novam fidei formulam, per *Paulum* Patriarcham Conſtantinopolitanum, Monothelitam, compoſitam, quam *Typum* vocarunt, ad Martinum Papam tranſmiſit. In hoc Typo prohibetur utraque aſſertio, tam unius, quam duarum voluntatum & actionum, ut ſic diſcordiæ præcidantur. Martinus Papa, coacta Romæ Synodo, concluſit, laudabile quidem eſſe pacis ſtudium, verum hanc non eſſe viam ad pacis Orthodoxæ decus: Non eſſe ſupprimendam Catholicam veritatem; præter Divinam, humanam etiam in Chriſto eſſe naturam, ex Chalcedonenſibus haberi tabulis: ubi autem humana natura eſt, ibi humanam etiam eſſe voluntatem: Neque enim humanam poſſe eſſe naturam, quæ intellectu & voluntate careat humana: Non igitur cum impiis conticeſcendum in tenebris, ſed dogma Orthodoxum in apertam orbis 9. Conſtante Imperat. per Typum non medente.

lucem producendum. Hæc Synodus: ſimulque Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Theodorum damnat, rejecta Heraclii Ecthesi & Constantis Typo, in hæreticorum officinis fabricatis.

7. Martinus ſe oppoſuit. Cumque Martinus Papa de his Concilii decretis Apoſtolicas ad omnes fideles litteras miſiſſet, excandeſcens Imperator Conſtans per Theodorum Calliopam S. Pontificem Conſtantinopolim abductum, in Cherſoneſum jubet deportari; ubi ærumnis confectus obiit, veritatis Orthodoxæ Martyr. Relegatus pariter in Exilium poſt exſectam linguam ab eodem tyranno *Maximus*, Monachus ſanctitatis & eruditionis fama celeberrimus.

Poſtquam autem Conſtans, probis omnibus inviſus, Roma propemodum expilata, in Siciliam digreſſus, eſt interemptus in balneo, ſucceſſit in Imperio Filius *Conſtantinus Pogonatus*, a Patre pie degener, juſtitiæ & religionis cultor eximius, qui laceratas tot diſſidiis atque hæreſibus Provincias ut repararet, cum Agathone Pontifice conſilium tot malis amovendis opportunum iniit. Cumque lues per tot annos jam depaſcens Romanum Imperium non aliter extinguenda videretur, niſi ope generalis Concilii, indictum illud eſt anno 680. authoritate *Agathonis* Papæ, atque conſilio

8. Agatho indicto Concilio extinxit. & auxilio *Conſtantini*. Habita itaque Romæ Synodo particulari 125. Epiſcoporum Occidentalum, qui tam longo itinere ad Concilium generale Conſtantinopolim proficiſci non poterant, cum legatis Agathonis miſerunt nomine Romanæ Synodi tres Epiſcopos, qui ſententiam Occidentalis Eccleſiæ exponerent. Inſtruxit etiam Agatho legatos ſuos litteris, quibus fidem Orthodoxam de Chriſto non minus clare quam erudite expoſuit.

Convenerunt itaque anno 680. Conſtantinopoli ex variis Provinciis Epiſcopi 289. (quidam pauciores numerant) præſidentibus Concilio Legatis Sedis Apoſtolicæ, *Theodoro* & *Georgio* Presbyteris, & *Joanne Diacono* præſente etiam Imperatore, ut Defenſore & Protectore Synodi. Ex Patriarchis duo tantum per ſe ipſos aderant, nempe Georgius Conſtantinopolitanus, & Macarius Antiochenus: Nam Alexandrinus & Jeroſolymitanus miſerunt Legatos.

§. II.
Acta Concilii.

9. Macarius Antiochenus contumax. Octodecim autem actionibus conſtabat Synodus. In prima propoſitus eſt finis Concilii, nempe ut hæreſis Monothelitarum, a Sergio & ſucceſſoribus ejus invecta damnetur. *Macarius Antiochenus* Patriarcha, Monothelita, negavit eſſe hæreſin, ſed eſſe doctrinam, acceptam a Conciliis & Patribus, præſertim ab Honorio Papa & S. Cyrillo; cumque ex Cyrillo legeretur, omnipotentem eſſe Chriſti voluntatem, atque Marcarius

ex

ex hoc loco vellet inferre unitatem voluntatis, Legati Agathonis reposuerunt, Cyrillum loqui de Divina Chriſti voluntate.

In ſecunda actione Legati Apoſtolici ex epiſtola S. Leonis a toto Concilio Chalcedonenſi acceptata oſtenderunt, duas in Chriſto eſſe naturas & operationes.

In tertia oſtenſum eſt, Monothelitarum fraude actis quintæ Synodi inſertam eſſe epiſtolam Mennæ ad Vigilium, ſuppoſititiam ac commentitiam: cum quinta Synodus ſex annis poſt mortem Mennæ ſit habita.

In quarta præter Synodi Romanæ epiſtolam lecta eſt, quam Agatho per Legatos ſuos miſerat, in qua oſtendit, duas eſſe in Chriſto voluntates, nullumque ex Romanis Pontificibus unquam a Catholica fide aberraſſe. *Quomodo hoc ſcribere potuiſſet S. Agatho ad Oecumenicum Concilium, ſi S. Honorius paulo ante in hæreſin Monothelitarum fuiſſet prolapſus?*

In pluribus deinde actionibus lecta ſunt, quæ Macarius pro ſuo errore ſtabiliendo, & quæ Legati pro ſua ſententia allegarunt; cumque deprehenſa eſſet impoſtura Macarii ac Monothelitarum in falſificatis ac depravatis textibus, integra vero fides Legatorum in citandis teſtimoniis ex authenticis codicibus eluceret, Georgius Conſtantinopolitanus, pluresque alii Epiſcopi, deſerta Monothelitarum perfidia, ad veritatem orthodoxam reverſi, epiſtolam Agathonis, Spiritu S. dictante per os Petri ſcriptam conclamabant. Macario vero pertinaci unanimi voce dictum anathema, lataque in eum depoſitionis ſententia, uti etiam in Stephanum ejus Diaconum. Sophronii vero Jeroſolymitani doctrina comprobata: Macario in Monaſterium detruſo. 10. Damnatus & depoſitus, Georgio Conſtantinopolitano reſipiſcente.

In actione 12. & 13. lectæ Sergii ad Honorium & Cyrum litteræ: Macario depoſito ſubrogatus Patriarcha Antiochenus *Theophanes*. Lecta damnationis ſententia in omnes Monothelitas, & nominatim in Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Honorium, Paulum, Petrum. 11. Honorii nomen etiam inter Monothelitas relatum.

In actione 14. epiſtolæ aliquæ a Monothelitis confictæ, & ſuppoſitæ Mennæ & Vigilio, rejiciuntur.

In actione 15. Polychronius Presbyter & Monachus citatus ad Concilium, poſtquam ad fidem Monothelitarum demonſtrandam in mortuo reſuſcitando fruſtra laboraſſet, tanquam contumax hæreticus & impoſtor damnatus eſt. 12. Damnatur etiam Polychronius.

In actione 16. Gregorius Conſtantinopolitanus cum Epiſcopis ſuæ ſedi ſubjectis rogat, ne ſui anteceſſores, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus &c. nominatim anathemate feriantur; ſed a Synodo preces ſunt rejectæ.

In 17. concepta fidei definitio, anteriorum etiam Conciliorum symbolo roborato, & repetita condemnatione omnium Monothelitarum, eorumque defensorum ac fautorum.

13. Quinam nominatim damnati? Denique in 18. actione definitio fidei coram Imperatore iterum lecta approbatur; clamantibus omnibus, se ita credere: renovatumque anathema in Theodorum Pharonitanum, Sergium & Honorium, Pyrrhum & Paulum, Cyrum & Petrum, Macarium, Stephanum & Polychronium; rogatusque Imperator, ut Concilium firmet edicto imperiali, ut contumaces efficacius coërceri possent.

14. Subscribit Imperator præsens, Et edictio firmat. Subscripserunt Concilio primo Legati Apostolici, tum Patriarchæ, dein Legati Synodi occidentalis, & reliqui præsentes Episcopi, & post istos Imperator his verbis: *Constantinus in Christo Deo Rex ac Imperator Romanorum, legimus, & consensimus.* Cumque paulo post S. Agatho Papa migrasset e vita, *Leo secundus*, ejus Successor, hanc Synodum confirmavit: simulque Constantinus edicto imperiali mandat, ut omnes sexto huic Concilio generali venerationem dependant, decreta in pervicaces pœna.

Controversia critica incidens: An Honorius Papa in Monothelitarum hæresin sit lapsus?

§. III.

Argumenta, quibus probari videtur Honorii lapsus.

15. Probant lapsum ex 2. epistolis Honorii. Eas inter objectiones, quibus varii Pontifices Romani in hæresin incidisse arguuntur, hæc omnium difficillima merito videri potest. Nam duas ad Sergium Patriarcham C. P. Monothelitam scripsit epistolas, in hac Synodo VI. act. 12. & 13. publice lectas, in quibus cum Sergio & Cyro contra Sophronium visus est convenire, & unam duntaxat in Christo voluntatem atque operationem asserere. Propterea ab eadem Synodo Oecumenica una cum Sergio, Cyro, Pyrrho, Paulo &c. damnatur: hæcque eadem damnatio in sequentibus actionibus sæpius repetitur.

16. Ex Synodo VI. VII. & VIII. Septima item Synodus generalis *act. ult.* & octava Synodus *act.* 7. inter Monothelitas hæreticos retulerunt etiam nominatim Honorium, eique anathema dixerunt. In eadem Synodo octava *act.* 7. lecta & probata est epistola Concilii Romani sub Adriano II. in qua asseritur, Honorium in sexta Synodo de hæresi fuisse accusatum & judicatum post mortem.

17. Et Leone II. Deinde *Leo secundus* Papa, qui Synodum VI. confirmavit, & in Latinum transtulit, in Epistola ad Imperatorem Constantinum, quæ ad finem actorum hujus Concilii exstat, inter alios anathema dicit etiam Honorio, quia Apostolicam Ecclesiam Romanam non Apostolicæ traditionis doctri-

na

na luſtraverit, ſed immaculatam fidem ſubvertere permiſerit, eandem Honorii damnationem etiam in epiſtola ad Hiſpaniæ Epiſcopos repetit S. Leo.

Anaſtaſius etiam, Bibliothecarius Eccleſiæ Romanæ, qui ſeptimam & octavam Synodum in Latinum vertit, & octavæ Synodo præſens interfuit, in hujus actione 10. recenſet, etiam Honorium a S. Synodo eſſe damnatum; idemque invenitur in omnibus antiquiſſimis exemplaribus tam Latinis quam Græcis, omnibus quinque Patriarchalibus Sedibus communicatis; ut conſtat ex act. 18. 18. Ex Anaſtaſio Bibl.

Denique Honorium fuiſſe hæreticum varii ſcriptores Latini & Græci aſſerunt; ut Tharaſius Patriarcha C. P. in epiſtola: quæ habetur actione 3. Synodi ſeptimæ: Theodorus Jeroſolymitanus Patriarcha in epiſtola ſynodica, quæ extat in eadem Synodo actione 3. Epiphanius Diaconus in diſputatione cum Gregorio hæretico, quæ habetur in ſexta Synodo, Pſellus in carm. de 7. Syn. Beda de 6. ætat. in vita Conſtantini IV. liber Pontificalis in vita Leon. II. ſeu *liber Diurnus Romanorum Pontificum*, in quo exſtat formula, qua recens electi Pontifices olim hæreticis anathema dicebant; ubi inter alios etiam Honorius inſertus erat. 19. Et variis Scriptoribus.

§. VI.

Honorius non fuit lapſus in hæreſin.

Propter hanc difficultatem Auctores in varias abeunt ſententias. Honorium, tanquam perſonam privatam, fuiſſe hæreticum affirmat Melchior Canus libr. 6. de locis, verum hoc videtur non poſſe dici: Nam Occidentalis Eccleſia eum nunquam pro hæretico habuit, ſed potius ut virum Sanctum. Deinde, ſi fuiſſet hæreticus, id deſumeretur ex gemina ejus ad Sergium epiſtola, ut volunt adverſarii. Sed ex iſta hoc non poteſt deſumi: nam in hac nihil invenitur hæreticum; ſed cum controverſia de una vel duabus voluntatibus in Chriſto aſſerendis tunc ſuſcitaretur & Sergius eſſet conqueſtus, Sophronium per vocum illarum novitatem totum Orientem turbare, ac de novo collidere inter ſe Eccleſias, Honorius, Sergii fraudibus circumventus, nec unam, nec duas dicendas eſſe voluntates ac operationes ſcripſit, ſed ab ejusmodi contentioſis vocabulis omnino abſtinendum: ne dum una dicitur, Eutychiani inde inferant, unam etiam tantum naturam eſſe: & ſi duæ dicantur, Neſtoriani inde anſam arripiant dicendi, duos eſſe operantes, ſeu duas perſonas. Unde ſtandum iis, quæ a quinque Conciliis & Patribus ſunt definita, videlicet, unum eſſe Chriſtum, unum volentem & operatorem, ſeu unam perſonam, in Divina & humana natura operantem, in Deitate quidem Divina, in humanitate vero humana. In quibus plane nihil eſt hæreticum.

20. Quia colitur ut Sanctus.

21. Quia ejus epiſtolæ nihil hæreticum continent.

22. In quo erraverit. In eo tantum Honorius videtur peccasse, quod Sergio & Cyro faciles nimium aures adversus Sophronium præbuerit, nec ea se constantia, qua pastorem summum decebat, se opposuerit, & sic veritatem de duplici voluntate (in illis controversiæ initiis necdum, expresse saltem, decisam, neque satis adhuc discussam.) non quidem negarit, sed tamen reticendam esse putarit, timore perculsus, ne Ecclesia de novo scindatur, & hæretici inde occasionem sumant, Chalcedonensem aut Ephesinam primam Synodum cavillandi, ac propterea silentium utrique parti imponendum duxerit. Quæ quidem bono animo bonaque fide Honorium egisse non dubito: Ut adeo non tantum in hæresin Monothelitarum non sit prolapsus, cum unam tantum voluntatem asserere, expresse prohibuerit, sed ne quidem peccatum formale commisisse videatur.

Verum sit, peccasse eum timore, silentio, vel etiam præpropera, re necdum satis discussa, responsione privata ad Sergium deceptorem data: in hæresin propterea incidisse nego. Ex cathedra locutus est nihil, cum responsionem suam non direxerit ad totam Ecclesiam, sed ad privatam Sergii epistolam. Deinde neque ut privatus Doctor propositionem ullam hæreticam epistolæ suæ inseruit. Quis S. Hieronymum hæreticum dicat, quod ante Ecclesiæ definitionem in epistola ad Damasum censuerit, non esse dicendas tres in Deo hypostases? nec Stephanus Papa S. Cyprianum hæreticum censuit, licet (ante Ecclesiæ definitionem) sententiam suam de nullitate baptismi ab hæreticis collati, pertinaciter defenderit.

23. Nicolaus I. & Agatho scripserunt nullum unquam Pontificem esse lapsum in hæresin. Rursus: Si Honorius in hæresin est prolapsus, quomodo Nicolaus I. in sua ad Michaelem Imperatorem epistola scribere potuit de Romanis Pontificibus: *Hos enim nec tenuis saltem rumor aspersit, aliquando cum prava sapientibus sapere, quanto minus concertare.* Quomodo S. Agatho in sua ad Constantinum Imperatorem epistola I. scribere potuit, Romanam Ecclesiam a tramite Apostolicæ traditionis nunquam aberrasse, nec hæreticis novitatibus depravatam succubuisse, sed ab exordio fidei illibatam permansisse, secundum ipsius Christi promissionem, Apostolorum Principi in Evangelio factam: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Hoc Apostolicos ipsius Antecessores semper fecisse, hocque omnibus esse compertum, nempe eos semper fratres in fide confirmasse: Quomodo, inquam, hæc scribere S. Agatho potuit in re tam recenti, si Honorius paulo ante in hæresin est prolapsus? Quomodo scribere potuit epistola 2. ad Constantinum, quæ actione 4 Synodi VI. est recitata, fidei lumen per Apostolicos successores Petri & Pauli usque ad eum (Agathonem) servatum esse, *nulla hæretici erroris tetra caligine tenebratum, nec falsitatis nebulis confœdatum, nec intermixtis hæreticis pravitatibus perumbratum, immune atque sincerum?* Quomodo scribere potuisset eadem epistola

la : *Noſtræ parvitatis prædeceſſores --- Apoſtolicam Confeſſionem --- abque cujuspiam novitatis errore citra ambiguitatem determinarunt* ? Et cur Agatho , vir adeo Sanctus non poſuiſſet Honorium in numero Monothelitarum, quos nominatim enumerat ?

24. Nunquam ſimpliciter negavit duas voluntates,

Neque dicas, Honorium in epiſtola ſecunda ad Sergium expreſſe dicere : *Unde & unam voluntatem fatemur Domini noſtri JEſu Chriſti*. Nam hic non dicit, in Chriſto unam tantum eſſe voluntatem, ſed in *humanitate* Chriſti tantum unam eſſe. Scripſerat nempe Sergius Honorio, quosdam in Oriente aſſerere contrarias in humanitate Chriſti voluntates, unam carnis, alteram Spiritus, inter ſe pugnantes. Hunc errorem rejecit Honorius, ſcripſitque, in Chriſti humanitate non exiſtere duas voluntates, ſed unam tantum, & quidem voluntati Divinæ perfecte ſubjectam & obedientem; ut adeo in eo caro non concupierit adverſus ſpiritum, (contra ac in nobis poſt originale peccatum contingit) ut ex contextu manifeſte patet.

25. Sed tantum negavit in humanitate duas voluntates;

Confirmatur authoritate *S. Maximi*, Honorio coævi, qui in dialogo contra Pyrrhum, Sergii ſucceſſorem, Monothelitam, proferentem pro ſe teſtimonium Honorii, reſpondet, Honorium ſemper fuiſſe Catholicum, mentemque ejus nunquam fuiſſe, negandi duas in Chriſto voluntates, ſed tantum negandi duas contrarias & pugnantes in natura humana : idque probat ex teſtimonio Joannis (poſtea Papæ Joannis IV.) Secretarii ipſius Honorii, qui epiſtolas illas ab Honorio dictatas ſcripſerat, atque tunc adhuc ſuperſtes erat. Hic igitur Secretarius , qui a S. Maximo multum dilaudatur , ad Conſtantinum Imperatorem ſic inter alia ſcripſit ex mente Honorii, ſibi perſpecta : *Sane quod unam Domini noſtri voluntatem diximus, non eſt accipiendum , quaſi de duabus, Divinæ & humanæ naturæ dictum voluntatibus , ſed humanæ tantum. Cum enim Sergius ſcripſiſſet, prædicare quosdam , duas eſſe Chriſti voluntates contrarias , nos reſcripſimus , Chriſtum duas voluntates contrarias non habere.*

Teſte S. Maximo.

Denique cum Honorius in tota illa Epiſtola contendat, non eſſe dicendam unam in Chriſto Deo & homine voluntatem , neque duas , ſed ab his vocabulis abſtrahendum, quis credat, cum ſibi ipſi adeo manifeſte contradicere, & unam tantum in ſuppoſito illo Theandrico voluntatem aſſerere ? Igitur unam dixit voluntatem humanæ naturæ.

26. Imo profitetur duas operationes.

Sed quid opus hoc pluribus comprobare, cum veritatem Catholicam circa duas voluntates in Chriſto in ipſis illis epiſtolis, quæ Honorio objiciuntur, ſatis aperte fateatur, ſolumque a vocabulis abſtinendum aſſerat, ne Eccleſia novis ſcindatur diſſidiis ? Sic in 2. epiſt. ait : *Utrasque naturas* in

in uno Christo, unitate naturali copulatas, cum alterius communione, operantes atque operatrices confiteri debemus: & Divinam quidem, quæ Dei sunt, operantem, & humanam, quæ carnis sunt, exequentem. Quæ plane verba sunt Catholica, & hæresi Monothelitarum directe contraria.

27. DD. plurimi stant pro Honorio. Omitto proin Honorii fidem pluribus vindicare; possent enim plurimi testes, non tantum recentiores, sed antiquissimi etiam adduci, qui Honorium semper Catholicum fuisse scribunt: ut Theophanes Isaurus in historia, quam citat Emanuel Calleca in libro, quem scripsit pro Latinis contra Græcos. Photius etiam, licet Romanæ Ecclesiæ hostis, in libello de septem Synodis, & Zonaras in vita Constantini IV. quamvis nominatim referant damnatos a VI. Synodo, Honorium tamen inter eos non ponunt.

Taceo Scriptores Latinos, qui fere omnes, cum Blondo, Nauclero, Sabellico, Platina &c. Honorium tanquam Catholicum & sanctum Pontificem agnoscunt; imo etiam Beda, licet eum Canus contra Honorium citet: nam Beda illum modo ut beatum, modo ut sanctum dilaudat, ut videre est *in Historia Anglorum l. 2. c. 17. &c.* Unde Bellarminus putat, in librum de sex ætatibus mundi ab aliquo sciolo nomen Honorii esse insertum, eo quod in Synodo VI. sæpius invenerit ejus nomen positum inter Monothelitas damnatos.

§. V.

Acta tamen Synodi VI. &c. referentia nomen Honorii probabilius non sunt corrupta.

28. Argumenta, acta esse corrupta. Sed quid dicendum ad difficultatem initio propositam? est enim innegabile, nomen Honorii in editionibus Synodi VI. VII. & VIII. inter Monothelitas damnatos inveniri, uti etiam in epistola Leonis secundi, qua Synodum sextam confirmavit.

Baronius, Bellarminus, Spondanus, Binius, Ant. Mayr. *Theol. tract. 7. d. 3. art. 13.* censent, acta Synodi VI. esse corrupta, & Honorii nomen fraude Græca esse insertum. Probant id 1. ex eo, quod epistolæ Honorii nihil contineant dignum damnatione: consequenter si Concilium ipsum tanquam hæreticum damnasset, in absurdum errorem vel iniquitatem esse prolapsum; quod dici non potest. 2. Quia S. Agatho asseruit, nullum unquam ex suis Prædecessoribus fidem hæretica pravitate miscuisse, vel hæreticum fuisse.

3. Quia Concilium Agathonis epistolam act. 3. recipit, tanquam a Spiritu S. per os Petri dictatam. Si autem Concilium Honorium toties tanquam hæreticum damnasset, manifeste sibi ipsi contradiceret; imo Spiritus

ritus S. ſecum ipſo pugnaret: qui per epiſtolam Agathonis omnes Anteceſſores Romanos Pontifices, adeoque etiam Honorium, ab hæretica pravitate immunes pronuntiaret, ſimulque per Concilium Honorium hæreſeos damnaret.

4. In Concilio Romano ſub Martino I. cui notiſſima erat Honorii doctrina ac fides, damnantur nominatim alii Monothelitæ, nunquam autem Honorius. Item quia Synodus VI. in epiſtola ad Agathonem ſcribit, ſe damnaſſe Monothelitas *ex ſententia Agathonis per litteras de iis prius lata*. Atqui Agatho in ſuis litteris non damnavit Honorium: ergo neque Concilium: ſed nomen Honorii obreptitie fuit actis inſertum.

5. Quia plures Scriptores, etiam Græci, Honorium omittunt, dum damnatos a Concilio VI. recenſent.

6. Quia alias conſuetudo fuit Græcorum corrumpendi libros: & in hac ipſa VI. Synodo act 12. & 14. deprehenſæ fuerunt plurimæ corruptiones Concilii V. ab hæreticis factæ, adeo ut tres quaterniones ſpurii inſerti fuerint. Idem manifeſte oſtenditur de multis aliis epiſtolis, Græca perfidia corruptis: uti etiam de Synodo tertia, quarta, quinta & ſeptima corruptis, ut conqueruntur Pontifices Leo I. & Nicolaus I. cur ergo id dici non poſſit de Synodo VI. eam videlicet inſerendo nomen Honorii eſſe corruptam a Græcis, ut inter tot orientales Patriarchas condemnatos extaret etiam nomen unius Romani? præſertim cum poſt Synodum VI. multi rurſus orientales Epiſcopi Conſtantinopolim redierint, ibique ediderint Canones *Trullanos*: quorum non alius ſcopus videtur fuiſſe, quam taxandi ac reprehendendi Romanam Eccleſiam; vide Bellarminum *tom. 1. controver. 3. de Roman. Pont. l. 4. c. 11.* ubi etiam adducit teſtimonium Anaſtaſii Bibliothecarii, qui ex Theophane Iſauro Græco refert, nomen Honorii poſtea primum actis Concilii inſertum eſſe.

Jam vero corrupta ſemel ſexta Synodo, facile fuit, errorem illum etiam in ſeptimam & octavam Synodum irrepere, repetitum enim in eis fuerat, quod in actis Synodi VI. legerant. Accedit, quod etiam acta Synodi VII. & VIII. non ſint incorrupta. Unde etiam idem reſponderi poteſt ad allatam authoritatem Concilii Romani ſub Adriano II. quando dicit, Honorium in Synodo VI. eſſe judicatum: nam aſſeruit id, quod in actis Synodi VI. corruptis legerat. Confirmatio Leonis II. corrupta ab illis ipſis eſt, a quibus Synodus VI. fuit corrupta: cum epiſtola Leonis ſit pars actorum illius Concilii: niſi omnino ſit ſuppoſititia; nam, ut notant Baronius & Binius, tempus, quo data dicitur, non concordat, cum illo tempore necdum fuerit Pontifex, & tantum decem menſes ſederit.

Addit Spondanus *ad an.* 681. probabiliſſime Theodorum Monothelitam (qui alius fuit a Theodoro Pharanitano, condemnato a Synodo

 VI.)

VI.) prius depositum a Patriarchatu Constantinopolitano, sed post mortem Georgii, ob simulatam pœnitentiam rursus restitutum, illa acta in manus recepisse, suumque nomen delevisse, ac Honorii supposuisse; non enim esse credibile, hunc Theodorum nunquam in Concilio nominari, cum tamen etiam reus fuerit.

29. Sed non est satis credibile, omnia exemplaria esse corrupta.

Ita quidem isti Doctores. Verum alii magnam in his difficultatem inveniunt; non enim videtur ipsis satis credibile, omnia omnino exemplaria Synodi VI. esse corrupta, seu potuisse corrumpi: nam, licet ea quæ Constantinopoli asservabantur, potuerint corrumpi, quomodo autem corrumpi potuerunt illa, quæ alii Patriarchæ, ut act. 18. insinuatur, ad finem Concilii, secum asportarunt, & præsertim illud exemplar, quod Romam deferebant Pontificii Legati? Quomodo ista Theodorus corrumpere potuit, præsertim cum primum triennio post Synodum VI. Georgio mortuo in sedem C. P. fuerit restitutus? Cur nemo corruptionem illam tunc advertit, & redarguit, in re tanti momenti, sicut alias corruptiones? cur Romani non vindicarunt innocentiam sui Pontificis? cur Legati Romani in septima & octava Synodo non sunt protestati? cur Anastasius Bibliothecarius Pontificius in VIII. Synodo Legatus, in hujus versione actione decima recenset, etiam Honorium a Synodo VIII. esse damnatum? An credibile, septimam & octavam Synodum generalem tam facile per imposturam corrumpentium acta Synodi VI. in errorem inductas, immaturo judicio Honorio dixisse anathema? cur idem Anastasius *in præfatione in sua collectanea ad Joannem Diaconum scribit*: NB. Honorium a Synodo VI. esse damnatum, non tamen fuisse hæreticum? cur Humbertus Cardinalis doctissimus, Leonis IX. ad Imperatorem orientis Legatus, ac in libro adversus Nicetam Pectoratum ingenue fatetur, a Synodo VI. anathema dictum esse Honorio? cur Ado Viennensis in chronico: Hincmarus Remensis *lib. de non trina Deitate*, pag. mihi 446. Cedrenus, aliique vetusti scriptores idem affirmant? cur usque ad Baronium imposturam illam nemo advertit? cur ipsi Pontifices Leo II. & Adrianus II. acta illa circa Honorium vera supponunt, imo testantur? Epistola Leonis II. qua confirmavit Synodum VI. ubique est recepta: aut qua alia epistola confirmavit illam Synodum, si hæc est supposititia? cur omnes Conciliorum collectores tam Latini quam Græci hanc imposturam actis Conciliorum intulerunt? cur hodiedum id faciunt in tot novis Conciliorum editionibus? & quidem spectante Roma? Si impostura est, cur non rejicitur: ut acta pura habeantur?

30. Probatur.

Facile equidem fuit Græcis, aliqua epistolarum, & actorum Concillarium exemplaria corrumpere. At quomodo potuerunr omnia exemplaria, per orbem dispersa, corrumpere, ut nec unicum manserit integrum?

grum? certe fraudes Græcorum, quibus varias epistolas, & Synodum V. in aliquibus exemplaribus corruperunt, per adducta alia exemplaria, pura ac integra, in Synodo VI. detecta sunt. Cur ergo corruptiones Synodi VI detegi non potuerunt in Synodo VII. & VIII. adductis exemplaribus incorruptis, & recentiore adhuc rei tam magnæ ac novæ memoria? deinde an non sic etiam alia veterum Conciliorum acta suspecta reddi possunt? & cur Græci non potius corrupissent ipsas Honorii epistolas, ut sic hæresis illius esset manifesta?

§. VI.

An Synodus VI. erraverit in damnando Honorio?

Propter has difficultates aliam adhuc adducit Bellarminus sententiam ex Turrecremata *lib. 2. de Ecclesia cap. 93.* damnatum quidem in Synodo VI. esse Honorium, sed ex falsa informatione, ac proinde in eo judicio erraſſe. Licet enim Concilium generale legitimum errare non possit in definiendis fidei dogmatibus, errare tamen posse in quæstionibus facti: atque sic a Concilio, falsis rumoribus, & non intellectis Honorii epistolis, immerito cum hæreticis Honorium esse connumeratum: meliusque illas epistolas esse intellectas a Joanne IV. Martino I. Agathone & Nicolao I. summis Pontificibus, quam a Græcis in Synodo VI., Legatos autem Agathonis non reclamasse ad evitandum majus malum, ne scilicet impediretur definitio rectæ fidei, & non posset tolli schisma, quod annis 40. jam duraverat: cum enim in eo sint Concilio damnati Sergius, Pyrrhus, Paulus & Petrus, Patriarchæ Constantinopolitani, Cyrus Patriarcha Alexandrinus, Macarius Patriarcha Antiochenus, non facile acquieturos fuisse Græcos, nisi etiam Honorius damnaretur, qui una cum illis accusatus fuerat.

31. Aliqui censent Synodum erraſſe.

In quæstione facti.

Verum etiam hæc sententia magnam patitur difficultatem, neque eam Bellarminus tam ex sua quam Turrecrematæ mente protulit. Nam admodum difficulter videtur dici, Concilium ex falsis informationibus, & non intellectis litteris Honorii in negotio tanti momenti leviter processisse, & ita erraſſe. Et quomodo est credibile, Romanam Ecclesiam, ipsosque Pontifices Synodum in re tanti momenti errantem absque ulla limitatione approbaturos fuisse, cum alias in rebus minoris momenti reclamarint? Viderint, qui ita respondent, an non ansam aliquam præbeant hæreticis dicendi, Concilia & Pontifices in damnandis hæreticis non esse infallibiles, e. g. Concilium Tridentinum in damnando Luthero & Calvino, Innocentium X. in damnando Jansenio tanquam hæretico. Quamvis magna sit disparitas; cum horum libri in ipsissimo sensu ab auctoribus intento sint manifeste hæretici, adeoque etiam ipsi censendi sint hæretici; Doctrina

31. Sed hoc habet difficultatem.

autem Honorii nihil hæreticum in se continebat in sensu ab ipso intento.

§. VII.

Quomodo ergo Honorius absolvendus ab hæresi, si Synodus eum damnando ut hæreticum non erravit?

33. Tertia sententia criticorum.

Tertia proin est sententia Ludovici du Mesnil de *Doctr. & Discipl. Eccl. ad an.* 681. *libr.* 33. *n.* 30. Joannis Cabassutii de *Notitia Conciliorum in Syn. VI. Oecum.* Petri Annati in *Appar. ad Theol. l.* 5. *art.* 7. Antonii Pagi *Crit. in Annales Baronii ad* 633. Alex. Natalis *Dissert.* 2. *ad sæc.* 7. Joan. Garnerii S. J. *Dissert.* 2 *ad Diurnum librum Rom. Pontif.* Petri de Marca, ut testatur Baluzius in ejus vita, quam præfixit ejus operi de concordia Sacerdotii & Imperii.

34. Erravit dissimulatione veritatis,

Scriptores isti eruditi agnoscunt quidem veritatem & integritatem actorum Synodi VI. negant tamen Honorium fuisse vere hæreticum, nec propterea in eo damnando errasse Concilium; quia Honorium vocavit hæreticum, damnavitque, non quod epistolæ ejus fuerint hæreticæ, aut propositio aliqua hæretica in iis fuerit inventa, aut quod proprio judicio & sententia animi proprii hæresis fuerit auctor, sectator aut defensor, sed ideo, quia silentio, dissimulatione, & negligentia, Sergio & Cyro nimium indulgendo: sicque nascenti hæresi se non opponendo, ut debebat, hæresi & hæreticis faverit, ut adeo ex ipsius dissimulatione & veritatis silentio hæresis in majores vires excreverit, ut patet ex epistola Leonis II. ad Episcopos Hispaniæ; in qua de Honorio scribit: *Qui flammam hæretici dogmatis non, ut decuit, Apostolica authoritate, incipientem extinxit.*

Non satis coërcendo Sergium & Cyrum.

Quare non fuit hæreticus, hæresin aliquam docendo, aut tenendo, aut defendendo, sed in sensu latiore & minus proprio, tunc tamen non inusitato, a Concilio dictus fuit hæreticus, tanquam hæresis fautor, quia non restitit hæreticis, eos coërcendo, ut summi ejus Officii ratio poscebat, ejusdem autem culpæ rei censentur erroris Authores & Fautores, scribente Cœlestino Papa ad Galliæ Episcopos: *Merito namque nos causa respicit, si silentio faveamus errori*; quare in sensu aliquantum ampliore hæresum auctores, sectatores, defensores, & fautores conniventes, promiscue hæreticorum nomine sunt appellati & condemnati.

35. Hæc sententia media absolvit a corruptione acta,

Hæc sententia, quamvis etiam ipsa difficultate non careat, videtur tamen expeditius controversiam istam dirimere, media quasi via incedendo. Nam absolvit a corruptione acta Concilii, ab hæresi Honorium, & ab errore Concilium. Salvat epistolam Agathonis, in qua scripsit, nullum suorum antecessorum a fide defecisse: nam Honorius non defecit a fide.

Quod

Quod autem Concilium VI. approbarit epistolam Agathonis, in qua Honorius non fuerat damnatus, nulla est contradictio; nam Agatho tantum damnavit præcipuos auctores Monothelitismi, Concilium vero omnes Monothelitas, eorumque fautores: Unde Concilium damnavit etiam Macarium & Polychronium, quos Agatho non nominavit. Salvari etiam videtur id, quod dicit Concilium, nempe, Honorium in omnibus secutum esse sententiam Sergii, ejusque impia confirmasse dogmata. Nam secutus est ejus sententiam de abstinendo a vocabulis unius ac duplicis voluntatis & operationis, atque de imponendo Sophronio silentio, hæresin vero Sergii, quam ille de una tantum in Christo voluntate constanter tenuit, impiaque ejus dogmata Honorius non est secutus, nec confirmavit ea positive: nam de hac confirmatione in ejus epistolis nihil invenitur, sed secutus est, & confirmavit ea negative, silendo, connivendo, dissimulando, negligendo, ac non resistendo, prout oportuit. Et in hoc sensu dixit Concilium, Honorium secutum esse sententiam Sergii, ejusque impia dogmata confirmasse: Cum hac conniventia pusillanimi, ac meticulosa, majores vires acceperit hæresis; præsertim dum Monothelitæ falso spargerent, Honorium secum sentire, occasione inde arrepta, quod Sergio & Cyro, non resisteret, & in suppressionem vocabulorum de una & duplici Christi voluntate consentiret contra Sophronium, strenue se opponentem.

Ab hæresi Honorium, Ab errore Concilium.

At vehementer hic insurgit contra Honorium Cabassutius loc. cit. quamvis enim dicat, Honorium hæreticum non fuisse, adeo tamen acriter in eum invehitur, reprehendendo illius epistolas, quibus prohibuit vocabula unius ac duplicis voluntatis, ut videatur, assertionem suam rursus velle evertere, & probare, Honorium fuisse re vera hæreticum. Maxime autem urget paritatem epistolæ Honorii cum *Henotico* Zenonis, & Constantis *Typo*, in quibus pariter nihil aliud sancitum sit, quam in illo quidem silentium de una vel duplici natura, in hoc vero de una vel duplici voluntate: & tamen utrumque tanquam nefarium esse rejectum. Sed

36. Disparitas cum Henotico, & Typo.

Resp. Henoticon contrarium fuisse Synodo Chalcedonensi, fabricatum videlicet, postquam hæc Synodus jam definierat, duas in Christo esse naturas, adeoque erat hæreticum. Typus vero Constantis ante Synodi VI. definitionem de duabus in Christo voluntatibus, non erat proprie hæreticus per hoc præcise, quod vellet, abstinendum esse a vocabulis unius & duplicis voluntatis. Sed rejectus a Martino I. & Concilio Romano: tum quod imprudens esset & improbandum ejusmodi silentium, & veritatis dissimulatio, tum quod Monothelitæ hoc silentio abuterentur ad stabiliendam suam hæresin. Econtra Honorius sub initium illius controversiæ, & ante illius decisionem silentium de una & duplici voluntate imponendum putavit, ex fine, ut ipsi videbatur, bono, nempe ne nova in

Ecclesia

Ecclesia oriantur schismata & dissidia. In quo tam parum in sensu proprio & stricto fuit hæreticus, quam parum hæreticus fuit S. Hieronymus, dum ante Ecclesiæ definitionem putavit abstinendum a dicenda trina in Deo hypostasi: imo ne quidem S. Cyprianus censendus est fuisse hæreticus, licet ante Ecclesiæ definitionem positive assereret nullitatem baptismi ab hæreticis collati. Nam hæresis proprie est judicium intellectus pertinax contra veritatem, de cujus revelatione in Ecclesia sufficienter constat.

37. Neque est locutus ex cathedra,

Cæterum notandum, licet Honorius re ipsa fuisset prolapsus in hæresin, & in stricto omnino ac proprio sensu damnatus fuisset a Concilio ut hæreticus, nihil tamen inde evincerent hæretici contra infallibilitatem Pontificis, loquentis ex cathedra, seu docentis totam Ecclesiam circa dogmata fidei. Non enim ille epistolam scripsit encyclicam, aut eam ad totam Ecclesiam seu omnes fideles direxit, neque ullum dogma fidei definivit, sed tantum ad privatam epistolam Sergii privata pariter epistola respondit, consequenter tanquam privatus Doctor. Neque verum est, quod, P. Anton. Mayr. *Theol. tract.* 7. *disp.* 3. *art.* 13. *num.* 389. asserit, Pontifices semper loqui ex cathedra, quando responsa ad quæstiones fidei spectantia, privatis tantum Episcopis mittunt, quia non raro privatam tantum sententiam suam exponunt, absque definitione Papali, ut in hoc negotio fecit Honorius, nihil circa fidei dogmata definiendo. Si talia responsa, Juri Canonico inserta, totam Ecclesiam ad credendum obligant, id contingit ideo, quia constat, vel aliunde jam illa ab Ecclesia esse definita, vel Papam illa non tantum ad privatum Episcopum, sed ad omnes fideles direxisse, iisque sufficienter definitionem suam intimasse, quod non fecit Honorius: adeoque nullatenus inferri potest, eum locutum esse ex cathedra. Unde Cardinalis Sfondrati in Gallia vindicata differt. 3. §. 1. num. 9. ait: *Utcunque Honorii res se habeant, certum est, nihil causa nostra ejus exemplum aut errorem obstare, si quis fuit: quis enim nescit, epistolas Honorii ad Pyrrhum & Sergium, ob quas hæresis accusatus dicitur, privatas fuisse non publicas, nec dogmaticas, & in quibus nihil Honorius definivit, sed mentem tantum suam privatamque sententiam aperuit &c.*

Sed privatam scripsit epistolam.

Et plane constat aperte, Honorium in suis ad Sergium epistolis censuisse, abstinendum a vocibus unius vel duarum voluntatum; si ergo responsum ejus ad quæstionem fidei spectat, & ex cathedra locutus est, vereor, ne inde inferri possit id, a quo laudatus supra auctor, Pontificiæ infallibilitatis Defensor eximius, quam maxime abhorret. Deinde, si Honorius censendus est locutus ex cathedra, inferre fortassis quis posset, etiam alios pontifices, quibus varii errores objiciuntur, ex cathedra esse locutos, e. g. Vigilium, dum initio censuit, tria capitula non esse damnanda: Stephanum

phanum VI. & Sergium III. dum ordinatos a Formoſo iterum ordinandos decreverunt: Joannem XXII. dum animas ante diem judicii in cœlum non venire docuit.

Cæterum, ut dixi, Honorium neque ut perſonam privatam in hæreſin incidiſſe exiſtimo, cum illius epiſtolæ nihil hæreticum contineant, Imo ne quidem formaliter peccaſſe videtur; cum in illis controverſiæ initiis, a Sergio & Cyro deceptus, ea intentione ſcripſerit, ne Eccleſia novo ſcindatur ſchiſmate, & ne Neſtoriani & Eutychiani inde hæreſi ſuæ prætextum quærant. 38. Imo neque formaliter peccaſſe videtur.

Falſum etiam eſt, quod idem auctor aſſerit in ſua Theologia loc. cit. num. 389. quod Agatho ut Pontifex Synodum VI. confirmaverit. Nam Agatho neque ut Pontifex, neque ut perſona privata Synodum illam confirmavit, cum jam fuerit mortuus, quando Legati ipſius a Synodo Romam cum actis Synodi reverſi, ut patet ex epiſtola Leonis II. ad Conſtantinum Imperatorem ſcripta, in qua Synodum VI. confirmavit; exſtat hæc epiſtola ad finem actorum Synodi VI. Unde non Agatho, ſed Leo II. ejus ſucceſſor, Synodum illam confirmavit.

Multo autem magis contra fidem hiſtoricam peccavit *Melchior Canus*, dum ſcripſit, Agathonem in ſua ad Conſtantinum Imperatorem epiſtola, quæ actione VI. habetur, anathema dixiſſe Honorio, tanquam Monothelitæ. Sed forte Canus recurſum habet ad *Bartholomæum Carranzam*, conſodalem ſuum, qui in ſumma Conciliorum *Actione IV.* dum in epitomen contraxit Agathonis epiſtolam, ante Synodi VI. initium ſcriptam, inter hæreticos nomen Honorii eidem inſeruit, falſo omnino; ab hoc proin ſe deceptum dicere Canus potuit. Taceo alterum Cani lapſum, leviorem, dum ſcripſit, hanc epiſtolam Agathonis datam eſſe ad Synodum VI. non enim ad Synodum, ſed ad Imperatorem Conſtantinum Pogonatum ſcripta eſt, antequam Synodo VI. initium erat datum. Taceo etiam alterum Carranzæ lapſum hiſtoricum, dum ſtatim ad initium Synodi VI. ſcribit, *Cyrum* & *Theodorum*, qui a Synodo VI. ſunt damnati, fuiſſe Archiepiſcopos Conſtantinopolitanos: cum Cyrus fuerit Patriarcha Alexandrinus, Theodorus vero Epiſcopus Pharanitanus. 39. Error Cani. Et Carranzæ.

§. VIII.

De Diptychis.

Cum in hoc VI. Concilio de Eccleſiæ Diptychis ablata ſint nomina Cyri, Sergii, aliorumque Monothelitarum, quæres, quid ſint illa *Diptycha*? 40. Quid contineant?

Reſp. *Diptycha* ſeu *Duplicata* dicebantur geminæ tabulæ, quarum una continebat nomina fidelium vivorum, altera mortuorum; cumque

pro utrisque in Ecclesia sacrificia & preces offerrentur, ea nomina ex Diptychis publice legebantur e pulpito; excommunicatorum autem nomina ex iis delebantur. Cum autem fidelium omnium nomina propter multitudinem recitari non possent in quotidianis fidelium collectis, præcipua tantum, nempe Episcopi Romani, Patriarcharum viventium, Episcopi loci & Imperatoris legebantur, reliquorum nominibus generali memoria comprehensis.

Usus est antiquissimus, cujus meminerunt S. Dionysius Eccles. Hier. c. 3. Cyprianus epist. 10. Liturgiæ Basilii, Innocentii I. Chrysostomi. Erant autem præter hæc fidelium vivorum & mortuorum Diptycha, pro

41. Diptycha Sanctorum. quibus orabat Ecclesia, etiam *Diptycha Sanctorum*, quos publice colebant & invocabant fideles inter Missarum solennia, ut constat ex omnibus veterum liturgiis, ac Patribus, ut Cyrillo Jerosol. catechesi 5. ubi ait: *Postea*

Utraque antiquissima. *mentionem facimus eorum etiam, qui ante nos obdormierunt, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, ut Deus orationibus illorum & deprecationibus suscipiat preces nostras.* Viderint hic Acatholici morem antiquissimum, solennem & publicum colendi & invocandi Sanctos, ac pro defunctis sacrificia & preces offerendi: qui mos hodiedum continuatur in Ecclesia Catholica in Missæ Canone.

42. Schisma occasione Diptychorum. Cæterum propter deletionem nominum ex prædictis Diptychis sæpius magni tumultus sunt excitati, præsertim vero cum *Acacius* Patriarcha C P. Henotici (in quo abstinendum a vocibus unius aut duplicis in Christo naturæ decernebatur) auctor & suasor Zenoni, a *Felice* Papa tertio damnatus fuerat: nam Acacius nomen ipsius Felicis e Diptychis Ecclesiarum, sibi subjectarum erasit, ex quo schisma 36. annorum est exortum, urgentibus Romanis Pontificibus, ut nomen Acacii e sacris Diptychis deleretur, obstantibus cum Anastasio Imperatore Patriarchis Constantinopolitanis; donec sub Hormisda Papa, & Justino Principe inter orientalem & occidentalem Ecclesiam restituta est concordia, damnatis Zenone, Anastasio & Acacio, ablatis eorum nominibus e sacris Diptychis, ac Felicis nomine restituto.

§. IX.
Appendix.
De Synodo Quini - Sexta Trullana.

43. Synodus Trullana Cum in quinta & sexta generali Synodo nulli essent editi Canones, ad Ecclesiasticam disciplinam spectantes, Orientales Episcopi post plures annos ab habita Synodo VI. convenerunt rursus Constantinopoli in Secretario palatii Imperatoris, quod *Trullum* dicebatur, ibique 102. Canones condidere, tempore Justiniani secundi Rhinotmeti. Hæc Synodus, quam

Reprobata. Græci *Penthecten* seu *Quini - Sextam*, tanquam supplementum quintæ & sextæ

sextæ generalis Synodi appellarunt, a Sergio Papa reprobata est, ut testantur Anastasius Bibl. in Sergio, Beda de sex ætat. Paulus Diaconus l. 6. c. 4. Otho Frisingensis l. 5. c. 13. Ado Vienn. in Chron. quia nec auctoritate Papæ fuit convocata, nec præsente illo, aut ejus Legatis; & quia plures sunt inter eos canones merito reprobandi.

Sic Canone 2. recipiuntur 85. Canones Apostolorum, de quibus supra diximus, aliquos ab Ecclesia nunquam esse receptos, c. 13. permittitur usus matrimonii Presbyteris & Diaconis, jam ante ordinationem conjugatis, can. 36. Constantinopolitanum Episcopum æqualem faciunt Romano. Can. 55 Sabbatorum jejunium etiam in quadragesima reprobatur, damnato Ecclesiæ Romanæ usu. Prohibentur etiam omnes alii Canones, exceptis istis Trullanis. Sicque hoc conventiculum videtur prima sparsisse semina erumpentis postea schismatis.

Isti proin Canones hujus Conciliabuli vim legis non habent, ab isto saltem Synedrio. Multi tamen sunt ex iis probi admodum, & Ecclesiasticæ Disciplinæ perquam opportuni, qui aliunde authoritatem habent, vel quod jam ante ab œcumenicis Conciliis sint editi, vel ab Ecclesia postmodum recepti. Saltem serviunt, tanquam argumentum ad hominem, ad convincendos hæreticos, qui hoc Concilium non raro nobis objiciunt: plerique enim Canones sunt omnino Catholici, & Novatorum doctrinæ prorsus contrarii. 44. Aliqui tamen Canones,

Sic Canon 12. usum conjugii Episcopis conjugatis interdicit. Canon 32. reprobat usum Armenorum, qui in SS. Missæ sacrificio vinum non miscebant aqua, ritumque vinum modica aqua permiscendi ex liturgia S. Jacobi Apostoli, & S. Basilii probat. Canon 82. venerabiles imagines pingi præcipit, præsertim etiam Christi sub agni specie. Et aliunde in Ecclesia recepti.

ARTICULUS VII.

De Concilio Generali VII. Nicæno II.

Pro

Cultu SS. Imaginum, contra Iconoclastas, sub Hadriano I. Constantino & Irene. Anno 787.

SUMMARIUM.

§. 1.
Synopsis Historica.

1. *Leo Isaurus contra sacras imagines cœpit rugire,*
2. *Dejecto S. Germano, & S. Joanne Damasceno iniquissime accusato;*
3. *Excommunicatus propterea a Papa, spirans minarum misere perit.*

 4. *Revixit*

4. *Revixit impietas adhuc immanior in Copronymo filio, altero velut Antiocho.*

5. *Qui Conciliabulum cogit Constantinopoli contra SS. imagines.*

6. *Leo IV. Patris, Avique insistit vestigiis.*

7. *Eo mortuo, sub Irene & Constantino indictum Concilium Nicænum. In quo vindicata SS. Imaginum religio.*

§. 2.

Acta Concilii.

8. *Recepti plerique pœnitentes Episcopi, qui Conciliabulo Copronymi interfuerant.*

9. *Ac tandem etiam Gregorius Neocæsariensis, fax ante & tuba Iconoclastarum, atque Conciliabuli illius Præses.*

10. *Ostensa antiquitas cultus SS. Imaginum.*

11. *Angelos posse depingi.*

12. *Definitio cultus SS. Imaginum.*

13. *Lecta in Concilio sententia Joannis Thessalonicensis, quod Angeli depingi possint*, quia sunt corporei.

14 *Esse corporeos plures olim putabant Patres.*

15. *Concilium autem definivit quidem eos posse depingi: rationem tamen, quod sint corporei, non approbavit: imo decidit eos esse incorporeos.*

§. 3.

Canones Concilii.

16. *Electio Episcopi non fiat per sæculares &c.*

17. *Sacræ Reliquiæ exponendæ in templis.*

18. *Prohibiti libri hæretici.*

19. *Quod infertur Monasteria, non restituendum, licet exeant.*

§. 4.

De Concilio Francofordiensi, in quo damnata Synodus VII.

20. *Hæresis Elibandi & Felicis Urgelitani damnata.*

21. *Item Synodus VII. ex duplici falso supposito; quia putabant, coactam sine consensu Papæ: & in ea decretum Imaginibus supremum cultum Latriæ.*

22. *Nomine adorationis, cum agitur de cultu Imaginum, propter pusillos caute utendum.*

23. *Exemplo Concil. Trid.*

24. *Non tamen Francofordienses PP. abjecerunt SS. Imagines, ut faciunt novi Iconoclastæ.*

§. 5.

Crisis de libris Carolinis.

25. *Hi libri nuper detecti multum dilaudantur a Præconibus Protestanticis.*

26. *Sed sunt mere suppositii;*

27. *Nam Carolus M. fuit doctus. Hi autem libri rudissimi & ineptissimi,*

28. *Scatentque falsitatibus.*

29. *Plura argumenta contra istos libros.*

30. *Confundunt tamen ipsos Sectarios.*

31. *Horum indoles.*

§. 1.

§. I.
Synopsis Historica.

Postquam hæresis in Oriente adversus Christum Dominum per plura sæcula rabiem suam exprompserat, modo cum Arianis eum Patri consubstantialem negans, modo cum Nestorio in duas eum personas dividens, modo cum Eutychianis in unam naturam, aut cum Monothelitis in unam voluntatem constringens, Nicænis, Ephesinis, Chalcedonicis, ac Constantinopolitanis fulminibus contrita fuerat; tandem ut reviviscere, adversus Christi Sanctorumque imagines furere cœpit, idoneum ac potentem ad hoc nacta adjutorem, *Leonem Isauricum* Imperatorem, præstigiis quibusdam dementatum. 1. Leo Isaurus contra SS. Imagines, rugit

2. Dejecto S. Germano, Hic quippe sacras imagines edicto imperiali proscripsit: cumque se populus Constantinopoli opponeret, immani persecutione sæviit, sancto *Germano* Patriarcha dejecto & in exilium pulso, inque ejus locum suffecto Anastasio Iconoclasta. Atrociorem adhuc tragœdiam lusit cum *S. Joanne Damasceno*, sacrarum imaginum defensore eximio. Hunc enim Leo apud Damasci Principem falso accusat, quod Damascum, cui præfectus erat, sibi vendere voluerit; unde Princeps manum ei dexteram jussit amputari, quam tamen Deipara eidem restituit.

3. Excommunicatus propterea, ac misere periens. Gregorius II. Pontifex, cum frustra huic Leoni per litteras se opposuisset, contumacem a communione fidelium abscindit, Italia (ut fertur) imperio ejus subtracta, & tributa pendere prohibita; cumque classe armata immineret Italiæ devastandæ, ad Adriatici litora eandem turbo allisit: defectionibus, fame, peste, aliisque malis imperium ejus prementibus, & læsum imaginum honorem vindicantibus: donec dira inter tormina rugire ac furere desiit.

4. At revixit impietas in Copronymo filio, At revixit sacrilega rabies in pejore filio Constantino, cui ob fœdatum, cum salutaribus undis tingeretur, sacrum lavacrum *Copronymi* nomen adhæsit. Hic quippe magicis flagitiis præstigiisque totus deditus, cum immani crudelitate sacras icones Sanctorumque persequi cultum pergeret, a populo depulsus est throno, designato Imperatore *Artabasdo Curopalate*, ejus affine.

At Copronymus expugnata Constantinopoli, quam terra marique obsederat, plenas furori habenas laxans, cædibus, ruinis, proscriptionibus urbem complevit, effossis Curopalati oculis, ac liberis ejus interemptis, ne unquam ex illis vindex adolesceret.

5. Qui contra SS. Imagines synedrion cogit. Cum autem Romanus Pontifex, grassanti malo quæsiturus remedium, diversa in Occidente contra Iconoclastas celebraret Concilia, Copronymus pseudosynodum 330. Præsulum Constantinopoli collegit adversus

 sacras

facras imagines: quas abjiciendas fynagoga ifta decrevit, fub nomine Concilii generalis feptimi fe ipfum efferens. Tum vero nihil tam fanctum erat in urbe, quod non deturbaret, confringeret, atque pollueret feralis impietas, facem præferente utroque Conftantino, imperatore videlicet & pfeudo Patriarcha. Verum hic mox debitam locatæ operæ mercedem ab illo retulit, per urbem flagellari & jugulari juffus, ob evulgatam de abroganda Chrifti Divinitate mentem Copronymi: qui & ipfe, amiffo exarchatu atque Pannonia (quam Hunni dixere Hungariam) ultrices inter flammas exæftuans, horrendo cum ejulatu, alter velut Antiochus, infelicem animam exfpuit, feræ pœnitentiæ non feriæ novum paradigma.

Abfterrere debuerat *Leonem IV. Porphyrogenitum* Copronymi filium tremenda Patris, Avique mors ab eorum vita. At is non minus impietatis quam imperii hæres, fimulata, donec folium firmaret, orthodoxa fide, mox totus in facrilega illorum ivit veftigia, facrarum imaginum hoftis profeffus. Sed & fimili exitu finem vitæ impofuit; dum enim radiantem gemmis coronam, a Mauritio Principe facris ædibus dedicatam, inde abftraheret, eaque caput fuum incingeret, venenatis velut carbunculis ex eadem erumpentibus eft exuftus, in eo duntaxat laudandus, quod *Irenem* reliquerit viduam, & fub ejus tutela *Conftantinum* filium, decennem adhuc puerum, mali corvi bonum ovum.

6. Leo IV. patris avique infiftit vefti giis.

Sub his enim Principibus pax reducta Ecclefiæ; dum abdicante fe Paulo Patriarcha & ad pœnitentiam agendam, quia impio Copronymi conciliabulo fubfcripferat, monafterium ingreffo, *Tharafium*, Auguftorum Secretarium, laicum hactenus, & politicis aulæ ftudiis innutritum, virum tamen Catholicum, ac rerum ufu clarum, eidem furrogarunt: qui tamen dignitatem illam non ante acceptavit, quam Principes curam univerfalis Concilii convocandi adpromitterent.

7. Hoc mortuo melior facies,

Communicato igitur cum Adriano I. Pontifice confilio Tharafius, Conftantinus & Irene per litteras rogant, ut Synodum convocet, fuosque, fi venire ipfus nequeat, pro more ad eam Legatos mittat. Magnum hæ litteræ Pontifici folatium attulere. Unde mox Archi Presbyterum Ecclefiæ S. Petri & Abbatem S. Sabæ Legatos defignat, fuo nomine præfuturos Concilio; cumque Conftantinopolis Iconoclaftarum furoribus adhucdum turbaretur, Nicææm Bithyniæ illud convocatur anno 787. ubi convenere 350. orientales Epifcopi: inter quos licet præfiderent Legati Apoftolici, de horum confenfu, eminebat Tharafius, linguæ Græcæ peritia, ac doctrina præftans; Patriarchæ reliqui per Legatos adfuerunt. His acceffere multi Abbates cum Monachis, doctrina & fanctitate fulgentibus. Menfe uno Concilium tenuit, actionibus feptem abfolutum.

Indicto Concilio.

§. II.

§. II.

Acta Concilii.

In prima actione post lectas Augustorum litteras ad Concilium datas, causa lapsorum Episcoporum, qui conciliabulo Copronymi subscripserant, in utramque partem est agitata: restitutis quibusdam ejurata hæresi in sedes suas: aliis vero, qui diutius ac pertinacius hæresi inhæsere, in aliam sessionem dilatis.

In 2. tanquam reus adducitur in Concilium *Gregorius Neocæsarea* Episcopus, Iconoclastarum Coryphæus, & conciliabuli prædicti veluti Præses. Rogat veniam & gratiam, sed rejicitur in sequentem actionem. Legitur Adriani Papæ epistola ad Augustos & Tharasium, cui honorifice a Concilio acclamatur & subscribitur. Sed epistola ad Augustos non est lecta quoad eam partem, in qua Tharasii a statu laico ad Patriarchatum assumptionem improbavit, & nomen universalis Patriarchæ (quæ jam tunc, imo præcedentibus etiam temporibus Præsulum C P. erat arrogantia) reprehendit. 8. Recepti pœnitentes.

In tertia Gregorius Neocæsareensis aliique Episcopi lapsi, pœnitentes sedibus suis restituuntur. Leguntur Tharasii litteræ ad Patriarchas, quibus eos ad Synodum invitaverat. 9. Etiam Gregorius Neocæsareensis.

In quarta S. Scripturæ & Patrum testimoniis ostenditur usus ac veneratio sacrarum imaginum, jam inde ab Ecclesiæ exordiis recepta ac traditione continua propagata. Tum lectis Gregorii III. ad S. Germanum, hujusque ad plures Episcopos litteris, in Iconoclastas a Concilio prolatum est anathema, editæque fidei professioni subscriptum. 10. Cultus SS. imaginum antiquissimus.

In quinta demonstratum impium de abolendis sacris imaginibus dogma ab hæreticis, Judæis & Saracenis haustum. Ubi Concilium definivit, Angelos etiam depingi posse, quos *Joannes Thessalonicensis*, in disputatione cum homine gentili, docuerat esse corporeos. Verum hanc Joannis rationem, quod scilicet Angeli sint corporei, Concilium non definivit, aut approbavit, nec ad illam attendit, sed simpliciter decrevit, de quo solo erat quæstio, imaginum usum esse retinendum. Imo Angelos *Actione* 4. in confessione sua Concilium expresse dixit *incorporales*. Quare rursus præeuntibus Legatis Sedis Apostolicæ editum est decretum de restituendis sacris imaginibus: renovatumque in Iconoclastas anathema. 11. Angelos depingi posse.

In sexta conciliabuli Copronymi argumenta frivola, a Gregorio Neocæsareensi, jam converso, recitata, impugnantur & profligantur: damnato illo conciliabulo.

In septima comprobatis sex Conciliis Oecumenicis, editur fidei definitio, ac recitatur symbolum fidei: damnatis omnibus hæreticis, quos 12. Definitio de Sancto-

prio-

rum imaginibus. priora ſex Concilia damnaverant; ſitque ſimul profeſſio de omnibus traditionibus Eccleſiaſticis, ſive ex ſcriptura, ſive ex conſuetudine deſcendentibus retinendis. De ſacris vero imaginibus definitur, eas *in templis eſſe collocandas, ut omnes, qui eas contemplantur, in prototyporum memoriam veniant, illis ſalutationem & honorariam adorationem exhibeant: imaginis enim honor in prototypum reſultat.* Decretum pariter, ut fideles debito cultu Sanctorum reliquias proſequantur; hiſque contradicentes declarantur hæretici. Nota: in aliquibus Conciliorum collectionibus ſubjungitur actio octava, ſed in hac nihil aliud actum, quam quod Patres Concilii Conſtantinopolim evocati ab Imperatoribus, definitionem Nicææ factam coram illis repetierint, cum iterata damnatione Iconomachorum, & acclamatione Auguſtis facta.

13. Joann. Theſſ. docuit Angelos eſſe corporeos. Circa ea, quæ in actione quinta ex *Joanne Theſſalonicenſi* de Angelis ſunt lecta, notandum, authorem illum pro ratione, quod Angeli & animæ Sanctorum figuris corporeis poſſint repræſentari, hanc attuliſſe, quod utriſque Eccleſia Catholica corporeas ſubſtantias attribuat, ſed tenuiſſimas, igneas nempe aut aereas, idque probare niſus eſt ex illo ſcripturæ: *Qui facit Angelos ſuos Spiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis*: item authoritate Athanaſii, Baſilii, aliorumque Patrum. Noluit tamen aſſerere Joannes Epiſcopus, hoc ab Eccleſia Catholica eſſe definitum, ſed tantum a pluribus Patribus ſententiam eam traditam prævaluiſſe tunc temporis: idque non tantum apud Græcos, ſed etiam Latinos.

14. Idem ſenſerunt plures PP. Certe de S. Auguſtino teſtatur Vaſquez tract. de Angelis, eum non dubitaſſe Angelos eſſe corporeos, ſed tantum, an eorum corpora contrectari poſſint; vide Cabaſſutium *in Notit. Concil. pag.* 506. ubi multos Patres affert, opinionis illius Patronos. Complures etiam adducit, qui putarint, Angelos, antequam cœlo eſſent excluſi, ex mulieribus gigantes genuiſſe, ut Juſtinum, Irenæum, Clementem Alexandrinum, Euſebium Cæſareenſem, Tertullianum, Lactantium &c. prævaluerat etiam tunc apud Patres Philoſophia Platonis, dæmones ex elementis, & Animas ex igne conſtituentis. Cui oppoſitum docuit Ariſtoteles 12. *metaph. cap.* 6. 7. & 8. Videlicet Intelligentias ab omni materia & quantitate eſſe im-

15. Sed hæc Synodus definivit eſſe incorporeos. munes. Quam ſententiam poſt Lombardum & S. Thomam amplexi ſunt Theologi ſcholaſtici, probantque illam ex Jure Canonico, videlicet ex *cap. firmiter de ſumma Trinit.* ubi Innocent. III. ait: *Deus utramque de nihilo condidit naturam, ſpiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam, deinde quaſi communionem ex ſpiritu & corpore conſtitutam &c.* Clarius adhuc certa hæc ſententia probatur ex hac ipſa ſeptima generali Synodo, quæ actione quarta in ſua Confeſſione, in qua profitetur, ſe honorare, ſalutare, ac honoranter adorare venerabiles Icones Chriſti, Dei Genitricis,

San-

Sanctorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, *Sanctorum etiam & incorporalium Angelorum: ut homines enim justis apparuerunt.*

Quamvis autem priscis illis sæculis licuerit dicere, Angelos esse corporeos, imo etiam cum mulieribus habuisse commercium, antequam cœlo exularent, his tamen temporibus absque temeritatis nota hæc asseri non possent. *Multa nunc scimus, quæ a primis Patribus aut dubitata, aut prorsus ignorata fuerunt*, ait Alphonsus a Castro *libr.* 1. *de hæres. cap.* 17. & ut inquit Serlogus *anteloq:* 3. *in cant. sect.* 3. *multa didicit mater Ecclesia; processu temporum multa stabilivit, declaravitque Fidei dogmata, quæ licitis olim opinionibus jactabantur.*

§. III.

Canones Concilii.

Sub finem Concilii hujus septimi Patres 22. Canones, ad disciplinam Ecclesiasticam spectantes, ediderunt. Summa est hæc.

1. Canones Apostolorum, Conciliorum & Patrum serventur.

2. Episcopus ordinandus calleat S. Scripturam & Sacros Canones. 16. Electio Episcopi.

3. Irrita sit electio Episcopi, Presbyteri & Diaconi facta a sæcularibus. Episcopus ordinetur ab Episcopis comprovincialibus aut saltem a tribus ipsorum. Confirmationis autem jus maneat apud Metropolitanum.

4. Episcopi a Clericis non exigant pecunias turpis lucri gratia.

5. Vetatur Simoniaca ordinatio propter pecuniam.

6. Episcopi singulis annis Synodum Provincialem celebrent.

7. In templis Sanctorum Reliquiæ reponantur. 17. SS. Reliquiæ.

8. Judæi deceptores non admittantur ad Baptismum & Ecclesiam, nisi serio sint conversi.

9. Prohibentur omnes libri Iconoclastarum, jubenturque cum aliis libris hæreticis ad Episcopum Constantinopolitanum deferri, decreta in clericos pœna depositionis, in alios anathematis, si tales libros occultent. *Videant hic Novatores, non esse novum in Ecclesia præceptum, prohibens legere aut asservare libros hæreticos. Imo jam ante hanc Synodum hæc lex vigebat.* 18. Prohibitio librorum hæreticorum.

10. Clericus ad aliam Parochiam ne transeat sine consensu Episcopi. Nec negotiis sæcularibus se immisceat.

11. Quælibet Ecclesia suum habeat Oeconomum.

12. Episcopi & Abbates alienantes bona Ecclesiarum deponantur.

13. Monasteria ne fiant sæcularium habitacula. Profanata ab Iconomachis restituantur.

14. Prima tonsura insigniti non legant publice, donec sint ordinati Lectores ab Episcopo, vel Abbate in Monasterio.

15. Clericus duo beneficia ne habeat: nisi sit clericorum penuria. *Hunc Canonem Gratianus in Decretum suum retulit, caus.* 21. *quæst.* 1. *c.* 1.

16. Clericis interdicuntur fulgidæ ac pretiosæ vestes, uti etiam unguenta odorata.

17. Monachi ne incipiant ædificare domos & oratoria, si non possunt consummare.

18. Fæminæ in Episcoporum domibus vel Monasteriis virorum non tolerentur.

19. Dos illata monasterio non restituitur exeuntibus.

19. Ne exigatur pecunia pro admissione ad Sacros Ordines, aut ad vitam religiosam. Si quid autem a Parentibus datur Filiis more dotis, vel si ipsi ingredientes ex propriis rebus offerant, manent illa monasterio, sive perseverent in illo, sive exeaut.

20. Prohibentur duplicia monasteria, simul cohærentia, Monachorum hinc, inde Monialium. Non cubet Monachus in muliebri monasterio. Nec Monachus aditum habeat ad Monacham, nec hæc ad illum, secreto ad collocutionem. Cibaria submissa ad portam recipiat Abbatissa cum vetula moniali. Si Monachus velit colloqui alicui suæ propinquæ, in præsentia Abbatissæ id fiat brevi sermone; & mox recedat.

21. Nullus Monachus aut Monialis relicto Monasterio proprio ad aliud se conferat.

22. Christianorum convivia sint modesta: Clerici ac Monachi cum mulieribus non manducent secreto.

Absoluto Concilio scripsit Tharasius ad Adrianum Pontificem, qui Concilii acta accepit, & approbavit; licet ritu solenni, aut data ad Ecclesias aut ad Imperatores epistola illud specialiter non confirmarit. Approbatum autem rursus fuit postea a Leone III. ut patet ex Ivone *part.* 4. *cap.* 147.

§. IV.

De Concilio Francofordiensi, in quo damnata Synodus VII.

20. Hæresis Elipandi & Felicis damnata.

Quia Protestantes frequenter contra cultum SS. Imaginum ac Synodum Nicænam secundam istam nobis objiciunt, brevem hic de iis mentionem subjungendam duxi. Celebrata est Synodus a trecentis & ultra Patribus Francofordiæ ad Mœnum anno 794. tempore Adriani I. & Caroli Magni Francorum Regis. In hac damnata fuit hæresis *Elipandi* Episcopi Toletani, & *Felicis* Episcopi *Urgelitani*, qui in hæresin Nestorii deflectentes Christum hominem asserebant esse Filium DEI adoptivum tan-

tantum, Deique servum, non autem Filium Dei naturalem, & quoad hujus damnationem hæresis approbata est a Pontifice Adriano Synodus Francofordiensis, non autem quoad eam partem, qua damnavit Synodum Nicænam secundam.

Damnarunt autem Francofordienses Patres illam Synodum ex duplici falso supposito circa quæstionem facti: Quia Græcæ linguæ ignari, & ab Orientalibus Iconomachis, aut etiam ab auctore librorum Carolinorum decepti, existimarunt, Concilium Nicænum decrevisse Imaginibus adorationem & cultum latriæ, soli Deo debitum, & Concilium illud habitum esse sine consensu Pontificis: Quod utrumque est falsissimum. Nam Nicænum expresse cavit, ne cultus latriæ Sanctorum Imaginibus deferatur, sed inferior quidam, ac præcise respectivus, ut constat ex actione 3. 4. & 7. cum honor delatus Imagini referatur ad prototypon, quod per Imaginem repræsentatur. Cum igitur Deo soli exhibendus sit cultus latriæ, Dei Genitrici cultus hyperduliæ, ac reliquis Sanctis cultus duliæ, & quidem absolutus, eorum Imaginibus cultus deferendus est respectivus, ac pro ratione prototypi seu exemplaris per Imaginem repræsentati; Imaginibus videlicet Divinarum Personarum, ac Christi crucifixi cultus latriæ respectivus, Imagini Deiparæ cultus hyperduliæ, & Imaginibus Angelorum ac reliquorum Sanctorum cultus duliæ, uterque tantum respectivus, respectu nempe semper habito ad prototypum per Imaginem propositum. 21. Item Synodus VII. Ex duplici falso supposito.

Et licet Nicænum usum sit etiam voce *adorationis*, Imagines scilicet Sanctorum esse adorandas, tamen hæc vox in sensu Concilii, & multorum adhuc hodie auctorum non tantum significat supremum latriæ cultum, soli Deo proprium, sed ampliori significatione & generica cultum, etiam multo inferiorem Sanctis debitum comprehendit. Unde quia hæretici vocem *adorationis* (& in vernacula nostra anbethen) sumere solent pro cultu latreutico, non vero pro adoratione honoraria: & propterea ob sinistrum vocis intellectum nos idololatras clamant, quasi Numen aliquod Imaginibus inesse credamus, prout ethnici in suis idolis: ideo, ne voce (licet innocua) offendantur, ab ea temperandum censerem, quando de cultu Imaginibus Angelorum & Sanctorum hominum deferendo loquimur, dicendumque nos non adorare (in eorum sensu) Angelorum & Sanctorum hominum Imagines, sed eas colere ac honorare propter Sanctos, qui nobis per eas repræsentantur, ad quos honor ille ac cultus refertur. 22. Nomen adorationis. Caute usurpandum.

Hanc cautelam (ob pusillos fortassis, eorumque pravam vocis acceptionem) adhibuisse video ipsum etiam Concilium Tridentinum, dum *Sess.* 25. *de Invocatione & veneratione & reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus*, vocem *adorationis* nunquam usurpavit, quando de Imaginibus Angelorum 23. Exemplo Tridentini Concilii.

gelorum aut sanctorum hominum est locutum, sed voces *honorationis, venerationis &c.* dum ait, Sacras imagines, *in templis praesertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem & venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus, propter quam sint colendae, vel quod ab iis aliquid sit petendum, vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quae in idolis spem suam collocabant, sed quoniam bonos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quae illae repraesentant, ita, ut per Imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illae similitudinem gerunt, veneremur.* Ecce! Quomodo Concilium, ubi de Christo est sermo, *adorationis* utitur vocabulo; & quando de Sanctis, vocabulo *venerationis.* Et eodem omnino sensu locutum est Concilium Nicaenum, quamvis Πϱοσκύνησις adhibuerit, quae adorationem significat: per hanc enim vocem noluit significare veram latriam, ut Sess. 7. in sua confessione Fidei expresse protestatur, sed honorem & venerationem longe inferiorem, & duntaxat honorariam: Τιμητικὴν Πϱοσκύνησιν, ὀ μὴν ἀληθινὴν τὴν λατϱείαν: Honorariam adorationem, non tamen veram latriam. Unde etiam Tridentinum loc. cit. ad Nicaenum se refert his verbis: *Id quod Conciliorum, praesertim vero secundae Nicaenae Synodi decretis contra Imaginum oppugnatores est sancitum.*

24. **Non tamen abjecit imagines.** Caeterum Concilium Francofordiense non abjecit Sacras Imagines; nec eas frangi, aut e templis exturbari jussit, ut faciunt Calvinistae & Zwingliani, sed adorandas esse negarunt, persuasi, Synodum secundam Nicaenam, (quam ignari eam authoritate Papae esse celebratam, pro particulari tantum Graecorum Concilio habebant) Divinam eis adorationem veramque latriam, SS. Trinitati debitam, eisdem decrevisse. Hanc igitur adorationem eis denegavit Synodus. Persuasio autem illa falsa orta fuit, ut ante insinuatum, vel ex libris illis pseudo-Carolinis, vel, ut Ludovicus du Mesnil cum pluribus aliis putat, ex falsis epistolis Iconomachorum Orientalium, qui apud Gallos Nicaenum perfide accusabant, falsamque doctrinam ei affingebant, vel etiam ex imperitia linguae Graecae: nam licet Nicaenum translatum fuerit jam tunc in latinum, tamen teste Anastasio Bibliothecario ea versio adeo erat confusa, ut intelligi non posset, quid statuerit Nicaenum; unde idem Anastasius aliam postea ac meliorem versionem suscepit.

§. V.

Crisis de libris Carolinis.

25. **A Sectariis laudati.** Anno 1549. prodiit in lucem novum opus, alter velut Melchisedech, sine patre, sine matre, sine genealogia, absque ulla scilicet loci ac Typo-

pographi notatione. Adſcribitur Carolo Magno, in quatuor libros diviſum: unde, a Proteſtantibus præſertim, *libri Carolini* appellantur: multumque ſe iis jactant, quando de imaginibus ſcribunt. Et quidem Calvinus *lib.* 1. *Inſtit. cap.* 11. ex iis duo concludit: primo Nicænum Concilium fuiſſe ſtatim refutatum ab orthodoxo Principe. Secundo, in Concilio illo manifeſtam impietatem definitam, nempe imaginibus deberi honorem ſacrificiorum, & eum cultum, qui tribuitur vivificæ Trinitati.

At eſto, libros iſtos a Carolo M. ad Hadrianum I. Pontificem eſſe miſſos (nam ipſe Hadrianus eos refutavit, ut patet ex epiſtola ipſius Hadriani ad Regem Carolum, in qua doctiſſime omnia diſſolvit, quæ in libris illis Concilio Nicæno fuerant objecta) nego eſſe partum Caroli: patet ex laudata epiſtola, ab hæretico Iconoclaſta eſſe compoſitos, & a Carolo ad Papam miſſos, ut eos refellat; ſicut etiam fecit. 26. Non ſunt Caroli,

Deinde Carolus M. homo fuit, græce & latine peritus, prudens, ingenioſus: libri autem iſti ſunt hominis mendacis, barbari, levis, & oppido imperiti: ut patet ex epiſtola citata Hadriani Papæ, in qua illos confutat. Scribit enim inter alia inepta, Græcorum Synodum Conſtantinopoli in Bithynia pro adorandis imaginibus eſſe celebratam ſine conſenſu Romani Pontificis, & eundem iis cum Deo cultum decreviſſe. En! uno halitu duas ineptias, & quatuor mendacia. Quid enim ineptius atque imprudentius, quam Conſtantinopolin ex Thracia in Bithyniam transferre? quid rudius, quam ſcribere, Synodum illam Conſtantinopoli eſſe celebratam? Carolus M. utique ſcivit, ubi terrarum ſit Conſtantinopolis, Imperatoria civitas, nova Roma, ubi ſit Bithynia, ubi Thracia: Concilium illud Nicææ in Bithynia, jam a prima generali Synodo urbe adeo celebri, eſſe habitum. Præter hæc duo mendacia falſiſſimum eſt, Synodum illam celebratam eſſe ſine conſenſu Romani Pontificis; cum miſerit duos ad eam Legatos, qui ſeſſionibus omnibus præſidebant, & nomine Pontificis primi ſubſcripſerunt. Falſiſſimum pariter eſt, quod illa Synodus imaginibus parem Deo cultum attribuerit, ut ex dictis patet, & manifeſte tum ex aliis ejusdem actis, tum ex confeſſione illius conſtat. Quintum mendacium eſt, Synodum illam definiiſſe, Euchariſtiam eſſe imaginem Corporis Chriſti: quod Concilium non tantum non definiit, ut auctor iſte larvatus ſomniat, ſed prorſus contrarium. Sextum mendacium eſt, quod Conſtantinus, Conſtantiæ Cypri Epiſcopus, in Nicæno anathema dixerit iis, qui non adorant imagines eo cultu, quo adoratur SS. Trinitas. Taceo multa alia, quæ in iſtis libris Synodo Nicænæ tribuuntur, de quibus aut nunquam cogitavit, aut ab Adverſariis ſunt dicta. Quis ejusmodi impoſturas, & ineptias Carolo M. tanquam auctori tribuat, niſi ineptus ipſe ſit aut impudens. 27. Quia ſunt inepti ac rudes, 28. Scatent falſitatibus.

29. Alia argumenta.

Et profecto Carolus M. semper fuit apprime Catholicus, & cum Adriano I. & Apostolica Sede conjunctissimus; scripsitque Jonas Aurelianensis (tempore Ludovici Pii Caroli filii) Claudium Taurinensem, Iconomachorum hæresis fautorem, toto tempore, quo vixit Carolus, non ausum fuisse mutire. Constat insuper ex Paulo Æmilio, quod, cum Stephanus Papa Romæ celebraret Synodum contra Græcos Iconoclastas, Carolus ad eam miserit 12. Episcopos. Quis ergo credat, eum fuisse auctorem librorum hæreticorum, qui errorem illum Græcorum contra sacras imagines propugnent? quomodo credibile, eum, quem Catholici pium sanctumque semper vocabant, fuisse Iconomachum?

Constat ex historiis Græcorum & Latinorum, ut Zonaræ Cedreni, & Pauli Diaconi in vita Leonis Isauri, Romanos Pontifices, Gregorium III. Adrianum I. & Leonem III. defecisse a Græcis Imperatoribus, eos excommunicasse, & vectigalia eis tribui ex Italia prohibuisse, seque in tutelam Regum Francorum contulisse, atque in eos tandem ac specialiter in Carolum M. imperium transtulisse, ea præcipue de causa, quod Græci Imperatores hæresin Iconomachorum foverent, Franci vero in fide antiqua constantes essent. Quomodo ergo verisimile Carolum M. iisdem Pontificibus amicissimum Græcorum hæresi laborasse, & pro ea quatuor libros scripsisse? Alia profecto fuerant publica privataque negotia, quibus tantus Princeps tempus dependeret, quam libris scribendis.

At quid? si daremus, ea scripsisse, quid aliud sequeretur, quam unum hominem, eumque laicum ac militem in re prorsus Ecclesiastica, & ad Episcopos atque Pastores Ecclesiæ pertinente se opposuisse generali Concilio?

30. Ostentant Protestantes novellum hoc inventum, sed suam in perniciem.

Ostentant quidem hos libros Protestantes, deque iis tanquam de invento raro thesauro sibi gratulantur; non tamen incauti isti homines considerant, si standum sit istis libris, novella Lutheri Calvinique sphalmata penitus eversum iri. In his enim libris aperte docetur, ultimum judicium de controversiis fidei pertinere ad Romanum Pontificem: cumque non a Conciliis, sed a Deo habere primatum: exorcismum esse adhibendum in baptismo: templa dedicanda certo ritu: orandum pro defunctis, Sanctos invocandos, Reliquias venerandas, Chrysmatis, aquæ ac salis benedicti usum in Ecclesia retinendum: in Eucharistia vere esse corpus Christi, idque adorandum, & tanquam verum ac proprium sacrificium offerendum. Ecce! qualem thesaurum Novatores effoderint, in quo tot continentur Catholica dogmata, quæ apud ipsos sunt hæreses. Si volunt, ut his libris credamus, cum dicunt, Nicænam Synodum errasse, jure merito etiam nos exigimus, ut credant & ipsi iisdem, quando Catholica dogmata adstruunt.

Sed

Sed hæc est hominum istorum indoles: quando in conciliabulo aut libro aliquo vel minimum quid reperiunt, quod vel Sedi Apostolicæ, vel usui alicui nostro particulari contrarium putant, mox altum glocitant, librumque illum aut Concilium extollunt, e. g. conciliabulum Copronymi, Trullanum &c. nec considerant miseri, si illis standum, novella sua inventa penitus esse subversa: eo quod pleraque in iis contineantur, quæ eorum erroribus sunt omnino contraria. 17. Indoles Sectariorum.

Denique neque libri Pseudo-Carolini dicunt, abjiciendas a templis, confringendas, aut comburendas esse Sanctorum imagines, sed retinendas in templis pro memoria Sanctorum, qui repræsentantur, & instructione circa Sanctorum vitam, virtutes, martyria &c. ut notat eruditissimus Sirmondus in Canonem secundum Concilii Francofordiensis, in quo ex falso supposito, ut dictum, reprobatum est Concilium secundum Nicænum. Igitur neque quoad Imagines libri illi cum Calvinistis & Zwinglianis conveniunt. Certa mihi manet sententia, non posse eos adversum nos uti armis, nisi quibus se ipsos conficiant.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Generali VIII. Constantinopolitano IV.

Pro restituendo S. Ignatio contra Photium. Sub Hadriano II. & Basilio Anno 869.

SUMMARIUM.

§. I.

Synopsis Historica.

1. Irene *dejecta Imperio, illo recepto, crudelis Mater, a Nicephoro rursus dejicitur & relegatur.*
2. Nicephoro *post male gestum Imperium cæso surrogatur* Michael Curopalates,
3. *Hunc* Leo Armenus *mox pulsum deportat, ac bellum adversus SS. Imagines instaurat,*
4. *Interemptus in æde Sacra, quam Iconomachia polluerat, opera* Michaelis Balbi,
5. *Qui ex carcere scandit Thronum; pariter Iconoclasta,*
6. *Uti etiam* Theophilus *Filius, Parente immanior.*
7. Theodora *ejus vidua reducit cultum Imaginum,*
8. *Atque* Ignatium *ad Patriarchatum promovet.*
9. *Sed inde a* Barda *Theodoræ Fratre dejicitur, intruso Photio.*
10. *Imago Photii. Nunquam majores dotes majoribus vitiatæ flagitiis.*
11. *Furore in Ignatium æstuans, impostis Thronum firmare nititur.*
12. *Legatos Nicolai Papæ, fraudibus impetratos, fraudibus ac minis prævaricatores facit.*

13. Et

13. *Et iis assentientibus in Concilio spurio deponit Ignatium, frustra ad sedem Apostolicam appellantem.*

14. *Intellecta fraude & prævaricatione reclamat Nicolaus, & assistit Ignatio.*

15. *Celeberrima ejus ad Michaelem Imperatorem Theophili & Theodoræ Filium, epistola.*

16. *Photius in Nicolaum Papam fulmen vibrat. Variosque errores Ecclesiæ Romanæ objicit.*

17. *Confutatur ista objectio.*

18. *Protestantes dum eadem contra nos adducunt, se ipsos conficiunt.*

19. *Bardas columen Photii, occiditur a* Basilio,

20. *Ac brevi post etiam Michael Imperator; sæculi sui Heliogabalus.*

21. *Basilius dejecto mox Photio restituit Ignatium,*

22. *Qui Romanæ sedis Primatum agnoscit, Divinis assertum litteris.*

23. *Authoritate Hadriani II. & opera Basilii indicitur ac celebratur Concilium.*

§. II.
Acta Concilii.

24. *Recepti pœnitentes. Pauci tamen resipuerant.*

25. *Photius adductus in Concilium, Christi coram Judicibus consistentis verbis & persona abutitur, veterator versipellis.*

26. *Adducti Photiani Episcopi, pariter effrontes & contumaces.*

27. *Anathema in Photium,*

28. *Et Iconomachos.*

§. III.
Canones Concilii.

29. *Servandæ Sacræ traditiones.*

30. *Ordinationes Photii declarantur irritæ. Et quo sensu.*

31. *Decernuntur Interstitia SS. Ordinum.*

32. *Iterata damnatio Photii & Iconoclastarum,*

33. *Et opinionis de duabus animabus. Reflexio super hunc Canonem.*

34. *Res Ecclesiæ ne alienentur.*

35. *Concilia celebranda ad solos Ecclesiasticos pertinere.*

36. *Quando bona in emphiteusin concessa possint repeti.*

37. *De electionibus Episcoporum.*

38. *Jus appellationum.*

39. *Jus Pallii explicatur.*

40. *Etiam in hoc Concilio Papæ datur titulus* Summi Pontificis & Universalis Papæ.

§. IV.
Bellum Photianum recrudescens post Concilium.

41. *Photii conatus turbulenti.*

42. *Basilius refrigescens aufert Legatis Romanis Græcorum Chirographa & Subscriptiones, factas in Concilio. Tandemque restituit.*

43. *Causa Bulgariæ, cui Patriarchatui subesse debeat, novas tricas & dissensiones excitat.*

44. *Photius & Santabarenus Basilium Imp. novis imposturis dementant.*

45. *Ut revocatus in aulam, & in ea gratiosus, mortuo Ignatio, rursus ad Patriarchatum promoveretur.*

46. *Jo-*

46. *Joanne VIII. fraudibus circumvento, conſentiente, ſub certis tamen conditionibus.*

47. *Indicto propterea Concilio, in quo Legati Romani rurſus ad prævaricationem impulſi.*

48. *Cum autem Photius litteras Papæ corrupiſſet, & conditiones non ſervaret, a Joanne VIII. anathemate eſt percuſſus,*

49. *Uti etiam a pluribus ejusdem ſucceſſoribus.*

50. *Mortuo Baſilio Principe domi foriſque præclaro, ſed inconſtante, Leo ipſius Filius mox Santabareno impoſtore multato, & Photio iterum dejecto,*

51. *Ad Patriarchatum promovet Stephanum Fratrem ſuum: Sed non ſine tricis; quia a Photio ordinatus fuerat Diaconus. Quam ob cauſam Stephanus V. & Formoſus Pontifices difficultatem initio moverunt, promotionem Stephani ratam habendi.*

52. *Mors Photii in exilio, hominis, uti doctiſſimi, ita Eccleſiæ ſummè noxii.*

53. *Ejus libri recenſentur.*

54. *Matthæi Raderi docti labores in collectione, verſione, & explanatione hujus Synodi VIII.*

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

Irene, cum per *Stauratium* adminiſtraret Imperium indignante aula & exercitibus, in ipſo palatio, quod ædificaverat, carcerem patitur, admoto ad gubernacula Filio, & Stauratio dato in vincula. At Filius geſto male Imperio laudavit Matrem; quæ proin octo poſt annos reſumpto Sceptro, vindictæ impotens, matremque exuens, Filium effoſſis oculis in mortem adegit: Quatuor adhuc annos rerum potita. 1. Irene recepto Imperio, Crudelis Mater,

Tum enim a *Nicephoro* ſolio dejecta, & in Lesbum Inſulam relegata, obſcuro fine interiit: Fæmina exceptione major, ſi aut non fuiſſet Mater, aut Matrem ſe exhibuiſſet. Nicephoro, poſt novem annorum Imperium crudeliter & ignave geſtum, a Crunno Bulgarorum Rege, cæſo, *Michaeli Curopaleti* Nicephori genero defertur Sceptrum, viro pietate, conſtantia, Fide ornatiſſimo, dignoque Parenti Ignatii, propter quem octava Synodus poſtea eſt celebrata. Iterum dejicitur a Nicephoro. 2. Michael a Leone.

Verum non ultra biennium ad rerum clavum ſedere eidem licuit. Mox enim a *Leone Armeno*, quem legionibus in Oriente præfecerat, perfide proditus, cum uxore Procopia, Nicephori Imperatoris Filia, & liberis Regiis Theophilacto, jam dicto Cæſare, & *Ignatio*, caſtratis, in diverſas Inſulas deportatus, arctiſſimo Monaſterio incluſus eſt, triginta duos annos ruinæ ſuæ ſuperſtes.

3. *Qui inſtaurat bellum contra Imagines,*

Sub Irena, & Curopalate Catholicis Principibus fremere non auſa eſt Iconoclaſtarum rabies. At novo hoc Leone rugiente in apertum prorumpens furor, dignas ſua indole Eccleſiis calamitates & Sacris Imaginibus clades attulit, coacto Conſtantinopoli impio Synedrio, prædatorio Epheſino parum abſimili. Sed ferrum infelix acuit, quo ipſe interiret: Nam poſt ſeptem annos tyrannidis, qua Nicephorum Patriarcham, Theodorum Studitam, Nicetam, aliosque viros ſanctiſſimos,

4. *At non impune.*

Sacrarum Iconum defenſores eximios, omni crudelitatis genere eſt perſecutus, odio populi flagrans, ipſa nocte Nativitatis Chriſti a conjuratis in Eccleſia eſt interemptus.

5. *Michael Balbus e carcere ad Thronum,*

Videre tunc licuit volubilem ludentemque rerum humanarum rotam. *Michael Balbus*, ob conjurationem a Leone jam ante in carcerem conjectus, alteraque die occidendus, proditurum ſe conjurationis ſocios minitans, niſi Leonem interficerent, ex carcere ad Thronum ducitur, Leonis Armeni Iconoclaſtæ immaniſſimi, in fruſtra diſſecti, tota exciſa progenie.

Iconomachus,

Necdum tamen cum fero illo Leone calamitas Eccleſiæ deſiit. Licet enim Balbus, pariter Iconomachus, mitius ſæviret, cultum tamen SS. Imaginum extirpare conatu omni eſt adniſus: Scripta etiam ad Francos epiſtola, qui utramque damnaverant Synodum, & Copronymi, quæ Imagines abjiciendas ſtatuerat, & Nicænam, quam adorationem latrevticam iisdem decreviſſe putabant.

6. *Uti etiam Theophilus.*

Poſt annos octo Balbum mortuum excepit Filius *Theophilus*, paternæ impietatis & ſolii hæres, Tyrannus crudelior Patre. Quippe & Monachos, Catholicorum triarios, ſæviſſimis tormentis excruciavit, & omne pictorum genus exciſum volebat, ne ſupereſſet manus nutriendæ religioni Imaginum.

7. *Reductus cultus ſub Theodora.*

Duodecim annos, quoad videlicet vixit, adverſum Sacras Imagines bellum geſſit, & in earum defenſores lanienam exercuit: Cum ſub tutela *Theodoræ* Auguſtæ, ejusque Fratris *Bardæ* ac *Theoctiſtis* reliquit *Michaelem* triennem Filium. His adnitentibus reducta eſt Imaginum religio, pulſo Joanne Pſeudo-Patriarcha impio, & *Methodio* viro ſanctiſſimo, a Balbo relegato, iterum reſtituto. Ut adeo, ſicut Deus per Irenem trium Imperatorum Iconoclaſtarum, Leonis Iſauri, Conſtantini Copronymi, & Leonis Porphyrogeniti vindicavit impietatem, ita per Theodoram, fæminam pientiſſimam, trium pariter Imperatorum, Leonis Armeni, Michaelis Balbi, & Theophili hæreſin Iconoclaſticam profligavit: emendantibus fæminis, ut Numinis dextera ſe ſignet patentius, virorum ſcelera.

8. *Ignatius Patriarcha,*

Methodio paulo poſt defuncto, Theodora *Ignatium*, Michaelis Curopalatæ Imperatoris Filium (Nicetam antea dictum) a Leone Armeno, in Monachum detonſum, Conſtantinopolitano Patriarchatui admodvendum cura-

curavit, virum plane integerrimum, atque per omnia recti tenacem. Undecim annos tanto ſub Præſule tranquilla pace conquievit Orientalis Eccleſia, cum repentinus turbo turbavit malaciam.

Concitavit illum *Bardas* Theodoræ Auguſtæ Frater: Qui ambitione turgens, perſuaſit Imperatori Michaëli, ut amota a gubernaculis matre, habenas ipſe capeſſat, præſumpta ſpe ex nota Principis vecordia, Imperii poteſtatem in ſe unum transferendam. Cumque Ignatius Patriarcha detrectaret Theodoram Monaſterio invitam includere, Bardas Majeſtatis reum apud Michaëlem poſtulavit, ac ſede deturbatum deportavit in Inſulam Terebinthum aliasque, ſurrogato in ejus locum *Photio*. Cauſa autem præcipua furendi in Ignatium Bardæ erat, quod ejus turpem conſuetudinem cum nuru propria reprehenderit, eumque propterea ab Euchariſtica communione excluſerit. 9. A Barda dejectus, Intruſo Photio.

Photius erat illuſtris natalibus, Tharaſii Patriarchæ nepos, conſpicuus inter aulæ proceres, primusque a ſecretis; vir immenſæ lectionis, omnium prope liberalium diſciplinarum ſtudio & cognitione clariſſimus, rerumque civilium & politicarum uſu, prudentia & ſcientia tantopere florens, ut ævi ſui facile Princeps haberetur, imo & cum veteribus certare jam poſſet. Omnia quippe in eo concurrebant: Aptitudo quædam, & mentis incredibilis vis, ac facilitas, ſtudium, opes, quibus magnam librorum ſupellectilem ſibi comparabat, totasque ſæpe noctes, ut lectioni vacaret, ducens inſomnes, ut inter ejus opera, eruditione omnigena referta, vel Bibliotheca ipſius, locupletiſſima, quam ex innumeris ſcriptoribus concinnabat, abunde oſtentat. Et quoniam Eccleſiæ Thronum conſcenſurus erat, Sacra quoque & Eccleſiaſtica volumina cœpit lectitare Sed tantas naturæ, ingenii atque induſtriæ dotes corrupit immenſa ambitio, faſtus, ac gloriæ cupiditas, ſimulque perfidia, ſimulatio, & verſatilis ad omnia genius. 10. Imago Photii. Dotes præclaras Majoribus vitiis corrupit.

Hic ergo homo hoc apparatu ſuccinctus Patriarchalem Conſtantinopoli ſedem, detruſo Ignatio, optimo, ac priſci moris viro conſcendit (ordinatus a Gregorio Epiſcopo Syracuſano, ab Ignatio propter ſcelera depoſito) implacabili odio, crudelitate, calumniis, quoad vixit Bardas, in eundem Ignatium exæſtuans. Neque illius exilio nocendi ſitim explevit, ſed vita etiam exturbare eundem tota virium contentione laborabat.

Hoc cum evincere non poſſet, multique adhuc Orientis Epiſcopi Ignatio adhærerent, fraudum artibus, quibus pollebat, agendum ratus, Sedis Apoſtolicæ authoritate ſedem ſuam firmare ſperabat. Mittit proin cum Michaelis Imperatoris litteris, per duos Epiſcopos Legatos Romam confeſſionem ſuam, ex integro Catholicam, ad Papam Nicolaum I. ſignificans (falſo omnino) Ignatium morbis ac ſenio confectum munere ſuo ſe. 11. Sedem improbis firmare tentans.

ſe abdicaſſe, ſe vero reluctantem eidem ſubrogatum eſſe communi omnium conſenſu: ſimulque a Papa Legatos petit ad reſtituendam collapſam Eccleſiæ diſciplinam, & damnatas Iconoclaſtarum reliquias penitus extinguendas. Has litteras pretioſis inſuper donis ad Pontificem communiit.

12. Legatos Nicolai

Nicolaus duos pariter Epiſcopos, *Rhodoaldum* & *Zachariam*, Conſtantinopolim Legatos mittit, cum litteris ad Michaëlem Imperatorem, in quibus ſuum juriſdictionis primatum ſtabilit, conqueſtus, auſam fuiſſe Synodum (ut ſcripſerat Imperator) Ignatium deponere, ac Photium ſubſtituere abſque authoritate Sedis Apoſtolicæ; ſimulque oſtendit, contra SS. Canones factum eſſe, ut homo laicus repente ad ſummum Sacerdotium aſcenderet. Hoc idem reprehendit Papa in ſcripta ad Photium epiſtola: conſentire ſe non poſſe, donec ex Legatis ſuis intelligat, quomodo res iſta ſe habeat.

Corrumpit,

Verum Legati Romani datam ſibi poteſtatem ſupergreſſi, partim minis impulſi, partim donis illecti perfide ad Photii partes tranſeunt, & conciliabulo adverſus Ignatium coacto interſunt; adductus ad hoc ſynedrium ex Inſula Therebintho Ignatius, ac vehementer impulſus, ut Patriarchatu ſe abdicet, conſtanter detrectavit, ad Papam provocans, ejus judicium ſe ſubiturum. Verum ab impio & cruento conciliabulo, præſentibus Michaële & Barda tyrannis, conſentientibus etiam Romanis Legatis, iniquiſſime omnique calumniarum, verberum & tormentorum genere, ut ante in exilio, ita etiam nunc Conſtantinopoli excruciatus; cumque Photius in mortem etiam ejus machinaretur, vili ac ſervili lacernula tectus ſe ſubduxit, per ſolitudines, montes & ſpeluncas & cavernas terræ oberrans, victum ad mortem arcendam emendicabat & Patriarcha & filius Imperatoris, Photio nequidquam quaqua verſum ad eum aut capiendum aut occidendum emittente ſicarios.

13. In ſynedrio Ignatium ad Sedem Apoſtolicam appellantem deponit & perſequitur,

Photius, verſipellis veterator, ſcribit rurſus epiſtolam ad Papam eloquentiſſimam equidem, ſed fraudibus & impoſturis plenam, coactum ſe minis & carcere conſentire: Canones (Concilii Sardicenſis) & decretales, quos citet Nicolaus, in Conſtantinopolitana Eccleſia nunquam eſſe receptos: variarum Provinciarum varios eſſe mores; etiam Ambroſium, Nectarium, & avunculum ſuum Tharaſium a laicali ſtatu ad Epiſcopatum eſſe promotos: paratum ſe tamen a ſede deſcendere. *Nota hic incidenter in hac epiſtola Photium, dum confeſſionem ſuam exponit, aperte aſſerere, communem panem per miraculum in Corpus Chriſti mutari, & commune vinum ſanguinem ejus fieri.*

14. Reſiſtente Nicolao.

Nicolaus Papa ex epiſtola iſta intellexit prævaricationem ſuorum Legatorum; ac Photio (quem non Patriarchæ, ſed *prudentiſſimi viri* titulo compellat) reſcribit, Legatos ſuos contra mandatum egiſſe: ſe eos pro dejecto-

dejectione Ignatii & promotione Photii non miſiſſe, neque ſe in hoc conſenſiſſe, nec conſenſurum unquam. Nectarium a ſtatu laicali ad Epiſcopatum aſſumptum propter neceſſitatem temporum, & inopiam ſacerdotum idoneorum: Tharaſium propter defendendam Eccleſiam adverſus Iconoclaſtas; Ambroſium miraculorum ſignis ac Divino præſagio. Nihil horum hic ſubeſſe; caſus proin illos extraordinarios non trahendos eſſe in exemplum, contra placita SS. Canonum; Concilium Sardicenſe, in Oriente habitum, ejusque Canones ab omni Eccleſia recipi: Decretales Romanorum Pontificum ſi Conſtantinopolitani non habeant, de incuria & neglectu eſſe arguendos; ſi habeant, & non obſervent, de temeritate corripiendos: authoritate & ſanctione ſummi Pontificis omnes Synodos roborari, & ſtabilitatem ſumere. Similia reſcripſit Michaëli Imperatori, qui ſignificarat, Ignatium a 318. Epiſcoporum Concilio fuiſſe depoſitum. Repoſuit Nicolaus, Romanos Antiſtites in Synodis non tantum perſonarum numerum, ſed pondera ſententiarum perpendere ſolitos: Synodi, quantumvis numeroſæ, non eſſe irreformabile judicium, niſi primæ ſedis conſenſus accedat.

Dedit inſuper encyclicam ad omnes fideles orientales epiſtolam, in qua Legatorum ſuorum prævaricationem ſignificat, ſe Ignatium non damnare, nec Photium recipere. Alloquitur deinde tres reliquos Orientis Patriarchas his verbis: „ Ut vos hujus ſedis privilegium rite ſervantes, „ pari religione Catholici, pari etiam nobiscum ſuper venerabilis Patri- „ archæ Ignatii ſacerdotii recuperatione, & Photii pervaſoris expulſione „ eadem ſentiatis, Apoſtolica authoritate vobis injungimus atque jube- „ mus. Et ut hujus Præſulatus noſtri paginam in cunctis Parochiis ve- „ ſtris ad omnium faciatis notitiam pervenire, atque de hac re juxta A- „ poſtolicæ ſedis definitionem prædicare curetis aliis, ipſique ſimiliter „ incommutabiliter teneatis, paterno more præcipimus.

Photius ad artes ſuas reverſus epiſtolas iſtas intercepit, mutataſque & paſſim corruptas Imperatori obtulit. Unde Nicolaus fraude deprehenſa novam, eamque omnium celeberrimam, a Bellarmino, aliiſque Polemicis paſſim citatam, ad Michaëlem mittit: in qua prolixe atque erudite de ſacerdotii dignitate, de Romanæ Sedis primatu ac poteſtate &c. diſſerit, ſimulque ea, quæ Michaël, dictantibus Photio & Barda, objecerat, diluit: ac inſtat, ut Photius & Ignatius ad dicendam cauſam Romam mittantur, aut Legatos mittant. Scriptis denique pluribus aliis litteris ad varios in Oriente hortatur, ut Ignatio adhæreant. 15. Celebris ejus ad Michaëlem Imper. epiſtola.

Quibus auditis Photius in Nicolaum Pontificem anathema regerit, depoſitumque a generali Synodo, datis ad Ludovicum II. Imperatorem litteris, confingit; ſcriptis inſuper ad orientales Patriarchas encyclicis, Roma- 16. Quæ Photius Romanæ Eccleſiæ objecit.

Romanæ Ecclesiæ objicit. 1. Quod contra Canonem Apostolorum 64. & 55. sextæ Synodi (Trullanæ) sabbatis jejunet. (*Supra dixi, hunc Canonem non esse Apostolorum, nec generalis Synodi VI., nec unquam in Ecclesia Romana receptum.*) 2. Quod prima quadragesimæ hebdomade non rite jejunet. *Verum quia occidentales etiam sabbatis jejunabant, jejunii dies non minus complebant, quam orientales, cum sex sabbata septimæ Græcorum hebdomadæ æquivaleant.* 3.

17. Refutantur. Quod contra Canonem 4. Synodi Gangrensis & 13. Trullanum, sacerdotibus usum uxorum prohibeat. *Verum Græcos in ea re a disciplina primitivæ Ecclesiæ & Patrum doctrina deflexisse, alias demonstravimus.* 4. Quod Confirmationis Sacramentum iteret. *Sed hoc est falsum, quod valide collatum iteret. Erat tunc magna controversia, ad quem Patriarchatum Bulgari, recens conversi pertinere debeant, an ad Romanum, an vero ad Constantinopolitanum. Misit Photius, Pseudo-Patriarcha & depositus, Presbyteros simplices, qui confirmationis Sacramentum conferrent Bulgaris: quod cum esset irritum, Legati Papæ, qui erant Episcopi, sacro eos Chrysmate rursus inunxere. Hoc tamen factum non probat, falsam esse illam sententiam, quæ dicit, ex commissione summi Pontificis etiam a simplici sacerdote valide posse conferri Sacramentum Confirmationis. Nam Photius non erat summus Pontifex, imo ne quidem habendus erat pro Episcopo.*

5. Quod sacro Symbolo addiderit, Spiritum S. non tantum a Patre, sed etiam a Filio procedere: adeoque illud contra decretum Nicænæ Synodi mutarit. At hæc non tam est mutatio, quam uberior declaratio. Sic licet prima Synodus (Nicæna) prohibuerit mutari suum Symbolum, tamen secunda Synodus plura verba addidit, ut est notorium, hancque non esse mutationem, sed majorem declarationem est professa. Idem circa vocem *Filioque* responsum est Græcis in Concilio Florentino, ostensumque ex Conciliis & Patribus, etiam Græcis, hanc perpetuo fuisse Ecclesiæ doctrinam; quibus convicti Græci acquieverunt. Cæterum in antiquissimis latinis actis Synodi VII. in Symbolo jam exstat vox *Filioque*.

18. An Protestantibus prosint? Hæc omnia sunt, quæ Photius infensissimus Ecclesiæ Romanæ hostis objecit post suam damnationem (nam ante illam omnia probaverat, & communionem cum Ecclesia Romana modis omnibus quærebat) viderint hic Acatholici nostri temporis, qui secessionem orientalis Ecclesiæ ab abusibus Romanorum tantopere exaggerant, quos abusus capitalis eorum hostis, studiose omnia excutiens, invenire potuerit. Et quidem nec in unico puncto ex his objectis Protestantes cum Græcis conveniunt. Non enim in primo & secundo circa jejunia: nam Photius observata voluit

qua-

quadragefimæ aliaque jejunia (dempta duntaxat circumftantia fabbati) & hodiedum Chriftiani orientales rigide illa obfervant. Proteftantes jejunium quadragefimale explodunt; in honorem fortaffis Chrifti Domini, qui 40. dies jejunavit: & exemplum nobis dedit, ut, quemadmodum ipfe fecit, ita & nos faciamus. Sed quid? complanandæ erant rugæ afperæ ac feveræ difciplinæ, ut procos inveniat.

Sed neque in tertio puncto cum Græcis conveniunt. Illi enim Epifcopis non concedunt ufum uxorem: neque Sacerdotes admittunt ad connubia; quam alia habemus in Luthero, Zwinglio, Vermilio &c. exempla?

Neque in quarto. Photius enim Confirmationem habuit pro vero Sacramento: habetque hodiedum orientalis Ecclefia. Quam hoc cum Novatorum phantafmate conveniat, fatis compertum eft.

Neque in quinto: nam Proteftantes nobiscum confitentur, Spiritum S. a Patre *Filioque* procedere.

Dum Photius Conftantinopoli tumultuatur, atque infana rabie in Ecclefiam Romanam graffatur, fuffultus favore Bardæ Cæfaris, ac Imperatoris Michaelis vecordia, magna rerum mutatio turbulenta illius confilia afflixit. Nam Bardas avunculus Michaelis, jam dudum Cæfar 19.
dictus, & in confortem Imperii affumptus, cum ageret omnia, & populari aura fupra ipfum Imperatorem efferretur, a Bafilio Macedone interimitur: hoc uno commendatus pofteris, quod litteratos amaret & coleret, plusque aliis confuleret, quam fibi. **Bardas occifus.**

Bafilius, cubiculi Præfectus, operæ præmium mox cœpit, a Michaele Cæfar dictus & confors Imperii. Magnum in Barda columen amifit Photius: fed homo in partem omnem verfatilis, ut ambitioni fuæ lenocinetur, cædem laudavit, & Bardam vituperavit; cumque nefanda Michaelis fcelera, ftupra, impietatem, projectamque vitæ mollitiem diffimularet, auræ blandienti rebus fuis ubique captandæ intentus, ejusdem gratia increfcens, furere non defiit, donec inopinus eum turbo fregit.

Michael fiquidem Imperator, cum fana Bafilii Cæfaris confilia non 20.
ferret, vitæ ilius infidias ftruxit, defignato fucceffore *Bafilifco.* At Bafilius cædem præveniendam ratus, Michaelem vino obrutum per excubitores interemit. Nihil hic novus Heliogabalus præter nomen Imperatoris geffit, nifi inter gefta ejus recenfeas fcurrilitates, temulentiam, crudelitatem, fpurcitias, impietatem, flagitia: dicere folitus, tres effe Conftantinopoli Patriarchas, Ignatium Catholicorum, Photium Bardæ, fuum vero effe Theophilum: hominem videlicet fpurciffimum, & fcelerum ejus adminiftrum. **Et Michael Imperator a Bafilio.**

Bafilius, humili licet loco natus in Macedonia, vir tamen fortis, probus, & initio faltem apprime Catholicus, regia occupata, Imperator con- 21. **Bafilius Photio dejecto**

falu-

restituit Ignatium. salutatus, illico Photium throno suo deturbatum cœnobio inclusit, atque Ignatium, novem annorum dirissimum exilium passum, restituit. Qui, ut dispersas Ecclesiæ reliquias colligat, morbosque sanet, Oecumenicum a Basilio Concilium flagitat; missique ad Romanum Pontificem ab Imperatore & Ignatio Legati cum epistolis. Basilius in sua petit, ut Papa de Photii asseclis sententiam ferat, atque restitutionem Ignatii ratam habeat, addiditque: *Ut autem Divinum & Apostolicum judicium de sanctissimo Patriarcha Ignatio, & infelicissimo Photio, Photianis quoque palam fiat, ab utraque parte missi sunt Legati, ut præsentibus illis causa a te definiatur, tuique Legati una cum nostris certissimam toti Ecclesiæ fidem facturi mittantur.*

22. Primatus. Ignatius vero in sua inter alia sic scripsit: *In membris autem Christi, DEI ac Salvatoris* (consanandis) *unum tantum ac solum selectum, ac universalissimum medicum, tuam nempe fraternam paternamque Sanctitatem supremum Dei Verbum constituit, cum Petro, supremo sanctissimoque vertici dixit: tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam: tibi dabo claves regni cælorum, & quod ligaveris super terram, ligatum erit in cœlis, & quod solveris, erit solutum. Hujuscemodi enim beatas voces non soli Apostolorum Principi privata quadam sorte transcripsit & assignavit, sed per illum ad omnes Romanæ Sedis Pontifices illi successuros transmisit. Hinc retro olim semper, cum hæreses & scelera pullularent, noxias illas herbas & zizania Apostolicæ Sedis Vestræ successores extirparunt.*

En! quid nono adhuc sæculo sanctissimus Constantinopolis Patriarcha, ac pientissimus orientis Imperator de primatu Apostolicæ Romanæ Sedis, jure divino constituto, senserint. Profecto hæc confessio non tantum confundit subsequentes orientales Schismaticos, sed etiam modernos Novatores, eorum Advocatos.

Nicolaus I. interim obiit; unde successor ejus *Hadrianus II.* missis Constantinopolim Legatis, Donato Ostiensi Episcopo, Stephano Nepesino, & Marino (postea Pontifice) adhucdum Diacono, Basilium laudat: toti occidentali Ecclesiæ placuisse restitutionem Ignatii, significat, ac grates agit. Lapsos, Photio excepto, si pœniteant, restitui concedit; additque: *Volumus ergo, per vestræ pietatis industriam illic numerosum celebrari Concilium, cui nostri quoque missi præsidentes, & culparum personarumque differentias liquido cognoscentes, juxta quod in mandatis acceperunt, singulorum libere discretiones exerceant.*

23. Indictum Concilium.

Magna omnino veneratione excepti sunt Legati Apostolici, cœptumque Concilium in templo S. Sophiæ anno 869. 5. Oct. finitumque ultima Febr. anni sequentis. Nulla autem generalis Synodus fuit hac infrequentior; initio enim præter Legatos Romanos, Ignatium, & Legatos orientalium Patriarcharum pauci aderant Episcopi, nec postea plures, quam

102.

102. convenere (receptis etiam aliquot Photianis pœnitentibus) ut ex Niceta & omnibus Conciliorum collectionibus constat. Unde nescio quo facto apud Bellarminum libr. 1. de Concil. cap. 5. scriptum inveniatur, adfuisse Episcopos 383. *e quibus unus Patriarcha Photius*, *ac deinde Ignatius*. Nam plures non erant, quam 102. & Photius nunquam ut Patriarcha interfuit, utpote ab Imperatore jam depulsus, & a Nicolao Papa depositus & anathemate percussus: sed omnibus actionibus aderat Ignatius. Photius autem in quinta primum actione a Laicis tanquam reus adductus ad dicendam causam ad Judices Concilii; quos tamen vix responso dignatus est.

Constat autem hoc Concilium actionibus decem: Canonibus editis 27.

§. II.

Acta Concilii.

In actione 1. præsidentibus Legatis Romanis lecta est Adriani epistola ad Basilium, ac libellus, in quo continetur definitio Synodi Romanæ sub Nicolao, qua Iconoclastarum hæresis cum Photio damnatur.

In 2. ingressi sunt lapsi Episcopi illi, qui a Methodio & Ignatio ordinati, Photii postea partes sunt secuti, deprecantes veniam & pœnitentiam; ac postquam libello Romanæ Sedis subscripserunt, recepti ac ordine suo sedere jussi sunt. Recepti etiam alii Clerici lapsi, injuncto tamen iis *epitimio*, seu pœna Ecclesiastica certi jejunii & precum usque ad Nativitatem Domini, ante quod tempus non licebat eis ordinibus fungi. 24. Recepti pœnitentes

In 3. duo Archi-Episcopi, Ancyranus nempe & Nicænus, a venia exclusi, quod libellum, a Papa missum, nollent subscribere. Lectæ dein plures litteræ de Photii damnatione, ut Adriani ad Ignatium, Basilii ad Nicolaum, Ignatii ad eundem.

In 4. duo Photiani Episcopi ex litteris Nicolai ad Michaelem & Photium de mendaciis convicti, ejecti sunt.

In 5. per laicos citatus Photius adducitur ad Concilium: interrogatus de scelerlbus suis, respondit: *Posui ori meo custodiam*: *quod sequitur*, *ipsi legitote*: intelligi volens: *Cum consisteret peccator adversum me*. Instant Legati, per obstinatum silentium non evasurum damnationem; reponit ille: *Neque JEsus tacendo evasit damnationem*. Jussus iterum, ut se justificet, ait versipellis hypocrita: *Justificationes meæ non sunt de hoc mundo*: Nihilque aliud exprimi potuit. 25. Photius adductus in concilium, Versipellis veterator.

In 6. præsente Basilio lecta sunt, quæ a Nicolao I. & Adriano II. contra Photium sunt decreta. Orientales dixere, a suis Patriarchalibus sedi- 26. Adducti

Photiani Episcopi, bus nunquam receptum Photium. Episcopi a Photio ordinati, quorum magnus erat nnmerus, jussu Imperatoris ingressi condemnationi Photii non acquiescunt, sed Ignatii depositionem justam fuisse prolixa oratione Contumaces. conantur ostendere. Quos refutat Metrophanes Sirmiensis Episcopus. Imperator hortatur eos ad pœnitentiam concesso novem dierum spatio.

27. Anathema, In 7. reversus in Concilium Photius, pedo instructus, cum Gregorio Syracusano (a quo dudum propter scelera excommunicato & deposito contra SS. Canones ordinatus fuerat Photius sex continenter diebus) atque avulso ex manu ejus pastorali baculo, interrogatus, an pœniteat, respondit, ipsos potius pœnitere debere, reliquis pariter in contumacia persistentibus. Unde in Photium ejusque asseclas a Concilio pronunciatur anathema.

28. Etiam in Iconomachos, In 8. combustis Basilii jussu scriptis Photii adversus Nicolaum & Ignatium, actisque conciliabulorum tum veris, tum suppositiis, lectisque in falsarios decretis, actum est de Iconomachis, aliquot eorum introductis. Cumque ostenso numismate, cui Imperatoris Imago erat insculpta, ex uno illorum quæreret *Babanes* Patricius, an illam veneretur, & ille annueret, reposuit Bahanes: *Si mortalis Regis Imaginem veneraris, cur venerari renuis ImaginemChristi, Regis immortalis, Sanctissimæque Matris ejus & omnium Sanctorum*? Veneraturum se, replicat ille, si Præceptum Christi ostendatur: Responsum fuit, de eo, quod ab Ecclesia Catholica est definitum, non esse quærendum Christi præceptum. Receptis tum aliquibus pœnitentibus in reliquos Iconomachos ac Photium repetitum anathema.

In actione nona Josephus sedis Alexandrinæ Legatus, tunc primum adveniens, approbavit gesta Concilii. Examinati falsi in Ignatium testes, & pœnitentes recepti: Uti etiam tres laici, Sacerdotii illusores, qui Michaelis Imperatoris jussu habitu Sacerdotali & Episcopali ad ludibrium induti per urbem incedere consueverant, gesticulatores levissimi.

§. III.

Canones Concilii.

29. In act. 10. præsentibus Basilio Imperatore Orientis, & Legatis Ludovici Imperatoris Occidentis una cum *Anastasio Bibliothecario* Ecclesiæ Romanæ, atque Legatis Bulgariæ Principis, & 102. Episcopis, editi ac promulgati 27. Canones. Lecta Fidei definitio: In qua damnatæ jam ante hæreses rursus damnantur, cum Photio. Subscripsere Legati Apostolici, Imperator, cæterique Patres, calamis, non atramento, sed ipso Salvatoris Sanguine tinctis, ut testatur Nicetas in vita S. Ignatii Patriarchæ,

chæ. Baſilius Imperator poſt Epiſcopos volebat ſubſcribere exemplo Conſtantini M. ſed rogatus a Patribus poſt ſedium Patriarchalium Legatos ante Epiſcopos ſubſcripſit, non definiens ut proteſtabatur, ſed ſuſcipiens & conſentiens.

Canonum autem hæc eſt epitome.

1. Servandi Canones: Traditiones item non ſcriptæ, ſecundum illud Apoſtoli: *ſtate & tenete traditiones &c.* Traditiones ſervandæ.

2. Et Nicolai I. & Adriani II. decreta.

3. Sacræ Imagines honorandæ.

4. Ordinationes & Conſecrationes factæ a Photio invaſore declarantur irritæ, ipſumque nunquam fuiſſe verum Epiſcopum. *Hic exſurgit dubium, quo ſenſu Concilium ordinationes Photii declararit irritas, eumque non fuiſſe verum Epiſcopum: nam licet contra SS. Canones a ſtatu laicali ad Patriarchatum fuerit intruſus, & quidem per Laicos, licet etiam a Gregorio Syracuſano Epiſcopo excommunicato & depoſito fuerit ordinatus Monachus, Lector, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter & Epiſcopus, ſex continenter diebus, ipſius tamen ordinatio erat valida, eratque vere Epiſcopus, conſequenter etiam ordinationes, quas ipſe fecit, erant validæ. (Similis poſtea Romæ orta eſt difficultas circa ordinationes Formoſi Pontificis, quas Stephanus VI & Sergius III. declararunt irritas)* 30. Quo ſenſu ordinationes Photii irritæ.
Plura hujusmodi exempla afferunt Morinus & Cabaſſutius, Congregationis Oratorii presbyteri: Sic irritas eſſe declaratas ordinationes Conſtantini, invaſoris Romanæ Sedis, & absque interſtitiis tumultuarie ordinati: Ebbonis item Archi-Epiſcopi Remenſis (ob conſpirationem cum Filiis Ludovici Pii) depoſiti ac poſtea per Lotharium reſtituti, ordinationes irritas & repetendas eſſe declaratas ab Hincmaro illius Succeſſore, & Concilio Sueſſionenſi. Unde iſti auctores putant, ſicut olim dubium erat in Eccleſia, an validus ſit baptiſmus ab hæreticis collatus, ſic etiam fuiſſe dubium, an valeat ordinatio accepta ab Epiſcopo depoſito & excommunicato. Sed melius

Reſpondetur: Has ordinationes Photianas re ipſa omnes fuiſſe validas, cum factæ ſint ab Epiſcopo, cujus character & poteſtas ordinis eſt indelebilis. Sed quia erant ſuſceptæ contra SS. Canones, & ſic illicite & illegitime, a Concilio declaratæ ſunt irritæ, hoc eſt illicitæ, & illegitimæ, conjunctæ cum irregularitate, ut adeo nec Gregorius, nec Photius, neque ab hoc ordinati potuerint licite functiones Sacrorum ordinum exercere. Et ſic in ſenſu latiore, uſitato tamen in antiquioribus Sacris Canonibus, non tantum id dicitur irritum, quod in ſe ipſo eſt invalidum ac nullum, ſed etiam, quod nullum effectum licite poteſt producere. Et hinc etiam Adrianus II. in ſua ad Ignatium epiſtola, quæ actione 3. eſt recitata, ſcribit: Quia Photius vir Forenſis, Curialis, Neophytus, invaſor atque adulter, nec non & anathemate condemnatus exiſtens nihil habuit, nihil dedit, niſi

 forte

forte damnationem habuit, quam se sequentibus propinaverit: *Nempe nihil habuit, nihil de lit licite, canonice, legitime. Quo sensu etiam dicitur a Concilio, Photium nunquam fuisse verum Episcopum, hoc est, eum tanquam irregularem nunquam potuisse licite exercere functiones Episcopales, & sic nunquam habendum fuisse pro vero Episcopo. Eodem sensu a SS. Canonibus dicitur, eum non esse Episcopum, qui non sit consecratus a tribus Episcopis.*

Fuisse autem Photium valide ordinatum & consecratum, ac consequenter ordine & charactere Episcopali re ipsa insignitum, patet etiam ex eo, quod Joannes VIII. eum postea restituerit absque nova ordinatione: Quia priorem supponebat validam. Quod de Formoso additum fuit, illius ordinationes non tantum validæ, sed etiam licitæ & legitimæ fuerunt: Quæque a Stephano & Sergio contra eum acta sunt, ex ira & odio peccaminose contra eum sunt acta, peccato facti, non erroris in Fide.

31. Interstitia. Quinto Canone vetatur, ne quis Laicus, nuper primum tonsus assumatur in Episcopum, & nisi probatus fuerit per varia temporum interstitia, nempe

Per annum in ordine Lectoratus,
Per duos annos in Subdiaconatu,
Per tres in Diaconatu,
Per quatuor in Presbyteratu. Permittit tamen Concilium Episcopo potestatem ex justa causa dispensandi. *Concil. Tridentinum interstitiorum annum constituit a Minoribus ordinibus ad Subdiaconatum, & sic ulterius, nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat. Vetat autem duos ordines majores eidem conferri uno die. Quod antiquitus etiam observatum; hinc ne quidem Photio plures eodem die sunt collati, sed singuli sex diebus singulis.*

32. Iterata damnatio Photii, Iconoclastarum. In 6. iterum damnatur Photius ob multiplex crimen falsi.

7. Imaginum hostes damnantur: Et a docendis Divinis humanisque scientiis arcentur.

8. Episcopi non extorqueant more Photii ab ordinandis subscriptiones, quibus sibi adhæsuros promittant.

9. Subscriptiones a Photio extortæ neminem obligent.

10. Ne quis ante Synodicam sententiam, a suo Patriarcha, Metropolita, vel Episcopo se separet.

33. Et opinionis de duabus animabus. 11. Opinio de duabus hominis animabus, quam Photius tenuisse dicitur, damnatur; tanquam S. Scripturæ & SS. Patribus contraria. *Hanc tenuerunt etiam Manichæi, præter animam rationalem, aliam distinctam sensitivam asserentes, eamque ex natura sua malam, & a malo principio exortam. Contra quem errorem S. Augustinus librum scripsit de duabus animabus contra Manichæos. Et jam ante Augustinum Aristoteles lib. 1. de anima text. 66. & 91.*

Con-

Contra quoſdam veteres Philoſophos, unam tantum in homine animam aſſeruit, quæ ſimul ſit rationalis, ſenſitiva & vegetativa. Fortaſſis tamen Concilium iſtud tantum eos damnat, qui duas animas rationales in homine aſſerunt. Licet enim videatur, univerſaliter duas animas rejicere, ratio tamen, quam affert ex S. Scriptura, tantum contra duas animas rationales pugnat. Sic enim Canon iſte, ex Anaſtaſii verſione incipit: Veteri & novo Teſtamento unam animam rationalem & intellectualem habere hominem docente, & omnibus Deiloquiis, Patribus & Magiſtris Eccleſiæ eandem opinionem aſſeverantibus, in tantum impietatis quidam, malorum inventionibus dantes operam devenerunt, ut duas eum habere animas impudenter dogmatizare &c. *Ubi tantum de duabus animabus rationalibus videntur loqui, nihil cogitantes de principio ſenſationum & vegetationum.*

12. Ne Tyrannica Principum poteſtate eligantur Epiſcopi.

13. Ad Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ dignitates nemo aſſumatur: niſi ex illius Clero, ſi in eo inveniantur digni.

14. Condigne honorentur Epiſcopi, etiam a Principibus.

15. Bona Eccleſiaſtica non alienentur, nec in emphyteuſin concedantur, niſi pro redimendis captivis. 34. Bona Eccleſiæ ne alienentur.

16. Damnantur illuſores rerum ſacrarum.

17. Metropolitæ ad Synodum vocati a Patriarcha compareant: reprobaturque imperitorum excuſatio, ſine Principis præſentia celebrari non poſſe Synodum; cum nuſquam SS. Canones ſanxerint, convenire in Conciliis ſæculares principes, ſed ſolos Eccleſiarum Præſules. 35. Concilia ad ſolos Eccleſiaſticos pertinere.

18. Bona & privilegia, ab Eccleſia 30. annos quiete poſſeſſa, firma maneant.

19. Ne prætextu viſitationis Metropolita ſibi ſubditos gravet Epiſcopos.

20. Bona Eccleſiæ in emphyteuſin jam conceſſa non repetantur prætextu non ſoluti Canonis annui, niſi per tres annos continuos non fuerit ſolutus. Idque fiat ordine judiciali coram Judice competente. 36. Emphyteuſis.

21. Nec Synodus univerſalis ſententiam audacter dicat contra Romanos Pontifices, nec alii more Photii & Dioſcori contra eos inſurgant. Anathema dicitur Magnatibus & Principibus ſeculi, qui Patriarchis, & præſertim Romano Pontifici debitam reverentiam & honorem violaverint.

22. Principes ſæculares Epiſcoporum electionibus ſe non immiſceant. *Hoc Canone uſi deinde ſunt Pontifices in controverſia circa Inveſtituras.* 37. Electiones.

23. Epiſcopi alienæ Eccleſiæ poſſeſſiones non invadant, conferant, aut locent.

24. Metropolitæ ipsi fungantur suo munere: neque per suffraganeos tantum illud obeant.

25. Clerici Photio pertinaciter adhærentes depositi declarantur, absque ulla spe restitutionis.

38. Appellatio. 26. Cuilibet Clerico læso ad majores sedes gradatim appellare licet, nempe a proprio Episcopo læsis ad Metropolitam, Episcopo per Metropolitam gravato ad Patriarcham.

39. Jus pallii. 27. Episcopi, qui habent jus pallii, ne illud gestent extra tempora & loca, a SS. Canonibus statuta. Monachi autem ad Episcopatum assumpti retineant ordinis habitum. *Cap. 1. de authoritate & usu pallii statuitur, intra quamlibet Provinciæ suæ Ecclesiam posse Archi-Episcopum uti pallio, non vero extra suam Provinciam. Et cap. 3. non esse vocandum Archi-Episcopum quamvis consecratum, nisi a Pontifice acceperit pallium: conferrique per illud plenitudinem pastoralis officii & Archi-Episcopi appellationem. Cap. 4. Soli Papæ esse licitum ubique uti pallio.*

40. Titulus Papæ. Nota etiam in hoc Concilio Romano Pontifici a Græcis quoque datum esse titulum *Summi Pontificis, & universalis Papæ*: atque hunc titulum ejusdem Legatus subscriptionibus suis inseruisse.

§. IV.

Bellum Photianum recrudescens post Concilium.

41. Artes Photii. Confectum videri poterat hoc bellum Photianum, paxque reducta Ecclesiæ. At quis crederet, hominem, a Nicolao I. Adriano II. ac novissime ab Oecumenico Concilio, atque ab omnibus sedibus Patriarchalibus anathemate profligatum, atque ab ipso adeo Imperatore Basilio dejectum & in exilium pulsum, ab eodem Basilio, & quidem annuente Romano Pontifice Patriarchali Cathedræ, quasi jure postliminii, restituendum, & quidem non emendatum, sed contumaciæ suæ insordescentem? debentur hæc paradoxa artibus Photii.

Cum enim post Concilium mitius cum eo & contumacibus Episcopis, quam tempora ferebant, ageretur, datis quaqua versum ad asseclas suos litteris Synodum istam tanquam inauditum latrocinium, in quo omnia

42. Ablata chirographa. per vim, nihilque ex lege actum esset, infandis calumniis proscidit. Tum ad collidendam Constantinopolitanam Ecclesiam, ipsumque Imperatorem cum Ecclesia Romana ejusque Præsulibus conversus, Græcos sollicitat, ut apud Imperatorem conquererentur, quod Constantinopolitanam Ecclesiam velut famulam Romanæ subdi permiserit, traditis tot

tot Epifcoporum orientalium chirographis; quibus Imperator commotus, Legatis Romanis chirographa clam fubtrahi jubet. At iis amare de hoc queltis, ac fine authenticis chirographis fe Romam non redituros proteftantibus, ficque totum negotium, tanto molimine confectum, collapfurum afferentibus, illa reftituit: deportata cum actis Græcis Romam ab Anaftafio Abbate Benedictino, celeberrimo Romanæ Ecclefiæ Bibliothecario, qui inter tres Ludovici II. Imperatoris Legatos Concilio interfuit, & Synodum poftea in Latinum tranftulit.

Alterum caput, quod utramque Ecclefiam cæpit collidere, quoque in rem fuam gnaviter uti novit Photius, dabat *Bulgaria*, quæ ad Leonis Ifauri ufque tempora fubjecta fuerat Patriarchatui Romano. Hæc nuper, converfo ope Imaginis, extremum judicium exhibentis, Bogore ejus Principe, ad Ecclefiam recepta, petitis impetratisque a Nicolao I. Sacerdotibus & Epifcopis, Archi-Epifcopum etiam primum quidem a Nicolao, tum etiam illo moram trahente a Synodo octava Conftantinopoli petiit. Jurgio tunc orto, ad quem Patriarchatum Bulgaria pertinere debeat, Græca fraude, & orientalium Legatorum ftudio, Bafilio blandientium, Conftantinopolitano adjudicata eft, miffo illuc per Ignatium Theophilacto Archi-Epifcopo, proteftantibus Legatis Romanis; ac poftea Adriano Pontifice, Bulgariam fruftra repetente. His actis dimiffi Legati, fed non ea veneratione, qua venientes excepti fuerant. Miffus fub id tempus ab Ignatio Archi-Epifcopus etiam Ruffis, in fœdus cum Bafilio pertractis: unde tam Bulgaros quam Ruffos Græcorum fchifma poftea involvit. 43. Caufa Bulgarica.

Photius, licet in exilium relegatus, pifcatus in turbido, confirmans identidem Epifcopos fibi adhærentes, tum per eos tum per litteras in aulam clam proferpere, feque infinuare non defiit; utque fe totum expromeret, fabulam adornat, placituram Bafilio; Genealogiam texit plenam myfteriis & vaticiniis, atque ut antiquitatis fpeciem præferret, litteris Ægyptiacis, ac Logogryphicis fucatam. In hoc Bafilii genus refert ad Tiridatem, Armeniæ Regem; imperium ei prædicit, quantaque cum gloria fit regnaturus exponit; utque auctor lateret, Theophanem Bibliothecæ Regiæ Præfectum actorem conftituit. Is acceptam Photii Genealogiam in Bibliotheca reponit, eamque tanquam inventum thefaurum Bafilio, Bibliothecam obeunti, exhibet & laudat, ejus ftirpem Regiam, Majores, atque ipfum etiam, ejusque gefta myfteriofo præfagio adumbrari affirmans. 44. Impoftura Photii.

Bafi-

Basilius curiositate ductus librum legit, ac mysteria recondita explanari sibi postulat. Theophanes reponit, videri sibi non alium illa posse exponere, nisi Photium, in omni litteratura & a canorum sensu versatissimum. Ecce bellum atque quæsitum fabulæ epilogum! Accersitur ab exilio in aulam Photius, rem suam personamque strenue agit, accito etiam in societatem *Theodoro Santabareno*, homine sibi simili, nisi quod insuper magicis artibus operam suam locaret. His igitur auctoribus ita immutata est rerum scena, ut Photius rursus in aula & apud Basilium gratiosus, dominari adeo videretur, ut Episcopali rursus potestate uteretur, & Ignatius de cathedra sua periclitaretur iterum.

Et Santabareni.

45. Mortuo Ignatio invadit rursus Patriarchatum.

Cum autem decennio post restitutionem exacto, octogenario major is decessisset, viam omnino planam ad resumendum summum sacerdotium Photius habuit, rescissis Ignatii actis; cumque is ad Joannem VIII. Adriani II. successorem litteras, sua indole plenas, hoc est, fraudibus & mendaciis, direxisset, significans, se a tota Ecclesia Constantinopolitana coactum ad reditum in Patriarchatum, accedente insuper Basilii commendatione, approbationem ab eo obtinuit, ea tamen adjecta conditione, ut in Synodo, hac de re celebranda, veniam postulet, & Bulgaricam Ecclesiam Ecclesiæ Romanæ restituat, neve deinceps post ejus obitum quisquam ex laico statu ad Episcopatum admittatur.

46. Joannis VIII. languor.

Mittit proin Papa ad illam Synodum duos Legatos, qui minis ac muneribus Photii atque Basilii corrupti (corruptis etiam Pontificis litteris) quidquid his libuit, concessere, Episcopis pluribus, Photium toties depositum & ab Ecclesia ejectum execrantibus. Numerosa tamen fuit illa conciliabuli colluvies, ut gloriaretur Photius, grandi miraculo ex trecentis, quos ipse consecraverit, Episcopis, nec unicum a se defecisse. Adfuere etiam Legati Patriarcharum orientalium; unde Græci Schismatici, loco Concilii, ante decennium sub Adriano II. celebrati, hoc conciliabulum Synodum generalem octavam vocitant, ut videre est in Zonara, Nilo, Balsamone, aliisque Græcis, ac Conciliorum collectoribus.

47. Conciliabulum Photianum.

Merito etiam Baronius conqueritur de Juliano Cæsarino Cardinale, quod in Concilio Florentino contra Marcum Ephesinum disputans, veram illam octavam Synodum, sub Adriano II. celebratam, quasi eripi sibi passus: neque obstiterit contumaci illi Schismatico, cum diceret, Synodum sub Adriano II. celebratam rescissam esse tempore Joannis VIII. ita est; rescissa est, sed a conciliabulo Photiano, prorsus reprobato.

Joan-

Joannes VIII. intellecta prævaricatione fuorum Legatorum, nihilque in fynedrio illo Photiano fervatum effe eorum, quæ ipfe præfcripferat, accepto in manus Evangelio ambonem afcendit, ubi reprobato illo conciliabulo Photio dixit anathema. Quia tamen initio Photii fraudibus induci fe paffus, remiffiorem, quam decuit, exhibuit, notam aliquam imbellis animi apud Occidentales contraxit: ut adeo non pauci fint fcriptores, qui putent, facilitatem ipfius, qua Photio Evnucho ceffit, ridiculæ fabulæ de Joanna Papiffa occafionem dediffe. 48. Cum Photius conditiones non fervaret, Joannes VIII. ei dixit anathema,

Cæterum non tantum Joannes VIII. anathema dixit Photio, fed etiam ipfius Succeffores, Marinus, Hadrianus III. Stephanus V. Formofus, Bonifacius VI. aliique, Bafilio Imperatore acerbis de hoc litteris conquefto. 49. Ejusque Succeffores.

Sed anno 886. obiit Bafilius, a cervo, ut fertur, in venatione raptatus ac vulneratus; fucceffit Leo, cognomine *Sapiens* vel *Philofophus*, qui mox Santabarenum, cujus fraudibus in fufpicionem infidiarum apud Patrem Bafilium vocatus, atque in captivitatem datus fuerat, oculis orbatum in exilium relegat; ejus vero fautorem & confiliorum focium, imo authorem, Photium Patriarchatu iterato dejectum, monafterio includit, fuffecto in ejus locum *Stephano*, fratre fuo. Quia autem hic a Photio ordinatus fuerat Diaconus, fcripfit Leo Imperator ad Stephanum V. Papam, ut tam fratrem fuum, quam alios, qui a Photio ordinati fuerant, anathematis vinculo exfolvat, ac reftituat; addiditque, eos veniam mereri, eo quod a quatuor Legatis Romanis, Photium bis reftituentibus, fuerint decepti. 50. Photius a Leone iterum dejectus, 51. Suffecto Stephano fratre Leonis,

Stephanus Papa timens Græcorum fraudes (Leonis enim litteræ nuntiabant, Photium fe abdicaffe, *Stiliani* autem Neo-Cæfarienfis, eum vi dejectum) per Legatos caufam decidendam fcribit. Venerunt illi Romam primum tempore Formofi, cujus mirabile refponfum, ex Synodo VIII. repetitum, exftat, *nihil potuiffe dare Photium præter damnationem.* Unde etiam decernit, ut anathematis fententia, a Romanis Pontificibus & Synodo VIII. lata, in ævum firma permaneat, ordinati vero ab eo, fi pœnitentes veniam rogent, ut Laici ad communionem recipiantur; fed non conftat, hæc a Græcis effe fervata. Sed non fine tricis.

Photius in hoc fecundo fuo exilio vivere defiit anno 891. homo, fi quis alius, Ecclefiæ noxius: a novem fummis Pontificibus excommunicatus. Jecit fundamentum grandi illi diroque Græcorum fchifmati cum Romana Ecclefia. Unde plures infelicem ejusdem apocham ducunt a Photio. Licet enim usque ad Michaelem Cerularium utcunque unio temuerit, tamen illa non amplius ex parte Græcorum fatis erat fincera: fæpius poftea reftaurata femper tamen iterum Græculorum levitate & perfidia fracta. 52. Mors Photii.

53. Ejus libri. Cæterum Photius, homo licet pessimus, magnam tamen apud eruditos famam reliquit. Composuit *Bibliothecam*, in qua 280. libros, a se lectos, recenset, censorem in eos agens. Multaque antiquitatis monumenta cum fontibus deperdita, hoc pacto posteritati transmisit. Edidit etiam *Nomocanonem*, titulis 14. distinctum, ac Canones Apostolorum, Conciliorumque veterum, cum legibus Imperialibus collatos exhibentem. Septem item Conciliorum generalium epitomen adumbravit; quatuor libros contra Manichæos, a Christophoro Wolfio haud ita pridem Hamburgi editos. Taceo plurimas illius epistolas; uti etiam descriptas quinque ipsius Pseudo-Synodos, contra Ignatium habitas. Quarum duabus Legati Romani prævaricatores subscripserunt: Condemnati propterea Romæ, & ab Episcopatu depositi.

54. Raderi labor circa Synodum VIII. Denique nota, octavæ Synodi, totiusque controversiæ, Ignatium inter ac Photium tantopere agitatæ historiam optime descriptam esse a *Niceta Davide* Paphlagone in vita S. Ignatii Patriarchæ, quam Matthæus Raderus noster in Latinum vertit: Eamque Binius, Labbeus, Harduinus, Coletus, Conciliorum collectioni actisque hujus Concilii inseruerunt, cum notis eruditissimis ejusdem Raderi, de collectione, versione & explanatione hujus octavæ Synodi quam optime meriti.

CAPUT III.

De Jure Synodali Novo.

Amplior fortassis, quam institutum postulet, hæc de Jure Synodali videri posset tractatio. Verum, cum res sit momenti sane maximi, atque ad apparatum Jurisprudentiæ, præsertim Canonicæ, comprimis pertinens, æqui bonique Lector, eruditionis æstimator, consulet, si cæptam telam proseqamur & Jus Synodale etiam *Novum*, in decem Occidentalibus Conciliis Oecumenicis propositum, subjungamus: Totum Jus Synodale sub unum velut aspectum daturi.

ARTICULUS I.

De Concilio Generali IX. Lateranensi I.

Pro

Reducenda Concordia iuter Sacerdotium & Imperium, propter Investituras turbata sub Callisto II. & Henrico V. Anno 1122.

SUM-

SUMMARIUM.

§. 1.
Synopsis Historica.

1. *Origo feudorum sæcularium in Germania,*
2. *Ecclesiasticorum, cum* Investitura *Cæsarea.*
3. *Usus in abusum & Simoniam degenerans, præsertim tempore Henrici IV.*
4. *Cui se opponit Gregorius VII. & Proceres Imperii.*
5. *Henricus Canusii supplex Pontifici: Mox recidit.*
6. *Unde abdicatur Imperio, electo Rudolpho.*
7. *Hoc mortuo Henricus Guibertum Antipapam excitat.*
8. *At fato suo infelici.*
9. *Instaurata discordia sub Henrico V. ratione* Investituræ, *intruso Burdino Antipapa, ac Paschali II. capto.*
10. *Tandem sub Callisto II. pax sancita, sopitaque tantisper Investiturarum controversia.*
11. *Conditiones pacis ex parte Imperatoris.*
12. *Conditiones ex parte Pontificis.*
13. *Crisis de isto bello Ecclesiastico, propter Investituras susceptо.*
14. *Vanæ Protestantium querelæ adversus Henricum V. quem ajunt, dimidium Imperii perdidisse.*
15. *Canones antiqui circa electiones Ecclesiasticas.*
16. *Per illos tamen nihil derogatum Privilegiis variorum Principum: Nec potestati Pontificiæ concedendi ejusmodi Privilegia.*

§. 2.
Canones Concilii.

17. *Concubinatus proscriptus.*
18. *Bellum Sacrum promulgatum.*
19. *Alienationes rerum Ecclesiasticarum vetitæ.*
20. *Finis Concilii pacem cum imperio sancire & confirmare &c.*

§. I.
Synopsis Historica.

Post Caroli M. & Ludovici Pii obitum, maximeque post extinctam per mortem Ludovici infantis Carolingicam stirpem Teutonicam, Provinciarum Præfecti, qui Duces, Marchiones, Comites appellabantur, Provincias, quas pro Imperatore administraverant, hæreditarii paulatim juris fecere, non quidem absoluti & independentis, sed feudalis, agnito nempe supremo ac directo Imperatoris dominio, cui homagium ac fidelitatis sacramentum præstiterunt, exhibitis etiam certis obsequiis in aula & militia. Sic filius successit patri, atque sub hisce conditionibus feudum regale ab Imperatore accepit; dictaque est solennis hujusmodi feudi acceptio *Investitura.*

1. Origo Feudorum sæcularium.

2. Ecclesiasticorum. Episcopi Germaniæ, sub Carolina jam stirpe temporalibus etiam administrationibus admoti, cum viderent Proceres propria jam facere, quæ alieno prius nomine administrarant, secuti exemplum, Episcopales urbes cum terra adjecta feudali pariter jure ab Imperatoribus acceperunt; aucta plurimum per Henricum Aucupem, Othonem M. Henricum Sanctum, aliosque subin Cæsares liberales Ecclesiarum fundatores, temporali Episcoporum & Abbatum potestate, reservato tamen consensu Cæsareo in electione, & jure dominii directi, ac potestate regalia feuda iis conferendi. Quæ collatio seu concessio per traditionem annuli & baculi Pastoralis fieri consueverat.

3. Usus in abusum ac simoniam degenerans. Hic usus toleratus aliquamdiu in magnum degeneravit abusum. Nam per eum factum est, ut non amplius libera esset Cleri electio, sed Episcopatus & Abbatiæ venales prostarent cuique concubinario & indignissimo, plus offerenti, imposita etiam pensione Ecclesiis.

Cumque nefanda hæc sacrorum nundinatio, labesque simoniaca Henrici IV. præsertim tempore adeo in Germania dominaretur, ut vix quinque essent Episcopi, qui absque simonia ad Episcopatum pervenerint, Gregorius VII. tandem efficax tanto malo adhibiturus remedium, quas diximus *Investituras*, occasionem velut simoniæ proximam, severe interdictas voluit: indignum etiam ratus, & Ecclesiasticæ libertati pugnans, quod Episcopi annulum & Pastorale pedum, quæ potestatis spiritualis sunt insignia, a laicali manu reciperent.

4. Cui cum se opponeret Gregorius VII. Monitus propterea a Gregorio Henricus Cæsar, cui jam depravato nundinatio illa simoniaca familiaris erat, cum Pontificiam authoritatem sperneret contumax, excommunicationis fulmine percussus est; quod tamen ipse in Pontificem per Episcopos, luxuria & simonia insignes, in conciliabulo Wormatiæ coacto, retorquere ausus est. At pessime insolenti hoc facinore rebus suis consuluit.

Ortæ turbæ. Nam cum Gregorius regni eum jure excidisse declarasset, populosque sacramenti religione exsolvisset, Imperii Proceres ei denuntiant, nisi intra anni spatium cum Pontifice rediret in gratiam, & Ecclesiæ communioni redderetur, statutum sibi esse de alio capite providere Imperio.

Cumque hac de causa comitia Imperii a Principibus jam essent Augustam indicta, atque Gregorius Papa ad ea jam iter iniisset, Henricus regni amittendi timore perculsus, ne annus præfixus elaberetur, in Italiam difficillimis itineribus advolans, *Canusii* vili omnino habitu ac nudis pedibus incedens, ad Pontificem tandem post triduum admissus, scelerum veniam petiit promissaque emendatione, & abjuratis investituris, impetravit, ab excommunicatione absolutus.

5. Henricus Canusii supplex.

Tempe-

Tempestate hac depulsa, exprobrantibus ei humilem adeo coram Gregorio abjectionem Longobardiæ Episcopis, simoniæ & concubinatus sordibus contaminatis, ad ingenium rediit, atque fractis, quæ juraverat, pactionibus, in Gregoriun insurgens, Forchemii ab Imperii Principibus est exauctoratus, electo in ejus locum *Rudolpho* Sueviæ Duce: qui tamen haud multo post altero in prælio cecidit, quamvis in utroque Victor. Henricus vero coacto Brixinæ conciliabulo, dejecturus Gregorium, *Guibertum* Ravennatensem Episcopum, hominem impium & excommunicatum, sub nomine Clementis III. creat pseudo. Pontificem; cumque Romam advolaret, eamque caperet, Duce Bullionio, feliciore postmodum Jerosolymæ expugnatore, subductus furori Gregorius Salerni haud ita multo post sancte obiit. Visus tunc quidem Henrico hostis prostratus: sed mox ab Urbano II diræ in perduellem renovatæ: & post mortem Urbani, cum obstinatum pectus cum cœlo luctans persisteret, a Paschali II. Sed maturus tandem pœnæ filiis propriis debellandus traditur, primum quidem Conrado, eo autem sublato, Henrico, Moguntiæ patrem adigenti, ut sceptrum poneret, profugum postea, exosum, ac egenum, miseriis suis obstinate immortuum Leodii, anno 1106. Capacem equidem imperii animam natura dedit: sed dotes infelix vertit in crimina. Regni annos 50. bellis implevit; tres procos imperii, tres Pontifices passus sacris fulminibns in se tonantes, duos filios in se pugnantes: bis corona exutus; sæpius a Saxonibus & Suevis bello appetitus: bis etiam acie cæsus: nunquam tamen tot malis se factus melior: quamquam aliqui pœnitentem obiisse scribant.

6. Abdicatus

7. Guibertus Antipapa.

8. Fata Henrici.

At necdum quies Ecclesiæ. Amavit in se ipso filius Henricus V. quod in patre odisse ac persequi visus est. Is siquidem, projecto licet patris cadavere, quod diris devotus obiisset, fatale mox bellum cum summo sacrorum Antistite restauravit: nam postquam in Germania præ-lusit, exercitu in Italiam trajecto, Paschalem II. magna veneratione eum excipientem Romæ, subito oppressum in castra sua abducit, & a captivo per vim extorquet jus *Investituræ*. At post ejus discessum a Paschali rescissa coacta pactio in Concilio Romano, urgentibus Cardinalibus & Episcopis, illigatusque anathemati Imperator, nisi male extorta ejuraret, maluitque Paschalis, ut Episcopi Germaniæ omnino restituant dominia sua ac bona temporalia, quam ut investituram a Cæsare accipiant.

9. Instaurati motus sub Henrico V.

Verum ille defunctus bello Saxonico, armatus Italiam repetiit: ubi post mortem Paschalis *Burdinum* Archi-Episcopum Bracharensem, patria Lemovicensem, Antipapam opposuit Gelasio II. in Galliam profugo, ibique paulo post demortuo.

10. Tandem pax.

Tandem sub Callisto II. pax dudum exul rediit. Burdinus captus Sutrii: Saxones denuo arma minitantes, Proceres turbarum pertæsi, expugnarunt Henrici animum, adnitente potissimum Adalberto Moguntinorum Archi-Præsule, Pontificis Legato ad Germaniæ Principes. Cum enim geminus exercitus prope jam stans congressurus videretur, duodecim utrinque viri delecti convenere tandem de pace, & tollendo pertinaci schismate.

11. Conditiones Cæsaris.

Incredibili cnm gaudio Papa accepit hoc nuntium, missisque illico tribus Cardinalibus Legatis in Germaniam, Wormatiæ conventus est habitus: ubi pax his utriusque partis conditionibus coaluit: & quidem ex parte Imperatoris:

Ego Henricus, DEI gratia Romanorum Imperator Augustus, pro amore Dei & S. Romanæ Ecclesiæ, & Domini Papæ Callisti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo & Sanctis ejus Apostolis Petro & Paulo, sanctæ Catholicæ Ecclesiæ omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis fieri electionem & liberam consecrationem, possessiones & regalia S. Petri; quæ a principio hujus discordiæ usque ad hodiernum diem ablata sunt, quæ habeo, eidem S. Romanæ Ecclesiæ restituo, quæ autem non habeo, ut restituantur fideliter juvabo. Possessiones etiam omnium aliarum Ecclesiarum & Principum, & aliorum tam Clericorum quam Laicorum, consilio Principum & justitia, quæ habeo, ut reddantur, fideliter juvabo; & do veram pacem Domino Papæ Callisto, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & omnibus, qui in parte ipsius sunt, vel fuerunt: & in quibus S. Romana Ecclesia auxilium postulaverit, fideliter juvabo.

12. Conditiones papæ.

Ex parte vero Pontificis: *Ego Callistus, Servus servorum Dei, tibi dilecto Filio Henrico, Dei gratia Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Episcoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præsentia tua fieri absque simonia & aliqua violentia; ut si quæ inter partes discordia emerserit, Metropolitani & Provincialium consilio vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per sceptrum a te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Ecclesiam Romanam pertinere noscuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat: ex aliis vero partibus imperii consecratus, infra sex menses regalia per sceptrum ad te recipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, secundum officii mei debitum, auxilium meum præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qui in parte tua sunt, vel fuerunt, tempore hujus discordiæ.*

Hæ pacis conditiones, utrinque initæ, propter innumeram populi multitudinem in publico campo ad Rhenum sunt lectæ, ac mutuo extraditæ,

ditæ. Tum vero Lambertus Cardinalis, Ostiensis Episcopus, primus ex Legatis, Imperatorem cum exercitu ejus, omnibusque eidem adhærentibus, Pontificis nomine ab anathemate absolutos in Ecclesiæ communionem recepit.

Ut autem hæc sacerdotium inter & Imperium concordia firmius persisteret, conventum est, ut Papa universale indiceret Concilium, in quo a toto orbe Catholico confirmaretur. Indictum proin est a Callisto *Concilium generale Lateranense I.* in quo unanimi consensu 300. & ultra Episcoporum, concordata, Wormatiæ inita, sunt approbata & confirmata: declaratis simul omnibus Burdini Pseudo-Pontificis actis irritis.

Mirari hic profecto subit, quomodo fieri potuerit, ut controversia ista de Investituris tantas, tam diuturnas, tamque cruentas excitare potuerit tragœdias. Non enim persuadere mihi possum, ut credam, voluisse Imperatores Catholicos, simoniam aut sacrorum nundinationem fieri licitam: neque voluisse eos per traditionem baculi & annuli spiritualem Episcopis potestatem conferre. Sed neque credere possum, voluisse Pontifices omni potestate etiam temporali quoad investituras privatos Imperatores, liberalissimos Ecclesiarum, Episcopatuum & Abbatiarum fundatores, ut nullum omnino jus sibi reservare potuerint, cum jus Patronatus SS. Canones Laicis etiam ab antiquis temporibus concedant. 13. Crisis de isto bello Ecclesiastico.

Usi fuissent initio moderamine, hac in pace invento, ut loco annuli & baculi Imperator per sceptrum feuda regalia Episcopis & Abbatibus contulisset, nunquam opus fuisset tanta collisione Sacerdotii & Regni. Quid enim interesse poterat Cæsaris, an per hoc vel illud instrumentum, tanquam signum concessi feudi, eos in fidem, & ad clientelare obsequium reciperet? & quid obesse poterat Romanæ Ecclesiæ, quod Imperatores Episcopis Germaniæ ampla bona temporalia in feudum elargirentur, requisitis ac reservatis sibi iis, quæ feudi naturam consequuntur, nec statum Ecclesiasticum dedecent? Unde non video, cur alia ex ratione Gregorius VII. aliique post ipsum Pontifices tantopere investituris se opposuerint, nisi quod sint experti ex hoc fonte, sæculi corrupti vitio, promanasse simoniacas illas nundinationes, & indignorum intrusiones in Ecclesiarum sacraria, adempto ferme penitus Clericis electionum arbitrio.

14. Vanæ Protestantium querelæ.

Sed neque video, qua veritate scribere possint Protestantes, Henricum V. dimittendo investituras Ecclesiasticorum, dimidium amisisse Imperii: nam imprimis falsum omnino est, quod investituras dimiserit: has enim super temporalibus feudis Callistus Papa Imperatori concessit: *Electus autem Regalia per sceptrum a te recipiat.* An mutando cæremoniam annuli & pedi in usum sceptri dimidium Imperii amisit? profecto abjecte nimium sentiunt de Majestate Imperii, qui ita scribunt. Et quid conveni-

venientius Imperatori, usus sceptri, an Pastoralis baculi? utinam non magis circumscripsissent Protestantes potestatem Imperatoris, gestis tot cruentis adversus eundem bellis, ut quod vellent, extorquerent.

Neque dicere possunt, amisisse tunc Cæsarem jus conferendi pro libitu Episcopatus & Abbatias quoad potestatem spiritualem, per annulum & pedum significatam. Nam potestatem illam spiritualem nunquam habuerunt Imperatores, neque arrogarunt sibi unquam Constantinus M. Gratianus, Valentinianus, Theodosius, Arcadius, Honorius, Carolus M. Ludovicus Pius, Othones, Henricus Sanctus, aliique vere Catholici Cæsares. Imo ne quidem primis 300. annis, quibus sub Ethnicorum tyrannide pressa gemebat Ecclesia, Episcopi ab Imperatoribus sunt constituti, sed a Clero electi, præsente & assistente populo. Tum vero crescente fidelium multitudine ad solum Clerum potestas illa est devoluta: his etiam numero auctis ad Metropolitanum & Comprovinciales Episcopos, vel ad primarios ex Clericis, pro diversitate temporum & circumstantiarum.

15. **Canon circa electiones.**

Unde etiam Canone 3. Concilii Nicæni II. sic decernitur: *Omnis electio Episcopi, Presbyteri & Diaconi a Magistratibus facta maneat irrita, juxta Canonem* (Apostolorum 31.) *expresse dicentem: Si quis Episcopus sæcularibus Magistratibus usus, per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur & segregetur, & omnes, qui cum eo communicant. Oportet enim eum, qui est promovendus ad Episcopatum, ab Episcopis eligi, quemadmodum a sanctis Patribus Nicææ decretum est in Canone* (quarto) *qui dicit: Episcopum oportet maxime quidem ab omnibus, qui sunt in Provincia, constitui, si autem hoc difficile fuerit, tres omnino eodem convenientes, iis quoque, qui absunt, suffragium ferentibus, & assentientibus per litteras, tunc facere electionem: eorum autem, quæ a se fiunt, confirmationem in unaquaque Provincia dari Metropolitano.* Ita Concilium Oecumenicum Nicænum II. citans Nicænum I. & Canonem Apostolicum adhuc antiquiorem.

Consonat Canon 22. Concilii Constantinopolitani IV. Generalis VIII. qui ex versione Anastasii ita habet: *Promotiones atque consecrationes Episcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac decreto Episcoporum Collegii fieri, sancta hæc & universalis Synodus definit & statuit; atque jure promulgat, neminem Laicorum Principum vel potentum semet inserere electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuslibet Episcopi: ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio.*

Et post pauca: *Quisquis autem sæcularium Principum & Potentum, vel alterius dignitatis Laicus adversus communem & consonantem atque Canonicam electionem Ecclesiastici ordinis agere tentaverit, anathema sit, donec obediat & consen-*

ſentiat in hoc, quod Eccleſia de electione ac ordinatione proprii Præſulis ſe velle monſtraverit.

Qui Canones cum a nemine erudito ignorari poſſint, in medio relinquo, an Proteſtantes quidam ex inſcitia, an ex ſpiritu mendacii ſcribant, primum fuiſſe Gregorium VII. qui poteſtatem Epiſcopos eligendi Imperatoribus negarit. 16. Non derogatum Privilegiis Principum.

Per Canones tamen iſtos tantum interdicitur, ne Principes Epiſcopos pro arbitrio ejiciant, aliosque intrudant, ut contigit in caſu Ignatii depoſiti, & Photii ſuffecti, & ne, ſecluſo privilegio Apoſtolico, Epiſcopos pro lubitu conſtituant, tanquam jure regali hanc poteſtatem haberent. Unde nequaquam reprobatur jus inveſtituræ in feudis & bonis temporalibus, quale in Conventu Wormatienſi, ac dein in Concilio Lateranenſi Imperatoribus fuit conceſſum, cum jure præſentiæ in electionibus, & ſi quæ diſcordia inter partes emerſerit, ſaniori parti aſſentiendi abſque ſimonia & violentia.

Neque derogatum eſt poteſtati ſummorum Pontificum Principibus, aliisque ſæcularibus concedendi jus patronatus, nominandi, & præſentandi Epiſcopos & Abbates, a ſuperiore Eccleſiaſtico inſtituendos (prout conceſſum pluribus Principibus, & nominatim per concordatum inter Leonem X. & Franciſcum I. Galliæ Regem initum) aut Imperatori concedendi jus primarum precum &c.

Imo non raro ipſos etiam ſummos Pontifices nominandi Imperatoribus eſt conceſſa poteſtas extraordinaria ac veluti delegata, tum præcipue, cum libera eorum electio violentis partium ſtudiis eſt turbata, aut ſchiſma fatale pertimeſcendum fuerat, ut contigit tempore Henrici III. quo Tuſculani Comites homines indignos ſæpius intruſere. Tum enim ad Imperatorem, ſupremum Eccleſiæ Advocatum ac Protectorem eſt recurſum, ut ipſe dignum aliquem nominet, ac proponat, qua ratione factum, ut plures ex inclyta natione Germanica inſignes viri ad Sedem Apoſtolicam ſint evecti.

Cæterum concordia, per Concilium Lateranenſe cum Henrico V. inita, non adeo firma fuit, ut ſubſequentibus temporibus non recruduerit, præſertim ſub Fridericis, primo & ſecundo, colliſo rurſus Imperio cum ſacerdotio: donec tandem ſub Auguſtiſſimæ Domus Auſtriacæ Imperatoribus ſicut Imperio, ſic etiam Eccleſiæ pax alma rediit, poſito per Rudolphum I. fundamento, per Fridericum vero tertium, erectis concordatis Germaniæ, perfecto opere.

§. II.

Canones Concilii.

Editi in Concilio Lateranensi I. 22. Canones, quorum multos Gratianus Decreto suo inseruit.

In 1. vetantur simoniacæ promotiones & consecrationes.

2. Nullus fiat Præpositus aut Decanus, nisi sit Presbyter.

17. Cœlibatus. 3. Innovatur Canon Nicænus, quo contubernium cum concubinis aut uxoribus penitus interdicitur Clericis. *Multum invaluerat concubinatus tunc temporis, præsertim in Germania & Longobardia, unde Episcopi ejusmodi & Presbyteri uxorati Antipapis adhærere solebant, qui labem illam permittebant.*

4. Laici de Ecclesiasticis rebus non disponant.

5. Consanguineorum matrimonia, Divinis humanisque legibus contraria, contrahentes reddunt infames.

6. Burdini Antipapæ ordinationes declarantur irritæ.

7. Sine consensu Episcopi nemo conferat curam animarum.

8. Nemo Beneventum invadat.

9. Excommunicati a suis Episcopis ab aliis non recipiantur in communionem.

10. Nemo Episcopum consecret, nisi canonice electum. Secus uterque deponatur.

18. Bellum sacrum. 11. Conceduntur indulgentiæ profecturis Jerosolymam ad Bellum sacrum: & bona eorum in tutelam Romanæ Ecclesiæ recipiuntur, lato in invasores anathemate.

12. Peregrinorum bona non invadantur.

13. Pœnam excommunicationis statuit in eum, qui pertinaciter treugam, seu inducias ab Ecclesia indictas violat.

14. Oblationes Ecclesiis factas a Laicis auferri vetat.

15. Falsarii monetæ excommunicantur.

16. Romipetæ non molestentur.

17. Religiosi Chrysma, oleum infirmorum, consecrationes altarium, ordinationes Clericorum ab Episcopis accipiant. Externos oleo non inungant.

18. Parochi constituantur ab Episcopis, hisque respondeant de cura animarum. Decimas & Ecclesias non recipiant a Laicis sine consensu Episcoporum.

19. Confirmatur facultas, a Gregorio VII. Religiosis concessa faciendi servitium Episcopis.

20. Ana-

20. Anathema fertur in eos, qui Ecclesiis, Clericis, Religiosis, eorumque bonis molestiam intulerint.

21. Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Religiosis concubinas habere, seu matrimonia contrahere omnino interdicit: contracta dissolvantur, & contrahentes secundum Canones puniantur.

22. Alienationes exarchatus Ravennatensis, omnesque universim 19.
aliorum etiam bonorum Ecclesiasticorum irritæ declarantur: ordinatio- Alienationes.
nes item, sine communi Clericorum illius Ecclesiæ consensu, aut per simoniam factæ. *Intelligendum hoc sensu, supra explicato, ordinationes videlicet illas esse illicitas, probibito omni usu, executione & exercitio ordinum, sic susceptorum.*

Hi sunt Canones Concilii Lateranensis I. quorum plures, ut dixi Gratianus, qui hoc sæculo vixit, in Decretum transtulit. Sic

Primus habetur	1. *q.* 1. *c.* 10.
Secundus ...	*dist.* 60. *c.* 2.
Tertius ...	*dist.* 27. *c.* 8.
Quartus ...	16. *quæst.* 7. *c.* 25.
Quintus ...	35. *q.* 2. *c.* 2.
Septimus ...	16. *q.* 7. *c.* 11.
Decimus ...	*dist.* 62. *c. ult.*
Decimus quartus ...	10. *q.* 1. *c.* 14.
Decimus sextus ...	24. *q.* 3. *c.* 33.
Decimus septimus ...	16. *q.* 1. *c.* 10.

Citantur autem isti Canones a Gratiano sub nomine Calixti II. reliqui autem in Gratiani decreto citantur sub nomine Urbani II. desumpti ex collectione Anselmi.

Ex quibus colliges, finem primarium hujus Concilii fuisse, ut confirmetur concordia inter Sacerdotium & Regnum, & terminetur discordia 20. Fines concilii.
circa investituras, in Germania præcipue & Anglia per multos annos, tantos inter tumultus, agitata. Alter finis erat, tollere vitium simoniæ & concubinatus Sacerdotum, temporibus illis passim grassatum. Tertius finis erat expeditio nova adornanda pro recuperanda ex integro terra sancta: in qua Godefredus Bullionius Jerosolymam jam expugnaverat.

ARTICULUS II.

De Concilio Generali X. Lateranensi II.

Contra

***Petrum Leonis Antipapam, Hæreticos Petrobusianos & Arnaldistas sub Innocentio II. & Lothario II. Anno* 1138.**

SUMMARIUM.

§. I.

Synopsis Historica.

1. *Intrusi Antipapæ frequentium causa schismatum.*
2. *Sæculo tertio Novatianus intrusus.*
3. *Sæculo quarto Felix & Ursicinus. Sæculo 5. Eulalius & Laurentius.*
4. *Sæculo 6. Dioscorus & Vigilius.*
5. *Sæculo 7. Theodorus & Paschalis.*
6. *Sæculo 8. Constantinus.*
7. *Tum vero sub finem sæculi noni ac decimo omnium luctuosissima Ecclesiæ facies.*
8. *Sedes Pontificia violentiæ infelix præda.*
9. *Illibata tamen semper fidei morumque doctrina,*
10. *Manifesto Divinæ Providentiæ argumento.*
11. *Unde frustra Novatores nobis objiciunt aliquorum Pontificum malos mores.*
12. *Joannes XII. opem Othonis I. adversus tyrannos implorat.*
13. *Imperator ab eo salutatus & coronatus. At deficiente Joanne ad Lambertum, per eundem Othonem Leo VIII. Antipapa eidem est oppositus.*
14. *Sub Othone II. intrusus Bonifacius. Otho III. vero Gregorium V. eligi curavit, & adversus Antipapam a Crescentio intrusum protexit.*
15. *Cum tempore Henrici III. tres Pontifices simul diversas Romæ regiones & Ecclesias tenerent, Imperator Clementem II. curavit eligi, & post eum plures Germanos, insignes viros, eosque contra Tusculanos Comites protexit.*
16. *Henricus IV. Alexandro II. Cadaloum Antipapam opposuit:*
17. *Gregorio VII. vero Guibertum.*
18. *Henricus V. Gelasio II. Burdinum.*
19. *Sub Lothario Cæsare Petrus Leonis, & alius quidam sub nomine Victoris IV. intrusus, at opera S. Bernardi Innocentio II. legitimo Pontifici se subjecit.*
20. *Ad penitus extinguenda schismata indictum hoc Concilium; uti etiam ad condemnandam hæresin Petri de Bruis; & Arnaldi Brixiensis.*
21. *Summa Canonum hujus Concilii.*

§. I.

§. I.

Synopsis Historica.

Uti fatale propter *Investituras* dissidium, ita sæpius varii Pseudo-Pontifices turbarunt Ecclesiæ pacem, eamque in tristia non raro schismata discidere. Et nescio, an quidquam Ecclesiæ funestius. Persecutiones tyrannorum fæcundarunt agrum Ecclesiæ, rigante illum Martyrum sanguine. Hæreses putrida membra absciderunt. At schismata in ipsa Ecclesiæ viscera grassata, dum membra cum capite colliderent, totam corporis compagem deplorandum in modum concusserunt. 1. Schismata propter Antipapas.

Signum prætulit reliquis sæculo tertio *Novatianus*, Romanus Presbyter, a *Novato* Episcopo Africano, *Felicissimi* infelicis Presbyteri fautore, in sedem Romanam intrusus contra Cornelium Papam, electum legitime; primus Antipapa, non tantum Schismaticus, sed etiam hæreticus, ut qui doceret, lapsos in fide, ut ut pœnitentes, recipiendos non esse. 2. Novatianus.

Quarto sæculo præter *Felicem* pro Liberio intrusum, & post hujus lapsum, (saltem præsumptum) ab Ecclesia acceptatum, adversus Damasum insurrexit *Ursicinus* Diaconus, magna quorumdam violentia intrusus. 3. Felix. Ursicinus.

Quintum vidit duos pseudo-Pontifices, *Eulalium* nempe Romanum Archidiaconum, a minore Cleri parte contra Bonifacium electum. Honorius ipse Imperator, Symmachi urbis Præfecti litteris deceptus, initio adhæsit Eulalio, & Bonifacium urbe pelli præcepit. At melius edoctus vices mutavit, depulso Eulalio. Alter erat *Laurentius*, Symmacho legitime electo a quibusdam pecunia corruptis subintroductus; imploratur, ne Ecclesia schismate scindatur, Theodoricus Rex Italiæ, qui pro Symmacho prius, & majori suffragiorum numero electo tulit sententiam. Eulalius. Laurentius.

Sexto sæculo, præter *Dioscorum* quemdem Bonifacio II. oppositum, paucosque intra dies mortuum, *Vigilius* a Theodora, Justiniani conjuge, Sylverio per Bellisarium relegato, intrusus, post mortem Sylverii, ultro cedens Papatu, liberis Cleri suffragiis eligitur: strenue resistens inde malesanis Theodoræ conatibus, cujus ante favore intrusus fuerat. 4. Dioscorus. Vigilius.

Septimo S. Sergius invitus adeptus est, quod ambiebant *Theodorus* & *Pascalis*; ille æquior facile cessit, hic pertinacior monasterio includi debuit. 5. Theodorus. Pascalis.

Octavo, mortuo Paulo I. per 13. menses sedes vacavit; quia *Constantinus* quidam intrusus fuerat: quo tamen brevi in pœnam exarescente legitime electus est Stephanus IV. 6. Constantinus.

Tum vero sæculo nono finiente, ac decimo luctuosissima multo Ecclesiæ facies: intrusis non raro profana potestate in Sedem sanctissimam sceleratis hominibus; quin (quod dictu fœdum atque horrendum) scortis etiam 7. Luctuosus Ecclesiæ status.

iam ac meretricibus sacratissima per orbem dignitas deberi debuit. Mali origo Tusculani Comites; ac præsertim Adalbertus ejusque conjux Theodora, cum propudiosa sua sobole gemina, Marozia & Theodora; quarum libidinis Roma facta est præda, & tyrannicæ dominationis infelix spolium.

Sergius. Bonifacius.

Et primo quidem contra Formosum intrudere conati sunt *Sergium*, Maroziæ procum. Tum vero *Bonifacius* sanctam Sedem invasit; hunc post 15. dies Stephanus VI. Tusculanorum armis dejecit, qui vel in cadaver Formosi furorem exercuit, quod is Arnulphum Imperatorem adversus Lambertum aliosque tyrannos (qui post Caroli Crassi mortem Italiæ Regnum invaserant ac lacerarant) in Italiam accivisset, & Imperatorem coronasset. Verum Stephanus meritas brevi violentiæ pœnas dedit, anno sequenti in carcerem conjectus & strangulatus.

8. Romana Sedes violentiæ spolium.

Post brevem deinde Pontificatum Theodori II. Joannis IX. Benedicti IV. & Leonis V. laudabilium admodum Pontificum, *Christophorus* se intrusit conjecto in carcerem Leone V. ibique haud multo post mortuo, Christophorum Sergius dejecit, factione Tusculana prævalente.

Hic est ille Sergius, qui jam ante octo Pontifices Sedem Apostolicam invadere tentaverat, cum Formosus eligeretur: unde hostem in eundem capitalem professus, acta illius, a pluribus Pontificibus optimis approbata, rescidit ad exemplum Stephani VI. Tusculanæ pariter factionis homo: mortuo vero Christophoro Pontifex agnitus, sub nomine Sergii III. filium reliquit ex famosa illa Marozia, Adalberti Tusculani Comitis potentissimi filia; sub nomine Joannis XI. intrusum postea a matre Marozia: quæ Joannem X. in carcere suffocaverat. Sed & Joannes XI. cum impura & impia matre ab Alberico fratre suo Pontificatu dejectus in carcere obiit. Hujus postmodum Alberici Comitis Tusculani filius suorum armis Sedem Pontificiam occupavit 18. annorum juvenis, nomenque Joannis XII. assumpsit.

Hos tamen contra SS. Canones intrusos Romanæ Ecclesiæ Præsules Ecclesia agnovit acceptavitque, acceptatione sua supplens defectus electionis Canonicæ: satiusque ducens, malos etiam homines ac male obtrusos tanquam veros Pontifices agnoscere, quam iis se opponendo funesto Ecclesiam schismate scindere; mirumque sane, & Divinæ providentiæ opus singulare, decimo illo corruptissimo tyrannidis sæculo nullam omnino hæresin emersisse, quæ alias omnium sæculorum fastos infecerat. Nec minus ejusdem, Ecclesiæ suæ assistentis, providentiæ argumentum fuit, quod scelerati etiam Pontifices in iis, quæ ad Ecclesiam in spiritualibus gubernandam pertinuerant, nihil unquam perversi dogmatis sparserint; quin multa laudabilia ordinarint, ut ex eorum, ac nominatim Joannis X. & Sergii III. epistolis constat.

9. Illibata tamen semper fide.

Pro-

Profectò hæc bene perpendenti vel ipsi mali Pontifices, per sæcularem tyrannidem intrusi, & ab Ecclesia ad eventandum majus malum acceptati, fortissimum argumentum suppeditant, non tantum Ecclesiam, sed ipsos etiam summos Pontifices ex cathedra loquentes, seu Ecclesiam circa fidem aut mores instruentes Divino munere, in S. Evangelio tam sancte promisso, esse infallibiles: ut adeo Novatores Pontificum Romanorum vitiis omnes ferme pagellas suas conspurcantes, eaque in immensum adaugentes, prudenti, omniaque rite perpendenti intellectui non aliud judicium possint ingerere quam aliud esse hominem, aliud Christi Vicarium, illoque sibi malo, hunc bonum esse Ecclesiæ: signante se patientius Numine in malo licet homine, bono tamen Pontifice.

Neque hæc mea est animadversio, sed illius doctrina, qui dixit: *super Cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi: Quæcunque dixerint vobis, servate & facite; secundum opera vero eorum nolite facere.* Ipsa sanctissima Sacræ Scripturæ oracula per eos etiam homines placuit Deo nobis proponere, qui non semper fuerunt boni. Quis nescit Davidis, Salomonis &c. scelera? Ipsos Apostolos, alios dubitantes, alios incredulos, alios negantes, omnes fugientes legimus. Est hæc Numinis providentia, qui vel ex persecutore vas electum novit facere. Divinos inter satus crescere nonnunquam finitur infelix lolium. Plerosque Sacrorum summos Antistites invenimus bonos, integritate, virtute, constantia, probitate, martyrio, Sanctitate conspicuos: Horum intuere ideas, & sectare exempla: malignæ mentis est, tot pulchras præterire Imagines, & non nisi deformes suis & alienis oculis objicere, aut potius haud bona fide studiose eas deformare, ut deformes appareant. Est sane, quod homines isti domi expurgent. Quis unquam Novatorum, quos sectantur, probam castamque vitam duxit? Nota sunt nimium rupta sacra fœdera, spurcitiæ sacrilegæ, gentes integræ in tot bella armatæ collisæque; & tamen non erant custodes duntaxat eorum, quæ acceperunt, ut Romani Pontifices, sed speciosi, si superis placet, Reformatores Christi Ecclesiæ, prævalentibus inferorum portis de petra sua excussæ ac prostratæ.

10. Assistens Providentia.

11. Nil prodest Novatoribus malos fuisse Pontifices.

Cæterum turbæ illæ Romanæ ortæ potissimum sunt post mortem Arnulphi Imperatoris, tempore Ludovici IV. Conradi I. Henrici I. quos Itali non agnoverant Imperatores, sed proprios sibi elegerant, factionibus per Italiam sus deque vertentibus omnia.

Quare fessis tandem tyrannide rebus Italiæ, *Joannes XII.* (Alberti comitis Tusculani Filius, qui primus Pontificium nomen mutavit, Octavianus antea dictus) ad Othonem I. Germaniæ Regem respexit, ejusque adversum Tyrannos opem imploravit.

12. Joannes XII.

Otho,

13. Otho. Otho, trajecto in Italiam valido exercitu, domitis invasoribus, Romæ exceptus, Imperator a Joanne est salutatus & coronatus: Atque ut vices rependeret, perpetuam Sanctæ sedi protectionem addixit, confirmatis novo diplomate Pipini & Caroli M. donationibus, Romanæ Ecclesiæ factis novisque adjectis.

Leo VIII. Verum Joannes Papa, homo versatilis, ad hostes Othonis deficiens, in Conciliabulo Romæ coacto, præsente Imperatore, depositus est suffecto in ejus locum Romano Presbytero, sub nomine *Leonis VIII.* Factum pessime. Licet enim Joannes fidem datam fregerit, & alias etiam (ut equidem assentator quidam Othonis sub mentito Luitprandi nomine scribit) homo fuerit nefarius, admodum juvenis factione Tusculana intrusus; quia tamen a tota per orbem Ecclesia fuerat acceptatus, deponi non potuit: nullumque est dubium, quin Leo VIII. fuerit Antipapa. Mortuo Joanne XII. electus est Benedictus V. qui adnitente Pseudo-Pontifice Leone VIII. sede dejectus, Hamburgum est deportatus, ubi pie vitam duxit ac finiit, electo post ejus & Leonis mortem Joanne XIII. postea in carcerem conjecto a suis Romanis, ab Othone propterea multatis.

14. Bonifacius. Mortuo Othone I. cum Itali quidam, Cincio duce, ætatem Othonis II. spernerent, tumultuari rursus cœperunt. Nam Benedicto VI. strangulato, intrusus est *Bonifacius* quidam, qui Vaticana Basilica direpta Constantinopolim profugit: Electo vero Pontifice Benedicto VII. eo vero defuncto impius Bonifacius, Constantinopoli redux, occiso Joanne XIV. rursum se intrusit, duorum Pontificum parricida.

Cumque deinde Joannis XV. tempore Crescentius Romanus tyrannidem exerceret, Otho III. in Italiam movit, ac mortuo Joanne *Brunonem* affinem suum Pontificem eligi curavit, sub nomine *Gregorii V.* (cui institutionem septemviratus plures tribuunt) at Crescentius Placentinum Episcopum sub nomine *Joannis XVI.* Antipapam eidem opposuit; ab Othone mutilatum postea cum ignominia, interfecto Crescentio.

15. Tres simul Pontifices. Sub Imperatoribus Henrico II. & Conrado II. utcunque Ecclesia ab Antipapis fuit libera. Nisi quod Benedictus VIII. a Gregorio quodam pulsus, ab Henrico Sancto est restitutus. At tempore Henrici III. novum rursus schisma erupit: Nam Benedictus IX. Alberici Comitis Tusculani Filius homo nefarius, in sedem Apostolicam intrusus, receptus tamen est ab Ecclesia metu majoris mali. Romani morum ejus pertæsi Antipapam *Sylvestrum III.* substituunt. Benedictus IX. cum omnibus exosum se videret, accepta pecunia, Pontificatu se abdicavit, electo in ejus locum Gregorio VI. At cum Benedicto rursus se intrudente, tres in diversis urbis regionibus pro Pontificibus se gererent, Imperatore Italiam ingresso Gregorius VI. in Concilio Sutrino, ut pacem Ecclesiæ conciliaret, Gregorii

Naz.

Naz. exemplo, jure suo cessit; electusque est Clemens II. Saxo, Bambergensis Episcopus, *Suidgerus* ante nominatus, quo altero anno demortuo, cum Benedictus factione Tusculana se rursus vellet intrudere, Imperator Popponem, Bavarum, Brixinensem in Tyroli Episcopum Romam misit, ubi Pontifex electus est ac Damasus II. appellatus; cui post 23. dies successit Bruno Lotharingus, Tullensis Episcopus, sub nomine Leonis IX. atque huic Victor II. Gebhardus antea dictus, Eustettensis Episcopus.

Sub Henrico IV. a Cardinalibus libere electus est Stephanus IX. Abbas Cassinensis, Lotharingiæ Ducis Frater, vir Sanctissimus. Post ejus mortem Sacram Sedem invasit *Mincius*, qui Benedictus X. dici voluit. At ubi vidit legitime electum Gerardum, Episcopum Florentinum, sub nomine Nicolai II. accedente etiam consensu Henrici IV. Imperatoris, insignia Pontificia deposuit.

Gravius schisma exortum est, cum mortuo Nicolao a Cardinalibus electus consecratusque est Alexander II. Nam Henricus IV. Imperator ægre ferens, absque Legatorum suorum præsentia hæc acta, *Cadaloum*, Parmensem Episcopum, hominem impium, sub nomine Honorii II. ab Episcopo Mediolanensi & Vercellensi eligi curavit, ejusque electionem in Conciliabulo Basileæ habito confirmavit. Sed ope Annonis Episcopi Coloniensis receptus Alexander, damnatusque Cadalous: qui Romam armatus ingressus, victus est, ac postea misere periit: Alexandro etiam in Concilio Mantuano approbato. 16. Cadalous.

Alexandro Cardinalium suffragiis subrogatus est Hildebrandus, Gregorii VII. nomine assumpto, cui postea, ut alias memoratum, Henricus *Guibertum* Antipapam opposuit, Clementem III. dictum: qui Bennonem, mendacissimum scriptorem, aliosque Cardinales nominavit. 17. Guibertus.

Recruduit schisma, cum opera Henrici V. Gelasio II. Pontifice intrusus est Antipapa Mauritius *Burdinus*, Gregorii VIII. nomine usurpato. 18. Burdinus.

Denique cum Calistus II. & Honorius II. Gelasii successores absque Antipapis gubernassent Ecclesiam, a majori Cardinalium numero electus est Innocentius II. a minori vero parte *Petrus Leonis*, qui Anacletus II. dici voluit, ac urbe vi occupata, Innocentium legitimum Pontificem in exilium ejecit; quem tamen, ab omnibus Principibus (excepto Rogerio Siciliæ duce) agnitum, studio, industria & eloquentia S. Bernardi, Lotharius piissimus Imperator cum exercitu ingressus Italiam restituit. At Petro Leonis mortuo Schismatici alium quemdam sub Victoris IV. nomine obtrudere conabantur. Verum is a S. Bernardo, hujus diuturni schismatis debellatore invictissimo, persuasus, Innocentio Pontifici se subjecit. 19. Petrus Leonis.

Hæc breviter placuit prænotare, occasione Concilii Lateranensis II. quod ad extinguendum penitus schisma contra Antipapas est indictum ab Innocentio II. & a mille ferme Episcopis celebratum.

20. Hæretici. Verum quia non tantum Pseudo-Pontifices turbarunt pacem Ecclesiæ, sed etiam hæretici, videlicet *Petrus de Bruis*, hujusque discipulus *Arnaldus Brixiensis*, qui dicebant, baptismum non prodesse parvulis, templa esse destruenda, confringendas cruces &c. ideo contra istos etiam in hoc Concilio est actum; & primo quidem rescissa sunt acta Pseudo-Pontificum: deinde damnati hæretici memorati: ac denique pro restauranda Ecclesiæ disciplina, per tot schismata collapsa, editi 30. Canones.

§. II.

Summa Canonum.

21. Primo, simoniace ordinatus deponatur.

2. Pro beneficiis & rebus sacris nihil detur aut exigatur.

3. Excommunicatum a suo Episcopo nullus recipiat.

4. Si Clerici propter indecentem habitum ab Episcopo moniti non emendentur, deponantur.

5. Mortui Episcopi bona nemo diripiat, sed Ecclesiæ & successori asserventur.

6. Subdiaconi, Diaconi & Presbyteri uxorati, aut concubinarii beneficiis priventur.

7. Nemo illorum Missas audiat.

8. Neque Moniales nubant.

9. Monachi & Canonici Regulares ne legibus Juris civilis aut Medicinæ discendæ temporalis lucri gratia se applicent.

10. Laici non possideant decimas.

11. Securitas publica omnibus præstetur.

12. Treuga sedulo observetur.

13. Usurarii sint infames: & nisi resipuerint, Christiana careant sepultura.

14. Prohibentur feriæ illæ, quibus gladiatores congredi solebant.

15. Excommunicantur Clericorum percussores, neque Episcopus eos absolvat, nisi mortis urgente periculo. Statuitur asylia Ecclesiæ & Cæmeterii.

16. Ecclesiastica beneficia ne sint hæreditaria.

17. Matrimonia consanguineorum vetantur.

18. Incendiariis statuuntur pœnæ,

19. Quas Episcopus non relaxet.

20. Relicto tamen jure Regibus & Principibns eos pariter puniendi.

21. Fi-

21. Filii Presbyterorum a ministerio altaris arcentur.

22. Falsa pœnitentia non admittenda: & quænam illa sit?

23. Tanquam hæretici damnantur, qui Eucharistiam, Baptismum parvulorum, Sacerdotium, aut matrimonium reprobant.

24. Nullum pretium exigatur pro oleo sacro & sepultura.

25. Beneficium Ecclesiasticum ne recipiatur de manu laici: recipiens autem eo privetur.

26. Monialis ne in privatis ædibus habitet.

27. Moniales ne cum Monachis aut Canonicis in eodem choro ad psallendum conveniant.

28. Defuncto Episcopo Ecclesia ne ultra tres menses vacet. Neve excludantur Religiosi ab electione.

29. Ballistariorum & sagittariorum ars inter Christianos sub excommunicatione prohibetur.

30. Ordinationes a Petro Leonis aliisque schismaticis factæ declarantur irritæ.

ARTICULUS III.

De Concilio Generali XI. Lateranensi III.

Sub

Alexandro III. & Friderico I. pro Reformatione Ecclesiastica disciplinæ, regulanda electione Pontificis, & contra hæreses Waldensium & Albigensium anno 1179.

SUMMARIUM.

§. I.

Synopsis Historica.

1. *Rogerius schismatum fautor tandem agnoscitur Rex: & qua conditione.*
2. *Romani cogitant antiquam reipublicæ Romanæ formam reducere.*
3. *Origo discordiarum Friderici I. cum Adriano IV.*
4. *Offensus Cæsar propter picturam, epistolam, & negatas in Italia investituras Episcoporum.*
5. *Quare adhæret Octaviano Antipapæ contra Alexandrum III.*
6. *Dein Guidoni.*
7. *Manuel offert Alexandro auxilia contra Fridericum, qui Romam capit, fugiente Pontifice.*
8. *Cæsar tertium Antipapam suscitat.*
9. *At fœdere inter Pontificem, Venetos, civitates Longobardiæ, & Regem Siciliæ inito, terra marique adeo cæsus est, ut pacem petere coactus fuerit.*
10. *Conditiones propositæ.*

11. *Pax conclusa Venetiis.*
12. *Fabulæ de calcato Cæsaris collo.*
13. *Landino, quarto Antipapa Alexandro III. se subjiciente extinctum tandem schisma 20. annorum.*
14. *Ut collapsa interim restituantur, indictum Concilium.*

§. 2.
Summa Canonum.

15. *Regulatur electio Pontificis, requirendo duas tertias. De ætate Episcopi, Parochi.*
16. *De visitationibus, titulo mensæ, censuris, simonia, Ecclesiis non vacantibus.*
17. *De negotiis Clericorum, pluralitate beneficiorum, foro competente, juramento irrito.*
18. *Usuræ utriusque testamenti pagina vetitæ.*
19. *Damnati hæretici.*

§. 3.
Observatio circa hæresin Waldensium & Albigensium.

20. *Waldensium errores.*
21. *Albigensium.*
22. *An Lutherani ab istis hæreticis Religionis suæ epocham possint ducere?*

§. I.
Synopsis Historica.

1. Rogerius Rex.

Post Concilium Lateranense II. (vel ut alii scribunt, in Concilio) Innocentius II. Pontifex excommunicavit Rogerium, Siciliæ & Apuliæ Ducem, Pseudo-Pontificum fautorem ac defensorem præcipuum, quem propterea Petrus Leonis Regem dixerat. At Rogerius captum Pontificem compulit, ut regiam ei dignitatem confirmaret, concessa simul Apulia & Principatu Capuano, sub pacto tamen de homagio, & 600. aureis annuatim Cameræ Apostolicæ præstandis; sicque tandem fatale illud schisma in tota Ecclesia est extinctum.

2. Romani rempublicam meditantur.

Successoribus Innocentii multum negotii Romani facessiverant, qui *Arnaldo Brixiensi* incentore antiquam reipublicæ Romanæ formam restituere sunt conati, electo Patritio ac Duce *Jordane* Petri Leonis filio. Sub Eugenio III. S. Bernardi olim discipulo, hæ turbæ adeo exarserant, ut sanctissimus Pontifex urbem deseruerit, & in Galliam se contulerit.

Sub Hadriano IV. deinde jacta sunt semina gravissimi schismatis inter Sedem Apostolicam & *Fridericum I.* Imperatorem (quem Latini *Ænobarbum*, Itali *Barbarossam* cognominarunt) Conradi III. ex fratre nepotem, ingentis animi ac spiritus Principem.

Petierat Imperator, ut pictura quædam, quæ Pontificem, & Cæsarem aliquantum inclinatum referebat, deleretur Romæ; quod cum Pontifex non fecisset, captus est in transitu Pontificius in Daniam Legatus, rebusque omnibus spoliatus, dissimulante Imperatore.

Adrianus

Adrianus Papa duos ad eum Legatos mittit cum Epiſtola, in qua ſcribit: *Debes ante oculos mentis reducere, --- quantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit Romana Eccleſia, & qualiter Imperialis coronæ inſigne conferens --- te ſuſceperit; ſed ſi majora Beneficia Excellentia tua de manu noſtra ſuſcepiſſet --- gauderemus.* 3. Origo diſcordiarum cum Friderico I.

Lectis publice his litteris Veſuntione in comitiis, graviter offenſi Imperii Principes, maxime in verbo illo *beneficia*, quaſi Imperator a Papa imperium acciperet tanquam feudum, Legatos contumelioſe habitos die altera Romam remiſerunt. Moxque Fridericus Imperator miſſis per univerſum imperium circularibus litteris graviter de Pontifice conqueſtus eſt. 4. Offenſio Cæſaris.

Pontifex, ne per unius vel alterius vocabuli ſiniſtrum intellectum concordia ſacerdotium inter & imperium turbaretur, miſſis aliis ad Imperatorem Legatis ſcripſit, ſe per vocem *beneficii* non intellexiſſe feudum, ſed *bonum factum*, & per voces *inſigne coronæ conferens*, idem ac *coronam imponens*, quod ſcilicet ei coronam imperialem impoſuerit. Qua interpretatione Cæſar placatus aliquantum, Legatos cum honore & muneribus dimiſit.

Recruduit tamen haud ſatis bene obducta cicatrix, cum Cæſar ab Epiſcopis Italiæ homagium propter regalia conceſſa exigeret, atque a Pontifice novis litteris ſe offenſum exiſtimaret.

Sub cinere tamen ignis adhucdum gliſcebat, nec ultra mutuas querelas proceſſum, donec Adriano Pontifice mortuo in apertum erupit incendium, exorto pertinaci ſchiſmate, atque tribus ſucceſſive Antipapis per Fridericum intruſis.

Ac primo quidem mortuo Adriano Cardinales 22. elegerunt *Rolandum* Senenſem, virum doctum, magnique animi, (quem etiam S. Bernardus laudaverat) ſub nomine *Alexandri III.*

Duo vero Cardinales, facta jam Alexandri electione, *Octavianum* Cardinalem Pontificem dixere. Qui aſſumpto *Victoris V.* nomine, militari manu irrumpens, Alexandrum inſignibus ſpoliavit, & cum Cardinalibus in fugam compulit. 5. Quare adhæret Octaviano.

Fridericus Imperator, qui tunc in Italia cum exercitu verſabatur, cum jam ante Rolandus ipſi eſſet exoſus, aperte favit Octaviano, eumque ad ſe accedentem in *Synedrio Papienſi* Pontificem proclamavit, magnaque veneratione eſt proſecutus. Alexander vero Fridericum, Octavianum, ipſiusque aſſeclas, prius commonitos, communione Eccleſiæ movit; atque in Siciliam primum, tum in Galliam profugit.

Tum vero in partes ſciſſus orbis Catholicus, Germani, (excepto S. Eberhardo Salisburgenſi, & Hartmanno Brixinenſi Epiſcopo) adhærebant cum Imperatore ſuo Octaviano, Hiſpania, Gallia, Anglia, Oriens Alex-

andro, Italia in utrumque distracta; mirumque dictu est, quantum laborarit Cæsar, ut omnes, Galliæ præsertim Regem, jam nutantem, ab illo abstraheret.

6. Dein Guidoni. Mortuo inter conatus istos Octaviano Antipapa, pseudo-Cardinales, quos ipse creaverat, voluntate Cæsaris eligunt *Guidonem* Cremensem Episcopum, *Pascalem III.* compellatum; cui Principes & Episcopi Germaniæ obedientiam jurare compulsi sunt; quod tamen facere plures detrectaverant.

Licet autem Imperator tota contentione Alexandro se se opponeret, & Henricus etiam Angliæ Rex ab eo factus esset alienior, quod S. Thomam Cantuariensem protegeret, tamen, cum Rex Siciliæ, Longobardiæ Civitates, ac Veneti adversus Cæsarem conspirassent, Romam Alexander

7. Manuelis legatio. ex Gallia rediit, Wilhelmi potissimum Siciliæ Regis auxilio. Convenere illum ibi Legati Manuelis Imperatoris Orientis, qui pecuniam & auxilium adversus Fridericum offerebant, cum omnibus iis, quæ Carolus M. Ecclesiæ Romanæ dederat, si abrogato occidentali Imperio reliqua sibi restituerentur. At responso non satis grato accepto cum pecunia Constantinopolim redierunt.

Roma capta a Friderico. Fridericus interea cum Pascali Antipapa in Italiam profectus, Mediolano jam ante solo æquato Romam capit, profugiente vili habitu Alexandro Pontifice. Sed peste absumente Cæsaris exercitum, & aliunde civitatibus Italicis adversus eum conjurantibus, ex Italia profugere est compulsus.

8. Tertius Antipapa. Extincto paulo post cancri sanie Pascale Antipapa, fautores ejus subrogarunt Joannem Abbatem Strumiensem, sub nomine *Calisti III.* quem Imperator approbavit. Rursusque cum exercitu adversus Alexandrum & Longobardiæ civitates conjuratas in Italiam movit. Cumque Alexandriam (ante sex annos conditam, & in Alexandri Pontificis venerationem sic nuncupatam) quatuor mensibus frustra oppugnasset, de pace agere cœpit; quæ tamen non coaluit. Unde Italos aggressus, ingenti prælio fu-

9. Cæsar cæsus pacem petit. sus est: Navali pariter clade accedente, illata a Venetis, qua Otho Cæsaris Filius cum 46. navibus captus, Venetias est abductus. Ad cujus victoriæ perpetuam memoriam Dux Venetiarum quot annis projecto in Mare Adriaticum annulo despondere illud solet Reipublicæ.

Tum vero, cum Principes discessum a Cæsare minitarentur, nisi cum Ecclesia pacem componeret, serio animum ad illam adjecit, missisque Anagniam, ubi Papa tunc morabatur, Legatis, eandem petiit.

10. Conditiones. Conventum denique in hæc capita *Præliminaria*, ut vocant. Cæsar Alexandrum Papam agnoscat ac veneretur, eique ac successoribus, totique Romanæ Ecclesiæ veram pacem concedat. Præfecturam urbis & terram

ram

ram Comitissæ Mathildis eidem restituat. Quod Papa de Calisto Antipapa statuerit, habebit ratum. Regalia B. Petri & possessiones Ecclesiæ Romanæ ablatas restituat. Pax universalis ineatur Venetiis vel Ravennæ: Ibique componantur etiam dissidia cum civitatibus Longobardiæ & terris Regis Siciliæ.

Venetias igitur Alexandro cum Legatis Civitatum & Regis Siciliæ, cumque Legatis Cæsaris ingresso, atque compositis circa feuda civitatum dissidiis, pax utrinque firmata est. Tum vero Imperator cum suis ab anathemate absolutus, Venetias pariter ingressus, a Pontifice, præ foribus Ecclesiæ S. Marci cum Cardinalibus exspectante, amicissime exceptus est, dato mutuo pacis osculo, plaudente & gaudio exultante tota corona. Fabula proin est vanissima, quam de calcato Cæsaris collo mendaces obtrectatores confinxere: cujus nullus veterum scriptorum meminit. 11. Pax. 12. Fabula.

Porro Antipapa Calistus, ubi ab Imperatore se desertum vidit, primum in montem Albanum confugit; tum vero cum quibusdam suis Clericis ad Alexandri pedes accedit, peccati veniam precatus. Pontifex eum Archi-Episcopum & Præfectum Beneventanum constituit.

At cum eodem adhuc anno obiisset, schismaticorum quædam reliquiæ *Landinum* elegerunt Antipapam Innocentium III. dictum, a Fratre Octaviani, odio in Alexandrum adhuc flagrante, in arce munita protectum. Verum arce in Pontificis potestatem redacta captus Landinus, & in exilium est deportatus. Sicque tandem schisma extinctum est, quod ultra 20. annos Ecclesiam distraxerat. 13. Schisma extinctum.

Ut autem pax ea firmius teneret, & futuris etiam consuleretur temporibus, atque Ecclesiæ turbis, ex Pontificum electione non raro exortis, objiceretur repagulum, Alexander Pontifex Generale indixit Concilium Lateranense tertium, in quo a 302. Episcopis statuta est norma eligendi Pontificem; rescissa acta Pseudo Pontificum; Episcopi iis adhærentes recepti in gratiam; damnata Catharorum, Waldensium & Albigensium hæresis; Disciplina Ecclesiæ, tot tumultibus concussa, denuo instaurata. Atque ad hos fines obtinendos 27. condidit Canones. 14. Concilium.

§. II.

Summa Canonum.

1. Nullus deinceps in summum Pontificem legitime censeatur electus, nisi a duabus tertiis Cardinalium partibus fuerit electus; nullo tamen præjudicio aliarum Canonicarum electionum, in quibus majoris & sanioris partis debet sententia prævalere, quia quod in iis dubium venerit, superioris poterit judicio definiri. In Romana vero Ecclesia aliquid speciale constituitur, quia non potest recursus ad superiorem haberi. 15. Duæ tertiæ.

2. Or-

2. Ordinationes Octaviani, Guidonis, & Joannis Pseudo-Pontificum declarantur irritæ, cum aliis eorum actis.

3. Episcopus ante 30. ætatis annum non eligatur: nec Parochus, aut curam animarum exercens ante 25. annum.

16. Visitatio. 4. Prælati subditos ne gravent in visitationibus nimio hominum equorumque comitatu.

5. Si Episcopus aliquem ordinat sine titulo, unde sustentari possit, debet eum alere, donec ei provideatur, nisi propria habeat.

6. Prælati non ferant censuras, nisi prævia canonica commonitione. Nec Religiosi appellent a correctione sui Prælati, sed humiliter ac devote correctioni se subjiciant.

Simonia. 7. Nihil exigatur pro Episcoporum, Abbatum, aliarumque personarum benedictione: neque pro sepulturis, exequiisque defunctorum, aut benedictionibus nuptialibus: reprobaturque longa etiam consuetudo contraria, tanquam criminosa.

Vacatura. 8. Beneficia Ecclesiastica, necdum vacantia, non promittantur: ne desiderare quis mortem proximi videatur. Vacantia vero intra sex menses conferantur.

9. Religiosi ac Clerici de manu laici decimas vel Ecclesias ne recipiant absque authoritate Episcopi: & Templarii ac Hospitalarii equites tantum semel in anno Ecclesias interdictas aperiant, nec mortuos ibi sepeliant.

10. Monachi non recipiantur in Monasterium pretio. Neque aliquid tanquam proprium possideant. Neque soli extra monasterium versentur.

11. Clerici continentiam servent, expulsis mulierculis, sub pœna privationis officii & beneficii. Sodomitici vero ejiciantur e Clero; si vero sint Laici, excommunicentur.

17. Negotia Clericorum. 12. Clerici non agant Advocatos coram Judice sæculari, nisi in sua vel Ecclesiæ causa, aut personarum miserabilium. Neque sint procuratores sæcularium. *Nemo enim militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.*

Pluralitas beneficiorum. 13. Nemo plura beneficia Ecclesiastica possideat. Præcipitur residentia. Alias, quod contra SS. Canones accepit, amittat: & qui tradiderit, largiendi potestate privetur.

Forum. 14. Ne Clerici accipiant Ecclesias absque consensu Episcopi. Neve Laici Clericos suo judicio stare compellant, sub pœna excommunicationis incurrendæ.

15. Reditus beneficiales post mortem Clerici maneant Ecclesiis.

Juramentum irritum. 16. Quod a majore & saniore parte Capituli constitutum fuerit, consequatur effectum, non obstante juramento contrario, nisi a paucioribus aliquid rationabile fuerit ostensum.

17. Si

17. Si plures sint Patroni & Electores discrepantes in votis, ille præferatur, quem majora merita & suffragiorum pluralitas commendant. Si hoc fieri non possit, Episcopus Ecclesiæ vacanti provideat.

18. In qualibet cathedrali Ecclesia constituatur Magister, qui gratis doceat.

19. Onera Ecclesiis & Clericis non imponantur a sæcularibus.

20. Vetantur iterum torneamenta.

21. Servetur treuga.

22. Sine authoritate Regum & Principum non imponantur nova pedagia.

23. Leprosi proprium habeant oratorium & cœmeterium: & a decimis sint immunes.

24. Vetantur arma &c. deferri ad Saracenos, sub pœna anathematis.

25. Cum usuræ utriusque testamenti pagina condemnentur, manifesti usurarii communione & sepultura Christiana priventur. 18. Usura.

26. Christiani Judæos & Saracenos in domibus suis ne quidem ut servos retineant; nisi convertantur.

27. Condemnantur Cathari, Waldenses, & Albigenses hæretici, & contra eos propositis indulgentiis indictum bellum sacrum. 19. Hæretici damnantur.

§. III.

Observatio circa hæresin Waldensium & Albigensium.

Observ. 1. *Waldenses*, a Petro Waldo mercatore Lugdunensi exorti, initio genus quoddam vitæ monasticæ affectasse: sed cum a Sede Apostolica fuissent reprobati, jugo excusso in omne genus vitiorum hæresumque sunt prolapsi. Quippe dicebant, Romano Pontifici non esse obediendum: ejus decreta nullius esse momenti: a judicio sanguinis omnibus abstinendum: Laicos justos consecrare & absolvere a peccatis posse: Sacerdotes vero impios potestatem consecrandi & absolvendi amittere: consecrabant semel in anno, dicendo septies *Pater noster*: indulgentias, purgatorium, invocationem Sanctorum, dies festos, jejunia, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum contemnebant: urente carnis libidine omnem commixtionem esse licitam: omne juramentum esse illicitum: perfectos manibus laborare non debere: in libris veteris testamenti non contineri verbum Dei: quamlibet fœminam suæ sectæ esse verum sacerdotem, qui consecrare possit. 20. Waldensium errores.

Observ. 2. Waldensium propaginem quamdam fuisse *Albigenses*, in Albigesio exortos in Gallia. Docebant isti cum Manichæis duo esse rerum Principia, bonum nempe, seu Deum, & malum, sive diabolum, quem credebant omnia corpora creasse. Negabant confessionem peccato- 21. Albigensium.

rum, purgatorium, infernum, resurrectionem corporum, Funeralia, Ecclesias, baptismum, Eucharistiam, extremam unctionem &c. abjiciebant. Transmigrationem animarum in corpora etiam brutorum prædicabant. Christum non fuisse verum Deum & hominem. Ante adventum Christi nullos fuisse bonos. Malum hominem desinere esse Episcopum. Ecclesiam non posse aliquid possidere, neque in communi: neque posse constitutiones facere, neque excommunicare: nullum esse peccatum originale; mundum semper exstitisse: matrimonium esse malum: ablata non esse restituenda. Vide *Sanderum de visibili Monarchia libr. 7. ad ann.* 1198. *hæresi* 151. *ubi hæreses istas recenset ex Bernardo Luzenburgensi, S. Antonino* &c.

12. An ab iis Lutheranorum epocha? *Observ.* 3. Lutherum aliosque Novatores complura ex profligatissimis istis, atque sceleratissimis hæreticis desumpsisse, atque in farraginem novi sui sistematis intulisse, ut adeo quidam epocham Lutheranismi ad Waldensium & Albigensium tempora referant. Verum utut Lutherus, ipsiusque progenies varia ex mercibus illis pestiferis collegerint, in multis tamen ab iisdem discrepant, ut proin nullatenus blandiri sibi possint, Ecclesiam suam (quod tamen insigni ipsis esset probro) in Waldensibus & Albigensibus fuisse visibilem; nisi promiscuum chaos, & miserandum scepticismum atque informem indifferentismum, ex desperatione altioris originis, velint invehere, ut latius ostendi adversus Præcones Tigurinos *Observationum parte* 3. *de Ecclesia colloq.* 2. *cap.* 2.

ARTICULUS IV.

De Concilio Generali XII. Lateranensi IV.

Sub

Innocentio III. & Friderico II. pro recuperanda terra sancta anno 1215.

SUMMARIUM.

§. I.
Synopsis Historica.
De expeditionibus sacris.

1. *Expeditiones sacræ.*
2. *Fuerunt decem præcipuæ.*
3. *Prima Bullionii, aliorumque Principum gloriosa, expugnata Nicæa, Antiochia & Jerosolyma, erecto regno.*
4. *Altera Welfonis, perfidia Alexii Comneni frustrata.*
5. *Bullionio in regno succedit Balduinus.*
6. *Equitum ordines instituti.*
7. *Venetorum virtute Tyrus expugnatur.*
8. *Tertia expeditio a Conrado III. Imperatore & Ludovico VII. Galliæ Rege suscepta, infausta propter invidiam ac perfidiam Manuelis ac Græcorum, atque discordias Ducum.*

9. *Sala-*

§. 2

Observatio critica circa istas expeditiones.

§. 3.

Decretum Concilii IV. Lateranensis pro adornandis sacris expeditionibus.

§. 4.

Canones conditi pro Ecclesiastica disciplina.

§. 5.

Observatio circa errores in hoc Concilio damnatos.

37. *Damnatus etiam libellus Joachimi Abbatis, contra Petrum Lombardum scriptus.*
38. *Crisis de Teologia illius ævi, & libris sententiarum Lombardi.*
39. *Doctrina Joachimi Abbatis de SS. Trinitate reprobata.*
40. *Doctrina Lombardi de eadem approbata.*
41. *Almarici errores.*
42. *Initium Ordinis S. Dominici & S. Francisci.*

§. I.

Synopsis Historica de Expeditionibus sacris.

1. Expeditiones sacræ. Inciderunt in hæc tempora *Expeditiones sacræ*, quas *Cruciatas* appellant: quia videlicet *Crux prædicabatur*, atque Christiani per Europam commovebantur, propositis indulgentiis, ut cruce insigniti ad *bellum sacrum* proficiscerentur; principaliter quidem adversus Mahometanos, pro recuperanda ac defendenda *Terra sancta*, seu Palæstina, Christi Domini vestigiis ac sepulchro nobilitata: tum etiam adversus eosdem Mahometanos, Saracenos, & Turcas, Hispaniam aliasque Christiani orbis Provincias invadentes: denique etiam contra hæreticos, maxime Albigenses in Gallia, ac postmodum adversus Hussitas in Bohemia, uti etiam quandoque contra pacis Ecclesiasticæ perturbatores. Diplomata autem, quibus summi Pontifices ad ejusmodi expeditiones bellicas pro defensione Christianæ fidei Christianos adhortabantur, appellatæ sunt *Bullæ cruciatæ:* quarum nomen hodiedum est frequens, cum non modica contineant privilegia.

Porro cruces, quas benedictas vel ad dexterum humerum, vel ad pectus, vel in pileo assutas gestabant, pro diversitate nationum diversi erant coloris; Angli siquidem gerebant albas, Franci rubras, Belgæ virides, alii alias. Et quoniam præcipua cura temporis hujus Pontificum & variorum Conciliorum fuit, expeditiones in terram sanctam adornare, non erit ab instituto alienum, epitomen earum præmittere.

2. Decem. Decem autem celebriores ejusmodi numerantur Expeditiones. Primo enim authore Urbano II. adversus Saracenos pro recuperanda terra sancta crux prædicata est in Concilio Claromontano anno 1095. *Petro Eremita*, e Palæstina reduce, exhibente gementis sub jugo immani terræ

3. Prima Bullionii. sanctæ suspiria. Altero subin anno a Christianis Proceribus *prima* expeditio suscepta, Principe *Godefredo Bullionio*, Duce Lotharingiæ: cui comites ibant *Balduinus* & *Eustachius* ejus fratres, *Hugo* frater Regis Galliæ, *Robertus* Flandriæ Comes, *Stephanus* Blesensis, *Raymundus* Tolosanus, *Boëmundus* Apulus, cum effusissima mortalium copia.

Præ-

Prælusum expugnatione *Nicææ* in Bithynia & *Antiochiæ* in Syria, centum facile millibus Saracenorum cæsis. Tum vero Bullionius, Boëmundo Antiochiæ Duce præposito, ad ipsam *Jerosolymam* admovit exercitum, quam memorabili ad posteros fortitudine, primus in muros assiliens, incredibili hostium strage edita, 38. obsidionis die in potestatem Christianorum redegit, non tantum murali sed regia corona dignus, quam copiarum Duces ei imposuere anno 1099. Atque hoc pacto Jerosolyma non tantum jure postliminii, sed belli etiam Christianorum facta, ad multos annos *regnum* eisdem dedit, ad hodiernum autem usque diem *regni titulum*. Ad Ascalonem mox promota victoria, Barbaris ubique magna suorum clade in fugam actis. Capta Nicæa, Antiochia & Jerosolyma.

4. Altera a Welfone.

Res tam prospere atque ultra Europæ spem in Asia gestæ, mirum dictu, quantum erexerint animos, quos operis tam ardui atque ancipitis desperatio ante dejecerat. Secunda igitur anno 1101. expeditio adornatur, tripartito exercitu, ex Germanis, Gallis, & Italis conflato, Duce *Welfone* Bavariæ Principe, ut auspiciis adeo felicibus par coronis imponi queat. At hæsit fortuna, fatigante illam invidia *Alexii Comneni* Imperatoris Græcorum, qui, licet a Saracenis & Turcis undique oppressi, & in majores semper redacti angustias, ægrius tamen ferebant, Latinos in agro suo, ut rebantur, metere: unde non tantum consilia & arma cum Latinis non conjungebant, quibus increscens illa ac formidanda Ottomanorum potentia succidi poterat, sed intentatum nihil reliquere, quo sacras illas expeditiones irent perditum. Et cum vis eorum a *Boëmundo* novo Antiochiæ Principe cruento prælio esset fracta, ad artes Græcas, hoc est, fraudes conversi, Welfonis expeditionem cassam reddere sunt conati. Perdita a Græcis.

5. Bullionio succedit Balduinus.

Malum alterum mors Godofredi Bullionii, quem altero ab inito regno anno immatura rebus Christianis falce demessuit. Successit in regno Jerosolymæ *Balduinus* frater; urbesque maritimæ Palæstinæ Genuensium ope expugnatæ. Jacta pariter tenui principio magnarum rerum semina, institutis anno 1104. *Hospitalariis*, quorum erat ad S. Christi sepulchrum peregrinis providere necessaria: atque ut id muneris obirent religiosius, sacris vestibus cum alba cruce in pectore a vulgo sunt distincti. Necessitas tuendi peregrinos accendit in eis militares spiritus; unde ex Hospitalariis istis orti generosi Equites, dicti primum Equites *Jerosolymitani* sancti Joannis, postea *Rhodii*, dein *Melitenses*, irrumpentis Turcæ agger perennis, & succrescens sibi ipsi sine fæmina soboles Martia. Equitum ordines.

Haud multo post anno videlicet 1118. Jerosolymis Ecclesiæ nata altera progenies, instituti ferme similis, *Templarii* nempe, sic dicti, quia juxta porticum templi sedem fixere. Finis erat, peregrinos in Pa-

læstinam deducere, & adversum grassantem Saracenum tutos præstare: magno in futurum nomine & opibus immensis. At inde pernicies & ruina Ordinis.

7. Venetorum virtus. Venetorum tunc etiam gloria grandibus in oriente rebus gestis inclaruit. *Michaël* quippe eorum Dux, instructa classe tranans maria, *Joppen* a Turcis obsessam liberavit, *Tyrumque* Alexandro æmulus expugnavit: felicior illo, quia promptior.

8. Tertia a Conrado III. & Ludovico VII. Cum autem subsidente jam Christiana fortuna Sarareni *Edessam* cepissent, neque Hospitalarii & templarii Equites peregrinos ab eorum injuria defendere possent, regnumque ipsum Jerosolymæ periclitaretur, authore *Eugenio III. S. Bernardus*, Rex ille animorum, Christianos Principes ita permovit, ut Conradus III. Imperator, & Ludovicus VII. Rex Galliæ *Tertiam* expeditionem cum innumerabili signatorum multitudine anno 1145. susciperent. At irritus fuit tantus apparatus, *Manuelis* præcipue Imperatoris Græci invidia atque perfidia. Is enim promisso transitu & commeatu, frumento subtracto, aut gypso permixto, morbis, fame, viarumque erroribus corrupit exercitus. Delatæ tandem accisæ tot malis copiarum reliquiæ in Syriam, *Damascum* oppugnarant; sed orta Duces inter invidia, atque, rerum gerendarum peste, discordia, soluta obsidio, redeuntibus in Europam Cæsare ac Rege.

Infelix ob perfidiam Græcorum.

Atque ita florentissimi exercitus, a generosis ducti Principibus, ex fortissimis conflati nationibus, religioso sanctoque impulsi consilio, non modo re prorsus infecta, sed calamitosissime gesta, perierunt.

9. Saladinus. Guido. Tum vero ad ruinam properavit Palæstina, & spe & subsidiis destituta. *Saladinus* quippe (ingens apud Saracenos nomen) Ægypti Calypha magna virtute conserto prælio *Guidonem Lusignanum* Jerosolymæ Regem acie victum, captivumque abduxit, flore Equitum cæso, ipsaque Jerosolyma Barbaris tradita, funestum exemplum sequentibus reliquis urbibus, ut adeo tres duntaxat civitates, Tripolis, Tyrus & Antiochia Christianis superessent; sicque amissum Jerosolymæ regnum, quod 88. annos a novem Christianis Regibus variantibus inter se prosperis & adversis gubernatum fuerat.

10. Amissa Jerosolyma.

11. Quarta a Friderico I. Ingemuit Occidens audita fatali Orientis clade: moxque reparandis ruinis animum applicuit. Quare auctore *Gregorio VIII.* ingentes tota Europa delectus fiunt; atque Ducibus Imperatore *Friderico* Barbarossa, *Leopoldo* Austriæ Duce, *Philippo II.* Rege Galliæ, *Richardo I.* Rege Angliæ, totus ferme occidens in orientem moveri visus est anno 1190. Quis non crederet, obruendum tanta mole Saracenum, lascivientem victoriis? at minor semine fuit messis. Causa non una exspectationis fru-

frustratæ ; & casus funestus Friderici Imperatoris, infelicius Alexandro balneantis in Cydno, & dissidia (perpetua Christianorum labes) ad obsidionem *Ptolomaidis* Gallos inter Anglosque, hosque inter & Leopoldum Infausta. Austriacum ob detracta a tentorio insignia, exorta, morsque Friderici Junioris, Imperatoris in flumine extincti, filii. Occupata proin Ptolomaide, exili tantæ molis monumento, in Europam rediere exercitus, captusque in reditu a Duce Leopoldo Richardus Rex Angliæ (in sinu Adriatico naufragium passus & ad terras Austriacas appulsus) ob injuriam ad Ptolomaidem propter decussa insignia Austriaca irrogatam.

Felicior in itu quam reditu Richardus fuit, dum enim Palæstinam 12. versus classem trajiceret, in transitu *Cyprum* perfidis Græcis eripuit, at- Cyprus. que Guidoni Lusignano ejecto Regi Jerosolymæ dedit: unde extincto Solymæo (retentoque solo illius titulo) novum a Christianis regnum erectum, sub 17. Cypri Regibus per 283. annos, ac denique per alios 95. usque ad annum Christi 1571. sub Venetorum potestate, continuatum.

Tunc & tertius Militum Ordo, nempe *Teutonius*, anno nempe 1192. 13. Hospitalariis & templariis in Oriente accessit ad repellendos Saracenos; Ordo Teutonicus. crucibus nigris chlamidibus albis assutis distincti hi Equites: cumque Hospitalarii & Templarii ex Francis potissimum & Belgis tunc essent assumpti: ex Germaniæ nobilitate isti sunt selecti ; ut haberet fortissima natio etiam ultra mediterraneum & virtutis generosæ campum & palmarum. At desperatis in Asia rebus Europæus Septentrio, gentilitati adhuc permixtus, fortitudini spatium aperuit, Prussia & Livonia potituræ : at nescio, quo jure inde dejiciendæ.

Urgebat subin anno 1195. *Cælestinus III. quintam* expeditionem cruciatam, mittente etiam *Henrico VI.* Barbarossæ filio, ex Germania suppetias. 14. Quinta. At hujus pariter prosperos initio successus vetus malum, discordia & perfidia evertit.

Sextam magnopere urgebat *Innocentius III.* adjutore Martino Perisii 15. in Alsatia Ordinis Cisterciensis Abbate. Cum igitur anno 1204. *Balduinus* Sexta. Flandriæ Comes sacræ Dux militiæ pervenisset in Italiam, persuasus a Venetis, ut conjunctis cum *Dandalo* eorum Duce armis, per Thraciam iter arriperet, in transitu repositurus Alexium Angelum Juniorem, ad Venetos profugum ac supplicem, in thronum, quo ipse cum patre suo excæcato a patruo Alexio Comneno fuerat dejectus.

Expugnat igitur Balduinus cum signato suo exercitu Venetis junctus 16. *Constantinopolim*, cogitque Græcos, ut Alexium Juniorem Imperatorem Constantinopolis capta. agnoscerent ; qui tamen ea erat moderatione & pietate, ut patrem *Isacium*, quamvis excæcatum a fratre, reddito diademate collegam adscisceret.

Quia

Quia tamen Græci pro sua levitate, odio in Latinos flagrantes, *Alexium Ducas*, regii generis hominem, *Murzuflum* cognominatum, throno imponerent, interempto Alexio & Isaco, Latini rursus expugnarunt Constantinopolim, Balduino dicto orientis Imperatore: qui Venetis Cretam seu Candiam cum plerisque Archipelagi insulis cessit, debitum auxilii præmium. Aliis pariter laborum sociis in partes vocatis: Bonifacio videlicet Montferratensi Thessaliæ & Peloponesi Rege dicto, Achaiam & Athenas Godefredo occupante. Græci vero Europa ejecti, transmisso Bosphoro, Hellesponto & Propontide, primum Nicææ, dein etiam Trapezuntii novum fundarunt Imperium, ut adeo 60. annis esset Orientis Imperator, Latinus in Europa, Græcus in Asia.

Quamvis autem ingens expeditionis istius sextæ fructus exstiterit, Thracia videlicet, Macedonia, & Græcia, cum adjacentibus insulis: Balduino tamen haud diu frui licuit victoria, cum Adrianopolin obsideret, a Bulgaris capto, & in carcere crudeliter occiso, (succedente in Imperio Constantinopolitano *Henrico* fratre) nec multum profuit Terræ sanctæ sub dira Saracenorum tyrannide gementi. Quare Innocentius III. omnem curam intendens eidem liberandæ, Concilium Generale, Lateranense IV. indixit, ut totum Christianum orbem incitaret ad ferendum oppressis auxilium: moxque plures Principes, quos inter Fridericus II. Imperator, cruce signati sunt.

17. Septima ab Andrea.

Septima dein expeditio suscepta est anno 1217. ab Andrea Rege Hungariæ & Leopoldo Austriæ Duce. Expugnata denuo Jerosolyma cum Damiata; at mox iterum in Saracenorum potestatem relapsa.

18. Octava a Friderico II.

Tristi hoc rerum Orientalium statu *Joannes Brennus*, uxorio nomine Regis Jerosolymæ titulo insignitus, venit in Italiam anno 1223. ubi filiam suam *Jolantham* Friderico II. Imperatori ac Siciliæ Regi despondit, dato in dotem Jure Regni Jerosolymitani. Quare Imperator, jam anno 1215. cruce signatus, & sub anathematis minis ad exsolvendum votum impulsus, tandem anno 1228. validissimo instructus exercitu iter iniit, sicque *octavam* in Orientem expeditionem suscepit.

Jam inde a prima Bullionii expeditione nulla hac felicior fuisset, si viribus suis uti Fridericus voluisset. Cum enim Jerosolymam, Bethlehemum, ac Nazarethum, cum aliis quibusdam locis recepisset, coronatus anno 1229. Rex Jerosolymæ, cum facile totam expugnare Palæstinam potuisset, inita cum Barbaris pace, nullo tentato prælio, in Europam rediit. Jerosolyma autem brevi post iterum a Saracenis est occupata, relicto duntaxat Siciliæ ac Cypri Regibus titulo.

19. Nona a Ludovico.

Nona expeditio decreta est in Concilio Lugdunensi I. atque suscepta a S. Ludovico, Rege Galliæ anno 1248. adhortante Innocentio IV. expugna-

pugnata tum quidem est *Damiata*: sed peste in exercitum grassante, reliquiæ a Barbaris cæsæ sunt, capto ipso Rege Ludovico, qui pro ytro Damiatam restituere debuit, sicque tota expeditio effectu optato est frustrata.

Verum Rex sanctus, zelo honoris Dei, & Christianorum suspirantium charitate flagrans, anno 1270. alteram, *decimam* nempe, cum *Eduardo* Angliæ Principe expeditionem ingressus, expugnata Carthagine, Tunetum obsidens, in Africæ ora maritima sanctissime obiit. Carolus ejus frater, Rex Siciliæ, cum Tunetanis pacem iniit; Eduardus vero intellecta Ludovici morte, pactus cum Saracenis inducias, ex Palæstina rediit. 20. Decima ab eodem.

§. II.

Observatio critica circa istas expeditiones.

Protestantes passim invehuntur acerbo calamo in sacras istas expeditiones, easque velut inconsultas, temerarias, prorsusque inutiles, atque ex politicis duntaxat rationibus ad Occidentis regna exarmanda, ac dominatum suum stabiliendum, a Romanis Episcopis sub fuco religionis, ac sacri sepulchri recuperandi adornatas reprehendunt. 21. Vindicantur.

Verum nescio cujus spiritus esse videatur, tot Imperatores, Reges, Principes prudentissimos, omnemque adeo Europam turpis insipientiæ arguere. Quis credat, tot Principes aliosque viros sapientissimos sibi præsentia non visuros fuisse, quæ post Sæcula temporis nostri Aristarchi, longissime remota, se videre prætendunt? Quid aliud tot gentes sedibus suis ac patria emovere poterat, nisi honor Dei, amplificatio Religionis Christianæ, gemitus Christianorum oppressorum, recuperatio terræ, patribus olim populoque illi electo, promissæ, ac dein Divini Servatoris Nativitate, vestigiis, sudore, sanguine, morte ac sepulchro sacratæ, repressio denique immanis Saracenorum Turcarumque tyrannidis, jugique Barbari, Christianorum cervicibus undique jam imminentis? Quid aliud quærere poterant summi Pontfices, Synodus Claromontana, Lateranensis IV. Lugdunensis I. aliaque complura orbis Concilia, in quibus expeditiones istæ summa voluntate & melioris orbis consensu sunt decretæ? Aut cui tandem Principum, dum bello sacro impliciti procul foris aberant, quidquam domi ereptum, detractumve?

Quamvis autem princeps finis non tanta stabilitate, qua sperabatur, firmari potuerit, quis tamen neget, prudenti omnino sanctoque consilio Sacram illam militiam esse conflatam? Nam præterquam, quod dignissima omnino fuerit Christiana mente cogitatio, terram illam Sanctissimam, Religionis Christianæ Mysteriis tantopere insignitam decoratamque, e mani-

bus impiissimorum pietatis hostium, atque iniquorum usurpatorum eripiendi, verumque Christi cultum ibidem restaurandi; necessitas profecto ipsa consilium ejusmodi inire Christianos compulit. Quippe non tantum Asia & Africa, sed neque Europa immaniores, magisque periculosos hostes habuit, quam Saracenos, iisque fœderatos Turcas.

22. Saraceni in Hispaniam. Nam postquam funesta illa orbis fax *Mahometes*, impostor impius, sæculo septimo Arabes suos in arma concitaverat, Saraceni isti non tantum Arabiam, Persiam, Ægyptum, Cyprum, Rhodum, Asiam Minorem, atque Africam occuparunt, sed etiam Columnas illas Herculis transgressi, atque in Europam effusi, cæso Roderico Rege, turbinis instar, Hispanias pervolarunt potius victoriis, quam emensi fuerint, trepidantibus undique, quas Mediterraneum alluit, florentissimis Provinciis.

23. Turcæ. Atque ut nihil ad calamitatem & ruinam Christianorum deesset, sæculo octavo gens alia, multo inauspicatissima, ex Scythia, transmisso Caucaso, in Christianas terras irrumpens, velut fulmen quoddam horrendum, Armeniam, Messopotamiam, Babyloniam, Assyriam, ac universas ad Tygrin & Euphratem Provincias prostravit, atque immane barbarumque sub jugum misit. Quodque omnium formidandum maxime fuerat, gens ista Scythica cum Arabica illa Saracenorum pace inita ac fœdere juncta, in populum unum, *Turcarum* nomine insignitum, potentiamque vastissimam ad Christianitatis cladem coaluit.

24. Opponenda arma. Hic igitur hostis, talis tantusque cum esset, non contentus Asia, Africa atque Hispania, in totum Mediterraneum dominatum exporrexit: atque in eo Candiam, Siciliam, Sardiniam, Corsicam, Calabriam, Apuliam, aliasque Italiæ Provincias truculentis armis subegit, & crudelitate plus quam barbara oppressit, trepidante non raro Roma ipsa, quo vis illorum effera pervaserat.

Jam vero in hoc rerum articulo, num Christiani Principes otiosi torpentesque spectarent Europam diripi? Urbium cineres, Provinciarum vastationes, oppressorum singultus, Christianitatis excidium, nullum sensum generosis spiritibus ingererent? Torrenti rapido nulli opponendi aggeres? nulla meta figendi crescenti in dies immani potentiæ? Nulli Pontificum, nulli Principum hæc curam aliquam injicerent? Non arma Christianorum socianda adversus hostem singulis fortiorem?

At in Europa profligandus erat hostis: non ultra mare eundum ad restinguenda incendia propriis domi tectis ardentibus (hæc crisis eorum est, quibus nihil tam sanctum, quod arrodere non sit volupe) verum quamvis sæpe pugnatum cum Saracenis in Europa fuit, a Pelagio videlicet, Alphonso, Froila, Ramiro in Hispania, a Carolo Martello, & Carolo M. in Gallia, ab Othone II. & Normannis in Calabria, Apulia, Sicilia, hy-

dræ tamen instar portentosum hoc monstrum semper succreverat, novis identidem copiis ex Asia & Africa affluentibus.

Fontes igitur obstruendi erant, non sola semper Europa bellorum injuriis conquassanda; in hostile solum transferendum bellum, atque Scipionis illius Africani arte pugnandum. Hic siquidem heros incomparabilis, cum Romani Hannibalem pellere Italia non possent, transmisso cum exercitu mari, in Africam bellum transtulit, sequi coacto, ingemiscente fato suo, Hannibale, cum proprios Penates ardere cerneret. Quo pacto non tantum ab hoste invincibili liberata est Italia, sed & Carthago sub jugum missa. 25. Obstruendi fontes.

At non ea fuit, inquiunt, cruciatæ expeditionis felicitas; habitatoribus viduatæ Christianæ Provinciæ; multa mortalium millia misere perdita; occupata Palæstina, at non alio proventu, quam ut turpius inde ejiceremur. Sed, quamvis non ab eventu sint metienda consilia, magnam tamen utilitatem expeditiones illas attulisse est in comperto. Quid enim ad supremi Numinis honorem gloriosius, quam tot exercitus sibi uni auctoratos sacratosque cernere, novosque velut Machabæos ad eliminandam abominationem desolationis stantem in loco sancto, accurrere, zelo reparandi Divini cultus accensos?

Sed neque effectus pio consilio defuit. Expugnata jam in prima expeditione a Bullionio & Balduino Jerosolyma cum reliquis Palæstinæ urbibus: Erectum crucis vexillum; Cultus Divinus redditus: Terra sancta Christianis consita: Fundatum Regnum, quod sub novem Regibus ad nonaginta annos stetit, per intervalla postea etiam reparatum: Magnis Europæ Principibus hodiedum ejusdem titulo ac jure gloriantibus. Erepta tunc etiam Saracenis Nicæa, erectus Antiochiæ Principatus, qui centum ultra annos sub Boëmundi, fortissimi Normanni, Christianis hæredibus floruit: Atque hoc pacto Antiochenus ac Jerosolymitanus Patriarchatus ad Ecclesiam reductus. 26. Fructus.

Quid Cyprum memorem, in expeditione quarta, depulsis perfidis Græcis, Ecclesiæ assertam, condito ibidem regno, sub 17. Regibus per 283. ac deinde sub Venetis per 95. annos staturo? Quid Cretam, Rhodum, aliasque Mediterranei & Ægei Insulas?

An contemnenda nobis res esse videatur Orientale Imperium expugnata Constantinopoli, Latinis atque Ecclesiæ assertum? Taceo ea, quæ in Ægypto ac Regno Tunetano Christianis accrevere.

At amissa sunt hæc rursus omnia: Quid tum? An insipientes propterea, an inutiles expeditiones illas dicemus? Amissa est Monarchia Assyriorum, Persarum, Græcorum; eversa Romanorum, Carthaginensium, Spartanorum, Atheniensium Respublica; extincta tot Regna & Imperia:

An propterea insipienter ac frustra tot curis quæsita, bellisque parta? Insipientem Alexandrum, Pompeium, Cæsarem, qui ea per arduas expeditiones quærerent, quæ rursus amitterent! Est hæc rerum humanarum indoles: Temporales sunt: Volvuntur, revolvuntur. Cessent mortalium industriæ, si perennitatem in terris quærant: si ea moliantur, quæ nullis sint obnoxia temporum injuriis. Unum duntaxat Regnum est, cujus non erit finis.

Sed neque amissos omnes belli sacri fructus dicere possumus. Nobis etiam militavit provida antiquitas: Hodiedum metimus, quæ illa seminavit. In Turciam fortassis dudum abiisset omnis Europa, nisi aggerem posuissent Sacræ Cruces. Cum enim Barbari in Oriente bellis cum nostris essent impliciti, nullas amplius in Occidentem mittere poterant suppetias. Exarescente proin fonte, rivi facile sunt exsiccati.

27. Hodiedum præsentes. Atque hoc consilio sane auspicatissimo, spirare liberius Europæ licuit: Recepta Hispania, a Mauris antea per tot annos tantaque pertinacia pressa: Fundatum Lusitaniæ Regnum, hodiedum florentissimum, Saracenorum ruinis superstructum; Via aperta ad erigendum firmandumque Christianis Regnum utriusque Siciliæ. Sardiniam & Corsicam jam Anno 852. Mahometani rapuerant: nec recipi poterat infelix spolium, donec accisis per Sacram militiam Barbarorum rebus, illa cessit Friderico II. Cæsari, hæc Genuensi Reipublicæ, adempta hostibus non tantum utraque Insula, sed etiam spe ac redeundi voluntate. Clausa erant, quæ Europam Africamque separant, maria, compressa navigatio, turbata commercia, Saraceno tridente vindicante sibi maris dominium. Cruciatis classibus, signatisque Heroibus debetur libertas, qua Europa fruitur. Quin dicere possumus, ipsas etiam, optimas adeo, navigationes in Asiam & Americam, atque hac ratione utramque Indiam Europæ atque Ecclesiæ apertam, Sacrarum Expeditionum sementem esse. Nisi enim validissimæ illæ cohortes alio avocassent Saracenos, ac prætervectæ non raro cruciatæ classes fuissent Christianis auxilio, sicque Hispaniam & Lusitaniam liberassent, nunquam tam vastis navigationibus via fuisset aperta.

28. Equites Hospitalarii. Sed neque illi, quos supra memoravi, exigui fructus sunt belli sacri, hodiedum primævo flore vernantes, status inclyti Romani Imperii, fundati videlicet complures Religiosi Equitum Ordines, ad Religionis tutelam, ac perenne Ecclesiæ decus. Et quidem Hospitalarii, jam in prima expeditione, sub *Gerardo* primo Magistro, instituti, ut peregrinantes Europæi perpetuam haberent, fidamque corporis custodiam. Dicti *Hospitalarii* ab Hospitali, quod Jerosolymis pro pauperibus & peregrinis erexerant, & administrabant. Et quia ibidem templum sub titulo & invocatione

S. Joan-

S. Joannis condiderant, ab illo etiam nomen acceperunt, Equites *Johannitæ* dicti.

Jerosolyma a Saracenis denuo expugnata, Ptolomaidem centum adhuc annos magna fortitudine defenderunt, ad annum 1291. Tum in Cyprum progressi; indeque etiam post 18. annos a Saracenis pulsi *Rhodum* occuparunt: (unde *Rhodii Equites* nuncupati) quam Insulam ad ducentos annos propugnarunt contra Turcas, & ipsum etiam Mahometem II. qui post eversa duo Christiana Imperia, Constantinopolitanum & Trapezuntinum, post domitos Persas, magnumque illum Scanderbegum Græcia pulsum, ad hunc tandem scopulum impegit. At cum anno 1522. Solymannus II, ducenta Barbarorum millia ad obsidendam urbem adduceret, hoc etiam Christianorum propugnaculum amissum est, non sine proditione Am:a'ii Ordinis Cancellarii: Cui, ut dignum perfidiæ præmium caperet, vivo cutem abstrahi Solymannus jussit: Ut filia sua potiatur, prius exuendam Christianam pellem & Turcicam induendam dictitans. 29. Rhodus.

Dispersi tum sunt Equites, aliis in Cretam ad Venetos, aliis in Siciliam ad Hispanos, aliis Viterbium, ab Adriano VI. in Italia ipsis concessum, dilapsis: Donec Carolus V. Imperator Melitam Insulam eisdem permisit, quam in hanc usque diem memorabili constantia propugnant, *Melitenses* inde Equites dicti.

Quidquid autem Equestris hic ordo per sexcentos & ultra annos pro Christiana Republica adversus juratos ejusdem hostes fortiter gessit, sacrarum Expeditionum fructus est. Defensa a Religiosis istis militibus per 88. annos Jerosolyma, per 188. Ptolomais, per 213. Rhodus aliæque Insulæ, per 200. & ultra Melita: Depulsus anno 1440. a Rhodo Sultanus Ægypti, anno 1480. fulmen illud belli Mahometes, anno 1565. Solymannus a Melita: Attritæ ferocientis Ottomanni vires, disjectæ classes, cæsa per intervalla plura centena Turcarum millia: Et quidquid a generoso isto Equestri ordine per Europam, Asiamque ad cultum Dei, ad defensionem Christianæ Reipublicæ, ad Ecclesiæ Sanctæ decus & incrementum gestum novimus, cruciatis id omne in Palæstinam Expeditionibus tanquam fonti est adscribendum.

30. Ordo Teutonicus.

Quid jam dicam de ornamento, utilitate, salute, quæ ex altero Equestri Ordine, prioris æmulo, Teutonico nempe in Christianam Religionem remque publicam omnem profluxit? Fundatus hic fuerat anno 1191. a Guidone Lusignano, Rege Jerosolymæ, approbante Patriarcha, ipsoque summo Pontifice, post expugnatam a sacris exercitibus Ptolomaidem, ubi generosa virtus Teutonicæ Nobilitatis, quæ Fridericum I. Imperatorem fuerat comitata, post mortem etiam hujus, comprimis enituit; primus Ordinis Magister Walpotus Passenhemius. Finis defensio terræ Sanctæ &

& peregrinorum suæ Nationis adversus Saracenorum incursus. Sedes fixa Jerosolymæ in monte Sion; habitus vestis alba Cruce nigra distincta. Dicti etiam Equites *Mariani*, quia sub tutela & invocatione potentissimæ Cælorum Reginæ militabant.

31. Prussia. Et militabant strenue in Palæstina adversus Barbaros 130. annos. Tum virtute multitudini hostium cedere coacta, in Germaniam se receperunt, fixa sede principe Marburgi in Hassia: Cumque fortitudo eorum bellica ubique inclaresceret, Dux Masoviæ adversus incursus infidelium adhuc Prussorum in auxilium eos vocavit, ea conditione, ut jure belli retinerent, quod essent occupaturi. Neque fortuna virtuti defuit: Devictis namque pulsisque Prussis Marienburgi consedere, consita regione Christianis coloniis. Livonia. Tum vero promota ad Livones victoria, ex ea pariter Provincia gentiles, qui Christianos oppresserant, ejecere: Atque hoc pacto, sicut Prussiam, ita Livoniam etiam sunt adepti: Possessione utriusque ad sæculum usque 16. continuata. Quo tempore, sane turbulento, nescio quo novo ac peregrino *Sæcularizationis* titulo ac nomine invento, Prussia ab Alberto Brandenburgico, Livonia vero a Gothardo Kettlero est occupata, usurpantibus ad novi Evangelii placita Magistris, ut propria, quæ toti ordini erant communia. Equites vero per Germaniam dispersi, inque varias Provincias divisi, sedem primariam Mergenthemii in Franconia collocarunt; quo in circulo inter Ordines imperii hodiedum sunt conspicui: Magno Magistro in Imperii comitiis ante Episcopos, proximo loco post Salisburgensem Archiepiscopum sedem occupante.

Hæc uberius forsan, quam Lector exspectarit, occasione Concilii IV. Lateranensis, quod pro recuperanda terra sancta institutum est, advertere placuit, adversus malignam Protestantium quorumdam crisin, qua expeditiones illas sacras, tanquam temerarias, insipientes, atque omnino irritas pleno splene solent explodere. Ad institutum jam nostrum redeamus.

§. III.

Summa Decreti Concilii IV. Lateranensis, pro adornandis sacris expeditionibus.

32. Innocentius III. Antecessorum suorum more, Christianæ religionis propagandæ ardore flagrans, curam omnem intendit, ut terra sancta per novas expeditiones sacras e Barbarorum manibus eriperetur. Quem finem plane sanctissimum ut obtineret, ut patet ex litteris ejus circularibus, Concilium generale Lateranense IV. indicendum putavit, ut collectus orbis Catholicus de republica Christiana contra Saracenos ac Turcas defendenda, restaurandisque orientalibus palmis decerneret.

Invi-

Invitati itaque per litteras, Romæ in Lateranensi S. Salvatoris Ecclesia anno 1215. convenere ex universo Christiano orbe Patres 1285. (qua frequentia nulla unquam major) atque inter eos, Præside ipso Innocentio Papa, Patriarcha Constantinopolitanus ac Jerosolymitanus ipsimet, Antiochenus vero & Alexandrinus per Legatos: 70. Archi-Episcopi: 400. Episcopi: 12. Abbates: 800. Priores, Decani, Præpositi: cum Legatis utriusque Imperatoris occidentalis & orientalis, Regum Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, Hungariæ, Aragoniæ, Siciliæ, Jerosolymæ, Cypri, aliorumque Principum, Rerumpublicarum ac civitatum. Frequentia.

His tanto numero ex toto orbe Christiano congregatis, Ecclesiasticis ac sæcularibus, Innocentius Papa facunda atque eleganti oratione Concilium Oecumenicum aperuit, finemque proposuit trinum, liberandi nempe a Mahometanorum tyrannide gementem Jerosolymam, terramque sanctam; extirpandi succrescens in agro Ecclesiæ hæresum infelix lolium; & reformandi Ecclesiasticam disciplinam, multis in locis labefactatam.

Decretum itaque conditum sacræ expeditionis in terram sanctam instaurandæ; cujus hæc est epitome. 33. Decretum expeditionis.

Ad liberandam terram sanctam de manibus impiorum ardenti desiderio aspirantes, sacro approbante Concilio diffinimus, ut ita cruce signati se præparent, quod omnes, qui disposuerunt transire per mare in calendas Junii conveniant in regnum Siciliæ, aut apud Brundusium, ubi nos personaliter disposuimus adesse. Sacerdotes in Christiano exercitu munere suo rite fungantur: dissensiones & æmulationes omnes evitent, ut adversus communem hostem securius prælientur, non de sua præsumentes potentia, sed de Divina virtute sperantes.

Ipsi autem Clerici beneficia sua integra percipiant per triennium, ac si essent in Ecclesia residentes, eaque interim pignori valeant obligare. Ne igitur hoc sanctum propositum impediri aut retardari contingat, universi, qui nomen suum dederunt, sub pœna excommunicationis compellantur vota sua Domino reddere; & a Prælatis ad auxilium ferendum incitentur, in remissionem peccatorum suorum, prout in generalibus litteris est expressum.

Ne vero in humeros hominum onera gravia imponere videamur, quæ digito nostro movere nolimus, 30000. librarum in hoc opus donamus, præter navigium & 3000. marcarum argenti, quæ apud nos de quorumdam fidelium eleemosina remanserunt: aliis jam per Patriarcham, Magistrum templi, & Hospitalis distributis. Omnes pariter Ecclesiastici vigesimam partem Ecclesiasticorum proventuum in triennium conferant: exceptis iis, qui ipsi sunt profecturi. Nos autem & Cardinales fideliter decimas persolvemus; cruce signati autem a collectis, talliis, aliisque grava-

mini-

minibus sint immunes; quorum personas & bona sub B. Petri & nostra protectione suscepimus, ut integra maneant & quieta; nec interim usuræ ab eis exigantur: Judæis etiam ad hoc compulsis.

Cæterum quia piratæ nimium impediunt subsidium terræ sanctæ, adjutores & fautores eorum excommunicationis vinculo innodamus, inhibentes, ne quis cum eis communicet aliquo emptionis vel venditionis contractu. Excommunicamus præterea illos falsos & impios Christianos, qui Saracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum, aut qui galeas eis vendunt vel naves, vel alias illis consilium impendunt vel auxilium. Prohibemus insuper omnibus Christianis, ne per quadriennium in Saracenorum terras navigent, ut major navigii copia præparetur, transfretare volentibus in subsidium terræ sanctæ. Torneamenta etiam per triennium sub excommunicatione sint prohibita.

Quia vero ad hoc negotium exequendum maxime necessarium est, ut Principes Populi Christiani ad invicem pacem observent, sancta universali Synodo suadente, statuimus, ut saltem per quadriennium in toto orbe Christiano servetur pax generaliter, sub excommunicatione in ejusdem perturbatores lata, quam si contempserint, per authoritatem Ecclesiæ in eos inducatur sæcularis potentia.

Tandem omnibus cruce signatis, opem & subsidium præstantibus, si fuerint corde contriti, & ore confessi, plena peccatorum indulgentia impertitur.

§. IV.

SS. Canones conditi pro Ecclesiastica Disciplina.

84. Canones 70. omnino sunt in Concilio isto sanciti, qui in 5. libros Decretalium Gregorii IX. sunt relati, magnamque Juris Canonici partem conficiunt: cujus titulos & capitula in margine annotata reperies.

Cap. 1. de summa Trinitate. Primus & secundus habetur *lib.* 1. *Decretal. tit.* 1. *cap. firmiter*, *& cap. damnamus de summa Trinitate & fide Catholica*: in quibus continetur tota de SS. Trinitate doctrina, damnaturque libellus Joachimi Abbatis, contra Petrum Lombardum editus, cum impiis Almarici dogmatis.

c. 13. de Hæreticis. In 3. excommunicantur omnes hæretici eosque post damnationem sæculari potestati subjici ac bona confiscari jubet. Nemo eos toleret in sua ditione.

c. 6. de captis. In 4. excommunicat Græcos, qui Latinos Sacerdotes ad Altaria execrantur, aut rebaptizant Latinos.

c. 23. de privil. In 5. deciditur tandem plurium sæculorum lis, quæ etiam non modicam Græco schismati occasionem dedit, ut nempe post Romanum pri-

mus

mus Patriarcha sit Constantinopolitanus, alter Alexandrinus, tertius Antiochenus, quartus Hierosolymitanus, qui hoc tempore omnes Romanæ erant juncti Ecclesiæ. Præcipitur, ut omnes Patriarchæ a Papa recipiant pallium, præstito eidem fidelitatis & obedientiæ juramento. Patriarchæ autem sibi subjectis possunt dare pallia, & admittere appellationes salva appellatione ad Sedem Apostolicam.

6. Metropolitæ singulis annis celebrent Concilium. c. 25. de accusat.

7. Prælati corrigant excessus. *c. 13. de offic. Jud. Ord.*

8. Contra delinquentes procedi potest vel per *accusationem*, vel *denuntiationem*, vel *inquisitionem*. Accusationem tamen præcedat legitima inscriptio, denuntiationem charitativa admonitio, inquisitionem clamosa insinuatio, seu infamia publica. c. 24. de accusat.

9. In eadem civitate ne sint duo Episcopi, ritu tamen cuivis proprio sacrificia Divina celebrentur & Sacramenta ministrentur. *Statutum hoc est propter permixtos in eadem urbe cum Latinis Græcos, præsertim ubi Latini Thraciam & Græciam expugnaverant: non tamen per hunc Canonem concessum est, ut hæretici volunt, in qualibet lingua Divina Sacrificia celebrare: sed tantum in Latina & Græca.* c. 14. de offic. Judic. Ord.

10. Episcopi bonos Concionatores & Confessarios constituant. c. 15. ibid.

11. In Cathedrali constituantur Magistri, qui gratis doceant. c. 6. de Magistris.

12. Singulis trienniis instituantur capitula Religiosorum. c. 7. de statu Monach.

13. Vetatur institutio novorum ordinum Religiosorum.

14. Incontinentes Clerici puniantur secundum Canones. Qui autem secundum regionis suæ morem non abdicarunt copulam, legitimo matrimonio uti possunt. *Videtur hoc Canone Concilium Græcis concedere usum uxorum, quas ante ordinationem duxerunt.* c. 9. de Relig. domib. c. 13. de vita & honest. Cleric.

15. Interdicitur Clericis crapula & venatio. c. 14. ibid.

16. Clerici se non immisceant negotiis sæcularibus, quæ statum eorum dedecent; aleis, & tabernis abstineant, tonsuram & coronam gerant. c. 16. ibid. c. 9. de celebrat. Miss.

17. Abstineant commessationibus, intersint diligenter Divinis officiis.

18. Ne intersint Judicio sanguinis, & abstineant a chirurgia, quæ fit per ustionem aut incisionem. c. 9. ne Clerici.

19. Vasa & supellectilia templi sint munda *c. 2. de custod. Euchar.*

20. Chrysma & Evcharistia solicite custodiatur. *c. 1. ibid.*

21. Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata solus confiteatur fideliter, saltem semel in anno, *proprio Sacerdoti*, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere: suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum. Alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens c. 12. de pœnit. & remiss.

Christiana careat sepultura. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit justa de causa confiteri, licentiam habeat a proprio Sacerdote: alias non potest eum alter absolvere. *Hic est ille celeberrimus Canon, quem hæretiti tanquam novum Concilii inventum tantopere aversantur. Verum Concilium hic tantum declaravit tempus, quo Præceptum Divinum confessionis & communionis debeat impleri. Cæterum usus confessionis privatæ & S. Communionis jam inde ab Apostolorum tempore continua praxi in Ecclesia viguit, ut plurimis Sæculorum omnium testimoniis jam sæpe a Polemicis, ut Bellarmino, & Theologis Dogmaticis, ut Ludovico Simonet est demonstratum. Cæterum per proprium Sacerdotem intelligitur Papa, Episcopus, Parochus, aut quibus hi per delegationem vel per privilegia potestatem dederint.*

c. 13. ibid. 22. Medici corporis ante omnia advocari curent Medicos animæ. Nec suadeant aliquid, quod obsit animæ.

c. 41. de elect. 23. Ultra 3. menses Ecclesia Cathedralis aut Regularis non vacet. Alias electores eligendi potestate pro ea vice priventur, devoluto jure ad proxime superiorem, qui ultra 3. menses non differat providere.

c. 42. ibid. 24. Triplex modus eligendi, per *Inspirationem, Scrutinium* & *Compromissum*. Aliter facta electio non valet. Convocatis omnibus, qui debent, possunt & volunt interesse, assumantur tres Scrutatores de collegio, qui secreto & singillatim voces exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interjecto, ut is eligatur, in quem major vel sanior pars consenserit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur &c. Ne quis autem Procuratorem constituat, nisi absens sit in eo loco, de quo debeat advocari, justoque impedimento detentus venire non possit: facta de hoc, si opus, fide per juramentum. Tunc vero uni de Collegio vices suas committat.

c. 43. ibid. 25. Electio facta per sæcularem potestatem est ipso jure nulla. Et consentiens fit inhabilis ad dignitatem.

c. 44. ibid. 26. Confirmator diligenter examinet factam electionem, & personæ aptitudinem. Ultra Italiam in concordia electi possunt interim Ecclesiam administrare, nihil tamen alienare.

c. 14. de ætat. &c. 27. Episcopi promovendos ad Sacerdotium diligenter instruant, aut instrui curent. Præstat enim paucos habere bonos, quam multos malos Ministros.

c. 9. de renunt. 28. Quibus concessa est facultas beneficiis renuntiandi, compellantur renuntiare: Quia vel propter Ecclesiæ commodum, vel propter Salutem propriam renuntiatio ipsis est concessa.

c. 28. de præbend. 29. Qui habens jam beneficium curatum aliud curatum recipit, priore ipso jure est privatus: Et si utrumque retinere velit, etiam secundo

spo-

ſpolietur. *Corrigitur hic diſpoſitio Alexandri III. qui optionem dabat, utrum ex duobus beneficiatus velit retinere.* Nec quisquam in eadem Eccleſia plures Dignitates aut Perſonatus habeat, licet non habent annexam curam. Cum ſublimibus tamen & litteratis poteſt ſedes Apoſtolica diſpenſare.

30. Ad Eccleſias aſſumantur idonei rejectis indignis. c. 29. ibid.

31. Canonicorum filii, maxime ſpurii, ne fiant Canonici in Eccleſiis, in quibus eorum Patres fuerunt inſtituti. c. 16. de Filiis presbyt.

32. Parochis congrua portio detur ex proventibus Eccleſiæ. Parochus non per Vicarium, ſed per ſe ipſum deſerviat, niſi forte præbendæ vel dignitati eſſet annexa Parochialis Eccleſia. c. 30. de præbend.

33. Procurationes extra actualem viſitationem non exigantur: Et etiam tunc ſint moderatæ. Cum viſitatores non debeant quærere, quæ ſua ſunt, ſed quæ JESU Chriſti. c. 23. de cenſibus.

34. Prælati ne plus exigant a ſubditis, quam ſolvant in procurationem legati vel alterius. c. 8. de immunit. Eccl.

35. Ne appelletur abſque rationabili cauſa ad ſuperiorem Judicem ante ſententiam. Cauſa autem debet exponi ipſi Judici. c. 59. de appellat.

36. Licet pars appellaverit a ſententia interlocutoria, ſi tamen Judex eam revocaverit, poteſt in cauſa pergere. Quia ceſſante cauſa ceſſat effectus. c. 60. ibid.

37. Nemo per litteras Apoſtolicas ad Judicem, ultra duas diætas remotum, trahi poſſit, niſi litteræ de aſſenſu partium fuerint impetratæ, aut de iſto canone Concilii ſpecialem faciant mentionem. Nec quis abſque mandato ſpeciali ſui Domini litteras impetret pro illo. *Bonifacius VIII. c. ſtatutum §. cum vero de reſcript. in 6. poſtea ſtatuit, ut quis non poſſit ultra unam diætam extra ſuam diœceſim ad judicium trahi, ſeu ultra 10. horas.* c. 28. de reſcript.

38. Judex curet omnia judicii acta diligenter conſcribi, nempe citationes & dilationes, recuſationes & exceptiones, teſtimonia, inſtrumenta, interlocutiones, appellationes &c. c. 11. de probat.

39. Si quis a fure rem alienam ſcienter acceperit, contra poſſeſſorem hujusmodi ſpoliato per reſtitutionis beneficium ſuccurratur, licet non probet dominium: (non obſtante rigore Juris civilis) cum detentor rei alienæ ſuccedat in vitium, & non multum interſit, præſertim quoad periculum animæ, detinere injuſte & invadere alienum. c. 18. de reſtit. ſpoliat.

40. Quando *actori* propter contumaciam *rei* adjudicatur detentio rei, cuſtodiæ cauſa, is vero illam a reo conſequi non poteſt, nihilominus poſt annum elapſum fit verus illius rei poſſeſſor, conſequenter omnia poſſeſſionis commoda conſequitur. Super rebus ſpiritualibus ne compromittatur in Laicum. c. 9. de dolo &c.

c. 8. de arbitris. 41. Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, absque bona fide nulla valeat præscriptio tam canonica, quam civilis. Cum sit generatim omni constitutioni ac consuetudini derogandum, quæ absque mortali non potest observari peccato. Unde oportet, ut, qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.

c. 10. de præscript. 42. Nec Laici Clericorum, nec Clerici Laicorum jura invadant: ut reddantur, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.

c. 30. de jurejur. 43. Ecclesiastici, qui nihil temporale habent a Laicis, ne cogantur ab istis juramentum fidelitatis deponere.

c. 12. de rebus Eccles. 44. Alienatio feudorum, rerumque Ecclesiasticarum sine legitimo personarum Ecclesiasticarum consensu non valent; licet approbentur per constitutiones Laicorum.

c. 12. de pœnis. 45. Patroni, Advocati Ecclesiarum &c. ne plus sibi usurpent, quam jure concessum est: quia, quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressionis dispendium non debet detorqueri.

c. 7. de Immunit. Eccles. 46. Confirmatur anathema, a Concilio Lateranensi III. latum in Rectores civitatum & alios, qui Ecclesias & Clericos collectis & exactionibus premunt. Si necessitas postulet, ut subsidium conferat Ecclesia, id fiat absque coactione, ubi facultates Laicorum non sufficiunt: consulto prius Romano Pontifice, cujus est communibus necessitatibus providere. (*Secluso scilicet speciali privilegio*)

c. 48. de sentent. excom. 47. Ne quis excommunicationis sententiam ferat, nisi commonitione præmissa, præsentibus idoneis personis, & manifesta justaque de causa.

c. 61. de appellat. 48. Si quis Judicem velut suspectum recusaverit, coram eo causam recusationis proponat, ac simul cum Judice communiter arbitros eligat; causa coram arbitris non probata Judex utatur jurisdictione: Ea vero probata remittat negotium ad superiorem: vel cum consensu recusatoris tertio committat. Si vero crimen sit manifestum, nulla appellationis habeatur ratio: quia appellationis remedium non ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ est inventum.

49. Nullus cupiditatis seu avaritiæ causa excommunicet, aut excommunicatum absolvat.

c. 3. de consang. & affinit. 50. Prohibitio matrimonii inter consanguineos ad quartum gradum restringitur. (*Antea usque ad septimum gradum erat probibitum*) tollitur etiam prohibitio matrimonii in secundo & tertio affinitatis genere.

c. 3 de clandest. despons. 51. Clandestina *probibentur* matrimonia, & proles ex iis susceptæ censentur illegitimæ. *Tridentinum deinde illa omnino irritavit.*

52. Cum

52. Cum olim consanguinitas usque ad septimum gradum dirimeret matrimonium, sufficiebant testes de auditu: jam vero cum ab hoc Concilio hoc impedimentum sit restrictum ad quartum gradum, requiruntur testes de visu; qui deponant, se vidisse personas, saltem in uno ex prædictis quatuor gradibus haberi pro consanguineis. *Hoc præcipue requiritur, quando agitur de matrimonio dissolvendo.* c. 47. de testib.

53. Domini prædiorum decimalium non committant illa excolenda hominibus, qui nullas decimas solvunt. c. 34. de decimis.

54. Cum in signum universalis dominii, quasi quodam titulo speciali sibi Dominus decimas reservaverit, solvantur prius decimæ ex fructibus, quam census & tributa. Si autem hæc prius soluta fuerint, de ipsis etiam tributis solvi debent decimæ. c. 33. ibid.

55. Regulares ex alienis terris (subjectis oneri decimarum) deinceps acquirendis decimas persolvant Ecclesiis, licet eas propriis manibus & sumptibus excolant. c. 34. ibid.

56. Pacta, quibus in præjudicium parochiarum locationes aut' infeudationes fiunt, ea lege, ut locatoribus decimæ solvantur, prohibentur, cum obligatione restitutionis. c. 7. de pactis.

57. Declarantur aliqua Privilegia Regularibus concessa, præsertim circa fraternitates restringendas, & apertionem unius tantum Ecclesiæ semel in anno tempore interdicti. c. 24. de Privil.

58. Quod nonnullis Regularibus est concessum, conceditur etiam Episcopis, ut Divina officia possint celebrare tempore interdicti, sed exclusis excommunicatis, & interdictis, januis clausis, submissa voce, & non pulsatis campanis. c. 25. ibid.

59. Vetatur, ne Religiosi fidejubeant absque Prælati & majoris partis capituli consensu, vel pecuniam mutuo accipiant, ultra summam communi providentia constitutam. Alias non tenetur conventus pro his respondere, nisi forte manifeste constiterit, in bonum communitatis redundasse. c. 4. de fidejuss.

60. Abbates se non ingerant iis, quæ sunt Officii Episcopalis, circa causas matrimoniales, pœnitentias publicas, Indulgentias, nisi specialiter eis fuerit concessum. c. 12. de excess. Prælat.

61. Regulares non recipiant de manibus Laicorum Parochias aut decimas sine consensu Episcopi. Neque excommunicatos vel nominatim interdictos admittant ad Divina. Item in Parochiis, quæ ad ipsos non pertinent pleno jure, Presbyteros idoneos Episcopo præsentent instituendos, qui eidem circa curam plebis & administrationem rationem reddant: nec institutos Presbyteros sine consensu Episcopi amoveant. c. 31. de præbend.

62. Sacræ Reliquiæ non sint venales, nec ostendantur extra capsam: inventas autem de novo nemo publice venerari præsumat, nisi prius authori- c. 2. de Reliquiis.

tata Romani Pontificis fuerint approbatæ. Evitentur omnes deceptiones, figmenta, & falsa documenta.

c. 14. de pœnit. & remiss. Eleemosinarum quæstores non admittantur, nisi Papæ aut Diœcesani litteras exhibeant: adhæc, quia per indiscretas & superfluas indulgentias claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur, temperandæ sunt. Cum dedicatur Basilica, tantum unius anni indulgentia concedatur, in anniversario autem dedicationis tantum 40. dierum: nec plurium pro aliis etiam causis; quia etiam Papa hanc moderationem observare consuevit.

c. 39. simonia. 63. Nihil exigatur, quocunque prætextu, pro Episcoporum consecrationibus, Abbatum benedictionibus, & Clericorum ordinationibus. Consuetudo contraria magis est corruptela, penitus reprobata.

c. 40. ibid. 64. Quoniam simoniaca labes adeo plerasque Moniales infecit, ut vix aliquas sine pretio recipiant in sorores, paupertatis prætextu volentes hujusmodi vitium palliare, ne id de cætero fiat, penitus prohibetur sub gravi pœna. Idem aliis etiam Regularibus prohibetur. *Verum aliud est pro susceptione seu ingressu in Religionem aliquid petere, quod utique esset simoniacum; aliud, petere aliquid pro alimentatione, dote, aut legitima. Sicut aliud est aliquid petere pro Sacramento matrimonii: aliud facere conventiones dotales ad ferenda matrimonii onera temporalia.*

c. 41. ibid. 65. Episcopi nihil exigant pro concessione institutionis beneficialis, professionis religiosæ, aut sepulturæ.

c. 42. ibid. 66. Exequiæ mortuorum, benedictiones nuptiales, administrationes Sacramentorum fiant gratis; servata tamen laudabili locorum consuetudine.

c. 18. de usuris. 67. Si Judæi a Christianis immoderatas usuras extorserint, Christiani nullam cum illis communicationem habeant, donec satisfecerint. Compellendi etiam Judæi ad solvendas decimas ex possessionibus, antequam ad eos devenirent, huic oneri obnoxiis.

c. 15. de Judæis. 68. Judæi a Christianis habitu ubique locorum debent esse distincti. In diebus autem Lamentationis & Dominica Passionis in publicum ne prodeant: Nec Christum crucifixum sinantur blasphemare.

c. 16. ibid. 69. Judæi aut Pagani ne præficiantur publicis officiis.

c. 4. de apostatis. 70. Judæi aliique, ad Christianam fidem conversi, ne permittantur eandem cum veteribus eorum ritibus permiscere.

§. V.

Observatio circa errores in hoc Concilio damnatos.

35. Albigensium furor. Damnati sunt in hoc etiam Concilio Albigenses. Hi in Gallia Tolosæ agroque finitimo fautore ac duce ipso Tolosatium comite *Raymundo* tantam

tantam multitudinem perverterant, ut necesse fuerit adversus eos crucem prædicare, signatorumque exercitum ad compescendos eorum tumultus colligere.

36. Montfortius. Cruciatis copiis Dux præerat *Simon Comes Montisfortis*. Qui ea gessit, ut puderet Athenienses ostentare suos in Marathoniis campis Miltiades, ac Spartanos in Thermopylis suos Leonides. Cum enim Comes Tolosæ, cui Rex Aragoniæ in auxilium venerat, Murellum castrum obsideret, Montfortius heros imcomparabilis cum octingentis equitibus & mille peditibus Cruce signatorum, ut castrum obsidione liberaret, pugna prope incredibili conserta, centum millia Albigensium profligavit, cæso in acie Rege Aragoniæ. Cumque pervicaces hæretici necdum arma ponerent, a superiore clade superstites ad internecionem prope delevit. Quare in Concilio hoc Lateranensi ditio Raymundi Tolosani hæretici Montfortio est adjudicata, tantæ fortitudinis & virtutis præmium.

Damnatus est etiam in Concilio isto libellus, quem contra Petrum Lombardum scripserat Joachimus Abbas de mysterio SS. Trinitatis, cujus rei hæc fuit occasio.

37. Petrus Lombardus. Petrus nempe, quod Novaræ in Longobardia esset natus, dictus *Lombardus*, absolutis Bononiæ studiis, in Galliam profectus, inter Theologos brevi eminuit, ac creatus Parisiensis Archi-Episcopus, a libris sententiarum doctissimis, quos scripsit, dictus *Magister sententiarum*: in quas postea S. Thomas, Scotus, aliique veteres Theologi Scholastici ultra 240. commentarios suos ediderunt.

Cum enim Lombardus cerneret, vanum quoddam nec satis dignum in Theologiam inductum esse philosophandi genus, cujus occasione plura ingenia, in cogitationibus suis evanescentia, cum Gilberto Porretano, Abailardo, Rosulino, aliisque in varios errores circa fidei mysteria fuerant abrepta: gravissimas de Religione quæstiones jacere neglectas, Scripturam Sacram, traditionem, Romanorum Pontificum & Conciliorum decreta, Patrum sententias, Historiam Ecclesiasticam (qui præcipui sunt loci Theologici) aut passim ignorari aut ex defectu genuinæ criticæ vel ex apogryphis hauriri, vel depravata allegari: Rationem vero naturalem, quæ in Theologicis circa fidei mysteria quæstionibus infimum locum obtinet, tanquam in suprema specula collocari, eaque judice inani quadam subtilitate, ac vocabulorum conflictu quæstiones gravissimas decidi, aut confundi potius: Cum, inquam, hunc abusum Disciplinæ Sanctissimæ scientiarumque facile Principis, Lombardus cerneret, Theologicum opus aggressus est, in quo tot tricis eas opponeret authoritates, quibus restractari homini Orthodoxo nefas esset.

38. Libri sententiarum. Collectas itaque magna industria Patrum sententias in quatuor libros diges-

digessit. In 1. tractatur de Trinitate Divinisque attributis. In 2. de creatione & opere sex dierum, de lapsu Adami, libero arbitrio & gratia, peccato originali & actuali. In 3. de Incarnatione, Christi perfectionibus, fide, spe, charitate, donis Spiritus Sancti, & præceptis Divinis. In 4. de Sacramentis in genere & in specie. Denique subnectit tractationem de resurrectione, extremo judicio, & statu Beatorum.

Quamvis autem hoc opus toto Christiano orbe haberetur celeberrimum, tantique æstimatum, ut plurimi, interque eos Theologorum Principes in illud commentarentur; attamen & sol suas habet maculas. Severa crisis reprehendit omissas quæstiones de scriptura, traditionibus, Ecclesia, Pontifice, Conciliis, & factis dogmaticis: Insertas quæstiones aliquas inutiles, allegoricas scripturarum expositiones, apocryphas aliquando allegationes, & probationes quandoque minus solidas: Atque quod gravissimum est, 26. ejus opiniones ab omnibus Catholicis merito reprobandas. Inter quas etiam ille est error, quod *Christus, secundum quod est homo, non sit aliquid*. Licet enim Lombardus videatur nihil aliud velle, quam quod Christus non habeat personalitatem seu subsistentiam humanam, attamen propositio prout jacet, male sonat, facileque in hæresin Eutychetis posset inducere.

Unde merito Alexander III. præcepit Archi-Episcopo Senonensi, ut pravam hanc doctrinam Petri abroget, omnesque eandem detestentur; contra vero doceant, Christum, sicut perfectum Deum, sic & perfectum ac verum hominem esse ex anima & corpore consistentem: ut patet ex epistola Alexandri III. quæ exstat in actis Concilii III. Lateranensis.

39. Joachimus Abbas contra Lombardum.

Atque hanc fuisse occasionem existimat Severinus Binius in notis ad Concilium Lateranense IV. cur Joachimus Abbas contra Lombardum libellum scripserit. Cum autem ejus errores refutaret, in alium incidit, ut habetur Can. 2. hujus Concilii, relato in cap. 2. de summa Trinitate. Ibi: *Damnamus & reprobamus libellum, quem Abbas Joachim edidit contra Magistrum Petrum Lombardum de unitate seu essentia Trinitatis appellans ipsum hæreticum & insanum, pro eo, quod in suis dixit sententiis: Quoniam quædam summa res est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & illa non est generans, neque genita, nec procedens.*

Ex quibus verbis Lombardi falso inferebat Joachimus, eum non tam Trinitatem quam quaternitatem adstruere, videlicet tres Personas, & illam communem essentiam quasi quartam. Asserebat ulterius Joachimus, nullam rem esse, quæ sit Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: Unitatem naturæ in tribus Personis non esse veram & propriam, sed quasi collectivam & similitudinariam, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una Ecclesia. Ad quod probandum adduxit illud

Joan.

Joann. 17. *Volo Pater, ut sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus, ut sint consummati in unum.*

Hanc Joachimi doctrinam reprobat Concilium, probatque sententiam Lombardi, quod scilicet *una quædam summa res sit, quæ veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus*: Et ideo Trinitatem esse in Deo, non quaternitatem: Quia quælibet trium Personarum est *illa res*, sive substantia, essentia, natura Divina: Et illa res non est generans, neque genita, nec procedens: Sed est Pater, qui generat, Filius, qui gignitur, & Spiritus S. qui procedit, ut distinctiones sint in Personis, & unitas in natura. Licet igitur *alius* sit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus, non tamen *aliud*: Sed *id*, quod est Pater, est Filius, & Spiritus Sanctus, ut secundum Catholicam Fidem *Consubstantiales* esse credantur. Pater enim ab æterno generando Filium *suam Substantiam ei dedit, sine diminutione*; ut adeo in Patre, Filio, & Spiritu Sancto vere una indivisibilis sit Substantia, una res, una natura. 40. De S. Trinit.

Quod vero Joachimus objiciebat, sic solvit Concilium: *volo, ut ipsi* (fideles) *sint unum in nobis*, (unione charitatis in gratia) *sicut & nos unum sumus* (in natura) quemadmodum veritas alibi dicit: *Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est*: Hoc est: estote perfecti perfectione gratiæ, sicut Pater vester cœlestis perfectus est perfectione naturæ: utraque videlicet suo modo: quia inter Creatorem & creaturam non potest tanta esse similitudo, ut non sit major dissimilitudo.

Non tamen damnata est a Concilio persona Joachimi; quia omnia sua scripta Sedi Apostolicæ obtulit ejus judicio aut approbanda aut corrigenda, cum protestatione propria manu subscripta, quod firmiter teneat eam fidem, quam Romana tenet Ecclesia. Et ideo Concilium etiam cautum vult Florensi Monasterio, cujus Institutor fuit, utpote in quo vigeat regularis disciplina & salutaris observantia.

Denique damnata ab eo Concilio sunt perversissima dogmata impii *Almarici*, cujus mentem sic pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica censenda sit, quam insana. 41. Almaricus.

Erat autem Almaricus Carnotensis Gallus, qui teste Genebrardo *libr. 4. chronol.* viginti errorum est convictus: quorum unus erat, Christi corpus non magis esse in pane, quam in qualibet alia re. Plures illius errores recenset Sanderus *libr. 7. de visibili Monarchia*, videlicet, nullam esse resurrectionem, nullum Paradysum, nullum infernum; thurificationem in Ecclesia esse idololatriam; stupra, adulteria, aliaque flagitia non esse peccata, si fiant ex charitate: & quæ sunt alia ejusmodi deliria absurdissima. Corpus ejus exhumatum & exustum est; ejus autem sectatores, quos inter erat aurifaber, qui se Prophetam dicebat, Parisiis vivi sunt concremati. Habeant sibi istos martyres, qui non habent alios.

42. S. Dominici & S. Francisci Ordo. Hos inter turbines Ecclesia, palmæ instar eluctantis in pondera, nova eaque immensa aucta propagine, in Dominico & Francisco defensores nacta est fortissimos, adversum circumfrementes, in agro præsertim Tolosatium, Albigenses aliosque hæreticos. Et quidem B. Dominicus, quem merito facem fulgentissimam, totum orbem virtutum & doctrinæ luce illustraturam dixeris, cum Fulcone Tolosano Episcopo ad hoc Concilium profectus, suum Innocentio III. de instituendo Prædicatorum Ordine consilium aperuit, ab Honorio deinde III. & Innocentio IV. sub regula S. Augustini approbato. B. Franciscus vero, solo cœlo dives, Seraphicum Ordinem FF. Minorum, nova sub regula institutum, Innocentio III. & Concilio confirmandum obtulit; meruitque votis potiri paupertatis cultrix præclara Religio, in novas deinceps frondes vel repullulans vel reflorescens, propagines suas sanctissimas in ultimos terræ fines ævumque omne exporrectura. Superis videlicet curæ est sancta Mater Ecclesia, fœcundante illam rore cœlesti, ut in sobolem amplissimam, fructusque uberrimos sese per orbem terrarum explicet.

ARTICULUS V.

De Concilio Generali XIII. Lugdunensi I.

Sub

Innocentio IV. contra Fridericum II. Imperatorem anno 1245. *celebrato.*

SUMMARIUM.

§. I.

Synopsis Historica.

1. *Sicilia a Normannis ad Suevia Duces translata per Constantiam.*
2. *Discordia inter Pontificem & Henricum VI. Imperatorem, Constantiæ Conjugem.*
3. *Friderici II. initia.*
4. *Philippus contra Othonem IV.*
5. *Turbæ inter Pontificem & Fridericum II.*
6. *Qui a pluribus Pontificibus excommunicatur.*
7. *Henricus Raspo & Guilielmus Hollandiæ Comes electi contra Fridericum.*
8. *Filii Friderici se mutuo perimunt.*
9. *Carolus Andegavensis, regno Siciliæ inauguratus, contra Manfredum Friderici Nothum,*
10. *Et Conradinum. Hujus cruenta tragœdia.*

11. *Per-*

§. I.
Synopsis Historica discordiarum inter Pontifices & Fridericum II.

Exactis Italia Longobardis, & Exarchatu ad Pontificem translato Carolus M. Siciliam, Calabriam atque Apuliam Græcis adhuc Imperatoribus reliquerat; quas tamen negligentius defensas Saraceni postmodum invasere. Hos *Normanni* expulere; dicti primum Comites Apuliæ, tum Duces, denique Reges utriusque Siciliæ sub Rogerio II. Hujus filia *Constantia* nupsit *Henrico VI.* tunc adhucdum Romanorum Regi: qui post extinctam legitimam Normannorum in Sicilia masculinam stirpem uxorio nomine Regnum dotale adire conabatur, fortiter se opponente *Tancredo*, Normannicæ quidem stirpis, sed illegitimo thoro prognato. Quare bellum civile acerrimum conflatum est, aliis Henrico, Tancredo aliis adhærentibus. Favit huic Clemens III. Papa, eique investituram regni impertivit, Henrico re infecta in Germaniam redire coacto, ubi melior ei fortuna affulsit. 1 Sicilia a Normannis ad Sueviæ Duces per Constantiam.

Mortuo namque in expeditione sacra patri suo Friderico I. Imperatori successit; cumque cum conjuge Constantia Romæ coronavit Cœlestinus III. non tamen insolenti eo modo, quem fingunt scribillatores quidam Acatholici: quod videlicet Papa coronam, Henrici capiti impositam, mox pede decusserit, ut suam in Imperatorem potestatem ostenderet. Futilis hæc est fabula, qualem supra de Alexandro III. retulimus, quæ a nemine

ſcriptorum veterum fidem habet; quin ea Cœleſtinus erat in Imperatorem veneratione, eoque affectu, ut, cum Imperatrix Conſtantia, proditione Salerni intercepta, Tancredo captiva eſſet tradita, omni cura evicerit, ut captivitate liberata Cæſari reſtitueretur.

2. Diſcordiæ inter Pontificem & Henricum VI. Imperatorem.

At cum idem Pontifex tandem effeciſſet, ut etiam Richardus Rex Angliæ, ob projectum ad obſidionem Ptolomaidis vexillum Auſtriacum, in reditu interceptus, atque ultra annum in captivitate detentus, liberaretur, pecuniam quoque, quam pro lytro dederat, reddi eidem poſtulabat; quod cum facere Henricus Cæſar recuſaſſet, Pontifex eum excommunicavit, cumque mortuo Tancredo, rejectoque ejus filio Wilhelmo, ultimo Guiſcardorum ac fortiſſimæ gentis Normannicæ ſurculo maſculinæ ſtirpis, ad Regnum Siciliæ tandem perveniſſet, acerbiſſima crudelitate in eos ſæviit, qui Tancredo paruerant, Jordano Comite, quod regno inhiaſſe argueretur, ſellæ candenti impoſito, ac ferrea corona clavis affixa capiti; dictus propterea *Henricus Aſper*. Cum ab hac aſperitate non deſiſteret, ipſa Imperatrix Conſtantia conſpiratione cum Siciliæ Proceribus adverſus eum inita, a propriis ſubditis pacem coëgit petere. Nec diuturnum fuit ejus imperium, ſeptimo illius anno, dum de invadendo orientali imperio agitaret conſilia, extinctus, veneno, ut ſuſpicio ſparſerat, ab ipſa Conſtantia conjuge ſublatus anno 1198. obiit tamen reconciliatus Eccleſiæ, reſtitutis eidem, quæ abſtulerat, miſſisque in Palæſtinam auxiliariis copiis.

3. Friderici II. initia.

Reliquit filium Fridericum, ex Conſtantia jam quinquagenaria ſuſceptum, regni Siciliæ hæredem unicum, uberem Hiſtoriæ daturum materiam. Et licet ſuppoſititium non pauci dicerent (ut levis ad obtrectandum in hujusmodi rebus ſolet eſſe rumor) nihilominus Papa Cœleſtinus III. corona utriusque Siciliæ eum inſignivit, poſtquam mater ejus Conſtantia, de crimine partus ſuppoſiti juramento ſe purgaverat.

4. Philippus contra Othonem IV.

Imperium interea *Philippum* inter Barbaroſſæ filium natu minimum, Henrici VI. fratrem, & Othonem IV. Saxonem, diſtractum in partes ibat. Conventum denique, ut Philippus imperaret, Otho vero eidem ſuccederet; quod factum, occiſo Bambergæ Philippo a Comite Palatino. Cum autem Otho IV. ab Innocentio III. Romæ coronatus, Pontificii Juris territorium invaſiſſet, ab eodem Pontifice a fidelium communione eſt motus, ac Fridericus Henrici VI. filius Rex Siciliæ, quem a teneris fovebat Papa, eique in bellis civilibus, quibus Siciliam ei adimere nitebantur, ſemper adfuerat auxilio, Germaniæ Proceribus commendatus, abdicato Othone, Imperator eſt renuntiatus.

5. Turbæ inter Ponti-

At Fridericus avum ſuum imitatus, beneficiorum immemor, perpetuum ferme cum Romana Eccleſia bellum geſſit, a tribus Pontificibus quater ſacro fulmine percuſſus. Et primo quidem, quod dudum ſacra cruce ornatus,

ornatus, arma, quæ ex voto edito adversus Saracenos impendere tenebatur, in Pontificem convertisset: dein iterum a Gregorio IX. quod Saracenis faveret, & Joannem Jerosolymæ Regem exulem, omnesque in Asia bellantes Christianos, pace iniquissimis inita conditionibus, cum Barbaros vincere, & Palæstinam recuperare, si voluisset serio, facile potuisset, prodiderit. Tertio ab eodem, quod Ecclesiæ civitates invasisset, perniciosissimam *Guelphorum* & *Gibellinorum* factionem Italiam dilacerantem excitasset, Cardinales aliosque Prælatos in vinculis haberet, Concilium Generale congregare impediret, Episcopis interceptis, & in captivitate detentis, ipsoque Pontifice Gregorio per Gibellinos suos Roma pulso, atque in omnibus Ecclesiæ & Apostolicæ Sedis se hostem demonstraret; quare Papa crucem adversus eum prædicari jussit.

ficem & Fridericum II.

6. Pontifices plures excommunicant Fridericum.

Denique, cum post Cœlestini IV. mortem Sedes Romana, ob detentos a Friderico Cardinales in carcere, per annum & octo menses vacasset, electus tandem est *Innocentius IV.* Hic tantis ut turbis finem imponeret, pristinamque, quam privatus cum Friderico habuerat, amicitiam renovaret, Legatos ad eum misit, quos ille ad laqueum condemnavit, tendens etiam Pontifici insidias; has ut declinaret, in Galliam ad S. Ludovicum Regem profugit, ubi collecto Lugdunensi hoc primo Concilio Fridericum ad dicendam causam citavit; cumque is nil nisi contemptum, minasque reponeret, quarto sacro anathemate est perculsus, subditis sacramenti religione exsolutis.

7. Henricus Raspo & Wilhelmus Hollandus contra Fridericum.

Germani proin Principes *Henricum Rasponem* Thuringiæ Landgravium, S. Elisabethæ filium, Imperatorem dixere: eoque haud multo post in Ulmæ obsidione mortuo, *Guilielmum Hollandiæ Comitem.* At propterea non melior factus Fridericus, quin in dies efferatior, Italiam omnem factionibus, cædibus, ruinis miscuit: donec ad Parmam, duorum annorum obsidione pressam, facta tandem felici eruptione, accurrente altera ex parte cum exercitu Pontificio Legato, cruento prælio victus, & in fugam actus, vel animi mærore contabuit, aut a Manfredo Notho suo veneno extinctus, vel, ut alii scribunt, pulvillo ori ingesto suffocatus, anno 1250. postquam 32. annos imperasset.

8. Filii Friderici parricidæ.

Sed neque in posteris suis fuit felicior; nam quatuor filios reliquit, duos legitimis ortos natalibus, Conradum & Henricum, duos ex concubinis, Hencium & Manfredum, violenta omnes morte abreptos.

Henricum quippe, Siciliæ aut Regem aut Proregem, Conradus frater interemit. *Conradum IV.* qui cum Guilielmo Batavo de Imperio contenderat, in Italiam ad capessendum regnum utriusque Siciliæ profectum, Manfredus frater veneno sustulit, cum annis quatuor aut imperasset, aut de Imperio litigasset, anathemate adhucdum ligatus. *Manfredus*,

tanquam scelus coronare oporteret, regnum utriusque Siciliæ, Saracenorum etiam ope, invasit: sed Neapolitanis Pontificem appellantibus excommunicatus ab Alexandro IV. patris exemplo persecutus est Ecclesiam; cumque omnia misceret, ab Urbano IV. in Concilio, Orvieti celebrato conclusum est, ut *Carolus Andegavensis Comes* S. Ludovici Regis frater, adversus Manfredi tyrannidem advocaretur in Italiam, cum titulo Regis utriusque Siciliæ. Ad Beneventum prælio unico debellatum, occiso Manfredo in pugna (relicta filia *Constantia*, Aragoniæ Regi nupta, ex qua magnarum deinceps rerum series) Carolus victor inauguratus Regno a Pontifice Clemente IV. ea conditione, ut feudi titulo Ecclesiæ Romanæ quadraginta aureorum millia quot annis penderet.

9. Carolus Andegavensis in Manfedmu,

10. Et Conradinum,

Conradus IV. occisus in Italia anno 1254. reliquit in Germania filiolum unicum *Conradinum*, Ducem Sueviæ, duos duntaxat annos natum. Hic anno ætatis decimo septimo cum exercitu adversus Carolum Andegavensem movit in Italiam, avitum regnum ut vindicaret. Ad Fucinum lacum pugnatum est; factus ex victore victus Conradinus, & in fugam actus, ex fugiente nova calamitate captivus, ligatus vinculis. Altero subin anno vidit Neapolis cruentum sane luctuosumque spectaculum, politas inter gentes auditum haud facile. Minutus Conradinus in ætatis flore, in urbe regia, publico in foro; expeditionis comite & sortis acerbæ *Friderico Badensi*, in spem veteris Austriæ ex Gertrude Friderici Bellicosi filia prognato; fuitque facinus atrox Caroli, si non jus summum, summa injuria, certe summa invidia, plusque moriens Carolo Conradinus nocuit, quam vivens; creditumque, jure gentium sacrosancta esse Regum capita, tantique non habenda regna, ut iis nati ea propter, præsertim exarmati, pereant Principes. Falsum autem omnino est, nulloque teste idoneo comprobatum, consilio aut voluntate Clementis IV. Pontificis immanem hanc cædem esse patratam. Quin constat, hunc Pontificem, quem moderatio & pietas insignis ornaverant, vehementer id facinoris exprobrasse Carolo.

Sed neque cœlo probata crudelitas, Vesperis Siculis vindicantibus Purpuratum sanguinem; repetamus originem.

11. Et in Hencium.

Occiso anno 1268. Conradino, unicus supererat Ducum Suevorum stirpis masculinæ Surculus, *Hencius* videlicet, Friderici II. Filius, Conradini patruus, sed illegitimis ex concubina ortus natalibus. Qui post infelicem Patris pugnam Parmensem captus a Bononiensibus, & caveæ ferreæ inclusus, post 29. annorum captivitatem in carcere obiit, anno a cæde Conradini quarto, videlicet 1272.

12. Constantia.

Ad unicam igitur fœminam redacta est Magni illius Ænobarbi progenies, *Constantiam* videlicet, Manfredi supra memorati Filiam, quæ

Petro

Petro III. Aragoniæ Regi nupta, Regni utriusque Siciliæ titulum in dotem attulit. Quare 13. annis post Conradini cædem erupere tandem suppressa diu consilia; cum Galli omnes per Siciliam dispersi, ipso paschatis die, audito companæ signo, ad Vesperas convocantis (unde *Vesperæ Siculæ* dictæ) in singulis urbibus ab ipsis Siculis trucidati sunt. *Causa* cædis Siculorum in Gallos odium: *Instrumentum* Joannes Prochyta aliena veste tectus oppida Siciliæ circumcursans: *Socius* Michael Palæologus Byzantino Imperio timens a Carolo, qui Filiam suam Balduino II. a Constantinopolitano Throno depulso desponderat. Totius denique Tragœdiæ aut Auctor tacitus, aut Spectator remotus Petrus Aragonius. Qui, ne dotalis titulus esset otiosus, hac cæde regno potitus Siciliæ: jactaque diuturnæ Gallos inter Hispanosque discordiæ semina, pretiosis nimium odiis in posterum nutrienda, nimiumque multo humano sanguine ad gentis utriusque perniciem excretura. 13. Vesperæ Siculæ.

Interea Carolus Andegavensis Divina humanaque ope vindictam spirans, Martini IV. in Petrum anathemate, & Gallorum armis se succingit. Sed infra iram erant vires: Alterum contemptu eludente Aragonio, alterum astu Indicto quippe ad Burdigalam cum Carolo singulari certamine amovit Petrus bellum a Sicilia: detrectans deinde duellum, cujus præmium jam teneret in manibus, translatum bellum in Aragoniam; sed utrique Regi fatale: Petro occumbente ex vulnere, Carolo contabescente ex tædio & dolore amissæ Siciliæ, filiique capti ab Hispanis.

Spectaculum videre tunc in Aragonia licuit, quod novo Neapolitanam lanienam pudore obrueret. Captus *Carolus Claudus* Caroli Andegavensis Filius; traditusque Aragoniis admotus neci, immolanda Conradini piis manibus victima: Sed donatus Christo crucifixo a Constantia Petri vidua, atque abdicata Sicilia libertati redditus. Nobile profecto vindictæ genus, quo Constantia Conradini patruelis sui sanguini litaret, ac fæmina virum mansuetudine superaret. 14. Carolus Claudus.

Nec tamen destitit Carolus Claudus, quibus vitam debebat, bellum facere. At fortiter restitere Aragonii, eaque felicitate, ut tandem etiam Neapolitanum Regnum Gallis eriperent, utrumque felici connubio ad Augustissimam Domum Austriacam transmissuri.

Ubi tres notandæ veniunt fæminæ Principes, duæ Constantiæ & Joanna, per primam Constantiam, Henrico VI. nuptam Regnum utriusque Siciliæ pervenit a Normannis ad Sueviæ Duces: Per alteram Constantiam desponsam Petro III. a Suevis ad Reges Aragoniæ: Per Joannam Ferdinandi Catholici Filiam, Philippo Austriaco junctam, ac Caroli V. & Ferdinan- 15. Sicilia per tres fæminas translata.

dinandi I. Matrem, ab Aragoniis ad Austriacos; donec hoc sæculo pilæ instar de manu ad manum jactaretur.

16. Inter-regnum. Cæterum post Friderici II. mortem tristis erat Imperii facies, magno illo viginti & ultra annorum *Interregno* capite vacui.

Licet enim & *Wilhelmi Batavi* & *Conradi IV.* & *Alphonsi sapientis* Castiliæ Regis, & *Richardi Angli* legamus nomina; nomina tamen sunt. Adeo enim vel electi turbide, vel in mutuam perniciem commissi atrociter: ut lacerasse potius Imperium, quam gubernasse dicendi sint. Certe rerum tunc omnium in Germania erat confusio. Corpus sine capite nervorum compage ac nexu dissolutum: Nullum Imperii tribunal; perpetuum Justitium, sublata publica privataque tranquillitas; Nullus Electorum, nullus Imperii Ordinum consensus: Jus suum in armis ferebant, inductis in ruinam minus potentium *diffidationibus* illis seu vindicationibus privatis, aut potius grassationibus & latrociniis. Unde mutuæ cædes, rapinæ, incendia, direptiones, populationes, aliæque Reipublicæ humanæ pestes.

17. Melior facies. At fessis tandem rebus succurrit provida Numinis cura. Divinis auspiciis datus Imperator, par omnino tantæ rerum moli: qui Imperii ruinas sistat, abrupta reducat, disrupta consolidet, & distortam Rempublicam in ordinem suum reponat. Fuit is Magnus ille *Rudolphus Habspurgicus*, gloriosissimus Fundator Augustissimæ Domus Austriacæ, sub cujus auspicatissimo Imperio parta Germaniæ salus, pax data Ecclesiæ, provecta in immensum Majestas Imperii, florentis domi, hostibus formidandi foris.

§. II.

Acta Concilii Lugdunensis I.

18. Tot tantisque, quæ diximus Ecclesiæ malis ut remedium pararet Innocentius IV. ac præsertim ut contumacem Friderici II. animum flecteret, Concilium Generale indicendum existimavit. Cum autem in Italia Friderici armis, & Gibellinorum, eidem adhærentium furore omnia essent turbata, Lugdunum in Gallia Concilio locum delegit.

Præsentes. Interfuere, præter multos Cardinales, duo Patriarchæ Majores, Constantinopolitanus nimirum & Antiochenus, Episcopi 140. Balduinus II. Imperator Byzantinus, Galliæ, Angliæ, aliorumque Principum Legati, imo etiam Imperatoris Friderici Orator, Thaddæus cameræ Imperialis Judex: qui rerum forensium usu exercitatus, magno animo pro Friderico in Concilio peroravit, crimina objecta alia inficiando, alia excusando, quædam etiam in Pontifices ipsos retorquendo. Sed visa est Patribus ejus oratio magis facunda & ornata, quam rationum pondere roborata: quare Fridericus, de multis ac gravibus criminibus, ac præsertim

de

de violentia in Sedem Apostolicam, virosque Ordinis Ecclesiastici Principes, accusatus, & ad Concilium citatus cum contemptu monita sacri Senatus eluderet, sacro anathemate percussus, atque Imperii Regnique Siciliæ jure excidisse est proclamatus, exsolutis Sacramenti religione subditis. 19. Fridericus excommunicatus.

20. Guelphi & Gibellini. In varias partes sensusque hæc sententia Europam distraxit, aliis aliter, ut fit, vel pro affectu vel veritate loquentibus. Certe face velut ventilata in majus ignis exarsit incendium, Friderici ira in furorem concitata, & sex annis, quibus supervixit, implacabili odio ac vexationibus statum Pontificium, & Guelphos Pontifici adhærentes, persequente. Nec morte Friderici desiit cruentus ille Guelphorum, seu Pontifici faventium, & Gibellinorum, seu Cæsaris partes sequentium, conflictus, ad ducentos usque annos a Friderico grandi Italiæ calamitate exporrectus.

Prima equidem ac princeps causa indicendi Concilium fuit Fridericus: at morbis pluribus laborabat Ecclesia; qui tamen ipsi etiam magna ex parte Friderico sunt imputati, quod Advocatus, & Protector Ecclesiæ non ad defensionem illius, tunc temporis adeo necessariam, sed ad ruinam coronatas vires impenderet.

Unde in oratione ad Patres in Concilio habita Innocentius Papa dolores Ecclesiæ quinque Christi vulneribus comparavit. Quorum Primus erat de Turcarum & Saracenorum in Christianorum terras irruptione; Secundus de Græcorum schismate; Tertius de hæresum grassantium labe; Quartus de terræ sanctæ amissione; Quintus de Friderici in Ecclesiam persecutione, qua se Italia expulsum in Galliam profugisse ingemuit.

Ut igitur reliquis etiam vulneribus obduceretur cicatrix, decreta est nova expeditio *cruciata* adversum Saracenos in terram sanctam: cujus dux designatus est S. Ludovicus Rex Galliæ: variaque pro signata militia statuta privilegia.

§. III.

Canones Concilii.

21. In Concilio isto Lugdunensi, quod tribus duntaxat sessionibus constabat, complures etiam pro more sunt editi Canones, ad disciplinam Ecclesiæ spectantes, quos Bonifacius VIII. sexto Decretalium libro inseruit.

1. Quando Papa rescripto Judicem delegat, cum clausula, ut quidam alii etiam conveniri coram eo possint, tantum quatuor alii, qui in citatorio sunt nominandi, conveniri possunt. De rescript. in 6.

2. Delegati Sedis Apostolicæ sint in dignitate constituti, ut Canonici vel Prælati, & tantum in civitatibus, ubi est copia Jurisconsultorum. Eod.

De elect. 3. in 6. 3. Vota conditionata, alternativa, dubia & incerta irritantur.

De judic. in 6. 4. Delegatus non poteſt compellere partes, ut perſonaliter coram ſe in judicio compareant, ſi ad hoc non habet ſpeciale mandatum (extra cauſas tamen criminales.)

De litis conteſt. 5. Exceptio peremtoria non impedit litis conteſtationem, niſi ſit exceptio rei judicatæ, aut transactæ.

6. Actor non comparens in termino per citationem præfixo condemnatur reo comparenti in expenſas. Nec citatur ulterius ad ipſius petitionem reus, niſi actor caveat de judicio ſiſti.

De reſcript. 7. Si quis contra alium plures movere vult quæſtiones, omnes illas coram iisdem Judicibus tractet. Nec valent reſcripta aliter obtenta: proceſſus etiam eſt nullus, teneturque parti ad diverſos Judices tractæ ad expenſas.

De eo, qui mittitur. 8. Quando quis litigat de beneficio obtinendo, non eſt mittendus in illius poſſeſſionem, licet poſſeſſor illius ſit contumax: ſed lite non conteſtata ad finalem ſententiam eſt procedendum.

9. Appellans ad Papam appellare debet in ſcripto, cauſam exprimere & Apoſtolos petere.

De appellat. 10. Judex recuſatus ſtatuat arbitris certum terminum ad cognoſcendum de cauſa recuſandi Judicem: quo termino elapſo recuſatus procedat in cauſa principali.

De ſentent. excom. 11. Excommunicatio in participantes cum excommunicatis lata non teneat, niſi præmiſſa ſit monitio.

12. Adminiſtrationem Eccleſiæ adeuntes inventarium diligenter conficiant coram teſtibus, ſolvantque debita Eccleſiæ: nihil autem alienent, neque debita contrahant, neque pignori obligent, ſine debita ſolennitate, & evidenti Eccleſiæ neceſſitate aut utilitate, ſingulisque annis adminiſtrationis rationem reddant.

13. Decernitur ſubſidium pro Imperio Conſtantinopolitano, quod Græci Schiſmatici jam totum fere in Europa a Latinis recuperaverant, Aſiam Turcis diripientibus.

14. Monentur Prælati, ut pro liberanda terra ſancta ſubſidia conquirant.

15. Statuuntur præſidia contra Tartarorum irruptiones.

16. Decernitur expeditio in terram ſanctam, eodem fere tenore, quo Concilium Lateranenſe IV. eſt uſum.

Præter iſta capitula, a Binio edita, exſtant plura in ſexto Decretalium, quæ huic Concilio ejusque Præſidi Innocentio IV. attribuuntur: videlicet

c. 1 de offic. ord. in 6. 1. Archi-Epiſcopus non poteſt ſibi conſtituere Officiales in Diœceſibus ſuorum Suffraganeorum, ne quidem pro futuris cauſis ad eum per appel-

appellationem devolvendis; quamvis post interpositam apud eum appellationem possit vices suas alicui in Diœcesi suffraganeo existenti delegare.

2. Qui fuit Advocatus vel Procurator in prima instantia, non potest in judicio appellatorio esse testis. Neque indistincte appellanti deferatur juramentum (quia præsumptio stat pro eo) nisi Judici ex circumstantiis aliud videatur. c. 3. de testibus.

3. Constituens, mandans, juvans, recipiens aut protegens Assassinum ipso facto est excommunicatus, depositus ab officio, & beneficio. Sit etiam cum bonis suis mundanis omnibus a toto Christiano populo perpetuo diffidatus, seu hostis declaratus, absque ulla alia excommunicationis, depositionis aut diffidationis sententia. c. 1. de homicidio.

4. Exempti ratione delicti, rei sitæ, aut contractus initi in loco non exempto, ratione horum conveniri possunt coram loci illius Ordinario; aliud, si delictum sit commissum, res litigiosa sita, aut contractus initus in loco exempto. Religiosi tamen exempti a loci Ordinario excommunicari, suspendi, aut interdici non possunt; nisi forsan sint in Prioratu, qui Ordinario subjectus est. c. 1. de privileg.

5. Episcopi, ipsisque superiores Prælati nullam suspensionem aut interdictum incurrunt, nisi expresse nominentur. c. 4. de sentent. excommunicat.

6. Archi-Episcopus non relaxet censuras, a subditis suorum Suffraganeorum latas: nisi hoc habeat ex consuetudine. Ejus sententia generalis ligat tantum ejus subditos. Censuræ absque competenti monitione præmissa sunt injustæ, sive in genere sive in specie illas promulgent. Non ferant censuras, nisi culpabiliter in mora satisfaciendi fuerint delinquentes. In integrum collegium vel universitatem non feratur sententia excommunicationis, ne innocentes irretiantur. c. 5. eod.

8. Cum omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cunctisque se defensare permittant, Prælatus contra injustum aggressorem suorum bonorum temporali & spirituali gladio se potest defendere. c. 6. eod.

9. Si quis electionem aut provisionem impugnans ad Papam appellat, intra mensem tam ipse, quam reus, quorumque interest, vel per se, vel per Procuratorem iter Romanum suscipiant. Si mense elapso parte una comparente pars altera per 20. dies absit, procedatur in negotio. Si actor tunc non plene probarit, quod contra formam electionis objicit, condemnandus est reo in expensas. Si autem non probet, quod contra personam objicit, a beneficiis triennio est suspensus: si autem interea in ea se ingesserit, ipso jure est iis perpetuo privatus. Hæc tamen pœna locum non habet, si manifestissimis constet documentis, quod ipsum a calumniæ vitio causa probabilis & sufficiens excuset. c. 1. de elect.

c. 1. de restit. spol. 10. In civilibus non admittitur exceptio spoliationis, facta ab alio, quam ab actore; in criminalibus vero etiam facta a tertio: in utroque autem casu exceptio probari debet intra 15. dies, alias excipiens actori condemnatur in expensas, quas interim propter hoc fecerit. Agenti autem super rebus Ecclesiasticis opponi non debet exceptio spoliationis in privatis rebus.

c. 1. de except. 11. Si reus actori opponat exceptionem excommunicationis, hujus speciem ac nomen debet exprimere, atque intra octo dies apertissimis documentis probare; alias Judex procedens in causa condemnat eum in expensas, propter eam exceptionem factas. Si post rem judicatam talis exceptio opponatur, executionem impedit, licet sententia sit valida. Si autem actor publice esset excommunicatus, reo etiam non excipiente, repelli deberet a Judice.

c. 1. de sentent. & re judic. 12. Si Judex contra conscientiam & contra justitiam in gravamen partis quidquam fecerit per gratiam, vel per sordes, ab executione officii per annum se noverit suspensum, ad æstimationem litis parti læsæ condemnandus. Si durante suspensione se ingesserit Divinis, sit irregularis: poteſtque a solo Papa cum eo dispensari. Salvis aliis constitutionibus, quæ alias insuper pœnas injustis Judicibus statuunt.

ARTICULUS IV.

De Concilio Generali XIV. Lugunensi secundo

Sub

Gregorio X. & Rudolpho I. pro unione Græcorum cum Latina Ecclesia anno 1274.

SUMMARIUM.

§. I.

Schisma Græcorum per Photium inchoatum.

1. *Patriarchatuum distributio.*
2. *Omnes subsunt summo Pontifici.*
3. *Ad quem cuilibet datur Appellatio.*
4. *Sæpe etiam Patriarchas judicavit.*
5. *Photius intrusus a Barda.*
6. *Legati Nicolai I. ab illo corrupti.*
7. *Nicolaus excommunicat Photium, & Photius Nicolaum.*
8. *Quos errores Latinæ Ecclesiæ objecerit.*
9. *Ingens in Oriente rerum mutatio, occiso Michaële Imperatore & Barda, Basilio coronato, Photio dejecto, & restituto Ignatio.*
10. *Post mortem Ignatii restitutus Photius a Basilio, præstigiis decepto.*
11. *Et quidem annuente Joanne VIII. Papa.*

12. *Sub*

12. *Sub certis tamen conditionibus: quas non implevit, sed in conciliabulo Constantinopolitano magno fastu omnia contraria egit, corruptis iterum & contemptis legatis Romanis.*

13. *Unde excommunicatur a Joanne VIII. edocto a Marino legato suo.*

14. *Photius rursus reprehendit doctrinam Latinorum de processione Spiritus S. & vocis* Filioque *in symbolo additionem.*

15. *Antiquitas hujus doctrinæ,*

16. *Et additionis in symbolo, jam in Concilio Toletano I. factæ.*

17. *Mors Basilii, ejusque effigies.*

18. *Nova in Oriente scena, dum Leo Philosophus, Basilii filius, ex carcere ad thronum ascendit, Photius e throno ad custodiam descendit.*

19. *Excipiente etiam Santabarenum præstigiatorem condigna sceleribus pœna.*

20. *Missis Romam legatis restaurata unio.*

21. *Colentibus illam probis Patriarchis, Stephano fratre Leonis Imp. Caulea, Euthymio &c.*

22. *Nicolaus Mysticus, Patriarcha, ingentes adversus Leonem Imperatorem pientissimum turbas excitat, propter illius quartas nuptias. Joannes IX. eum absolvit, substitutus Nicolao Euthymius.*

23. *Mors Leonis ejusque opera eruditissima.*

24. *Alexander, frater Leonis, dejecto Euthymio restituit Nicolaum Mysticum: quem pacis causa Papa approbavit: relicta Græcis sua consuetudine circa tertias & quartas nuptias prohibendas,*

25. *Constantinus Porphyrogenitus Leonis filius Imperii socium adsciscit Romanum: qui filium suum Theophylactum adolescentem facit Patriarcham,*

25 *a Joanne XI male confirmatum, quem tamen Orientales post hanc confirmationem agnoverunt: durante semper utriusque Ecclesiæ unione,*

26. *Licet a Sisinnio & Sergio Patriarchis impugnata, Sedisque apostolicæ Primatus semper agnitus.*

§. II.

Schisma Græcorum per Cerularium instauratum.

27. *Variis tragœdiis prælusum schismati Græcorum: sursum deorsum euntibus omnibus: impiis hominibus, sub Patriarchis impiis per sanguinem antecessoris ad thronum Imperialem passim ascendentibus. Romani, Stephani, Constantini, Nicephori Phocæ, Zimiscis, Romani Argyri, Michaëlis Paphlagonis, Michaëlis Calæphatis, Imperatorum tragœdiæ, Theophane & Zöe furore & libidine aulam miscentibus.*

28. *Theophylacti Patriarchæ spurcissimi effigies.*

29. *Alii etiam Patriarchæ ad scelera omnia, abusus, morumque corruptionem connivent: imo promovent.*

30. *Hac rerum facie Cerularius, homo infiniti fastus, ad Rempublicam Ecclesiasticam accessit:*

31. *Eamque in schisma præcipitavit, omnibus ad ruinam vergentibus,*

32. *Usus opera Nicetæ Pectorati: qui librum scribit adversus usum panis azymi in Eucharistia.*

 33. *Hunc*

§. I.

Schisma Græcorum per Photium inchoatum.

1. Patriarchatus.

Una est Christi in terris Ecclesia; in varias tamen orbis terrarum diffusa provincias, sub uno visibili capite in unitate fidei congregata, in duas tamen magnas mundi partes divisa, alteram *Orientalem; Occidentalem* alteram, ab antiquissimo jam tempore. Occidentalis per potissimam Europam, Africamque, & nunc etiam Americam exporrecta, sub uno Patriarchatu Romano coaluit. Orientalis per Thraciam, Græciam, Asiam, & Ægyptum extensa, quatuor Patriarchatus est complexa, Constantinopolitanum videlicet, Alexandrinum, Antiochenum, atque Hierosolymitanum.

2. Omnes subsunt summo Pontifici.

Quamvis autem Patriarchæ isti Orientales magnam authoritatem in subjectos sibi Metropolitanos & Episcopos exercuerint, Romani tamen Pontificis, Petri Apostolorum Principis, cui peculiari omnino ratione Christus ovium suarum curam, & regni cœlorum claves concredidit, Successoris Primatum summamque in Ecclesia authoritatem sunt venerati.

Hinc,

Hinc, licet Patriarchæ, præsertim Constantinopolitani, qui ex ultimis facti sunt in Oriente primi, Romæ novæ sedisque Imperatoriæ typho elati, non raro caput surrigerent, Romanus tamen Pontifex, quem antiquissima etiam Concilia Orientis *Papam Universalem* nuncupabant, ac specialis prærogativæ honore colebant, primas semper tenuit: Adeo quidem, ut ejus ad octo prima Concilia, in Oriente propter hæreses turbasque, ibidem exortas, celebrata legati, licet simplices quandoque tantum essent Presbyteri, primo semper loco sederint, primi dixerint sententiam, primique in omnibus actis subscriberent ac nominarentur, ejusque epistolas, ut Cœlestini, Leonis, Agathonis, Adriani velut oracula ex Petri ore prolata susciperent, imo in ipsos etiam Patriarchas Romæ novæ jurisdictionem semper exercuerint.

Demonstrant hoc manifesta, profundæ etiam vetustatis exempla, quibus constat, viros sanctissimos atque multo doctissimos, Orientis Patriarchas, S. Athanasium, S. Flavianum, S. Joannem Chrysostomum, S. Ignatium, ab Orientalibus Conciliis damnatos, ad sedem *Apostolicam* (semper ita nuncupatam & æstimatam) Romam appellasse, tanquam ad superiorem, non tantum Patriarchis, sed etiam Conciliis. 3. Ad quem appellatio.

Maxime autem & manifeste id comprobatur ab exemplis ipsorum Patriarcharum Constantinopolis, Anatolii, Acacii, Flavitæ, Euphemii, Epiphanis, Mennæ, Eutychii, Cyriaci, Sergii, Pyrrhi, Pauli, Petri, Anastasii &c. quos judicatos esse novimus a Romanis Pontificibus, Leone, Simplicio, Felice, Gelasio, Hormisda, Agapeto, Vigilio, Gregorio, Theodoro, Martino, Eugenio, & Agathone; aliisque summis Ecclesiæ Romanæ Præsulibus ante & post sævam Iconoclastarum tyrannidem, qua capitis ac Judicis supremi unitate factum sane est, ut neque Patriarcharum quorundam fastus, atque ambitio, neque surgentes in Oriente novæ identidem hæreses, quas communi consilio, studio, vigilantia utraque Ecclesia semper damnaverat, fundatam illam in Christo, ejusque Vicario unionem potuerint scindere. 4. Aliosque judicavit.

Unanimis ille consensus tenuit firmiter ad dimidium usque sæculi noni, quo primum labefactari cœpit. Mali origo, ut supra ad Concilium Generale octavum memoravimus, *Photius*, qui Bardæ artibus corrupto Michaele Imperatore, amota Theodora matre, & Theoctiste Cancellario a gubernaculo, depulso Ignatio, Patriarchatum invaserat, licet adhuc Laicus: quem tamen se tueri non posse videbat, nisi Romani Pontificis, quem tunc ipse totaque Orientalis Ecclesia pro Papa universali agnoverat, assensu firmaretur. 5. Photius intrusus.

Missis

6. Legati Nicolai prævaricatores. Missis igitur Romam ad Nicolaum I. Pontificem tam suis quam Imperatoris Legatis, lupum sub ovina pelle tegens, fraudibus impetravit duos a Nicolao Legatos: qui tamen aliud mandatum non acceperant, nisi renovandi decreta, contra Iconoclastas lata, de causa vero Ignatii & Photii informationem tantum Romam mittendi, absque decisione controversiæ. Imo communionem iis cum Photio vetuit: sicut & ipse Romæ Legatos Photii ad suam aut Episcoporum communionem non admisit.

Legati Romani ubi Constantinopolim venere in arctam mox custodiam dati, atque ultra tres menses in ea detenti minis tandem ac spebus victi, in conciliabulo Constantinopolitano in depositionem Ignatii, sedem Apostolicam appellantis, perfide consenserunt. Nihilque intentatum reliquit Photius, quo suam in sententiam Nicolaum pertraheret.

At in virum consiliis suis minime opportunum incidit: condemnatus ab eo cum asseclis suis Episcopis; Rhodoaldo & Zacharia Legatis propter prævaricationem excommunicatis atque depositis.

7. Photius excommunicat Papam. Quare Photius abjecta ovina pelle lupum jam palam ostentabat, insurgens adversus Romanam Ecclesiam, ejusque Antistites. Litteris confictis, ac si ab Orientalibus tribus Patriarchis essent scriptæ, falsisque adversus Nicolaum Pontificem testibus subornatis, in novo conciliabulo excommunicationis sententiam in eundem dicere attentavit: cohorrescentibus ad inauditum facinus plerisque Episcopis, licet alioquin servili studio addictis Photio, qui per Principes, Michaelem & Bardam omnia poterat.

8. Errores objicit. Inflarunt magis adhuc illius arrogantiam duorum Archi-Episcoporum Germaniæ, Coloniensis videlicet & Trevirensis litteræ, qui a Nicolao Pontifice excommunicati atque depositi (quod in conciliabulo Aquisgranensi & Metensi in divortium *Lotharii Junioris*, Austrasiæ Regis, cum *Thietberga* Regina ac legitima conjuge, atque in adulterinas cum *Valdrada* nuptias consenserint) communionem cum Photio petebant. Has ille litteras per totum Orientem, additis suis circularibus, quibus Patriarcham universalem se dixit, Episcopis misit: objiciens Latinis, quod sabbato jejunent; quod ova manducent in quadragesima; quod parvulos in baptismo chrysmate ungant; quod chrysma permisceant aqua; quod Clerici barbam radant; quod Diaconi sine ordine Presbyteratus transeant ad Episcopatum; quod dicant, Spiritum S. a Patre Filioque procedere; quod Patriarcha Constantinopolitanus non sineretur litteras Decretales ad omnes fideles mittere.

9. Fortis mutatio. Dum hac ratione Photius Orientalem niteretur Ecclesiam ab Occidentali avellere, subita in aula mutatio ejus consilia evertit. Occisus Bardas, columen Photii; assumptus in regni societatem Basilius, in Macedonia parentibus rusticis natus, sed virtute ac fortitudine per omnes honorum

gra-

gradus eo fastigii provectus, occisus a Basilio Michael, temporis sui Nero. Photius in monasterium relegatus, restitutus Ignatius, indictum Concilium Generale octavum: damnatus Photius, restitutio Ignatii confirmata, ubi notandum, quod Photius Patriarchatu dejectus, rursus supplices ad Papam litteras dederit, cum omni submissione tanquam universalem & supremum Ecclesiæ pontificem veneratus, quem ante, Bardæ & Michaelis favore turgens, iterato anathemate ferire non erubuit.

Quamquam autem Basilius omni honore ad Concilium illud accedentes Legatos Pontificios exceperit, magnoque componendæ pacis Ecclesiasticæ zelo flagrans Concilio in templo S. Sophiæ præsens adfuerit, non ea tamen veneratione legatos dimisit; tum quia obtinere non poterat, ut Ludovicus II. Imperatoris nomine abstineret; tum quia Episcopi Orientales conquererentur, Ecclesiam Constantinopolitanam tanquam famulam Romanæ in Concilio fuisse subjectam, tum quia causa Bulgarorum, de qua alias meminimus, animos Orientalium alienaret.

Hæc tamen tanta non erant, ut unionem utriusque Ecclesiæ scinderent: sed post mortem Ignatii, Basilius rursus a Joanne VIII. Legatos petiit, qui surrogationem Photii, per imposturas suas Imperatori interim reconciliati approbarent. Addidit etiam Photius preces suas ad eundem Romanum Pontificem, sine cujus communione se non posse firmiter Patriarchatum retinere cernebat: manifesto argumento, quod Orientales etiam, non obstantibus quibusdam dissidiis, authoritatem supremam Papæ adhuc sint venerati: & ipse etiam Photius non ob aliquam dissensionem in fide aut abusus Romanæ Ecclesiæ egisse, quæ contra eandem egerat, agniturus lubenti animo ejus primatum, si ipse vicissim receptus in communionem Patriarcha Constantinopolitanus agnosceretur.

10. Mortuo Ignatio a Basilio restitutus Photius.

Joannes VIII. quamquam haud ignarus, quibus moribus esset Photius, quidquid contra eum varia statuissent Concilia, nihilominus, quia Saraceni undique vastabant Italiam, nullumque aliud videret præsidium, ut Basilium, fortissimum Saracenorum victorem, protectorem haberet, consensit in restitutionem Photii, sub conditione tamen humilis deprecationis, coram Concilio ab eo faciendæ, & Patriarchatui Romano restituendæ Bulgariæ.

11. Annuente Joanne VIII.

Quas tamen ille, corruptis more suo Papæ litteris, non implevit, sed in conciliabulo, quod ipse synodum VIII. dixit, ante Legatos Pontificios omnia pro potestate magno cum fastu egit, nemine obluctari auso, causa vero Bulgarorum ad Imperatorem remissa. Ut vero suas partes magis firmaret, appellatione ad Papam sublata, quam Concilium Sardicense adstruxerat, statuit, ut neuter ab altero excommunicatos admitteret.

12. Sub conditionibus tamen, quas non implevit.

13. Unde a Joanne excommunicatus. Cum Papa rei iniquissime gestæ seriem deprehendit, damnata Legatorum suorum pusillanimitate & prævaricatione *Marinum*, virum inflexibilis animi misit Constantinopolim, in carcerem primum missum a Basilio, dein remissum Romam, a quo edoctus plenius Joannes de abolita per Photium Synodo VIII. de imposturis, & non impletis conditionibus, Photium rursus excommunicavit: sicque schisma recruduit. Restauravit sacrum fulmen idem Marinus Joannis Successor.

14. Photii objectio. Tum vero Photius recocta illa de processione Spiritus S. a Filio controversia, hæreseos Ecclesiam Romanam arguebat, Concilii Ephesini lato in eos, qui symbolum mutarent, fulmine prostratam. Quæ res, cum plurimum a Græcis objiceretur nostris, operæ pretium fuerit, hic altius aliquantum eandem repetere.

In primis quatuor Ecclesiæ sæculis nemo unquam adduxit in controversiam, an Spiritus S. a Patre Filioque procederet; nam in Synodo secunda ac Romana, contra Macedonium de Spiritu S. habitis id duntaxat est definicum, Spiritum S. verum esse Deum, ejusdem cum Patre & Filio substantiæ, neque dubitavit tunc quisquam, quin sicut unigenitus Dei Filius, qui est verbum & sapientia Patris, per intellectum a Patre procedit, ita Spiritus S. qui est mutuus Amor Patris & Filii, per voluntatem ab utroque tanquam uno principio procedere: nemine unquam contradicente.

Primus sæculo quinto famosus ille *Theodoretus* Cyri Episcopus, Nestorii adhuc sectator, & Magistro suo Theodoro Mopsvesteno, male intellecto, negavit, Spiritum S. procedere a Filio, ut contradiceret S. Cyrillo, cujus odio propter anathematismos in Nestorium latos flagrabat.

15. De processione Spiritus S. Contra vero sicut jam ante sæculo IV. Damasus Papa, ut ex ejus confessione fidei ad Paulinum Antiochenum Patriarcham missa constat, sic etiam sæculo quinto S. Leo, rescripsit Turibio Asturiæ Episcopo, impium esse asserere, quod *non sit alius, qui genuit: alius, qui genitus est: alius, qui ab utroque procedit.* Hanc dein doctrinam ab Ecclesia Catholica omni tempore receptam ac traditam a Patribus Concilium Toletanum I. fidei definitioni inseruit, addens symbolo Constantinopolitano vocem *Filioque*,

16. Quando additio symboli. ad condemnandos Priscillianistas. Quo nihil contra Ephesini decreta est actum; per additionem enim illius vocis non mutatur symbolum, sed magis declaratur, sicut synodus Nicæna declaravit symbolum Apostolorum per additionem vocis *consubstantialis Patri*, ad condemnandum Arium, & synodus secunda symbolum Nicæni per additionem plurium vocum, ad condemnandum Macedonium.

Exemplum Concilii Toletani converso ad fidem Recaredo, Visigothorum Rege, tota Hispania est amplexa, subin etiam Gallia, ut patet ex professine fidei, quam Historiæ suæ præmisit Gregorius Turonensis, sæculi

sexti

fexti fcriptor; eandem vocem *Filioque* fidei fymbolo adjecit concilium Generale Nicænum fecundum, prout antiquiffimis exemplaribus Græcis eft exhibitum. Idem definitum eft a Paulino Patriarcha Aquilejenfi in Concilio Foro - Julienfi. Teftis etiam eft Walfridus Strabo *de rebus Ecclef. c.* 22. tempore Caroli M. fymbolum cum ea additione in Gallia & Germania inter miffarum folemnia cantari folitum, cumque Joannes Monachus Jerofolymitanus hanc doctrinam impugnaffet, Concilium Aquisgranenfe fub eodem Carolo M. eandem expreffe definivit, multisque S. Scripturæ fanctorumque Patrum teftimoniis confirmavit, & cum Carolus M. acta hujus concilii ad Leonem III. mififfet, hanc veram fidem effe is decidit, contrariamque damnavit: noluit tamen, ut ea vox, ut ut Catholica, fidei fymbolo inferta publice in Miffa cantaretur in Italia, relicta in fua confuetudine Hifpania, Gallia ac Germania, donec ad preces Imperatoris Henrici fancti Benedictus VIII. in Concilio Romano morem illum etiam in Italia introduxit.

Sed neque Orientales additionem illam moremque Ecclefiis occidentalibus unquam objiciebant: ne ipfe quidem Photius, quamdiu promotionem fuam ad Patriarchatum a Romanis Præfulibus confirmandam fperabat, repetitis autem fulminibus percuffus a pluribus Pontificibus, hunc prætextum abftrahendi Orientales ab obedientia Romani Pontificis quærebat, condemnans doctrinam de proceffione Spiritus S. a Filio: utque in Occidente etiam turbaret, Patriarcham Aquilejenfem, quem alias a Pontifice alienum noverat, litteris, verbofa eloquentia fucatis, in erroris focietatem pertraxit.

At diu furere ei non licuit, nam liberato ex carcere *Leone* Bafilii filio, in quem Photii & Santabareni fraudibus fuerat conjectus, obiit Bafilius, anno Imperii fortiter gefti vigefimo, hoftium Domitor, Saracenorum Terror, virtute, prudentia, regnandique artibus præftans: eo duntaxat infelix, quod duobus impoftoribus Photio & Santabereno obnoxius, fynodo octavæ, quam tanta cura procuraverat, renuncians, Pontificibus nullo jure infenfus, fchisma foverit, quod in temulento Anteceffore fuo damnaverat; in eo vero longe feliciffimus, quod fucceflorem reliquit Leonem filium, cætera patri fimilem, nifi quod Ecclefiæ pacem dederit, ad pofteritatis memoriam infigni confilio. 17. Mors Bafilii.

Hic namque Princeps ab obfequio in Deum Imperium aufpicandum ratus, lectis Stephani V. Pontificis ad Bafilium litteris, mox Photium, turbarum omnium dirique fchismatis auctorem in arctum Monafterium abduci præcepit, fubftituto ei voluntate Pontificis, in Patriarchatu fratre fuo Stephano, Principe integerrimo, facris jam prius admoto. Periit in exilio 18. Leo filius deponit Photium.

 Photius:

19. Santabareni pœna. Photius: Santabarenus vero scelerum ejus minister, qui Leonem fraudibus suis patris iræ objecerat, adempto pingui Archi-Episcopatu, quem Photius dederat, majoribus pœnis servatus: fustibus cæsus, oculis orbatus, in perpetuum exilium deportatus: Orthodoxi vero Episcopi revocati ab exiliis, in quæ eos Photius ejecerat. Missi illico ab Imperatore & Episcopis Romam legati, qui recognita Romani Pontificis, Papæ Universalis, suprema in totam Ecclesiam authoritate, extincto schismate, unitatem reducerent.

Princeps legationis Stylianus, Metropolitanus Neo-Cæsareæ, nomine totius Cleri Constantinopolitani expositis actis Photii dixit, ad sanctam sedem pertinere eos corrigere, & ad gregem Ecclesiæ aberrantes reducere; cumque multi Episcopi non nisi vi ac metu compulsi, Photio adhæserint, æquissimum esse, impostorem illum omni rigore juris punire, Episcopos vero lapsos supplices ad pœnitentiam admitti, & Ordinum atque officii exercitio restitui: uti factum in quarta synodo cum Dioscori asseclis, & in septima cum Iconoclastis.

20. Sopitum schisma. Pontifex igitur confirmato Stephani Patriarchatu, & receptis in gratiam lapsis Episcopis, reunita utraque Ecclesia, schisma illud aut extinxit, aut certe ita repressit, ut longo tempore nulla illius scintilla eruperit: manifesto documento, Græcos ad schisma illud conflandum non esse motos doctrina illa de processione Spiritus Sancti, aut abusibus, Romanæ Ecclesiæ a Photio objectis, sed sola hujus tyrannide, terrore, violentia, imposturis.

21. Sub probis Patriarchis. Plurimum autem ad schisma evellendum contulit Stephani Patriarchæ Zelus, virtus, morumque sanctimonia; quam Deus remuneraturus brevi eum ex humanæ vitæ fluctibus eripuit. Nec minus Sanctum successorem habuit *Antonium Cauleam*, sub quo unio cum Latina Ecclesia ex integro est confirmata, missis novis legatis ab Imperatore Leone ad Stephanum V. Pontificem: ad quas *Formosus Papa*, mortuo interim Stephano, respondit, data plena lapsis venia.

Antonio Patriarchæ successit *Nicolaus Mysticus*, tam exactæ vir disciplinæ, ut in rigorem nimium deflecteret, quo, servata cum Ecclesia Occidentali concordia, non parum turbata est Ecclesia Constantinopolitana. Ecce fontem!

Quartæ Leonis nuptiæ. Leo Imperator post mortem trium uxorum, ex quibus prolem nullam susceperat, transiit ad quartas nuptias cum Zöe (ex qua deinde Constantinum nactus est Porphyrogenitum) quia vero Canones Ecclesiæ Orientalis, (ut *can.* 37. Concilii Neocæsarensis) prohibent tertias & quartas nuptias (quod Leo ipse *Constitut. Novell.* 90. confirmavit) Nicolaus Patriarcha non tantum Benedictionem nuptialem ei negavit, sed etiam pres-

presbyterum, qui eam impertiverat, deposuit, & Imperatorem ab ingressu Ecclesiæ prohibuit, ac tandem excommunicavit; cumque absolutionem instanter peteret, constanter ei Patriarcha negavit, Episcopis id aliis probantibus, aliis improbantibus.

Quare Imperator ad Pontificem Joannem IX. pro impetranda absolutione ac dispensatione recurrit; qui missis legatis causaque discussa eum absolvit, ac matrimonium confirmavit. Nicolaum vero Patriarcham, pertinaciter adhuc obluctantem Imperator deponi & in monasterium detrudi curavit, surrogato viro pientissimo *Euthymio*: qui mox Leonem a Papa absolutum in suam communionem recepit: multis tamen adhuc pertinaciter Nicolao adhærentibus, ac schisma foventibus; cum quibus usque ad mortem moderatissimo Imperatori confligtandum fuit. Obiit autem anno 911. Imperii 25.

Edidit plures doctissimos ingenii partus; ab illo enim habemus 113. novellas Constitutiones, post Justiniani & Justini constitutiones novellas in Corpore Juris collocari solitas: tractatum item de re militari: Epistolam ad Omarum Saracenorum Principem de veritate Religionis Christianæ contra errorem & Sectam Mahometis, ubi de mysterio SS. Trinitatis disserens, confitetur Spiritum S. a Patre & Filio procedere: 204. orationes disertissimas: 33. Panegyres in festa primaria totius anni: Epistolam circularem ad omnes suos subditos, in qua docte adeo atque ferventer eos hortatur ad vitam Christiano homine dignam, ut Basilium aliquem aut Chrysostomum te putes legere, dignus sane Princeps, quem suspiciant, amentque litterati! dignus, cui ad posteritatis commendationem *Philosophi* ac *Sapientis* cognomen adhæreat. 23. Leonis opera.

Recruduit post ejus mortem Constantinopolitanæ Ecclesiæ secum ipsa dissidium; reliquit etenim Leo filium unicum *Constantinum Prophyrogenitum* in tenera adhuc ætate: dedit proin ei consortem Imperii *Alexandrum* fratrem suum, quem jam Basilius Cæsarem dixerat, hominem stolide ferocem ac plane impium, patrique Basilio ac fratri Leoni per omnia dissimilem; hic, ut specimen daret, qua sit indole, restituit illico Nicolaum Mysticum, deposito sancto Euthymio, quem schismaticorum, Nicolao adhærentium, furori objecit, pugnis calcibusque contundendum. Denique inauditis contumeliis, ludibriisque affectum vix adhuc spirantem in exilium relegavit. Verum ultra annum furendi spatium mors ademit. 24. Nicolaus Mysticus restitutus, deposito Euthymio.

Nicolaus, hac ratione aut restitutus, aut intrusus, pristinam suam crudam atque inflexibilem severitatem necdum deposuit: sed nulla Imperatoris Constantini ratione habita matrimonium Leonis cum Zöe improbare perrexit, epistola ad Joannem X. Romanum Pontificem data acerbe conquestus, injuste se judicatum: quartas nuptias in Ecclesia non esse

tolerandas. Tandem cum schisma invalesceret, aliis Nicolaum, aliis Euthymium agnoscentibus Patriarcham, imploratus Papa legatos in Thraciam misit, ubi in synodo, mortuo interea Euthymio, receptus Nicolaus: relicta Græcis sua circa tertias & quartas nuptias consuetudo: quæ a Constantino etiam edicto est firmata: consentientibus tamen omnibus, penes Pontificem tanquam caput Ecclesiæ potestatem esse in lege eorum & consuetudine dispensandi.

Reducta hoc pacto in Ecclesiam Byzantinam pace, floruit toto Sæculo decimo unio cum Romana Ecclesia, licet per infandam tyrannidem scelerati etiam Pontifices essent intrusi, ac nunquam plures abusus irruerent, agnita semper Romanæ sedis auctoritate: id, quod sequens eventus comprobavit.

25. Romanus. Constantinus Imperator *Romanum* Lecapenum Belliducem suum Imperii socium asciverat: qui spreta Constantini ætate & inertia, relicto solo ei titulo, omnia cum gubernaret, *Theophylactum* filium suum, sedecim duntaxat annorum adolescentem, moribusque corruptissimum, Patriarcham propria authoritate creavit contra SS. Canones. Cumque ea res vehementer offenderet Orientis Episcopos, Romanus Albericum comitem Tusculanum, qui simile facinus in Ecclesia occidentali patrarat, muneribus corruptum permovit, ut a Joanne XI. quem in potestate habebat, dispensationem pro Theophylacto impetraret.

25. Teophylactus. Albericus igitur Joannem adegit, ut legatos in orientem mitteret ad confirmandum nomine suo Theophylactum, & conferendum Pallium, jure Pallii omnibus ejus successoribus tradito, licet a Papa illud non peterent.

Huic Pontificis voluntati acquieverunt Orientales Episcopi: licet Joannes XI. Maroziæ turpissimæ filius, tyrannide intrusus, acceptatus tamen ab Ecclesia, persona sua nihil dignum tanto Orientis consensu præseferret, nisi sedis Apostolicæ authoritatem ac supremam in sacris per orbem jurisdictionem: manifesto rursus argumento, Græcos sæculo decimo, qua nullum fuit Ecclesiæ Romanæ luctuosius, sola veneratione sedis Romanæ, licet homines etiam indigni illam occuparent, summam Pontificum authoritatem agnovisse, eidemque se subjecisse.

26. Sisinnius. Tenuitque hæc Orientalis Ecclesiæ in Romanam reverentia ad annum usque 981. quo non quidem sublata, sed tamen tentata fuit a *Sisinnio* Patriarcha, homine impio, qui litteras encyclicas Photii, ad Patriarchas Orientis contra doctrinam & Disciplinam Latinorum olim scriptas, suo duntaxat nomine subscripto, iterum ad Patriarchas misit, invitans eos ad bellum indicendum Romanæ Ecclesiæ. Idem attentavit vehementius successor illius *Sergius*, additis pluribus calumniis: at irrito conatu. Patriarchæ enim Alexandrinus, Antiochenus & Jerosolymitanus fideles unionem cum Romana Ecclesia coluerunt. Imo

Imo etiam *Euſtathius* ſucceſſor Sergii ſupremam Pontificis Authoritatem agnovit. Quod vel ex ambitione illius perſpicue elucet; induxit enim *Baſilium* Imperatorem, ut an. 1024. communi utriusque nomine legatos ad Joannem XIX. mitterent, qui peterent, ut ejus auctoritate Patriarcha Conſtantinopolitanus diceretur *Oecumenicus* in toto Oriente, ſicut ipſe Oecumenicus eſſet Patriarcha per totum Occidentem, & Papa univerſalis per totum orbem. Quo facto liquide conſtat, ſæculo adhuc undecimo perſuaſum fuiſſe non tantum toti Orienti, ſed etiam Imperatori ac Patriarchæ Conſtantinopolitano, Eccleſiam Græcam Romanæ ſubjectam eſſe; cum arrogantem illum titulum *Oecumenici*, quem tot Patriarchæ Conſtantinopolitani fruſtra extorquere conati ſunt, aſſumi ac retineri non poſſe cenſebat absque Romani Pontificis authoritate. Qui tamen, non obſtantibus magnis promiſſis, ac precibus, conſtanter illum negavit, redeuntibus re infecta Græcis.

§. II.

Schiſma Græcorum per Cerularium inſtauratum.

Quanquam titulus *Oecumenici* per Orientem Patriarchæ negatus a Pontifice ægre haberet Imperatorem ac Patriarcham Euſtathium, 97. tenuit tamen adhuc unio ad medium usque ſæculi undecimi: Quo tandem fatale Græcorum ſchiſma a Photio cœptum per Michaelem Cerularium eſt inſtauratum.

Variis autem tragœdiis præluſum eſt a Græcis funeſtæ huic peſti. *Græcorum res lapſæ,* Cum enim Patriarchæ fæminarum Principum libidines, & virorum cruentos furores coronarent, Imperatores, ut ſcelerato obſequio præmium rependerent, patriarchis, quidquid illis ambitio, novandique cupiditas ſuggeſſit, conceſſere; ſicque ſurſum deorſum euntibus ſacris profaniſque Græcorum rebus confuſa ſunt omnia.

Imprimis enim ſolium Imperatorium vix aliter turbulento illo tempore ſcandere contigit, niſi per ſtrata anteceſſorum cruenta cadavera, mulierumque maritis ſuis exitiales libidines. Conſtantinus Porphyrogenitus, ut dictum, Imperii ſocium Romanum aſciverat. Hic a filio Stephano ſpoliatus diademate, & in exilium projectus. Stephanus a Conſtantino deportatus & ſuam & patris pœnam luit. Theophylactus frater Stephani, Patriarchatus propudium, equorum amator, ab equo in murum alliſus interiit. *Et internecini furores.* Conſtantinum filius Romanus veneno ſuſtulit. Romanus pariter veneno, a propria, ut creditum, conjuge Theophane Imperatrice miſto, periit. Hæc Medea proprio etiam interfecto filio, Nicephorum Phocam, vix ad thalami & Imperii ſocietatem admiſſum, per Zimiſcen occidit. Zimiſces Theophanem a thoro, quem ſperaverat, in Inſulam deporta-

portavit; veneno & ipse extinctus, a cubiculario suo propinato. Relictum tunc Imperium Basilio & Constantino IX. Romani & Theophanes filiis, jam ante a Zimesce in Imperii societatem assumptis. Uterque periit prole nulla relicta mascula. Romanus Argyrus, propria dimissa uxore legitima, Zöen Constantini filiam duxit, ut Imperium in adulterinam dotem acciperet. At Zöe Romanum conjugem Imperatorem, cum venenum ei propinatum spe pigrius esset, per Michaelem Paphlagonem strangulavit, ut amoribus hujus sicarii, quem deperibat, potiretur. Imperium, more Byzantii haud peregrino, mercedem sceleris Michael retulit, & Zöen Imperatricem conjugem: At brevi in insanam rabiem actus flagellante Nemesi vindice interiit.

Zöe tot parricidiis superstes ad Michaelem Calæphaten & sui copiam, & diadema tot cædibus cruentatum attulit. At Calæphates, cum Zöen in Monasterium intrusisset, & Patriarcham impium, tot scelerum administrum, vellet deponere, orta seditione, a populo obsessus in suo palatio, cum in Monasterium Studitarum, tanquam in asylum profugisset, & Monachalem habitum induisset, oculis nihilominus est orbatus. Unde Zöe, sceptro rursus admota, cum Constantinum quemdam, quamvis conjugatum, maritum peteret, Constantinus a sua uxore, ne Zöe illo potiretur, veneno est enecatus. Hac spe frustrata Zöe, in alium *Constantinum*, cognomento *Monomachum*, hominem spurcitiis corruptum, oculos jam aniles & amores convertit, eumque in thori ac throni consortem admisit.

18. Theophylacti effigies.

Hæc erat aulæ Augustalis facies, cum sub Imperio hujus Imperatoris Monomachi Græcorum schisma erupit. Sed nec Patriarcharum melior. Pudet memorare Theophylacti sordes, mores turpes, vitam infamem, propudiosas comessationes, lascivos saltus, sacrorum nundinationes, equorum numerum incredibilem, quos Mytratus hic stabuli præfectus unctis manibus exquisitissimis atque inauditis pabulis infarcire est solitus. Taceo ipsas etiam sacras aras contaminatas, dum hinnulum effusum audiens, cum die Jovis Sancto Divina in Ecclesia celebraret officia, his interruptis, stabulo accurrit: dignus, qui per equum periret equorum amator insanus.

19. Corruptio Græcorum.

Successorem Polieucten habuit, qui non tantum secundas Theophanis cum Nicephoro nuptias approbavit, licet is Theophanis prolem sacro ex fonte Patrinus levasset, pronuntiante Jurisprudentia Græca, Principes non ligari impedimentis matrimonii sacrisque canonibus, Bigamiam statuentibus obicem. Basilius post eum Patriarcha scelere gravi infamis fuit. Nicolaus Chrysoberges Photii & Ignatii acta, contradictionem nempe multifariam, approbavit. Alexius cum Theologis suis ac Juris-Consultis Romano Argyro potestatem fecit, ut abjecta uxore legitima Zöen ducat. Idem, grandi corruptus pecunia, Zöen Michaeli Paphlagoni adultero

suo

ſuo junxit nuptiali fœdere, poſtquam communi opera Romanum Argyrum Imperatorem peremiſſent, & quidem eum in finem, ut matrimonii fuco adulterinas libidines obducerent. Cumque Epiſcopi eidem Nicolao objicerent præter alia, cum contra SS. Canones eſſe promotum ad Patriarchatum, adeoque deponendum, reſpondit: Si ita eſt, vos omnes oportet deponi. Idem tertium etiam quartumque matrimonium Zoës ratum habuit. En! Nicolai illius Myſtici rigorem, quem in pientiſſimum Imperatorem Leonem exercuerat! tunc SS. Canonum Decretis, atque Imperatorum edictis vetitum erat tertium quartumque matrimonium, tunc neque ſummus Pontifex diſpenſare poterat. Jam vero poſt cæſos communi conſilio ac ope maritos tertiæ quartæque nuptiæ omnino ſunt licitæ. Et abuſus.

Ex quibus plane videre eſt Græcorum ineptias. Quantas adverſus Imperatorem Sanctiſſimum Leonem, quoad viveret, & poſt ejus etiam mortem excitarunt tempeſtates propter quartas initas nuptias, ut Imperii hæredem relinqueret? Jam vero agglomeratæ & Imperatorum & maritorum cædes, & multiplicatæ nuptiæ, & crimino ſæ, & Bigamia irritæ, & vivente adhuc legitima conjuge contra Divina humanaque jura cum altera initæ, & conſequenter diſſolutum matrimonii jam conſummati vinculum, pro nihilo habita a Græculis iſtis leviſſimis, ad omnem Principum, etiam ſceleratiſſimorum, auram ſe vertentibus. Veniant jam iſti Canonum legumque cuſtodes & Romanæ Eccleſiæ abuſus exprobrent, ſuæque pravitati inde prætextum quærant, videntes feſtucam in oculo alieno, trabe in ſuo relicta, excoriantes culicem, camelum autem glutientes.

In hac rerum profanarum ſacrarumque ſumma confuſione Græca Eccleſia fuerat conſtituta, cum Michael Cerularius, homo projectæ audaciæ, ambitionis immenſæ, inquieti, turbulentique omnino ingenii ad Sacram Patriarchatus Rempublicam acceſſit: qui jam prius conſpirationis adverſus Michaelem Paphlagonem initæ reus, pro temporum illorum more, in Monaſterium detruſus eſt. Sed verſipellis genii cum eſſet auræque ſervire doctus, in Conſtantini Monomachi, Principis alioquin, ut diximus, corrupti gratiam adeo ſubdole blandeque ſe inſinuare novit, ut Patriarcham illum tot ſcelerum reum, conſtituerit, habiturus Sacerdotem ſui genii, ſibique quæ vellet, indulgentem. 30. Cerularius

Hic igitur homo talis cum eſſet, metuens, ne ſummus Pontifex intruſionem ſuam, contra SS. Canones factam, improbaret, iraque adverſus Latinos, ob negatum quoddam, ut Allatius ait, Privilegium concepta, ambitione inſuper ſtimulante, ut ſolus omnia poſſet, neminemque cenſorem formidare deberet, jugum ſtatuit excutere, & bellum Romanæ Eccleſiæ aperte denunciare. 31. Schiſma inſtaurat.

Hæc, ut vellet inſanire, faciebant, ut poſſet, rerum in Oriente perturbatarum opportunitas: Conſtantinus Monomachus & Zoe nullius erant

Religionis, nisi quam mollis & projecta in voluptates vita inspirabat: Ecclesiasticus ordo a Cerulario fraudibus, mendaciis, calumniis tentatus, & alioquin jam in inertem vappam subsidens, & ab Imperatoribus, & Patriarcha Constantinopolitano, qui, cum omnia in aula posset, & favores & terrores distribuit, servili pendebat obsequio.

32. Liber Nicetæ contra Azyma. Accessit perniciosus, plenusque dolo, calumniis, & imposturis liber, Cerularii jussu a *Niceta Pectorato*, presbytero in magno Stuidtarum monasterio, scriptus adversus abusus, ut ferebat, Romanæ Ecclesiæ, reprehendens potissimum, quod in Missæ sacrificio pane *Azymo* uteretur. Quem usum, Christi Domini, in Azymo consecrantis, exemplo continuaque jam inde ab Apostolico tempore, traditione firmatum, neque Photius, omnia excutiens, neque quisquam alius ad illam usque diem objecerat.

Seditiosum hoc scriptum encyclicis suis additum Cerularius misit ad Orientis Episcopos, Monachosque, alios minis, promissis alios flectens, quosque obsistentes invenerat, atque ad sanctam sedem provocantes, excommunicatione, verberibus, catenis, carcere fregit, occlusis, quas Latini Constantiniopolitani habebant, Ecclesiis. Quin eo insaniæ devenit, ut baptizatos a Latinis rebaptizari juberet: cum tamen secundum Concilii Nicæni primi decreta ne quidem Baptismus, ab Hæreticis collatus, iterari debuerit.

Missæ etiam in Apuliam, ubi Græci aliquas adhuc civitates habebant, litteræ, sollicitantes ad defectionem. Capita accusationis in Romanam Ecclesiam erant, quod judaizet, sabbatum & azyma observando, quod animalia suffocata manducet, quod tempore quadragesimæ a canendo *Alleluja* abstineat. Grandia enim vero momenta tantorum tumultuum!

33. Humbertus legatus. Hæc epistola incidit in manus *Humberti* Cardinalis & Episcopi Sylvæ Candidæ, viri doctissimi, qui eam latine versam obtulit *Leoni IX.* sancto omnino, doctrina, integritate, religione, zelo, omniumque virtutum ornamentis præstanti Pontifici. Is tanto Ecclesiæ vulneri ut mederetur, ad Cerularium scripsit epistolam, admodum prolixam, doctrina, eruditione, paterna gravitate & charitate plenam, ostendens concessum ab ipso Christo Domino Romanæ Ecclesiæ, ipsiusque Præsulibus, S. Petri Apostolorum Principis successoribus Primatum, a synodis Oecumenicis & Patribus perpetuo agnitum: a Patriarchis Constantinopolitanis plurimas invectas esse hæreses, quas semper Romani Pontifices repressérint. Quæ objicerentur, tanti non esse, ut luctuoso schismate Ecclesiam scinderent: Fidem illis non tangi; sed neque abusus esse: diversas diversis in Provinciis vigere posse consuetudines atque disciplinam, salva fidei unitate: intra ipsam Romam tolerari ritus, quibus Græci a Latinis discreparent: quamdiu doctrina fidei sit una, unionem non esse scindendam.

Ac-

Accepta hac epistola Cerularius simulans concordiæ studiosum animum, legatos mitti petiit, qui pacem componerent. Missi a Leone tres, Fridericus Cardinalis, Ecclesiæ Cancellarius, post triennium deinde electus Papa sub nomine Stephani X. Petrus Amalphis Archiepiscopus, & Legationis Princeps, quem dixi, Humbertus Cardinalis. Excepti pro dignitate ab Imperatore, qui eis exhibuit libellum Nicetæ Pectorati adversus abusus Romanæ Ecclesiæ editum. Humbertus brevi tempore tam docte atque perspicue eundem confutavit, ut Imperator scriptum Nicetæ jusserit publice comburi, addito edicto, ne quis præsumat primatum Romanæ Ecclesiæ negare, aut doctrinam ejus, semper orthodoxam, impugnare: Ipse etiam Nicetas damnans suam temeritatem, a legatis in communionem receptus est. 34. refutat Nicetam.

Cerularius contra legatos, quos ut excommunicatos & hæreticos damnabat, ne quidem in conspectum admisit. Quare legati in Ecclesia S. Sophiæ, enarratis coram populo ejus sceleribus & erroribus, excommunicationis sententiam in eum pronuntiarunt. Quia autem Constantino non multo post mortuo in Imperio successit *Theodora* soror Zoes, Patriarchæ obnoxia, irritum fuit unionis negotium, dominante per Orientem Cerulario: Qui tandem etiam reliquos tres Patriarchas in schismatis communionem machinis suis pertraxit, ad casum alioquin prono Oriente, quem immanis sectarum colluvies in varias jam dudum hæreses abstraxerat.

Ibi enim jam tum dominabantur *Mahometani*, *Turcæ* nempe & *Saraceni* innumeri: multi etiam erant *Maronitæ* circa montem Libanum a Monothelitis pridem infecti: sed deinde conversi, sub peculiari Patriarcha, qui Concilio Lateranensi IV. præsens fuit, constanter fidem Catholicam & unionem cum Romana Ecclesia retinuerunt, inter Mahometanorum & Schismaticorum persecutiones, velut rosæ inter spinas efflorescentes. Quapropter Gregorius XIII. illis Romæ sub directione Patrum Societatis JESU Collegium fundavit, in quo bonis artibus ac Theologiæ præsertim studio imbuerentur, ut in patriam reduces Patriarchæ & Episcopis utile in religionis & animarum cura obsequium præstent. Officia Divina peragunt lingua Chaldaica: Ritu autem utuntur ferme Græco, nisi quod ab antiquissimis temporibus in Azymo consecrent; etiam, dum tempore Cerularii adhuc erant Monothelitæ. 35. Maronitæ.

Plurimi insuper erant *Nestoriani*, dicti etiam *Chaldæi*, cis Euphratem per Mesopotamiam aliasque Orientis provincias, & trans Tygrim usque in Indias, ipsosque Asiæ fines magno numero diffusi Tartaris etiam multis ea peste infectis.

Nec pauciores forsan erant *Eutychiani*, per Asiam & Africam propa-

 gati;

grati; & quamvis in varias sectas inter se essent divisi, sectæ tamen *Jacobitarum*, sic dictæ a *Jacobo* quodam Syro, Eutychetis & Dioscori discipulo, accesserunt, & numero & amplitudine, inter eas potiori. Duos habebant Patriarchas, alterum in Mesopotamia, qui se Antiochenum, alterum in Ægypto, qui se Alexandrinum dicebat: ut adeo duo essent Antiocheni, & duo Alexandrini Patriarchæ: quorum alter Græcus, alter Eutychianus. Post Schisma autem Cerularii *Cophti* seu Jacobitæ in Ægypto adeo prævaluerunt, ut ferme soli obtinuerint Patriarchalem sedem Alexandrinam, sub qua etiam est Patriarchatus Æthyopiæ, ubi omnes ferme Christiani erant Jacobitæ seu Eutychiani, donec David Imperator Æthyopiæ missis ad Clementem VII. legatis, impetravit, ut postea a Paulo IV. Andreas Oviedo Societatis Jesu missus eo Patriarcha, aliique, sub Imperatore Claudio, Davidis filio, multos converterit; sed ob pertinaciam Cænobitarum Eutychianorum, tam pulchra sementis penitus ferme est extincta. Postea tempore Clementis VIII. etiam Gabriel Cophtorum seu Jacobitarum Patriarcha Legatos misit Romam ad renovandam unionem.

36. **Jacobitæ.**

Mediam quandam inter Eutychianam & Nestorianam hæresin professi sunt *Armeni*, horum unio cum Ecclesia sæpe suscepta, hodiedum ex parte viget.

Memorare hæc visum, ut pateat, operosum minime fuisse Patriarchis Constantinopolitanis, Orientis reliquias, tot ruinis circumseptas, convellere. Quanquam multi semper Ecclesiæ Romanæ adhæserint; nec est, cur sibi Lutherani aut Calvinistæ blandiantur, ac Græcorum Schismate numerum suum augeant: cum Schismatici isti omnes Protestantes tanquam hæreticos execrentur, & integris convocatis Synodis sint detestati.

37. **Græcorum Religio.**

Profitentur illi Sanctorum cultum & invocationem, cultum item sacrarum Imaginum & Reliquiarum, vota Monastica, Purgatorium, suffragia pro mortuis, libertatem arbitrii, meritum bonorum operum, septem Sacramenta, Sacrificium Missæ, ac præsentiam veram & realem Christi in SS. altaris Sacramento; ut adeo Protestantium quidam aut omnino sint peregrini in rebus Græcorum, aut fallere velint, dum eos partibus suis conantur accensere. Azymorum usus ad disciplinam pertinet; Spiritum S. a Patre per Filium, imo etiam ex Patre Filioque, tanquam uno principio, procedere, non raro in Conciliis fassi sunt Græci; cœlibatus Sacerdotum, barbæ rasæ, modus non nihil diversus jejuniorum, tanti utique non erant, ut scindi debuerit unio. Adeoque ad quæstionem de primatu Papæ Schismatis causa videtur reduci, manifestis Scripturæ patrumque testimoniis asserto. Sed neque quoad hoc Græci cum Protestantibus conveniunt; agnoscunt enim illi Romanum Episcopum tanquam Patriarcham

Occi-

Occidentis, cui in Ecclesiasticis omnes Occidentales Ecclesiæ sint subjectæ & parere debeant.

Vera igitur causa ambitio fuit, ex urbe Augusta ac Roma nova inflata, odiumque in Occidentales conceptum propter avulsum Imperium occidentale, & ad Germanos translatum. Cerularii autem fastus eo processit, ut ipsos Imperatores deponeret novosque constitueret; nam Michaelem Stratiotam, post Theodoram, Zoes sororem, evectum ad Imperium abdicavit, & Isacium Comnenum coronavit: adversus eundem etiam superbissime postea insolescens. 38. Tentata Unio.

Anno 1136. Lotharius II. Imperator Anselmum Episcopum Havelbergensem Legatum misit Constantinopolim, qui cum Niceta Archi-Episcopo Nicomediensi, Græcorum Doctissimo, publicam de capitibus controversis disputationem iniit. Fassus est Nicetas, ea non esse tanti, ut scindi propterea Ecclesia debuerit; circa processionem Spiritus S. a Filio Græcos verbis potius, quam re ipsa differre. Unde indicto generali Concilio unionem facile restaurari posse. At, quia Comnenus in Oriente bellum Latinis intulit, frustra obsessa Antiochia, quam cruciati exercitus Saracenis eripuerant, totum negotium effectu caruit.

Manuel, ejus Successor, cum ipsis Turcis fœdus iniit contra Christianos Occidentales: simul tamen desiderium uniendi Ecclesias Romano Pontifici significavit. Andronicus, ejus patruelis, usurpato Imperio omnes Latinos crudeliter interemit Constantinopoli, quod Alexio Manuelis filio faverent: qui Ludovici VII Galliæ Regis filiam duxerat. At vastantibus propterea Latinis Græciam, a populo, in seditionem concitato, atrocissima inter supplicia est enecatus: Isacio Angelo proclamato Imperatore. Qui a fratre suo Alexio Angelo, Latinorum hoste jurato, erutis oculis Imperio est spoliatus. Sed cum intelligeret Alexium Isacii filium in Italiam elapsum ad conquirenda contra tyrannidem patrui auxilia, sceptro metuens, ab Innocentio III. Ecclesiarum unionem flagitavit.

Cum autem, ut supra memoratum, Constantinopolis esset a Latinis expugnata, ac Balduinus creatus Imperator, electus pariter est Patriarcha Latinus, reductaque in Thracia, Græcia & Bulgaria cum Ecclesia Romana unio. Verum cum diversi Græci Principes in Asia novos principatus erigerent, eo quoque schisma translatum est, protegente illud *Theodoro Lascari*, quem Græci in Asia Imperatorem salutarunt; ejus Successor Joannes Ducas, dictus *Vatatius*, Princeps strenuus, totum ferme Imperium, Constantinopoli excepta, Latinis eripuit, Balduino II. ad imploranda auxilia Europam percurrente, non tamen ab unione alienus fuit Ducas; quin ea bis sub ipso tentata, semper tamen evanuit. Quamvis *Nicephorus* 39. Schisma sopitum sub Latinis Imperator.

rus Blemmida, Græcorum Doctissimus, ac Religiosissimus, scriptis etiam pro Romana Ecclesia libris, vehementer illam suaderet.

40. Constantinopolis Latinis erepta. Successorem in Imperio Ducas habuit Theodorum Lascarim Juniorem, qui magis alienum a concordia animum ostendit. Reliquit sceptrum Joanni Lascari, filio suo sexenni, qui a *Michaële Palæologo*, Administratore Imperii, abductus in custodiam, oculisque privatus est. Interea vero Alexius Dux præclarus a Michaele Cæsar jam dictus, Constantinopolim facili manu die unico expugnavit. Quam dein Imperator, imaginem Deiparæ prælatam pedes secutus, subiit, redeuntibus Græcis pro levitate sua sub Græcis Imperatoribus ad schisma.

§. III.

Unio a Concilio Lugdunensi restaurata.

41. Michaël Palæologus. Recuperata rursus a Græcis Constantinopoli, quam Latini ad 50. annos tenuerant, in id curam suam intendit Palæologus, ut Imperium suum ab hostili incursu tutum præstaret; timuit, ne cruciata aliqua expeditio rursus in provincias suas prorumperet. Præcipue vero metum ei incussit magnus belli apparatus, quem Carolus Andegavensis in utraque Sicilia instruebat.

Quare, ut tempestatem a se averteret, æquosque sibi haberet Occidentis Principes, cum pluribus Romanis Pontificibus de unione tractare cœpit; ac tum maxime, cum, post duorum annorum & novem mensium vacationem Ecclesiæ, electus tandem per compromissum fuit Theobaldus, e nobilissima Vice-comitum prosapia ortus Placentiæ; qui cum Eduardo, Angliæ Principe, in Palæstinam profectus, Ptolomaide tunc versabatur, cum in Italia Pontifex ipse fuit electus; nomen assumpsit *Gregorii X.*

42. Greg. X. Cum insigni hoc Pontifice ferventius concordiæ negotium urgebat Imperator Græcus. At Patriarcham & alios quosdam Episcopos, fœminarum Principum patrocinio firmatos, plurimum in schismate obstinatos deprehendit. Primus contumaciam posuit *Joannes Veccus*, Græcorum eruditissimus, qui lectis SS. Patrum de processione Spiritus S. a Filio testimoniis, Orthodoxam veritatem professus, magna deinceps constantia propugnavit. Valuit viri tam præstantis exemplum ad plures convertendos, accedente præsertim Imperatoris industria: cui solus ferme Patriarcha restitit.

43. Legati ad Lugdun. Concil. Missi proin Legati ab Imperatore ad Concilium Lugdunense II. erat hoc Concilium mille ferme Patrum. Summus illius Præses ipse Papa Gregorius: Cardinales aderant 15. Patriarchæ duo Latini, Constantinopolitanus & Antiochenus, Archi-Episcopi 60. Episcopi 500. plurimique

Abbates

Abbates & inferiores Prælati: Legati utriusque Imperatoris, Rudolphi I. & Michaelis Palæologi, Regum Galliæ, Angliæ, utriusque Siciliæ, aliorumque Principum & Rerumpublicarum totius ferme Europæ: cum duobus Magnis Magistris Templi & Hospitalis, atque ipso Rege Aragoniæ Jacobo. S. Thomas Aquinas in itinere ad hoc Concilium obiit in Monasterio Fossæ-Novæ. S. Bonaventura vero, Cardinalis creatus, in ipso Concilio Lugduni est defunctus.

S. Thomas, & S. Bonaventura.

Sex autem Sessionibus, trium mensium spatio absolutis, constabat.

In prima Sessione Gregorius, habita ad Patres eleganti oratione, finem convocandi Generalis Concilii proposuit, videlicet, ad decernenda subsidia pro liberanda terra Sancta, ad uniendam Græcam Ecclesiam cum Romana, ad reparandam Ecclesiasticam disciplinam, ac nominatim ad præscribendum modum promptius eligendi summum Pontificem, ne amplius tanto tempore Sanctam Sedem vacare contingat.

In secunda & tertia Sessione editæ sunt variæ constitutiones ad fidem & disciplinam pertinentes. Definitum, Spiritum S. a Patre Filioque, tanquam uno principio, procedere, decretæ in sex annos decimæ ex omnibus proventibus Ecclesiasticis in subsidium terræ Sanctæ.

In quarta Sessione recepti advenientes Legati Græcorum, quibus Episcopi & Proceres multi obviam processerant. Legati litteras Imperatoris & Metropolitanorum suorum offerunt, & tam suo, quam illorum nomine schisma ejurant, Romanæ Ecclesiæ fidem publice professi, agnito Papæ per universalem Ecclesiam Primatu, & jure appellationis ad S. Sedem: Addito insuper juramento, se nunquam amplius recessuros ab obedientia, Romano Pontifici debita; sicque instaurata unione, cantatus Hymnus Ambrosianus, symbolum item fidei cantatum primum latine: tum a Græcis græce cum additione *Filioque*, ter ab ipsis repetita.

44. Unio.

In quinta excepti sunt legati Tartarorum Principis, ad Concilium ab eo missi ad ineundum fœdus adversus Turcas. Latæ variæ constitutiones; habitæ solennes exequiæ S. Bonaventuræ, inter quartam & quintam Sessionem mortuo, incredibili Patrum luctu.

In sexta Sessione editi duo adhuc Canones, nempe *c. Religionum diversitatem &c. &c. Cum Sacrosancta &c.* tum Pontifex gratulatus Concilio felicem unionem utriusque Ecclesiæ, Prælatos ad zelum, vigilantiam ac disciplinam servandam cohortatus finem Synodo imposuit.

Legati Græcorum cum muneribus & epistolis ad Imperatorem & Metropolitanos dimissi, una cum Abbate Cassinensi, Pontificis Nuntio, ubi Constantinopolim venerunt, successumque Legationis & factæ unionis exposuerunt, magno Imperatorem gaudio affecerunt, præcipue ubi

se

se a toto Concilio Imperatorem agnitum intellexit, curamque Pontificis, ne ab occidentalibus Principibus ejus Imperium invadatur.

Atque ut serio negotium hoc actum ostenderet, illudque in futurum firmaret, convocata Synodo Concilii Lugdunensis acta eidem communicavit; approbata fidei professio, agnitus Primatus Papæ, promissa eidem obedientia, nomenque ejus restitutum sacris Dyptichis, inter Divina officia primo loco memorandum sub hac formula: *Gregorium Summum Ecclesiæ Apostolicæ Pontificem, & Papam Oecumenicum.*

45. Veccus Patriarcha. Quia autem Patriarcha Josephus, homo, quam doctrina vacuus, tam plenus contumacia, assentiri noluit, in Monasterium remissus, & in ejus locum electus est, quem supra laudavi, *Joannes Veccus*, qui unus e Legatis Imperatoris Concilio Lugdunensi interfuit, & propter magnam auctoritatem, quam virtute & doctrina eximia apud Græcos sibi comparaverat, ad unionem illam, toties frustra tentatam, consummandam plurimum contribuit. At tantæ molis substructio brevi concidet, ut dicemus ad Concilium Florentinum.

§. IV.

Constitutiones Concilii Lugdunensis II.

46. De summa Trinit. in 6. Constitutiones hujus etiam Concilii Bonifacius VIII. libro sexto Decretalium inseruit; quarum hæc est epitome.

1. Fideli ac devota professione fatemur, quod Spiritus S. æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio, non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit. Hoc professa est hactenus, prædicavit ac docuit, hoc firmiter tenet, prædicat, profitetur & docet Sacrosancta Romana Ecclesia, Mater omnium Fidelium & Magistra; hoc habet Orthodoxorum Patrum atque Doctorum, Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli ex ignorantia veritatis, in varios errores sunt prolapsi, sacro approbante Concilio damnamus omnes, qui negare præsumpserint Spiritum S. ex Patre & Filio procedere, aut temerario ausu asserere, quod ex iis tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno procedat.

2. Occasione sumpta ex diuturna vacatione Sedis Apostolicæ post c. 3. de elect. obitum Clementis IV. edita est in hoc Concilio solennis constitutio *Ubi periculum*, de electione summi Pontificis; in qua decretum Concilii Lateran. III. renovatur, additurque, ut Cardinales in civitate, in qua Papa obiit, præsentes, per decem tantum dies exspectent absentes: Quibus elapsis præsentes in palatio Pontificis conveniant, in uno omnes conclavi inclusi, nullo intermedio pariete vel velamine in communi habitantes: Singuli uno, vel ad summum duobus inservientibus contenti; abscisso

abſciſſo omni cum externis commercio. Si intra tres dies poſt ingreſſum non fuerit Eccleſiæ proviſum, per quinque ſubſequentes dies unum tantum ferculum iis detur tam in prandio, quam cœna; quibus lapſis absque electione abſoluta, ſolo pane, vino & aqua deinceps ſint contenti, donec fiat proviſio.

3. Qui electionem vel poſtulationem Eccleſiaſticam vult impugnare, vel contra illam appellare, omnia, quæ vel ratione formæ electionis, vel contra perſonam electi vult opponere, ſcripto inſtrumento expreſſe inferat, cum juramento, ſe credere vera, & poſſe probare, quæ expreſſit. Non audiendus ſuper iis, quæ non ſunt expreſſa: niſi juret, novas probationes primum poſtea eſſe detectas. c. 4. ib.

4. Electus in adminiſtrationem ſe non ingerat ante confirmationem. Alias jure quæſito ipſo facto eſt privatus. c. 5. ib.

5. Electio quamprimum intimetur electo. Hic vero intra menſem conſentiat; alias omni jure ipſo facto eſt privatus. Si poſt conſenſum præſtitum intra tres menſes non petat confirmationem, electio viribus vacuetur. c. 6. ib.

6. Licet quis ſuffragium ſuum indigno ſcienter det, non privatur ſuffragio, ſi is, cui datum eſt, non fuit communiter electus. c. 7. ib.

7. Electione peracta, & conſenſu præſtito, nemini licet amplius electionem impugnare, niſi juret, defectum primum poſtea innotuiſſe. c. 8.

8. Si quis per duplo majora ſuffragia ſit electus, non poteſt amplius a minori parte impugnari prætextu minoris meriti, zeli, aut auctoritatis: niſi oſtendatur votum fuiſſe nullum ipſe jure. c. 9.

9. Temeraria appellantium audacia & frequentia prohibetur. c. 10.

10. Si quis eligendo defectum objiciat, ante omnia id examinandum erit. Si defectus non ſubſit, opponens puniatur, acſi in probatione omnium defeciſſet. c. 11.

11. Qui alios gravant propter negatum in electione ſuffragium, ipſo facto ſunt excommunicati. c. 12.

12. Uſurpatores bonorum vel jurium Eccleſiaſticorum, ipſo facto ſubjacent excommunicationi. Qui vero ex fundatione vel antiqua conſuetudine jus aliquod habent, eo non abutantur. c. 13.

13. Nullus fiat parochus ante 25. ætatis annum, (eſtque promotio irrita) & a ſcientia & moribus ſit commendatus; reſideat in parochia. Inter annum fiat Sacerdos: Quod ſi non fiat, nulla præmiſſa monitione Eccleſia eſt privatus. Circa reſidentiam vero poteſt Ordinarius ex rationabili cauſa ad tempus diſpenſare. c. 14.

14. Nemo Parochiam det in commendam, niſi in ætate legitima & ſacerdotio conſtituto, nec niſi unam uni, & propter evidentem Eccleſiæ c. 15.

utilitatem aut necessitatem: Et ad sex menses tantum. Secus facta sunt irrita ipso jure.

c. 2. de tempor. ordin. 15. Scienter ordinans Clericum alienæ Ecclesiæ, per annum a collatione ordinum est suspensus. Et postquam ejus suspensio fuerit notoria, poterunt Clerici, absque ejus licentia, a vicinis Episcopis ordinari.

c. un. bigam. 16. Bigami omni privilegio Clericali sunt nudati: Et foro Laicali subjecti: Consuetudine contraria non obstante; & sub anathemate ipsis prohibetur gestare tonsuram aut habitum Clericalem.

c. 2. de offic. Jud. ord. 17. Canonici non cessent a Divinis; cessationis causam authentico instrumento exprimant. Alias fructus non faciunt suos: Uti etiam, si causa expressa non fuerit inventa Canonica.

c. 3. ib. 18. Plures dignitates vel beneficia curata habentes, aut cum dignitate curatum beneficium, ad exhibendam dispensationem ab Ordinario compellantur. Si nullam habeant dispensationem, aliis conferantur, quæ sine dispensatione possident. Si de valore dispensationis dubitetur, consulatur Sedes Apostolica.

19. Advocati Ecclesiastici præstent juramentum, uti etiam Procuratores singulis annis.

c. un. de his quæ vi. 20. Absolutio a censuris, per vim aut metum extorta est irrita. Sicque extorquentes excommunicantur.

21. Si Pontifex beneficia in curia Romana vacantia intra mensem non contulerit, ad ordinarios collatores jus redit.

c. 2. de reb. Eccles. 22. Res Ecclesiasticæ non alienentur a Prælatis absque capituli consensu, & Sedis Apostolicæ licentia speciali: Et ne quidem præscribendi conditionem ejusmodi alienatio parit.

c. un. de Relig. dom. 23. Ne quis novum ordinem Religiosum instituat. Ordinesque Mendicantium, post Concilium Lateranense IV. instituti, & necdum confirmati abrogantur.

c. 2. de cens. 24. Renovatur constitutio Innocentii IV. circa temperandas expensas in visitationibus Ecclesiarum. Non exigantur aut acceptentur pecuniæ.

25. Omnis profana negotiatio absit ab Ecclesiis. *C. 2. de Immunit. Eccles.*

c. 1. de usur. 26. Renovantur prohibitiones usurarum; nemo usurariis habitationem concedat.

c. 2. ibid. 27. Usurarii sepultura Ecclesiastica arceantur, licet in testamento restitutionem mandarint: nisi restitutio re ipsa facta sit.

c. un. de injur. 28. Pignorationes, quas *Repressalias* vulgus dicit, omnino prohibentur, tanquam æquitati naturali & legibus etiam civilibus contrariæ, si iis unus præ altero gravetur.

29. Ex-

29. Excommunicatio lata in communicantes cum excommunicatis non valet, si non prius fuerint canonice moniti: hoc est, aliquot dierum intervallo. c. 9. de sent. ex. comm.

30. Relaxationis beneficium ad cautelam in generali interdicto locum non habet. c. 10.

31. Fertur Sententia Excommunicationis in omnes, qui vel personas vel bona eorum gravant, a quibus, vel quorum opera aut consilio fuerunt excommunicati. c. 11.

ARTICULUS VII.

De Concilio Generali XV. Viennensi.

Sub

Clemente V. & Henrico VII. pro extinguendo ordine Templariorum & damnandis Hæreticis Anno 1311.

SUMMARIUM.

§. 1.

Synopsis Historico-Critica de Templariis.

1. *Templariorum ordo primum bonus & Ecclesiæ utilis,*
2. *Tum ab Instituto suo desciscens immanium criminum accusatur,*
3. *Et testibus convictus exscinditur.*
4. *Respondetur Protestantium querelis contra istam abolitionem.*

§. 2.

Acta Concilii.

5. *Damnatæ variæ hæreses.*
6. *Fratricelli & Beguardi.*
7. *Quinam fuerint præsentes in Concilio?*
8. *Decreta Concilii de Templariis, & ferendo terræ Sanctæ auxilio.*
9. *Et Canones.*
10. *Diversæ Pontificum constitutiones circa Regularium Jus prædicandi, sepeliendi &c.*

§. I.

Synopsis Historico-Critica de Templariis.

Anno 1118. fundatus fuit Jerosolymis Ordo Equestris *Templariorum* sub primo illius Magistro *Hugone de Paganis*, qui cum octo aliis vota Religiosa emisit in manibus Patriarchæ Jerosolymitani; Et quia juxta templum habitabant in domo, a Balduino II. ipsis concessa, *Templariorum* nomen ipsis adhæsit. Finis hujus instituti erat, Christianos, præcipue ad S. Christi Sepulchrum peregrinantes, a barbarorum, latronum, & piratarum incursibus defendere; Quo in munere cum strenuam per plures annos operam posuissent, adeo, ut non pauci sanguinem etiam pro Christo 1. Boni.

Mali. Christo funderent, tandem a pio suo ac Religioso Instituto degeneres, immensis opibus aucti, eo malitiæ sunt prolapsi, ut Christum abnegarent, ejusque imaginem conspuerent, occulta cum Saracenis & Turcis fœdera pangerent, seque nefandis impietatis ac libidinis flagitiis polluerent.

4. Accusati. Horum aliorumque gravissimorum scelerum cum apud Clementem V. Pontificem accusati essent, is, an vera essent, diligenter tum per se tum per Cardinales & Episcopos inquisivit. Comprobata sunt omnia, per diversas Provincias Italiæ, Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ institutis processibus, testium fere 2000. depositione, ac ipsa 72. Equitum confessione.

Non equidem ignoro, non defuisse, nec hodiedum deesse, præsertim ex Protestantico genere, qui, licet immani odio Religiosos Ordines persequantur, omnesque excisos cuperent, majore tamen odio in summum Pontificem æstuantes, eorum patrocinium suscipiant, dicantque, in favorem Philippi Pulchri Galliæ Regis, Templariorum opibus inhiantis, Clementem V. patria Gallum, Galloque Regi, cujus ope ad Pontificatum pervenisset, obnoxium, in extinctionem Ordinis consensisse. Ipsum Magistrum, licet objecta scelera fuerit ante fassus, tamen, cum ad supplicium raperetur, confessionem suam revocasse, ac per omnes superos suam suique ordinis innocentiam esse contestatum. Philippum brevi post ad Divinum tribunal abreptum in tribus filiis sterilem, pœnas luisse, Anglis postea Galliam occupantibus.

5. Et merito damnati. Verum quis sibi persuadeat post tantam testium nubem, ex tot diversissimis Provinciis agglomeratam, post tot editos processus, post tot reorum confessiones, post examen ab universali totius orbis Concilio institutum, in præsentia duorum Patriarcharum, 300. Episcoporum, Regum Galliæ, Angliæ, Aragoniæ, aliorumque Principum, Legatorum, Doctorum, quorum haud exigua pars nobilissimis illis Equitibus sanguine vel affinitate erat juncta, ordinem illum illustrissimum, totoque orbe propagatum, non tantum unanimi omnium assensu per summum scelus fuisse abolitum, sed etiam innocentem ad atrocissima supplicia injustissime fuisse condemnatum? Quodnam tribunal absolvet deinceps Judices, si hoc judicium, tot testibus, tam matura causæ cognitione, in orbis luce peractum eos condemnat?

Et extincti. Fuerint sane aliqui innocentes: bona sua id erant indole, non amplius Professionis integritate; quæ hæresi, idololatria, nocturnis propudiosis conventiculis, infandisque spurcitiis perhibetur infecta: ipso Ordinis Magistro & duce & complice flagitiorum. Pudet meminisse, quæ plurimi testes deposuerant, scriptoresque Historici annotarunt. Fuerit arbor bo-

na

na; at jam fructibus vacua, umbras horto noxias projicit, vermesque nutrit: Exscindenda est, ut quid enim terram occupat, fini inutilis, imo nociva.

At revocavit confessionem suam in morte Magister Ordinis: innocentiam per omnia Numina est contestatus. Hoc si sufficiat ad innocentiæ probationem, nullus amplius erit in mundo homo tam nefarius, ut pœna capitis plecti possit: modo rursus neget scelera, de quibus ante convictus & confessus est. Quot sceleratos annales memorant, qui pertinaci scelerum silentio obstinati, cœlum innocentiæ testem, & Divini tribunal Judicis appellarunt. Dein revocarit Magister, quod absque tortura ante confessus est: at non revocarunt alii, ad extremum usque vitæ spiritum confessioni suæ inhærentes.

Sed Philippus eorum opibus inhiabat: Divites fuisse erat ruinæ: Subornati falsi testes, corrupti Judices, ut innocentum adipe saginaretur avaritia. Quasi vero tota Europa, quin totus orbis Catholicus tot millenis oculis nihil viderit, aut ita faverit Gallo, ut ad cupiditatem ejus exsatiandam, tot viros innocentes, populares, consanguineos, affines suos, illustrissimis ortos prosapiis, ex omni genere & natione unanimi consensu conspirantes adversum innocentiam ad atrocissima supplicia condemnarent. Ad duo millia falsorum testium: iniquissimi Judices innumeri ex toto orbe, provinciis regnisque omnibus: trecenti Episcopi, tres Reges, Principes plurimi, uno omnes assensu ad opprimendam inaudito scelere innocentiam conspirabant, ut unius Principis avaritia saturetur: Quis hoc sanæ mentis credat? Quodnam in orbe tribunal, quod judicium a calumnia se tuebitur, si maligna hæc crisis locum habeat? Si vindicta Pontificem & regem rapuit, cur non statim? Cur tribus annis Concilio supervixerunt? 4. Hæreticorum criminationes.

Mirum sane, eos potissimum Ecclesiasticorum bonorum sitim Principi Catholico objicere, qui ultimis istis temporibus instar immanis cujusdam charybdis & immensi vorticis patrimonium Christi, tot Episcopatus pinguissimos, tot abbatias pia vetustatis liberalitate fundatas, inaudita ab omni retro ætate usurpatione absorpserunt: Et fortassis Principum etiam Catholicorum animos pertentant, ut sequantur exemplum.

Deinde bona illa Templariorum non tam obvenerunt Regi Philippo, quam Ordini Equitum S. Joannis Hierosolymitani (qui hodie Melitenses dicuntur) saltem Clemens V. in Concilio Viennensi illis eadem addixit, non vero Philippo, ut patet ex *sententia de extinctione*, in Concilio lata.

§. II.
Acta Concilii.

Concilium istud principaliter congregatum fuit propter causam, quam diximus, nempe ad abolendum Ordinem Templariorum, propter

 nimios

nimios abusus atque impietatem factum Ecclesiæ noxium. Quia enim ordo ille toto orbe erat propagatus, ex illustrissimis Europæ familiis collectus magnasque ante pro Ecclesia res gesserat, Synodo generali ad ejus suppressionem opus esse visum est: ut toti orbi pateat, quanta accuratione & justitia ea in re procedatur. Sublatus igitur est ordo ille non per modum definitivæ sententiæ, sed per viam *provisionis seu ordinationis Apostolicæ*, ut loquitur Pontifex; prohibitumque, ne quis pro Templario se gerere deinceps præsumat, sub excommunicatione ipso facto incurrenda.

Altera Causa Concilii fuerunt varii errores Petri-Joannis, Fratricellorum, Dulcinistarum, Beguardorum, & Beguinarum, tunc grassantes.

5. Variæ hæreses.

Erat autem *Petrus-Joannis* Discipulus Joachimi Abbatis; negabat is, animam rationalem esse formam humani corporis; item gratiam & virtutes in baptismo infundi. Contra vero asseruit, Christi latus adhuc viventis esse lancea percussum.

6. Fraticelli.

Fraticelli (dicti etiam *Dulcinistæ* a Dulcinio quodam, cujus concubinam de Spiritu Sancto concepisse impie delirabant) promiscuos concubitus in locis occultis exercebant: Visionem beatarum animarum usque ad novissimum judicii diem differri asserebant.

Et Beguardi.

Beguardi, & *Beguinæ* docebant, hominem in hac vita ad tantam perfectionem venire posse, ut reddatur penitus impeccabilis, & gratiam ulterius augere non possit, alias enim fore, ut perfectior fieret Christo. Hominem in hoc perfectionis gradu posse corpori concedere, quidquid lubet; nec amplius esse subjectum præceptis; talem jam in hac vita tenere finalem beatitudinem: Intellectualem naturam per se ipsam esse beatam, nec indigere lumine gloriæ, ipsam elevante ad Dei visionem beatificam. Virtutum actus exercere esse hominis adhuc imperfecti, non autem perfecti. Actum carnalem non esse peccatum, eo quod ad eum inclinet natura; Hominem perfectum contemplativum non debere Christo Eucharistico reverentiam exhibere, ne contemplatio turbetur.

Porro errores isti damnati sunt ab hoc Concilio Viennensi; nam, ut habetur *Clement.* 1. *de Summa Trinit. & Fide Cathol.* definit, unicum Dei Filium in essentia Dei æternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine & in eo passum, & jam mortuum lancea perforatum. Deinde eum tanquam hæreticum damnat, qui dixerit, animam rationalem non esse *formam* humani corporis. Denique approbat tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum & Doctorum illius temporis Theologiæ magis consonam, illam opinionem, quæ dicit, *Tam parvulis, quam adultis conferri in baptismo informantem gratiam & virtutes*, quoad habitum.

Begu-

Beguardorum (Virorum) & *Beguinarum* (mulierum) errores damnati ſunt in eodem Concilio, ut habetur *Clement. III. de Hæret.* mandaturque Ordinariis & Inquiſitoribus, per Alemanniam, in qua hæc ſecta eſt orta, ut eos puniant.

Tertia Cauſa convocandi Concilium fuit, decernendum ſubſidium pro recuperatione terræ ſanctæ. *Quarta*, reſtituenda Eccleſiæ diſciplina.

Adfuerunt Clemens V. Præſes Concilii, Cardinales multi, Patriarcha 7.
Alexandrinus & Antiochenus, 300. Epiſcopi, multique alii Prælati, *Philippus IV.* cognomento *Pulcher*, Rex Galliæ, cum tribus filiis, qui omnes Præſentes.
ſucceſſive facti ſunt poſtea Galliæ Reges, videlicet *Ludovico X. Philippo V.* & *Carolo IV.* item, *Eduardus II.* Angliæ Rex, gener Philippi Pulchri: *Jacobus II.* Rex Aragoniæ.

Tenuit Concilium ſeptem menſibus: tribus tantum ſeſſionibus abſo- 8.
lutum. In prima, poſt expoſitas a Papa Concilii cauſas, variasque deli- Decreta.
berationes, & tractationes de Templariis, Pontifex eorum ordinem extinxit in privato coram Cardinalibus Conſiſtorio.

In ſecunda deinde ſeſſione approbata & confirmata eſt a Concilio pleno Templariorum abolitio, eorumque redituum ad Equites Rhodios translatio.

In tertia Pontifex ſermonem habuit de ferendo terræ ſanctæ auxilio. Philippus Rex promiſit ſacram Expeditionem ſuſcipere; quem in finem Galliæ Præſules in ſexennium ei decimas Eccleſiaſticorum provetuum addixerunt.

Edita ſunt inſuper in hoc Concilio multa alia decreta: quorum præcipua ſunt:

1. Philippus Pulcher propter graviſſima diſſidia & colliſiones cum 9.
Bonifacio VIII. (quarum cauſas & feriem expoſui in prima Apologia Et Canones.
contra Præcones Tigurinos §. 10. pag. 404.) petierat a Clemente V. ut acta, decreta, ac memoria omnis Bonifacii VIII. (quem hæreſis falſo accuſaverat) aboleretur: Negavit Concilium, ſe unquam hoc facturum: Quin eundem Bonifacium tanquam probum, integrum ac vere Catholicum Pontificem contra Philippi calumnias ſtrenue vindicavit, decrevit tamen, Philippi adverſus Bonifacium acta nunquam ei ejusque filiis ac hæredibus fraudi fore.

2. Graviſſimam edidit conſtitutionem contra uſuras; dum ſub ex- Clement. 1.
communicatione prohibet, ne ulla communitas vel officialis ſtatutum de uſuris.
condat, quo uſuræ ut licitæ permittantur. Fœneratores etiam ſub cenſuris compellendos eſſe decernit ad exhibendos rationum libros.

Addit deinde, ſi quis in illum errorem incideret, ut pertinaciter affirmare præſumat, exercere uſuras non eſſe peccatum, velut hæreticum puniendum eſſe.

3. Ex-

Clement. 1. de sepulturis. 3. Excommunicati sunt ipso facto, etiam exempti, qui extra casus sibi permissos, in suis cœmeteriis sepeliunt mortuos tempore interdicti, aut nominatim excommunicatos, vel interdictos, vel manifestos usurarios.

c. 2. de sepult. in extrav. comm. Bonifacius VIII. constitutionem *super cathedram* (quæ habetur inter *extravag. comm. c. 2. de sepult.*) ediderat, qua FF. Prædicatoribus & Minoribus concessit prædicare in suis Ecclesiis, & plateis publicis, hora tamen illa excepta, qua locorum Prælati vel per se vel per alios prædicare voluerint : nisi ipsi Prælati illa etiam hora prædicandi specialem licentiam ipsis dederint. Prohibuit etiam, ne prædicti Religiosi prædicent in parochiis, nisi invitati aut obtenta licentia ab Episcopo aut Prælato loci. Superiores Prædicatorum & Minorum a Prælato loci facultatem petant, exponendi suos Religiosos ad audiendas confessiones: qua obtenta aptos deputent, & Prælato præsentent. Quod si Prælatus facultatem dare recusaverit, concedit illam ex plenitudine potestatis Apostolicæ ipse Pontifex.

10. Circa Regularium prædicationem & sepulturam. Statuit deinde Bonifacius in eadem Constitutione, ut Fratres dictorum Ordinum in Ecclesiis, vel locis suis sepelire possint omnes, qui in iis sepulturam elegerint, soluta tamen Ecclesiæ Parochiali *quarta*, seu Canonica portione funeralium, omniumque, quæ ratione funeris & sepulturæ Fratribus obvenerunt, non obstantibus quibuscunque privilegiis, aut consuetudinibus contrariis.

c 1. de privil. in extrav. comm. Hanc Constitutionem Bonifacii quoad puncta, in quibus FF. Prædicatores & Minores videbantur gravati, abrogavit ejus Successor Benedictus XI. ex Ordine S. Dominici assumptus, ut videre est in *Extravag. comm. c. inter cunctas 1. de privileg.* ubi ipsis concedit licentiam non tantum absque facultate Diœcesani aut Prælati loci prædicandi in suis Ecclesiis, & plateis communibus (excepta tamen hora, qua in parochia esset concio) sed etiam audiendi confessiones sæcularium. Superiores tamen Diœcesano significent, se Fratres ad confessiones audiendas deputasse, petantque licentiam : Quod si illam intra triduum non impetraverint, possint nihilominus confessariorum officio fungi. Si autem a Diœcesano data fuerit licentia, tunc ea per mortem Diœcesani non extinguitur. Non tamen major potestas Fratribus prædictis conceditur, quam Sacerdotes Parochiales habeant : unde in casus Episcopo, aut Papæ reservatos se non immisceant. Concionatores vero populum adhortentur, ut saltem semel in anno suis Sacerdotibus confiteantur. Denique sublata *quarta*, ex omnibus, quæ fratribus a defuncto obveniunt, Ecclesiæ Parochiali juxta Constitutionem Bonifacii solvendis, statuit Benedictus, ut *medietas* ex solis funeralibus seu ex iis, quæ in funere ipso deferuntur, & in oblatione exequiarum offeruntur Religiosis, Parochiæ detur, nihil vero ex aliis.

Hanc

Hanc constitutionem Benedicti XI. iterum revocavit Clemens V. in Concilio Viennensi; & observari præcepit Bullam Bonifacii VIII. in qua proportione Canonica, Ecclesiæ parochiali persolvenda, statuta est *quarta* pars omnium, quæ ratione funeris ac sepulturæ Monasterio obveniunt. Restituit pariter eandem constitutionem quoad præscripta circa prædicationem Verbi Divini, & administrationem Sacramenti pœnitentiæ; ut patet ex *Clement. Dudum* 2. *de Sepult.* ubi integra Constitutio Bonifacii VIII. apponitur, & innovatur. Cem. 2. de sepult.

5. Prohibet Concilium sub pœna excommunicationis, ne Religiosi Clericis aut Laicis Sacramentum extremæ unctionis, vel Eucharistiæ ministrent, aut matrimonia solennizent sine speciali Parochi licentia: præcipitque Religiosis venerationem erga Clerum Sæcularem. Clem. 1. de Privil.

6. Bonifacius VIII. excommunicationis sententiam tulit in Laicos, exigentes seu extorquentes ab Ecclesiis Ecclesiasticisque personis tallias seu collectas, aut exactiones quascunque, ac insuper etiam in Clericos talia solventes. *c.* 2. *de Immun. Eccles.* in 6. jam vero Clemens V. in Concilio Viennensi, quoad secundam partem, nempe quoad excommunicationem a Clericis solventibus incurrendam Canonem illum revocavit. Clem. un. de com. Eccles.

7. Exponitur Regula Fratrum Minorum S. Francisci, & variæ circa illam elucidantur a Concilio Quæstiones, præsertim circa strictam paupertatem; ut fuse habetur *Clement.* 1. *de verbor. signif.*

8. Statutum fuit, ut in scholis & universitatibus, Romæ, Parisiis, Oxonii, Salmanticæ, & Bononiæ constituantur Catholici Magistri, qui publice doceant linguas, Hebraicam, Chaldaicam & Arabicam. Clem. 1. de Magistris.

9. Instituta jam ab Urbano IV. sacra Corporis Christi festivitas decernitur ab hoc celebranda feria 5. post octavam Pentecostes.

Multi præterea Canones in hoc Concilio sunt editi, qui cum aliis tum ante tum post Concilium a se editis, in unum volumen congessit Clemens V. sed morte præventus promulgare eos non potuit. Promulgati autem sunt ab ejus successore Joanne XXII. qui ab authore suo eas constitutiones *Clementinas* appellavit: Habenturque post sextum Decretalium in corpore Juris Canonici.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Pisano & Constantiensi *Ad* *Tollendum schisma celebratis sub initium Sæculi XV.*

SUMMARIUM.

§. 1.

Synopsis Historica Concilii Pisani.

1. *Pontifices Avenione residentes. Extravagantes Joannis XXII.*
2. *Gregorius XI. Sedem Pontificiam reducit Romam ; inde occasio diuturni Schismatis. Nam*
3. *Non satis libere electus Urbanus VI.*
4. *Unde eidem oppositus Clemens VII.*
5. *Urbano Romæ subrogati, Bonifacius IX. Innocentius VII. & Gregorius XII. Clementi vero Avenione Petrus de Luna.*
6. 7. *Concilium Pisanum utrumque deposuit, & elegit Alexandrum V.*
8. *An Concilium fuerit legitimum?*

§. 2.

Synopsis Historica Concilii Constantiensis.

9. *Alexandro mortuo electus est Joannes XXIII. ut adeo tres essent Pontifices.*
10. *Joannes, quem plerique pro vero habebant Pontifice, persuasus a Sigismundo Imperatore, indicit tandem Concilium Constantiense.*
11. *Ex quo, cum ad cessionem urgeretur, aufugit, capitur & deponitur, uti etiam Petrus de Luna: Gregorio XII. ultro se abdicante.*
12. *Eligitur Martinus V.*
13. *Petri de Luna character;*
14. *Ac pertinacia.*
15. *Extinctio Schismatis, quod dimidio Sæculo tenuit.*
16. *Altera causa Concilii Wicleffi & Hussi hæresis.*

§. 3.

Summa Actorum in 45. Sessionibus.

17. *Cum pro via tollendi Schismatis electa esset via ultroneæ cessionis, & Joannes ad eandem urgeretur,*
18. *Aufugit, cum magna perturbatione Concilii.*
19. *Unde Sessione quarta & quinta decisum, Concilium non esse dissolutum, cum sit supra Pontificem.*
20. *Quod de dubio Pontifice intelligendum, quales tunc erant tres illi.*
21. *Hieronymus Pragensis clam venit Constantiam, sed rursus aufugiens, captus reducitur.*
22. *Depositio Joannis: Qui Concilii decretum ratum habet, seque ab icat.*
13. *Petrus Dresdensis & Jacobellus, necessitatem communionem sub utraque specie sumendi asserentes, damnantur.*
24. *Cessio Gregorii XII.*
25. *Huss exustus.*
26. *Sigismundus abit in Hispaniam, ad impetrandam a Lunensi cessionem.*

27. *Hie-*

Duo hæc Concilia, quamvis Generalia sint, atque rerum gestarum magnitudine celeberrima, quia tamen de Pisano dubium est, an fuerit legitimum, Constantiense vero tantum quoad decreta, fidem concernentia, & quoad ea, quæ contra Wicleffum, Hussum, ac Hieronymum Pragensem acta sunt, est approbatum, ideo a Cardinale Bellarmino aliisque, præsertim Italis, inter Generalia approbata non recensetur. Juvat tamen illorum acta brevi synopsi constringere: Cum magna gestorum copia hic se prodat, multaque Jurisconsultis discutienda sint relicta, quæ hodiedum magna contentione agitantur.

§. I.
Synopsis Historica Concilii Pisani.

Cum translatio sedis Pontificiæ in Galliam schismati, atque Conciliis, ad hoc tollendum institutis, occasionem dederit, operæ pretium fuerit, rem istam ex altioribus aliquanto principiis deducere.

Post mortem Clementis V. sub quo Concilium Viennense est habitum, quique sedem Apostolicam Roma Avenionem transtulerat, sedes vacavit per duos annos; tum vero electus tandem Lugduni est *Joannes XXII.* natione Gallus, anno 1316. a quo habemus 20. Constitutiones, corpori Juris insertas; quæ *Extravagantes Joannis XXII.* nuncupantur.

Extravagantes Joannis XXII.

Memorabilis est constitutio *Execrabilis de prælend. & dignit.* in qua instaurat atque exasperat decreta Antecessorum, statuitque, ut qui plures Dignitates, Personatus, aut Beneficia curata obtinet, unico retento, reliqua intra mensem publice resignet (exceptis Cardinalibus & Regum filiis) alias utrumque perdit, & fit inhabilis ad sacros ordines suscipiendos, & ad quodcunque beneficium habendum.

Cap. un. de voto & voti redempt. dicitur, per votum solenne, ordinibus sacris annexum, dirimi matrimonium sequens, non tamen antecedens, licet necdum sit consummatum. Si quis autem durante matrimonio suscipiat sacrum ordinem, fit irregularis; & nisi religionem ingrediatur, matrimonio necdum consummato, compellitur ad matrimonii consummationem per excommunicationem, si uxor petierit.

In *cap. ad Conditorem* 3. *de Verborum signif.* contra Nicolai IV. aliorumque Pontificum sententiam, in materia ad fidem non pertinente, definivit, in rebus usu consumptibilibus simplicem usum facti a dominio earundem rerum esse inseparabilem: adeoque non Ecclesiam Romanam, sed ipsos Fratres Minores habere dominium illarum rerum. In cap. vero sequente ut hæreticam reprobat sententiam, quæ dicit, Christum ejusque Apostolos iis, quæ ipsos habuisse scriptura sacra testatur, utendi, vendendi, donandi non habuisse jus, aut ex ipsis alia acquirendi.

De animarum immortalitate impudenter mentitur Calvinus, eum perperam sensisse. Erroream tamen aliquando privatim sententiam sustinuit, Lactantii, Irenæi, aliorumque quorundam Patrum fretus authoritate, animas ante diem judicii non recipi in cœlum. Cumque publico decreto opinionem suam vellet firmare, morte præventus, ut inquit ejus Successor Benedictus, perficere illud non potuit; argumento haud obscuro, promissam tot sacris eloquiis providentiam suæ assistere Ecclesiæ, ne quis unquam Pontificum falsum ex Cathedra dogma proponat.

Imo paulo ante mortem revocavit aperte hanc sententiam, & asseruit, quod animæ purgatæ sint in cœlo, & videant Deum facie ad faciem. Ut patet ex ejus epistola 1. quæ exstat in *tom.* 15. *Concil. collect. Coleti*, quin ipse etiam *Ockamus*, propter aliquot errores excommunicatus a Papa, in quem propterea multa calumniose scripserat, aperte fatetur, Joannem esse protestatum, nunquam suæ intentionis fuisse, dicere aliquid contra fidem, &, si aliquid dixisset, se totum revocare. Ex quo apparet, neque ut pri-

vatum

vatum hominem incidiſſe in hæreſin: cum hæreſis non detur ſine pertinacia. Taceo, tempore Joannis, quæſtionem illam de animarum beatitudine ante diem judicii necdum adeo clare fuiſſe definitam ab Eccleſia.

Porro Joannes XXII. graviſſimis diſcordiis colliſus eſt cum Ludovico Bavaro Imperatore, mutuo fulmine tonante utroque, & *Petro Corbario* Minorita, ſub Nicolai V. nomine Antipapa intruſo. Qui tamen Cæſare cum exercitu ex Italia regreſſo captus, & ad Joannem Papam Avenionem abductus, pœnitens in carcere obiit.

Succeſſor Joannis *Benedictus XII.* ex ordine Ciſtercienſi aſſumptus, omnium virtutum ſcientiarumque ornamentis decoratus, definivit, quod animæ Sanctorum poſt aſcenſionem Chriſti in cœlum ſint translatæ, & transferantur etiamnum ad viſionem beatificam, ſi ſatis ſint purgatæ. Cenſuras in Imperatorem Ludovicum innovavit: ejus vero Succeſſor *Clemens VI.* Electoribus perſuaſit, ut abdicato Ludovico Carolum Bohemiæ Regis filium eligerent. Hic Pontifex Avenionem emit a Joanna Siciliæ Regina. Regem Galliæ & Angliæ fruſtra conciliare eſt conatus. Uti etiam Urbanus V.

2. Sedes Romam reducta.

Hujus denique Succeſſor Gregorius XI. cum videret ditionem Eccleſiaſticam in Italia undique diſcerpi, atque tyrannidem paſſim dominari, hortatu S. Catharinæ Senenſis ſedem Pontificiam, quam Clemens V. Avenionem in Galliam tranſtulerat, Romam reduxit, poſtquam 70. annos ſub quinque Pontificibus, qui omnes natione erant Galli, & potiſſimum Lemovicenſes, Avenione hæſerat. Atque hæc res diuturno deinceps ſchiſmati occaſionem dedit. Nam

3. Electio Urbani VI.

Gregorio XI, anno 1378. Romæ mortuo, cum Cardinales, majori ex parte Galli, conclave fuerant ingreſſi, populus timens, ne ſi Gallus eligeretur, ſedes Pontificia iterum in Galliam transferretur, tumultu per urbem concitato, in ipſum conclave violente irrupit, extrema minitans Cardinalibus, niſi Italum eligerent.

4. Electio Clementis.

Quare illi metu perculſi Bartholomæum Prignanum, Neapolitanum, Barii in Apulia Epiſcopum, quamvis nec præſentem nec Cardinalem, confeſtim eligunt; qui ab Eccleſia acceptatus, & ab ipſis etiam Cardinalibus per plures menſes ut verus Pontifex agnitus, aſſumpto *Urbani VI.* nomine, ubi Romam venit, ſeveriorem ſe, quam tempora ferebant, Cardinalium Cenſorem ac Reformatorem opere ipſo eſt profeſſus: Quo rigore adeo ſibi illos infenſos reddidit, ut Anagniam primum deinde ſub protectione Joannæ Reginæ Fundos ſecederent; ubi electione Urbani, tanquam metu extorta, declarata irrita, Robertum Cardinalem Gebennenſem ſub nomine *Clementis VII.* elegerunt: Eumque Avenionem in Galliam abduxerunt.

5. Schisma. Atque sic ortum est pertinacissimum illud Schisma, quod 50. annis usque ad Concilium Constantiense, & ultra, laceravit Ecclesiam: Pontifice uno Romæ sedente, altero Avenione. Gallis, Neapolitanis, Hispanisque Avenionensi, Italis, Germanis, Anglis, Romano adhærentibus, reliquo orbe in partes distracto: Ac Pontificibus ipsis inter se armis Ecclesiasticis & profanis acriter decertantibus. Docti pariter ibant in partes: Urbanum defendebat Baldus, celeberrimus JCtus, Clementem Abbas a S. Wasto &c. qua occasione cum Joanna I. Regina Neapolis partes Clementis acriter tueretur, Urbanus Regnum Carolo Dyrrachino Joannæ cognato clientelari jure concessit. Illa vero Ludovicum Andegavensem adoptavit, enecata propterea in carcere a Dyrrachino.

Duo Pontifices. Urbano anno 1389. Romæ mortuo Cardinales Romani suffecerunt *Bonifacium IX.* Neapolitanum, qui *Annatarum* Author dicitur. Clementi vero Avenione defuncto Cardinales Avenionenses subrogarunt *Petrum de Luna*, Hispanum, qui nomen *Benedicti XIII.* assumpsit, & ultra 30. annos pertinacissime apud suos retinuit.

Porro post mortem Bonifacii IX. Cardinales singuli jurato promiserunt, se omnem operam impensuros, ut schisma tollatur, si ad Pontificatum promoverentur, depositutos etiam eundem, si opus fuerit, & Petrus de Luna idem faceret. Hoc igitur promisso obstricti suffecti sunt Bonifacio primo quidem Innocentius VII. & hoc brevi mortuo *Gregorius XII. Angelus Corbarius* antea dictus, Patriarcha Aquileiensis.

Verum cum negotium non procederet, neque *Antonius de Butrio* JCtus celeberrimus ultro citroque Legatus ad resignationem persuadere eos posset, veriti Cardinales, ne partium studiis, & novorum subrogatione in Italia & Gallia Pontificum, nullum Schisma finem acciperet, postquam Gregorium XII. & Benedictum XIII. sæpius sunt hortati, ut alteruter aut ambo Pontificatu se abdicarent, consulturi Ecclesiæ, Concilium Pisas indixere.

6. Concilium Pisanum. Fuerunt in hoc præsentes partis utriusque Cardinales 24. tres Patriarchæ, Alexandrinus, Antiochenus & Hierosolymitanus, 300. Episcopi, cum plurimis aliis Prælatis, Religionum Superioribus, Doctoribus, Principum ac Civitatum Legatis, de indubitato capite Ecclesiæ provisuri anno 1409. Præside Cardinale Pictaviensi, Decano Sacri Collegii.

7. Alexander V. Citati a Concilio fuere Gregorius & Benedictus, sed neuter comparuit. Quare tanquam contumaces, Schismatici, & perjuri, condemnati, & Pontificatu depositi sunt: Electusque est in eorum locum communibus suffragiis Petrus Philaretus, Mediolanensis Archi-Episcopus ac Cardinalis, ex Ordine FF. Minorum, ex Creta oriundus, vir magna virtute & doctrina (ut adeo immerito reprehendatur maledico calamo Theodorici

a Niem;

a Niem, eidem infenso, quod interdicta ei esset Sacrorum nundinatio, cui sub prioribus Pontificibus in hoc Schismate, tanquam eorum officialis, assueverat) Neo-Electus dictus est *Alexander V.* qui deinceps Concilio præfuit, ejusque decreta confirmavit, tanquam Concilii generalis.

De hoc Concilio disputant DD. an inter approbata aut reprobata sit censendum. Qui inter approbata illud recensent, ea ducuntur ratione, quod, ubi non constat in Schismate, quis verus sit Pontifex, ad Concilium pertineat, se ipsum congregare, & Ecclesiæ de certo capite providere. Atque hinc Alexandrum V. a Concilio electum, tanquam verum Pontificem esse agnitum; ut adeo sequentes ejusdem nominis Pontifices Alexandrum sextum, septimum & octavum se appellarint; majorque Ecclesiæ pars Alexandrum V. ejusque Successorem Joannem XXIII. tanquam veros Pontifices agnoverit. Atque ita senserunt Ægidius Viterbiensis, Dominicus Jacobatius, Joannes Gerson, omnes Doctores Parisienses, omnesque ferme alii etiam Hispani. Et sane nisi hoc legitimum sit Concilium, & Alexander V. verus Pontifex, etiam Constantiense non erit legitimum, neque Martinus V. verus Pontifex: quod dici non potest. 8. An sit verum Concilium.

Alii autem cum S. Antonino Concilium istud tanquam illegitimum repudiant; eo quod non sit indictum a Gregorio XII. quem verum crédunt Pontificem, neque sublatum per illud sit Schisma, sed potius auctum: cum pro duobus postea tres Ecclesia habuerit Pontifices, quolibet eorum Syrma trahente sequacium, ut nunc declarabitur. Nam licet pleræque nationes Alexandrum V. agnoscerent, Gregorium tamen adhuc sequebatur Sicilia, cum aliquot urbibus Italiæ: Benedictum vero Aragonia, Castilia & Scotia.

§. III.

Synopsis Historica Concilii Constantiensis.

Alexandro V. post decimum Pontificatus mensem Bononiæ defuncto, omnium ferme Cardinalium consensu electus est *Balthasar Cossa*, Neapolitanus, dictus *Joannes XXIII.* qui Electoribus Imperii persuasit, ut *Sigismundum* Bohemiæ ac Hungariæ Regem, Caroli IV. filium ac fratrem Wenceslai, eligerent Imperatorem. Princeps iste pientissimus, incredibili pacis unionisque desiderio flagrans, Joannem permovit ad indicendum Generale Concilium Constantiam, ut per illud tolleretur tandem Schisma, & Bohemi Hussitæ ad unitatem Ecclesiæ reducerentur. Quare ut tantum negotium promoveretur, ipse Imperator Sigismundus, non tantum Italiam peragravit, litterasque ac Legatos in omnem partem dimisit, sed postea etiam ex Constantiensi Concilio profectus in Galliam, Hispaniam, Angliamque, ut Petri Lunensis pertinaciam frangat, aut saltem ipsi adhærentes subtrahat, & ad Concilium Constantiam permoveat. 9. Joannes XXIII.

Con-

10. Concilium Constantiense indicit. Convenerunt igitur Constantiæ anno 1414. Patres fere mille: ex quibus 4. Patriarchæ, 300. Episcopi, cum ipso Imperatore Sigismundo, & Joanne Pontifice, qui primis duabus Sessionibus præsedit.

11. Fugit, Cum autem Joannes videret, graves adversum se accusationes esse paratas, mutato habitu, clam se subtraxit, ope Friderici Archi-Ducis; Quæ res cum Imperatorem in eum concitaret, magnas eidem molestias ac damna attulit.

Deponitur. At Joannes primum Schaffhusium profugus, inde Lauffenburgum, Friburgum, ac Brisacum, ab ipso Friderico & Concilii Legatis reductus, Cellæ, ad inferiorem lacum Acronium oppido, tribus circiter horis Constantia distante, de 60. & ultra criminibus accusatus, a Pontificatu est depositus: approbans ipse sententiam contra se latam; traditus inde custodiendus Ludovico Electori Palatino, atque per tres annos captivus detentus, primo quidem Heidelbergæ, deinde vero in arce Manheimensi.

Gregor. XII. Citatus tum a Concilio Gregorius XII. qui comparere initio recusavit; at dein persuasus a Sigismundo, *Carolum Malatestam* Legatum misit, qui unanimi Concilii sententia percepta, nomine ipsius renuntiavit Pontificatui: quam renuntiationem ipse Gregorius ratam habuit.

Benedictus XIII. Petrus de Luna vero cum nulla ratione flecti posset, & citatus nec per se nec per Legatum compareret, sed pertinaciter tiaræ suæ inhæreret, a Concilio est depositus.

In eodem Concilio damnati sunt errores Wicleffitarum, & Hussitarum, eorumque Principes Joannes Huss & Hieronymus Pragensis exusti.

His omnibus peractis ad electionem novi Pontificis processum. Ut autem eo certius orbis Catholicus consentiret, & schisma penitus extingueretur, consentientibus Cardinalibus decretum a Concilio fuit, ut pro illa vice non soli Cardinales Papam eligerent, sed adjunctis 30. aliis, ita quidem, ut quælibet ex quinque Nationibus nempe Italica, Germanica, Gallica, Hispanica & Anglica, sex Legatos deligeret.

12. Martinus V. Hi ergo delecti una cum Cardinalibus Conclave ingressi, anno 1417. elegerunt Cardinalem *Columnam*, qui *Martini V.* nomen assumpsit; quod ipsa die S. Martino sacra esset electus. Huic omnes se subjecerunt tanquam indubitato legitimo Potifici.

Nam Gregorius XII. constitutus a Concilio perpetuus Legatus in Marchia Anconitana, ante Concilii finem obiit. Joannes vero XXIII. e custodia, qua, ne quietem Ecclesiæ ulterius turbaret, detentus fuerat, elapsus, ad Martinum V. Florentiam confugit, atque ad pedes illius se abjecit; clementissime exceptus: permissa illi Cardinalis dignitate, concessoque Episcopatu Tusculano, cum Decanatu Sacri Collegii: post sex menses mortuus.

Solus

Solus igitur Petrus de Luna, qui minimum juris habuerat, (quamvis S. Vincentius Ferrerius causam ejus justiorem initio censuisset, eumque propterea Regi Aragoniæ commendarit) Concilii decretis pertinacissime obluctari perrexit. Is primo Avenione sedit: sed cum Gallia ab eo post Pisanum Concilium defecisset, in Aragoniam profugit ad Ferdinandum regem. Ad hunc ex Constantiensi Concilio usque in Aragoniam profectus Sigismundus. Ubi Lunensis ab utroque Principe multum rogatus, ut Ecclesiæ pacem daret, & exemplum Collegarum secutus judicio Constantiensis Concilii se subjiceret, pertinacissime obstitit, sua identidem jura exaggerans. 13. Petrus de Luna.

Cum autem Rex Ferdinandus secessionem ab eo minaretur, clam dilapsus est in Peniscolam, arcem gentis suæ, munitam propugnaculis, militumque suorum præsidio. In hoc angulo reliquum vitæ exegit cum Pontificiis insignibus, septem adhuc annos a Concilio Constantiensi superstes: quamvis ab omnibus suis Cardinalibus, duobus exceptis, desertus.

Sed neque morte ejus omnino extinctum est schisma; nam duo Cardinales eo moriente adjurati, successorem elegerunt sub nomine *Clementis VIII.* cui ipse etiam Aragoniæ Rex Alphonsus adhæsit; infensus Martino V. quod is in Ludovicum Andegavensem (cum quo Alphonses de Neapolitano Regno contendebat) videretur propensior; & Alphonso *Investituram* negaret. At Clemens iste, quamvis ad novos creandos Cardinales ac schisma continuandum incitatus ab Aragonio, discordia tamen hunc inter & Martinum Papam composita, meliore usus consilio post aliquot annos se ultro Martino subjecit: Cardinalibus ejus, Othonem Columnam Martinum nempe V. eligentibus. Atque sic tandem schisma per 50. annos continuatum penitus extinctum est. 14. Pertinacia. 15. Extinctum schisma.

Altera causa hujus convocandi Concilii, Sigismundo comprimis Imperatori fuit, ut erroribus in Bohemia potissimum grassantibus, occurratur oportuno remedio. Cum enim Joannes *Wicleffus*, sacerdos Anglus, homo ambitiosus & turbulentus, varias hæreses disseminasset, pluribus libris easdem complexus, multi novandi libidine abrepti venenum hauserunt, præsertim Bohemi, ad quos pestiferi ejusdem libri fuerant delati. 16. Hussitæ.

Pestem auxit *Joannes Huss* lingua promptus, Presbyter vafer ingenio; & toto corporis habitu ad fallendum opportunus; Qui libros Wicleffi miris encomiis ornabat, additis non paucis ex sua penu hæresibus, quas in Synodo generali se defensurum jactabat. Cum igitur hæc lues in dies latius per Bohemiam serperet, invalescente insuper labe simoniaca, omnem Sigismundus operam impendit, ut collecto Constantiensi Concilio huic etiam Ecclesiæ malo remedium quæreretur.

Examinata in illo Bohemorum nova doctrina a viris multis & doctissimis; Qui apud Wicleffum 45. apud Hussum vero 30. propositiones, comprimis perniciosas, notarunt. Wicleffus tanquam hæreticus a Concilio est damnatus, ejusque ossa e sepulchro erui, & concremari jussa. Hussus vero, cum jam sub initium Concilii Constantiam venisset, ut Wicleffi ac suas hæreses coram synodo propugnaret, atque initio Synodo se assensurum simulasset, tum vero ad ingenium rediens erroribus suis pertinaciter insisteret, primum Constantiæ in carcerem datus, dein Episcopo Constantiensi traditus, & in arce Gotliebensi custoditus, tandem a Concilio tanquam hæreticus damnatus, ac vivus exustus est.

Accessit ad idem Concilium *Hieronymus Pragensis*, Hussi socius, cui postulanti fidem publicam dedit Concilium, *salva tamen justitia*, ut aperte synodus addidit. Detestatus est ille quidem initio suam hæresin, ac fidei Catholicæ professionem edidit, sed postea fuga elapsus (qua salvi Conductus jure excidit) sed retractus, atque reversus ad vomitum, debitas sceleri pœnas luit, ad rogum pariter condemnatus.

Concilium istud cœptum est 5. Novembr. Anno 1414. & tandem post 4. ferme annos anno 1418. 22. Apr. absolutum 45. sessionibus. Quo tempore Imperator Sigismundus Fridericum Comitem Castellanum seu Burggravium Norinbergensem, ex Domo Zollerana, tradita Brandeburgia, quam ipse prius possederat, Electorem creavit; Comitatus Cliviæ & Sabaudiæ in Ducatus evexit. Henricum ab Ulm Consulem Constantiensem solenniter *Equitem* dixit. Plures Principes solemni Investitura condecoravit. Cum Friderico Archiduce in gratiam rediit, cui bellum ante indixerat. Necem Præposito Lucernensi illatam est ultus &c.

§. III.

Summa Actorum.

17. Via cessionis. In 1. sessione, post orationem a Joanne XXIII. habitam, lecta est bulla convocationis Concilii. Monitusque Joannes de cedendo Papatu, quod se sponte facturum promisit. *Hæc sola sessio est habita anno* 1414.

In 2. sessione idem promisit cum juramento, si Benedictus & Gregorius idem facerent. Grates propterea egit ei Imperator, pedes ejus exosculatus.

18. fuga. In 3. cum compertum esset, Joannem sub ipsis ludis Equestribus, quæ Fridericus Archidux instituerat, assumpto servili habitu, vesperi clam Schaffhusium, Austriacæ tunc ditionis urbem, profugisse, in Concilio, cui præsedit *Petrus de Alliaco*, Cardinalis Cameracensis, *Franciscus Zabarella*, Cardinalis Florentinus, Patres hortatus est ad perseverantiam: Atque ex decreto synodi promulgavit, Concilium legitime convocatum & in-

choatum

choatum, per Papæ discessum non esse dissolutum, nec ab ipso posse dissolvi, aut alio transferri usque ad extinctionem schismatis. Neque licitum esse Prælatis sine justa causa a Concilio discedere. Causas autem a deputatis Nationum esse examinandas. Ipse etiam Sigismundus Imperator urbem obequitans, tumultus, ex fuga illa ortos, compressit. Impediri tamen non potuit, quin Cardinales aliqui, a Joanne evocati, Constantia profugerent: reversi tamen postmodum.

In 4. Præside Cardinale Ursino a Zabarella ex Concilii decreto est declaratum, *Concilium Generale immediate a Christo habere potestatem, cui quilibet cujuscunque status, vel dignitatis, etiamsi Papalis existat, obedire teneatur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem schismatum, & ad Generalem Ecclesiæ DEI reformationem in capite & in membris.* 19. Concilium supra Pontificem.

Lectæ dein litteræ Joannis ad Imperatorem, in quibus excusat recessum suum a Concilio ob aëris insalubritatem, re ipsa autem, depositionem fugiens, Concilium dissolvere nitebatur.

In 5. Confirmatur decretum de superioritate Concilii supra Pontificem. *Verum quoad hoc punctum concilium Constantiense, præterquam quod tunc necdum fuerit plenum, neque a Martino V. neque ab alio Pontifice est confirmatum. Potestque Concilium etiam intelligi de Pontifice dubio loqui, & pro tempore Schismatis, quale tunc erat. Nam pro tali casu dedit Deus Ecclesiæ suæ potestatem providendi de capite certo: Alias nunquam possent tolli Schismata; ut satis ex hoc ipso tam diuturno Schismate apparet.* Crisis.

Quod autem Concilium Constantiense sit locutum de tali casu Pontificis dubii, patere videtur partim ex ipsis circumstantiis temporis, quo tres erant Pontifices adeo dubii, ut sciri non potuerit, quis sit legitimus; partim ex circumstantiis fugæ. Nam Concilium timens ne Prælati dilaberentur, aut plures ad Joannem confugerent, (cum alioquin quidam in controversiam adducerent, an post discessum Joannis Concilium sit integrum) tantum voluit decidere, Synodum non obstante fuga Joannis, Papæ dubii, esse legitimam, habentem a Christo potestatem Ecclesiæ in tali casu & necessitate providendi. 20. Sermo erat de dubio Pontifice.

Quod autem addat, etiam Papam debere obedire Concilio in iis, quæ pertinent ad fidem, intelligi pariter potest de casu Papæ dubii; item de casu, quo Papa incideret in manifestam hæresin, tunc enim possent Cardinales & Episcopi se ipsos congregare in Concilio, & Papam hæreticum deponere, vel potius per hæresin jure suo excidisse, & a Christo depositum esse declarare, novumque eligere, ut Ecclesiæ necessitati consulatur.

Quod vero PP. Constantienses voluerint, etiam extra hos duos casus, nempe hæresis & Schismatis, Papam certum & indubitatum esse subjectum Concilio,

lio, non est credibile. Norant enim viri sapientissimi effata Evangelica, super Petrum ædificatam Ecclesiam, non Petrum super Ecclesiam: Petro datas claves Regni Cælorum, cum independente potestate ligandi & solvendi: pro Petri fide specialiter Christum rogasse, Petro demandatum, ut confirmet fratres suos. Petro commissam curam ovilis Christi. Num Pastor oves regat, an oves Pastorem? An desinunt fideles in Concilio esse oves? An desinit Papa in Concilio esse Caput Ecclesiæ Universalis, Vicarius Christi, quibus eum titulis Oecumenica Concilia solenni definitione bonorarunt?

Quis nescit, idem esse tribunal Principis & ejus Vicarii? Princeps Christus, Legitimus Papa ejus est Vicarius in terris: Idem ergo utriusque tribunal. Quodnam altius illo? Peregrina fuerat per 14. *Sæcula in Ecclesia illa a Romano Pontifice appellatio, aut saltem a nemine Sanctorum hominum unquam attentata. At a Conciliis ad Papam provocasse quot Sanctos novimus, Athanasios, Flavianos, Chrysostomos, Ignatios &c. aliosque doctrina & sanctimonia viros clarissimos!*

Quæ vis unquam Conciliorum in Ecclesia fuit, frequentissimorum licet, quibus authoritatem negavit Romanus Pontifex? Antiochenum, Mediolanense, Ariminense, Sirmiense, Ephesinum secundum, Constantinopolitanum sub Copronymo, sat documento sunt. Conciliorum in Asia sub Firmiliano, in Africa sub S. Cypriano in causa baptismi, quæ vis unquam fuit in Ecclesia? Quanta vero veneratio particularium etiam Synodorum, quibus authoritatem & confirmationem impertivit Sedes Apostolica!

Quot hæreses damnatæ a solis Romanis Pontificibus! Nulla a Conciliis sine Pontifice, aut præsente per se vel legatos, aut volente, aut consentiente, aut approbante, vel confirmante.

Et quanta semper veneratio Generalium etiam Conciliorum erga Romanum Pontificem! Quanta Concilii Chalcedonensis erga epistolam Leonis Papæ! hac decernente decreta sunt omnia. Quanta sextæ Synodi erga epistolam Agathonis! Quanta octavæ erga epistolam Hadriani! Os Petri per eas locutum esse, tota acclamarunt Concilia. Præsidebant toti Concilio legati Papæ, licet quandoque nequidem essent Episcopi. Quot Conciliorum protestationes, primam sedem a nemine judicari! Concilium Generale Lateranense quintum diserte & ex professo Sess. 11. *docuit, solum Romanum Pontificem, tanquam super omnia Concilia authoritatem habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum ac dissolvendorum, plenum jus & potestatem habere, ex S. Scriptura, dictis SS. PP. atque Pontificum, & ipsorum Conciliorum confessione manifeste constare. Quin in hoc ipso Constantiensi Concilio edita a Martino V. est Bulla, ipso approbante Concilio,*

in

in qua jubentur suspecti de haeresi interrogari, an non credant Romanum Pontificem habere supremam potestatem in Ecclesia Dei. At suprema est, qua nulla est major: Cui nulla aequalis. Et cum Poloni ad finem Concilii appellassent ad futurum Concilium, respondit eis Papa Martinus, hanc appellationem esse illicitam; quamvis Papae contradixerit Joannes Gerson.

In 6. Sess. praeside Cardinale Vivariensi, Episcopo Ostiensi, postquam priori Sessione declaratum est, Joannem illegitime Constantia discessisse, tenerique sub poena depositionis stare promissis & Papatum abdicare, decreta ad eum honorifica legatio, quae reditum suadeat. *At nihil impetratum: Quin ab uno loco in alium profugit, evasurus in Burgundiam, cujus Dux ipsi favebat.*

In 7. publicata est citatio Joannis ad Concilium ad novem dies; judicatum etiam de contumacia Hieronymi Pragensis, citati & non comparentis. Is clam Constantiam venerat; ubi intellecta Hussi Magistri sui captivitate schedam affixit Ecclesiae Cathedrali, in qua se ad defendendam Wicleffi & Hussi doctrinam offerebat, cautione sibi data. Cum autem inde mox aufugiens in itinere Bohemiam versus indignis Concilium probris lacesseret, captus Constantiam reductus est, & Husso in carcere socius additus. 21. Hieronymus Prag.

In 8. promulgata damnatio 45. propositionum Wicleffi: cum mandato omnes ejus libros & ossa exhumata concremandi.

In 9. decreta rursus citatio Joannis.

In 10. praeside Patriarcha Antiocheno Joannes, declaratur contumax. Examinatisque testibus de ejus simonia, aliisque criminibus lata est in eum sententia suspensionis ab omni administratione & functione Ecclesiastica.

In 11. Promotores Concilii ad 60. crimina cum testibus exhibuerunt Synodo. Cumque Joanni, qui interea *Cellam* erat reductus, essent transmissa, respondit, se illa non negare, quin potius judicio Concilii se totum subjicere, cessionem voluntariam Papatus se iterum offerre.

In 12. pronuntiata in Joannem depositionis sententia; qui illico depositis Pontificis insignibus acquievit. Decretumque, ne quis e tribus istis dubiis Pontificibus eligeretur in Papam. *Balthassarus Cossa, nuper Joannes XXIII. Cella Gotliebensem in Arcem, ne rursus elaberetur, & turbas moveret, ductus, donec Electori Palatino custodiendus est traditus.* 22. Joannes depositus.

In 13. contra *Petrum Dresdensem*, & *Jacobellum Misnensem*, Hussi socios, communionem sub utraque specie, etiam non jejunis distribuentes, docentesque communionem sub utraque specie esse *necessariam*, decretum 23. Communio sub utraque specie.

cretum est, erroneam & hæreticam esse sententiam, asserentem, quod communio sub utraque specie sit omnibus necessaria. Simulque sub excommunicatione prohibitum Sacerdotibus, communionem sub utraque specie populo distribuere. Hanc consuetudinem, tantum sub specie panis Eucharistiam distribuendi non fuisse quidem semper in Ecclesia usitatam; attamen ad multa evitanda scandala, & pericula rationabiliter esse introductam. *Hic ritus cum non ad fidem sed disciplinam tantum spectet, potuit pro variis temporum exigentiis variari in Ecclesia, absque ullo præjudicio doctrinæ fidei.*

24. Cessio Greg. XII.

In 14. *Gregorius XII.* degens Arimini, per Carolum Malatestam coram Concilio abdicavit ultro Papatum; unitique sunt & acceptati utriusque Pontificis Cardinales; vetiti tamen circa electionem novi Pontificis aliquid moliri circa consensum Concilii. Acta autem Gregorii habentur rata a Concilio.

25. Hufs exustus.

In 15. *Joannes Hufs* e carcere Gotliebensi, in quo sæpius examinatus fuerat, productus in Concilium, altoque sedili, ut ab omnibus conspici posset, collocatus, per *Henricum de Piro* de hæresi accusatus & convictus, cum libris suis & 30. Articulis est condemnatus. Degradatus, relictusque sæculari judicio cum maneret pertinax, cum libris suis ad rogum eductus, flammis est absumptus: cineribus ejus in Rhenum sparsis.

In 16. Actum de persuadendo Petro Lunensi, ut exemplo *Cossæ* & *Corbarii* pariter abdicet Papatum.

26. Sigismundus in Hispaniam.

In 17. Pientissimus Imperator Sigismundus cum Legatis Concilii ad Regem Aragoniæ, Lunensis fautorem, profecturus, publicis precibus commendatur. Cumque multis itineribus Perpinianum tandem pervenisset, nec Lunensem movere posset, Aragoniæ primum, dein etiam Castellæ, Navarræ ac Portugalliæ Reges ab eo abstraxit: Parisios quoque & Londinum profectus, tum ut Schisma ubique tolleret, tum ut pacem etiam civilem inter Galliæ & Angliæ Reges componeret. Angelus Corbarius, quondam Benedictus XII. non tantum Cardinalis agnitus, verum etiam perpetuus Legatus a Latere in Provincia Marchiæ Anconitanæ est constitutus.

In 18. Constituti Judices delegati ad discutiendas alias causas ad Concilium pertinentes, reservata tamen Concilio definitiva sententia.

27. Pragensis ejurat hæresin.

In 19. *Hieronymus Pragensis* introductus in Concilium, de hæresi accusatus & convictus, Fidei Catholicæ professione emissa, ejurat hæresin. Declaratum a Synodo, non obligari Patres per Salvum Conductum, a sæculari potestate hæreticis concessum, si in hæresi pertinaces persistant;

quo

quo minus eos punire possint. *Non est hic decisum (ut Novatores suggillant) hæreticis non esse fidem datam servandam ab iis , qui eam dederunt , & quo modo dederunt. Concilium illam non aliter dedit , nisi , ut expresse addidit* : Salva Justitia , & quantum fides Orthodoxa exigit ; *ut patet ex Sess. 6. Sigismundus vero Salvum Conductum dedit , in quantum ad ipsius Jurisdictionem & potestatem sæcularem pertinuit : præstititque , quantum potuit. Plus neque promisit , neque præstare tenebatur ; ut constat ex Sess.* 19. *deinde , totum jus Hieronymus amisisset per fugam perfidam , qua elapsus est : quamvis iterum retractus.* 28. Salvus Conductus.

In 20. approbata sunt 12. capitula cum Hispanis Narbone constituta : in quibus Concilium promittit, Lunensis Acta habere rata, ipsiusque Cardinales agnoscere. Actum etiam de Controversiis inter Fridericum Archi-Ducem & Episcopum Tridentinum exortis. *Omnes prædictæ Sessiones , excepta prima , sunt habitæ anno 1415.*

In 21. anno 1416. 30. Maji celebrata Hieronymus Pragensis, relapsus in hæresin, quam prius ejuraverat, convictus, & degradatus, relictus est judicio sæculari; a quo ad rogum condemnatus, combustus est, absente adhuc Cæsare. 29. Exustus.

In Sess. 22. introducti Legati Regis Aragoniæ ; *Cumque postea etiam Legati Regum Castellæ, Navarræ & Portugalliæ successive accederent , & unirentur Concilio , quinta Natio , nempe Hispanica , paria cum reliquis suffragia obtinuit. Quamvis non sine tricis.*

In 23. Lecti 12. Judices delegati in causa Petri de Luna. 30. Acta in Lunensem.

In 24. approbata citatio Petri de Luna.

In 25. receptus in Concilium Comes Fuxensis.

In 26. receptus in unionem Rex Navarræ.

In 27. & 28. anno 1417. processum in causa Friderici Archi-Ducis, & Episcopi Tridentini. Magna solennitate exceptus Sigismundus Imperator, ex Hispania redux Constantiam.

In 29. declaratus contumax Petrus de Luna. Novæ nihilominus indultæ dilationes.

In 30. auditi Legati, qui Petrum de Luna convenerant. Laudatusque Rex Aragoniæ, quod se ab illo subtraxerit.

Sessiones 31. 32. 33. 34. consumtæ in variis relationibus circa Lunensem, ejusque citationes, ac deliberationem circa sententiam definitivam.

In 35. in unionem receptus Rex Castellæ, cujus Legati tunc primum advenerant.

In 36. citatus Lunensis ad audiendam sententiam definitivam Concilii.

In

31. Depositio. In 37. lata sententia definitiva in Petrum de Luna contumacem: qua a Papatu deponitur, omnesque fideles ab ejus obedientia absolvuntur.

In 38. absoluti, vel potius absolutione non indigentes declarati, quos Lunensis excommunicaverat.

In 39. statutum, ut post quinquennium rursus celebretur Concilium Generale: ab illo rursus aliud post septennium, ac deinceps singulis decenniis, ad evitanda Schismata &c. *Intentio bona Concilii, sed in praxi impossibilis.*

In 40. statuitur, in quibus Pontifex mox eligendus cum Concilio disciplinam reformare debeat. *Magnam hæc res in Concilio excitavit controversiam: Nationes enim, præsertim Germanica cum Cæsare magnopere contendebant, curiam Romanam, præsertim quoad reservatiores beneficiorum, Annatas &c. esse a Concilio reformandam ante electionem Papæ, Cardinalibus vehementer se opponentibus, eamque reformationem electo jam Pontifice suscipiendam contendentibus. Evicit tandem Cardinalium sententia. Zabarella Cardinalis Florentinus tanto æstu pro Cardinalium causa certasse dicitur, ut brevi post in Concilio sit mortuus.*

32. Electio Martini V. In 41. adhuc Præside Cardinale Ostiensi, post lectam constitutionem Clementis VI. circa electionem Papæ, Cardinales præsentes 20. cum 30. aliis, e quinque Nationibus selectis, conclave sunt ingressi, & tertio post die, nempe 11. Nov. anni 1417. ab iis lectus est *Otho Columna*, dictus *Martinus V.* tunc Subdiaconus. *Qui altero die ordinatus est Diaconus, tertio Sacerdos, quarto Episcopus. Ludi Equestres celebrati.*

In 42. Præside jam Martino V. liberantur Sigismundus, & Ludovicus Elector ab onere custodiendi Bathasarum de Cossa, olim Joannem XXIII. quem Martinus ad se duci jubet.

In 43. anno 1418. editæ constitutiones, prout ante fuerat statutum, circa simoniam, dispensationes, decimas, vitam & honestatem Clericorum. *Quamvis plures majorem disciplinæ reformationem requirerent: sed dilata illa ad proximum Concilium.*

In 44. pro futuro post quinquennium celebrando Concilio designata est Papia a Martino Papa.

In 45. & ultima, cum Pontifex omnia decreta Concilii *ad fidem pertinentia* confirmasset, finitum est Concilium, cuilibet abeundi concessa licentia. Poloni tamen, non nisi cum protestatione & provocatione ad futurum Concilium discessere, eo quod Pontifex non aperte damnasset libellum quemdam *Joannis Falckenbergii*, in quo plura Polonis eorumque Regi ac Principibus injuriosa scripsisset. Nec satis acquiescebant Petrus de Alliaco, Cardinalis Cameracensis, & Joannes Gerson Cancellarius Academiæ Parisinæ (viri doctissimi, qui orationibus, scriptisque in Concilio

variis

variis tractatibus magnum nomen ſibi fecerant) eo quod, vehementer licet urgerent condemnationem libri *Joannis Parvi*, Theologi Burgundi, de tyrannicidio, obtinere tamen illud non potuerint. Sicut etiam Alliacenſis non obtinuit, ut Calendarium a Concilio corrigeretur; quod edito hac ſuper re tractatu urgebat.

ſ. IV.

Præcipui errores Joannis Wicleffi, & Huſſi, a Concilio damnati.

Wicleffus docuit, panem & vinum manere in Sacramento Altaris; ac- 33.
cidentia non manere ſine ſubjecto. Chriſtum non eſſe realiter præ- Errores Wicleffi.
ſentem. Epiſcopum vel Sacerdotem in peccato mortali exiſtentem, non ordinare, conſecrare, baptizare valide: Non eſſe fundatum in Evangelio, Chriſtum ordinaſſe Miſſam. Deum debere obedire diabolo: Si homo ſit debite contritus, confeſſionem eſſe ſuperfluam. Si Papa ſit malus, nullam eum habere poteſtatem. Vivendum eſſe more Græcorum ſine Papa; eſſe contra ſcripturam, quod Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones. Non eſſe excommunicandum Clericum, qui appellat ad Regem. Nullum eſſe Dominum civilem, nullum Epiſcopum, dum eſt in peccato mortali. Dominos temporales pro arbitrio poſſe auferre bona Eccleſiaſtica. Malis Prælatis non deberi decimas. Speciales orationes uni applicatas non plus prodeſſe, quam generales; eſſe excommunicatum, qui Fratribus dat eleemoſynam. Per Religionis ingreſſum fieri quem ineptiorem ad obſervanda Mandata Dei. Sanctos inſtituendo religiones peccaſſe. Religioſos non eſſe de Religione Chriſtiana. Fratres non debere mendicare, ſed labore manuum victum quærere.

Simoniacos eſſe, qui ſe obligant orare pro aliis, qui eis in temporalibus ſubveniunt. Orationem præſciti nihil valere. Omnia evenire ex abſoluta neceſſitate. Univerſitates, ſtudia, Gradus & Magiſteria tantum prodeſſe, quantum diabolus: Excommunicationem eſſe cenſuram Antichriſti. Ingredientes clauſtra eſſe viros diabolicos. Ditare Clerum eſſe contra regulam Chriſti: Hinc erraſſe Conſtantinum Imperatorem. Omnes de ordine Mendicantium eſſe hæreticos. Papam & omnes Clericos poſſeſſiones habentes eſſe hæreticos. Eccleſiam Romanam eſſe Synagogam Sathanæ. Decretales epiſtolas ſeducere a fide Chriſti, ſtultosque eſſe, qui eis ſtudent. Electionem Papæ a Cardinalibus faciendam a diabolo eſſe introductam; fatuum eſſe credere Indulgentias: Illicita eſſe juramenta, quæ fiunt ad firmandos contractus. Auguſtinum, Benedictum, & Bernardum eſſe damnatos, quod habuerint poſſeſſiones, & inſtituerint, atque intraverint Religiones: Et ſic a Papa ad ultimum Religioſum

omnes eſſe hæreticos. Omnesque univerſim Religiones eſſe a Diabolo. *Et iſti quidem ſunt crudiſſimi errores Wicleffi, hominis ex aſſe impii.*

34. [illegible] *Joannis Huſs vero errores præcipui ſunt*: Eccleſiam eſſe univerſitatem prædeſtinatorum. Paulum nunquam fuiſſe membrum diaboli. Præſcitos non eſſe partem Eccleſiæ. Duas naturas, Divinam & humanam eſſe unum Chriſtum. (*Hæc propoſitio reprobatur, quia Filius Divinus ſubſiſtens in utraque natura eſt Chriſtus*) Petrum non fuiſſe Caput Eccleſiæ. Sacerdotes criminoſos hoc ipſo eſſe infideles. Papæ dignitatem eſſe a Cæſare; eum non eſſe Caput Eccleſiæ: Tradentes Clericum puniendum ſæculari poteſtati eſſe ſimiles Phariſæis tradentibus Chriſtum Pilato. Obedientiam Eccleſiaſticam eſſe inventum Sacerdotum; Vitioſum omnia agere vitioſe: Virtuoſum vero omnia virtuoſe. Licitum eſſe Sacerdoti cuivis prædicare, non obſtante quacunque prohibitione. Cenſuras procedere ab Antichriſto.

Papam malum, & præſcitum eſſe diabolum, & ne quidem membrum Eccleſiæ. Papam non debere dici Sanctiſſimum, etiam ſecundum officium; alias etiam diabolum debere dici Sanctum; quia eſt Officiarius Dei. Damnationem 45. propoſitionum Wicleffi eſſe iniquam. Nec ſcintillam eſſe apparentiæ, quod oporteat eſſe unum Caput Eccleſiæ. Nullum eſſe Dominum civilem, nullum Prælatum, nullum Epiſcopum, dum eſt in peccato mortali.

Ex quibus apparet, Sectarios iſtos in pluribus convenire cum recentioribus novatoribus: In pluribus tamen iis eſſe contrarios, ut proin iſti Sectæ ſuæ originem ad Wicleffitas & Huſſitas referre nequeant: Niſi velint effrænem *libertiniſmum*, ac deſperatum *ſcepticiſmum* in Religionem ſuam inducere.

§. V.

Origo hæreſis Wicleffiticæ & Huſſiticæ.

35. Imago Wicleffi. Cæterum Joannes Wicleffus erat Anglus Sacerdos, Doctor Oxonienſis, in qua Theologiam docuerat, homo quanti ingenii, tantæ ambitionis & audaciæ, novitatum amator ingens. Cum Papa ei negaſſet Epiſcopatum Vingornienſem, furere in S. Sedem cœpit, ejusque authoritatem, quacunque ratione poſſet, extinguere. Occaſionem dabat murmur Anglorum adverſus nimias Legatorum Pontificiorum exactiones & effuſam Cleri vivendi licentiam. Unde extollebat ſæcularem poteſtatem, Eccleſiaſticam vero deprimebat: Flabellum hoc eſſe ratus, quo Magnatum ſibi afflaret favonios.

Utque Sanctitatis & ſeverioris diſciplinæ imagine magis deciperet, Apoſtolicum vivendi morem præſeferens, cum Diſcipulis ſuis Angliam nudi-

nudipes percurſabat, reformationem Cleri, purum Evangelium, primitivam Eccleſiam ubique clamans, atque hæreſum ſuarum lolium diſſeminans.

Gregorius XI. oppoſuit ſe equidem ſurgenti contagio, ſed quia Wicleffus haud ingratum melos quibusdam optimatibus cecinit, ipſamque adeo Oxonienſem Academiam peſte afflaverat, ſimulque decipiendi artibus non leviter imbutus eſſet, curationem facile eluſit: præſertim, ubi Gregorio mortuo, turbulento Eccleſiaſticæ Reipublicæ ſtatu electus eſt Urbanus VI. eique oppoſitus Clemens VII. excitato pernicioſo & pertinaci Schiſmate.

Tum enim vero Wicleffus ſecurus ſui, plenas erroribus ſuis habenas permiſit, & voce & calamo in ſedem Pontificiam detonans, eo liberius, quo duo Pontifices magis in ſe ipſos colliſos, Richardi vero Regis teneram ætatem ſiſtendis furoribus minus aptam videbat: eo denique inſaniæ ac temeritatis prolapſus, ut omnem humanam poteſtatem protritum iret.

Quo factum, ut plebs, alias ad jugum excutiendum prona, per totam 35.
Angliam concitata in ſeditionem ad ducenta millia adverſus Regem & Tumultus
optimates concurreret, *libertatem* undique rebelli fremitu conclamans, ab eo con-
Londinumque uſque immani rabie graſſata, Rege ipſo vix furori ſubtracto. citati.

En! Pulchros novi Evangelii fructus, in funeſtum exemplum per Germaniam ituros poſt Sæculum.

Tandem Rex comparato exercitu rebelles domuit, confeſſos, dum quæſtioni ſubjicerentur, ſe deletis Magiſtratibus, ac nobilitate inſtituta Democratia, omnes æquales facere intendiſſe. Wicleffus tamen, ſicut poſtea Lutherus, videri noluit auctor tumultus ruſticani. Quaſi vero neceſſe ſit inflare tubas, & pulſare tympana ad accendendum Martem plebejum, & non ſufficiant ſeditioſæ conciones, & ſcripta, oſtentantia libertatis & effuſæ licentiæ ſpes cupitas.

Reverſus ad genium ſuum in omnem partem verſatilem Wicleffus commendare rurſus cœpit poteſtatem politicam ſacramque deprimere, ſpe ea fretus, fore, ut hoc pacto apud Regem & optimates gratiam iniret.

At ſpes eum ſua fefellit; expertus enim ordo uterque, quo veteratoris conatus tenderent, ad convellendam videlicet utriusque poteſtatem, Archi-Epiſcopo Cantuarienſi, totius Angliæ Primati, judicium commiſit; qui collecta Londini Synodo Epiſcoporum, has potiſſimum quinque Wicleffi propoſitiones damnavit.

1. Subſtantia panis materialis & vini poſt conſecrationem manet in Sacramento Altaris.

2. Accidentia in eo non ſunt ſine ſubjecto. *Docuerat namque, accidentia non diſtingui a ſubſtantia.*

 3. Id-

3. JEsus Christus in eo non est vere, realiter & corporaliter præsens.
4. Quando homo est contritus, confessio est superflua.
5. Post Urbanum VI. nullus agnoscendus est Papa. Sed exemplo Græcorum propriis vivendum legibus.

37. Damnatus in Anglia. Cum autem Wicleffitæ urgerentur ad damnandas istas propositiones, haud aliter se torquebant in sensu illarum detorquendo, ac nostro tempore Jansenistæ in damnandis quinque propositionibus Jansenii: donec tandem utraque potestate conspirante inauspicata hæc lues Regno est exterminata. Wicleffus tamen fato suo obiit: ac nescio, qua ratione contingat, ut tantorum tumultuum ac hæresum auctores cum pace canos suos deducant ad inferos.

Postquam autem Wicleffitæ surrigere in Anglia caput non amplius audebant, Bohemus quidam nobilis, qui Oxonii litteris operam dederat, afflatus lue illa, eandem cum libris Wicleffi Patriæ suæ intulit: In quo adeo grassari occepit, ut pertinaci malo vix amplius remedium videretur reliquum.

38. Origo Hussit. hæresis. Sectæ illius Bohemicæ caput se efferebat præcipue Joannes Huss, Sacerdos, acuto ingenio, facundiaque præditus, Reginæ Sophiæ Confessarius, & Academiæ Pragensis Nationis Bohemicæ Procurator. Sed consiliis ejus obicem initio posuit hæc ipsa Academia, quæ 45. propositiones Wicleffi damnaverat.

Huss, ut consensum Academiæ turbaret, Nationem Germanicam exterminandam duxit, inversis statutis Academicis, quæ Carolus IV. Imperator ac Rex Bohemiæ sanciverat: Hic etenim Princeps Academiam illam ad imaginem Parisiensis a se fundatam constare volebat ex Natione Bohemica & Teutonica: Hæc vero in Polonicam, Saxonicam & Bavaricam est subdivisa; quarum singulæ suum dabant suffragium in omnibus electionibus, honoribus ac collationibus: ita, ut Natio Teutonica tribus gauderet suffragiis, Bohemica vero tantum uno.

39. Mutatio Academiæ Pragensis. Hanc rem tanquam indignam Huss proposuit Wenceslao Regi, facileque ab homine inerte, ac Rempublicam negligente impetravit, ut inversis Parentis statutis, Nationi Bohemicæ tria decernerentur suffragia, uno duntaxat Teutonibus relicto.

Ingentes hæc mutatio turbas excitavit: cumque Wenceslaus Teutonum protestationes rejiceret, ingenti numero Academici discessere, tum Erfordiam, tum Lipsiam, ubi ex isto discessu Academia coaluit.

40. Artes Hussi. Hussus votorum potitus, a Bohemis suis, jam solis dominantibus, electus Rector Universitatis, occasionem nactus est errores suos disseminandi: usus ad hoc opera *Hieronymi Pragensis*, qui Philosophiam in Academia docebat cum plausu, & *Jacobelli Misnensis*, qui primus errorem

rem illum in Bohemiam invexit, necessarium esse, ut Eucharistia sumatur sub utraque specie.

His adjutoribus succinctus libros Wiclessi in Bohemicam Linguam convertit Hussus, uti etiam Sacra Biblia, neque tantum ejus lectionem, sed prædicationem quoque publicam omnibus etiam fæminis, communem esse voluit. Tum vero non serpere sed cursitare ac volitare cœpit error, per tot prædicantium, etiam muliebrium guttura publice proclamatus.

Archi Episcopus Swinko opposuit equidem authoritatem suam effræni licentiæ combustis Hussitarum libris, vetitisque concionibus. At eo paulo post demortuo, sub Albico ruptis repagulis pleno torrente se lues effudit, dormitante ignavo Rege, *Sophia* autem Regina etiam aperte tutela sua protegente Hussum, cui conscientiam suam dirigendam commiserat. Quam alia hæc a prima Wenceslai conjuge! quam alius confessarius!

Atque hinc descenderunt incredibiles illi tumultus, illæ seditiones, cruenta illa bella, cum infanda Divinorum humanorumque confusione. Quæ tum maxime incrementum nacta est, cum Joannes XXIII. adversus Ladislaum, Caroli Byrrachini filium, Regem Neapolis, propositis Indulgentiis crucem prædicari jussit. Tum enim tribus Hussitis, qui concionatori publice occlamaverant, Papam esse Antichristum, jussu Regis interfectis, ingens multitudo confluens tumultum concitavit, auctum postea plurimum, ubi Bohemi Joannem Huss Constantiæ combustum audierunt.

ARTICULUS IX.

De Concilio Basileensi
Pro
Restauranda disciplina & Unione Bohemorum. Anno 1431.

SUMMARIUM.

1. *Concilium indictum a Martino V. primo Papiam, dein Senas,*
2. *Denique Basileam.*

§. I.

Synopsis Historica Concilii Basileensis.

3. *Eugenius IV. primo ratam habuit indictionem Concilii Basileensis: Deinde vero, cum in Pontificem insurgeret, Bononiam illud transferre decrevit.*
4. *At resistente Concilio cum Cæsare aliisque Principibus decretum revocavit.*
5. *Cum autem disceptaretur de loco Concilii pro unione Græcorum, ortum est Schisma.*
6. *Depositus a Schismaticis Eugenius. Eique oppositus Amedeus.*
7. *Bohemi ad Concilium.*

§. 2.

Summa Sessionum.

§. 3.

Observatio de Bohemorum Unione, facta in Concilio Basileensi.

§. 4.

Observatio circa Sanctionem Pragmaticam Gallorum.

§. 5.

Crisis de Cardinale Arelatensi, Præside Conventus Basileensis.

1. Concilium Constantiense, ut paulo ante expositum, Sess. 39. decrevit, ut post quinquennium rursus celebretur Synodus Generalis, ad reformandam Ecclesiæ Disciplinam, motusque Bohemicos Hussitarum componendos.

Indictum primo Papiam, tum Senas,

Quod Synodale decretum ut executioni daret Martinus V. Papiam designavit in annum 1423. sed cum pestis urbem illam invasisset, Senas Concilium transtulit, ubi habita sessio, in qua Wicleffitarum & Hussitarum hæresis damnata est iterum: Cœptumque de restauranda unione Græcorum tractari missis a Martino Papa Constantinopolim ad Patriarcham & Imperatorem Legatis.

Verum cum minus opportunum negotio tempus esse responderet Imperator, ac propter imminentes bellorum turbas, metumque ab Alphonso Aragoniæ Rege, Schisma renovante, exiguus Patrum numerus compareret, Martinus V. dissolvit Senense Concilium, aliudque septennio post, anno videlicet 1431. *Basileæ* celebrandum indixit, prout Constantiæ statutum fuerat.

Quia

Quia autem Concilium Basileense cum Florentino magnam connexionem habet, quin potius in Florentinum fuerit commutatum, haud abs re me facturum existimo, si prius illud breviter exponam. 2. Denique Basileam.

§. I.

Synopsis Historica Concilii Basileensis.

Exacto a dissoluta Senensi synodo septennio Martinus V. *Julianum Cæsarinum* S. Angeli Cardinalem Diaconum, legatum suum a latere, Concilii Basileensis Præsidem nominavit. Mortuoque ante Concilii initium Martino V. *Eugenius IV.* ejusdem successor indictionem illam ratam habuit, confirmato Juliano Legato suo & Concilii Præside. A Martino V. tum ab Eugenio IV.

Cum autem anno 1431. magna Prælatorum multitudine Basileæ confluente, Concilium cœptum varia in præjudicium Sedis Apostolicæ statueret, Eugenius decretum de revocando Juliano & dissolvendo Concilio Basileensi, atque *Bononiam* transferendo edidit, ut ibi sit commodior locus ineundæ cum Græcis concordiæ, ut ferebat. 3. Ejus decretum de transferendo Concilio.

Huic Eugenii decreto vehementer se opposuerant Basileenses Patres cum ipso Concilii Præside Juliano asserentes, Concilium legitime congregatum non posse invitum a Papa dissolvi, aut transferri.

Incredibile est, quantas hæc altercatio turbas excitarit; quot accusationes in Eugenium, citationes, condemnationes de contumacia, suspensionis ac depositionis minas, donec tandem anno 1434. Eugenius Papa, adnitente Sigismundo Imperatore, & Carolo VII. Galliæ Rege, decretum de Concilio dissolvendo revocavit, rescissis pariter a Concilio decretis asperius in Pontificem latis. 4. Tandem revocatum.

Cum ecce! triennio post, anno videlicet 1437. nova dissidiorum procella incubuit. Acriter nempe Sess. 25. inter Patres disceptatum fuerat, quis futuro Concilio pro unione Græcorum designandus esset locus: Parte una, majore ac saniore, ducibus Legatis Apostolicis, Florentiam decernente, altera vero duce *Ludovico Alemanno Cardinale Arelatensi*, Basileam, vel Avenionem vel Sabaudiæ aliquam civitatem, deposcente. 5. Schisma propter locum.

Pars utraque pro sententia sua decretum promulgavit. Ex quo natum inter ipsos Patres Basileenses Schisma: Parte altera se separante ab altera. Eugenius Papa Florentiam statuit, eo quod hæc aptior esset pro Græcis. Perpessus propterea partis alterius indignissimas minas, citationes, suspensiones attentatas. Quas tamen anathemate in Basileenses reliquias lato retudit, Concilio Ferrariam primum, deinde Florentiam translato. Unde plerique Episcopi Basilea discessere, remanentibus tantum septem Basileæ cum uno Cardinale. 6. Depositus Eugenius.

Ab

Amedeus Antipapa. Ab eo tempore Basileense legitimum esse Concilium desiit. Nihilominustamen aliqui pertinaces per plures adhuc annos conciliabulum illud continuarunt, electo in Præsidem *Ludovico Cardinale Arelatensi*, & introductis conta morem Ecclesiæ ob paucitatem Episcoporum multis Presbyteris cum jure suffragii. Ausus que est contumax iste manipulus Eugenium legitimum Pontificem deponere, electo, seu verius intruso, in ejus locum *Amedeo* (quem Sigismundus Imperator tempore Concilii Constantiensis primum Sabaudiæ Ducem creaverat) ex Eremita facto Antipapa, sub nomine *Felicis V.* Seff. 39. anno 1439. continuatis etiam eo Præside Sessionibus adhuc sex. Dum interim Ferrariæ, ac dein Florentiæ celebratur legitimum Concilium. Donec tandem suo se Felix infelici abdicavit Antipapatu, adnitentibus Friderico Imperatore, & Carolo Gallilæ Rege.

Ubi observare licet paradoxa Amedei fata; ex comite enim Sabaudiæ factus est Dux anno 1416. ex Duce, Marito, pluriumque liberorum Parente, Eremita 1434. ex Eremita Pontifex 1439. ex Pontifice Cardinalis 1449. ex Cardinale Monachus 1451. quo anno ad stabiliorem in altera vita statum abiit.

7. Bohemi. Multum etiam Concilio huic Basileensi negotium fuit cum Bohemis, qui per Legatos suos præsentes in omnibus Ecclesiæ se subjecerunt præter usum calicis, quem Concilium ipsis ac Moravis indulgendum censuit.

Licet autem hoc Concilium initio fuerit Generale ac legitimum, utpote ex ordine a Papa indictum & convocatum, cui etiam per Legatum suum præsedit. Evasit tamen Conciliabulum omnino reprobatum a Concilio Lateranensi V. a quo Seff. 11. vocatur *Conciliabulum Schismaticum, seditiosum, & nullius prorsus auctoritatis*: exceptis tamen quibusdam dispositionibus circa Beneficia, quas Pontifex Nicolaus V. amore pacis ratas habuit. Placet nihilominus eruditionis gratia summam Sessionum breviter adstruere.

§. II.
Summa Sessionum.

8. Concilium esse supra Pontificem. In 1. Sessione *anno* 1431. lectis Bullis Martini V. & Eugenii IV. de Concilio Senis Basileam transferendo constituti Officiales Concilii.

In 2. *anno* 1432. definitum, Synodum esse legitime congregatam, ac habere majorem Pontifice auctoritatem immediate a Christo.

In 3. repetitur & confirmatur decretum Concilii Constantiensis de superioritate Concilii Generalis supra Papam. Monetur Eugenius, ut ab attentata dissolutione Concilii desistat; citantur etiam Cardinales, puniendi ut contumaces, nisi certum intra tempus compareant. *Ubi notandum*

tandum, male a Basileensibus allegatum esse decretum Concilii Constantiensis, utpote quod non loquebatur de Pontifice certo ac legitimo, sed de dubio, pro tempore Schismatis, quales tunc erant, existente.

In 4. prohibetur Papæ, ne extra Concilium novos Cardinales creare, aut eos a Concilio avocare præsumat. Cardinalibus vero vetatur, ne extra Concilium Papam eligant, si Eugenius decederet. Datus salvus conductus Bohemis. 9. Acta in Eugenium.

5. Ne præsentes in Concilio ad curiam Romanam trahi se sinant.

6. Accusatur Eugenii, dissolutionem Concilii non revocantis, contumacia, uti etiam Cardinalium absentium.

7. & 8. Citatur Eugenius ad Concilium sub minis gravibus, nisi intra 60. dies compareat. Lata in eos excommunicatio, qui alio vellent transferre Concilium.

9. *Anno* 1433. Acta Eugenii adversus Concilium eique adhærentes declarantur irrita.

10. Accusata iterum contumacia Eugenii.

11. Decreta contra Pontificem varia.

12. Ad instantiam Sigismundi data iterum Eugenio dilatio 60. dierum: intra quos nisi obediat, Concilii dissolutionem revocet, & decreta in eo facta approbet, atque legitime inchoatum ac continuatum declaret, ipsum ut contumacem a Papatus administratione suspendunt.

13. Instante Wilhelmo Bavariæ Duce Concilii Protectore, data adhuc Eugenio dilatio 30. dierum.

24. Præscribitur formula, qua Eugenius acta Concilii confirmare, & quæ contra Concilium eique adhærentes dixit, constituitque, revocare & irritare debeat.

15. Quotannis celebretur Concilium Diœcesanum, & singulis trienniis Provinciale.

16. *Anno* 1434. Eugenius revocat decretum de dissolvendo Concilio, censuras item, suspensiones ac privationes, tribus bullis latas: quas pariter revocat. Concilium ab initio legitime continuatum, continuandumque porro declarat, ac si nullum unquam decretum dissolutionis emanasset. *Per hoc tamen nullatenus approbavit acta priora Concilii, neque quanta sit autoritas illius definivit.* 10. Revocatio Eugenii.

17. Præsentibus 5. Legatis Pontificiis, Sigismundo Imperatore, multisque aliis Principibus statuta Sessio proxima. *In hac Sessione Prælati, mitras albas in capite gestantes comparuerunt, & Sigismundus habitu Imperatorio.*

18. Renovata rursus Constantiensia Sess. 4. & 5. decreta (perperam intellecta) de superioritate Concilii; adduntque, etiam Papam esse punien-

puniendum, si non obediat Concilio. *Hoc attentatum rursus alienavit Eugenii animum.*

19. Actum de loco Concilii pro Græcorum unione. Vetita communicatio cum Judæis.

20. *Anno* 1435. Statutæ pœnæ in concubinarios.

21. *Annatæ* pro Beneficiorum collatione, electionum confirmatione, postulationum admissione, aut pro præsentatione datæ reprehenduntur ut simoniacæ; & obrogantur.

II. An Annatæ Simoniacæ.

„ *Verum in hoc, sicut in multis aliis decepti sunt Patres Basileenses, ex zelo „ forte, sed non secundum scientiam, laborantes falso supposito*: Non enim ex„ iguntur Annatæ pro collatione, confirmatione aut provisione Benefi„ ciali, aut tanquam pretium pro re spirituali, aut spirituali annexa, „ sed solvuntur ex fructibus Beneficialibus tum in recognitionem supre„ mæ potestatis in Ecclesiasticis, quæ in Papa residet (quo sane titulo, „ supremi nempe dominii, Principibus tributa solvuntur) tum pro su„ stentatione tot officialium; quibus summus Pontifex ad regendam uni„ versalem Ecclesiam perpetuo indiget: Item ut indigentibus succurrere, „ fidem propagare, & contra hostes, e. g. Turcas, collato subsidio, „ possit defendere, atque exules pro fide sustentare. Et quot piæ fun„ dationes Nosocomiorum, aliorumque Hospitalium, Seminariorum, „ Collegiorum, Convictuum, Romæ, in Germania, aliisque Provinciis „ liberalitate Pontificum erectorum, insigni sane commodo, præsertim „ Nationis Germanicæ, quæ gaudet suos, etiam Nobiles, in ejusmodi „ Collegiis gratis sustentari! „

„ Deinde Annatæ subrogatæ sunt decimis, quæ a Christianis olim „ Pontifici solvebantur, utpote cui non minus, quam aliis animarum „ pastoribus, a fidelibus debetur congrua sustentatio, cum iis omnibus, „ quæ ad regendam Ecclesiam ei sunt necessaria. Quid igitur sæculari„ bus hominibus magis commodum, quam has veluti decimas non a se, „ sed ab Ecclesiasticis exigi? „

„ Neque hæc res nova est, sed Juri Divino etiam veteri confor„ mis: Etenim Num. 18. Levitis & Sacerdotibus præcipitur, ut singulis „ annis decimam decimarum & primitiarum summo Sacerdoti persol„ vant. Deinde jus istud annatarum plurium jam sæculorum usu inva„ luit, ut ignoretur ejus initium. „

„ Quamvis enim non legatur aperta illarum mentio in Jure Cano„ nico ante *c. cum nonnullæ in extrav. comm. de prabend.* non tamen do„ cet constitutio illa Joannis XXII. tunc primum esse impositas anna„ tas. Et quidem Joannis tempore omnes fructus vacantium Bene„ ficiorum primi anni exigebantur, Bonifacius autem IX. ad me-

„ diam

„ diam partem illas postea reduxit. Imo etiam de hac multum remisit „ Camera Apostolica, ut adeo ex Parochiis & Canonicatibus, licet „ pinguissimis in Germania nihil sit solvendum, teste Pichler in tit. de „ præbend.

„ Nulla igitur simoniæ apparentia in annatis illis deprehenditur, „ nisi dicere quis velit, omne beneficium Ecclesiasticum esse simonia- „ cum, dum præbet fructus temporales pro functione spirituali: Cum „ beneficium detur propter officium: aut solvere decimas esse simo- „ niacum, quia solvuntur, ut Parochus sustentetur in ordine ad Eccle- „ siasticas functiones peragendas. Accedit, quod annatæ non debean- „ tur ex pacto, sed ex lege jam antecedenter existente tanquam onus „ reale, fructibus primi anni impositum: quod tam parum est simonia- „ cum, ac, si lex juberet, fructus primi anni Hospitali applicari: aut „ constituatur super Beneficio aliqua pensio pauperi Clerico, vel alte- „ ri Ecclesiæ singulis annis persolvenda. Aut si Episcopus subsidium „ charitativum, Cathedraticum aut synodaticum, vel Provisiones in „ Visitationibus exigat. Nempe, qui servit altari, de altari vivat: „ Et de Operariis Apostolicis Veritas dixit, dignos eos esse mercede „ sua, si tamen contingeret, ut aliqui officiales Pontificii hac in parte „ excederent, nequaquam id Pontificem approbare censendum est. "

In sess. 22. damnatus libellus *Augustini de Roma* ex Ord. Eremit. S. Aug. *de Christo & Ecclesia*; in quo inter alia dicebat, Christum quotidie peccare: *Quamvis de membris ejus, quos cum Capite unum Christum esse dicebat, intelligeret.*

23. Anno 1436. Decreta circa electionem Pontificis lata, variæque ei leges præscriptæ: e. g. ut curiam reformet: immunitatem Ecclesiasticam & Ecclesiæ ditiones protegat: nullum Consanguineum aut affinem, Ducem, aut Marchionem, aut Feudatarium, aut Provinciæ vel urbis gubernatorem constituat. (*Hoc statutum occasione querelarum de Condelmerio Cardinale Eugenii nepote, qui gubernatione sua Italos offenderat*) Numerum Cardinalium ad 24. redigat, qui sint Theologiæ aut SS. Canonum Doctores. 21. Reformatio curiæ Romanæ.

24. Pactum cum Imperatore & Patriarcha Græcorum per Legatos initum a 10. Episcopis & 23. Abbatibus de Concilio in Occidente celebrando. Datusque salvus conductus pro 700. Græcis. Promulgatæ etiam indulgentiæ plenariæ, pro iis, qui tantum Græcis darent, quantum ipsi una hebdomade absumerent. *Ecce! Indulgentias promulgatas in Concilio, a Protestantibus tot laudibus celebrato.*

25. Anno 1437. Ortum dissidium inter Patres de loco Concilii pro unione Græcorum, parte una cum legatis Pontificiis Florentiam decernente,

nente, parte altera cum Ludovico Cardinale Arelatensi Basileam, aut Avenionem &c.

13. Schisma. 26. Cumque Eugenius pro Florentia pronuntiasset, de multis criminibus falso a parte altera est accusatus: & ad 60. dies cum Cardinalibus iterum citatus.

27. Interdicta Eugenio Cardinalium electio, & venditio vel oppignoratio urbis Avenionensis, quam in subsidium Græcorum vendere eum velle erat suspicio.

14. Translatio Concilii Ferrariam. 28. De contumacia accusatur Eugenius. Qui Concilium Ferrariam transfert, quo maxima pars Præsulum se confert.

29. Pars Basileæ remanens irritam declarat translationem Concilii, & sub censuris vetat, ne quis Eugenio obediat &c.

30. *Anno* 1438. declaratur, non sacrificantes non adstringi ad Communionen sub utraque specie.

15. Acta in Eugenium præside Cardinale Alemanno. 31. Rejectæ appellationes frivolæ ad Romanam curiam. Ne Papa deinceps gratias exspectativas concedat, nec Beneficia reservet. Atque ut contumax Eugenius a Papatu suspenditur, administrationem ad Basileenses devolutam decernunt.

Tum vero Cardinalis Julianus relicto Basileensi Conciliabulo Ferrariam ad Pontificem se contulit. Præsidem vero Basileæ agere cœpit Ludovicus Cardinalis Arelatensis. Qui solus ex Cardinalibus contra Eugenium pugnabat, cœpta etiam Neutralitas Germaniæ, quæ sex annis tenuit.

32. Damnatur Concilium Ferrariense cum Eugenio, omnesque, qui ei intersunt, excommunicantur a Basileensi synedrio.

33. *Anno* 1439. declarat synagoga Basileensis, hæreticum esse, qui negaverit, Concilium esse supra Pontificem: aut qui assereret, Papam posse Concilium, legitime congregatum dissolvere, aut transferre.

34. Pronuntiatur ab eodem synodulo depositionis sententia in Eugenium Papam, cum gravissimis calumniis.

35. Designata dies electioni novi Pontificis.

16. Immaculata conceptio. 36. Declaratur pia, sancta, fidei Catholicæ, rectæ rationi & S. Scripturæ consona, sententia de Immaculata Conceptione. Contraria doceri vetita. *Ita videlicet consessus iste lucida intervalla insaniæ suæ intercalabat.*

37. & 38. Actum de electione novi Pontificis.

17. Amedeus. 39. A Cardinale Arelatensi & 32. viris, ex diversis Nationibus ad id deputatis, eligitur in Papam Amedeus, Sabaudiæ Dux.

40. *Anno* 1440 promulgatur, obtentus tandem, Amedei consensus. Cui *Felicis V.* nomen impositum.

41. Sentententia Eugenii IV. contra Felicem ejusque sectarios damnatur.

42. Assi-

42. Assignata Felici quinta pars proventuum Ecclesiasticorum.

43. *Anno* 1441. decernitur festum *Visitationis B. V. Mariæ.*

44. Ab Eugenio privatos Beneficiis restituendos esse decernitur.

45. *Anno* 1442. Lugdunum decernitur pro futuro Concilio. Verum, ne pertinacia interim remitteret, translato Lausannam Conciliabulo, nihil actum memorabile, nisi quod Felix V. hortatu Friderici Cæsaris ad pacem dandam Ecclesiæ Antipapatu suo se abdicarit, in Ripalliæ suæ regressus solitudinem.

Atque hæc est series sessionum Basileensis turbulenti ac seditiosi conventiculi, monstrosi velut portenti, cujus caput pulchrum in deformem caudam desinebat, vel instar illius ominosæ statuæ in pedes luteos. Videre hic licet, quam difficile, imo impossibile foret, conservare unionem, unitatemque Ecclesiæ sine unitate visibilis capitis, cui membra sint subjecta, atque ad illius præscriptum se moveant. Quo sane ex defectu desperata est apud Acatholicos fidei & Ecclesiæ unitas.

§. III.

Observatio de Bohemorum unione facta in Concilio Basileensi.

Cum in Concilio Constantiensi Joannes Huss & Hieronymus Pragensis essent exusti, Bohemi, quorum partem magnam hæresis infecerat, in iram concitati, anno 1419. sub Duce *Joanne Zisca* collecto 40000. exercitu Sigismundum Regem Bohemia pellunt, eamque immanitate incredibili diripiunt, hæresin Hussiticam late ferro propagantes; quamdiu scilicet Ziscæ superfuit vita, quam deinceps quinque annis assiduis coronavit victoriis; *Tabore* urbe in monumentum gloriæ ædificata: Victoriæ tam certus, ut eam etiam cæcus inveniret. Nam utroque orbatus oculo pugnavit, & vicit. Peste tandem periit, patriæ ipse & Religionis pestis vel vincendo. 18. Hussitæ rebelles. Zisca.

Sed neque morte ejus finitum bellum, *Procopio*, quamvis non æquo passu, prosequente victorias; licet signato cruce Germanorum exercitu & Pontifex & Imperator in eos moveret. Procopius.

Pacis artibus cum belligera fortique gente actum ire facilius rati Basileenses Patres, urgente præsertim Sigismundo Cæsare, ad Concilium litteris primum, dein legatione etiam honore & charitate plena, Bohemos invitarunt.

Miserunt & ipsi Bohemi, accepta fide publica seu salvo Conductu, sub initium Concilii suos Legatos, pacem & unionem non respuentes: dummodo quatuor in rebus ac articulis ipsis satisfactum fuerit. 1. In *concedendo calice.* 2. In firmanda doctrina, quod *hominibus etiam privatis publica* 19. Postulata Bohemorum.

ea scelera plectere liceat. 3. In *permittenda libertate cuivis prædicandi.* 4. In prohibitione, *ne clerici bona temporalia possideant.*

Pro calice peroravit in Concilio Basileensi Joannes *Rokizana, Hussita,* Legationis Princeps, vir versipellis, magnique apud suos nominis, ac postea Pseudo-Archi-Episcopus Pragensis; pro privata punitione scelerum Wenceslaus *Taborita*; pro libertate prædicandi Widaricus *Orphanita*, seu *Orphanorum* presbyter; contra Clericorum possessiones Petrus Payne Anglus, *Wicleffita:* ut adeo ex quatuor Bohemorum Sectis adessent Legati, ac perorarent, Joannem Wicleffum, & Hussum Doctores Evangelicos appellantes.

Responderunt istis totidem Orationibus, per plures dies continuatis, totidem Doctores Catholici; & quidem Rhokizanæ de communione sub utraque specie respondit *Joannes de Ragusio*, Dominicanus: qui cum sæpius voce *hæreticorum* uteretur, surgens *Procopius* Doctor Hussitici exercitus, qui inter Legatos aderat, publice conquestus ac protestatus est: Vixque placari poterant.

Taboritam refutavit *Ægydius Carlerius*, Decanus Cameracensis: Orphanitam Henricus Kalteisen Dominicanus, Petrum Anglicum Jonnnes Polemarius, Auditor causarum Sacri palatii. Cumque replicantibus rursum Bohemis, præsertim Rhokizana, contra Ragusium sex diebus dicente, disputatio disputationem pareret, nullusque dicendi esset finis, visum est Wilhelmo Bavariæ Duci, qui loco Sigismundi, in Italiam profecti, Concilii Protector aderat, unionem amice facilius, quam disputationum contentione iniri posse; frustra omnia. Nam in quatuor illis articulis pertinaces hærebant Bohemi. Et cum Julianus Cardinalis Præses Concilii ipsis diceret, compertum esse, quod in pluribus articulis ab Ecclesiæ Catholicæ doctrina recesserint, illos proin etiam esse proferendos & examinandos, responderunt, sibi a gente sua plus non esse commissum, quam ut de quatuor illis articulis in Concilio tractandum proponerent.

10. Responsa Concilii.

Cum igitur nihil cum illis ex sententia succederet, missi sunt cum Bohemis, abitum urgentibus, Legati a Concilio Pragam, qui humaniter excepti, declarationem quatuor articulorum proposuerunt. Et quoad correptionem quidem scelerum, *potestatem puniendi criminosos non ad privatas personas, sed ad eos tantummodo pertinere, qui jurisdictionem in eos habent fori, Juris & Justitiæ ordine observato.*

De libertate prædicandi declaratum, *quod verbum Dei a Sacerdotibus idoneis, & per Superiores, ad quos pertinet, approbatis & missis, libere, non tamen passim, sed ordinate & fideliter prædicetur, salva auctoritate Pontificis, qui est præordinator in cunctis, juxta SS. Patrum instituta.*

3. Quoad

3. Quoad possessiones Clericorum, declaratum, Clericos, nullo paupertatis voto obstrictos, posse acquirere & habere quævis bona temporalia, ex hæreditate, donatione, contractu &c. Ecclesias etiam posse habere & possidere bona mobilia & immobilia, Clericos vero horum bonorum fideles administratores esse debere: nec posse ab aliis sine Sacrilegio usurpari.

Bohemi, audita hac Legatorum declaratione dixerunt, se nolle ad eam respondere, nisi prius audirent, quid super articulo de communione sub utraque specie sibi concederetur.

Quare Legati super hoc etiam articulo, quid a Concilio commissum habeant, exponunt: videlicet, consuetudinem generalem Ecclesiæ, quam etiam Bohemi observarint, per longissima tempora hoc habuisse; & habere, quod non conficientes tantum sub specie panis communicent. Hanc consuetudinem ab Ecclesia & SS. PP. rationabiliter introductam non licere pro libitu mutare; Ecclesiam vero ex rationabilibus causis posse concedere, ut etiam Laici sub utraque specie Eucharistiam sumant. 21. Contra usum calicis.

Addiderunt deinde, consuetudinem tantum sub specie panis populum communicandi rationabiliter esse introductam propter duas potissimum causas: nimirum propter periculum *erroris* & *irreverentiæ*. Errorem namque fuisse Nestorii: quod sub specie panis sit sola Caro Christi, & sub specie vini solus Sanguis. Ut igitur huic errori obviaretur, & magis imprimeretur fidelium mentibus, sub qualibet specie esse totum Christum, visum fuisse sub una tantum specie ministrari.

Causam alteram fuisse *periculum irreverentiæ*; si enim ministretur populo sub specie liquida, multa facile posse contingere, tam ex parte ministrantis, quam etian ex parte suscipientis, quam etiam ex parte speciei vini (quæ ad alterationem magis est disposita) quæ in irreverentiam tanti Sacramenti cedant. Auditum esse, plures in Bohemia contigisse ejusmodi irreverentias, horrore plenas: nec illas in tanto fidelium numero satis caveri posse.

Nihilominus, si Bohemi petitioni calicis pergant insistere, in reliquis vero omnibus ritui universalis Ecclesiæ se conforment, fore, ut Concilium ipsorum Sacerdotibus det facultatem, Eucharistiam etiam sub specie vini populo ministrandi: dummodo sic communicantibus semper dicant, quod firmiter debeant credere, sub specie panis non tantum carnem, & sub specie vini non tantum sanguinem, sed sub qualibet specie integrum Christum esse, ac sumi. 22. Concessus.

Resumpti deinde a Bohemis sunt tres reliqui articuli. Et quidem pro *privata scelerum punitione* dicebant, Deum sæpius privatos excitasse ad punienda crimina. Responderunt Legati: quando punita fuerunt crimina

Divi-

Divino mandato, jam non esse punita privata authoritate, sed Divina. Verum rem fore plenam periculi, ne quis falso sibi persuadet, se esse constitutum a Deo scelerum vindicem, nisi authoritate publica polleat.

Pro *libertate prædicandi* objecerunt, quandoque Prælatum ex invidia & malitia prohibere prædicationem boni & idonei concionatoris, sine rationabili causa.

Responsum, pro tali casu prædicatori apertam esse viam appellandi ad superiorem, cujus sit disquirere, an inferior Prælatus juste an vero injuste prædicationem inhibuerit.

13. De Dominio Clericorum.

Circa quartum articulum interrogarunt Bohemi, an liceat Prælatis Ecclesiasticis actus temporalis dominii in propria persona exercere?

Responsum a Joanne Polemario, JCto, uno ex Legatis, aliquos actus posse Prælatum exercere in propria persona, ut vendere, oppignorare, infeudare &c. alios, qui prohibentur sub rubrica, *ne Clerici sæcularibus negotiis se immisceant*, eos non posse in propria persona exercere; sed exercendos per Oeconomum, vice-dominum aut Procuratorem sæcularem.

Dumque instarent, an potestas disponendi, quæ exerceri debet per Procuratorem, sit apud Prælatum Ecclesiæ? Respondit Polemarius, hanc quæstionem dependere ab alia; penes quem scilicet sit dominium Ecclesiæ, item an actiones sint in persona tutoris vel procuratoris. Varias autem quoad hæc esse DD. sententias, quarum nulla ab Ecclesia sit definita: Relinquere proin se illis optionem, cui sententiæ velint accedere.

Cum tamen urgerent Polemarium, ut suam ipse hac de re sententiam dicat, respondit, suam opinionem esse, quod dominium rerum Ecclesiæ sit penes Christum, & Prælati Ecclesiastici ac Canonici sint tantum administratores, ac instar tutorum: ampliorem tamen eos habere potestatem quam tutores: Oeconomum vero vel Procuratorem constitutum a Prælato habere potestatem delegatam, & exercitium Jurisdictionis. Bohemi reposuerunt, suam pariter sententiam esse, Ecclesiasticos viros tantum esse administratores rerum temporalium Ecclesiæ, non vero dominos.

Ubi miror, nec Polemarium, nec Bohemos distinxisse inter bona, fundos, & res ipsius Ecclesiæ, Monasterii, vel Hospitalis, seu ad Ecclesiam ipsam aut aliam causam piam immediate pertinentes, & inter bona beneficialia, seu fructus, & reditus annuos, ex Ecclesiæ fundis provenientes. Posteriorum dominium pertinet ad ipsos Clericos; ut ad titulum de peculio Cleric. docetur ex Concil. Trid. ex communi sententia DD. persuasione & praxi, ex divisione redituum Ecclesiasticorum, ex Bulla Cum sicut Julii III. &c.

Dominium vero bonorum ipsius Ecclesiæ, ut fundorum &c. vel est penes Ecclesiam, Monasterium, vel Hospitale, tanquam personam fictam (uti est penes civita-

vitatem &c.) vel penes totam communitatem Capituli, Collegii, Monasterii, nisi velis cum Palmerio, Innocent. Navar. Donat. &c. dicere, illud esse penes Christum : homines vero esse administratores.

Tandem post multos tractatus, Pragæ, Ratisbonæ, Egræ, Brunæ, ad Albam Regalem in Hungaria, coram Sigismundo Cæsare, denique Iglaviæ in Moravia, eodem Cæsare præsente, anno 1438. inita est inter Legatos Concilii & Bohemos concordia ; promiseruntque isti, se declarationem trium articulorum rerepturos, erecto concordiæ instrumento, quod *Compactata* vocant.

Missi deinde ad Concilium Basileense novi Oratores, qui confirmationem ab eodem peterent : Ac 1. petierunt pro Regno Bohemiæ, & Marchionatu Moraviæ universim facultatem ministrandi populo Eucharistiam sub utraque specie. Rogant insuper, hoc sibi non concedi ad eum modum, quo olim Judæis propter duritiam cordis est concessus libellus repudii, sed, ut sine peccato, ad consolationem totius Regni, possint uti S. Calice. 24. Concessa a Concilio.

Respondit Concilium, se non obligari quidem ad compactata illa Legatorum confirmanda, ad pacem tamen & concordiam restaurandam, atque ad quietem Regni Bohemici, rata illa habere ; adeoque concedere usum calicis illis, qui petiverint, & quidem tanquam licitum ex hac ipsa speciali concessione Ecclesiæ ; sic tamen, ut ad eum invitus nemo trahatur, aut cogatur. Hæc tamen omnia Concilium speciali Bulla & instrumento declaraturum.

Petunt 2. facultatem, etiam parvulis præbendi Eucharistiam : utpote quem usum Bohemia, magnorum SS. DD. Scripturis & exemplis mota, susceperit, & a multis annis exercuerit : alias magnum in populo scandalum atque perturbationem orituram.

Respondit Concilum, quod compactata expresse excludant communionem parvulorum.

Petunt 3. licentiam, Evangelium, Epistolam, & symbolum in Missa vulgari lingua coram populo legendi & cantandi in Ecclesia. Jam olim enim esse Bohemis & Moravis concessum, in lingua Sclavica ista exercere.

Respondit Concilium, etiam hanc petitionem esse expresse contra compactata, in quibus promisissent, se excepto usu calicis, omnes ritus Ecclesiæ universalis esse observaturos. Neque in ipsa urbe Pragensi ante motus istos Bohemicos hoc in usu fuisse.

Petunt 4. ut Concilium providere ipsis velit de Pastoribus animarum idoneis, atque acceptis, ut Joannem de Rokozana in Archiepiscopum Pragensem.

Respondit Concilium, hoc petitum esse æquissimum. Non esse tamen consultum, ut Ecclesia Pragensis committatur Magistro Joanni de Rokczana: cum is conatus fuerit compactata convellere, & pacem rursus turbare.

Petunt 5. ut ad modum aliarum Universitatum Academia Pragensis reformetur, atque Beneficia aliqua Ecclesiarum Cathedralium & Parochialium eidem annectantur.

Responsum, hoc Concilio curæ fore: aliquas videlicet præbendas designandi, ad quas Universitatis Pragensis Doctores assumi debeant.

§. IV.

Observatio circa sanctionem Pragmaticam Gallorum.

25. Sicut Provisiones Beneficiales in Germania, Anglia, aliisque Provinciis, magnas excitarunt controversias, ita etiam in Gallia, colliso non raro Regno cum Sacerdotio; jam anno videlicet 1267. tempore Clementis IV. deinde in Concilio Lugdunensi II. anno 1274. rursus in dissidiis Bonifacii VIII. & Philippi IV. circa annum 1303. denique in Concilio Basileensi.

Cum enim hoc varia decreta contra Romanos Pontifices, eorumque jura ac privilegia condidisset, 38. ejusdem Canones in Catalogum relati, Carolo VII. Francorum Regi fuerunt a Concilio missi. Rex in quodam Conventu Bituricensi anno 1438. eosdem Canones Concilii Basileensis recipit, ac famosa illa Gallorum *Sanctione Pragmatica* firmavit, in senatu Parisiensi promulgata. Cui deinceps Romani Pontifices acriter se opposuerunt. Juvat summatim illius articulos adducere.

26. Summa Articulorum.

1. Papa singulis decennis Concilium celebret. Si negligat, Patres suppleant.

2. Basileensis Concilii Authoritas sit perpetua.

3. Prælaturas electivas Papa non reservet, neque Canonicatus, nisi in casibus, in Jure scripto expressis.

4. Electiones sint omnino liberæ.

5. Electionis forma observetur; & electus a Prælatis confirmetur.

6. Papa huic Sanctioni non deroget. Si faciat, deferatur ad Generale Concilium.

7. Si electio sit irrita, Electoribus altera relinquatur. Electus ab Immediate Superiore confirmetur.

8. Generali Synodo etiam Papa obediat, quatenus fides & schismatum abolitio postulat.

9. Concilii decreta a Christo protinus authoritatem obtinent.

10. Ecclesiis digni præficiantur.

11. Exspectativis gratiis non sit locus.

12. Beneficia vivo rectore nemini reserventur.
13. In qualibet Ecclesia Episcopali constituatur Theologus.
14. In Beneficiis conferendis præferantur Graduati.
15. Graduati nomina sua offerant.
16. Collatio prima, aliis facta, est nulla.
17. Nemo, quatuor dierum itinere Roma distans, in Jus vocetur Romam, nisi in majoribus causis.
18. Appellatio fiat ad immediate superiorem. Exemptorum vero causam Papa Judici regionis committat.
19. Qui inaniter ante sententiam appellat, 15. florenos pendat, præter litis expensas.
20. Triennalis possessio quieta non amplius turbetur, nisi impedimentum justum obstiterit, quo minus potuerit possessor impeti.
21. Cardinales sint tantum 24. docti, 30. annorum, legitimis natalibus.
22. De dignitatibus ac beneficiis Ecclesiasticis nihil prorsus, neque annatam, neque primitias Pontifex exigat. Secus irrita est provisio: Et pœna simoniacis debita infligatur. Scribis tantum & Notariis merces solvatur.
23. Res Divina sancte ac devote peragatur.
24. Qui tantum in aliqua horarum est præsens, non fruatur distributione quotidiana.
25. Hoc etiam ad Decanum & Præpositum extendendum.
26. Idem de garrientibus aut deambulantibus in Ecclesia.
27. Insuper unius mensis stipendiis priventur.
28. Tabula officiorum hebdomadalium in Choro sit appensa.
29. Symbolum iutegrum canatur.
30. Camænæ vulgi in Ecclesia ne canantur.
31. Missa non celebretur sine Ministro, illaque alta voce legatur.
32. Canonici debita non solventes statuto tempore, interdicuntur Divinis, & trimestri stipendio Ecclesiæ.
33. Solennibus diebus nullum celebretur capitulum.
34. Profana facessant ab Ecclesia.
35. Clericus Concubinarius post secundam sanctionis istius promulgationem non resipiscens, tribus mensibus fructibus beneficii careat.
36. Hæretici non denunciati non sunt vitandi.
37. Nulli communitati sacris interdicatur, nisi per se ipsam, aut per Magistratus suos deliquerit.
38. Non credendum litteris, quibus scribitur, quempiam beneficio suo se abdicasse, nisi testibus id aut documentis idoneis comprobetur.

Hæc sunt capitula Sanctionis Pragmaticæ Gallicanæ, ex Concilio Basileensi prognata. Quamvis autem Rex Carolus ista reciperet ac promulgaret, quoad ea tamen, quæ Conciliabulum egit in deponendo Eugenio Pontifice, noluit consentire, quin imo ad disturbandum illud Conventiculum Ludovicum filium ad fines Basileensium misit, qui cruento prælio Helvetorum copias fudit.

Porro successor Caroli VII. Ludovicus XI. rescidit quidem anno 1462. Sanctionem istam Pragmaticam, (tanquam seditionis & schismatis tempore latam ad infringendam Sedis Apostolicæ authoritatem) urgente Pio II. cui Ludovicus illam rescissionem promiserat, si quiete ad Regnum perveniret. Verum cum Galli Sanctionem Regno admodum utilem dicerent, propter abolitionem appellationum, reservationum Beneficialium, gratiarum exspectativarum, ac præsertim Annatarum, per quas multum pecuniæ e Regno esset exportatum, quoties minus ipsis cum Pontifice conveniebat, eandem rursus instaurarunt. Donec anno 1516. illa abro-
27. Abrogata per Concordatum. gata inter Leonem X. & Franciscum I. erectum est *Concordatum*; quo sublata electionum libertate concessum est Regi Jus Præsentandi ad Episcopatus & Prælaturas Galliæ, Pontifici vero reservatæ Annatæ, Controversiæ Ecclesiasticæ, ac Jus confirmandi Episcopos & Prælatos sibi a Rege legitime præsentatos.

Ægre hoc concordatum Clerum Gallicanum habuit, eo quod per illud Capitulis sit adempta eligendi potestas, & electis impositum Annatarum onus. Unde Leonem Papam suggillabant, quod Regi concesserit Spiritualia, sibi vero retinuerit temporalia.

Sed neque ipsi Reges concordatum, quantumcunque sibi favens, integrum semper reliquerunt: quin ultra Sanctionem Pragmaticam & Basileensis decreta est progressus Ludovicus XIV. dum cum Innocentio XI. collisus, anno 1675. Beneficiorum Ecclesiasticorum Collationem, ac perceptionem fructuum ex Beneficiis vacantibus, tanquam *Jus Regale* ac Majestaticum prætendit. Unde magnæ illæ *Regaliarum* controversiæ, quæ tandem sopitæ: restituto in integrum concordato; agnitumque jus præsentandi ab Ecclesiastica potestate esse concessum: permissæque Pontifici Annatæ.

§. V.

Crisis, de Cardinale Arelatensi, Præside Conciliabuli Basileensis.

28. Quæres, quid sentiendum de *Ludovico Alemanno* Cardinale Arelatensi, Conciliabuli Basileensis post Julianum Cæsarinum Præside: qui solus post depositionem Eugenii ex Cardinalibus remansit, acerrimus illius defensor? Ratio dubitandi est, quod *Æneas Silvius*, qui Con-

cilio

cilio Basileensi ipse interfuit, & initio cum eo adversus Eugenium sensit, factus postea Pontifex sub nomine Pii II. in *descriptione Europæ cap.* 42. de Alemanno jam Pontifex sic scribit: *In Arelate ad sepulchrum Ludovici Cardinalis S. Cæciliæ ejus urbis Episcopi, quem Basileæ in consessu Patrum præsentem vidimus, magna miraculorum opinio orta est: Et invalidorum frequens undique concursus spe sanitatis factus.*

Imo Spondanus ad annum 1438. & Odoricus Raynaldus ad annum 1450. testantur, eum, sanctitate & miraculis illustrem, a Clemente VII. in Beatorum numerum esse relatum. Producitque Ciaconius diploma Pontificium de cultu illi deferendo.

Quomodo autem combinari hæc possunt cum iis, quæ Alemannus Basileæ gessit tanta vehementia ac pertinacia in Eugenium Pontificem, atque ad continuandum tanto tempore Schisma?

R. Referre plurimum, imo unice, an quis bona vel mala fide agat. Sua enim quemque conscientia aut absolvit aut condemnat. Firmilianus in Asia, S. Cyprianus in Africa cum numerosis Conciliis se opposuerunt S. Stephano summo Pontifici in causa baptismi: Concilium Carthaginense 218. Episcoporum, inter quos erat S. Augustinus, Zosimo & Bonifacio Romanis Pontificibus in causa appellationum. Paschasius S. R. E. Diaconus Laurentii Schisma fovit, & tamen post mortem miraculis claruisse dicitur; in Purgatorio tamen errorem luisse, S. Gregorius scribit in Dialogis; & recentiori ætate, Vincentius Ferrerius & Petrus Lutsenburgus, viri sanctimonia celebres, partes Petri de Luna sectabantur: quas Catharina Senensis aliique Sancti tanquam Schismaticas aversabantur; bona nempe fide agebant.

Eodem modo in Alemanno Cardinale si factum non potes, intentionem excusa. Alte vir iste animo impresserat sententiam de Superioritate Concilii Generalis supra Pontificem, quam non tantum a multis viris doctis tunc temporis teneri videbat, sed etiam a Concilio Constantiensi Sess. 4. & 5. definitam & a Martino V. confirmatam esse putabat. Cernebat eandem esse sententiam Patrum multorum Basileensium, eandemque bis a Concilio esse latam, atque Eugenium Bullas suas contra Concilium pro ejusdem dissolutione editas revocasse, propter quas rationes censebat, Pontificem etiam legitimum debere obedire Concilio, irritamque esse dissolutionem aut translationem Concilii, Papamque Concilio non parentem posse deponi.

Adhæc magno zelo ducebatur reformandi Ecclesiasticam disciplinam, quam existimabat a Romana curia labefactatam. Unde in ejus reformationem juxta Constantiensis Concilii decreta magna contentione incumbendum esse putabat: sicque fervore indiscreto ultra æquum abreptus, in auctoritatem, Juraque antiquissima Romanæ Ecclesiæ summique Sacro-

rum Antistitis est grassatus; assumpto etiam, cum Prælati dilaberentur, contra morem omnium temporum, magno numero simplicium Presbyterorum, qui sententiam dicerent.

Accedit, quod fortassis de pertinacia sua & male attentatis egerit pœnitentiam, præsertim ubi vidit Amedeum, quem Antipapam creaverat, resipiscere, totumque mundum agnoscere Eugenium tanquam legitimum Pontificem. Certe Maimburgius de Magno Schismate Græcorum lib. 6. ad annum 1447. testatur, eum errorem suum pœnitentia eluisse.

ARTICULUS X.

De Concilio Generali XVI. Florentino,

Pro

Uniendis Græcis cum Ecclesia Latina sub Eugenio IV. & Alberto II. Anno 1438.

SUMMARIUM.

§. 1.

Synopsis Historica de Græco Schismate post Concilium Lugd. II. denuo instaurato.

1. *Status Religionis sub Michaële Palæologo: Qui obit Catholicus.*
2. *Sub Filio ejus Andronico Seniore reductum antiquum Schisma.*
3. *Continuatum sub Andronico Juniore: At non impune, nam Græci a Turcis in majores semper rediguntur angustias.*
4. *Cantacuzeni infelix tutela.*
5. *Turcarum ingentes progressus.*
6. *Joannes Palæologus, Andronici Junioris Filius, frustra a Christianis petit auxilia.*
7. *At succurrit Tamerlanes:*
8. *Bajazetis Victor.*
9. *Manuël, Joannis filius, obit frustra aulas Principum Occidentalium pro impetrandis auxiliis. Unio etiam religionis frustra tentata.*
10. *Joannes Manuëlis Filius ardentius urget unionem cum Ecclesia Latina.*
11. *Eugenius Papa, & Basileenses, utrique ad se invitant Græcos, missa Legatione.*
12. *Græci præferunt Legatos Pontificis, atque una cum Imperatore & Patriarcha Ferrariam proficiscuntur.*

§. 2.

Acta Concilii Florentini.

13. *Initium Concilii Ferrariæ.*
14. *Frustra exspectantur Principes Occidentales propter Conciliabulum Basileense.*
15. *Græci vehementer impugnant additionem vocis* Filioque *in Symbolo.*
16. *Translatio Concilii Florentiam.*

17. *Dispu-*

§. 3.

Græcorum relapsus & suprema ruina.

§ 4.

Decretum Eugenii IV. in Concilio Florentino pro Armenis unitis.

§ 5.

De Decreto Eugenii IV. pro Unione Jacobitarum.

§. I.

Synopsis Historica de Græco Schismate post Concilium Lugd. II. denuo instaurato.

Postquam magnis laboribus unio Græcorum cum Latina Ecclesia in Concilio Lugd. II sub Gregorio X. & Michaele Palæologo Orientis Imperatore est confecta, atque in Græcia promulgata, plurimi eandem fuerant amplexi: verum cum Martinus IV. homo Gallus, Carolo Andegavensi utriusque Siciliæ Regi, usque adeo faveret, ut eundem Michaelem Impe-

1. Status vivente Palæologo.

Imperatorem, unione necdum satis firma, tempore sane importuno, per excommunicationem rursus ab Ecclesiæ societate, tum ante tum post Vesperas Siculas separasset, ejusque Legatos acerbe habuisset, (eo quod cum Rege Aragoniæ & Siculis conspirasse adversus Carolum diceretur) Græci irritati, in Schisma rursus propendebant; relabentibus etiam non paucis. Imperator vero commemorationem Pontificis in Missarum solemniis equidem prohibuit, in Unione tamen cum Ecclesia Latina ad mortem usque permansit, dictitare solitus, Religionis veritatem agnitam majori sibi esse in pretio, quam ut propter simultates suas cum Romano Pontifice ab illa deficeret. Imo quoad vixit, Græci non sunt ausi Unionem aperte rumpere. Digna sane constantia, quæ Henrico VIII. Regi Angliæ, aliisque Principibus esset exemplo.

2. Sub Andronico seniore.

Michaele vero, præclaro Principe & Imperatore anno 1283. perceptis Ecclesiæ Sacramentis, pie defuncto anno vitæ 58. Imperii 24. successit *Andronicus* Filius, dissimilis omnino Patri Juvenis stolide ferox, qui illico abjecta, quam Patris metu induerat, larva, Græcorum errores civitate denuo donavit, projecto etiam in profanam scrobem Patris inhonoro funere, quod in hæresi Latinorum, ut ajebat, obiisset.

Tum vero rupto velut aggere torrentis instar sese effudit Schismatis insania: dejectus Patriarchatu inflexibilis ille veritatis vindex *Joannes Veccus*, in cœnobium primum detrusus, dein in exilium, in quo Martyr pro fide obiit. Pari laude dignus *Manuel Calæcas*, qui doctissimos quatuor libros contra errores Græcorum scripsit.

At impune non fuit genti levissimæ impietatis flagitium: Religionis quippe excidium reipublicæ etiam ruinam traxit: ab Occidente & Meridie Genuensibus, Venetis, Pisanis, Catalaunis; a Septentrione Tartaris & Scythis; ab Oriente Saracenis; in Insulis & Oris maritimis prædonibus; undique vero Turcis incumbentibus, & Imperii decidui artus, nervis incisis, distrahentibus.

Ea enim infausta Andronici fuere tempora, quibus sub initium sæculi decimi quarti ad perniciem Christiani nominis enatum est formidandæ illud potentiæ *Imperium Ottomannicum*; super ruinas Græcorum fundatum ab *Ottomanno* seu *Osmanno I.* qui dispersos Turcas sub unam Monarchiam collegit, sub *Sultani*, hoc est, supremi imperantis nomine, & fusis Andronici copiis, ad Bosphorum usque Thracicum promovit victoriam.

3. Sub juniore.

Sed neque felicior *Andronicus Junior.* Hic etenim, postquam anno 1325. Andronicum seniorem, Schismatis instauratorem, avum suum, oculis erutis in carcere coegit contabescere, ad eas a Turcis, ad Hellespontum jam tumultuantibus, redactus est angustias, ut missis ad Romanum

num Pontificem ac Christianos Principes Legatis, oblata unione cum Ecclesia, rogarit subsidia. At negotium unionis *Nicephorus Gregoras*, famosus ille Historiæ Bizantinæ scriptor, fraude abrupit, Legatis, quos Pontifex miserat, re infecta redeuntibus.

Defunctus anno 1339. Andronicus Palæologus Junior, Filium reliquit *Joannem* novennem puerum, sub tutela *Joannis Catacuzeni*, in quo magnæ virtutes cum grandibus vitiis de palma certarent. Is ex tutore factus usurpator Imperii, nil, nisi cassum Collegæ nomen pupillo reliquit. Atque ut magna se parentela domi forisque firmaret, filiam alteram Joanni Palæologo pupillo suo, alteram *Orchani* Sultano, Ottomanni Filio ac successori, despondit. 4. Catacuzenus.

Sed neutrum vinculum nexu sat stabili colligare potuit coronam, male usurpatam, quin ea deflueret: genero utroque poscente dotem, pretio grandi nimium staturam Socero. Quippe Orchanes Hellesponto trajecto in Europam atque in ipsam adeo Thraciam Turcas infudit, Joannes vero Palæologus anno 1355. gestæ tutelæ rationes deposcens, avitum imperium repetiit, tutore perfido Monasterio incluso, ubi sceptro cum calamo commutato historias scriberet. Atque hoc pacto 5. Turcarum progressus.

Joannes, Princeps optimus, recepit quidem Imperium, aut nomen potius Imperii, undique laceri & fatiscentis: at postquam Amurathes Orchani Filius, tertius Turcarum Sultanus Adrianopolim aliasque Thraciæ urbes, cum Macedonia & Græcia, occupavit, Romam usque excurrit, exoraturus Christianorum auxilia. Verum, licet ejuratis Romæ Græcorum erroribus, Catholicæ fidei professionem ediderit, anno 1369. subsidiorum tamen nihil impetravit: Christianis Principibus, quæ perpetua nostra est calamitas, in se ipsos arma vertentibus, mutuisque cladibus aperientibus campum, in quo Christiani nominis hostes nova semper trophæa defigerent. 6. Joannes frustra petit auxilia.

Sed cum Christiani non succurrerent Christianis, succurrit homo gentilis ac barbarus, a cunis enutritus ad orbis terrarum victorias. *Tamerlanes* is est, Scytha origine, qui miles gregarius duratus inter aspera, ad summum imperium imbutus, subactis Indis ac Parthis, Mesopotamia quoque & Ægypto sub jugum missis, adversus *Bajazetem*, Amurathis Filium, quartum Turcarum Sultanum, in Asia & Europa victoriis lascivientem, movit: Eumque in Cappadocia sibi cum immani exercitu occurrentem inaudito prælio victum captùmque, aureis vinculis oneratum, caveæ ferreæ inclusit, ac circumvexit; prostratæ superbiæ ingens trophæum; utente Numine hoc flagello in Turcas, ut amplius Græcis resipiscendi spatium concederet. 7. Succurrit Tamerlanes.

8. Bajazeth. Hac enim ratione Bajazetes, qui toto Græcorum Imperio occupato, Constantinopolim obsederat, diraque fame jam ferme ad deditionem compulerat, avocatus a Tamerlane, Græcis respirandi tantisper tempus concessit. Quare *Manuel*, Joannis Filius & Successor, qui in Galliam, Angliamque, inter se bello collisas, suppetias impetraturus concesserat, Constantinopolim redux circa annum 1400. negotium unionis serio aggredi cœpit, missis ultro citroque Legatis, de loco Concilii deligendo disceptantibus. Quo tamen in puncto convenire non poterant, Græcis Constantinopolim designantibus, Latinis vero urbem in Occidente deposcentibus.

9. Manuel.

10. Joannes urget unionem. Obiit inter istos conatus Manuel Palæologus circa annum 1418. Filius illius *Joannes VII.* Imperio admotus, vehementius urgebat unionem, primum quidem apud Martinum V. Pontificem anno 1430. qui voluit, ut Græci in Concilio, quod Basileam indixerat, comparerent. Cum autem mortuo Martino, Eugenium inter Pontificem, ac Basileense Concilium turbæ illæ, de quibus ante memoratum, essent ortæ, pars utraque Legatos Constantinopolim misit, ac Imperatorem cum Patriarcha, & Episcopis ad se invitavit.

11. Duplex Legatio ad Græcos. Prævenerunt Legati Basileenses: quare Imperator Basileam Oratores suos misit. Cum quibus rursus de loco Concilii est disceptatum: pars minor, minusque sana, designavit Basileam, aut Avenionem, aut aliquam Sabaudiæ civitatem: utque sumptus pro itinere 700. Græcorum corrogaret, Indulgentias plenarias promulgavit pro omnibus, qui tantum contribuerent, quantum pro victu unius septimanæ insumendum esset.

Pars altera major & sanior, cum Legatis Sedis Apostolicæ decrevit Florentiam. Huic decreto accesserunt Græci, nolentes Alpes transcendere; igitur Eugenio de necessariis itineris sumptibus providente, pars illa sanior sub nomine Concilii Basileensis misit iterum Constantinopolim Legatos suos, inter quos *Nicolaus Cusanus*, Leodiensis Archidiaconus, & *Joannes de Ragusa*, Generalis Dominicanorum, uterque postea Cardinalis: quibus etiam Papa suos adjunxit, cum triremibus advehendis Græcis destinatis.

Quamvis autem Ecclesia non soleat quæstiones jam definitas disputationi rursus subjicere, datum tamen hoc est Græcorum infirmitati, ut promitteretur, ipsis locum & tempus concedendum proponendi in Concilio, quidquid placeret.

Legati tum Eugenii Pontificis, tum veri Concilii Basileensis, amicissime excepti ab Imperatore, qui repudiatis navibus, quas Basileensium pars contumax Avenione Constantinopolim pariter miserat, Eugenii Pontificis naves ingressus est cum Demetrio fratre suo, Patriarcha Josepho, Metro-

Metropolitanis & Episcopis, relicto ad Imperii gubernacula Constantino fratre altero.

Anno 1438. appulsi Venetias summo honore a Duce & Senatu sunt excepti. Ubi Legatus pariter Pontificis, & *Julianus Cæsarinus* nomine veri Concilii, ad majorem Græcorum commoditatem Basilea *Ferrariam* ab Eugenio translati, Imperatorem & Patriarcham salutarunt, Nicolao Estensi, Ferrariæ Marchione, urbem suam ditionemque eisdem offerente. 12. Veniunt Ferrariam.

Digressi igitur Venetiis Ferrariam, omnes Cardinales, pluresque Principes extra urbem habuerunt obvios, a quibus solenni pompa in urbem ad Eugenium Pontificem deducti. Cumque Imperator ad osculum pedum se vellet demittere, protinus humanissime eum Pontifex sublevatum tenerrimo affectu est amplexus. Peractisque mutuæ salutationis officiis ad palatium præparatum Imperator solenni pompa est deductus.

Plus tricarum erat, quibus cæremoniis Patriarcha, qui serius aliquanto Venetiis advenerat, excipiendus esset. Quamvis enim olim omnes Patriarchæ Constantinopolitani, dum res Græcorum adhuc florerent, Legatis etiam Pontificiis inferiorem locum ubique occuparent, postmodum tamen, accisis licet rebus, eo usque intumuere eorum animi, ut Romano Pontifici æquales vellent haberi.

Eugenius Pontifex, ne controversiæ ejusmodi cursum negotii sufflaminarent, deferendum, quantumcunque fieri posset, Patriarchæ ratus, quatuor Cardinales & 25. Episcopos cum quibusdam Principibus misit, qui eundem navi egredientem exciperent, atque ad palatium Pontificium deducerent. Quo delatus, ab Eugenio assurgente amplexu ac pacis osculo salutatus, atque inde ad sinistram humiliori sede, quali Cardinales utebantur, collocatus.

Invitati a Pontifice petente Joanne Imperatore Christiani Principes; quos dum exspectant, selecti interea sexdecim Doctores Latini totidemque Græci, qui in privatis cœtibus, exponendo doctrinam, ac disputando de quinque Articulis controversis, differerent, nimirum *de processione Spiritus S. de additione facta in Symbolo Latinorum. De Purgatorio, & statu animarum ante diem Judicii. De usu Azymorum in Consecratione panis. De primatu & suprema Romanæ Sedis authoritate.*

§. II.

Acta Concilii Florentini.

Auspice Deo convenit anno 1438. Ferrariæ Concilium Orbis Christiani, quale nulla retro ætas viderat, conflatum videlicet ex plurimis Episcopis Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ, cum jure Suffragii; cum in Synodis, quæ in Oriente fuerant celebrata, pauci adessent ex Occidente, & 13. Initium Concilii.

in Occidentalibus pauci quidam ex Oriente. Sed & finis tanto Conventu dignus, uniendus videlicet Oriens cum Occidente, ut unum posthac sit ovile & unus Pastor. Præsidem agebat Eugenius Papa, etiam antequam de Primatu ejusdem esset pronuntiatum ab hac Synodo.

Locus Concilio delectus Ecclesia Cathedralis S. Georgii; in dextro latere collocatus thronus Pontificis, & prope ipsum Thronus Alberti Austriaci (licet absentis) paulo ante in Imperatorem electi, ac deinceps ex illo latere Cardinales, Archi-Episcopi & Episcopi Occidentalis Ecclesiæ, cum Abbatibus, Generalibus Ordinum, ac Doctoribus, partem inferiorem templi complentibus.

Ex parte vero sinistra Græci erant collocati, & quidem primus in Throno, e regione Throni Occidentalis Imperatoris positi, sedebat Joannes Palæologus Orientis Imperator, post eum Josephus Patriarcha, ac deinceps Metropolitæ & Episcopi Græci. Aderant insuper Legati Alexandrinæ, Antiochenæ, & Jerosolymitanæ Ecclesiæ: ut adeo manifeste pateret, a tanto orbis senatu universam repræsentari Ecclesiam: Dum ex una parte visebantur Eugenius in habitu Papali, Archi-Episcopi & Episcopi, cum ornamentis Pontificalibus & mytris in capite, ex altera parte Imperator cum Patriarcha atque Prælatis Græcis diverso omnino habitu ornatis.

In 1. Sessione declaratum est, hanc Synodum esse Oecumenicam, legitime congregatam. Habita Oratio eloquentissima a *Bessarione*, Archi-Episcopo Nicæno, Græcorum doctissimo.

14. **Exspectantur Principes.** Ab hac Sessione per sex menses exspectati sunt Principes aut eorum Legati. At nullus ferme illorum advenit; quia nimirum Imperator Albertus, ac Germaniæ Principes, Reges Galliæ, Castiliæ, Lusitaniæ, Navarræ, Dux Mediolani, &c. licet omnes Eugenium ut legitimum Pontificem agnoscerent, putabant non esse Episcopos suos & Legatos Ferrariam mittendos, donec ad concordiam reducerent residuos Basileæ Patres, qui magno æstu ac strepitu adversus Eugenium ac Ferrariensem Synodum tonare ac fulminare perrexerunt.

Altera Sessio, uti etiam subsequentes, non est habita in Ecclesia Cathedrali, sed in magno sacello palatii Pontificii, eo quod Eugenius morbo quodam pedum laboraret. Ordo tamen sedendi idem. Electi ad disputandum sex ex parte Latinorum, videlicet Julianus Cæsarinus Cardinalis S. Angeli, qui antea Præses erat Concilii Basileensis: Andreas Archi-Episcopus Latinus Rhodensis seu Colossensis, ex Ordine S. Dominici: Ludovicus Foroliviensis ex Ordine S. Francisci: Joannes a S. Thoma ex Ordine Eremit. S. August. &c. sex item ex Græcis, tres nempe Metropolitæ, Marcus Ephesinus, Isidorus Rutenus, & Bessarion Nicænus, cum Theodoro Xantopulo Custode S. Sophiæ, Michaële Balsamon, Bibliothecario, &

Georgio

Georgio Gemisto. Tum vero Andreas Colossensis Orationem habuit de laudibus Papæ, Imperatoris, Patriarchæ totiusque Concilii.

In 3. decretum, Græcos in disputatione habituros partes oppugnantium, ut ipsi petebant, Latinos vero respondentium.

In 4. & 12. sequentibus Sessionibus, Marcus Ephesinus & Bessarion Nicænus vehementer impugnabant additionem illius vocis *Filioque* in Symbolo, omnem additionem a Conciliis & Patribus esse vetitam.

15. Additio Filioque.

Responderunt Latini, præsertim Andreas Rhodius, qui Marco Ephesino opponebatur, nullam esse proprie loquendo additionem aut mutationem, sed solum explicationem Articuli. Veritatem vero processionis Spiritus Sancti a Patre & Filio probabant etiam ex Patribus Græcis: maxime ex S. Chrysostomi Homil. 38. in Joan. ubi dicit, totum, quod habet Pater, habere Filium, excepta paternitate: asserente ipso Dei Filio Joan. 16. *Omnia quæcunque habet Pater, mea sunt.* Idem ergo Patri & Filio commune est principium Spiritus S.

Explicationes autem seu declarationes Symboli nequaquam esse prohibitas, quo minus authoritate Ecclesiæ eidem inferantur, quando id necessarium videtur ad instructionem fidelium contra exurgentem novam hæresin. Id solum esse vetitum, proponere aliquid Symbolo contrarium, (prout Nestoriani tempore Concilii Ephesini inseruerant) non autem implicite jam contentum magis declarare. Contineri autem in Symbolo Nicæno implicite processionem Spiritus S. a Filio, dum ait, eum a Patre procedere, cum omnia, quæ habet Pater, habeat etiam Filius, excepta paternitate.

Ab ipsis etiam Conciliis præteritis Nicæno Symbolo complura verba esse addita, ad melius exprimendas contra novos hæreticos veritates fidei, maxime a Synodo II. quæ integras lineas addidit eidem Symbolo, licet Nicænum Concilium prohibuerit Symbolum mutari: in Ephesino etiam adversus Nestorium, aliisque, quin tamen Nicænum Symbolum dictum propterea fuerit mutatum, aut contra prohibitionem priorum Synodorum fecisse posteriores. Solum ergo prohiberi additionem Symbolo contrariam. Imo a Synodo Ephesina appellatum esse Symbolum Nicænum, licet illud recitarit, prout a Constantinopolitano pluribus insertis lineis ad majorem declarationem auctum fuerat. Sicut ergo in Oriente ad extinguendas hæreses ibidem exortas addi potuerit clarior Symboli explicatio, sic etiam in Occidente ad clarius instruendos fideles adversus hæreses ibidem exortas. Neque ignorasse Græcos in pluribus posterioribus Conciliis atque post agitatam etiam a Photio eam controversiam, additionem illam in Symbolo, & tamen Romanæ Ecclesiæ tanquam

matri mansisse unitos: non causam proin Schismatis eam additionem fuisse, sed merum prætextum.

Cum autem Græci allegassent Synodum septimam, contra Iconoclastas celebratam, in cujus Symbolo additio illa necdum contineatur, produxit Julianus Cardinalis vetustissimum manuscriptum Concilii VII, in quo additio illa ab ipsa illa Synodo inserta esse monstrabatur. Et quis neget, posteriori Synodo tantam esse potestatem, quanta est priori?

Dum per 12. Sessiones de hac una additione vocis *Filioque* prolixe disputatur, invasit Ferrariam pestis. Quare partis utriusque consensu in Sess. 16. promulgata est translatio Concilii Florentiam.

16. **Translatio Florentiam.** Igitur anno 1439. Papa, Imperator, Patriarcha omnesque Prælati Florentiam se contulerunt: & quia ibi Concilium istud finitum est, potius Florentinum, quam Ferrariense dicitur.

In Sessione igitur 17. Florentina I. conventum est, ut, cum disputatum Ferrariæ hactenus sit de additione in Symbolo, nunc Florentiæ de ipsa veritate processionis Spiritus S. disceptetur, permissumque Græcis, ut privatam deliberationem & consultationem præmittant.

17. **Processio Spiritus S.** In Sess. 18. inter Marcum Ephesinum, & *Joannem Theologum* Dominicanum Provincialem Longobardiæ, inchoata est disputatio de processione Spiritus S. a Filio; & per alias quinque sequentes Sessiones continuata. Ubi Joannes Marcum solidissime confutavit, adducto præsertim testimonio S. Basilii ex antiquissimo manuscripto Constantinopoli apportato, quo S. Doctor asserit, Spiritum S. non tantum ex Patre, sed etiam Filio procedere. Ubi simul detecta est perfidia Schismaticorum, qui in suis exemplaribus, quæ producebant, vocem *Filioque* expunxerant.

Tandem cum videret Imperator, Marcum Ephesinum convictum sola amplius pertinacia repugnare, Græcos suos in domum Patriarchæ ægrotantis convocavit, proposuitque; cum Latini fateantur, unicam tantum esse *causam* Spiritus S. (ita enim loquebantur Græci, sumentes *causam* in sensu latiore, nihilque aliud per illam intelligentes, quam nos nomine *principii*) cum putarint ipsi, quod Latini duo distincta statuant Spiritus S. principia, ideoque in doctrina fidei videantur convenire, id solum esse reliquum, ut una adhuc Sessione argumenta sua proponant, altera dein doctrinam Ecclesiæ Latinæ perciperent, tum vero ad plura Suffragia concluderent.

18. **Decisio.** Sessione igitur 24. & 25. hoc præstitum. At Marcus Ephesinus, toties in angustias redactus, vel causæ diffisus, vel morbo vero detentus, vel consilio Imperatoris, non amplius comparuit. Quare Joannes Theologus veritatem Catholicam magnis rursum rationum momentis firmavit,

ex

ex S. Scriptura, atque SS. Patrum Orientalium & Occidentalium testimoniis.

Græci post plures deliberationes & consultationes privatas in eam tandem plerique concessere sententiam; cum Latini doceant, Spiritum S. ex Patre & Filio tanquam *uno principio* atque per *unam productionem seu spirationem*, procedere, nihilque aliud intelligant, quam ii Patres, qui dicunt, Spiritum S. a Patre *per Filium* procedere, eorum doctrinam omnino esse orthodoxam; ac proin nihil esse, quod unionem ultra retardet.

Hujus sententiæ authores, ac fervidi promotores fuerunt *Isidorus*, Metropolita Russiæ, *Bessarion* Metropolita Nicænus, qui postea in Cardinalium numerum ab Eugenio Papa sunt relati. At pertinaciter se opposuit Marcus Metropolita Ephesinus, usque adeo, ut Latinorum de processione Spiritus S. doctrinam hæreticam diceret.

Facta igitur a parte utraque definitio, quod Spiritus S. a Patre & Filio procedat, tanquam unico principio & unica spiratione: & additio illa *Filioque*, necessitate tunc in Occidente exigente, rationabiliter sit facta: relicta tamen Græcis libertas, vocem illam symbolo suo inserendi, modo processionem Spiritus S. etiam a Filio credant.

Ad salvandum autem honorem Græcorum declaratum fuit, eos, dum dicerent, Spiritum S. a Patre procedere, non exclusisse processionem a Filio, sed ita locutos, quia existimaverint, Latinos docere, Spiritum S. a duobus principiis distinctis emanare. Latini vero sunt contestati, se nunquam asseruisse duo principia; tum vero mutuo amplexu unionem magno cum gaudio confirmarunt, anno 1439.

Josephus Patriarcha paulo ante Florentiæ obierat; scripta tamen in supremo morbo Fidei Catholicæ professione, se omnia credere, *quæ Catholica & Apostolica Ecclesia Romæ veteris credit: Beatissimum autem Patrum Patrem, summum Pontificem, Romæque veteris Papam, Domini nostri JEsu Christi Vicarium esse.* 17. Obit patriarcha.

Ex dictis hactenus, omnibusque Actis Concilii patet, totam ferme disputationem ac controversiam Græcorum cum Latinis fuisse de processione Spiritus Sancti; de reliquis enim articulis facile conventum. Et quidem de *Primatu* Pontificis peroravit idem Joannes Provincialis Longobardiæ, de *azymis* vero & verbis consecrationis Joannes de *Turrecremata*, Doctor pariter celeberrimus ex Illustrissimo Ordine Prædicatorum.

Circa *Eucharistiam* declararunt Græci, conversionem panis & vini in Corpus & Sanguinem JEsu Christi fieri vi verborum Domini. Quatuorque ad valorem Sacramenti istius Divinissimi esse necessaria, materiam seu panem triticeum, sive *fermentatum*, sive *azymum*: Formam seu verba Christi: Ministrum, rite ordinatum Sacerdotem: Et intentionem Mini- 18. Eucharistia.

stri;

ſtri: hæc Græcos credere, ſemper crediſſe, ſemperque credituros, ad ditumque, quamlibet Eccleſiam debere juxta conſuetudinem ſuam conſecrare; Latinos in *Azymo* pane, Græcos vero in fermentato.

19. Purgatorium. Definitum inſuper, animas in gratia Dei decedentium, antequam pro peccatis per fructus dignos pœnitentiæ ſatisfaciant, purgari pœnis *Purgatorii* (non tamen determinando, quales ſint pœnæ illæ, aut quis locus) quodque ſuffragiis fidelium, Miſſæ ſacrificiis, orationibus, eleemoſynis, aliisque pietatis operibus juvari poſſint. Sin autem poſt baptiſmum homo decedat abſque reatu culpæ & pœnæ, aut a reatu pœnæ ſive in corpore, ſive extra corpus fuerit ſufficienter expurgatus, animam illius illico recipi in cœlum ad viſionem beatificam, & gloriam, diverſam tamen pro meritis; in peccato mortali vero decedentes damnari ad æternas inferni pœnas, pariter diverſas.

20. Primatus Pontificis. Deciſum denique, quod Sancta Sedes Apoſtolica & Romanus Pontifex primatu gaudeat in univerſo orbe; ſitque Succeſſor S. Petri Apoſtolorum Principis, & verus JEſu Chriſti in terris Vicarius, Pater & Doctor omnium Chriſtianorum, eique plena poteſtas paſcendi, regendique Eccleſiam Univerſalem ſit collata in perſona S. Petri a Chriſto Domino. Secundum a ſummo Pontifice eſſe Patriarcham Conſtantinopolitanum, tertium Alexandrinum, quartum Antiochenum, quintum Jeroſolymitanum.

Articuli iſti 4. ſcilicet de proceſſione Spiritus S. a Filio & rationabili additione in Symbolo; de Azymis, de purgatorio, & de primatu Papæ, ſubſcripti ſunt a toto Concilio, non tantum Patrum Latinorum, ſed etiam Græcorum, & ab ipſo Imperatore: ſolo Marco Epheſino in contumacia perſiſtente.

21. Decretum Unionis. Promulgatum deinde decretum unionis ab Eugenio Papa per Bullam, quæ incipit: *Lætentur Cœli & exultet terra: ſublatus eſt enim de medio paries, qui Occidentalem Orientalemque dividebat Eccleſiam, & pax atque concordia rediit.*

22. Reditus Græcorum. Tum vero Imperator cum Prælatis ſuis reditum in Orientem apparavit, multoque plura beneficia Eugenius eis præſtitit, quam promiſerat. Nam præter ſumptus itineris & triremes ad eos devehendos, trecentos milites eisdem dedit, ſerrituros Imperatori, quamdiu Eugenius viveret, cum duabus triremibus probe inſtructis & armatis pro defenſione Conſtantinopolis: naves item peregrinos in Terram Sanctam deportaturas Conſtantinopolim in tranſitu venturas promiſit, quibus uti poſſet: ſi indigeret, ſe miſſurum 20. naves bellicas ad ſex menſes, vel 10. ad annum: hortaturum etiam Chriſtianos Principes ad ferenda itinere terreſtri ſubſidia.

Qui-

Quibus recreatus Imperator comitantibus tribus Cardinalibus, magnoque Prælatorum numero anno 1439. finiente Venetias venit, ibique paratas triremes conſcendens initio anni 1440. felici navigatione Conſtantinopolim attigit.

§. III.

Græcorum relapſus & ſuprema ruina.

Eugenius ante abitum Græcorum propoſuit, qua ratione agendum cum Marco Epheſino, qui ſolus frontem obduratam adverſus Concilii Oecumenicid definitiones oſtentaret: ejuſmodi pertinaciam in nulla toleratam Synodo; in Nicæna Euſebium Nicomedienſem a Concilio depoſitum & a Conſtantino relegatum, quod Arii condemnationi nollet ſubſcribere. Idem in aliis factitatum. Rem mali fore exempli, ſi unus, toties convictus, omnibus impune inſultaret. 23. Obſtinatio Marci Epheſini.

Quibus Patres Græci permoti citarunt hominem, ut pervicaciæ ſuæ rationem reddat. At ille depoſitionem veritus, ad Imperatorem confugit, eumque obſecravit, ne ſenectutem ſuam coram Latinis confundi patiatur: ſe moram tantum rogare, donec in Patriam rediiſſent.

Aſſenſit Imperator verſipellis petitioni, at ſuo malo. Nam Conſtantinopolim redux obſtinatus querelis, mendaciisque concitare populum non deſiit adverſus Concilium. Habuitque Monachos & Clericos præſertim faventes, qui Prælatos Græcos, ad Concilium profectos, tanquam Latinorum mancipia, apoſtatas, & fidei proditores inſectati, unum Marcum in cœlum laudibus efferebant, tanquam Heroem & Propugnatorem inviǀtiſſimum Græcæ Eccleſiæ. 24. Concitat populum.

Reſtitere initio tumultui, qui Concilio ſubſcripſerant, Patres: Aliqui tamen ſenſim defecere. Inter quos *Antonius Heraclea* Metropolita, jam Florentiæ a Synodo alienior, *Michael Balſamon*, & *Sylveſter Syropulus*, qui poſtea hiſtoriam ſcripſit Concilii Florentini, aut potius Satyram, mendaciis, impoſturis & calumniis plenam: quam tamen Robertus Creigton Anglus dignam duxit verſione Latina & ſutelis ſuis.

Has equidem aliasque calumnias ſcriptores Græci celeberrimi, qui Concilio interfuerant, refutabant, ut *Beſſarion*, Gregorius *Protophilax*, & Georgius *Scholarius*, poſtea ſub nomine Gennadii Patriarcha: at prævaluit apud imperitum vulgus Marci favor, eo usque Clericos concitantis, ut eos, qui unioni ſubſcripſerant, tanquam excommunicatos vitarent.

Imperator tamen Concilii decretis inſiſtens ut unionem ubique induceret, in Patriarcham eligi curavit *Theophanem* Metropolitanum Cyzici, virum apprime Catholicum, qui Florentiæ ordine ſextus ſubſcripſerat. 25. Theophanes Patriarcha.

Hic igitur Patriarcha, munitus & sua & Imperatoris authoritate, ut omnes ad unionem reduceret, obstinatos Episcopos & Clericos loco movit, eisque Catholicos Pastores surrogavit.

At refrixit Imperatoris fervor; sive quod suos subditos, aut Amurathem Sultanum timeret, qui obliquo oculo unionem illam cum Occidentalibus initam intuebatur, sive quod mortuo Alberto Imperatore, qui bellum adversus Turcas inchoaverat, parum subsidii a Christianis Principibus sperare posset. Quare lenioribus morbo usus remediis, ad disputationes rediit, commisso Bartholomæo Florentino cum Marco Ephesino, non alio operæ pretio, quam ut iste contentionis æstu sanguine effervescente paucos intra dies digno se fato obierit, quia Arii æmulo, cui vitam similem duxerat.

26. Excommunicatus ab Orientalibus.

Verum sicut Ariana perfidia cum Parente suo non potuit inferri tumulo, sic neque schisma cum Marci funere. Quin potius vehementius recruduit: dum Patriarchæ, Alexandrinus, Antiochenus & Jerosolymitanus, qui per Legatos suos unioni Florentiæ subscripserant, a Marco aliisque Schismaticis mendaciis, calumniisque decepti, coacto Jerosolymis Synedrio, Metrophanem Patriarcham tanquam hæresis Latinorum fautorem excommunicarunt, atque Synodum Florentinam velut execrandum Conciliabulum condemnarunt, intentata etiam Imperatori excommunicatione, nisi ab unione desisteret.

Quo metu, Imperatore adhuc magis refrigescente, tam bene cœpta ubique rediere in antiquum chaos, illa duntaxat Cleri Constantinopolitani parte excepta, quæ suum adhuc Patriarcham sequebatur.

27. Turbæ in Russia.

At non contenti Græci Schismatici, populares suos pervertere, in Moscoviam etiam seditionem propagarunt. Russi etenim, ubi *Isidorus* Kiowiæ Archi-Episcopus, ac totius Russiæ Metropolita, creatus jam Cardinalis, ac Legatus Apostolicus Decretum unionis promulgare voluit, tanquam fidei proditor, qui Latinis eos vendiderit, a populo captus & in carcerem detrusus est: e quo tamen elapsus, ad majora servandus certamina.

28. Cæso Ladislao.

Quin imo Græci missa etiam ad Hussitas in Bohemiam epistola, eos ad fœdus secum adversus Ecclesiam Romanam ineundum invitarunt. Habent hoc nempe hæreses; diversissimis viis iisque contrariis recedendo a centro veritatis, unionem tamen quærunt, non alio impellente, nisi quia & alii a centro deviant. Catholicorum pro unione stantium partes adhuc magis sunt accisæ post infaustum illud ad Varnam prælium, in quo ab Amurathe cæso occubuit Ladislaus Rex Hungariæ unacum Juliano Cæsarino Cardinale Legato Pontificio, strenuo illo veritatis Catholicæ in Concilio Florentino defensore: Anno 1444.

Tum

Tum enim Imperator, desperatis subsidiis Occidentalium, pacem cum Amurathe Sultano iniit. Et ne unio cum Latinis alienos Turcas redderet, dissimulavit deinceps omnia, & quoad Religionem Græcos arbitrio suo permisit. Ultimo tamen actu vitæ suæ, curas inter innumeras transactæ, Catholicum se probavit, dum paulo ante mortem Metrophani Patriarchæ pientissime demortuo substituit *Gregorium Hieromonachum*, qui ipsi a Sacris fuerat confessionibus, virum Sanctitatis consummatæ, doctrinæ eminentis, ac pro veritate Catholica, ac decretis Concilii Florentini, quibus ipse etiam Florentiæ præsens subscripserat, adversus Schismaticos ac maxime Marcum Ephesinum, propugnandis zeli singularis. Qui tamen postea insolescente adversus eum Schismate, cum majus cerneret malum remedio, more Apostolico excusso calcibus pulvere, Romam abiit, sancte, ut vixit, obiit. Joannes tepescit.

29. Constantinus.

Devenimus jam ad ultimum Græcorum Imperatorem *Constantinum Palaeologum*, Joannis sine prole defuncti fratrem natu proximum. Cui negotium ac bellum domesticum facessivit *Demetrius* Peloponesi Princeps, frater ætate quidem minor, sed Jure *Porphyrogenituræ*, quod nempe patre jam Imperatore natus esset, Imperium undique lacerum sibi vendicans. Hoc scilicet malum adhuc deerat fatiscentibus Græcorum rebus, ut certarent fratres, quis prior illas in scopulum fatalem impelleret & altiori ex apice dejectus ruinas cadentis Imperii cumularet. Quodque adhuc calamitosum magis, ad Amurathem deferendum erat arbitrium, quemnam ex duobus filius ejus Mahometes Throno deturbaret. Pro Constantino Amurathes *Laudum* tulit: Anno 1449.

30. Mahometes II.

At rapuit quinquennio post Filius, quod Pater dederat. Defuncto quippe Amurathe Filius ejus *Mahometes II.* Imperium Ottomannicum occupavit, ingentium spirituum Princeps; in quo natura, industria & fortuna collaborasse sunt visæ, ut humani generis tyrannum formarent. Natura indolem dedit capacem magnarum rerum, audacem, & immensa gloriæ cupiditate tumidam, industria militem, Mathematicum, Historicum, & quinque linguarum peritum fecit. His juncta fortuna duo evertit Imperia, duodecim Regna & ultra ducentas urbes illi subjecit.

Vix solio admotus fuerat anno 1450. cum oculos suos in Imperatoriam Urbem Constantinopolim convertit, hanc unam vastis suis consiliis præ reliquis dignam ratus. Et quamvis fœdus renovaret cum Constantino, non ita tamen perfidos apparatus tegere poterat, quin inter pacis fucata officia tralucerent.

Imparem se videbat tam immani toto pondere incumbenti procellæ Imperator. Unde Sacram ad aram antecessorum suorum more confugiens, auxilia, a Christianis Principibus per Pontificem impetranda, implo-

ploravit, prolixe restaurationem unionis pollicitus, si a Turcarum jugo subtractus, sibi & Imperio relinqueretur.

Nicolaus V. qui Eugenio Papæ successerat, vatidico calamo rescripsit, post tot violata unionis pacisque fœdera, post tot perfidias, post tot labores, sumptus, culturas steriles, satis esse illusum Numini, securim ad radicem positam, excidendam post triennium infructuosam ficulneam, nisi toties speratos, totiesque promissos fructus proferat. Vaticinium eventus comprobavit.

31. Pertinacia Græcorum.

Nam velut olim infelices mortales infami vita orbis terrarum diluvio præluserant, & Judæi Jerosolymæ excidio, ita Græculi. Nunquam enim majori insolentia errori suo inhæserant, quam fatali hoc triennio; quo Divina eos exspectabat indulgentia. Ex uno facinore discamus reliqua.

Venerat Constantinopolim Isidorus Cardinalis, Legatus Pontificis, deferens decretum unionis, quod Imperator recepit. At cum deinde Isidorus in templo S. Sophiæ Sacris operatus, Papæ & Gregorii Patriarchæ exulis memoriam insereret, instigante Gennadio Pseudo-Patriarcha, una voce civitas impia anathema in Latinos, eisque adhærentes fulminavit: Sophiæ templum profanum habitum: Liturgiæ præsentes communione moti, dirisque omnibus devoti: facessere jussi *Azymitarum*, ut vocabant, ritus: fœminis pariter in furoris partem non segniter venientibus. Accelta igitur tanto scelere vindicta invenit urbem maturam excidio. Mahometes namque Sultanus, devicto in Asia Curamane, cum Joanne Hunniade in Hungaria pactus inducias, ad expugnandam Constantinopolim cum valido exercitu se accinxit, eoque gemino, terrestri uno, altero navali, anno 1252.

32. Obsidio Constantinopolis.

Longum esset, nec nostri instituti, urbis illius obsidionem, atque expugnationem describere. Biennio ferme illa tenuit, Venetis & Genuensibus Duce Justiniano torpentes Græcorum animos ad strenuam defensionem excitantibus, & fortitudinis memorandæ exemplo præeuntibus. Imperator ipse Princeps plane optimus, & melioribus subditis dignus, nihil omisit in suprema illa calamitate, quod aut ab Imperatore, aut milite posset requiri: donec a Turcis in urbem irrumpentibus est occisus anno 1453. sicque cecidit in manus barbaras urbs Augustalis, nova Roma, tot Imperatorum per undecim & ultra Sæcula superba Sedes; a Constantino ædificata, in Constantino sepeliens Majestatem Orientalis Imperii; disponente ita vindice Numine, ut sicut ante annos sexcentos Græci propter Iconoclastarum hæresin amiserunt Occidentale Imperium, ita etiam, propter propudiosum ac pertinax Schisma, Orientale amitterent; suspiraturi deinceps sub jugo barbaræ tyrannidis; ad eum ferme modum, quo Judæi, excisa Jerosolyma, alienis sub Imperiis dispersi squalent.

Con-

Constantinopolis capta triduo direptioni data. Quo tempore nihil crudelitatis barbaræ, furoris, spurcitiæ, ac scelerum infandorum omissum est. Tum vero Sultanus, ut pro Imperatore Constantinopolitano se gereret, quietem imperavit, & incolas a laniena superstites, in domos suas redire jussit. Quin etiam Patriarcham more veteri constitui voluit: Oblatusque est ei *Georgius Scholarius*, doctissimus Græcorum, ac pientissimus, qui magno fervore Florentiæ pro Unione laboraverat, atque in ea constanter perseveravit, assumpto *Gennadii* nomine, ut dedecus Pseudo-Gennadii, qui ante Patriarchatum invaserat, aboleret. 51. Direptio.

Magnos illi Sultanus honores detulit; cumque templum S. Sophiæ Turcæ in fanum Mahometanum jam commutassent, assignatum ipsi est templum SS Apostolorum. Postquam autem quinquennio gentis suæ, Turcico jugo pressæ, atque post tot inflicta verbera a Deo perfidiæ vindice, adhuc obduratæ, saluti & Unioni cum Sancta Christi Ecclesia, frustra insudasset, abdicato Patriarchatu Monasterium ingressus sancto fine quievit.

§. IV.

De Decreto Eugenii IV. pro Armenis.

Græcis anno 1439. Florentia discedentibus, necdum finitum est Concilium Florentinum, sed triennium adhuc tenuit; nam paulo ante discessum Græcorum advenerunt Legati Patriarchæ *Armenorum*, petentes & ipsi unionem cum Romana Ecclesia. 52.

Cumque fidem suam diligenter exposuissent, variis disputationibus, collationibus, mutuisque congressibus probati, decreta tandem est feliciter eorum unio. Atque ut firmi deinceps in ea persisterent, tradidit eis Eugenius, ut perennem haberent instructionem, fidei velut Synopsin, quam Armeno populo, late per Orientem & Septentrionem diffuso exhiberent. Quod factum sub finem anni 1439. ut adeo illo ipso anno, quo Basileense conventiculum Eugenium Papam deponere attentans ab unione per Schisma se separavit, duæ vastissimæ Nationes, Græcorum & Armenorum ad unionem redierint.

Quanquam autem Instructio illa Armenis data appellari soleat *Decretum Eugenii pro Armenis:* non tamen solus illud confecit, sed ut ipse in eodem Decreto testatur, *Sacro approbante Florentino Concilio.* Nam Græci quoque, qui abitum in Patriam urgebant, hanc unionem cum Armenia approbarunt.

Decreti autem hujus celeberrimi hæc sunt capita, dignissima omnino, quæ hic inferantur, cum clarissime explicent Religionis nostræ, præsertim Sacramentorum, mysteria.

Summa. 1. Datur eis fidei Symbolum a 150. Patribus in Oecumenico Concilio Constantinopolitano I. editum, cum additione vocis *Filioque*, declarandæ veritatis gratia & urgente necessitate, rationabiliter apposita. Jussique singulis saltem Dominicis & majoribus festivitatibus illud in Ecclesiis suis cantare vel legere.

2. Quia Armeni in Eutychianam hæresin erant prolapsi, data fuit eis definitio Concilii Chalcedonensis, in quinta & sexta deinde Synodo renovata, de duabus naturis in una Christi persona.

3. Definitio de duabus Christi voluntatibus, ac duabus operationibus, in sexto Concilio adversus Monothelitas promulgata.

4. Quia Armeni tanquam Eutychiani tantum tres primas Synodos susceperant, nempe Nicænam, Constantinopol. & Ephesinam, existimantes, Chalcedonensem Synodum cum sequentibus in hæresim Nestorii incidisse, injunctum ipsis fuit, ut Chalcedonensem Synodum, contra Nestorii & Eutychis errores habitam, suscipiant, ac reliquas omnes authoritate Romani Pontificis legitime celebratas.

35. Doctrina de Sacramentis. 5. Traditur ipsis doctrina de Sacramentis: videlicet, septem esse novæ legis Sacramenta; quæ multum differant a Sacramentis antiquæ legis. Illa enim non causasse gratiam, sed eam solum per Passionem Christi dandam figurasse: Hæc vero nostra & continere gratiam, eamque digne sumentibus conferre. Prima quinque ad spiritualem cujusque perfectionem, ultima duo vero ad Ecclesiæ regimen, & multiplicationem ordinata esse.

Et quidem per baptismum spiritualiter nos renasci; per confirmationem augeri in gratia, & roborari in fide; per Eucharistiæ Divina alimonia nutriri: per Pœnitentiam sanari ab ægritudine animæ per peccatum contracta: spiritualiter etiam aut corporaliter, prout animæ expedit, per extremam unctionem: per ordinem vero gubernari Ecclesiam, & spiritualiter multiplicari; & per matrimonium corporaliter.

Hæc omnia Sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri, conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quorum si aliquid desit, Sacramentum non perfici.

Tria ex istis, nempe baptismum, confirmationem & ordinem, quia characterem seu signum quoddam distinctivum indelebile imprimunt animæ, non reiterari, bene vero reliqua quatuor, quæ characterem non imprimunt.

36. Baptismus. Primum omnium esse baptismum, ad salutem necessarium, tanquam vitæ Spiritualis januam, per quem membra Christi, ac de corpore Ecclesiæ efficiamur. *Materiam* ejus esse aquam veram ac naturalem, nec inter-

intereſſe an frigida ſit an calida : *Formam* vero : *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.* Non tamen negatur, valere etiam iſtam ; *Baptizetur Servus Chriſti in nomine Patris &c.* Cum enim principalis cauſa, ex qua virtutem habet, ſit SS. Trinitas, Inſtrumentalis autem Miniſter, ſufficere, ſi is cum invocatione SS. Trinitatis exprimat actum, quem exercet. *Miniſtrum* autem Ordinarium eſſe Sacerdotem, in caſu autem neceſſitatis quemlibet poſſe baptizare, dummodo ſervet formam, & facere intendat, quod facit Eccleſia. *Effectum* hujus Sacramenti eſſe remiſſionem omnis culpæ originalis & actualis, omnisque pœnæ. Propterea nullam Satisfactionem baptizatis imponi, eosque, antequam peccant, morientes, ſtatim ad Regnum Cælorum & viſionem Dei pervenire.

Alterum eſſe *Confirmationem*, cujus *materia Chryſma*, ex Oleo & Balſamo confectum, & *ab Epiſcopo* benedictum. Forma : *Signo te ſigno crucis, & confirmo te Chryſmate ſalutis, in nomine Patris &c. Miniſter Ordinarius* Epiſcopus*:* & cum cæteras unctiones ſimplex Sacerdos valeat adhibere, hanc non niſi Epiſcopum debere conferre. Aliquando tamen per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem, ex rationabili & urgente admodum cauſa ſimplicem Sacerdotem, Chryſmate per Epiſcopum confecto adminiſtraſſe confirmationis Sacramentum. *Effectum* illius eſſe robur Spiritus S. ad confitendum Chriſti nomen.

§. V.

Obſervatio in hunc Canonem.

Nota, ex hac doctrina Eugenii ortam eſſe triplicem quæſtionem. 1. An Chryſma ſit materia neceſſaria confirmationis, an vero ſufficeret etiam oleum ſimplex ſine admixtione balſami ? 2. An Chryſma aut oleum neceſſario debeat eſſe benedictum ab Epiſcopo ? 3. An hoc Sacramentum conferri etiam poſſit a ſimplici Sacerdote ? 37. Confirmatio.

Ad 1. Reſpondent Suarez 3. p. D. 34. S. 1. Layman, Bonac, Pirhing, aliique magni nominis DD. admixtionem Balſami adeoque Chryſma eſſe omnino neceſſariam materiam confirmationis, conſequenter non ſufficere ad valorem ſimplex oleum. Rationem deſumunt ex hoc ipſo Decreto Eugenii, in quo dicit materiam confirmationis eſſe *Chryſma ex Balſamo & Oleo confectum :* Item ex forma : *Confirmo te Chryſmate ſalutis.* Addunt traditionem & uſum Eccleſiæ, ab ipſo Apoſtolorum tempore ſemper continuatum.

Oppoſitam tamen ſententiam defendunt, Cajetanus *p.* 3. *q.* 72. *a.* 2. Navar. *Man. c.* 22. *n.* 8. Sotus *in* 4. *diſt.* 7. *q.* 1. *a.* 2. *S. v. confirmatio.* Barbos. *De offic. Epiſc. alleg.* 3. *n.* 3. ac recentiores Canoniſtæ cum Schmalz-

grue-

grueber, Pichler &c. ad *tit. de Sacra unctione* communius. Probantque ex *c. Pastoralis* 1. *de Sacram. non iterand.* ubi Innocentius III. rescribit, in casu, quo confirmandus non Chrysmate sed oleo tantum inunctus est, *non esse aliquid iterandum, sed caute supplendum, quod incaute fuerat prætermissum.* Atqui si admixtio balsami esset materia ad valorem necessaria, sicque ad essentiam Sacramenti pertineret, iterari hoc debuisset in dato casu. Sicut iterari, aut potius vere conferri deberet baptismus, si non fuisset adhibita aqua vera. Confirmant authoritate S. Cypriani epist. 70. S. Basilii de Spirit. S. epist. 27. S. August. l. 5. de bapt. c. 20. & aliorum PP. Chrysma appellantium oleum benedictum, sine balsami mentione.

38. Illius materia.

Ad rationem allatam ex Decreto Eugenii respondent, in eo non tantum contineri ea, quæ sunt de necessitate Sacramenti, sed etiam (ad meliorem Armenorum instructionem) quæ sunt adhibenda ex præcepto. Nomine *Chrysmatis* autem intelligi a PP. etiam oleum benedictum; traditionem autem illam non arguere institutionem Divinam, sed præceptum tantum Apostolicum.

Ad secundam quæstionem, an Chrysma necessario debeat esse *ab Episcopo* benedictum, respondent affirmative Laym. *l. 5. tr. c. 2. n.* 3. Conink. *D.* 2. *a.* 3. *dub.* 1. *Conclus.* 4. Barbos. *alleg.* 30. *n.* 6. Henriq. *l.* 3. *c.* 2. Schmalzgruber ad *tit. de Sacra Unct. n.* 5. aliique. Moventur ex cit. Decreto Eugenii, quod dicit, materiam confirmationis esse Chrysma ab *Episcopo benedictum.* Confirmant ex usu & praxi Ecclesiæ: quæ nunquam simplici Sacerdoti commisit potestatem conficiendi Sacrum Chrysma, licet dederit potestatem administrandi ipsum Sacramentum confirmationis, ut Gregorius XIII. concessit Patribus Societatis JESU pro Indiis.

Contrariam tamen sententiam tenent, Cajetanus p. 3. q. 72. a. 2. Victoria in Summ. de confirmat. §. 43. Gobat. *Experient. tr.* 2. *n.* 745. Pichler, ad tit. de Sacra Unct. n. 7. aliique. Probantque ex eo, quod possit a Papa delegari simplici Sacerdoti benedictio olei pro extrema unctione, collatio ipsius Sacramenti confimationis, collatio etiam Minorum Ordinum, quam potestatem multi habent Abbates mitrati, imo etiam Subdiaconatus, & Diaconatus; ut concessum est Abbatibus Cisterciensibus. Schmalzgr. *ad tit. de temp. Ordin. n.* 35. quare ergo non etiam confectio Chrysmatis, quod videtur esse aliquid minus? Confirmant ex Concil. Tolet. 1. n. 2. ubi prohibetur quidem simplici Sacerdoti confectio Chrysmatis, non tamen pronuntiatur irrita.

Ad rationem allatam ex Decreto Eugenii respondent eodem modo, illud scilicet non tantum assignare ea, quæ pertinent ad valorem, sed etiam

etiam ea, quæ vi præcepti fieri debent. Ultro autem fatentur Authores isti, grave esse præceptum non adhibendi Chrysma, nisi ab Episcopo consecratum: atque in eo præcepto neminem nisi summum Pontificem dispensare posse; nec mala est hic observatio P. Pichler, adversus P. Schmalzgrueber, qui in quæstione priore, an necessario requiratur admixtio balsami, dicit, ex Decreto Eugenii id non probari, quia Eugenius ibi ea etiam enumerat, quæ ex præcepto tantum sunt necessaria: in hac posteriore vero quæstione, an necessario debeat esse benedictum *ab Episcopo*, eam doctrinam paulo ante traditam subruere; cum responsio ipsius eodem modo pro secunda quæstione pugnet.

Ad usum & praxin objectam respondent, hoc argumentum mere negativum bonum esse, si de facto sit quæstio, non si quæratur de jure & possibilitate. Multa enim fieri possent, licet non habeantur exempla factorum; certe plures dispensationes non leguntur esse datæ, non tamen sequitur, eas absolute dari non posse. Deinde cum Episcopi non tam facile in remotissimas infidelium solitudines possint transferri, sicut Sacrum Chrysma, ab Episcopo benedictum, fuit necessitas dispensandi in eo, ut simplex etiam Sacerdos Sacramentum confirmationis possit conferre, non autem in eo, ut possit uti Chrysmate, ab Episcopo non consecrato.

Ad tertiam quæstionem ratio dubitandi est: quia in Decreto Eugenii dicitur, cæteras unctiones simplicem etiam Sacerdotem posse exercere, hanc autem in confirmatione adhibendam, non nisi Episcopum debere conferre: *Quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenent Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum S. dabant. Loco autem illius manus impositionis in Ecclesia datur confirmatio* (hoc est, quod tunc dicebatur *manus impositio*, postea appellatum est *confirmatio*: ita, ut non alius fuerit ritus, sed alius modus loquendi.)

Sed respondetur: Decretum sufficienter se ipsum declarat, dum addidit: *legitur tamen, aliquando per Sedis Apostolicæ dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa, simplicem Sacerdotem Chrysmate, per Episcopum confecto, hoc administrasse confirmationis Sacramentum.* Unde quando dicit, quod *hanc unctionem non nisi Episcopus debeat conferre*, id intelligitur de necessitate præcepti, non autem Sacramenti. 39. An simplex Sacerdos Minister?

§. VI.

Continuatio Decreti.

Pergit deinde Decretum Eugenii ad tertium Sacramentum, nempe Eucharistiæ, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem modicissima aqua admisceri debet. (*Ecce! Hic* 40. Eucharistia.

rursus Decretum assignat aliquid, quod non est necessarium ad valorem Sacramenti, nempe aquam, sed tantum præcepto præscribitur; ut adeo sine admixtione aquæ consecratio sit illicita, non tamen invalida) addit autem, aquam admisceri, quia Christus eam admiscuisse creditur ex PP. testimonio. Et quia convenit Passionis Dominicæ repræsentationi: quia sanguis & aqua ex Christi latere profluxit: tum etiam ad ostendendum effectum, nempe unionem populi Christiani cum Christo: nam per aquam populum intelligi, per vinum Sanguinem Christi. Denique allegat usum perpetuum Latinæ ac Græcæ Ecclesiæ, allato etiam testimonio S. Alexandri Papæ & Julii I. quare etiam Armenis Sacerdotibus deinceps hunc ritum observandum esse.

Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris: Sacerdos enim in persona Christi hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia Panis in Corpus Christi, & substantia Vini in Sanguinem convertuntur: ita tamen, quod totus Christus sub specie Panis, & totus sub specie Vini: sub qualibet quoque parte Hostiæ consecratæ, & Vini consecrati, separatione facta, totus est Christus. Nota: Christus equidem jam ante separationem partium est in qualibet parte Hostiæ consecratæ, hoc tamen Eugenius noluit definire: unde ait: *separatione facta.*

Effectum hujus Sacramenti ait esse unionem cum Christo per augmentum gratiæ, omnemque effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem, Divinum illum cibum animæ operari quoad vitam spiritualem.

41. Pœnitentia. Quartum Sacramentum est Pœnitentia: Cujus *quasi materia* sunt *tres Actus Pœnitentis, cordis* nempe *contritio*, qua doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero; deinde *oris confessio*, qua peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, Sacerdoti confiteatur integraliter. Denique *satisfactio* pro peccatis secundum arbitrium Sacerdotis: quæ præcipue fit per Orationem, jejunium & eleemosynam. (*En iterum partem integralem Sacramenti assignatam, nempe Satisfactionem, quæ ad valorem non requiritur.*)

Forma hujus Sacramenti sunt verba Absolutionis: *Ego te absolvo* &c. *Minister* est Sacerdos, habens auctoritatem absolvendi, vel ordinariam, vel ex commissione Superioris. *Effectus* absolutio a peccatis.

42. Extrema Unctio. Quintum Sacramentum est *Extrema Unctio*, cujus *materia est oleum olivæ*, per Episcopum benedictum. Nulli tamen conferri debet, nisi infirmo, de cujus morte timetur; qui ungendus est in oculis, auribus, naribus, ore, manibus, pedibus & renibus. (*Neque hic unctio omnium*

præ-

prædictarum partium pertinet ad substantiam Sacramenti; Imo renum inunctio in fœminis consultius omittitur.)

Forma est hæc: *Per istam unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid per visum* &c. *Minister* est Sacerdos. *Effectus* mentis sanatio, & in quantum expedit, etiam corporis. Prout promulgavit Jacobus c. 5.

Nota. *Etiam oleum infirmorum ex commissione Pontificis posse a simplici Sacerdote benedici.*

Sextum Sacramentum est *Ordinis*, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo: Sicut *Presbyteratus* traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. *Diaconatus* per dationem libri Evangeliorum. *Subdiaconatus* per traditionem calicis vacui, cum patena vacua superposita: Et sic alii Ordines per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. 43. Ordo.

„ Nota. *Quæri hic solet, an requiratur contactus physicus horum instrumentorum:* Certum autem est 1. Graviter peccari omittendo contactum physicum. 2. Non requiri, ut ordinandus tangat Hostiam aut Vinum immediate. 3. Non requiri contactum eo momento, quo Episcopus ordinans profert formam: quia sufficit, si moraliter conjungantur. 4. Non requiritur ad valorem contactus materiæ immediatus, sed sufficit mediatus, ut si quis calicem tangat, & sic mediate tantum patenam: quia in æstimatione morali etiam hanc tangere censetur. 44. De contactu physico.

„ Solum igitur disputatur, an ad valorem Sacramenti requiratur, „ ut ordinandus physice tangat ipsa instrumenta, quæ ipsi porriguntur „ ab ordinante? Respondent Laymann *Theol. Moral. l.* 5. *tr.* 9. *c.* 5. „ *n.* 4. Vasquez *disp.* 246. *cap.* 2. Albertus, Cajet. Sot. Zambr. Henriq. Armilla, apud P. Laym. l. c. & post eum Diana tract. 4. de Sacram. n. 185. Pichler ad tit. de temp. ordin. n. 8. aliique, contra „ S. Thomam & communiorem, probabilius non requiri ad valorem „ contactum physicum; tum quod talis necessitas non probetur, tum „ quod potestas, jurisdictio, ac dominium rei traditæ acquiri possint „ sine physico contactu, per ostensionem rei factam præsenti & acceptanti. At hinc, ut notat Laym. l. c. ne quidem ad ipsum matrimonium, quo traditur potestas in corpora, requiritur contactus physicus corporum, cum per alia signa traditio illius juris & acceptatio „ fieri possit, quanto igitur magis traditio spiritualis potestatis fieri „ potest sine reali contactu per solam exhibitionem Symboli factam præsenti ordinando? Quo in sensu sufficienter videntur salvari verba „ formæ; *accipe potestatem* &c. Imo ad valorem ordinis ne quidem

 „ requi-

„ requiritur ſemper acceptatio ordinandi, alias parvuli incapaces ejus- „ modi acceptationis non poſſent valide ordinari.

„ Accedit, quod, ut teſtatur Sannig. *de temp. Ordin. c.* 2. *n.* 11. in „ Eccleſia Græca tantum ſoleat oſtendi & exhiberi calix cum vino, & pa- „ tena cum Hoſtia ſine ullo contactu phyſico ordinandi. Taceo, quod „ juxta communem ſententiam non requiratur contactus phyſicus o- „ mnium, quæ exhibentur, e. g. Vini, Hoſtiæ, &c.

„ Verum licet ſpeculative hæc ſententia videatur probabilior, in „ praxi tamen non licet ea uti: tum quia datur grave præceptum phy- „ ſice ac realiter tangendi inſtrumenta ab ordinante porrecta, tum quod „ non liceat Sacramentum exponere periculo nullitatis. Unde Cle- „ mens VIII. dicitur juſſiſſe reordinari eos, ſub conditione, qui a Sa- „ gienſi Epiſcopo, oſtenſa tantum ſibi materia fuerant ordinati. Kö- „ nig. de temp. ordin. n. 33. atque hinc eſt illa praxis & conſuetudo „ Eccleſiæ, illa item Ordinandorum & Ordinantium ſolicitudo de con- „ tactu phyſico præſtando. Licet enim probabile ſit, illum conta- „ ctum ad valorem non requiri, non eſt tamen probabiſe, quod liceat „ illum omittere.

„ Nota 2. Licet Papa ungatur Chryſmate in capite, Epiſcopus in „ capite & manibus, Sacerdos vero oleo Catechumenorum in ambabus „ manibus conjunctis: nulla tamen ex iſtis unctionibus eſt de ſubſtan- „ tia conſecrationis. De Papali eſt certum: nam per illam non con- „ fertur aliquis ordo, imo neque poteſtas, cum illam jam ante habeat. „ Videtur id etiam eſſe certum de unctione Sacerdotali; nam licet hæc „ cæremonia ſit antiquiſſima, materia tamen Ordinis presbyteratus „ ſufficienter habetur quoad poteſtatem in Corpus Chriſti verum ſigni- „ ficandam per traditionem patenæ cum Hoſtia, & calicis cum vino: „ quoad poteſtatem vero in Corpus Chriſti myſticum per impoſitionem „ manuum Epiſcopi.

„ Sed neque in conſecratione Epiſcopali (in quo aliqui diſſentiunt „ cum Medin. Sylvio &c.) unctio pertinet ad ſubſtantiam. Quia habe- „ tur alia ſufficiens materia conſecrationis Epiſcopalis, nempe impoſitio „ manuum Epiſcopalium: quam ſolam cum impoſitione pallii adhibet „ Orientalis Eccleſia; deinde, ut habetur c. un. de Sacra unct. Inno- „ cent. III. unctionem in conſecratione Epiſcopali omiſſam juſſit *ſup- „ pleri*, non vero reiterari ipſam conſecrationem: atqui non ſuffice- „ ret, eam ſuppleri, ſi eſſet de ſubſtantia. Unde unctio illa in nova „ lege eſt tantum præcepta Jure Eccleſiaſtico, quamvis in veteri fuerit „ Juris Divini.

Porro

Porro forma Ordinis Sacerdotalis secundum Decretum Eugenii est: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis. In nomine Patris* &c. *Ordinarius Minister* hujus Sacramenti est Episcopus. *Effectus* augmentum gratiæ ad digne exercenda Sacra ministeria.

Septimum est *Sacramentum Matrimonii*, quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ. Causa illius efficiens est mutuus consensus, regulariter per verba de præsenti expressus. Assignatur autem triplex bonum Matrimonii. Primum est proles suscipienda, & educanda ad cultum Dei; Secundum est fides, quam conjuges mutuam servare debent. Tertium indivisibilitas matrimonii, quia significat indivisibilem conjunctionem Christi & Ecclesiæ; quamvis autem ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere, cum vinculum sit perpetuum. 45. Matrimonium.

„ Nota. Matrimonii materiam & formam determinate non assignat „ Eugenius, sicut aliorum Sacramentorum, sed tantum ait, causam efficientem esse mutuum consensum. Dici tamen potest, materiam illius „ remotam esse, ipsa corpora contrahentium, ad generationem habilia: „ Materiam proximam traditionem mutuam juris in corpora: Formam „ vero verba, vel alia signa, quibus hæc mutua traditio juris significatur. „ Sicut in reliquis Sacramentis plerisque materia remota est aliqua res, „ ut in baptismo aqua, in confirmatione Chrysma, in extrema Unctio„ ne oleum, in ordine instrumentum aliquod significativum potestatis „ collatæ, e. g. calix &c. materia proxima vero applicatio materiæ remo„ tæ, seu actio ministri, per quam materiam applicat: puta ablutio, „ inunctio, traditio instrumenti: forma vero verba Ministri, quæ actio„ nem illam significant.

„ In Sacramento autem Eucharistiæ materia remota est panis & vi„ num, proxima vero Corpus & Sanguis Christi cum accidentibus euchari„ sticis. Sacramenti pœnitentiæ vero materia remota sunt peccata: pro„ xima materia, vel quasi materia tres actus pœnitentis, ut dictum.

6. Eugenius in suo decreto tradit Armenis compendiosam fidei regulam contentam in Symbolo S. Athanasii: *Quicunque vult salvus esse.*

7. Datur ipsis decretum unionis, cum Græcis initæ, cujus initium *Lætentur cæli &c.* in quo 5. supra memorata puncta continentur, de processione Spiritus S. a Filio, de rationabili hujus vocis additione in Symbolo, de pane sive azymo sive fermentato tanquam materia valida, de Purgatorio, & de Primatu Papæ.

8. Decernitur, ut Armeni festa eodem die celebrent, quo Ecclesia Romana & Orientalis ea celebrare consueverunt; ut etiam in hoc sit conformitas.

Hoc Synodale Decretum, in publica Concilii Sessione datum, Armeni receperunt suo & Patriarchæ sui nomine: seque in omnibus prorsus cum Romana Ecclesia univerunt anno 1439.

§. VII.

De Decreto Eugenii IV. pro Unione *Jacobitarum* promulgato.

46. **Summa Decreti.** Post initam cum Græcis & Armenis Unionem Florentiam ad Eugenium & Concilium adhuc continuatum anno 1441. venerunt Legati Patriarchæ Orientalium *Jacobitarum*, hoc nomine appellatorum a *Jacobo Zanselo*, Natione Syro, Eutychetis & Dioscori sectatore. Petierunt etiam isti Legati suo & Jacobitarum omnium nomine Unionem cum Romana Ecclesia, traditis Patriarchæ sui ad Eugenium litteris, in quibus se scribit *Ministrum Sedis S. Marci, magnæ Alexandriæ, & totius Ægypti, Libyæ, Æthiopiæ, Pentapoleos Occidentalis, Africæ, totiusque prædicationis Apostoli Marci* &c. Eugenium vero appellat *Omnium Ecclesiarum Christianarum Apostolicum Pastorem, Patrum ac Sacerdotum Principem.*

Edidit proin Eugenius Papa in Concilio Florentino Bullam, quæ incipit: *Cantate Domino*, & communiter appellatur *Decretum Eugenii IV. pro Jacobitis.* In hoc imprimis DEum laudat, quod *intra triennium in hac Sancta Oecumenica Synodo saluberrimam trium magnarum Nationum unionem ad commune totius Christianitatis gaudium tam copiose effecerit: Ut adeo totus fere Oriens, qui gloriosum Christi nomen adorat, ac non parva Septentrionis portio post longa dissidia cum Sancta Romana Ecclesia in eodem fidei & charitatis vinculo convenerit: Primum quidem Græci, & qui subsunt quatuor Patriarchalibus Sedibus, multas gentes, nationesque & idiomata continentibus: Deinde Armeni, multorum populorum gens: Nunc vero Jacobiti, magni etiam per Ægyptum populi.*

Deinde exponit Christianam fidem. Damnat Sabellium, distinctionem Divinarum Personarum inficiantem, Arianos, Eunomianos, Macedonianos, Filium & Spiritum Sanctum in creaturarum ordine collocantes. Enumerat libros Veteris ac Novi Testamenti.

Damnat Ebionem, Cerinthum, Marcionem, Paulum Samosatenum, Photinum, qui Christum DEum esse negarunt: item Manichæum, somniantem, Christum non verum, sed phantasticum tantum corpus assumpsisse: Valentinum, qui dixit, Christum non esse natum de Maria, sed corpus cœleste attulisse: *Aetium*, dicentem, Corpus ex Virgine assumptum anima caruisse, voluitque loco animæ fuisse Deitatem. *Apollinarem*,

qui

qui corpori ex virgine nato solam animam sensitivam concessit, loco animæ rationalis autem fuisse Deitatem.

Theodorum Mopsvestenum & *Nestorium*, asserentes, humanitatem Filio Dei tantum unitam esse per gratiam, ac propterea duas esse in Christo Personas. *Eutychem*, qui unam tantum in Christo naturam adstruxit. *Macarium Antiochenum*, qui unam tantum duarum naturarum voluntatem & operationem admisit.

Profitetur Romana Ecclesia, legalia veteris Testamenti, ut cæremonias, Sacrificia, Sacramenta, (quia significandi alicujus futuri gratia fuerant instituta) licet Divino cultui illa ætate congruerent, significato per illa Christo adveniente cessasse, & Novi Testamenti Sacramenta cœpisse: Atque illis (veteribus) velut ad salutem necessariis se subdentem peccare mortaliter. Per hoc tamen non negatur illa a Passione Christi usque ad promulgationem potuisse servari: modo non crederentur ad salutem necessaria. Post promulgatum vero Evangelium sine salutis æternæ dispendio servari non possunt, ut circumcisio, Sabbatum, ciborum mundorum & immundorum differentia, cessante etiam illa Apostolorum prohibitione abstinendi ab immolatis simulacrorum, a sanguine & suffocato, quia causa cessavit, nempe necessitas convivendi cum Judæis. Ex virtute tamen & observantia regularis disciplinæ a multis posse abstineri, dicente Apostolo, multa licere, sed non omnia expedire.

Profitetur ac firmiter credit, neminem extra Ecclesiam Catholicam posse salvari: licet pro Christi nomine sanguinem funderet.

Recipit Concilium Nicænum 318. Patrum: Constantinopolitanum 150 Patrum: Primum Ephesinum 200. Patrum: Chalcedonense 630. Patrum: Constantinopolitanum II. Constantinopolitanum III. aliaque Romani Pontificis authoritate legitime congregata, celebrata & confirmata, & præsertim hanc Sanctam Florentinam.

Inferuntur deinde per extensum huic Jacobitarum instructioni decretum pro Græcis, & alterum pro Armenis promulgatum. Explicat formam Sacramenti Eucharistiæ. Quartas & ulteriores etiam nuptias licitas esse declarat: quamvis, sicut Virginitas viduitati, sic viduitas nuptiis sit præferenda.

Tum vero Andreas Abbas S. Antonii in Ægypto Legatus Joannis Patriarchæ Jacobitarum, suo suorumque nomine omnia in hoc Decreto contenta recepit, anno 1441.

Hoc eodem anno Nicodemus, Abbas Æthiopum, Jerosolymis degentium, ad Eugenium Papam oratorem misit cum litteris: qui multum deprædicat, quanta vigeat in Æthiopiæ Imperio amplissimo reverentia in Romanum Pontificem, impenseque optare Imperatorem uniri Imperium 47. Unio cum Abyssinis.

suum

ſuum cum Romana Ecclesia, a qua non receſſerint ex perfidia, ut alii, ſed propter diſtantiam locorum, & negligentiam Romanorum Pontificum, nunquam de eis curantium.

Verum non tantum per ſuos Jeroſolymæ degentes egit Conſtantinus, Imperator Æthiopiæ, ſed ipſe etiam ſcripſit ad Eugenium Papam, & Unionem flagitavit, miſſo pariter Legato Petro Diacono, anno 1442.

48. Concilium translatum Romam.

Interim Eugenius, ut Conciliabulo Baſileenſi, pervicaciter obluctanti reſiſteret, utque major rerum agendarum eſſet commoditas, Concilium Florentinum Romam tranſtulit, ibique per plures adhuc Seſſiones continuavit.

In hoc igitur Concilio unionem perfecit Eugenius non tantum cum Æthiopiæ Imperatore, ſed etiam cum Syriæ, & Meſopotamiæ populis, inter Tigrim & Euphratem habitantibus: qui ſuos quoque Legatos miſerant, inter quos Abdala, Archi Epiſcopus Edeſſenus. Anno 1444. & anno ſequenti Decretum Unionis in eodem Romano Concilio confectum eſt pro Unione cum Neſtorianis Orientalibus, qui *Chaldæi* vocabantur: & cum *Maronitis*, qui Macarii Antiocheni hæreſin de una in Chriſto voluntate ſectabantur. Nam & hi per Legatos Unionem petiverant.

49. Obitus Eugenii.

Poſt tantam denique rerum geſtarum immortalem gloriam anno 1447. ad capeſſendam Cœleſtem Coronam abiit Eugenius Papa, ortus ex familia Veneta de Candelmeris, quæ poſt ejus electionem in Patritiorum ſeu Nobilium Venetorum dignitatem eſt relata.

ARTICULUS XI.

De Concilio Generali XVII. Lateranenſi V.

Sub

Julio II. & Leone X. ac Maximiliano I. Imperatore ad tollendum Schiſma Piſanum, & reformandam Diſciplinam anno 1512.

SUMMARIUM.

§. I.

Cauſæ Concilii ejusque convocatio.

1. *Bella cruenta Italiæ ineunte Sæculo XVI.*
2. *Sunt Occaſio tetri Schiſmatis:*
3. *Et Piſani Conciliabuli.*
4. *Cui a Julio II. oppoſitum fuit Concilium Lateranenſe V.*

§. II.

Acta Concilii.

5. *Cauſæ Concilii propoſitæ.*
6. *Irritata Acta Conciliabuli Piſani.*
7. *Maximilianus I. Cæſar favet & adhæret Synodo Lateranenſi.*
8. *Electio Papæ Simoniaca declaratur irrita: quo ſenſu.*
9. *Julii II. obitus & geſta bellica.*
10. *Leo X. proſequitur Concilium.*
11. *Piſani Patres reſipiſcunt, uti etiam Rex Galliæ.*

12. De-

§. I.

Causa Concilii ejusque convocatio.

1. Bella Italiæ.

Semper equidem cruentam Martis scenam Italia aperuit, nunquam tamen forsan magis, quam sub initium Sæculi decimi sexti: quo a Germanis, Gallis, Hispanis, Helvetis, ipsisque suis incolis fuit discerpta. Quanto partium studio certatum de Neapoli, Gallos inter & Hispanos distracta; hoc uno clades suas solantibus Francis, quod a Gonsalvo M. Cordubensi sint victi: quo majorem ætas illa heroem non vidit! Quot procos potentes Insubria habuit, extincta Vice-Comitum familia! Quot alternantis fortunæ casus exercuerunt Sfortianos Duces! Quot exercitus sub Ludovico XII. & Francisco I. immissi in Mediolanensem Ducatum! Quoties victores! Quoties victi, ac tota ejecti Italia! Quot, & quanta cum Venetis bella, quanta Fortunæ rerumque varietate! Maximilianus Germanus, Ferdinandus Hispanus, Ludovicus Gallus, Julius Italus, modo omnes in Venetos, modo in se ipsos conversi, hostes ex sociis! Veneti ipsi jam victores adversus Maximilianum Imperatorem animosi, jam ad Ghiaradam a fœderatis cæsi, demisse eidem supplices, ut a ruina vindicetur respublica: jam Julio & Ferdinando in partes suas pertractis, animum urbesque recipientes!

Julius II. Papa, qui pacem inter Filios conciliare debuerat, militaribus spiritibus ardens, accendere bellum magis est visus: dum modo Helvetos armat in Ludovicum, eorumque opera Gallos Mediolano ejicit; modo Gallis junctus in Venetos irruit; modo recepta Romandiola Venetis conciliatus, iterum in Ludovicum vires irasque colligit: modo inito cum Venetis & Italis Principibus fœdere, de ipso etiam Maximiliano Cæsare Italia submovendo consilia agitat, modo cum Italicis Principibus collisus:

Turca interim ex discordiis Christianorum Principum increscente, pluresque semper Christianas Provincias depascente.

2. Occasio Schismatis, Quæ sane res deploranda gravibus Ecclesiæ turbis ac Schismati perniciosos occasionem dedit. Cum enim Julius, dum in Pontificem eligeretur, jurasset, se intra biennium convocaturum Generale Concilium, ad reformandos Ecclesiæ mores, & conciliandam inter Principes Christianos pacem, armaque convertenda in communem hostem Christiani nominis, fidem datam non liberavit: vel quia noluit, vel quia non potuit, bellis profanis implicitus.

3. Et Pisani Conciliabuli. Urgetur promissis stare, atque juramento satisfacere: at de anno in annum differt Concilium. Quare cum aliunde Maximilianus Imperator non admodum amico esset in Julium animo, Ludovicus vero etiam hostili, anno 1511. primum Turonem in Gallia, dein eodem anno Cardinales Ducibus Bernardino Caravalio, Guilielmo Brissoneto, Renato Priano, & Federico San-Severino, *Pisas* indixerunt Generale Concilium, contra voluntatem Julii; ex voluntate autem Ludovici XII. Galliæ Regis: qui licet parum tribueret huic Synedrio, terrendum tamen per illud Julium dicebat, tanquam per larvam, ut mitiora ineat consilia.

Julius, ut Pisanum hoc Conciliabulum (quod postea Mediolanum, Taurinum, ac Lugdunum etiam fuerat translatum) efficacius dissolveret, & Schismati jam jam inundanti aggerem objiceret, indixit Concilium Generale *Lateranense V.* pro restauranda Ecclesiæ disciplina, armisque in Turcam convertendis, composita inter Christianos pace. Quam eo magis exoptabat Papa, quo majorem a Gallis ad Ravennam cladem acceperat: ubi ipsius Julii ac Ferdinandi Catholici exercitus a Gallis ingenti prælio fusus est.

4. Cui oppositum Lateranense. Interfuerunt huic Concilio, præter Julium Pontificem, ac deinde Leonem X. 18. Cardinales, 2. Patriarchæ Alexandrinus nempe & Antiochenus: Episcopi fere 100. Abbates, & Generales Ordinum, Patres universim ad 114. inter quos *Thomas de Vio Cajetanus*, Generalis Prædicatorum, ac postea Cardinalis. *Angelus*, Sac. Ord. B. M. V. Servorum Generalis: *Ægydius* Ord. Eremitarum S. Augustini, viri celeberrimi; cum Oratoribus Hispaniæ, & Venetiarum.

Inchoatum autem est Concilium anno 1512. finitum vero anno 1517. constans 12. Sessionibus. Primis quatuor præsedit Julius II. quintæ Raphael Cardinalis Ostiensis, reliquis septem Leo X. infrequens tamen fuit hæc Synodus, tum propter Schisma Conciliabulo Pisano adhærentium, qui potissimum fuere Galli: tum quia Episcopi non satis secure accedere poterant Romam, propter exercitum Gallicum, post victoriam Ravennatensem in Italia circumvolitantem.

§. II.

§. II.

Acta Concilii.

In Sessione I. 10. Maji 1512. Julius Oratione ad Patres aperuit Concilium, ejusque fines explicavit, nempe disciplinæ reformationem, Schismatis extinctionem, pacem componendam, & arma in Turcas convertenda, refutat etiam Conciliabuli Pisani objectiones contra se promulgatas. Ostendit, se semper Concilii celebrandi fuisse cupidissimum, sed non potuisse, donec bella, jam sub Alexandro VI. cœpta, essent finita, & sua Ecclesiæ restituta. 5. Fines Concilii.

Re ipsa maturandi nunc Concilium causa præcipua fuit clades Ravennatensis, ne illius occasione, ex longiori mora Conciliabulum Pisanum, cui Ludovicus XII. favebat, vires suas augeret: ut satis indicat Ægydius Viterbiensis in pulcherrima Oratione, ante Concilii initium habita: In qua ait, Ecclesiam plus proficere Spiritualibus armis, Conciliorum nempe authoritate, quam profanis.

In Seff. II. legitur Bulla, in qua damnatur Conciliabulum Pisanum (a quo Julius contumaciæ accusatus, & a Pontificatu fuerat suspensus) omniaque in eo gesta declarantur irrita. Lateranense vero hoc Concilium definitur esse legitime & in Spiritu Sancto congregatum. Habita Oratio a Thoma de Vio Cajetano, Generali Prædicatorum: in qua explicans verba illa Apocalipsis: *Vidi civitatem, Sanctam, Jerusalem, novam, descendentem de Cœlo*, ostendit, quinque conditiones hic insinuatas inveniri in Concilio Lateranensi Ecclesiam repræsentante, nullam vero earum in Conciliabulo Pisano. 6. Irrita Acta Pisani.

In Seff. III. lectum est Mandatum Maximiliani I. Imperatoris, quo Episcopum Gurcensen Procuratorem suum cum pleno jure mittit ad Concilium, data etiam potestate, nomine Cæsaris consentiendi in abolitionem concilii primum a Gallis Turonibus, deinde Pisis coacti. 7. Cæsar favet Lateranensi.

Igitur Procurator Cæsareus revocat quodcunque mandatum concessum Conciliabulo Pisano, omniaque illius acta irrita declarat. Amplectitur vero Synodum Lateranensem tanquam legitime congregatam, & Universalem Ecclesiam repræsentantem. Denique declarat, Cæsarem nunquam dedisse mandatum ad Conciliabulum Pisanum.

Si hoc verum est, impostores fuerunt, qui in illo Conciliabulo pro Cæsareis Procuratoribus se venditabant. Fuit quidem initio Cæsar non omnino alienus a Pisanis Patribus, utpote offensus a Julio, quod is societate sua deserta privatam cum Venetis pacem fœdusque inierit, non sine magno Maximiliani damno.

At Princeps sane optimus & apprime Catholicus plus virtuti & Religioni, quam iræ, ut ut justæ, dedit. Unde privatis offensionibus postbabitis, misso cum plena potestate Legato omnem operam impendit, ut Schisma tollatur, ac Romano Pontifici sua constet authoritas.

In eadem Sess. Julius Galliam ac præsertim Lugdunum, quo Conciliabulum Pisanum se receperat, interdicto subjicit: damnatque rursus Acta.

Habita denique Oratio ab Episcopo Malfetano; in qua inter alia conqueritur, plures tanta contentione expetiisse Synodum, nunc vero ad illam invitatos non comparere.

In Sess. IV. lecta est epistola Ludovici XI. ad Pium II. data anno 1461. in qua revocavit, adhortante Pio, Sanctionem Pragmaticam Galliæ.

Quæ Sanctio, tanquam præjudiciosa Sedi Apostolicæ, a nullo Pontifice approbata, a nullo legitimo Concilio lata, sed tempore Schismatis fabricata, & per abusum in Gallia invalescens reprobanda decernitur, citatis Gallis, si qui vellent illam defendere.

8. Electio Simoniaca irrita.

In Sess. V. habita anno 1513 præsedit Raphaël Cardinalis Episcopus Ostiensis, ægrotante Julio Pontifice. In hac recepta fuit Julii II Bulla, qua irritavit electionem summi Pontificis per Simoniam obtentam: Cardinales vero sic eligentes omni dignitate, officio, & beneficio ipso facto privatos voluit. *Salubris equidem constitutio, sed in praxi difficilis, & majorum forte turbarum ac Schismatum fomitem datura. Licet igitur Ecclesia electionem Simoniacam irritet, censuit tamen non raro, satius esse acceptare Pontificem, etiam illegitime electum, imo etiam intrusum, quam Schismati occasionem præbere. Est igitur tunc acceptatio populi altera quasi electio, supplens omnes defectus, qui sunt juris humani.*

9. Julius II.

Quatriduo post Sessionem V. obiit *Julius II.* Pontifex anno 1513. postquam novem annis rexit Ecclesiam, sacris & profanis tonans fulminibus. Cæsarem Borgia, (Alexandri VI. Filium, abjecta, quam Pater dederat, purpura, hominem nefarium, multarumque tragœdiarum in Italia auctorem & actorem, a Rege Galliæ creatum Ducem Valentinum) quem Pius III. custodiæ mandaverat, ea conditione dimisit, ut Castrum Cæsenæ & Fori Livii Ecclesiæ restituat. Cum pluribus Principibus contra Venetos, Ravennam & Ariminum detinentes, fœdus iniit; receptaque Romandiola, fœderatos suos Maximilianum Cæsarem, & Ludovicum Galliæ Regem reliquit, ac novum fœdus cum Venetis iniit: cæso ejus postea exercitu ad Ravennam, Ducem Ferrariæ propter occupatas Salinas excommunicatum armis profligavit. Mutinam ac Mirandolam Gallis eripuit. Indicto ea de causa ab his Pisano Conciliabulo, Cardinales Schismaticos cum Rege Ludovico & Florentinis anathemate perculit: implorato & obtento Hispanorum

norum & Anglorum auxilio; horum ac præcipue Venetorum & Helvetiorum ope, fractus licet Ravennensi clade, Gallos tota Italia ejecit, restituto Mediolano Maximiliano Sfortiæ per Helvetos, quos *Propugnatores & Defensores Pontificiæ Dignitatis* appellavit Julius, Leo X. vero *Ecclesiæ Defensores*, postquam iterato Gallos Italia expulerant. Porro Julius Bononiam a Bentivoliis occupatam recuperavit. Denique hoc Generali Concilio molitiones Schismaticorum fregit. Basilicam Vaticanam, orbis miraculum, ædificare aggressus.

Post ejus mortem pacifice & unanimiter electus est Joannes Medicæus, annorum 37. dictus Leo X. qui deinceps per Sessiones adhuc septem Concilium continuavit: Pontifex insigni virtute, fide, mansuetudine, constantia: litteratorum amator eximius; nam Doctos complures invitavit Romam, inter quos fuerunt *Bembus* & *Sadoletus*, qui humaniore litteratura conspicui ipsi erant ab Epistolis, a Paulo III. deinde creati Cardinales. 10. Leo X.

In Sess. VI. deputati Patrum aliqui ad agendum de pace inter Christianos Principes componenda: alii de reformatione disciplinæ, alii de abroganda Sanctione Pragmatica: alii de fide Catholica contra Turcas defendenda. Habita Oratio ab Episcopo Modrusiensi de Schismate & Turcarum immanitate.

In Sess. VII. comparuit etiam Legatus Regis Poloniæ, & Ducis Mediolanensis. Bernardinus Carvalius & Fridericus de S. Severino Cardinales, oblato supplici libello, Concilio Pisano renuntiantes, veniam rogant, atque a Leone X. pristinæ dignitati restituuntur. 11. Pisani resipiscunt.

In Sess. VIII. tres Oratores Ludovici XII. Regis Galliæ ad Concilium Lateranense missi, Pisano renuntiant Regis nomine, & Lateranense tanquam legitimum agnoscunt, uti etiam Legati Electoris Brandeburgici, & Marchionis Montisferrati, accusata Gallorum in Provincia contumacia. Et Galli.

Definitum hominis animam esse immortalem, atque in singulis hominibus existere singulas, non vero unam tantum in omnibus. Mandatum insuper Philosophiæ Professoribus, ut gentilium errores diligenter confutent. 12. Animæ immortalitas.

Dicebant quidam animam aut esse mortalem aut unam tantum in pluribus, saltem secundum Philosophiam. Quos inter erant Pomponatius, Latus, Phædrus, Politianus, Calderinus, mundana sapientia celebres.

Actum pariter de reducendis Bohemis.

In Sess. IX. anno 1514. præsente etiam oratore Regis Lusitaniæ, actum de Reformatione curiæ Romanæ, decretumque. 13. Decreta reformationis.

1. Tantum idonei promoveantur.
2. Episcopus aut Abbas non judicetur, nisi auditus.
3. Monasteria deinceps nulla dentur in commendam.

 4. Unio

4. Uniones perpetuæ ne fiant, extra casus in Jure expressos, & rationabilem causam.

5. Ne dispensetur in possidendis pluribus quam duobus beneficiis incompatibilibus, nisi magna & urgens necessitas exigat.

6. Cardinales, (quos declarat Synodus summo Pontifici proximos esse dignitate) non resideant extra curiam Romanam.

7. Magistri pueros in virtute & doctrina diligenter instruant.

8. Renovantur Constitutiones contra Simoniacos.

9. Si quis post sex menses ab obtento beneficio Divinum officium non dixerit, non tantum teneatur restituere fructus pro rata temporis, sed etiam, si contumaciter pergat omittere, monitione prævia, privetur beneficio. Pius V. postea hoc decretum adhuc magis asperavit, restitutionem singulis diebus, imo etiam omissioni singularum horarum respondentium fructuum decernens.

In Sess. X. anno 1515. approbantur *Montes Pietatis*, & sub excommunicatione prohibentur impugnari. Nullus prodeat liber, nisi ab Ordinario vel Inquisitore approbatus. Causæ in prima instantia extra Romam decidantur.

14. Papa supra Concilium. In Sess. XI. anno 1516. promulgata celebris Bulla *Pastor æternus*; in qua abrogatur Sanctio Pragmatica Gallicana; assertumque, quod Pontifex super omnia Concilia potestatem habeat, ac plenum jus illa indicendi, transferendi, ac dissolvendi: Idque probatur multis exemplis.

Approbatum concordatum a Leone X. cum Francisco Galliæ Rege initum Bononiæ.

Edita constitutio de prædicatione verbi Divini. *Ad hanc Sessionem venit etiam Legatus Patriarchæ Maronitarum.*

In Sess. XII. anno 1517. celebrata excommunicantur, qui tempore electionis novi Pontificis Cardinalium domos invadunt.

Hæc Concilii Acta Leo X. speciali Bulla confirmavit.

§. III.

De Concordatis Gallicis a Concilio isto approbatis.

15. Abrogata Pragmatica. Quinam Ortus, progressus, & indoles fuerit Sanctionis Pragmaticæ Gallicanæ, dictum alias: Jam vero in hoc Concilio antiquata illa fuit & abrogata substitutis in illius locum *Concordatis*, cum Francisco I. initis Bononiæ a Leone X. Per ista in Cathedralibus & Abbatialibus Ecclesiis adempta est Capitulis Galliæ potestas electionum. Nam

16. Jus Patronatus. 1. Conceditur Regi jus nominandi, seu præsentandi ad Ecclesias Cathedrales & Abbatiales intra sex menses idoneum, qui gradu Theologiæ vel Juris Canonici sit insignitus in celebri aliqua Academia, prævio rigoroso examine & saltem 27. annos ætatis habentem.

Quodsi

Quodsi autem Rex inidoneum Pontifici nominaret aut præsentaret instituendum, poterit Rex intra tres menses, a die recusationis numerandos nominare Pontifici alium. Quo tempore finito pertinet ad Sedem Apostolicam Ecclesiæ providere.

Reservantur etiam Pontifici vacantia apud S. Sedem.

Aliter factæ provisiones sunt irritæ: exceptis tamen personis Regii Sanguinis & Religiosis mendicantibus, in quibus nominandis non requiruntur omnia prædicta.

2. Pariter in Monasteriis, & Prioratibus Conventualibus, & vere electivis secundum formam Capituli *quia propter*, deinceps nominatio Abbatis, Prioris, aut Prælati ad Regem pertineat. Qui intra sex menses Pontifici præsentabit idoneum ejusdem ordinis, ad minimum 23. annorum. Alias recusari poterit.

3. Salvis tamen Privilegiis, a Sede Apostolica specialiter concessis alicui Ecclesiæ eligendi proprium Prælatum.

4. Tolluntur gratiæ exspectativæ, & speciales vel generales reservationes ad vacatura beneficia. 17. Articuli.

5. Si Statuta requirant, ut obtenturus dignitatem, sit Canonicus, observandum est.

6. Unus Canonicatus detur Theologo docenti.

7. Tertia pars Beneficiorum detur graduatis ab Ordinariis Collatoribus & Patronis Ecclesiasticis. Unde statuuntur menses pro graduatis præsentandis, & alii menses pro aliis.

8. Decernuntur multa circa personas graduatas, tempus studii, testimonia Academica, ordinem dignitatis &c.

9. Parochiæ Urbicæ solis conferantur graduatis ex Theologia vel Jure Canonico.

10. Quilibet Pontifex semel in vita sua possit litteras in forma mandati dare; ita, ut collatorem 10. beneficiorum in uno tantum beneficio, collatorem vero 50. beneficiorum in duobus tantum beneficiis gravare possit.

11. Causæ omnes (exceptis majoribus, in Jure expresse Pontifici reservatis) a Judicibus, qui de Jure, vel consuetudine, vel Privilegio, aut præscriptione cognitionem habent, terminari debent.

12. Appellationes justæ fiant ad immediate Superiorem, ita, ut ne quidem ad S. Sedem fieri possint, præteritis Judicibus mediis. Ante Sententiam vero definitivam absolute non potest appellari; nisi gravamen tale esset illatum, quod in definitiva sanari non posset; & tali etiam casu non nisi ad immediatum Superiorem potest appellari. 18. Appellatio ad immediate Superiorem.

13. Si exempti a Jurisdictione Judicum Ordinariorum, seu immediate subjecti Sedi Apostolicæ, ad eandem duxerint appellandum, per rescriptum

ptum Papa committat causam Judicibus delegatis in Gallia : a quibus appellari non possit, nisi in casu denegatæ Justitiæ, aut metus injuste incussi. Cardinales tamen & Officiales Pontificii in hoc non comprehenduntur.

14. Lites beneficiales intra biennium terminentur.

15. A duabus Sententiis interlocutoriis, & tribus definitivis conformibus ulterius non appelletur: sed mox ad executionem procedatur.

16. Qui per triennium possedit Beneficium pacifice & cum titulo colorato, neque in petitorio neque possessorio amplius molestetur, ne quidem ratione instrumenti noviter reperti: nisi violentus fuerit ingressus aut pars altera justum impedimentum reclamandi doceat. Nullum tamen tempus illum juvat, qui sine titulo Beneficium possidet.

17. Concubinatus, tanquam Divino præcepto vetitus omnibus, ac præsertim Clericis, severe prohibetur.

18. Interdicta localia non ferantur propter culpam privatæ personæ.

19. Hæc concordata vim habeant veri Contractus, utrinque obligantis. *Suntque voluntate Regis publicata, ac registrata in Senatu Parisino.*

Hæc concordata jam anno 1515. iniri cœpta sunt; sed cum multæ difficultates occurrerent, & præsertim quia Prælati Ecclesiæ Gallicanæ, utpote quibus electionum potestas ablata fuerat, & in Regem translatum Jus Nominationis, consentire nolebant, præsertim in Delphinatu; tum etiam quia Pontifex in his concordatis *Annatas*, Cameræ Apostolicæ solvendas, sibi reservabat, ad annum usque 1518. multas hæc res turbas in Gallia excitavit.

19. Crisis Brietii. Acerba tamen nimium videtur esse Crisis *Philippi Brietii*: qui in *Annalibus mundi* ad annum 1515. sic scribit: *Hic* (Bononiæ) *factum concordatum, abolita Pragmatica Sanctione, malæ matris Soboles pejor, qua, ut pinguiores Annatas, & pecuniæ plus acciperet Pontifex, spirituale Francisco dedit, ejusque Successoribus; videlicet ad Ecclesias Cathedrales, & Abbatias nominationem, Rege ipso sub initium repudiante gratiam, quasi nocituram conscientiæ suæ: quam tamen deinceps & ipse, ejusque Successores, sine scrupulo concoxere, potissimum ex quo Sessione XI. Concilii Lateranensis V. hoc concordatum probatum est; ad cujus tamen cogitationem boni hactenus omnes Theologi, ambitionis expertes, intremuerunt.*

CA

CAPUT IV.

De Jure Novissimo Tridentino.

Nihil celebrius Canonibus & Decretis Tridentini Concilii, quod ex hactenus celebratis est Generale ultimum, omniumque locupletissimum, sive doctrinam Fidei, sive Decreta Disciplinæ spectemus. Celebratum est circa medium Sæculi XVI. contra Lutheri, aliorumque Novatorum errores sub Paulo III. Julio III. Pio IV. Summis Pontificibus, & Carolo V. ac Ferdinando I. Imperatoribus. Juvat materiam multo utilissimam & quotidiani usus partim historice, partim dogmatice proponere, ut, quæ per vastos tomos sunt dispersa, brevi Synopsi sub aspectum cadant. Inquiramus primo in Synodi causas.

SUMMARIUM.

§. 1.

Origo Lutheranismi.

1. *Indulgentiarum salubris usus in Ecclesia,*
2. *Abusibus permixtus,*
3. *Sub Leone X. Tezelio prædicante,*
4. *Ingentium turbarum originem dedit.*
5. *Dum Lutherus, urente invidia, non tantum contra abusus tonat, sed etiam contra ipsas Indulgentias,*
6. *Quas propugnant Tezelius, Eckius, Prieras.*
7. *Lutheri Congressus Augustæ cum Cardinale Cajetano.*
8. *Appellat ad Concilium, delusoMiltitio.*
9. *Disputatio Lipsiaca Eckii cum Carlstadio & Luthero.*
10. *Leo X. damnat 45. Propositiones. Quare furens Lutherus comburit libros Juris Canonici.*
11. *Fautores Lutheri Saxo, Palatinus, Huttenus &c.*
12. *Erasmo modo amico, modo inimico;*
13. *Lutherus edicto Imperiali proscriptus Wormatiæ.*
14. *In Wartburgensi arce latet, emissis tamen pluribus libris pestiferis.*
15. *Damnatus ab Academiis, & a Rege Angliæ refutatus.*
16. *Insurgit contra Carlstadium propter Imagines. Carlstadii fata.*
17. *Lutherus corrumpit S. Scripturam.*
18. *Meliorem versionem opponunt Emserus, aliique.*
19. *Lutherani Norimbergæ centumGravamina proponunt.*

§. 7.

De Constitutione *Interim* & Reductione Concilii Tridentum.

§. 8.

Continuatio Concilii Tridentini sub Julio III.

§. 9.

§. 9.

De Suspensione Concilii propter bellum *Mauritianum.*

123. Sessio XV. *Prorogata Sessio, quia exspectabantur adbuc Protestantes. Quibus novus atque amplissimus datus Salvus Conductus.*

124. *Cur Mauritius a Cæsare Patrono suo defecerit.*

125. *Magdeburgum dat ei occasionem apparandi bellum.*

126. *Mauritii fœdera cum Protestantibus & Rege Galliæ.*

127. *Bellum infert Cæsari inopinatum.*

128. *Quem, irrumpens in Tyrolim, inermem intercipere cogitat.*

129. *Transactio Passaviensis calamitosa.*

130. *Reservatum Ecclesiasticum.*

131. *Henricus II. tres Lotharingiæ urbes occupat.*

132. *Albertus Brandeburgicus, fax Germaniæ, proscriptus: ac victus a Mauritio: cadente victore.*

133. Sessio XVI. *Hos inter bellorum turbines suspensum fuit Concilium, mortuo Crescentio Præside. Tenuitque ad decennium suspensio, ob varias causas.*

134. *Abdicatio Caroli V. ejus elogium.*

135. *Pax Cameracensis, confirmata nuptiis;*

136. *Sed Henrico II. lethiferis.*

137. *Ferdinandus I. Imperator.*

138. *Colloquium Wormatiense, cum Lutheranorum dedecore abruptum.*

139. *Desperata apud Acatholicos unitas Fidei.*

140. *Pius IV. Pontifex jubet continuari Concilium Tridentinum.*

141. *Centuriæ Magdeburgicæ.*

142. *Pius IV. mittit Legatos ad Conventum Protestantium Principum Naumburgensem, qui ad Concilium eos invitant.*

143. *Errores Baji confixi.*

144. *Præsides Concilii Tridentini sub Pio IV.*

§. 10.

Absolutio Concilii sub Pio IV.

145. Sessio XVII. *Decreta Concilii celebratio.*

146. Sessio XVIII. *Decretum, conficiendum esse* Indicem librorum prohibitorum.

147. Sessio XIX. *Postulatum, ne dicatur Concilium* continuari, *sed de novo incboandum.*

148. Sessio XX. *Decreta iterum prorogatio; propter varias molestias ab Oratoribus causatas.*

149. *Postulatus usus calicis.*

150. Sessio XXI. *Doctrina dogmatica de* Communione sub utraque specie.

151. *Canones de eadem.*

152. *An aliquando concedendus usus calicis, in aliud tempus remissum, ac denique Pontifici permissum.*

153. *Decreta Reformationis, de Ordinationibus gratis faciendis: de titulo mensæ &c.*

154. *De distributionibus quotidianis.*

155. *De novis Parochiis erigendis.*

196. *Con-*

229. Ne-

§. 12.
De Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum.

§. I.
Origo Lutheranismi.

1. Indulgentiarum usus. Res non minus salutaris quam antiqua in Christi Ecclesia est usus Sacrarum *Indulgentiarum*; quibus ex meritis Christi Sanctorumque applicatis, remissa per Sacramentum pœnitentiæ culpa lethali, remittitur pœna adhuc residua culpæ debita.

Prout S. Paulus 2. *Cor.* 2. incestuoso illi Corinthio remisit pœnam sceleri debitam. Et Episcopi primitivæ Ecclesiæ ad intercessionem Martyrum temperabant pœnitentiæ Canonicæ spatium apostatis ad Ecclesiam reversis.

Hunc usum approbarunt non tantum SS. Patres, Pontifices, & Concilia, sed semper in Ecclesia viguit, ut Polemici nostri solent ostendere. Præcipue vero ejusmodi Indulgentiæ publice promulgatæ sunt, cum Sacræ in Palæstinam expeditiones sunt adornatæ: ut constat ex Concilio Claromontano, Lateranensibus, Lugdunensibus, &c.

2. Et abusus. Verum nihil tam sanctum piumque est, quod abusibus non possit esse obnoxium. S. Cyprianus jam suo ævo est conquestus, quod Martyres absque discrimine sceleratis dent libellos, & Episcopi nimis frequenter, aut nimis facile indulgentias impertiantur.

Qua occasione arrepta Novatiani cum Tertulliano, jam a se ipso degenere, non tantum abusus, sed ipsam doctrinam, sanctam, & puram impugnarunt. Idem evenit plura post Sæcula.

Nam

Nam Leo X. cum Basilicam S. Petri, ab antecessore suo Julio II. cœptam, ob pecuniæ penuriam non posset absolvere, per *Albertum Brandeburgicum*, Archi-Episcopum Moguntinum & Brandeburgensem, Joachimi I. Electoris fratrem ac postea Cardinalem, in Germania indulgentias promulgari jussit pro iis, qui ad fabricam illam aliquid contribuerent. 3. Sub Leone X.

Albertus hanc provinciam demandavit *Joanni Tezelio* ex Ordine Prædicatorum Inquisitori Fidei, qui jam ante prædicando Indulgentias non exiguam pecuniam pro bello adversus Moscos gerendo Equitibus Teutonicis comparaverat.

Verum hæc res non sine abusibus, & nimiis fortassis exaggerationibus acta est; satisque compertum est, pecuniarum collectores aliquos se immiscuisse, qui nullum mandatum habebant, vel certe illius limites fuerunt transgressi. Qui plane excessus ingentium deinde turbarum fontes erant. 4. Turbarum occasio.

Cum enim alias Patribus Augustinianis munus ejusmodi prædicationis fuisset impositum, *Staupitius* eorum per Germaniam Generalis Vicarius, urente invidia, non solum contra illos abusus, sed etiam contra prædicatores prædicare cœpit.

Adhibuit in hanc rem suos in Academia Wittembergensi Doctores, interque eos primo loco *Martinum Lutherum*, hominem, quam præclaris corporis ingeniique dotibus instructum, tam male iis abusum.

Natus is erat anno 1483. prope Islebiam in Saxonia obscuro genere. Litteras Humaniores didicit Isenaci, Philosophiam Erfordiæ, Magister artium creatus: ac subin relicto Studio Juridico sanctissimum Ordinem Eremitarum S. Augustini ibidem ingressus anno 1505. alteroque post anno Sacerdos ordinatus: ac dein Wittenbergæ ab Andrea Carlstadio Theologiæ Doctor inauguratus.

Hunc ergo potissimum hominem contra Indulgentiarum Prædicatores suscitandum Staupizius putavit, ætate, gutture, lacertis, eloquentia, ingenio, audacia, conspicuum. Nec ille segniter negotium aggressus, spem de se conceptam superavit. Nam magna contentione, non tantum contra abusus, nec tantum contra Prædicatores, sed etiam contra ipsas Indulgentias altum tonare cœpit: plus eas detrimenti in Ecclesia, quam utilitatis afferre; ignaviæ illas blandiri, bonorumque operum studium ac salutis curam enervare: melius in pauperes quam in superbam fabricam aurum distribui: simulque 97. propositiones, potissimum erroneas, foribus templi Wittembergæ affixit. Docebat in illis, per Indulgentias pœnam non remitti; quidquid circa liberandas animas e purgatorio potest Pontifex, hoc etiam Parochum posse. Ecclesiæ thesaurum, ex quo Pontifex Indulgentias expromat, non constare ex meritis Christi ac Sanctorum, Pontificem non posse absolvere, sed tantum declarare absolutionem. His 5. Lutherus contra Indulgentias.

6. Quas Tezelius defendit. His *Tezelius* Francofordiæ ad Oderam 106. alias Theses opposuit, eo ardore, ut alter alterius propositiones publice comburi curaverit. Scripseruntque mox contra Lutheri propositiones *Joannes Eckius*, Professor Ingolstadii, & *Sylvester Prieras* Dominicanus Sacri palatii Magister. Quibus Lutherus respondit: atque ad Leonem X. misit litteras obsequii & obedientiæ plenas, quibus se doctrinam ejus velut oraculum receptururum promisit: Germanis vero potestatem Pontificiam invisam reddere omni conatu laboravit.

7. Colloquium cum Cajetano. Citatus proin anno 1518. Romam, ubi Theses ejus declaratæ fuerant hæreticæ, ad dicendam causam, per Fridericum Electorem Saxoniæ & Academiam Wittembergensem impetravit, ut causa sua Augustæ coram Thoma de Vio Cardinale Cajetano, Pontificio ad Imperii comitia ibidem Legato, judicaretur. Hic se rursus Romanæ submisit Ecclesiæ: si quid ab illa alienum scripserit, dixeritve, nolle se illud ratum habere.

Cum autem Cardinalis eum urgeret, ut citra disputationem propositiones suas absolute retractet, affixa appellatione ad Pontificem noctu Augusta aufugit Wittembergam: sparsis in Cardinalem probris, quod argumentis suis nihil reposuerit, sed inhumaniter secum agens veritatem retractare imperarit. Unde audacior factus antiquis hæresibus novas addidit, detrectans Sedem Apostolicam pro Judice controversiarum agnoscere: alium non esse judicem nisi verbum Dei.

8. Appellat ad Concilium. Insolentius autem prorupit, cum per Staupitium, & Georgium Spalatinum, Electoris Friderici Secretarium hujus favorem & protectionem sibi comparavit. Tum enim a Pontifice, qui errare posset, ut S. Petrus, quando a S. Paulo fuit reprehensus, appellavit ad Generale Concilium, more omnium Novatorum Rebellium. Crevitque hominis insolentia, cum anno 1519. Maximilianus I. Imperator, invictissimus Ecclesiæ Defensor, est mortuus, & Saxo Septemvir tempore interregni Vicarii munere fungeretur.

9. Disputatio Lipsiaca. Tum enim & *Miltitium* Apostolicum Nuntium, mitius ac blandius agentem Lutherus delusit, & pertinacius errores suos publice disseminavit. Cumque Carlstadius Lutheri Theses scripto propugnandas suscepisset, atque ad Disputationem publicam provocasset, condixit ad illam Eckius conventumque, ut Lipsiæ, urbe ad Georgium Ducem, Electoris patruelem, spectante, institueretur. Quamvis autem Carlstadius ad eam provocasset, diffidens tamen Lutherus & causæ & illius patrono, ipse interesse ac personam agere suam voluit.

Disputatum de libero arbitrio, de hominis cooperatione ad bonum, de bonis operibus, & an homo in omni bono opere peccet (ut Lutherus dicebat) de purgatorio, indulgentiis, remissione peccatorum &c. Constatque

que ex Actis authenticis, victoriam penes Eckium aperte stetisse. Certe Georgius Dux, in cujus præsentia concertatio illa fuerat suscepta, ingenti posthac zelo & invicto prorsus animo novella Lutheri commenta ab eo tempore profligavit, nulloque in ditione sua loco est passus consistere.

Interea Lutherus licet a Superioribus Ordinis sui monitus, ut resipisceret, qua voce, qua scriptis pluribus libellis Sedem Apostolicam invisam reddere, plenamque vitæ licentiam invehere est conatus, Nobilitatem præcipue Germanicam exstimulans, ut tandem evigilet, & tyrannidem intolerabilem excutiat.

Qui furor ac rabies in immensum augebatur, ubi anno 1520. Leo X. 45. propositiones, ex Lutheri libris collectas damnavit, intentato anathemate, nisi intra 60. dies easdem retractaret: tum enim combusto Wittembergæ publice Jure Canonico, Romanum Pontificem velut Anti-Christum, & Diabolis omnibus pejorem ore ac calamo maledico calumniabatur, ac proscindebat, pluresque in dies libertatis & effrænis licentiæ avidos sectatores est nactus. 10. Lutheri furor.

Tanto igitur hominis unius furori, animarumque multarum damno ut occurreretur, Pontifex a Carolo V. electo nuper Imperatore per Hieronymum Alexandrum, Nuntium suum Apostolicum petiit, ut cremari Lutheri pestiferos libros edicto jubeat, eumque ex Imperii finibus ejiciat, ne tabes ulterius serpat, malumque mora increscens superius evadat remedio. Primum obtentum facile: nam & in Belgio & in pluribus Germaniæ locis Lutheri libri sunt exusti: alterum vero Cæsar ad Imperii comitia differendum censebat. Timendum siquidem fuerat, ne homo refractarius obsequium detrectet, confisus potentiæ suorum fautorum.

Non enim solum Electorem Saxoniæ sed etiam Palatinum cum grandi hominum multitudine, in partes suas pertraxerat: attamen alios inter studio & amore in Lutherum facile eminebat Ulricus *Huttenus*, Nobilis Franco, tam expertus profanæ litteraturæ, quam expers Sacræ, hostis Pontificis juratus. 11. Huttenus.

Quid multum? Principibus ac Nobilitati dabat Lutherus opima Ecclesiarum spolia, plebi effrænem libertatem, Ecclesiasticis, jam alias corruptis, ac monachis connubia; sicque facile Septentrionem, jam alias ad casum pronum, in ruinam præcipitavit.

Neque nihil initio authoritati Lutheri addidit *Erasmus Roterodamus*, homo ut obscuri generis, sic ingenio, eruditione, sermonis Latini Græcique nitore clarus. Hic ingressus Gaudæ Ordinem Canonicorum Regularium S. Augustini, post novem Religionis annos elapsus, præcipuas Europæ Universitates percurrit, tantamque eruditionis famam sibi comparavit, ut præcipui ætatis illius viri, etiam Episcopi, Cardinales, ipsique adeo summi Pontifices litterarum commercio eum honorarint. 12. Erasmus.

Sed quia in cœnobitas præcipuo quodam flagrabat odio, Lutherum initio laudavit, interrogatusque a Friderico Electore Saxoniæ, quid de libris Lutheri sentiret, respondit, bonos videri, stylum tamen nimis asperum esse & violentum. Postmodum tamen etiam ipse in Lutherum calamum strinxit, amicus modo, modo adversarius: Ut adeo hodiedum dubitent eruditi, plusne Catholici sanguinis, an vero Lutherani habuerit.

13. Lutherus proscriptus.

Anno 1521. indicta sunt Wormatiam Imperii comitia, in quibus Alexander contra Lutherum perorans ostendit, eum fidem Orthodoxam penitus niti convellere; everti potestatem Ecclesiasticam a Christo constitutam, liberum arbitrium, meritum bonorum operum, efficaciam Sacramentorum, Sacra profanaque omnia confundi: eo jam provectum mali contagium, ut lenibus remediis irritetur potius quam consanetur: efficacius nihil videri quam edictum Imperiale Ordinum consensu firmatum, quo nova hæc hæresis cum authore suo funesto penitus proscribatur.

Magno consensu a Statibus itum in hanc sententiam, excipiente Electore Saxoniæ, audiendum ipsum etiam Lutherum, priusquam damnetur. Igitur Cæsar data securitatis cautione Lutherum Wormatiam deduci imperat, addito tamen interdicto, ne in itinere ad populum verba faciat, aut turbarum quidquam moliatur. Quo tamen mandato non stetit, sed Erfordiæ ad concionem dixit: sicque jure salvi conductus excidisset.

Adductus ad comitia, atque interrogatus, an libros suos agnoscat pro suis, & an eos retractare velit, respondit, esse suos, retractare vero se eos non posse, nisi verbum Dei velit retractare. Cumque pertinax huic responso insisteret, dimissus est, & post lapsum mensis edicto Imperiali ex toto Imperio proscriptus tanquam hæreticus.

14. Ex Wartburgensi arce tonat.

Verum Fridericus Elector, ut securitati Lutheri consuleret, eum clam per larvatos equites interceptum, in arcem Wartburgensem abduci jussit; ubi novem menses moratus, consilium de Missa privata abolenda ab Alastore didicit: pluraque scripta emisit virulenta contra Doctores Lovanienses, & præcipue contra *Latomum:* quibus docebat, Missam non esse Sacrificium, non prodesse defunctis: nullum esse purgatorium, nullam conversionem eucharisticam, sed corpus & sanguinem Christi una cum pane & vino esse præsentia: omnes Christianos posse consecrare, prædicare, administrare Sacramenta, absque status laicalis aut Ecclesiastici discrimine: nullum Mandatum legemque nullam obligare, nisi exstet in Evangelio &c. Atque ut plenam in Ecclesiasticum ordinem licentiam inveheret, contra vota monastica, & cœlibatum Sacerdotum tonare cœpit. Quo factum est, ut multi desertis Monasteriis sacrilegas nuptias contraherent, prout ipse etiam Lutherus postmodum fecit, eductis monialibus ex asceterio, unaque ex iis ad infandum concubinatum assumpta.

Hos

Hos inter insanos furores Lutheri non defuerunt, qui eidem sese opponerent; nam præter Universitates, Coloniensem, Lovaniensem, atque ipsam etiam Parisiensem, ad cujus judicium toties provocaverat, ipsius doctrinam tanquam hæreticam condemnantes, Henricus VIII. Rex Angliæ eruditum opus polemicum pro defensione Sacramentorum scripsit contra Lutheri librum de captivitate Babylonica, meritus propterea a Pontifice titulum *Defensoris Ecclesiæ*: quem utinam semper esset meritus, nec insanis amoribus æstuans a se ipso degenerasset. 15. Damnatus ab universitatibus, & rege Angliæ.

Lutherus Academiis Regique Angliæ inhumana prorsus & plane scurrilia probra reposuit. Imo etiam in sectarios suos horrendum detonuit, si quid præter ejus intentionem procedebat.

Expertus id est *Carlstadius*, qui cum primus Sacerdotum approbante Luthero uxorem duxisset, adversus sacras Imagines furorem exerens, atque cum globo insolentium juvenum in templum Wittenbergæ irrumpens, Cruces, Imagines, atque Altaria subvertit. Quo audito Lutherus e latebris suis contra Electoris voluntatem prorumpens, in Carlstadium rabiem exprompsit, indignatus, Discipulum velle supra Magistrum sapere: retinendasque sacras in templis Imagines contendit. 16. Lutherus in Carlstadium.

Carlstadius interea, ut verbis illius S. Scripturæ *in sudore vultus tui vesceris pane*, satisfaceret, agricolam induit, pertracto in eandem ineptiam Melanchtone, qui pistorem agere cœpit.

Cum autem Carlstadius novam induceret hæresin, inficiando realem præsentiam Christi in eucharistia, rupta omnino est hos inter hæresiarchas amicitia. Nunquam enim Lutherus adduci potuit, ut articulum illum fidei sicut reliquos excereret, dictitans, verba scripturæ nimium circa hoc esse clara. Unde Carlstadium primum Wittemberga, deinde etiam Orlamunda exegit. Tota denique Saxonia proscriptus, Tigurum in Helvetiam ad Zwinglium se contulit, cumque illo Sacramentariorum hæresin elaboravit: quamvis, ut Novatorum mos est, neque hi duo fabri convenire potuerint, quolibet systema ad phantasticam suam ideam procudente. Cumque Zwinglius novi inventi gloriam solus deinde prensaret, Carlstadius omnium egenus Wittembergam rediit, ubi tantus Doctor & antea Archi-Diaconus, ab omnibus contemptus, & rustico labore se ægre sustentans, tandem Basileam abiit, ubi præconis munere aliquamdiu perfunctus, misere periit, suffocatus a Diabolo, si Lutheranis scriptoribus fides est. Filius vero ejus, sapientior Patre, ad Ecclesiam rediit.

Ut vero Lutherus verbi Divini prætextu homines magis deciperet, sacra Biblia, varie mutata, truncata & mutilata, in germanicam linguam transtulit; quo sane effecit, ut etiam fœminæ passim disputarent. 17. Corrumpit S. Scripturam.

18. Emserus. Hæc res complures viros Catholicos excitavit, ut ostensis Lutheri depravationibus, majori fide Biblia in linguam Germanicam verterent. Hos inter eminuit Hieronymus *Emserus*, Lipsiensis Doctor, Consiliarius Georgii Ducis Saxoniæ, insignis Lutheri oppugnator, cujus ostensis plurimis prævaricationibus Biblia vertit, ejus postea exemplum alii sunt secuti, ut Eckius, Ulembergius, Dietembergius &c.

19. Gravamina Norim. Anno 1523. Legatus Adriani VI. Pontificis in comitiis Norimbergensibus urgebat executionem Bullæ Leonis X. & edicti Wormatiensis contra Lutherum. Verum prævalente ibidem factione Lutherana, responsum est Legato, hoc postulatum jam non amplius esse de tempore. Reformandam prius per Concilium Generale, in aliqua Germaniæ Civitate instituendum, curiam Romanam. Atque ut Lutherani eandem exosam redderent, crepando abusus, *centum Gravamina* (quæ exinde *Norimbergensia* dicta sunt) consarcinabant.

§. II.

Progressus Lutheranismi.

20. Lutheranismus in Sueciam. Postquam lues Lutherana Saxoniam, aliasque nonnullas Germaniæ Provincias corripuerat, in extremum Septentrionem pervasit, anno 1523. nam Olaus quidam, postquam in Academia Wittenbergensi pestem contraxerat, eandem in Sueciam Patriam suam intulit, afflato primum Laurentio Archi-Diacono, ac ipso etiam Regis *Gustavi Erichsonis* Secretario.

Hic Regi de mediis inquirenti, qua ratione ærarium bellis exhaustum reparari, contractaque debita dilui possent, novæ Sectæ libertatem ostentabat; hanc Ecclesiasticorum bonorum copiam facere; ex iis fisco illatis Reipublicæ posse consuli: plures Germaniæ Principes hanc viam jam iniisse, magno ærarii publicarumque necessitatum levamine. Nec operosum fore ad novam Religionem Regnum pertrahere: relinquendam conscientiæ libertatem, Lutheranis Ministris prædicationem, Sacerdotibus uxores, optimatibus portionem Ecclesiastici Spolii, maxima Regi reservata.

Rege perverso Spoliorum cupiditate. Hac esca illectus Rex liberum primo reliquit hæreseos exercitium; tum vero toto pectore venenum hauriens aperte ab Ecclesia descivit, pertracta exempli verborumque vi majori parte Regni, ut adeo in comitiis abolita veteri Religione novella decerneretur, additumque, bona Ecclesiarum inferenda esse Regni ærario. Sicque retentis plerisque externis ritibus ac cæremoniis quatuor ferme intra annos nobilissimum Sueciæ Regnum Lutheranæ hæresis procella raptum est.

Ea-

Eadem lues incubuit Daniæ, in qua *Fridericus I.* tantum libertatem docendi sentiendique indulsit: ejus vero Filius Christianus III. coronatus a *Joanne Bugenhagio* seu *Pomerano*, quem Lutherus ad eum ex integro pervertendum submiserat, stabilita Oldenburgica sua stirpe in Regno, decreto solenni Episcopatus abrogavit, plenoque alveo Lutherum admisit. 21. Et in Daniam per Pomeranum.

Interea etiam in Germania majores latius proserpendo vires accepit contagium, præsertim post altera comitia Norimbergensia, anno 1524. celebrata. Misit ad ista Clemens VII, qui Adriano VI. successerat, Legatum Cardinalem *Campegium*: quem Principes magna quidem honoris significatione exceperunt: sed cum plures Lutherum animo jam imbibissent, frustra Campegius institit executioni edicti Wormatiensis, urgentibus Lutheranis, ut prius tollantur centum Gravamina Norimbergensia contra curiam Romanam atque Ordinem Ecclesiasticum superioribus comitiis proposita. Editum tamen urgentibus Lutheranis decretum de convocando Concilio, ut interea profundas hæresis radices possit agere. 22. Campegius urget edictum Wormatiense.

Catholici Principes cum Legato Pontificio hoc ipsum metuentes Ratisbonæ aliud decretum formarunt, ut videlicet edictum imperiale contra Lutherum editum exacte observetur: in ritibus Ecclesiæ nihil mutetur: Ecclesiastici uxorati & Monachi Apostatæ severe puniantur: Evangelium prædicetur juxta interpretationem Patrum & Doctorum in Ecclesia receptorum: Subditi Catholicorum Wittembergæ studentes revocentur: Lutheranus proscriptus a Catholico Principe, ab altero in ditione sua non toleretur. Si quis ob hoc fœdus infestetur, cæteri sint auxilio. 23. Decretum Ratisbonense Catholicorum.

Lutherani ac præsertim urbes Imperiales, quarum jam multæ ad Lutheri castra desciverant, ægre ferentes conventum illum Catholicorum Ratisbonæ, & ipsi talem indixerunt Spiram, ubi Confessio Fidei Lutheranæ cuderetur, cui omnes subscriberent. Intercessit Carolus Cæsar litteris ex Hispania missis, quibus severe vetabat Congressum Spirensem, edictumque Wormatiense rursus imperavit quantocius executioni dari.

Omissum quidem Spirense conventiculum, edictum vero observatum nunquam: Luthero sui securo Wittembergæ debachante, & inde novos Apostolos suos ad disseminandum novum Evangelium emittente. Quippe hoc tempore lues Wittembergica in Ducatum Luneburgicum, & Mechlenburgicum, in Pomeraniam, Holsatiam, in Prussiam & Livoniam est propagata. 24. Provinciæ Boreales perversæ.

Utraque hæc Provincia ad Ordinem Teutonicum pertinuerat. At *Albertus Brandeburgicus*, Ordinis Magister, Ecclesia Catholica, quam defendere voto fuerat obstrictus, deserta, Lutherum secutus est; utque alterum etiam votum Religiosum solenne frangeret, uxorem duxit Filiam 25. Prussia.

Regis

Regis Daniæ. Submisit se deinde Sigismundo I. Regi Poloniæ, a quo Prussiam Orientalem sub nomine *Prussiæ Ducalis* in feudum accepit.

Lutherus his adeo prospere gestis monachalem habitum, quem hactenus gestaverat, abjecit, dicique voluit *Doctor Martinus Lutherus*. Tædium tamen aliquod sensit a pristino suo amico Erasmo: qui anno 1524. Diatribam suam edidit de *libero Arbitrio* contra Lutherum; ab Emsero deinde in Germanicum versam. Opposuit tandem Lutherus tractatum de *servo Arbitrio*, more suo crassum & petulantem, omnia fato quodam & necessitate ineluctabili fieri dictitans.

§. III.

De Bello Rusticorum, variis comitiis, & Confessione Augustana.

26. **Origo Belli Rustici.** Anno 1525. Lutherus seditiosis scriptis classicum ad arma Rusticana cecinit abusus verbis Domini, non venisse se, ut pacem mitteret, sed gladium. Doctrinam istam gnaviter sibi impresserant quidam ejus Discipuli, fortassis ultra Magistri votum dociles.

Hos inter eminebant *Thomas Mincerus* & *Nicolaus Storckius*, qui libertatem Christianam, toties a Luthero laudibus celebratam, per Germaniam discurrentes prædicabant; omnes inter se pares esse debere; nullas Leges, nulla præcepta, onera nulla esse imponenda. Hæc erat illa tuba, quæ Martem plebejum accenderat, Rusticorum undique turba adversus Dominos suos insurgente, & ad arma confluente.

27. **Postulata Rusticorum,** Initium factum in Suevia: ubi Rustici 12. Articulos Principibus & Magistratibus suis proposuerunt: quibus postulabant, ut pro arbitrio liceat sibi Ministros eligere, qui prædicent purum verbum Dei, sine mixtura humanarum inventionum. Ut ex solo frumento petantur decimæ; ut sylvæ sint communes; ut in iis tantum teneantur obedire, quæ ipsis justa & honesta videbuntur. Ut aboleantur omnia, quæ libertati pugnant.

28. **Ac furor.** Cum autem Nobiles in has pactiones ire nollent, innumera Rusticorum examina per Sueviam, Franconiam, Alsatiam, Thuringiam ac Rhenanas Provincias direptionibus, rapinis, incendiis, arcium eversione, cædibusque, furore inaudito sunt grassati, Helffensteinio Comite cum multis aliis de Nobilitate barbare trucidatis.

29. **Rusticorum clades,** Quare Principes icto fœdere adversus Rebelles subditos arma corripere coacti sunt; atque in Suevia a Fürstenbergio & Truchsesio, ad Rhenum a Palatino & Trevirensi, in Lotharingia & Alsatia ab Antonio & fratre ejus Duce Guisio multa Rusticorum millia cæsa sunt. In Thuringia

Et Minceri. adhuc restabat bellum, ubi *Mincerus* ipse Propheta Victoriæ Rusticos ducebat. At etiam ibidem a Joanne Electore Saxoniæ, qui Friderico

Fra-

fratri nuper successerat, a Georgio Duce, Philippo Hasso, & Henrico Brunsuicensi facile fusi sunt, capto Mincero, & manu carnificis interfecto; attamen, ut fertur, pœnitente. Atque sic finitum est Bellum Rusticum; in quo intra trimestre spatium ultra centena rusticorum millia occubuisse perhibetur.

Lutherus, cum videret rusticos passim vinci, cædique, contra eos calamum convertit; ne tot seditionum, cædium, atque ruinarum Author esse videretur. Quam parum tamen Germaniæ ingementis cladibus tangatur, satis prodidit: dum hoc ipso luctuoso tempore sacrilegas nuptias contraxit cum Catharina Bore, una ex illis, quas biennio ante Leonardus Koppen e monasterio Wittembergam Luthero adduxerat. Valuitque perniciosum exemplum ad multorum ruinam. Frustra tamen Alberto Cardinali Brandeburgico has tædas admovere est conatus, quem sollicitare non erubuit proxenata propudiosus, ut cognati sui Magni Prussiæ Magistri exemplum secutus, uxorem ducat, & Archi-Episcopatus Moguntinum & Magdeburgensem Filiis suis hæreditarios relinquat. At Cardinalis impudentem & carnalem rabulam nec responso dignatus est. Rex Angliæ & Georgius Dux Saxoniæ responderunt quidem ad novas Lutheri incantationes, quibus in suas eos partes trahere nitebatur; sed quia solide ejus errores confutarant, nil nisi olida sputa & scurriles contumelias ab eo deinceps reportarunt. 30. Lutheri nuptiæ.

Felicior autem fuit (quin infelicior) in pervertendo Philippo Hassiæ Landgravio, potenti deinceps Sectæ novellæ Patrono, qui primus in comitiis Spirensibus, anno 1526. habitis, rei Divinæ veteri more celebratæ interesse noluit: cum hactenus quoad externos ritus nihil admodum mutatum vellent heterodoxi Principes. 31. Hassius seductus.

Proposuit in his comitiis Ferdinandus Archi-Dux nomine Cæsaris Fratris sui executionem decreti Wormatiensis, & suppetias ferendas Ludovico Hungariæ Regi, adversus Solimannum eas enixe flagitanti. Neutrum impetratum, Luthericolis ad mutua adversus Catholicos fœdera se jam parantibus. Sicque Ludovicus destitutus auxiliis ad Mohatium cæsus, vernanti in ætate occubuit, & cum eo flos exercitus, omnisque ferme Hungaria, magnis deinceps adversus Turcas bellis, magnaque variantis fortunæ vicissitudine, reparanda ab Augustissima Domo Austriaca, perenni aggere, ne in Germaniam se effundant fluctus Ottomannici. 32. Hungariæ clades.

Sed neque intra Germaniam se continuit furor Lutheri; Romam usque, quod unice concupierat, pervasit, cum incredibili urbis ruina anno 1527. cum enim Clemens VII. consilio præcipiti adversus Carolum V. Cæsarem fœdus cum quibusdam iniisset, Carolus Borbonius Cæsarei Dux exercitus transitum per urbem Romanam copiis petebat: quo ne- 33. Ac Roma.

gato urbem oppugnavit, & expugnavit, in ipso tamen assultu globo trajectus occumbens, irrumpente in urbem, leviter defensam, Cæsareo milite. Tum vero dictu incredibile, qua rabie Lutherani, quorum multi erant in exercitu, urbem sint deprædati. Nulli parsum sexui aut ætati, ne quidem iis, qui Cæsarearum erant partium: tam sanctum nihil, quod non pollutum, inhorrescente ipso Cæsare, cum tristi Nuntio barbaram crudelitatem accepit. Errant profecto, qui militum excessus Principi tribuunt, præsertim absenti: sæpe nec Duces præsentes compescere possunt ferocientem licentiam. Per hæc Capitum nostrorum jurgia & Turcis & Lutheranis crescendi spatium est concessum: quare remedium paraturus

34. In comitiis Spirensibus protestantur Lutherani.

Anno 1528. Carolus Cæsar comitia Ratisbonam indixit, consultura de Religionis negotio, & bello adversus Turcas apparando. Verum propter falsas Lutheranorum suspiciones in annum sequentem differri oportuit. Igitur anno 1529. comitia *Spiræ* sunt habita. Ubi Miranda Pontificis nomine subsidia contra Turcas obtulit; licet urbs a direptione necdum se collegisset. Circa Religionem decretum denique, nullum amplius Catholicum a Religione posse deficere, sed exspectandum usque ad decisionem Concilii: Ubi vero nova sit recepta, posse illam interim ibi persistere: non impedito tamen Catholicæ Religionis exercitio: Missam aboleri non posse: Sacramentarios ex Imperio proscribendos: Anabaptistas vero morte plectendos: Evangelium prædicandum in sensu ab Ecclesia recepto.

35. Unde Protestantium nomen.

Contra hoc Decretum protestati sunt sex Principes Lutherani, Saxo nempe, Onolsbacensis, duo Luneburgici, Hassus & Anhaltinus cum 14. Urbibus Imperialibus. Unde ortum famosum illud nomen *Protestantium*, quod sub in alii etiam Novatores usurparunt.

36. Vienna liberata.

Circa subsidia adversus Turcas mittenda nihil a Protestantibus istis obtineri potuit, unde Solimannus direpta Hungaria ad ipsam Viennam ingentem admovit exercitum. Verum strenue illam propugnante Philippo Palatino Principe Catholico, Electoris Lutherani nepote, Turca amissis sexaginta suorum millibus, qua cæsis, qua fame, frigore, morbisque consumtis, turpi fuga Constantinopolim se recipere coactus est: ringente Luthero, Catholicos non fuisse protritos.

Hac tempestate missi a Lutheranis Legati Placentiam ad Carolum Cæsarem, qui protestationem suam contra Decretum Spirense apud eundem interponerent, ac liberum Religionis exercitium per Germaniam usque ad decisionem Concilii, in Germania celebrandi, deposcerent. Reposuit Augustus, pessime factum, quod pauci Status contra Decretum sint protestati: In comitiis Imperii valere majorem partem suffragiorum: Hoc nisi observetur, bases ac fundamentales ejusdem leges subversum iri.

Philip-

Philippus interim Hassus, ut majori numero adversus Catholicos pugnaret, omnem operam intendit, ut Zwinglianos uniret cum Lutheranis; convenerunt proin Marburgi, evocati cum Luthero Wittemberga Melanchton, & Justus Jonas, Norimberga Osiander, Brentius Hala Suevorum, & Stephanus Agricola Augusta; cum Zwinglio, Sacramentariorum Duce, Oecolampadius, Bucerus, & Hedio. Disputatum triduo de Eucharistiæ Sacramento: at irrito conatu, Luthero veram ac realem præsentiam Christi ex Evangelio comprobante, Zwinglio ex eodem Evangelio probante oppositum: ita videlicet novis his prophetis Spiritus contrarias omnino veritates inspiravit: & Evangelium utrique clarum erat pro sua sententia. Unde factum, ut pars utraque triumphum caneret; cœptumque Lutheranos inter & Zwinglianos bellum illud Sacramentarium, quo se mutuo acerbissimis scriptis tanquam teterrimos hæreticos proscriderunt. 37. Marburgense colloquium.

Hassus in colloquio Marburgensi fine suo frustratus, alio vertit consilia, ut hæresi jus civitatis in Imperio extorqueret. Unde jacta Smalcaldici fœderis semina, in ingentem bellorum segetem excretura. 38. Initia fœderis Smalcaldici.

Cæsar collato Bononiæ cum Pontifice consilio, postquam bellum Gallicum & Italicum confecit, anno 1530. Comitia totius Imperii Augustam indixit, per se ipsum iisdem præfuturus.

Interea Protestantes cudebant famosam suam *Confessionem Augustanam* 28. articulis comprehensam: præerat huic novo operi *Philippus Melanchton*, quam obscuro in Palatinatu ad Rhenum genere, tam illustri ingenio, atque humaniore litteratura ac Philosophicis disciplinis egregie exculto. Commotus fama juvenis Fridericus Elector Saxoniæ ad Academiam suam Wittembergensem eundem accivit. Ubi præcipua quadam cum Luthero, quamvis indole dissimili, familiaritate & amicitia junctus, asperos illius mores doctrinamque, licet discipulus, moderari ac temperare quandoque satagebat; homo scepticus, dubitans, varians, vacillans; de quo hodiedum disceptatur, cujus fidei fuerit, Lutheranis illum sibi vendicantibus, reposcentibus Calvinistis, Arianis suum esse dicentibus. 39. Melanchton cudit Confessionem Augustanam.

Imperator Carolus magnifica pompa ingressus Augustam die altero, in quem festum Corporis Christi incidebat, deductionem SS. Sacramenti solennissimo apparatu celebrari voluit; cui dein ipse cum omnibus Principibus Catholicis interfuit: Lutheranis comparere detrectantibus. Inhibitæ istis a Cæsare sunt conciones & Missæ; ac orationi, quam Campegius, legatus Pontificius, habuerat, adesse compulsi sunt. 40. In Comitiis Augustanis Cæsari oblatam.

Oblata postea Imperatori à sex illis Principibus, quos ante memoravimus, & duabus civitatibus, Norimbergensi nimirum & Reutlingana, Confessio Augustana, ac publice lecta. Cæsar illam Catholicis Doctoribus examinandam dedit: qui illam adeo solide confutarunt, ut multo majori suffragiorum numero fuerit rejecta, confutatio autem illius approbatione roborata: Philippo Landgravio indignante, & ne quidem salutato Cæsare, discedente.

41. Ac solide refutatam.

Ad reliquos Principes Protestantes Joachimus I. Elector Brandeburgicus, apprime Catholicus, facundam Orationem habuit, qua eos adhortabatur ad abjiciendam Confessionem suam, tam solide S. Scripturæ Patrumque Authoritate refutatam, deputati ex utraque parte, qui eandem rursus examini subjicerent, Præsidibus Eckio & Melanchtone. Et quamvis hic multa remitteret, temperaret, variaret, quia tamen Lutherus, ad quem in propinquo Coburgi hærentem omnia deferebantur, contumaciter resistebat, quin hoc ipso tempore complures seditiosos libellos adversus Imperatorem, & Episcopos spargebat, unio constitui non poterat.

42. Decretum Cæsareum.

Quare Imperator Decretum edidit, quo Protestantibus tempore ad deliberandum præfixo, an rejecta sua confessione sequi in omnibus velint doctrinam Ecclesiæ Catholicæ, vetuit, ne interim scripta ederent, aut quemquam ad sectam suam pertraherent, aut Catholicos ab exercitio suæ religionis impedirent: contra vero ad exterminandos Sacramentarios & Anabaptistas collaborent: se operam daturum, ut propediem a Pontifice generale indicatur Concilium.

Principes accepto hoc decreto, apologiam pro Confessione Augustana a Melanchtone compositam offerunt Cæsari: qui eandem abjecit, ac decreto suo morem geri voluit. At illi parere recusantes discesserunt, nec quidquam in subsidium adversus Turcam conferre voluerant. Unde Cæsar ad finem comitiorum novum decretum publicavit, quo sanxit, solam religionem Catholicam in Imperio exercendam, omniaque in statum pristinum reducenda: vetita severe omni contraria doctrina, consuetudine, ac ritu, usque ad decisionem Concilii.

43. Cur petierint Concilium.

Ubi notandum venit, Protestantes, licet sæpius ad Concilium generale appellarint, nihil tamen minus optasse, quam Concilium, ut postea etiam apparuit; cum ad illud invitati comparere noluerint. Sed petebant Concilium, quod videbant propter bellorum tumultus aliasque difficultates tam brevi haberi non posse, ut interea impune sectam suam viresque augere possint.

44. Fœdus Smalcaldicum.

Nam paulo post Smalcaldiæ in Hassia convenerunt, ac fœdus inierunt in mutuam sui defensionem contra quoscunque, qui in religionis suæ exerci-

exercitio turbare eos vellent; pertractis etiam in fœderis societatem civitatibus Imperialibus.

Quin Reges etiam Galliæ & Angliæ, quibus invisam esse norant Caroli V. vastam potentiam, sollicitarunt: at illi negato novæ sectæ patrocinio, pro juribus tantum imperii Ordinum conservandis, & libertate Germaniæ auxilia addixere.

45. Suspensio Decreti Wormatiensis & Augustani.

Cum autem anno 1531. Solimannus cum innumerabili exercitu Germaniæ finibus immineret, atque Protestantes icto fœdere Smalcaldico tumultuarentur, quin & Catholici etiam quidam Principes subsidia Turcica negarent, offensi, quod Carolus Cæsar Ferdinandum fratrem suum Coloniæ eligi curarit in Regem Romanorum; ideo cedendum aliquantum tempori ratus, missis Norimbergam, ubi Smalcaldici fœderis socii congregati erant, legatis, edictum Wormatiense & Augustanum suspendit usque ad futurum Concilium: permisso interim Lutheranis religionis suæ exercitio, protestante licet legato Apostolico.

Facta hac Norimbergensi pace Cæsar magno cum exercitu Solimanno obviam processit, anno 1532. at ille Caroli virtutem & fortunam nolens experiri, expilata Hungaria in Thraciam se retraxit.

§. IV.

Consilia de convocanda Synodo.

46. Conditiones celebrandi Concilii.

Cum Protestantes sæpius simulata Concilii spe illud expeterent, & Imperator etiam in memorato paulo ante tractatu Norimbergensi religionis libertatem illis indulsisset usque ad illius decisionem, convenerunt anno 1533. Pontifex & Imperator Bononiæ, de Concilio inituri consilium.

Consensit facile Pontifex, modo Protestantes his starent conditionibus: ut scilicet Concilium sit liberum & universale pro more omnium temporum: ut eligatur commodus pro eo locus, Bononia, vel Mantua, vel Placentia: ut Principes in eo vel per se vel per Legatos compareant: ut omnes se subjiciant Concilii Decretis: alias frustra convocatum iri. Quod si non fieret, Cæsar ac Principes Ecclesiam defendere teneantur. Si articuli isti acceptentur, Pontifex intra sex menses Concilium indicat, post annum ab indictione celebrandum.

47. Rejectæ a Lutheranis.

Hi articuli a Pontifice & Cæsare missi ad *Joannem Fridericum*, Electorem Saxoniæ, qui Joanni nuper mortuo successerat: ille communicato cum sociis Smalcaldicis consilio respondit: nullum admitti posse Concilium cum ejusmodi conditionibus: elucere ex illis Pontificis tyrannidem; everti libertatem. Postulari Concilium, in Germania celebrandum: in quo Pontifex neque præsideat, neque Judicem agat: cum

48. qui alias proponunt. pars sit, contra quam agendum: tale item Concilium, cujus sententiam nemo teneatur amplecti, nisi quæ Verbo Dei conformis reperitur.

49. Paulus III. urget Concilium. Anno 1534 mortuo Clementi VII. successit Cardinalis Alexander Farnesius assumpto nomine Pauli III. qui illico magnopere urgebat Religionis & Concilii convocandi negotium. Atque ut prætextibus Lutheranorum obviaret, delegavit quosdam cum plena potestate corrigendi abusus, qui in curiam Romanam aut Ecclesiasticum Ordinem irrepsissent: creatis etiam ad hoc Cardinalibus, viris, doctrina & vita præstantibus, Simoneta, Contareno, Jacobatio, Montano, Sadoleto, Bembo, Fischero, Schombergio, Caraffa &c.

Anno igitur 1535. Paulus III. legatum ad omnes misit Principes Paulum Vergerium (qui postea factus Episcopus Justinopolitanus in Istria, cum fratre suo infelix apostata, ad Grisones profugit) Protestantes Smalcaldiæ erant congregati, ubi novum inter se fœdus in decennium inierunt, pertracto etiam (diversis licet ex finibus) in societatem Regibus Galliæ & Angliæ. Hic ultimus, licet a Romana Ecclesia schismate se absciderit, Lutheranos tamen in Anglia non est passus.

Smalcaldici dein fœderati Pontificio ad se Nuntio acerbe respondent, atque eas Concilii conditiones præscribunt, quas acceptari non posse satis norant. Constare debere synodum ex illis, quos Imperator, Reges & Principes deligerent, laicos juxta & Ecclesiasticos, qui causam religionis ex verbo Dei definirent. Atque hoc erat, cur Clemens VII. quoad viveret, a Concilio alienior sit visus, satis prospiciens, Protestantes in nullo legitimo comparituros; quod Paulus III. deinde expertus est.

50. Illudque indicit Mantuam. Is anno 1536 Concilium indixit, urgente Cæsare, a gloriosa expeditione Africana reduce, in qua expugnata Galatha & Tuneto Barbarossam Algerii Regem devicit, liberatis 20000. Christianorum mancipiorum.

Protestantes interea Wittembergæ congregati in cudenda Unione cum Zwinglianis rursus laborabant, ut per eorum accessum potentiam suam augerent. At frustra: quia Lutherus immobilis erat in asserenda reali præsentia Christi in Eucharistiæ Sacramento. Solus Bucerus Præconum Argentinensium primipilus admissa tandem Christi præsentia in ipso usu Sacramenti, Lutheranis unitus est: postquam errores Zwinglii ejuravit. Bucerum deinde secuta est ipsa Argentina, cum præcipuis Ministellis, uti Musculo, Capitone &c.

51. Protestantibus Lutheranis. Anno 1537. crescente Smalcaldico fœdere ex accessione Regum Daniæ, & Sueciæ, Ducis Wirtembergici aliorumque Principum, convocati sunt Lutherus, Melanchton, Pomeranus, Bucerus, Osiander, aliique Luthe-

Lutheranorum Mystagogi ad examinandam Bullam indictionis Concilii, quam Protestantibus obtulerant Vorsius Legatus Pontificis & Heldenus Orator Cæsaris. Sed viribus suis confisi cum fastidio responderunt, se nunquam consensuros in Concilium extra Germaniam celebrandum: indicendum illud esse ab Imperatore, Regibus & Principibus, Pontifice vero comparendum tanquam parti litiganti & accusatæ. Scriptum denique per omnem Europam vulgabant, in quo momenta sua proponebant, cur Concilium Mantuam indictum rejicerent. Rex Galliæ ab illis rursus sollicitatus, protectionem quidem suam adversus Cæsarem, cum quo bellum rursus instauraverat, ipsis addixit, Concilium tamen celebrandum *secundum consuetudinem antiquam* respondit.

Cum autem Catholicos ex ditionibus suis expellerent, atque ad Sectam Lutheranam adigerent, Principes Catholici Norimbergæ congregati, fœdus & ipsi inter se inierunt, adversus omnes, qui exercitium Catholicæ Religionis impedire præsumerent. *Unionis* istius Protectores ac Duces declarati Carolus Imperator, & Ferdinandus Rex. Pontifex autem cum Dux Mantuæ urbem suam Concilio cunctaret concedere, Vicentiam illud convocavit, ratus, urbem ditionis Venetæ gratiorem Germanis futuram. 52. Unio Catholicorum.

Igitur anno 1538. ut ut senio jam confectus Niceam usque profectus est, ut ibidem pace inita Cæsarem inter & Regem Galliæ, (quorum uterque præsens erat) Concilium congregari posset. At ultra inducias in decennium obtinere nil potuit. Principibus vero istis alio distractis, cum pauci Vicentiæ comparerent, in aliud tempus Concilium prorogare coactus est, non sine magno suo dolore, quem in Bulla indictionis testatur. 53. Papa Niceam profectus.

Annus 1539. & 1540. inter varia colloquia utriusque fœderis, Francofurti, Hagenoæ & Wormatiæ instituta, est transactus: at omnia incassum. Nec Concilio Generali locus, sociis Smalcaldicis Concilium more veteri celebrari nolentibus; Galliæ vero Rege Mediolanum deposcente, bellumque rursus minitante, ac dein etiam inferente. Obiit hoc tempore Georgius Dux Saxoniæ Catholicæ Religionis defensor eximius, quem propterea Lutherus petulantissimis scriptis invasit. Post ejus autem mortem Lipsia, omnesque aliæ ejusdem urbes & ditiones in Saxonia, Misnia & Thuringia a Luthero perversæ sunt. Idem contigit in Marchia Brandeburgica anno 1535. post mortem Joachimi I. ferventissimi Electoris Catholici. Imo ipse etiam Cardinalis Albertus, Joachimi Frater, in Diœcesi Magdeburgensi & Halberstadiensi novitiam Sectam tolerare coactus est. 54. Obitus Georgii Saxonis & Brandeburgi.

Anno 1541. indictus est a Cæsare novus Conventus Ratisbonam: cui præsens etiam fuit Cardinalis *Contarenus* Pontificis Legatus. Correxit is 21. Articulos a Bucero, Apostata Dominicano, compositos. Delecti dein 55. Disputatio Ratisbonensis.

dein tres Theologi ex utraque parte a Cæsare, nempe ex parte Catholicorum Jullus Pflugius, Joannes Gropperus, & Joannes Eckius: ex Protestantibus Melanchthon, Bucerus, & Pistorius. Sed post mensem, disputationi impensum, nihil actum erat. Ostendit profecto experientia, per ejusmodi tractatus circa Religionem malum irritari potius quam sanari: sicut enim Zenonis Henoticon, Heraclii Ecthesis & Constantis typus auxerunt potius discordiam, ita ejusmodi Tractatus cum Lutheranis.

56. Negata Vicentia Tridentum propositum.

Re igitur infecta Cæsar in Italiam discessit; ubi de necessitate maturandi Concilium cum Pontifice collocutus, ad alteram Africanam expeditionem se accinxit. Qua tempestatum injuria frustrata in Hispaniam reversus est. Pontifex autem, cum Veneti, ne Solimanno suspicionem aliquam moverent, Vicentiam ægre concederent, *Tridentum* indicere Concilium statuit: idque per Nuntium suum *Moronum* Statibus Imperii Spiræ congregatis proponi curavit anno 1542.

57. Pflugius.

Acceptatus illico locus fuit a Ferdinando Rege, omnibusque Catholicis, protestantibus rursus Lutheranis: Tridentum urbem esse magis Italicam, quam Germanicam: Pontificem non debere convocare Concilium, imo ne nomen quidem ejus in litteris convocationis exstare. Factique conniventia audaciores, in dies magis adversus Catholicos insolescebant. Sic dum Julius Pflugius a Capitulo Naumburgensi electus esset Episcopus, Fridericus Elector Saxoniæ electionem illam irritam declaravit, eo quod Pflugius non esset Confessionis Augustanæ, atque Nicolaum Amsdorfium, ex Lutherii triariis hominem, intrusit: quem Lutherus manibus impositis consecravit.

58. Indictio Concilii Tridentini.

Pontifex tamen Paulus incredibili ardens desiderio uniendi Ecclesiam, Concilium indicit Tridentinum Bulla hac super re edita: In qua narratis Ecclesiæ totiusque Christianæ Reipublicæ calamitatibus, a Turca illatis in Hungaria, Germania, atque Italia, dum interim Christiani Principes inter se armis & animis dissentirent. Quo factum, ut omnes conatus sui hactenus fuerint frustranei, quos adhibuerit in convocando Concilio: malum jam in dies ulterius serpens exposcere, ut etiam non exspectato Principum consensu medicina adhibeatur. Se proin Concilium Oecumenicum indicere in 1. Nov. anni 1542. invitatis ad id omnium nationum Episcopis.

59. Dilatio illius.

Verum erumpente rursus bello Carolum inter Cæsarem & Franciscum Regem, ac Turca etiam Hungariam depopulante, advenire ad Concilium Prælati Nationum non poterant: qua propter Legatis Pontificiis per sex menses Tridenti frustra exspectantibus, in aliud iterum tempus Concilium differri debuit.

Ac

Accidit hoc tempore *Hermanni* Comitis de Weiden, Archi-Episcopi & Electoris Coloniensis infelix lapsus. Is enim, rudis omnino doctrinæque expers, a Lutheranis, in ejus aulam se insinuantibus, persuasus est, ut Martinum Bucerum, qui Ecclesiam Argentinensem reformasset ac postmodum etiam Melanchthonem, & Pistorium advocaret, quibus se totum pervertendum obtulit: opponente se Clero Coloniensi, præcipue *Groppero*, Ecclesiæ illius Archi-Diacono, ac postmodum Cardinale a Paulo IV. creato: cujus præstanti doctrinæ, cum insigni probitate & Religionis constanti zelo conjunctæ, Coloniensis Ecclesia a procella illa conservata plurimum sane debet. 60. Hermanni lapsus.

Cum autem Hermannus, in Lutheranam hæresin prolapsus, contumaciter in ea perseveraret, a Pontifice excommunicatus est, atque depositus, surrogato in ejus locum Adolpho Schauenburgio: qui provincia sua a fæcibus expurgata, exactis Novatoribus, rem Catholicam restituit. Infelix vero Hermannus, devictis a Cæsare atque dissipatis Smalcaldici fœderis sociis, ab Electoratu pariter depositus, in hæresi obstinatus in comitatu suo Weidensi octogenarius interiit.

Anno 1543. Franciscus Rex Galliæ Carolum Imperatorem suis & Turcarum viribus invasit, Cliviæ etiam Duce in partes suas pertracto; quem Cæsar primo aggressus fœderi Gallico renuntiare coegit. 61. Facilitas in Lutheranos.

Utque hosti ab Oriente & Occidente incumbenti unitis Germaniæ viribus occurreret Carolus, anno 1544. Spiræ Imperii Comitia sunt habita. In quibus, excluso Legato Pontificis, multa Lutheranis concessa, reductaque ferme ad æqualitatem Jurium Catholica & Lutherana Religio.

Ingemuere Catholici, summos Ecclesiæ Catholicæ Principes pertinacibus adeo bellis se mutuo ad ea consilia impellere, quæ ipsismet ingrata, & Religioni Orthodoxæ, utrique communi, plurimum detrimenti afferant. Quare Pontifex prolixam ad Cæsarem dedit epistolam, in qua adversus decretum Spirense conquestus est. Respondit Carolus, meliora expectanda esse tempora.

Et profecto meliora affulserunt, cum hoc eodem anno 1544. pacem *Crespiacam* Carolus & Franciscus inierunt, a toto Orbe Catholico & præsertim a Pontifice tantopere exoptatam. Majus adhuc gaudium allatum est, ubi innotuit, utrumque Principem se obligasse ad agendam communi consilio & opera causam Religionis, curandumque, ut quamprimum Concilium Tridentinum convocetur a Pontifice. 62. Pax Crespiaca.

Anno igitur 1545. in Comitiis Wormatiensibus Ferdinandus Rex, & Cardinalis Otho Truchsesius, Episcopus Augustanus, indicabant, Cæsarem ac Regem Galliæ procurasse convocationem Concilii, toties desiderati: standumque illius decretis. Deinde urgenda subsidia pro bello Turcico,

ad quod etiam Rex Galliæ promiserit auxilia. Protestantes inhærebant suo responso, in Germania celebrandum Concilium, cui Pontifex nec per se nec per Legatos præsit. Alias nulla ab ipsis sperari posse adversus Turcam subsidia.

Cernens igitur Imperator Protestantes spreta authoritate sua adversus omnia edicta obstinatos, neque aliter, nisi armis, compesci posse, dissolutis comitiis Wormatiensibus, alia Ratisbonam indixit. Quod ægre ferebant Catholici, ignari taciti Imperatoris consilii.

§. V.

Concilium Tridentinum inchoatum sub Paulo III.

Primæ IV. *Sessiones.*

63. Sessio I. Interea Pontifex Legatos suos, Cardinalem *de Monte* & *Cervinum*, cum *Reginaldo Polo* Tridentum misit ad inchoandum Concilium. Habitaque prima Sessio 13. Decembris: in qua propositæ causæ celebrandi Concilii, videlicet extirpatio hæresum, pax & unio Ecclesiæ, reformatio Cleri & populi Christiani: ac depressio Hostium Christiani nominis; præsentibus duntaxat præter Legatos quatuor Archi-Episcopis, 22. Episcopis, & 6. Generalibus Ordinum cum Legato Ferdinandi Regis. Legati autem Galliæ propter dilationem Concilii revocati fuerant.

Sessio II. Anno 1546. die 7. Jan. celebrata est altera Sessio, in qua statutus est modus pie, & modeste se gerendi in Concilio. Addita protestatio, quod ordo sedendi in Concilio nemini debeat præjudicare, aut novum Jus tribuere.

Sessio III. In tertia 4. Febr. lectum est Symbolum Nicænum.

64. Sessio IV. de libris S. Scripturæ, Versione vulgata &c. In quarta 8. April. præsentibus jam 5. Cardinalibus, 9. Archi-Episcopis, & 41. Episcopis, statutus numerus *librorum S. Scripturæ* secundum antiqua Concilia, & perpetuam Ecclesiæ traditionem. Tenendam *versionem vulgatam* pro authentica: eoque sensu intelligendam, quem tenuit & tenet S. Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione SS. Scripturarum: Libros non esse edendos sine approbatione & Facultate debita; nec sine addito nomine Auctoris. Verba Scripturæ non adhibenda ad facetias, jocos, incantationes &c.

Sessio V.

De Peccato originali.

In quinta 17. Junii editum decretum de peccato Originali: Adamum per peccatum amisisse justitiam, & secundum corpus & animam in deterius esse mutatum; Origine unicum, propagatione transfusum omnibus inesse cuilibet proprium: atque solum tolli per merita Christi nobis applica-

plicata per baptismum: per quem adimitur, etiam parvulis, quidquid propriam rationem peccati habet: remanente concupiscentia, quæ non est verum peccatum: quamvis aliquando peccatum vocetur, quia est ex peccato & ad peccatum inclinat. *Lutherus docebat, peccatum non tolli per baptismum, sed tantum non imputari: & concupiscentiam esse peccatum.*

Ubi autem definit Concilium, peccatum Originale omnibus inesse, addit, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto *Beatam & Immaculatam Virginem Mariam*: sed observandas Constitutiones Sixti IV. quæ habentur in *extravag. commun. c.* 1. *&* 2. *de Reliquiis & venerat. Sanct.* 66. De Immaculata Conceptione.

In his Capitulis Sixtus IV. Missam & Officium de Conceptione Immaculatæ Virginis instituit, insignesque Indulgentias hoc festum & Officium devote celebrantibus impertitur: statuitque, eos ipso facto incurrere excommunicationem, qui alterutram sententiam de Immaculata Conceptione hæresis aut peccati mortalis condemnant.

Postmodum vero Paulus V. Gregorius XV. & Alexander VII. adhuc pressius prohibuerunt sententiam de Immaculata Conceptione quovis modo improbare, aut refutare.

Addita fuerunt duo decreta de *Reformatione.* Primum est de constituendo Theologiæ Professore in Cathedralibus Ecclesiis & insignibus collegiatis pro lectione S. Scripturæ, eique comparando congruo stipendio: item de constituendo Magistro inferiorum Scholarum in minoribus Ecclesiis, qui gratis doceat Clericos & pauperes Grammaticam. 67. De prælectione S. Scripturæ & prædicatione.

Alterum Caput declarat, omnes Episcopos, Archi-Episcopos & Ecclesiarum Prælatos teneri per se ipsos, si non sint impediti, prædicare Evangelium: si vero impediti fuerint, viros idoneos ad hoc munus eligere.

In Monasteriis quoque habeatur lectio S. Scripturæ: nec possint Regulares extra suas Ecclesias prædicare sine facultate Episcopi. Si scandala aut hæreses disseminent, poterit Episcopus tanquam delegatus Sedis Apostolicæ contra eos procedere secundum Juris dispositionem.

Sessio VI.

De Justificatione.

In sexta Sessione celebrata 13. Jan. 1547. editum est decretum de *Justificatione:* quo statuitur 68.

1. Perveniri non posse ad Justificationem per vires naturæ, aut Legem Mosaicam,

2. Propterea misit Pater Divinus Filium suum.

3. Per cujus merita tribuitur nobis gratia, qua justi efficimur. Licet autem Christus pro omnibus sit mortuus, tamen illi solum mortis ejus beneficium recipiunt, quibus passionis ejus meritum applicatur.

4. Justificatio autem fieri non potest sine baptismo, aut ejus voto.

5. In adultis præparatio ad Justificationem sit per gratiam excitantem & adjuvantem, eidem libere assentiendo & cooperando, cum illam abjicere possent.

6. Unde disponimur per fidem, timorem Divinæ Justitiæ, & spem, incipiendo Deum diligere tanquam omnis Justitiæ fontem.

7. Dispositionem sequitur ipsa Justificatio, quæ non est sola peccatorum remissio, sed sanctificatio per susceptionem gratiæ. Justificationis autem causæ sunt: *Finalis* gloria Dei & Christi, ac vita æterna. *Efficiens* Deus. *Meritoria* Christus. *Instrumentalis* Baptismus. *Formalis* Justitia Dei: non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, Justitiam in nobis recipientes secundum propriam dispositionem. Simulque infunditur Fides, Spes & Charitas: sine quibus Fides mortua est.

8. Dicimur tamen *per Fidem* justificari: quia Fides est humanæ salutis initium, fundamentem & radix omnis Justificationis, sine qua impossibile placere Deo. *Gratis* autem justificamur, quia gatiam justificationis non meremur per nostram præparationem.

9. Nemo autem scire valet certitudine Fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.

10. Augetur autem gratia justificans per bona opera, & observantiam Mandatorum:

11. Quæ non sunt impossibilia, & quamvis etiam justi in levia & quotidiana peccata quandoque cadant, non desinunt tamen esse justi. Neque justus in quolibet opere peccat.

12. Citra specialem revelationem nemo pro certo scire potest, an sit prædestinatus.

13. Similiter de perseverantiæ munere nemo certo aliquid sibi polliceatur absoluta certitudine: tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare omnes debeant.

14. Justificatio post baptismum lapsi fit per Sacramentum Pœnitentiæ, distinctum omnino a baptismo. Neque tantum est cessatio a peccatis, aut peccatorum detestatio, sed insuper continet etiam eorum confessionem, saltem in voto, & absolutionem, item satisfactionem per jejunia, eleemosinas, Orationes, & alia bona opera, pro pœna temporali, quæ non tota semper, ut in baptismo, statim remittitur justificatis per Sacramentum Pœnitentiæ.

15. Per

15. Per omne peccatum mortale amittitur gratia Justificationis, non tamen Fides, nisi sit peccatum infidelitatis.

16. Justificato exercenda sunt bona opera, quæ per gratiam Christi peracta sunt meritoria vitæ æternæ, quæ tanquam merces & corona Justitiæ a Deo promissa est operibus bonis. Nemo tamen in se ipso confidat aut glorietur, sed in Domino, cujus erga nos tanta est bonitas, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.

Canones de Justificatione.

Post 16. ista Capita de Justificatione editi sunt de eadem 33. Canones contra Lutherum & Calvinum. In quibus dicitur anathema 69.

1. Illi, qui dixerit, absque gratia Christi posse hominem justificari.
2. Per gratiam tantum facilius posse hominem juste vivere, & mereri vitam æternam.
3. Sine gratia posse hominem credere, sperare, diligere aut pœnitere, prout oportet.
4. Liberum hominis arbitrium nihil cooperari, neque posse dissentire, si velit: sed nihil omnino agere, mereque passive se habere.
5. Post Adæ peccatum esse extinctum.
6. Proditionem Judæ non minus esse opus Dei, quam vocationem Pauli.
7. Omnia opera, ante Justificationem facta, vere esse peccata.
8. Gehennæ metum, propter quem peccata detestamur, esse peccatum.
9. Sola Fide impium justificari.
10. Nos sine Christi Justitia justificari, aut per eam ipsam formaliter justificari
11. Nos justificari vel sola imputatione Justitiæ, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia inhærente.
12. Per solam fiduciam nos justificari.
13. Ad obtinendam remissionem peccatorum opus esse, ut quis credat, ea sibi esse remissa.
14. Justificationem consistere in fide, qua quis credat, se esse justum.
15. Justum teneri ad certo credendum, se esse in numero prædestinatorum.
16. Si quis finalem perseverantiam absoluta & infallibili certitudine sibi promittat, citra specialem revelationem.
17. Justificationis gratiam tantum prædestinatis conferri.
18. Dei præcepta homini gratia instructo esse impossibilia.
19. Nihil esse præceptum in Evangelio præter Fidem.

20 Evangelium esse nudam promissionem vitæ æternæ, sine conditione observationis Mandatorum.

21. Christum non esse legislatorem.

22. Justum sine speciali gratia posse perseverare, vel cum ea non posse.

23. Justificatum non posse amplius peccare, aut gratiam amittere, aut posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, sine speciali Dei Privilegio, ut de B. V. tenet Ecclesia.

24. Justitiam non augeri per bona opera: sed hæc tantum fructus esse aut signa Justificationis acceptæ.

25. In quolibet bono opere peccari.

26. Justum non debere expectare aut sperare æternam retributionem pro bonis operibus.

27. Nullum peccatum esse mortale, nisi sit infidelitas.

28. Amissa gratia semper etiam amitti Fidem.

29. Post baptismum lapsum sola Fide sine Sacramento Pœnitentiæ justificari: aut per gratiam non posse resurgere.

30. Cuilibet peccatori post acceptam gratiam Justificationis ita culpam remitti & reatum pœnæ æternæ, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis, vel in hoc Sæculo vel in purgatorio exsolvendæ.

31. Justum peccare, si intuitu æternæ mercedis operetur bene.

32. Bona opera justi ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justi merita: aut justum per ea non mereri augmentum gratiæ, ac vitam æternam.

33. Per doctrinam de Justificatione derogari meritis Christi.

70. Quinque Capita Reformationis circa Residentiam &c.

Addita sunt 5. Capita de Reformatione. In primo obligantur Episcopi ad *Residentiam*: ut, si per 6. continuos menses fuerint absentes, absque legitima causa, a suis Ecclesiis, mulctentur quarta fructuum parte unius anni, Ecclesiæ & pauperibus loci applicanda.

Hæc pœna *Sess.* 23. *Cap.* 1, adhuc magis asperata fuit: ut Episcopus, ultra tres menses, sive continuos sive interpolatos absque urgente causa absens, præter reatum peccati mortalis, pro rata absentiæ fructus non faciat suos, sed teneatur eos fabricæ, aut pauperibus erogare.

Alterum Caput Beneficiatorum etiam inferiorum *Residentiam* decernit: si eam beneficia requirant. Sess. vero 23. c. 1. fructibus privat etiam.

Cap. 3. Regulares extra Monasterium degentes quoad crimina Ordinariis subjiciuntur, tanquam Apostolicæ Sedis delegatis.

Cap. 4. Visitare possunt Episcopi, quoties opus fore videtur.

Cap. 5. Episcopi in aliena Diœcesi Pontificalia non exerceant, sine expressa Ordinarii licentia: neque ordines conferant.

Sessio

Sessio VII.

De Sacramentis.

In Sessione VII. celebrata 3. Martii 1547. actum primo de Sacramentis in genere, editique contra Novatores 13. Canones: ac 71.

1. Anathema dicitur illi, qui dixerit, Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Christo instituta, aut esse plura vel pauciora, quam septem.

2. Illa non differre a Sacramentis antiquæ legis, nisi quatenus sint aliæ cæremoniæ, ac ritus.

3. Nullum esse altero dignius.

4. Illa esse superflua.

5. Propter solam fidem nutriendam esse instituta.

6. Ea non conferre gratiam, sed signa tantum esse externa acceptæ gratiæ, & notas Christianæ professionis.

7. Non semper per illa conferri gratiam, licet rite & sine obice suscipiantur.

8. Non conferri per ea gratiam ex opere operato: sed sufficere solam fidem Divinæ promissionis ad gratiam consequendam.

9. In Baptismo, Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem, unde iterari non possint.

10. Christianos omnes habere potestatem Sacramenta administrandi.

11. In Ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia.

12. Ministrum in mortali constitutum non conficere aut conferre Sacramentum, licet omnia faciat, quæ ad rationem Sacramenti pertinent.

13. Ecclesiæ ritus in solenni Sacramentorum administratione a quocunque Pastore posse omitti aut mutari.

De Baptismo & Confirmatione.

Post istos in eadem Sessione conditi sunt 14. Canones de Baptismo, 72. seu potius totidem anathematismi. Nam

1. Dicitur anathema illi, qui dixerit, Baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi.

2. Aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi.

3. In Ecclesia Romana non esse veram de Baptismo doctrinam.

4. Baptismum collatum ab hæreticis non esse verum Baptismum.

5. Eum non esse necessarium ad salutem.

6. Baptizatum non posse gratiam amittere.

7. Per Baptismum solius Fidei debitores fieri, non autem totius Legis Christi servandæ.

8. Ba-

8. Baptizatos liberos esse ab omnibus Ecclesiæ Præceptis.

9. Vota omnia post Baptismum facta esse irrita.

10. Peccata omnia, post Baptismum commissa, sola recordatione & Fide suscepti Baptismi dimitti, aut fieri venialia.

11. Baptismum rite susceptum iterandum esse ab eo, qui ab apostasia ad pœnitentiam convertitur.

12. Neminem esse baptizandum, nisi in ea ætate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo.

13. Parvulos, qui actum Fidei non eliciunt, suscepto baptismo, non esse inter fideles computandos, ac proin rebaptizandos, cum ad annos discretionis pervenerint: aut præstare omittere Baptismum, quam baptizare actu non credentes.

14. Parvulos baptizatos, si postea ratum habere nolint, quod patrini nomine illorum promiserunt, suo arbitrio esse relinquendos.

73. De Confirmatione.

Denique additi sunt tres Canones de Confirmatione. In quibus anathematizantur, qui dixerint,

1. Confirmationem otiosam esse cæremoniam, aut olim non fuisse aliud quam catechesin quandam, qua Fidei suæ rationem exponebant.

2. Injurios esse Spiritui S. qui confirmationis Chrysmati virtutem aliquam tribuunt.

3. Confirmationis Ordinarium Ministrum non esse Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem.

Decreta Reformationis.

74. De Clericis, Beneficiis Ecclesiasticis.

Adjuncta fuerunt 15. Capita de Reformatione.

1. Ad Regimen Cathedralium Ecclesiarum assumantur legitime nati, probi ac docti.

2. Tenentes plures Episcopatus omnes dimittant, uno excepto. Alias ipso jure omnes vacant, excepto ultimo.

3. Inferiora Beneficia, præsertim curata, conferantur dignis, & qui per se ipsos residere & curam exercere possint.

4. Plurium Beneficiorum contra SS. Canones detentor, ipso jure illis privatus existat,

4. Nisi dispensationem Ordinario exhibeat. Et tunc de idoneo Vicario provideatur.

6. Uniones Beneficiorum examinentur ab Ordinariis.

7. Unita visitentur ab Ordinario singulis annis. Constituantur Vicarii cum tertia parte fructuum.

8. Reparandæ Ecclesiæ: & cura animarum sollicite exercenda.

9. Ad

9. Ad majores Ecclesias promoti ultra 6. menses consecrationem non differant.

10. Sede vacante Capitulum intra annum a die vacationis nulli concedat licentiam ordinandi, aut litteras dimissoriales, nisi occasione beneficii obtinendi, vel jam obtenti arctato. Si Capitulum contraveniat, subjaceat interdicto: & sic ordinati ab executione Ordinum Jure ipso sint suspensi, ad beneplacitum futuri Prælati. Ordinationibus.

11. In litteris dimissoriis exprimenda causa, ob quam a proprio Episcopo ordinari non possint. Nec ordinandi sine prævio examine.

12. Facultas de non promovendo annum non excedat.

13. Electi, præsentati, aut nominati ad beneficium non instituantur sine prævio examine: Exceptis iis, qui præsentantur ab Academia.

14. Causæ civiles exemptorum extra locum exemptum ab Episcopo cognoscantur.

15. Curent Ordinarii, ut hospitalia accurate administrentur.

Sessio VIII.

De Concilio transferendo Bononiam.

In Sessione VIII. habita XI. Martii 1547. a majori parte Prælatorum decreta est translatio Concilii Bononiam, propter morbum quendam Tridenti grassantem. Jam alias sæpius de hac tranlatione actum est, urgentibus etiam Legatis Apostolicis, tum propter tumultus Belli Smalcaldici, in propinquo tonantis, tum fortassis ex privatis rationibus, ut sint Romæ propiores, si Pontificem Octogenarium mori contingeret. 75.

Evicit tandem major numerus migrationem, protestantibus ex voluntate Cæsaris Hispanis Episcopis, atque Tridenti remanentibus cum Cardinale Pacieco.

Cum Bononiæ 21. Aprilis in Sessione IX. pauci Prælati convenissent, prorogata est Sessio in secundam Junii. Et quia idem contigit in Sessione X. dies 15. Septembris Sessioni XI. est destinata: ubi materia Sacramentorum tractaretur. Verum propter varia impedimenta Concilium per quatuor annos suspendi, atque ad annum usque 1551. differri debuit, ut nunc breviter exponemus. 76. Prorogatæ Sessiones Bononiæ.

§. VI.

Bellum Smalcaldicum: Translatio, & suspensio Concilii.

Cum Smalcaldici fœderati cernerent Concilium Tridentinum inchoatum, veriti, ne Cæsar eos ad illud amplectendum cogeret, Francofurti ad Mænum convenerunt anno 1546. renovaturi fœdus Smalcaldicum, ut unitis viribus Concilio Tridentino se opponerent, plenam Reli- Smalcaldicorum Conatus.

gionis suæ libertatem extorquerent, atque ex contribulibus suis aliquos Judices in Cameram Imperialem intruderent.

78. Disputatio Ratisbonensis. Indixit interea Cæsar colloquium Ratisbonam; ad quod delecti ex utraque parte rursus Theologi, qui de Religionis Controversiis disceptarent: & quidem ex Catholicis Petrus Malvenda Dominicanus, Erardus Bilichius Carmelita, Joannes Hoffmeisterus Augustinianus cum celeberrimo Doctore & Antagonista Lutheri Joanne Cochlæo: ex Protestantibus Martinus Bucerus, Joannes Brentius, Georgius Major, & Erardus Schneppius. Cumque in Disputatione de Justificatione Bucerus varia concedere coactus esset contra voluntatem Protestantium, quatuor illi disputatores ignominiosa fuga ex campo contentionis se subtraxerunt.

79. Mors Lutheri, & elogium. Territi fortassis etiam sunt morte Lutheri, quæ in hoc tempus incidit: quia sine illius consilio ab ejus Sectatoribus nihil agebatur. Is ultima vitæ ætate, cum audiret, congregatum esse Tridenti concilium, furorem, rabiem, & apparatum omnem, quo probe erat instructus, maledicæ eloquentiæ exprompsit adversus illud atque Romanum Pontificem, edito libro, quem inscripsit: *contra Pontificatum a Satana institutum:* additis etiam picturis se auctore dignis, quibus propudiose proponebat Pontificem, auribus asininis horrentem, atque a dæmonibus coronatum. Vindicare fortasse sic voluit ignominiam, quam incurrit, dum ex puella diabolum niteretur expellere, ab illo foribus occlusis in olidas redactus angustias. Obiit autem Islebii, quo a Comitibus Mansfeldicis ad Controversias quasdam componendas Wittemberga evocatus fuerat: ubi 17. Februarii anno 1546. postquam lauto convivio inter solitos jocos & facetias bene pastus & potus ad quietem se composuisset, die altero mortuus inventus est anno ætatis clymacterico 63.

Orbi inclaruit, ut Herostratus quondam incenso Dianæ templo: homo levis, spurcus, petulans, & inauditæ maledicentiæ: qua scripta sua vitamque implevit. Dignum tamen censuere Wittembergenses Mausolæo marmoreo 12. Apostolorum statuis coronato.

Venerat inter hæc Ratisbonam ad Comitia Cæsar, in quibus nullum ex Principibus fœderatis invenit: nec iterato citati comparuerunt, in privatos inter se conventus abstracti. Habita nihilominus comitia, statutumque, ut omnes Tridentini Decretis morem gerant: protestantibus more suo legatis Lutheranis.

80. Fœdus Cæsaris contra Smalcaldicum. Tum vero cernens Cæsar, omnia Comitia, edicta, omnesque amicæ componendæ pacis vias eludi a Lutheranis, fœderi suo Smalcaldico mordicus inhærentibus ac confisis, armis ad officium revocandos existimans, cum Pontifice, Principibus Catholicis, & nonnullis etiam Lutheranis, ut Mauritio & Augusto Saxoniæ Ducibus, item Alberto & Joanne Marchionibus

nibus Brandeburgensibus, fœdus iniit. Cumque Smalcaldici per Legatos quærerent, quo armorum ille apparatus pertineret? Ad compescendos Rebelles subditos, respondit Cæsar.

Non enim Bellum Religionis causa paratum videri voluit, ut quosdam ex Lutheranis etiam ad se pertraheret: sed in læsæ Majestatis Divinæ & humanæ reos se moturum, qui falso Religionis prætextu incisis nervis ac nexibus Rempublicam, totamque Imperii molem conentur evertere, despecta potestate Cæsarea, omnibusque viis pacem in Germania per tot Comitia stabiliendi proterve abjectis: contra Imperatorem Conventus cogi, & cum exteris Principibus pangi fœdera: relicto judiciorum ordine privata illa atque truculenta diffidationum Jura suscitari denuo, in perniciem quietis & tranquillitatis publicæ. Subditos Imperii impune jam toties armis invasos, atque vi injusta Principes etiam Provinciis suis dejectos: Henricum Brunsuicensem a Landgravio urbibus suis spoliatum adhucdum vinctum teneri, & in carcere squalescere: ipsas Imperii bases propediem eversum iri, ni Caput invigilet, & turbulentis conatibus obviam eat. 81. Cæsar publicat Belli causas.

His Belli caussis ad urbes Imperii liberas dimissis, sola Argentina Cæsaris scriptum refutare est ausa.

Joannes Fridericus Septemvir, & Philippus Landgravius, Smalcaldici fœderis Duces, responderunt Cæsari (editis dein etiam litteris publicis) non alia quam Religionis causa Bellum in se parari, ut vis inferatur conscientiis, & sub jugum Pontificis ac Concilii mittantur. Simulque non tantum principes & civitates socias, sed Regem etiam Galliæ ac Angliæ in Imperatorem suum concitant. At illi, pace nuper cum eodem composita, domesticis Germaniæ turbis immiscere se nolebant. Cumque initæ cum Solimanno induciæ etiam tenerent, liberum Cæsar nactus est spatium, cum pace non posset, armorum virtute constituendi Rempublicam.

Cum autem Legiones suas ex dissitis Provinciis, Hispania, Italia, Belgio, Hungaria accire deberet, fœderati autem Smalcaldici suas in propinquo haberent, multo hi viribus superiores erant. Octo enim tantum millia Cæsar Ratisbonæ collegerat.

Primi autem Wirtembergici cum civitatibus Sueviæ Lutheranis, collecto viginti millium exercitu ductore Sebastiano *Schertelio* Augustano in campum armati prodeunt, atque ut copias, quas Pontifex ex fœdere Cæsari mittebat, transitu prohiberent, expugnato Ehrenbergensi propugnaculo, Oeniponto imminebant. Verum Schertelius, ubi comperit, duodecim millia Tyrolensium Duce Castelato Comite ad arma confluxisse, territus, viam, qua venerat, repetiit, & fœderatorum copiis, 82. Smalcaldici frustra tentata Tyroli.

ad Ulmam collectis, se conjunxit. Atque inde fœderatus iste exercitus Donawerdam movit, ubi se Elector & Landgravius cum copiis, quas per Franconiam adduxerant, junxit.

Octoginta millibus peditum & decem millibus equitum constabat iste exercitus, centum & triginta tormentis bellicis instructus. Opprimi multitudine Cæsarem facile potuisse creditur, si recta Ratisbonam movissent, ubi illius exercitus, nec decimam hostium partem æquans, stabat: atque inde digressus prope Landishutum castra communiit.

Prope Ingolstadium castra locant, ac Bellum Cæsari denuntiant:

Verum Smalcaldici, dum lente Rainam ac Neoburgum intercipiunt, atque inde progressi Ingolstadium inter & Monachium castra locant, spatium Imperatori dederunt suas operiendi copias. Ne autem fœderati nihil egisse videantur, misso tubicine Bellum *Carolo Gandavensi*, ut loquebantur, denuntiant. Dux Albanus supremus post Cæsarem copiarum Dux, remisso tubicine, proscriptionem Imperialem eis promulgat.

Venerant interea, Smalcaldico tam grandi exercitu in castris otiose desidente, memorabiles Cæsari suppetiæ, nemine se opponente; duodecim nimirum millia peditum & sex millia Equitum, quæ Pontifex miserat, duce Octavio Farnesio Parmensi Duce, Cæsaris genero, ac patre Alexandri Farnesii, incomparabilis postea herois, ac Belgii Salvatoris. Italicis hisce copiis accessere tria Hispanorum millia, a Principe Sulmensi Neapoli adducta: quatuor item Germanorum millia, ex Brisgoia a Schaumburgio Tribuno collecta.

83. Frustra Cæsaris castra tormentis impetunt:

Cum his copiis, quamvis adhuc multo inferioribus hostium numero, Carolus Cæsar Neostadii trajecto Danubio ad Ingolstadium castra posuit: Cumque necdum ea satis muniisset, fœderati omnibus tormentis explosis ingenti vi Cæsareos impetebant. Tenuitque ad novem omnino horas illa globorum grando, mira Cæsaris ejusque copiarum constantia. Nam cernens Landgravius ordines ubique servari integros, hostem aggredi non ausus, retrocessit Neoburgum atque inde Donawerdam, intercepturus Comitem Burensem 12000. peditum & 3000. equitum ex Belgio adducentem. At ille declinatis caute insidiis felici itinere ad Imperatorem pervenit.

84. Arte & virtute Cæsaris attriti.

His ille copiis auctus hostem aggredi statuit. Egressus igitur Ingolstadianis castris, occupatisque in transitu Neoburgo, Donawerda, Nordlinga, aliisque civitatibus, mira bellandi arte hostilem exercitum ita circumduxit, pressit, attrivitque, ut in rerum omnium penuriam ac desperationem eundem conjecerit. Crevitque calamitas, cum Elector, accepto tristi nuntio, Saxoniam ferme omnem a propinquo suo Mauritio, Albertinæ stirpis Principe, esse occupatam, a Landgravio se separavit, & ad restinguendum domi incendium accurrit.

Tum

Tum enim etiam Landgravius re desperata campo excessit, cumque paucis suis residuis copiis in Hassiam rediit, fœderatis se passim dedentibus & Imperatoris gratiam implorantibus. Horum primus erat Fridericus Elector Palatinus, quamdiu fuerat Catholicus, Cæsari fidissimus; durioribus conditionibus gratiam impetravit Ulricus Dux Wirtembergicus.

Secutæ sunt urbes; quibus imperata pecunia, & tormentis bellicis, 85. Augustam, Ulmam, Memmingam, Campidunum, Lindavium, Biberacum, Ravenspurgum, Francofuttum & Argentoratum in deditionem accepit: Adeptus hoc pacto subsidia ad solvenda militi stipendia & bellum porro prosequendum.

Plerique ejus gratiam implorant.

Reliquum hyemis ordinandæ Germaniæ impensum. Cum autem 86. Imperator Ulmæ anno 1547. moraretur, nuntium accepit, Electorem Saxoniæ non tantum sua recuperasse, sed etiam Mauritio pleraque ademisse, cæso Alberto Brandeburgico, quem Cæsar ei auxilio miserat. Quare Saxonicum bellum, licet laboraret arthritide, per se ipsum gerere statuens, sub initium Martii Ulma discessit Nordlingam, ubi Albanus exercitum, quamvis multum accisum, collegerat. Cum hoc Egram processit, Ferdinando Fratri & Duci Mauritio se conjuncturus.

Decernit Bellum Saxonicum.

Inde movens in Misniam, perruptis claustris transitum impedientibus, 87. ad Albim castra metatus est, Electore trans Albim ad Mühlbergam cum exercitu stante, ac transitum fluvii prohibente. Ardua profecto erat trajectio tam lati tamque profundi fluminis, obstante in adversa ripa armato exercitu cum tormentis bellicis, undique in Cæsareanos dispositis.

Trajectio Albis.

At aperuit illa dies, quantum virtus cordata possit; dum Carolus 88. heroica vetustatis supergressus facinora, incomparabili fortitudine & fluvium vicit & hostem. Nam elector territus recessit, Wittembergam, munitam urbem, se recepturus. Verum cum levioris armaturæ Equites ac dein etiam Albanus cum Equitum turma eundem assecuti, prælio initium dederant, superveniens Cæsar insignem ad posteritatis memoriam victoriam reportavit, deleto ferme ad internecionem Saxonico exercitu, & quod rei caput est, Electore ipso Joanne Friderico per Albanum capto.

Mühlbergensis victoria.

Imperator mortis sententiam tulit in captivum: verum deprecantibus ei vitæ veniam pluribus Principibus, consensit Imperator, cum his tamen conditionibus, ut Wittenberga se dedat Cæsari: Electoratus Duci Mauritio cedat: Elector vero exauthoratus ad arbitrium Cæsaris captivus maneat.

Capto Electore,

Præcipuo hoc Smalcaldici fœderis authore bellique Principe debellato, trepidi per Germaniam Protestantes accurrerunt, Cæsarisque arbitrio se permisere.

89. Et Landgravio indignante Mauritio.

Solus superérat Philippus Landgravius, qui, licet ferocia esset inflexibili, tamen cum Dux Mauritius eius gener & Elector Brandeburgicus, vitæ, libertatis ac bonorum ipsi spem fecissent, si Cæsaris se permitteret arbitrio, Halæ Saxonum Cæsari Throno insidenti supplex accidit. Qui ei per Consiliarium quendam respondit, quamvis læsæ Majestatis reus necem esset commeritus, quia tamen crimen fateretur, veniamque supplex peteret, atque Principes etiam pro eo intercederent, vitam ei donari, nec bonis omnibus spoliandum, neque *perpetuo carcere* plectendum.

90. Causa Landgravii.

Cum autem abduceretur captivus, Dux Mauritius & Elector Brandeburgicus apud Cæsarem vehementer conquesti sunt: infringi sic pactionem cum Landgrávio a se initam: nunquam eum compariturum fuisse, nisi fidem dedissent, libertatem, ac ditiones ei servatum iri: neque se unquam suasuros fuisse, ut compareret, si carceris oriri potuisset suspicio; agi de fide sua publice data: obtestari se, ut Cæsar fidem ipsorum liberet ac honori consulat, nec patiatur, ut proclamentur per orbem tanquam perfidi proditores, qui turpissime decepissent Principem amicum & cognatum, eumque falsis promissis in carcerem conjecissent.

Respondit Imperator, ex genio Albani Ducis ad asperitatem semper declinantis, vera quidem, sed fortasse temporum rationi non omnino consentanea: exstare Articulos Landgravio proponendos, ac dein propositos: id unum in iis contineri, eum non esse mulctandum carcere *perpetuo*: Si quid ultra ipsi promisissent, excessisse limites suæ potestatis. En originem perniciosi deinceps belli, & cladis rei Catholicæ! Nam responso hoc Cæsaris irritati Principes jam tum ad ultionem animum intenderunt; quamvis tunc res eorum necdum ferrent, ut eandem expromerent, erupturam, ubi opportunior occasio tulerit.

Aucta fuit indignatio, cum geminos Principes captos velut in Triumpho per Germaniam duci cernerent, magnamque tormentorum vim ex Saxonia, Hassia, & Civitatibus Imperii liberis alio avectam. Aversum tamen a Cæsare animum dissimulantes, iram interim corde tegebant.

91. Cæsar Fidem non violavit, nec clementiam.

Quamvis autem sint, qui magnanimam Cæsaris clementiam hic requirant; nihil tamen ille egit, quo Fidem datam læserit, aut limites Justitiæ fuerit transgressus. Nullum enim Mauritius aut Brandeburgus mandatum habebant, ut Landgravio libertatem ac ditionum securitatem adpromitterent: suo id sensu ac voluntate fecerunt, quam ratam habere Imperator non tenebatur. Considerare etiam oportet, quanta a viginti jam annis a Principibus istis, Smalcaldici contra se fœderis Ducibus, fuerit perpessus; quanto ardore Principes, civitates & Germaniam ferme omnem adversus eum concitarint; quo fastu atque ferocia abjudicata ei Imperatoria dignitate, *Caroli Gandavensis* nomine obscurare, & contemnere eum præ-

præsumpserint: quantum denique in discrimen bello gravissimo eundem conjecerint. Hæc enim aliaque qui animo limato atque a præjudiciis libero perpenderit, non multum, credo, Cæsaris iram accusabit, sed justam omnino dicet. Accedit prudens ac providus timor, ne Principes isti, si dimitterentur liberi, turbarent rursus Imperium. Sunt enim beneficia quædam, quorum haud æquo animo recordantur Principes, præsertim ubi iræ, ad tempus pressæ, potentes habent socios. Expertus fuit ipse Carolus Cæsar, quam noxium sibi fuerit beneficium, quo Franciscum I. Regem Galliæ liberum dimisit, ruptis dein pactis bello ab eodem impetitus.

Imo tantum abest, ut Imperator inclementiæ arguendus videatur, ut haud pauci sint Scriptores, qui Mühlbergensi victoria mitius usum existiment, totumque Lutheranismum exscindi potuisse, si severitatem præhabuisset clementiæ. Vix enim fuisse putant, qui debellatis Principibus, sociisque eorum dissipatis, tanto Victori Victoriam prosequenti resistere voluisset aut potuisset.

Interim ille, ut laceram Rempublicam per pacem constituat, lenibusque remediis ejusdem morbos sanet, Comitia Imperii Augustam indixit. In his Ordinibus proposuit, quantopere semper optarit quietem & tranquillitatem Germaniæ; eam constantem esse non posse, nisi Religionis discordiæ per Concilium generale, cui omnes se subjiciant, radice evulsa, extirpentur. Convocatum superioribus jam annis esse Tridenti, urbe ad Germaniam spectante, Concilium, pluresque ibidem jam celebratas Sessiones: Decernendum jam esse a Statibus, illius decretis omnibus esse parendum. 92. Comitia Augustana.

Assensere Cæsari tres Electores Ecclesiastici: Palatinus, Saxo, & Brandeburgus recipiendum quidem censebant Concilium, sed cum conditionibus, quas Lutherani essent adjecturi; alii Principes omnes statuerunt, parendum esse Concilio, postquam etiam Protestantes in eo fuerint auditi. Cum autem Imperator petiisset, hoc negotium curæ suæ ac fidei committi, omnes assenserunt, solo excepto captivo Duce Saxoniæ. Urbes Imperiales Cæsarem veritæ, pariter iverunt in Principum sententiam. Sancitumque denique fuit, parendum omnibus esse Concilii Tridentini decretis. Parendum esse Concilio Tridentino etiam Lutherani decernunt.

Hoc durante Bello Smalcaldico continuatum fuerat; non tamen sine molestiis controversiis. Nam cum Schertelius per claustra Tyroleos irrupisset, trepidi Patres quidam cum ipsis Præsidibus, Montano, & Cervino, de transferendo Concilio cogitabant: opponentibus se Legatis Cæsareis, & Episcopis Hispanis. Neque Pontifex adduci tunc potuit, ut in translationem consentiret. At postea morbo quodam Tridenti aliquantum grassante in Sessione VIII. majori Suffragiorum numero decretum est, ut 93. Dissidium circa translationem Concilii.

Con-

Concilium transferatur Bononiam, consentiente etiam Pontifice. Illuc se major pars contulit, 14. Prælatis cum Cardinale Pacieco Tridenti remanentibus, ex voluntate Cæsaris; qui tunc ad Bellum Saxonicum se accingebat.

Ex hac divisione Schisma timendum erat, quale Basileæ contigit, nisi providus Cæsar prohibuisset Tridenti celebrari Sessiones, quod idem Pontifex Bononiensibus inhibuit, cum cerneret, ferme non nisi Italos eo convenire. Unde meræ prorogationes Concilii ibi Sess. 9. & 10. fuerunt decretæ.

94. Urget Cæsar ut revocetur Tridentum.

Cum dein Cæsar confecto Bello Saxonico in Augustanis Comitiis impetrasset, ut Status decernerent, se parituros Tridentino Concilio, non dubitavit, se apud Pontificem facile effecturum, ut Concilium Tridentum revocetur, ne fructus tanto labore partus intereat

Aliter præparatum invenit Pontificem a Bononiensibus jam præventum. Quare summopere commotus Cæsar, per Legatos suos Bononiæ & Romæ publice est protestatus contra omnia, quæ in Bononiensi Conciliabulo, ut loquebantur, essent agenda. Concilium Tridentum esse indictum: promisisse Patres, cum Bononiam secederent, sublato morborum periculo se redituros, Protestantes in aliam urbem non venturos: facilem iis fore excusationem, cum tantum Concilio Tridentino obedientiam promiserint: si Ecclesiæ paci consulere negligant, se pro Officio Advocati Ecclesiæ provisurum.

95. Suspensio Concilii inopportuna.

Pontifex accepta hac protestatione, in neutram patem decidit: suspensumque fuit Concilium per quatuor annos, quo tempore quam maxime expediisset, illud Tridenti prosequi, ut florenti illo rerum Cæsarearum statu Protestantes efficaciter potuissent adigi ad standum promissis & decretis Concilii Tridentini. Cum econtra ex illa Concilii translatione & suspensione, mutato Germaniæ statu non exigua Ecclesiæ mala emanarint: ut nunc narratum imus.

§. VII.

De Constitutione *Interim* & reductione Concilii Tridentum.

96. Cum viget disceptatio, an Tridenti, vel Bononiæ continuandum esset Concilium,

Cum Cæsar Pontificem & Bononienses Patres persuadere non posset, ut Concilium tunc Tridentum reducerent, neque Generali Concilio necdum dissoluto, Nationale in Germania posset institui, Theologis committendum censuit, ut formulam aliquam confessionis communi opera conciperent, quæ *Interim* ab omnibus observaretur, donec a Concilio Generali dogmata Fidei definita fuerint.

Selecti ex Catholicis ad hanc formulam conscribendam, Julius Pflugius, Episcopatui Naumburgensi postea restitutus, & Michael Haldingus Pro-Episcopus Moguntinus, ac Merseburgensis postea Episcopus: ex Pro-

Protestantibus Joannes Agricola, Concionator Joachimi II. Electoris Brandeburgici. Petiitque Imperator, ut etiam Pontifex suum Legatum mittat, qui cum tribus istis Theologis formam Confessionis, ab omnibus interim acceptandam, componat.

Cæsar constitutionem Interim confici curat.

Verum quo minus hoc fieret, præter alia, obstabat Henricus II. Rex Galliæ, qui Parenti suo Francisco I. nuper successerat. Hic enim Princeps, veritus magnam Caroli V. potentiam, in animum suum induxerat, quacunque posset via eidem se se opponere. Quare Concilium Bononiæ, non autem Tridenti continuari voluit, missis eo suis Episcopis, Cardinalibus autem Gallis ad Pontificem, causturis, ne Pontifex Cæsaris postulatis annuat: eo tendere istius consilia, ut non tantum in politicis Italiæ atque Europæ se Dominum constituat, sed etiam in Sacris & Religionis negotio supremum arbitrum.

At Cæsar cognita Romanæ curiæ cunctatione tam in decernendo loco Concilii, quam mittendo legato ad Augustana comitia, instituendamque in iis Theologos inter conventionem, Anno 1548. formulam a tribus illis Theologis conceptam Statibus approbandam obtulit, atque dein Imperiali edicto sanxit. Et quia tantum interim servanda erat, donec conclusio fieret generalis Concilii, dicta est hæc constitutio vulgari vocabulo *Interim*.

In hoc Schemate Fidei 26. viscebantur Articuli, circa statum Adami 97.
ante & post peccatum, redemptionem per Christum & Justificationem peccatoris, bona opera, Ecclesiam ejusque notas, potestatem, Pontificem, Episcopos, Sacramenta, Missam, Invocationem Sanctorum, preces pro defunctis, ritus in administrandis Sacramentis. Omniaque in iis erant Orthodoxa, præsertim si bono sensu acciperentur, quæ ad Fidei doctrinam pertinent. Duo tamen Lutheranis concessa sunt interim capita, matrimonium nempe Presbyterorum & Communio sub utraque specie: quæ capita non ad Fidem, sed disciplinam spectant.

In qua cæteroquin Catholica concessa Lutheranis communio sub utraque specie & matrimonium Presbyteris.

98.

Neutri parti satis placuit.

Neutri parti hæc confessio ex integro placuit. Pontifex eam a Cæsare submissam tum ipse examinavit Romæ tum etiam Bononiensibus examinandam dedit. Hæreticum in ea inventum nihil: jussit tamen Imperatori per Cardinalem Sfondratum nuntiari: neque pertinere ad Cæsarem negotia Religionis disponere, neque permittenda esse duo illa capita: matrimonium Presbyterorum pugnare cum traditione Apostolica, usum calicis cum more jam dudum recepto. Persuasus tamen Pontifex a Cardinale Morono fuit, ne apertius constitutioni *Interim* se opponat; tolerari duntaxat ab eo interim ex necessitate minimam particulam Lutheranismi, qui alias ex integro tolerandus foret. Quare etiam Cæsar ad evitanda majora mala interim toleranda illa duo existimavit in Lutheranis, mo-

do in reliquis omnibus, ac præsertim quæ ad Fidem pertinent, cum Ecclesia Catholica conveniant.

Varia deinde scripta tum pro tum contra constitutionem istam prodierunt. Nimisque acerbe scripserunt, qui eandem cum Henotico Zenonis, Ecthesi Heraclii, & Constantis Typo compararunt. Certe Nicolaus Bobadilla, cum ob dicta scriptaque contra illam formulam a Cæsare in Italiam fuisset remissus, ne quidem in conspectum a S. Ignatio fuit admissus.

Præsertim vero eidem se opposuerunt complures Præcones Protestantici. Bucerus, cum ab Electore Brandeburgico, ut subscribat, urgeretur, Argentinam profugit, asserens, constitutione illa firmari potestatem Pontificiam. Ita etiam Musculus Augustanus Præco, Brentius Halensis, Osiander Norimbergensis, Calvinus Genevensis, & præsertim Joannes Fridericus exauthoratus Elector Saxoniæ contra eandem tonabant: confutante Cochlæo libellos Protestanticos.

99. Cæsar illam urget. Efficacius autem Cæsar ipse constitutionem suam executioni dabat; cumque Magdeburgum, & Constantia reliquis pertinacius se se opponerent, Imperiali *banno* seu publicæ proscriptioni sunt subjectæ.

100. Divisio Lutheranorum. Orta etiam est occasione constitutionis Cæsareæ nova Lutheranorum divisio: alii enim, qui contumacius cum Illyrico & Amsdorffio eidem obluctabantur, nullam admittentes in doctrina Lutheri mutationem, Lutherani *rigidi* dicebantur: alii vero, qui cum Melanchtone tempori serviendum putabant, Lutherani *molles*, *Adiaphoristæ*, & *Indifferentes* sunt appellati; Alii rursus *Interimistæ Imperiales*, alii *Interimistæ Lipsienses*: ut adeo Lutheranismus, qui tempore conditoris sui in 34. Sectas jam fuerat divisus, post ejus mortem in plures quam centenas sit dissectus.

Imperator compositis hoc pacto utcumque Germaniæ rebus in Belgium discessit, Ducem Saxoniæ & Landgravium captivos secum abducens. Episcopi vero, prout desiderabat Imperator, Diœcesanos conventus celebrabant pro instauranda secundum SS. Canones Ecclesiastica disciplina, declaratumque, conjugium Presbyterorum & usum calicis per Constitutionem *Interim* nemini permitti, nisi iliis, qui ex Lutheranismo convertuntur ad Ecclesiam. Pontifex pariter requisitus Episcopis Germaniæ potestatem dedit concedendi usum calicis humiliter dispensationem petentibus, & fatentibus, Ecclesiam posse usum calicis interdicere.

101. Obitus Pauli III. electio Julii III. Anno 1549. obiit Paulus III. electusque Cardinalis *de Monte*, primus in Concilio Tridentino Legatus Pontificius, assumpto Julii III. nomine. Et quidem, quod mirum, etiam Cardinales Cæsarearum partium cum Farnesianis juncti, eidem dederunt suffragium, licet offenderit Cæsarem, quod translationem Concilii Tridento Bononiam summopere promoverit, nolueritque illud Bononia amoveri. Cardinalis Polus, vir integerrimus, in suspicionem

nem

nem nescio cujus propensionis in Lutheranismum vocatus, rejectus est. At restituendo postmodum in Anglia Religionem Catholicam satis ostendit qua Fide esset.

Julius, qui antea Legatus pro Concilio Bononiæ continuando mordicus steterat, jam ex altiori prospiciens specula facile consensit, ut Tridentum reduceretur, obtento consensu non tantum Cardinalium Patrumque Bononiensium, sed etiam Regis Galliæ, modo in illa urbe, Imperatori obnoxia, nihil concluderetur contra Jura Galliæ, & immunitatem Ecclesiæ Gallicanæ. 102. Restauratio Tridentini decreta

Igitur Pontifex edita Bulla reassumptionis Concilii Præsides nominavit Cardinalem *Crescentium* cum duobus Episcopis. Atque die prima Maji anno 1551. celebrata est Sessio XI. in qua decreta est reassumptio Concilii Tridentini. Sessio XI.

In Sessione XII. prima Septembris habita præcise decretum est, ut Sessio XIII celebretur die undecima Octobris; quia scilicet, paucis adhuc præsentibus, exspectabatur major Prælatorum, præertim ex Germania, numerus. 103. Sessio XII. indicta Sessio proxima.

§. VIII.

Continuatio Concilii Tridentini sub Julio III.

Postquam Imperator cum plerisque copiis militaribus ex Germania discesserat, cessante timore, non diuturno Officii Magistro, plerique Protestantes constitutionem *Interim* rejecerunt. Cumque Cæsar certior de hoc factus anno 1550. in Comitiis Augustanis conquereretur, responderunt Principes, non posse populos tam cito adduci ad Fidem priori contrariam: vi vero eos velle compellere periculosum esse. 104. Protestantes nec Interim nec Concilium acceptant.

Legati autem Mauritii aperte declararunt, intentionis suæ non fuisse, subjicere se Concilio Tridentino, nisi sub conditione, quod Theologi Confessionis Augustanæ gaudeant ibi Jure suffragii, Pontifex non præsideat, omniaque hactenus Acta tanquam irrita declarentur, ac Concilium de novo incheotur.

Quia tamen per majorem Suffragiorum numerum conclusa fuerat subjectio, præstanda Concilio Tridentino, & Imperator urgebat Protestantes, ut suos ad illud mittant Theologos, doctrinæ suæ rationes propósituros, advenerunt tandem Tridentum deputati præcipuorum Principum & aliquarum Civitatum: nempe initio Octobris 1551. Joachimi II. Electoris Brandeburgici, Ducis inde Wirtembergici, ac nomine Argentinæ aliarumque civitatum Joannes *Sleidanus*, famosus ille ac mendax Historiæ Lutheranæ scriptor, cum nonnullis Ministris: ac demum etiam Legati Mauritiani. 105. Mittunt tamen aliquos Legatos.

Brandeburgici per Slavium Juris Consultum obedientiam deferebant Concilio, ac Julium III. appellant *Summum Pontificem Sanctæ Ecclesiæ Romanæ* 106. Insolentia postulata.

 & Uni-

& *Universalis*. Aliter multo se gesserunt reliquorum Legati, præsertim Saxones. Auditi illi sunt 24. Jan. 1552. petebant autem, contra promissa & conclusa in binis Comitiis Augustanis, ut statim declaretur, an Pontifex sit supra Concilium, ut Pontifex, contra quem graves habeant accusationes, non ut Judex, sed ut reus adsit in Concilio, ut episcopi a Juramento Pontifici præstito absolvantur. Ut Theologi Protestantium Jure Suffragii gaudeant, atque ut omnia hactenus in Concilio acta irritentur. Spiritus credo tantos arrogantiæ eis suggesserant Mauritii, novi Saxoniæ Electoris, turbulenta consilia, hactenus pressa, sed brevi in apertum eruptura: ut §. sequenti referemus: postquam ea, quæ Sessione 13. & 14. gesta sunt, exposita fuerint.

Sessio XIII.

Decreta de SS. Eucharistia.

107. In Sessione XIII. Præsidente nomine Julii III. Cardinale Crescentio, cum Pighio Archi-Episcopo Sipontino, Aloysio Lipomano Episcopo Veronensi, & Cardinale Madrucio Episcopo Tridentino, præsentibus etiam tribus Electoribus Ecclesiasticis, & Oratoribus Cæsaris & Regis Romanorum, celebrata 11. Oct. 1551. editum fuit decretum de SS. Eucharistiæ Sacramento, octo Capitibus comprehensum.

In 1. decernit, Christum vere, realiter & substantialiter sub specie earum rerum sensibilium contineri.

2. Institutum esse hoc Sacramentum a Christo in sui memoriam, in Spiritualem animarum cibum, in antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservemur: atque in pignus futuræ gloriæ, & in Symbolum unitatis.

3. Christum statim post consecrationem etiam ante usum esse præsentem; Corpus quidem sub specie panis, Sanguinem vero sub specie vini, *vi verborum:* Corpus autem sub specie vini, & Sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis, qua partes Christi inter se copulantur: Divinitatem autem propter unionem hypostaticam cum corpore & anima. Unde tantundem esse sub una specie, quantum sub utraque: cum totus & integer Christus sub qualibet specie, & sub quavis illius parte existat.

3. Per consecrationem fieri conversionem totius substantiæ panis in Corpus Christi & vini in Sanguinem: quam conversionem Catholica Ecclesia *transsubstantiationem* appellat.

5. Cultum latriæ huic SS. Sacramento esse exhibendum, cum Deus ipse sit præsens. Ideoque convenienter institutum Festum solenne.

6. Consuetudinem antiquissimam Eucharistiam in Sacrario asservandi, & ad ægros deportandi retinendam.

7. Eam

7. Eam probationem esse necessariam, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione accedat, idque de Sacerdotibus etiam intelligendum, si adsit copia confessarii. Si autem necessitate urgente absque prævia confessione celebraverit, quam primum confiteatur.

8. Triplici modo posse sumi: *Sacramentaliter tantum*, a peccatoribus. *Spiritualiter tantum*, per votum seu desiderium. *Sacramentaliter & Spiritualiter simul*, cum scilicet Sacramentum vere & cum augmento gratiæ suscipitur. Communionem a Sacerdote accipiendam.

Canones de Eucharistia.

Undecim dein editi sunt Canones seu anathematismi contra hæreticos, hoc Sanctissimum Sacramentum impugnantes. Nam anathema dicitur illi, qui dixerit: 108.

1. In SS. Eucharistiæ Sacramento non contineri vere, realiter, & substantialiter Corpus & Sanguinem cum anima & Divinitate Christi, ac proinde totum Christum, sed tantum esse in eo tanquam signo vel figura aut virtute.

2. Qui dixerit remanere substantiam panis & vini, negaveritque conversionem totius substantiæ panis in Corpus, & totius substantiæ vini in Sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini.

3. Qui negaverit, sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri.

4. Qui dixerit, Christum tantum in ipso actuali usu esse præsentem; non autem ante vel post.

5. Qui dixerit, unicum aut præcipuum fructum esse remissionem peccatorum.

6. Christum in hoc Sacramento non esse adorandum cultu latriæ vel solenni processione circum gestandum.

7. Non licere Eucharistiam in Sacrario asservare, sed statim post consecrationem esse distribuendam, aut: non licere illam ad ægros deferre.

8. Christum Spiritualiter tantum manducari, & non etiam Sacramentaliter & realiter.

9. Si quis negaverit obligationem Communionis Paschalis.

10. Qui dixerit, non licere Sacerdoti celebranti se ipsum comunicare.

11. Qui dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendam Eucharistiam.

Subjuncta denique sunt octo Capita de reformatione.

In 1. præscribitur forma, qua Episcopi subditos regere & corrigere debeant; prohibetur appellatio a sententia interlocutoria Episcopi aut Vicarii ante sententiam definitivam. 109. Decreta Reformationis.

De Judiciis & appellationibus. 2. Quando appellatur a sententia Episcopi ad Papam, isque causam appellationis alicui in partibus vult committere seu delegare, Metropolitano committatur, aut, si is suspectus, vel ultra duas diætas distet, vicinioribus Episcopis, aut illorum Vicariis, non vero inferioribus judicibus.

3. Acta primæ instantiæ intra 30. dies dentur gratis appellanti; alias absque illis Judex *ad quem* potest procedere.

4. Si determinatus a SS. Canonibus Episcoporum numerus non potest depositioni ac degradationi Clerici assistere, assistant Abbates, aut his deficientibus aliæ personæ in dignitate constitutæ.

5. Gratia remissionis pœnæ, ob • vel subreptitie obtenta revocetur a concedente.

6. Episcopus non citetur personaliter, nisi depositionis causa.

7. Testes contra Episcopum non admittantur, nisi idonei & graves.

8. Graves Episcoporum causæ a summo Pontifice cognoscantur.

Data deinde cautio seu Fides publica, quam *Salvum Conductum* appellant, Protestantibus.

Sessio XIV.

Doctrina de Sacramento Pœnitentiæ.

110. In Sessione XIV. celebrata 25. Nov. 1551. tractatum est de Sacramento Pœnitentiæ & Extremæ Unctionis. De illo novem Capita sunt proposita.

1. Pœnitentiam semper peccatoribus fuisse necessariam: elevatam autem ad rationem Sacramenti a Christo, dum post resurrectionem insufflavit in Discipulos dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata &c.*

2. Differre Pœnitentiam a baptismo, quoad materiam, formam, Ministrum, effectum: omnibusque post baptismum lapsis esse necessariam, sicut nondum regeneratis ipse Baptismus.

De materia & forma. 3. *Formam*, in qua præcipua vis sita est, esse verba Ministri: *Ego te absolvo &c.* quibus ex more preces addantur, non tamen pertinere ad essentiam formæ, neque esse necessarias. *Quasi-materiam* esse actus ipsius pœnitentis, nempe contritionem, confessionem & satisfactionem: qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione partes Pœnitentiæ dicuntur.

111. Observatio de Sacramento Pœnitentiæ valido & informi. *Videtur hic Concilium tantum definiisse, quænam sint partes integrales, requisitæ ad fructum Sacramenti, abstrahendo, quænam ex iis sint essentiales, adeoque pertineant ad valorem: relinquendo scilicet disputationi Theologorum, an universalitas doloris, quatenus cadit etiam in peccata, quorum non amplius exstat memoria, pertineat ad valorem, vel tantum ad fructum. Ex quo principio præstantissimi Theologi, etiam post Tridentinum defenderunt, Sacramentum quoque Pœnitentiæ posse esse validum & informe: quia scilicet universalitas doloris, ut cadens etiam in peccata memoriæ non occurren-*

currentia, juxta Tridentinum tantum videtur requiri ad integritatem & fructum; non autem ad essentiam & valorem, sicut satisfactio: de qua eodem modo loquitur.

4. Agitur de *Contritione*: quæ est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero: fuitque omni tempore necessaria ad veniam peccatorum. Quare non solum est cessatio a peccatis, sed etiam veteris vitæ odium ac detestatio. Et quamvis ista contritio aliquando charitate sit perfecta, adeo ut peccatorem justificet ante actualem confessionem: hoc tamen non contingit sine voto seu desiderio & proposito serio suscipiendi ipsum Sacramentum: cum hoc votum sit inclusum contritioni perfectæ. Contritio vero imperfecta, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccati excludat, cum spe veniæ, non solum non facit hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam Dei donum est, & Spiritus S. monentis impulsus: & quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ ad Justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. 112. De Contritione.

Non obscure hic Concilium declarat, attritionem cum Sacramento conjunctam sufficere ad Justificationem.

5. Tractatur de *Confessione*, a Domino instituta, omnibusque post baptismum lapsis Jure Divino necessaria: quia Christus Sacerdotes sui ipsius Vicarios constituit, tanquam Præsides & Judices, ad quos omnia peccata mortalia deferantur: non enim possunt Judicium hoc incognita causa exercere, neque æquitatem in pœnis injungendis observare, si tantum in genere, & non potius in specie ac singillatim sua ipsi peccata declarassent. Unde oportet a pœnitentibus omnia mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in Confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint. Venialia autem, licet recte & utiliter exponantur, taceri tamen possunt, multisque aliis remediis expiari. 113. De Confessione.

Circumstantiæ autem eæ sunt exponendæ, quæ speciem peccati mutant: quia sine illis peccata non possunt integre exponi, nec de peccatorum gravitate Confessarius rectum judicium ferre potest, nec Pœnitentiam proportionatam injungere. 114. De Circumstantiis.

Hic Concilium tantum exigit, ut Confessarius habeat notitiam de numero & specie peccatorum, possitque imponere Pœnitentiam proportionatam numero peccatorum & gravitati specificæ. Unde non exigit, ut exponantur circumstantiæ intra eandem speciem aggravantes.

Porro peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem Confessione inclusa esse intelliguntur.

Nempe

Nempe in Confessione fructuosa, ad quam requiritur dolor universalis, qui ratione motivi universalis, cadat etiam supra peccata gravia, memoriæ non occurrentia. Vel si Concilium loquatur etiam de Confessione valida, possunt esse inclusa in proposito universali non peccandi de cætero.

6. *Minister* hujus Sacramenti est solus Sacerdos; qui non tantum declarat, peccata esse remissa, sed tanquam judex pronuntiat sententiam absolutionis.

115. De Jurisdictione, & casuum Reservatione. 7. Quæ tamen ferri debet in subditum: cum omnis judicii ratio & natura id exposcat. Unde nullius momenti est illa absolutio, quam Sacerdos profert in eum, in quem ordinariam aut delegatam non habet jurisdictionem. Quia autem ad disciplinam magnopere confert, ut atrociora quædam crimina non a quibusvis, sed summis tantum Sacerdotibus remittantur, locum habet *Casuum Reservatio*: non tamen in Articulo mortis, in quo quilibet Sacerdos quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris potest absolvere.

116. De Satisfactione. 8. Quia falsum omnino est, & a verbo Dei alienum, culpam a Domino nunquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur, imponenda pœnitenti a Confessario est *Satisfactio*, quæ medeatur peccatorum reliquiis, & quasi fræno a peccato coerceantur cautioresque efficiantur pœnitentes. Quare Sacerdotes, quantum Spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares, & convenientes satisfactiones debent injungere.

9. Non autem solum pœnis, sponte a nobis in vindictam & castigationem peccatorum susceptis, aut a Sacerdote pro delicti mensura impositis, sed etiam temporalibus flagellis, a Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis, apud Deum patrem per JEsum Christum satisfacere valemus. Additi sunt deinde

15. Canones de Sacramento Pœnitentiæ.

117. 1. Anathema sit, qui dixerit, Pœnitentiam non esse vere & proprie Sacramentum reconciliationis a Christo institutum.

2. Pœnitentiam non esse distinctam a Baptismo: nec recte appellari secundam post naufragium tabulam.

3. Verba Christi: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata &c.* non esse intelligenda de Sacramento Pœnitentiæ, sed de authoritate prædicandi Evangelium.

3. Ad integram & perfectam peccatorum remissionem non requiri tres actus Pœnitentis, Contritionem, Confessionem & Satisfactionem.

5. Attritionem non esse verum, & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, aut esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium.

6. Confessionem Sacramentalem non esse institutam a Christo: nec ad salutem necessariam jure Divino, aut, modum confitendi secrete ab initio Eccle-

Ecclesiæ constanter observatum, alienum esse ab institutione & mandato Christi, aut inventum humanum.

7. Non esse necessarium jure Divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria habetur, etiam occulta, & quæ sunt contra ultima duo præcepta Decalogi, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant.

8. Aut qui dixerit, Confessionem esse impossibilem, & traditionem humanam, aut non esse obligationem semel in anno confitendi.

9. Aut, Absolutionem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium declarandi, remissa esse peccata: modo tantum credat, se esse absolutum, aut Sacerdos joco absolvat.

10. Vel, Sacerdotem, qui est in peccato mortali, non haberi solvendi ac ligandi potestatem: aut, non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis.

11. Aut, Episcopos non habere jus reservandi sibi peccata, nisi quoad externam politiam.

12. Aut, totam pœnam semper simul cum culpa remitti a Deo: neque Satisfactionem esse aliam, quam Fidem de Satisfactione Christi.

13. Aut, quoad pœnam temporalem Deo non satisfieri per Christi merita, pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel a Sacerdote injunctis, aut sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus & eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus.

14. Satisfactiones pro peccatis non esse cultum Dei, sed traditiones hominum, quæ doctrinam de gratia obscurent, ipsumque beneficium mortis Christi.

15. Aut, claves Ecclesiæ tantum datas ad solvendum, non autem ad ligandum: & propterea impositionem pœnæ esse contra finem clavium, & institutionem Christi.

Doctrina de extrema Unctione.

In eadem Sessione XIV. edita sunt tria Capita, & quatuor Canones de Sacramento *Extremæ Unctionis.*

In 1. Cap. Concilium declarat hoc Sacramentum a Christo *Marc.* 8. insinuatum, per Jacobum autem Apostolum fidelibus commendatum ac promulgatum, dum dixit: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros &c.* Ex quibus intellexit Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum; formam vero illa verba: *Per istam Unctionem &c.*

In 2. effectum hujus Sacramenti esse gratiam ad peccati ejusque reliquias abstergendas: utque infirmus morbum levius ferat, & tentationibus dæmonis fortius resistat, & sanitatem corporis, si saluti animæ expedierit, interdum consequatur.

In 3. Ministrum esse Sacerdotem, qui tunc illud debet administrare, quando infirmus ita periculose decumbit, ut in exitu vitæ constitutus videatur: quotiesque in simile vitæ discrimen devenerit.

119. Canones. In Canone autem 1. dicitur anathema illi, qui dixerit, Extremam Unctionem non esse vere ac proprie Sacramentum, a Christo institutum, & a Jacobo promulgatum.

In 2. dicenti, illam non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed jam cessasse.

In 3. dicenti, hunc ritum repugnare S. Jacobo, ideoque mutandum, ac posse sine peccato contemni.

In 4. dicenti, Presbyteros Ecclesiæ, quos S. Jacobus ad infirmum adducendos esse monet, non esse Sacerdotes, sed Seniores in quavis communitate; adeoque proprium extremæ unctionis Ministrum non esse solum Sacerdotem.

Decreta 14. de Reformatione.

120. Decreta Reformationis. 1. Prohibiti, interdicti, aut suspensi ascendentes ad Sacros Ordines, puniantur.

2. Episcopus ordinans alienum subditum sine proprii Prælati consensu, ipso jure uno anno ab exercitio Pontificialium sit suspensus, ordinatus vero ab executione ordinum sic susceptorum, quamdiu proprio Prælato placuerit.

De Sacris ordinationibus. 3. Episcopus ab alio ordinatos, absque suo examine prævio & litteris dimissoriis, potest ab exercitio ordinum suspendere, si minus idoneos invenerit.

4. Episcopi tanquam Sedis Apostolicæ delegati possunt corrigere quoscunque Clericos sæculares, quantumcunque exemptos, etiam extra visitationem.

5. Conservatorum potestas ad certos limites restringitur.

121. Pœna non gestantium habitum. 6. Clerici, qui sunt in sacris aut beneficium possident, condecentem gestent habitum clericalem, si autem moniti ab Episcopo non pareant, suspendantur ab ordinibus, officio & beneficio: si necdum se emendent, beneficiis & Officiis priventur.

122. De irregularitate ex homicidio. 7. Homicida voluntarius, licet occultus, est irregularis. Casualis autem, aut vim vi repellens, cognita & probata causa dispensetur.

Nota. *Congregatio Cardinalium anno* 1588. & 1599. *declaravit: Concilium loqui de eo, qui fuit in aliqua culpa, & ideo indigeat aliqua dispensatione. Eum vero, qui casu mere fortuito, aut vim injustam cum moderamine inculpatæ tutelæ repellendo, alterum occiderit, non esse irregularem, adeoque non indigere dispensatione.*

8. Episcopus, cui ex privilegio licet alienos subditos punire, Clericos tamen alienos non puniat, nisi interventu eorum Episcopi, aut personæ ab eo deputatæ.

9. Beneficia unius Diœcesis sub nullo prætextu uniantur Beneficiis alterius Diœcesis.

10. Regularia Beneficia conferantur Regularibus.

11. Regulares translati ad alium ordinem in claustro sub obedientia vivant, & Beneficiorum sæcularium incapaces existant.

12. Jus Patronatus nemo obtineat, nisi ex fundatione aut dotatione: Institutione præsentati reservata Episcopo.

Hoc intelligendum de tempore post Concilium, seu de Jure Patronatus post illud acquirendo: nam circa anteriora Jura quoad hoc nihil mutatum est.

13. Præsentatio fiat Ordinario, alias Institutio sit nulla.

14. Indicitur Sessio proxima, in qua tractandum de Missa, Ordine & Reformatione.

§. IX.

De suspensione Concilii propter Bellum Mauritianum.

Sessio XV. celebrata est 25. Jan. 1552. in hac duo Decreta fuerunt condita; alterum de prorogatione Sessionis usque ad diem 19. Martii, quod tempus deinde usque ad 1. Maji est extensum, propter Protestantes, quorum Theologi semper exspectabantur: unde alterum etiam editum Decretum de Salvo Conductu in uberiori forma, prout Hussitis a Concilio Basileensi datus fuerat, iisdem impertiendo. Verum, surgentibus novis iisque improvisis omnino turbis atque Belli tumultibus, Concilium suspendendum rursus fuit, & quidem in integrum decennium, usque ad annum videlicet 1562. quod qua ratione contigerit, haud abs re erit, breviter enarrare. 123. Sessio XV. Prorogatio Sessionis. Salvus Conductus.

Carolo V. Imperatori anno 1552. Bellum subito gravissimum illatum est ab eo, quem inter primos amicos suos censebat, grandibus & recentibus adhuc Beneficiis sibi devinctum: a Mauritio videlicet, quem post confectum Bellum Smalcaldicum, capto & exauthorato Joanne Friderico, Saxoniæ Electorem constituerat, translata ab Ernestina stirpe ad Albertinam dignitate, cum potissimis Saxoniæ ditionibus. 124. Cur Mauritius a Cæsare Patrono defecerit.

Hic Princeps, fidus in Bello Smalcaldico Cæsari, quin & Socius, Protestantium odium incurrerat, non obscuro murmure perstrepentium, quod Joannem Fridericum captivum in Cæsaris manibus relinquat, ut spoliis ejus impinguescat. Ut igitur eorum in se amorem ac studium transferret, ducem adversus Cæsarem constituere se jam pridem tacite meditabatur, ut Lutheranos ab obedientia, Concilio Tridentino præstanda, vi illata exsolveret, sectamque Novatorum in Romano Imperio donaret civitate; quod votis omnibus exoptabant.

Causa altera defectionis erat Philippus Landgravius Hassiæ ipsius socer, quem libertati restitui frustra sæpius a Cæsare petierat: jam ab eo tempore ultionem tacite excoquens, quo Cæsar eundem captivum abduxit.

Opportunum consiliis locum dedit ipsa provincia, quam Imperator ei demandaverat, compellendi videlicet armis ad deditionem, & obsequium *Magdeburgum*, quod acceptandæ Constitutioni *Interim* pertinaciter repugnaret, & Sacerdotium juribus suis vi dejiceret. Validas ad hunc finem a Carolo acceperat copias; quas hoc fuco tectas identidem auxit, protracta 125. Magdeburgum occasio apparatus Bellici.

de industria in annum obsidione. Quo tempore Protestantium Principes, Brandeburgum, Palatinum, Wirtembergicum, Bipontinum, Mechlenburgos, Badensem cum Gulielmo Hasso, captivi Filio, tacito fœdere in partes suas pertraxit.

126. Fœdera Mauritii.

Utque illas magis adhuc firmaret, externa etiam respexit auxilia, pertracto in armorum societatem Henrico II. Rege Galliæ: qui ad vindicandam, ut ferebat, Germaniæ libertatem, numeroso cum exercitu vere ingruente venturum se promisit, Cammeracum, Tullum, Metas, Virodunum pro se pactus. Hæcque tanta fœdera tam secreto fuerant conflata, ut Cæsar prius viderit Bellum, quam crediderit. Adeo namque fidebat Mauritio, tot nominibus, ut rebatur, suo, ut Moguntini aliorumque sincera monita tanquam vana & importuna abjiceret: etiam tunc, cum Mauritianæ copiæ Electorum Ecclesiasticorum terras jam devastarent, ipsique Tridento ad

127. Bellum infert Cæsari imparato.

propria defendenda recedendi facultatem a Cæsare frustra peterent. Mauritius rebus suis cum Protestantibus & Galliæ Rege clam compositis, dedito per collusionem velut in Cæsaris potestatem Magdeburgo, adjectoque copiis suis, qui urbi præsidio impositus fuerat, milite, scripto publico se vindicem obtulit libertatis conscientiæ, ac Lutheranismi in Imperio stabiliendi, atque sub finem Martii exercitum Augustæ admovet, intra quatriduum ad deditionem vel compulsæ, vel compelli se simulanti. Inde vero ad Ulmam obsidendam progreditur.

Carolus Imperator Bello Parmensi implicitus, præter eas legiones, quæ sub signis Mauritii militabant, vix aliquas in Germania, quam undique pacatam crediderat, habebat copias. Quare cum se proditum ab amico, & inermem Oeniponti, ubi tunc degebat, videret, per Ferdinandum Fratrem pacis conditiones iniri posse sperabat.

128. Irrumpit in Tyrolim.

Convenerunt proin Lincii Ferdinandus Rex & Mauritius, qui fœderatos suos consulendos dicebat, ut Passavii deinde pax iniri possit: Pactusque 15. dierum inducias, ad suum ad Ulmam exercitum accurrit. Atque ut Cæsarem inermem Oeniponti interciperet, cum toto suo exercitu movit Abudiacum, urbem ad Licum amnem & alpium pedem sitam, eaque intra biduum occupata, depulsisque, qui claustrorum aditus obsidebant, Ehrenbergensem arcem, & situ & opere munitam, cepit.

Carolus Imperator, percepto tristi hoc nuntio, cum Ferdinando Fratre, qui expositurus, quid cum Mauritio Lincii egisset, quidque ulterius agendum, cum Cæsare consulturus, Oenipontum advenerat, Villacum in Carinthiam profugit, comitante eum etiam Joanne Friderico Saxone, licet ab Imperatore liber esset dimissus.

129. Transactio Passaviensis.

Mauritius autem Oenipontum ingressus, ea, quæ Cæsaris erant, militum licentiæ permisit, intactis iis, quæ ad Regem Ferdinandum aut cives pertinebant. Cumque induciæ Lincii sancitæ pro ineunda pace appropinquarent,

quærent, Passavium se recepit. Ubi famosa illa *Transactio Passaviensis* (quam *Pacem Religiosam* appellant) est inita, anno 1555. Augustæ postea confirmata.

In hac pactione vi armata extorta, & 12. Articulis comprehensa decernitur libertas Landgravii, & Religionis Lutheranæ secundum Confessionem Augustanam, cum jure Emigrandi cum suis bonis, si cui lubeat; & quamvis bona Ecclesiastica, eo usque a Lutheranis direpta, iis sint permissa, si tamen Episcopus aut alius Prælatus a Religione Catholica deinceps deficeret, bona Episcopatus Capitulo extradenda fore, statutum est.

Hic quartus Articulus (qui *Reservatum Ecclesiasticum* dicitur) magnos deinde motus excitavit, Lutheranis eum expunctum volentibus, & pinguissimos Episcopatus ad se rapientibus. Quod Bello postea Suecico occasionem dedit. 130. Reservatum Ecclesiasticum.

Henricus II. Galliæ Rex interea Tullum, Virodunum, & Metas in Lotharingia occupaverat: adversus quem, facta Passaviensi pace Carolus Imperator processit, & Metas, quas propugnavit Franciscus Guisius, Lotharingiæ Dux, obsedit. Sed quia annus in hyemem jam inclinaverat, imbribus, nive, frigore ac morbis acciso exercitu, soluta obsidione, in Belgium abscessit. 131. Gallus in Lotharingiam.

Albertus Brandeburgicus transactioni Passaviensi nolens acquiscere, viginti millium circumtulit prædonem exercitum, ut alienas Provincias, præsertim Moguntini & Trevirensis posset depascere, permissa omni licentia militi. Atque primo Gallorum partes secutus, deinde Cæsaris, post obsidionem Metensem, se ipso non melior, in obvios quosque, præsertim Ecclesiasticos irruit, immani ubique grassatus latrocinio. 132. Albertus Brandeburgicus proscriptus,

Quare Imperialis Camera tanquam hostem Imperii, & turbatorem quietis publicæ, Mauritio Saxoni, veteri ejus amico, eundem debellandum ac compescendum dedit. Qui felici pugna ad Visurgim in ditione Luneburgica cum eo commissa, totum ferme ejusdem delevit exercitum, ut adeo in exilium ejectus, & ab omnibus desertus, tertio post anno apud Badensem obscuro fine quieverit. Ac victus a Mauritio.

Mauritius vero, Belli dux memorabilis, at Cæsari, a quo summa acceperat beneficia, perfidus, allata Germaniæ miserrima percundi facultate, jam ante ex vulnere, quod in pugna, cum Alberto conserta acceperat, improlis obiit. Et quamquam Joannes Fridericus post ejus mortem consequi rursus Electoratum Saxoniæ omni ope allaboraret, cessit tamen ille Fratri Mauritii *Augusto*, in cujus glorioso sanguine hodiedum floret, emendaturis posteris nimia in Lutherum studia. Cadente victore.

Cæterum hos inter Bellorum tumultus, cum Mauritius perfractis alpium claustris in Tyrolim irrumperet, vehementer perculsi Tridentini Patres diffugere, *Marcello Crescentio* Cardinale, primo Pontificis Legato, quod æger decumberet, Veronam deportato, ibique intra triduum demortuo.

Quare Julius Papa ex Cardinalium consilio 15. Aprilis suspensionem Concilii decrevit.

133. Sessio XVI. suspensio Concilii in decennium ob varias causas.

Eadem suspensio decreta est a Concilio Sess. 16. celebrata 28. Aprilis 1552. protestantibus contra illam duodecim Prælatis Hispanis, qui Concilium continuari volebant.

Opinione diutius tenuit hæc Concilii suspensio, propter Bellum Cæsarem inter Carolum & Henricum II. continuatum tum in Italia, cum etiam in Belgio. Interveniente quoque anno 1555. morte Julii III. successit Marcellus Cervinus, Pauli III. Legatus ad Concilium Tridentinum, retento proprio nomine *Marcelli II.* quem laude omni superiorem terris tantum ostenderunt fata, ut loquitur de eo Brietius, post 22. dies illatum tumulo. Cui Cardinales successorem dederunt Petrum Caraffa, Neapolitanum Episcopum Theatinum, Confundatorem Ordinis Theatini, sub nomine *Pauli IV.* austerioris animi virum, & ab Austriacis alieni. Quare cum Henrico II. fœdus iniit, ac consilia contulit de occupando Regno Neapolitano.

134. Abdicatio Caroli V.

Hæc inter Carolus V. post signatum orbem terrarum victoriis, ut ad ultimam expeditionem se rite præpararet, seque ipsum solum regeret, Bruxellis in Belgio tot Regnis suis se ultro abdicavit, relicto Imperio terrisque Austriacis Ferdinando Fratri, Hispania, Italia, Belgio & Transmarinis Provinciis Philippo Filio. Profectusque in extremam Hispaniam in Monasterio S. Justi vivum quodammodo se ipsum sepelivit, per biennium adhuc pientissimæ huic morti suæ superstes. Sicque in terræ angulum se collegit immensus ille gigas, cujus vastitatem mundus capere non poterat: heros profecto, cui parem nulla ætas vidit: nulla re tamen major, quam quod post devictas quatuor mundi plagas se ipsum vicerit: quia majus nihil erat, quod vinceret.

135. Pax Cameracensis.

Post hujus Principum Principis mortem, terra marique continuatum est bellum Philippum inter II. & Henricum II. transeuntibus in Filios parentum animis. Verum Galli Sanquintino & Gravelingano prælio fracti anno 1559. pacem iniere *Cameraci*, sibi acerbam, gloriosam Philippo, sequestro Mommorantio, ut liberetur carcere Hispano. Accessit complementum pacis, matrimonium Philippi Regis cum Elisabetha Henrici II. Filia.

136. Mors Henrici II. in nuptiali lætitia.

Qua in solennitate hastiludio se exercens Henricus Rex a Mongomerio Comite hasta transfixus occubuit. Relicto Regno sub pupillis, ab Hugonotis deinceps per 40. annos dilacerando, præsertim a Coliniis Fratribus, Gaspare, Andelotto, & Odetto Cardinale, a Diana Pictaviensi vipera in sinu Henrici male antea protectis.

137. Ferdinandus Imperator.

Francofordiæ interea Ferdinandus agnitus tandem Imperator ab Ordinibus, nunquam tamen a Paulo IV. quod favere nimium crederetur Lutheranis; at falso. Nam Tractatum Passaviensem inire necessitas compulit. De cætero in omnem erat occasionem intentus, qua sublatis dissidiis Religioni consuleret. Et quamquam experientia docente comperisset, partis utriusque Theologorum Congressu ac Disputatione animos potius incalescere

ac irritari, quam malo remedium parari, ne tamen quidquam intentatum relinqueret, anno 1557. *Wormatiæ* novum colloquium instituit, 12. Catholicis Theologis (quos inter Petrus Canisius) totidemque Protestantibus ad hoc delectis, Julio Pflugio Præside. 138. Colloquium Wormatiense

Quo in conventu id ridiculum & Lutheranis probrosum accidit, ut potius inter se, quam cum Catholicis decertarent. Quinque enim ex illis Confessioni Augustanæ præcise inhærendum putabant: sex alii, quos inter Illyricus, Brentius, Bullingerus, ac tres Saxones, magna contentione illis se opponebant, Melanchtone more suo partem inter utramque medio. Dumque sic tanquam hæreticos & Augustanæ Confessionis desertores ac corruptores se mutuo proclamarent, ultra clamores nihil est actum. Cum Lutheranorum dedecore.

Et profecto ubi deserto controversiarum Judice a Christo constituto quilibet S. Scripturæ verba pro arbitrio suo interpretatur atque in privatum phantasiæ suæ sensum detorquet: quæ doctrinæ ac Fidei unitas atque concordia sperari poterit? quot sunt capita, tot ferme Religionis Systemata prodire necesse est. Hinc tot illæ in Palatinatu, Saxonia, Wirtembergia, aliisque Provinciis & civitatibus Protestanticis Fidei mutationes: hinc *liber concordia* tot discordiarum fomes: hinc ipsa Confessio Augustana toties mutata ac reformata. 139. Desperata apud Lutheranos unitas Fidei.

Remedium tot discordiis certum fuisset, si Concilio Oecumenico, eo modo, qui semper in Ecclesia viguit, celebrato voluissent acquiscere. Verum quam importune illud ante expetierant, dum celebrari non posse cernebant, ita contumaciter celebrato restitere: nec celebrari illud volebant, nisi inaudita methodo, contra morem totius antiquitatis.

Novem jam annis propter Bella erat suspensum Concilium Tridentinum, nec tempore, quo Marcellus II. & Paulus IV. erant Pontifices, reassumi poterat. At hoc anno 1559. mortuo eique suffecto Pio IV. major spes affulsit. Nam per pacem Cameracensem composita erant Europæ jurgia, & Ferdinandus Imperator cum Galliæ & Hispaniæ Regibus resumptionem Concilii expetebant. Accedebat, quod Galli post conspirationem Ambosianam in Guisios & Regiam Familiam detectam in Comitiis Bellaqueensibus statuerint, ut, si Concilium Generale obtineri non posset, institueretur in Gallia Concilium Nationale pro turbis Calvinistarum sedandis. 140. Pius IV. Pontifex jubet continuari Concilium Tridentinum.

Publicavit proin anno 1560. Pius IV. Pontifex Bullam continuationis Concilii Tridentini, contra quod, ut se præmunirent Protestantes, vulgare cœperunt Magdeburgi Historiam suam Ecclesiasticam, innumeris refertam erroribus ac mendaciis, in *Centurias* distributam; unde quatuor ejus Authores (plures alii fabri postmodum accesserunt) dicti *Centuriatores Magdeburgici*. His postea Cardinalis Baronius opposuit 12. suos tomos Annalium Ecclesiasticorum. Ipseque Schlüsselburgius, famosus Præco Luthericus, Matthiam Illyricum Principem centuriarum Architectum tanquam hæreticum catalogo suo inseruit. 141. Centuriæ Magdeburgicæ.

An-

142. Conventus Naumburgensis Protestantium.

Anno 1561. Principes Protestantes Naumburgi in Saxonia convenerant, consulturi, quid agendum, si Concilium Tridentinum reassumendum foret. Erant aliqui in ea sententia, ut Confessioni Augustanæ, prout ea an. 1530. Carolo V. erat porrecta, omnes subscriberent, ne propter suas dissensiones contemptui Catholicorum se ulterius exponerent. At opponentibus se aliis, in Calvinismum declinantibus, concludi nihil poterat.

Pontificis ad eundem Legati invitant ad Concilium.

Misit tamen Pontifex ad conventum illum Naumburgensem duos Legatos Delphinum & Commendonum, cum Legatis Ferdinandi Cæsaris, ut omnes ad Concilium Generale invitarent. At Nuntii præter reverentiam in prima exceptione nihil obtinuerunt. Singulas deinde Principum Protestantium aulas accesserunt, humaniter excepti, præsertim ab Augusto Electore Saxoniæ, & Joachimo II. Electore Brandeburgico.

143. Errores Baji.

Commendonus ex Germania in Belgium se contulit, ubi comperit, periculosas quasdam & in Lutheranismum declinantes propositiones doceri a Michaele *Bajo*, celebri Professore Lovaniensi, de gratia & libero arbitrio. Pontifex a Commendono certior factus Cardinalem Granvellanum monuit, ut disputationes illas inhiberet. Cum autem post absolutum Tridentinum Concilium propositiones Baji adhuc publice propugnarentur, Pius V. 79. ex illis condemnavit per Bullam, quam Gregorius XIII. deinde promulgavit per Franciscum Toletum, postea Cardinalem, qui doctrina ac prudentia Bajum ad retractationem & saniorem mentem reduxit. Sed propositiones illas postmodum Jansenius Iprensis periculosius instauravit, sub ficta S. Augustini doctrina incautis mentibus propinatas.

Pergere deinde Commendonus volebat in Daniam & Sueciam, sed non admissus, sperante Dano, se in Regem Romanorum a Protestantibus Electoribus eligendum, prout spem ipsi fecerant. At unanimi suffragio electus est Maximilianus Ferdinandi Cæsaris Filius.

144. Præsides Concilii.

Pontifex munere suo se functum ratus, ad Concilium Tridentinum continuandum præstantissimos doctissimosque quatuor Cardinales, suos Legatos, misit, *Herculem Gonzagam*, Episcopum Mantuanum, *Hieronymum Seripandum*, ex Generali Eremitarum S. Augustini factum Episcopum Salernitanum & Cardinalem: *Stanislaum Hosium*, Episcopum Warmiensem, a præclaris libris suis gestisque orbi notissimum: & *Ludovicum Simonetam*.

§. X.

Absolutio Concilii Tridentini sub Pio IV.

Anno 1561. pauci tantum Episcopi Tridentum venerant; unde Sessio prima sub Pio IV. quæ ab inchoato Concilio erat decima septima, in 18. Januarii anni 1562. differenda erat.

145. Sessio XVII.

In Sessione XVII. igitur lectum decretum, quo declaratum fuit, sublata esse impedimenta, celebrandumque Concilium ad componendas Religio-

ligionis controversias, reformandam disciplinam morum, firmandamque Ecclesiæ pacem; surgente interim etiam Calvini hæresi magis perturbatam. decreta Concilii celebratio.

Sessio XVIII. celebrata est 26. Februarii anno 1562. in qua lectum decretum, a deputatis conficiendum esse *Indicem librorum prohibitorum*: qui tamen tempore Concilii publicatus non fuit, ne irritentur Protestantes: qui hoc eodem decreto rursus ad Concilium invitabantur, datis eis plenæ securitatis litteris. 146 Sessio XVIII. decretus Index librorum prohibitorum.

Sessio XIX. habita 14. Maji, in qua decreta prorogatio Sessionis ad diem 4. Junii. Uti per litteras petierant Legati Gallici. Cumque hi advenissent, petierunt, non esse *continuandum*, sed de novo inchoandum Concilium. Quod idem etiam Cæsareani Oratores postulabant: ne Lutherani voce illa *continuationis* offendantur, & absterreantur a Concilio. Contrarium censuere Itali, & Hispani præcipue; abstrahendum interim ab ea voce censebat Pontifex, ac nihilominus inde incipiendum tractari, ubi Sessiones sub Julio III. desierant. 147. Sessio XIX. prorogatio Sessionis. Postulata Cæsareorum & Gallorum.

In Sessione XX. decreta est prorogatio ad 16. Julii, propter diversas difficultates, & impedimenta, ab Oratoribus præsertim Principum objecta; in quibus componendis magnæ Legatis Pontificiis molestiæ fuerunt perferendæ. Ut enim taceam varias lites de ceremoniis & honoris sessionisque prærogativa, instanter ab Oratoribus Cæsareis, Bohemicis, Bavaris, & Gallicis petitum est, ut communio sub utraque specie concederetur: hoc enim reducendis hæreticis fore opportunum: Benignam matrem oportere esse Ecclesiam, quæ condescendat infirmitati filiorum, quantum potest: posse autem; & alias jam variis temporibus in hac parte condescendisse: aliquibus saltem populis ad solatium hanc gratiam indulgendam, ne inflexibilis severitas objici possit Concilio. 148. Sessio XX. Decreta iterum prorogatio, propter varias molestias factas ab Oratoribus.

Facile conventum est in eo, usum calicis non esse necessarium iis, qui non consecrant, cum utraque species pro sacrificio, non autem pro Sacramento requiratur: ac proin Ecclesiam justis de causis posse Laicis calicis usum prohibere: cum certum omnino sit, totum Christum sub singulis speciebus contineri. In eo igitur solum est disceptatum, an pro statu rerum præsenti videretur, aliquibus saltem populis id indulgendum, cum instanter adeo petant. 149. Postulatum circa communionem sub utraque specie.

Plerisque, præsertim Hispanis ea stabat sententia, nihil in hac parte esse permittendum: pugnare adhuc rationes, propter quas ritus ille sit interdictus: non alia de causa illius restitutionem peti a Protestantibus, quam ut Ecclesiam arguere possint erroris, in illius prohibitione commissi; nec tamen ideo reversuros, sed alia quoque mutari, abrogari, everti petituros: adeoque ex concessione illa boni nihil, mali autem quam plurimum oriturum.

Sessio XXI. *Doctrina dogmatica de communione sub utraque specie.*

150. In Sessione igitur XXI. 16. Julii celebrata frequenti Patum senatu conventum est in 4. hæc de communione sub utraque specie & parvulorum capita.

1. Decernitur, illos, qui non conficiunt, nullo Divino præcepto urgeri ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum, nec dubitari posse, quin sumptio sub una specie ad salutem sufficiat.

2. Eam perpetuo in Ecclesia fuisse potestatem, ut in Sacramentorum dispensatione, salva eorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, & Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret. Hinc licet sub initium Ecclesiæ non infrequens fuerit usus utriusque speciei, progressu tamen temporis gravibus & justis de causis mutatam illam consuetudinem, hancque sub una tantum specie communicandi approbatam & pro lege habendam decrevisse: quam mutare sine authoritate Ecclesiæ non liceat.

3. Quamvis autem Christus in ultima cœna hoc Sacramentum sub utraque specie instituerit & Apostolis tradiderit, fatendum tamen, totum & integrum Christum sub altera tantum specie contineri, verumque Sacramentum sumi: ac proin nulla eos gratia ad salutem necessaria defraudari, qui speciem unam solam accipiunt.

4. Parvulos usu rationis carentes non obligari hoc Sacramentum sumere: nec tamen damnandam antiquitatem, quæ aliquando morem illum servarit.

Additi sunt 4. Canones, quibus anathematizantur,

151. Canones. 1. Si quis dixerit, ex Dei præcepto seu necessitate salutis omnes fideles utramque speciem sumere debere.

2. Aut Ecclesiam non justis de causis communicare Laicos sub una tantum specie.

3. Qui negaverit, sub una specie totum & integrum Christum sumi.

4. Qui dixerit, parvulis, antequam ad usum rationis perveniant, necessariam esse communionem.

152. An concedendus, remissum ad Pontificem. An autem re ipsa usus calicis aliquando sit permittendus Laicis, & quales causæ hunc concedendi sint justæ, Concilium in aliud tempus decidendum reservavit, *quod tamen in hoc Concilio fieri non potuit, eo quod multi illud absolvi citius desiderarint. Remissum igitur est hoc negotium ad Pontificem: qui aliquibus Episcopis indulsit facultatem eum usum concedendi. At absque fructu, ut postea patuit. Quare personalem tantum esse eam facultatem declaravit; consequenter non transire ad successores.*

Decreta de Reformatione.

153. Decreta Reforma. 1. Episcopi, eorumque Ministri nihil accipiant, quocunque prætextu, & etiam sponte oblatum, pro collatione ordinum, litteris dimissoriis, aut sigil-

gillo, sed gratis ista omnia fiant. Omnesque contrariæ consuetudines, ac statuta, tanquam simoniacæ pravitati faventia, penitus cassantur & interdicuntur. Notarii vero, ubi viget consuetudo pro dimissoriis, aut testimonialibus litteris aliquid accipiendi, decimam tantum unius aurei partem possunt accipere: dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro Officio exercendo. tionis de ordinationibus & Ecclesiis.

2. Nullus, licet alias idoneus ad majores Ordines admittatur, nisi habeat beneficium, ad congruam sustentationem sufficiens. Nec illud resignare possit, nisi constet, eum ad illius titulum esse ordinatum, & aliunde vivere possit. Patrimonium vero vel pensionem etiam sufficientem pro sustentatione possidentes ordinari non possint, nisi, quos Episcopus pro necessitate vel utilitate Ecclesiarum suarum ordinandos esse judicaverit; neque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari possint.

3. Pars tertia proventuum & fructuum in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis separetur in distributiones quotidianas, (ubi tales vel nullæ vel tenues sunt) solisque præsentibus in Divinis Officiis distribuatur proportionaliter juxta divisionem Episcopi. Salva tamen consuetudine Ecclesiarum, in quibus non residentes, vel non interessentes nihil vel minus tertia parte accipiunt. 154. Distributiones quotidianæ.

4. Ubi unus Rector non sufficit, cogatur ab Episcopo plures Sacerdotes assumere. Ubi vero ob locorum distantiam, aut difficultatem Parochiani sine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & Divina officia audienda accedere non possunt, novas Parochias, etiam invitis Rectoribus Episcopi possunt constituere, assignata pro arbitrio Episcopi portione ex matrici Ecclesia. Hac autem non sufficiente compellendus ad suppeditanda necessaria. 155. Novæ parochiæ.

5. Propter paupertatem Ecclesiarum, & in cæteris casibus a Jure expressis, possunt Episcopi facere Uniones quarumcunque Ecclesiarum parochialium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis. 156. Unio Beneficiorum.

6. Imperitis Rectoribus, honeste tamen viventibus, Vicarii aut Coadjutores pro tempore deputentur, cum parte fructuum assignanda. In malitia autem & scandalo pertinaciter viventes, priventur beneficiis, juxta SS. Canonum constitutiones, exemptione & appellatione remota.

7. Ecclesiæ, vetustate vel alias collapsæ, restaurentur ex fructibus ad eas pertinentibus: qui si non fuerint sufficientes, Patroni, & alii, qui fructus aliquos ex Ecclesiis illis percipiunt, & in horum defectum Parochiani contribuant. Si nimia egestate omnes laborent, ad matrices, aut viciniores Ecclesias transferantur beneficia. Ecclesia vero diruta in profanos usus (non tamen sordidos) convertatur, erecta ibidem cruce. 157. Ecclesiæ collapsæ.

8. Monasteria commendata, in quibus non viget regularis disciplina, & beneficia, qualitercunque commendata, singulis annis visitent Episcopi.

158. Quæstores sublati. 9. Quæstorum eleemosynarum nomen & usus penitus tollitur. Indulgentias vero & spirituales gratias Ordinarius publicet adhibitis duobus de Capitulo, qui eleemosynas recipiant absque omni mercede, ut tandem cœlestes hos Ecclesiæ thesauros non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri omnes vere intelligant.

Sessio XXII. *Doctrina de Sacrificio Missæ.*

159. Dogmata. Celebrata est hæc Sessio 17. Sept. 1562, editaque novem Capita de Sacrificio Missæ: de quo per tres horas ex sublimiori suggestu peroravit P. Jacobus Laynez Societatis Jesu Generalis.

De potestate. 1. Christus in cœna Apostolis, quos tunc Sacerdotes constituit, dedit *potestatem & præceptum* offerendi Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis, & vini, tanquam juge sacrificium visibile relinquens Ecclesiæ suæ, per quod virtus sacrificii in cruce peracti, nobis applicatur in remissionem peccatorum.

Fructu. 2. Et quoniam in hoc sacrificio Christus incruente immolatur, qui in ara crucis semel se ipsum cruente obtulit, vere est *propitiatorium* pro vivis & defunctis.

Latria. 3. Licet autem in Missa fiat commemoratio Sanctorum, ipsum tamen sacrificium *Soli DEO* offertur, non autem Sanctis, quorum duntaxat patrocinia imploramus.

Canone. 4. *Canon Missæ*, cum constet verbis Domini, Apostolorum traditionibus, & Sanctorum Pontificum institutis, nihil omnino vitiosum continet.

Ceremoniis. 5. Per *Ceremonias* externas, vestes, lumina &c. mens erigitur & præparatur ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, æstimationem & contemplationem.

Missa privata. 6. Licet optaret sacra Synodus, ut in Missa præsentes Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent: missæ tamen illæ, in quibus solus Sacerdos communicat, vere communes censeri debent, tum quod in eis populus spiritualiter communicet, tum quod a publico Ecclesiæ Ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebrentur.

Aqua miscenda. 7. Vinum aqua miscendum, tum quod Christus ita fecisse credatur, tum quod e latere Christi exierit sanguis & aqua, quod hac mixtione recolitur: tum etiam quod aqua populum cum Christo capite unitum significet.

8. Missa non est equidem dicenda lingua vulgari, sed more antiquo, in Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum Matre & Magistra usitato, ejus tamen mysteria frequenter populo sunt explananda.

9. Demum Synodus errores sequentibus 9. Canonibus damnat.

Cano-

Canones de sacrificio Missæ.

1. Dicitur anathema illi, qui dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium. 160. Canones.

2. Verbis illis: *Hoc facite in meam commemorationem*, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes.

3. Non esse sacrificium propitiatorium, vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus offerri debere.

4. Derogari sacrificio Christi in cruce peracto.

5. Non esse licitum Missas celebrare in honorem Sanctorum, ad impetrandam eorum intercessionem.

6. Canonem Missæ continere errores.

7. Ceremonias, vestes, & externa signa, irritabula potius esse impietatis, quam officia pietatis.

8. Missas, in quibus solus Sacerdos communicat, esse illicitas.

9. Ritum, quo submissa voce pars Canonis, & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse. Aut lingua tantum vulgari Missam dicendam esse. Aut aquam non miscendam.

Conditum dein decretum de Missa reverenter celebranda. Quare prohibetur omnis simonia & turpis quæstus. Vagi & ignoti ne sinantur celebrare. Neque in privatis domibus, aut extra Ecclesiam, & Oratoria, ad Divinum tantum cultum dedicata, a quoquam celebretur. Moneatur populus, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & Festis majoribus accedant. 161. De Missa reverentia.

Decreta Reformationis.

1. Clerici modeste, graviter ac sancte se gerant, ut aliis sint exemplo. 162.

2. Ad Ecclesiam Cathedralem assumendus natalibus, ætate, moribus, doctrina, a SS. Canonibus requisitis, sit præditus, Doctor aut Licentiatus Theologiæ vel Juris Canonici, aut publico Academiæ testimonio instructus, & saltem sex mensium spatio antea in sacro ordine constitutus. De Canonicis.

Distributiones quotidianæ constituendæ ex tertia parte quorumcunque fructuum. Absentium portio cedat fabricæ, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi. Qui tamen extra civitatem in Ecclesia curata ministrat, habeatur pro præsente. Distributionibus.

4. In Cathedrali vel collegiata, etiam Regulari vocem in Capitulo non habeat, qui non est Subdiaconus. Intra annum suscipiendi ordines ad Ministerium requisiti. Provisio fiat solum iis, qui habent ætatem aliaque requisita. Promovendis.

5. Dispensationes extra curiam Romanam committantur Ordinariis eorum, qui eas impetrarunt. Nec rescripta gratiæ sortiantur effectum, nisi ab iisdem, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis summarie, & extrajudicialiter fuerint cognita, nulli illa sub- vel obreptionis vitio subjacere. Rescriptis.

Commutationibus. 6. In commutationibus ultimarum voluntatum, quæ non nisi ex justa & necessaria causa fieri debent, Episcopi tanquam Sedis Apostolicæ delegati, summarie & extrajudicialiter cognoscant, preces nec sub- nec obreptionis vitio esse obnoxias.

7. In appellationibus servetur *cap. Romana de appellat. in 6.*

Visitationibus. 8. Omnium piarum dispositionum executores sint Episcopi: Habeantque Jus visitandi Hospitalia, Collegia, ac confraternitates Laicorum, ac Scholas, iis exceptis, quæ sunt sub immediata protectione Regum.

Rationibus. 9. Administratores piorum locorum singulis annis reddant rationem Ordinario, nisi aliter in fundatione sit cautum.

Notariis. 10. Notariorum sufficientiam scrutentur Ordinarii, & non sufficientes aut delinquentes a Causis Ecclesiasticis arceant.

Usurpatoribus. 11. Bonorum Ecclesiasticorum aut proventuum occupatores, & usurpatores anathemati subjaceant, quamdiu ea detinent vel impediunt, quo minus ab iis percipiantur, ad quos pertinent, & absolutionem a summo Pontifice obtineant, quodsi usurpator ejusdem Ecclesiæ Patronus sit, etiam Jure patrõnatus privetur; uti etiam Clericus beneficiis Ecclesiasticis, cum inhabilitate ad alia, & suspensione ab executione ordinum, si ejusmodi usurpationum fuerit particeps.

Denique Synodus resumens quæstionem, an aliquibus Provinciis petentibus usus calicis sit permittendus, ad summum Pontificem refert negotium. Ut supra memoratum est.

Sessio XXIII. *De Sacramento Ordinis.*

163. De reformanda Romana curia. Sessionem hanc ultra decem menses differre oportuit, propter duas controversias molestissimas. Nam Imperator Ferdinandus & Rex Galliæ cernentes, Lutheranos & Calvinistas sub prætextu Romanæ tyrannidis nunquam Concilio acquieturos, nisi reformarentur abusus Romanæ curiæ, in id maxime incumbebant. At Pontifex constanter respondit, ad se pertinere, ea, quæ Romæ corrigenda viderentur, emendare: atque abunde se id jam præstitisse, constitutione novissime edita, qua omnia, quæ jure objici possent, emendarit in omnibus tribunalibus Romanis, Cancellaria, Rota, Palatio Apostolico, circa distributiones gratiarum, Privilegiorum, Indulgentiarum: facturumque se porro omnia, quæ possint desiderari: ut proin nullum omnino ex iis prætextum pertinaciæ Protestantes possint objicere.

164. Lis inter Oratores. Altera controversia, quæ non parum rerum cursum morabatur, erat de loci prærogativa *Lunensem* inter comitem Legatum Hispanum, & Galliæ Oratores, minitantibus istis, se cum omnibus Gallis abituros, si Hispanus præponeretur. Ad litem sopiendam datus huic locus extra ordinem Legatorum.

His compositis celebrata est Sessio 23. 15. Julii anno 1563. præsidibus Legatis Sedis Apostolicæ, Hosio, Simonetta, Morono, & Navaguero, Cardina-

dinalibus (nam Cardinalis Mantuanus, Legatorum primus, & Seripandus Tridenti interea obierant, Altempsius vero Cardinalis, Pontificis nepos, qui quintus Legatus advenerat, Constantiam ad Episcopatum suum jam discesserat) advenitque etiam cum Gallis Episcopis ad Sessionem istam Carolus Guisius Cardinalis Lotharingus.

Edita 4. capita de *Sacramento Ordinis.*

1. Christus Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus dedit potestatem consecrandi & offerendi visibile sacrificium, atque remittendi & retinendi peccata. 165. Doctrina de Sacramento Ordinis.

2. Ad venerationem tanti sacrificii ab ipso Ecclesiæ initio fuerunt in usu septem ordines, tres majores seu sacri, & quatuor minores.

3. Ordo est vere ac proprie Sacramentum, cum conferat gratiam, ut habetur 2. *Tim.* 1.

4. Soli illi sunt Sacerdotes, qui legitime sunt ordinati ab Episcopis. Hi sunt majores Presbyteris, & confirmationis ac ordinis Sacramentum conferunt; neque ad hoc requiritur Magistratus aut populi consensus. Ordinatis imprimitur character indelebilis, propter quem nunquam amplius effici possunt Laici.

Contraria autem his capitibus doctrina damnata est pro more octo Canonibus.

1. Damnatur, qui dixerit, in Novo Testamento non esse Sacerdotium visibile, aut potestatem consecrandi & peccata remittendi, sed Officium tantum & nudum Ministerium prædicandi Evangelium. 166. Canones de eodem.

2. Præter Sacerdotium nullos alios esse ordines, per quos velut per gradus ascendatur ad Sacerdotium.

3. Ordinationem non esse vere ac proprie Sacramentum, a Christo institutum, sed tantum esse ritum eligendi Ministros verbi Dei.

4. Per eam non imprimi characterem, vel eum, qui Sacerdos semel fuit, Laicum rursus fieri posse.

5. Sacram unctionem in ordinatione usitatam non requiri.

6. In Ecclesia non esse Hierarchiam, Divina ordinatione institutam, quæ constet ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris.

7. Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, ordinandi &c. vel eam ipsis esse cum Presbyteris communem: vel ordines absque populi, vel potestatis sæcularis consensu esse irritos: Aut eos, qui ab Ecclesiastica potestate non sunt ordinati & missi, legitimos esse verbi & Sacramentorum Ministros.

8. Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos. *Hic multum disputabatur, an Episcopi potestatem Jurisdictionis immediate habeant a Christo, an vero mediante Pontifice. Placuit tandem ab ea quæstione controversa abstrahere.*

His

His Capitibus & Canonibus in eadem Sessione subjuncta sunt 18. Decreta
De Reformatione.

167. Decreta circa Residentiam Episcoporum, 1. Quia jure Divino Rectoribus Ecclesiarum præceptum est, gregem suum pascere ac regere, Episcopus ac superiores Prælati nunquam absint a sua Diœcesi, nisi ad summum per tres menses, continuos vel interruptos: si urgente causa ultra abesse velint, causam eam Pontifici aut Metropolitano in scriptis approbandam offerant. Nisi incidat peragendum officium Reipublicæ aut Episcopatui annexum, atque notorium, aut repentinum. Ita tamen pro tempore absentiæ Ecclesiæ suæ provideant, ut nullum inde detrimentum patiatur. Alias fructus non faciunt suos, sed tenentur eos pro rata absentiæ aut fabricæ, aut pauperibus loci erogare, etiam alia monitione non secuta.

Et aliorum Curatorum. Idem decernitur de inferioribus Curatis: in quorum absentia constituendi idonei Vicarii, ab Ordinario approbandi. Discedendi autem licentiam, in scriptis ac gratis concedendam, ultra bimestre, nisi ex gravi causa, non obtineant.

168. Consecratio Episcoporum. 2. Episcopi, ultra tres menses consecrationem differentes, fructus teneantur restituere. Si rursus per tres menses consecrationem negligant, Ecclesiis ipso jure sint privati. Consecratio autem fiat in Ecclesia, ad quam sunt promoti, aut in Provincia, si commode fieri potest.

3. Episcopi per semet ipsos ordines conferant. Si ægritudine impediti fuerint, subditos suos non aliter, quam jam examinatos & probatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant.

169. De ordinandis. 4. Prima tonsura non initientur, qui Sacramentum confirmationis necdum receperunt, aut Fidei rudimenta, item legere & scribere nesciunt: & de quibus non sit probabilis conjectura, eos non ad subterfugiendum sæculare judicium id genus vitæ elegisse.

Qualitates. 5. Ad minores ordines promovendi bonum testimonium habeant a Parocho & Magistro Scholæ. Omniaque ante ordinationem circa natales, ætatem, mores &c. diligenter inquirantur.

6. Nullus prima licet tonsura aut etiam minoribus initiatus, obtineat Beneficium ante 14. ætatis annum. Neque privilegio fori gaudeat, nisi habeat Beneficium, aut clericalem habitum ac tonsuram gestet, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviens, aut in Seminario Clericorum vel Academia de licentia Episcopi versetur.

7. Episcopus ordinandorum omnes qualitates diligenter investiget & examinet, ascitis viris peritis.

8. A proprio Episcopo quilibet ordinandus: vel ab alio cum proprii licentia & testimoniis, & in Cathedrali Ecclesia, vel si Episcopus sit in alio loco suæ Diœcesis, in digniore Ecclesia loci, quantum fieri potest, instituatur ordinatio, ac publice, præsente Clero.

9. Episcopus familiarem suum ordinare non potest, nisi per triennium fuerit

rit cum eo commoratus: tunc autem statim ei Beneficium conferre debet.

10. Abbates nulli sæculari, vel Regulari, sibi non subdito, tonsuram aut ordines minores conferant, aut dimissorias quæcunque Capitula concedant: ne quidem Sede vacante.

11. Etiam minores Ordines per interstitia conferantur, nisi Episcopo aliter videatur. Tum vero nonnisi post annum ad sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas aut utilitas Ecclesiæ Judicio Episcopi aliud exigat. Tempore autem interstitiorum diligenter se exerceant in virtute & doctrina, ac munere ab Episcopo sibi commisso, ut digni inveniantur ascensu ad altiores ordines.

12. Nullus promoveatur ad Subdiaconatum ante ætatis annum 22. Diaconatus 23. & Presbyteratus 25. Regulares quoque nec in minori ætate, nec sine diligenti examine Episcopi ordinentur, quibuscunque Privilegiis quoad hoc penitus exclusis. (*Intelligendum de Privilegiis ante Concilium Tridentinum acquisitis.*)

13. Subdiaconi & Diaconi ordinentur in minoribus jam probati, ac scientia, quæ ad officium exercendum requiritur, probe instructi, continentes &c. diebus Festis solennibus & Dominicis maxime decet, ut communicent. Per annum interstitia servent, nisi aliter visum Episcopo, ob Ecclesiæ necessitatem vel utilitatem. Duo sacri ordines nulli eodem die conferantur.

14. Qui pie & fideliter in prioribus ordinibus ac Ministeriis se gesserint, ad Presbyteratum ascensuri, iis sint imbuti litteris, ut populum docere possint ea, quæ scire omnibus ad salutem necessarium est, & ad ministranda Sacramenta. Vitæ bono exemplo præluceant. Diebus saltem Dominicis & Festis solennibus celebrent: &, si curam animarum habuerint, quoties hoc munus exigit. Cum promotis per saltum potest Episcopus dispensare, si non ministraverint.

15. Quamvis Presbyteri absolvendi potestatem in ipsa ordinatione accipiant, ut tamen sæcularium, etiam Sacerdotum, Confessiones audire possint, debent omnes, etiam Regulares (nisi Parochiale Beneficium habeant) ab Episcopo *approbati*, seu idonei judicari, prævio examine, nisi aliunde constet. Approbatio autem gratis fiat. 170. Approbatio Confessariorum.

16. Singuli ordinandi adscribantur illi Ecclesiæ, pro cujus necessitate aut utilitate assumuntur, ubi suo munere fungantur, nec vagentur incertis sedibus. Qui inconsulto Episcopo locum deseruerit, ei sacrorum exercitio interdicatur. Nullus peregrinus sine litteris commendatitiis sui Ordinarii ad celebrandum, aut ministranda Sacramenta admittatur.

17. Functiones minorum Ordinum restituendæ, assignatione facta fructuum ex simplicibus Beneficiis vel fabrica; ne ab hæreticis tanquam otiosi traducantur. Deficientibus tamen minoristis cælibatum colentibus, sufficiantur conjugati, monogami tamen, tonsurati, & induti clericaliter in Ecclesia.

171. Erigenda Seminaria & Scholæ. 18. In Cathedralibus pro ratione facultatum erigantur seminaria Clericorum, in quæ præcipue pauperes assumendi, & ad sacra Ministeria præparandi, itemque Scholæ erigantur communibus Ecclesiasticorum sumptibus &c.

Sessio XXIV. *De Sacramento Matrimonii.*

172. Indicta fuerat Sessio in diem 16. Sept. sed proroganda fuit in 11. Nov. 1563. in qua exposita fuit doctrina de matrimonio, quod Christus in novo Testamento ad rationem Sacramenti elevavit, testante ipso Apostolo, Sacramentum hoc magnum esse in Christo & Ecclesia. Quia autem Novatores hæretici etiam in hoc Sacramentum sunt grassati, Synodus sequentibus 12. Canonibus eorum errores condemnavit.

173. Canones. 1. Anathema sit, qui dixerit, Matrimonium non esse vere ac proprie Sacramentum, a Christo institutum, neque gratiam conferre.

2. Licere Christianis plures habere uxores simul: hoc nulla lege Divina esse prohibitum.

3. Eos tantum consanguinitatis & affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur, impedire posse Matrimonium contrahendum & dirimere contractum; nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, aut constituere, ut plures impediant & dirimant.

4. Ecclesiam non potuisse statuere impedimenta, Matrimonium dirimentia.

5. Propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut absentiam conjugis, dissolvi posse matrimonii vinculum.

6. Matrimonium ratum tantum, per solennem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi.

7. Errare Ecclesiam, dum docet, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non dissolvi: nec posse, etiam innocentem aliud Matrimonium contrahere, quamdiu vivit alter conjugum, mœcharique eum, qui dimissa adultera aliam ducit.

8. Errare Ecclesiam, dum decernit, ob multas causas fieri posse separationem conjugum quoad thorum, seu cohabitationem, ad certum tempus, aut incertum.

9. Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solenniter professos posse Matrimonium contrahere: contractumque validum esse non obstante lege Ecclesiastica, vel voto.

10. Statum conjugalem præponendum esse virginali, vel cœlibi, huncque non esse meliorem illo.

11. Prohibitionem solennitatis nuptiarum certis temporibus, benedictionem, aliasque ceremonias, esse superstitionem.

12. Causas Matrimoniales non spectare ad judices Ecclesiasticos.

Edita dein sunt decem Capita

De

De Reformatione Matrimonii.

1. Quamvis Matrimonia *clandestina* fuerint valida, quamdiu Ecclesia ea non irritavit, sintque damnandi, qui affirmant, sine Parentum consensu contracta esse invalida, aut Parentes ea rata vel irrita reddere posse; Ecclesia tamen ea semper prohibuit. Quia autem sola prohibitio non sufficit ad coercenda scelera & abusus, præsertim eorum, qui ad alias nuptias transeunt vivente priori conjuge, & sic in adulterio vivunt, ideo Synodus præcipit, ut antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis, in Ecclesia, inter Missarum solennia publice *denuntietur*, inter quos Matrimonium sit contrahendum. Tum, si nullum impedimentum opponatur, Matrimonium in facie Ecclesiæ celebretur, Parocho intellecto consensu eos conjungente. 174. Decreta de Reformatione Matrimonii. 175. Trina Denuntiatio.

Si probabilis fuerit suspicio, Matrimonium malitiose impediendum propter tot denuntiationes, tunc vel una tantum fiat, vel saltem Parocho & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur. Qui vero aliter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit: atque hujusmodi contractus irritos facit, & annullat: gravibus insuper pœnis ab Ordinario mulctandi, qui aliter fecerint. 176. Statuitur Impedimentum clandestinitatis.

Ante Benedictionem autem Sacerdotalem, a proprio Parocho in templo impertiendam (nisi alius Sacerdos a Parocho vel Ordinario licentiam habeat) in eadem domo non cohabitent conjuges.

Si autem Parochus, vel alius Sacerdos, alterius Parochiæ Sponsos, sine illorum Parochi licentia, Matrimonio jungeret, aut benediceret, ipse tamdiu suspensus maneat, donec absolvatur ab Ordinario ejus Parochi, ad quem pertinebat Sponsos conjungere & benedicere. 177. Benedictio nuptialis.

Habeat Parochus librum, in quo conjugum & testium nomina, diemque & locum contracti Matrimonii describat.

Monendi etiam Sponsi, ut ante Matrimonium *confiteantur*, & Eucharistiam sumant. Aliis etiam piis consuetudinibus in suo vigore permansuris.

Hoc Decretum promulgetur sæpius in singulis Parochiis, præsertim primo anno: post 30. autem dies a promulgatione facta robur suum habeat.

2. Unus tantum patrinus, vel una, aut ad summum unus & una baptizatum de Baptismo suscipiant. Impedimentum autem *cognationis Spiritualis* solum contrahunt patrinus, & baptizans cum baptizato, ejusque Patre & Matre. Unde horum nomina diligenter scribenda sunt a Parocho in libro Baptismali. Si alii, præter designatos infantem tetigerint, non contrahitur cognatio. Similiter ex Confirmationis Sacramento eadem tantum contrahitur a Patrino cum confirmato ejusque Patre & Matre. 178. Patrini cognatio Spiritualis.

3. Impedimentum *publicæ honestatis* non oritur ex sponsalibus, quacunque, 179. Publica honestas.

que ratione invalidis. Si autem valida fuerint, primum gradum non excedat.

180. Affinitas. 4. Impedimentum *affinitatis*, ortum ex fornicatione, ad primum tantum & secundum gradum restringitur.

5. Si quis scienter intra gradus prohibitos Matrimonium contrahit, separetur, & spe dispensationis careat. Idem statuitur, si neglectis solennitatibus ignoranter cum impedimento contraxerit. In contrahendis Matrimoniis vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, idque ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & publicam ob causam.

181. Raptus. 6. Inter *raptorem* & raptam, quamdiu rapta in potestate raptoris manserit, non potest consistere Matrimonium. Raptor & omnes adjutores sint ipso jure excommunicati, & perpetuo infames: & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Si rapta a raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta, in Matrimonium cum illo libere consenserit, potest eam raptor ducere. Tenetur tamen eam dotare, sive duxerit, sive non.

182. Vagabundi. 7. *Vagabundi* non facile ad Matrimonium admittendi. Magistratus saecularis eos severe coërceat. Parochi non intersint eorum Matrimoniis, nisi prius diligenter inquisierint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam obtinuerint.

183. Concubinarii. 8. *Concubinarii* post trinam Ordinarii monitionem excommunicentur. Si contumaces ultra annum permanserint, severius puniantur. Concubinae post trinam monitionem graviter puniantur & extra Dioecesim ejiciantur, invocato etiam, si opus, brachio saeculari. Aliis poenis in suo robore permanentibus.

184. Cogentes. 9. Domini ac Magistratus directe vel indirecte *cogentes* subditos suos contrahere Matrimonium cum certis personis ipso facto incurrunt excommunicationem.

10. Ab Adventu usque ad Epiphaniam, & a feria quarta cinerum usque ad octavam Paschatis inclusive, antiquae prohibitiones solennium nuptiarum diligenter observentur.

Superaddita sunt deinde alia viginti Capita.

Alia Decreta de Reformatione.

185. 1. Traditur norma creandi Episcopum & Cardinales. Nempe ut post mortem Episcopi indicantur publicae preces ad impetrandum a Deo bonum Pastorem. Declaratque Synodus, eos mortaliter peccare, qui non promoverint eos, quos digniores, & Ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, sepo-

186. De Electione Episcoporum. sito omni humano affectu, legitime natos, vita, aetate, doctrina, atque omnibus aliis qualitatibus, a SS. Canonibus requisitis, praeditos. Haecque omnia in publicum instrumentum redacta, una cum forma electionis, & professione Fidei, a promovendo facta, quam primum ad summum Pontificem mittantur. Ubi per quatuor Cardinales omnia diligenter examinentur; tum

per

per unum ex ipsis in Consistorio referantur: ac deinde Judicium feratur.

Eædem qualitates exigendæ in creatione Cardinalium, qui ex omni bus Christianis Nationibus, quantum commode fieri potest, assumentur a summo Pontifice, qui lectissimos tantum sibi asciscet, & bonos maxime atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis perficiet. Et Cardinalium.

2. Quolibet triennio celebrentur Concilia Provincialia per Metropolitanum, aut, eo impedito, per Coëpiscopum antiquiorem. Ad ea conveniant, quicunque de jure vel consuetudine interesse debent. Episcopi autem, qui nulli Archi-Episcopo sunt subjecti, ad Synodum Provincialem alicujus vicini Metropolitani accedant; & quæ ibi ordinata fuerint, observent: in reliquis omnibus eorum Privilegiis & exemptione salvis. Synodi vero Diœcesanæ quot annis celebrentur. 187. Synodi Provinciales &c.

3. Episcopi &c. per se ipsos, aut, si legitime impediti fuerint, per suum Generalem Vicarium, aut Visitatorem, si quot annis totam Diœcesin, propter ejus latitudinem, visitare nequeunt, saltem majorem ejus partem visitent, ita, ut intra biennium visitationem absolvant. Metropolitani vero non visitent Diœceses suorum Comprovincialium, nisi causa cognita & probata in Concilio Provinciali. Visitatores inutilibus sumptibus non sint molesti, nec quidquam accipiant, nisi quod jure debetur, nempe victualia necessaria. Patroni vero administrationi Sacramentorum se non immisceant, neque proventuum visitationi, nisi quatenus eis ex institutione & fundatione competat. 188. Visitatio.

4. Prædicationis munus in Ecclesia sua Episcopi diligenter exerceant, vel per se, vel si impediti fuerint, per eos, quos ad id assumunt: in aliis autem Ecclesiis per Parochos, vel iis impeditis, per alios, ab Episcopo deputandos, saltem omnibus Dominicis & Festis solennibus. Episcopus populum moneat, teneri quemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei. Nullus autem sæcularis aut Regularis etiam in Ecclesia suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat. Curent Episcopi pueros saltem Dominicis & Festis in Fidei rudimentis instrui. 189. Prædicatio.

5. Causæ criminales graviores Episcoporum a solo summo Pontifice cognoscantur & terminentur. Si autem causa sit talis, ut extra curiam Romanam sit committenda, nemini committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis, & quidem propria manu Pontificis, atque quoad solam facti cognitionem, definitiva sententia Pontifici reservata. Minores vero causæ criminales Episcoporum in Concilio tantum Provinciali cognoscantur & terminentur. 190. Causæ criminales Episcoporum.

6. Possunt Episcopi dispensare in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus (excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis, ad forum contentiosum deductis) 191. Potestas Episcopo.

 possunt

rum dispensandi. possunt etiam in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostol cæ reservatis, delinquentes quoscunque sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut per Vicarium, ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere. Idem possunt in crimine hæresis in eodem foro conscientiæ, non autem eorum Vicarii.

7. Explicanda diligenter populo doctrina de Sacramentis etiam lingua vernacula; item salutis monita singulis festis explananda, omissis inutilibus quæstionibus.

192. Pœnitentiarius. 8. Publicis & scandalosis sceleribus publica injungenda pœnitentia, nisi Episcopo aliter fuerit visum. Pœnitentiarius in qualibet Cathedrali collocandus; qui sit Doctor Theologiæ aut Juris Canonici, vel Licentiatus, & annorum 40. Vel qui alias aptior pro loci qualitate reperitur.

9. Ecclesia sæcularis, quæ nullius est Diœcesis, ab Episcopo proximiore visitetur.

10. Subditi Episcoporum suspendere non possunt per appellationem executionem eorum, quæ in visitatione sunt decreta circa morum emendationem &c.

11. Honorarii tituli, aliquibus concessi, non derogant Juri Episcoporum.

193. De ætate & qualitatibus Præficiendorum. 12. Nemo ad dignitatem, cui animarum cura est annexa, promoveatur, nisi saltem 25. ætatis annum attigerit. In clericali munere versatus, doctrina & moribus conspicuus. Archi-Diaconi, qui oculi dicuntur Episcopi, sint Doctores aut Licentiati in Theologia aut Jure Canonico. Ad cæteras dignitates aut personatus, nullam curam habentes annexam, requiruntur saltem 22. anni ætatis. Provisus beneficio curato tenetur intra duos Menses ab adepta possessione professionem Fidei emittere in manibus Episcopi, vel, eo impedito, coram Vicario Generali. Provisi de Canonicatu vel dignitate tenentur idem facere etiam in Capitulo. Alias prædicti omnes fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur. Canonici sint Presbyteri, vel Diaconi, vel Subdiaconi: ita tamen, ut dimidia saltem pars sint Presbyteri. Si commode fieri potest, dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatuum conferantur tantum Doctoribus vel Licentiatis Theologiæ vel Juris Canonici. Non absint Canonici &c. ultra tres menses, alias primo anno priventur dimidia parte fructuum: altero omnibus. Tenentur autem omnes Divina per se ipsos, & non per substitutos, obire officia. Ab illicitis venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibus abstineant.

13. Ecclesiis Cathedralibus tenuibus succurrendum unione Ecclesiarum, aut aliis proventibus. Providendum etiam paupertati Parochialium Ecclesiarum. Beneficia tenuia non graventur pensionibus aut aliis oneribus. Omnes pertineant ad aliquam Parochiam, cujus Rectorem suum Pastorem agnoscant.

14. In provisionibus, aut admissione in possessionem beneficii, nulli fructus detrahantur, aut convertantur in usus non pios.

51.

15. Tenuitati Ecclesiarum & beneficiorum subveniatur vel unitione plurium simplicium, vel aliquorum suppressione, de consensu patronorum.

16. Sede vacante Capitulum constituat Oeconomum, qui rerum ac proventuum curam gerat: item Vicarium infra octo dies a morte Episcopi. Qui saltem in jure Canonico sit Doctor vel Licentiatus, vel alias idoneus. Uterque Episcopo dein electo gestorum rationem reddat. 194. Sede vacante.

17. Unum tantum beneficium uni conferatur. Si unum non sufficiat sustentationi, addatur aliud simplex, dummodo non utrumque requirat personalem residentiam. Qui vero plures habet Parochiales Ecclesias, vel unam Parochialem & alteram Cathedralem, cogatur, retenta una, alteram intra sex menses dimittere. Alias utraque vacare censeatur ipso jure, & aliis conferantur. 195. Unum Beneficium uni.

18. Dum vacat Parochia, Episcopus statim constituat Vicarium, cum portione congrua. Tum concursu publicato, venientes gratis examinentur ab Episcopo vel Vicario, & tribus aliis, Magistris aut Licentiatis, vel aliis, Clericis aut Regularibus. Peracto examine, qui idonei sunt inventi, renuntientur Episcopo, qui eum debet ex his eligere, quem ceteris digniorem judicaverit: illique conferri debet Ecclesia. 196. Concursus in collativis & electivis.

Si vero sit juris patronatus Ecclesiastici, & institutio pertineat ad Episcopum, a patrono ex approbatis ab examinatoribus is præsentandus est, quem ipse digniorem judicaverit. Si vero institutio non pertinet ad Episcopum, tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus præsentare debet ei, cujus est instituere. Quod si Ecclesia sit juris patronatus laici, debet is, qui præsentatus fuerit a deputatis, examinari, & non, nisi idoneus inventus fuerit, institui. Quid in patronatis?

19. Mandatis provisionis & gratiis exspectativis, hactenus concessis, nulli fas sit uti; sed nec reservationes mentales, nec ullæ gratiæ ad vacatura, aut indulta ad alienas Ecclesias vel Monasteria ulli concedantur, & hactenus concessa abrogata esse censeantur. 197. Gratiæ exspectativæ tolluntur.

20. Causæ omnes ad forum Ecclesiasticum pertinentes in prima instantia coram Ordinario loci cognoscantur, & saltem intra biennium a die motæ litis terminentur; ultra quod tempus lite protecta integrum est partibus superiores judices adire, qui causam in eo statu, in quo fuerat, assumant, & quam primum terminari curent: nec antea aliis committantur, aut avocentur, neque appellationes ab eisdem interpositæ per superiores quoscunque recipiantur, nisi appellatum fuerit a definitiva aut definitivæ vim habente, & cujus gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat. 198. Prima instantia coram Ordinario.

Excipiuntur causæ juxta SS. Canones coram sede Apostolica specialiter tractandæ vel quas ex urgenti & rationabili causa Pontifex per speciale scriptum suæ signaturæ, manu propria subscriptum, judicaverit committendas aut avocandas. Limitatio.

Cau-

Causæ matrimoniales & criminales, non inferiorum judicum sed Episcopi jurisdictioni relinquantur: neque a Nuntiis Apostolicis impediantur, aut turbentur. Qui neque contra Clericos debent procedere, nisi Episcopo prius requisito & negligente. Alias eorum processus sint irriti.

199. Appellatio. Appellans ab Episcopo tenetur acta omnia primæ instantiæ ad judicem appellationis suis impensis deferre, admonito prius eodem Episcopo. Copiam actorum autem tenetur Notarius intra mensem appellanti extradere. Secus puniendus una cum judice a quo, si is tergiversationis particeps fuerit.

Subjunxit denique Synodus protestationem, quod per verba illa: *Quæ proponentibus Legatis ac præsidentibus &c.* nolit, ut solita ratio tractandi negotia in Generalibus Conciliis ulla ex parte mutetur. Tum indicta Sessio in nonam Decembris.

Sessio XXV. *De Purgatorio, veneratione Sanctorum &c.*

200. Doctrina dogmatica de Purgatorio. Celebrata est hæc Sessio ultima 4. Dec. 1563. editumque primo decretum de *Purgatorio*; esse videlicet Purgatorium, animasque ibi detentas fidelium suffragiis, potissimum vero sacrificio Missæ, juvari. Doctrinam de Purgatorio populo diligenter explicandam, omissis subtilioribus, incertis, curiosisque quæstionibus, iisque omnibus, quæ superstitionem aut turpe lucrum sapiunt.

201. Invocatione Sanctorum, Lectum deinde Decretum de *Invocatione, veneratione & Reliquiis Sanctorum, & sacris Imaginibus*: mandatque S. Synodus fideles circa ista diligenter instrui: Sanctos orationes pro hominibus Deo offerre: bonum atque utile esse suppliciter eos invocare; contrariumque dicentes impie sentire.

Et Reliquiis. Sanctorum quoque *corpora* veneranda esse, per quæ multa beneficia a Deo hominibus præstantur: damnandos proin, qui dicunt, Sanctorum *Reliquiis* non deberi venerationem.

202. De cultu Imaginum. *Imagines* porro Christi, Deiparæ, & Sanctorum in templis præsertim habendas & retinendas, eisque debitum honorem impertiendum: non quod credatur inesse iis aliqua Divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ: vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, ut olim fiebat a gentibus, quæ in Idolis spem collocabant: Sed quia honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ ab Imaginibus repræsentantur, ita, ut per Imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Christum adoremus & Sanctos veneremur.

Insuper per picturas populum erudiri & confirmari in Articulis Fidei commemorandis & recolendis: Monerique intuentes Beneficiorum, acceptorum a Christo, Miraculorum, & exemplorum, ad imitationem propositorum. Qui autem his contraria docuerit, sit anathema.

203. Abusus tollantur. Abusus autem omnes aboleantur, si qui irrepserint, omnisque superstitio,

tio, quæstus, lascivia tollatur. Unde nulla insolita proponatur Imago, nisi ab Episcopo approbata fuerit. Sicut nec nova Miracula, aut novæ Reliquiæ recipiendæ, nisi eodem recognoscente & approbante. Si gravior quæstio incidat, Provincialis Synodus de ea cognoscat: nihil tamen novum aut in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur inconsulto Pontifice.

Quod si aliquando historias aut narrationes S. Scripturæ figurari contigerit, doceatur populus, non propterea Divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit.

Dogmaticæ huic doctrinæ addita sunt 22. Capita

De Reformatione Regularium.

1. Regulares vivant secundum regulam, servantes exactam disciplinam.

2. Regulares nulla re tanquam propria utantur. Acquisita statim 204.
superiori tradantur & incorporentur Conventui. De paupertate,

3. Omnia Monasteria ac domus Regularium possidere possint bona Bonis immobilibus,
immobilia, exceptis Franciscanis de Observantia & Capucinis. Non recipiantur plures, quam honeste sustentari possint ex reditibus vel eleemosynis consuetis. Deinceps Monsteria non erigantur sine Episcopi licentia.

4. Non licet a Monasterio recedere, etiam prætextu pii operis aut Recessu,
accedendi ad superiores, nisi ab eis missi aut vocati fuerint. Qui sine prædicto mandato, in scriptis obtento, reperitur, tanquam desertor puniatur ab Episcopo. Studentes in Universitate, in Conventibus tantum habitent, alias subjacent Ordinario.

5. Curent Episcopi, servari exacte clausuram. Moniali ne quidem Clausura,
ad breve tempus licet egredi sine rationabili causa, ab Episcopo approbanda. Ingredi autem intra septa nemini omnino est licitum, sine Episcopi aut Superioris licentia, in scriptis obtenta, sub pœna excommunicationis, ipso facto incurrenda: licentia autem tantum danda in casibus necessariis.

6. Omnes Superiores virorum & mulierum eligantur votis secretis, nunquam publicandis. Absentium vota non suppleantur. Alias electio Electione.
erit nulla.

7. Abbatissa, vel quæcunque Præfecta eligenda, 40. annos habere, & octo saltem annis post professionem laudabiliter vixisse debet. Alias eligatur ex alio Monasterio ejusdem Ordinis. Si hoc incommodum præsidi electionis videatur, 30. saltem annos habeat, & 5. annos professionis. Duobus vero Monasteriis nulla præficiatur. Episcopus autem vel alius Præses electionis non ingrediatur claustra Monasterii, sed ante cancellorum fenestellam singularum vota excipiat. In reliquis serventur constitutiones Ordinis vel Monasterii.

8. Monasteria, quæ non habent ordinarios Visitatores Regulares, ne- 205.
que subdita sunt Episcopo, sed immediate sub protectione Sedis Apostoli- De Visitationibus.
cæ, Congregationem ex una vel pluribus Provinciis constituant, singulis

 tri-

triennii convocandam: si deputati non visitent, Monasteria Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Legato jure esto visitandi.

De Monialibus. 9. Monasteria Monialium, immediate subjecta Sedi Apostolicæ, gubernentur ab Episcopis.

10. Moniales singulis mensibus confiteantur & communicent. Bis aut ter in anno confessarius extraordinarius iis dandus, qui omnium confessiones audire debeat. Eucharistia tantum in publica Ecclesia asservetur.

206. Jura Episcopi in Regulares. 11. Etiam Regulares quoad curam animarum in sæculares exercendam & administrationem Sacramentorum subsint visitationi & correctioni Episcopi. Excepta cura in eos, qui sunt de familia Monasteriorum, exercenda. Excipiuntur etiam loca, in quibus Abbates, Generales, & capita Ordinum Sedem Ordinariam Principalem habent: item, in quibus Regulares jurisdictionem Episcopalem & temporalem in Parochos & Parochianos exercent.

12. Censuræ etiam Episcopales a Regularibus serventur; item festa Diœcesana.

13. Controversias de præcedentia illico componat Episcopus. Etiam exempti in publicis processionibus compareant: iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt.

14. Regularis extra Monasterium dans scandalum a Superiore suo puniatur: alias puniendus ab Episcopo.

207. Ætas 16. annorum. 15. Professio non fiat ante annum 16. expletum: & postquam a suscepto habitu per annum in probatione stetit. Professio autem antea facta sit nulla.

208. Abdicatio bonorum. 16. Renuntiatio etiam jurata & in favorem piæ causæ facta ante duos ultimos menses Novitiatus est nulla. Neque est efficax, si professio re ipsa non sequatur. Finito Novitiatu admittantur aut rejiciantur. Per hæc tamen nihil derogatur pio Instituto Clericorum Societatis Jesu.

17. Virgines non assumant habitum Religiosum ante annum ætatis 12. nec Professionem emittant, nisi prius Episcopus earum voluntatem &c. exploraverit.

18. Excommunicantur omnes, qui cogunt fæminam ad ingressum Monasterii: item, qui sine justa causa ab ingressu impediunt.

209. Quinquennium. 19 Post quinquennium ab emissa professione non amplius audiendus volens agere de nullitate suæ professionis. Nullus transferatur ad laxiorem Religionem.

20. Superiores diligenter visitent Monasteria sibi subjecta.

21. Monasteria reformentur: iisque non nisi Regulares Superiores ejusdem ordinis præficiantur.

22. Hæc Decreta diligenter serventur.

Alia 21. Capita de Reformatione.

210. 1. Episcopi exemplo bono præluceant Ex reditibus Ecclesiasticis ne ditent consanguineos aut familiares suos.

2. Epi-

2. Episcopi emittant Professionem Fidei in prima Synodo Provinciali: item obtinentes Beneficium Ecclesiasticum, & docentes in Universitate, singulis annis. Professio Fidei.

3. Censuræ non facile ferendæ: præsertim si alias executio realis vel personalis fieri potest: nec nisi bina saltem monitione præmissa, qui per annum insorduerit, tanquam de hæresi suspectus tractandus. Temperandæ censuræ.

4. Episcopi, Abbates & Generales Ordinum possunt Missas nimis numerosas reducere. Reductio Missarum.

5. Onera Beneficiis annexa diligenter præstentur. 211.

6. Episcopo adjungantur duo Canonici in judiciabilibus. Si ambo discordent ab Episcopo, eligatur tertius &c. De Beneficiis & Judiciis.

7. Prohibetur regressus ad Beneficia. Coadjutor cum jure successionis Prælato non detur, nisi causa prius a Papa fuerit cognita.

8. Commendatur hospitalitas &c.

9. Jus patronatus probandum &c.

10. Præter locorum Ordinarios aliæ quædem personæ idoneæ deputentur tanquam Judices, quibus causæ delegentur, ac breviter terminentur.

11. Bona & Jura Ecclesiastica non elocentur.

12. Jubentur solvi decimæ, etiam sub censura.

13. Quarta funeralium solvatur Parochiali Ecclesiæ.

14. Statuuntur pœnæ in concubinarios.

15. Filius Clerici non habeat Beneficium in Ecclesia, in qua Pater aliquod habet aut habuit.

16. Beneficia curata non convertenda in simplicia. Vicario assignetur congrua portio.

17. Episcopi vivant secundum statum suum tanquam Patres & Pastores: nec indecore se demittant coram sæcularibus.

18. SS. Canones ab omnibus servandi. Si urgens ac gravis ratio postulet dispensari, id causa cognita atque gratis fiat.

19. Qui locum concedunt duellantibus, sunt excommunicati: uti etiam ipsi duellantes eorumque patrini. Et si n ipso conflictu decesserint, perpetuo careant Ecclesiastica sepultura. Item suadentes & spectatores excommunicationis vinculo teneantur. 212. In duellantes.

20. Nemo violet Ecclesiasticarum personarum immunitatem; Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constitutam. 213. Immunitas Ecclesiastica.

21. SS Synodus omnia Decreta de Reformatione ita facta esse declarat, ut in his semper salva sit & esse intelligatur auctoritas Sedis Apostolicæ. 214. Nihil derogatum potestati Pontificiæ.

Absolutio Concilii.

Continuata dein est Sessio hæc ultima eadem die 4. Decembris: Promulgatumque Decretum de *Indulgentiis*, potestatem nempe illas concedendi a Christo esse collatam Ecclesiæ, & ab antiquissimis temporibus earum usum, Chri- 215. De Indulgentiis.

Christiano populo maxime salutarem viguisse, conciliorum auctoritate probatum, atque retinendum in Ecclesia, moderationem tamen adhibendam, ne disciplina enervetur. Abusus omnes, pravos quæstus &c. omnino abolendos.

Servandi delectus ciborum, jejunia, dies Festi.

216. De Indice librorum prohibitorum. Synodus quosdam ex Patribus deputaverat ad conficiendum *Indicem librorum* noxiorum: quia tamen non potuit distincte & commode de singulis dijudicari, præcipit, ut deputati illi, quidquid ab iis in hac re est præstitum, summo Pontifici exhibeant, ut ejus judicio & auctoritate terminetur & evulgetur. Idemque Synodus mandat deputatis de Catechismo, Missali, & Breviario.

217. Decretum petendi confirmationem Concilii a Pontifice. Quoniam spes nulla affulgebat, comparituros hæreticos, & Patres ad Ecclesias suas properabant, decretum est, finem esse imponendum Concilio, ejusque confirmationem petendam a summo Pontifice. Postque acclamationes, præeunte Cardinale Lotharingo, factas subscripserunt 255. nempe 4. Legati Pontificis, 2. alii Cardinales, 3. Patriarchæ, 25. Archi-Episcopi. 168. Episcopi, 7. Abbates, 7. Generales Ordinum, 38. Procuratores absentium; qui ultimi tamen non subscripserunt definiendo, cum illis nunquam suffragii Jus fuerit concessum.

218. Numerus subscribentium.

219. Pius IV. approbat Concilium. Prohibetque interpretationes. Pius IV. Pontifex edita dein Bulla *Benedictus Deus* Concilium Tridentinum confirmavit, & observari præcepit, prohibuitque, ne quis audeat commentarios, glossas, annotationes, scholia, ullumve omnino interpretationis genus super ipsius Concilii decretis quocunque modo edere. Si quid vero obscurius dictum & statutum, eamque ob causam interpretatione aut decisione egere cuipiam visum fuerit, Sedem Apostolicam, omnium fidelium Magistram, consulat, cujus authoritatem etiam ipsa sancta Synodus tam reverenter agnovit.

220. De initio obligationis. Alia dein Bulla idem Pontifex statuit, ut Decreta Tridentini, quæ sunt Juris mere positivi, licet in secreto Consistorio jam mense Januario anni 1564. sint confirmata, tamen primum a Calendis Maji ejusdem anni observari debeant: eo quod non parum temporis impendendum fuerit iis emendate imprimendis. Præcepit insuper, ut officiales sui Romani Concilium Tridentinum, & reformationem a se factam diligenter observent.

Speciali etiam Bulla derogavit omnibus Privilegiis, gratiis & immunitatibus, quomodocunque concessis, quæ sunt contraria Concilii Decretis.

221. Promulgatio Concilii. Porro Concilium Tridentinum promulgatum ac receptum mox fuit in tota Italia, atque in omnibus Regnis & Provinciis Hispaniarum Regis, uti etiam in Lusitania, Polonia, & multis Germaniæ locis, ac successu temporis in aliis etiam Regionibus Catholicis cum variis tamen limitationibus quoad Decreta reformationis, disciplinam spectantia. Nam quoad Dogmata ab omnibus Catholicis cum summa veneratione statim ubique est receptum.

Anno

Anno deinde post absolutum Concilium altero, nempe 1564. Pius IV. juxta mentem Tridentini edidit formam Professionis Fidei, quam hodie dum emittimus, & quia frequens est illius usus, ac velut Synopsin Dogmaticam continet, eam hic subjungendam duxi. 282. Pius IV. edit formulam Professionis Fidei.

§. XI.

Forma Professionis Fidei.

„ Ego N. firma fide credo, & confiteor omnia & singula, quæ continen-
„ tur in symbolo fidei, quo sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet:
„ credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, vi-
„ sibilium omnium & invisibilium, & in unum Dominum Jesum Christum,
„ Filium Dei Unigenitum, & ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de
„ Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non fa-
„ ctum, Consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter
„ nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis: & incarna-
„ tus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus
„ etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est, & resurrexit
„ tertia die secundum scripturas, & ascendit in cœlum, sedet ad Dexteram
„ Patris, & iterum venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos, cu-
„ jus Regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum & Vivi-
„ ficantem, qui ex Patre Filioque procedit; qui cum Patre & Filio simul
„ adoratur, & conglorificatur; qui locutus est per Prophetas: & Unam,
„ Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum
„ Baptisma in remissionem peccatorum; & exspecto Resurrectionem mor-
„ tuorum, & vitam venturi sæculi. Amen.

„ Apostolicas & Ecclesiasticas Traditiones, reliquasque ejusdem Ec-
„ clesiæ Observationes, & Constitutiones firmissime admitto & amplector.
„ Item sacram scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta
„ Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione sa-
„ crarum scripturarum, admitto, nec eam unquam, nisi juxta unani-
„ mem consensum Patrum accipiam, & interpretabor.

„ Profiteor quoque, septem esse vere & proprie Sacramenta novæ le-
„ gis, a Jesu Christo Domino Nostro instituta, atque ad salutem humani
„ generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confir-
„ mationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordi-
„ nem, & Matrimonium; Illaque gratiam conferre, & ex his Baptismum,
„ Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Rece-
„ ptos quoque & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supra dictorum
„ omnium Sacramentorum solenni Administratione recipio, & admitto:
„ Omnia & singula, quæ de peccato originali, & de Justificatione in Sacro-
„ sancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt, amplector & re-
„ cipio. Profiteor pariter, in Missa offerri Deo verum, proprium, & pro-

„ pitiatorium Sacrificium pro vivis & defunctis, atque in sanctissimo „ Eucharistiæ Sacramento esse vere realiter & substantialiter Corpus & „ Sanguinem, una cum anima & Divinitate Domini Nostri Jesu Christi, „ fierique conversionem totius substantiæ panis in Corpus, & totius sub- „ stantiæ vini in Sanguinem, quam conversionem Catholica Ecclesia „ Trans - Substantiationem appellat. Fateor etiam, sub altera tantum „ specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi. „ Constanter teneo, Purgatorium esse, animasque ibi detentas Fidelium „ Suffragiis juvari. Similiter & Sanctos una cum Christo regnantes, ve- „ nerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis „ offerre, atque eorum Reliquias esse venerandas. Firmissime assero, „ Imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum San- „ ctorum, habendas & retinendas esse, atque eis debitum honorem „ ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem a „ Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano popu- „ lo maxime salutarem esse affirmo. Sanctam, Catholicam, & Apo- „ stolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum Matrem & Ma- „ gistram agnosco: Romanoque Pontifici, Beati Petri, Apostolorum „ Principis, Successori, ac Jesu Christi Vicario veram obedientiam „ spondeo ac juro. Cætera item omnia a Sacris Canonibus, & Oecu- „ menicis Conciliis, ac præcipue a Sacrosancta Tridentina Synodo „ tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio, atque pro- „ fiteor; simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque, ab „ Ecclesia damnatas, rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, „ rejicio, & anathematizo.

„ Hanc veram Catholicam Fidem, extra quam nemo salvus esse po- „ test, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem „ integram, & inviolatam, usque ad extremum vitæ spiritum constan- „ tissime (Deo adjuvante) retinere, & confiteri, atque a meis subditis, vel „ illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & „ prædicari, quantum in me erit, curaturum. Ita spondeo, voveo ac „ juro: sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei Evangelia.

Si plures sint, qui simul Professionem fidei emittunt, tunc unus ex illis præ dictam formulam devote prælegit, reliquis simul genu flectentibus, ac post illam singuli accedunt, & tactis duobus digitis, (Indice & medio) sacris Evangeliis, subjungunt:

„ Ego N. idem spondeo, voveo, ac juro: sic me Deus adjuvet, „ & hæc sancta Dei Evangelia.

Hanc autem Professionem fidei tenentur emittere 1. omnes provisi de Beneficio curato, coram Episcopo vel Vicario Generali, & quidem intra duos menses a die adeptæ possessionis. *Trid. 24. c. 12. de Ref.*

2. Provisi

2. Provisi de Canonicatu aut Dignitate in Ecclesia Cathedrali, pariter intra duos menses, coram Episcopo & Capitulo. *Trid. ibid.*

3. Promoti ad Episcopatum vel Archi-Episcopatum, in prima Synodo Provinciali. *Trid. s. 25. c. 2. de Ref.* quia autem ejusmodi Synodi Provinciales his temporibus rarius celebrantur, solent Episcopi Professionem emittere in manibus Nuntii Apostolici, aut alicujus Episcopi. Illa autem Romam mittitur scripta, ac Instrumento Electionis inserta.

4. Promoti ad Prælaturam Monasterii, Conventus, aut alterius Domus Religiosæ. Uti statuit Pius IV. *Const. Injunctum.* Quæ tamen Constitutio non ubique in usum est deducta.

5. Professores, ac Magistri, quamcunque liberalem Disciplinam publice docentes, & quidem initio cujuslibet anni. *Trid. s. 25. c. 2. de Ref.*

6. Promovendi ad Gradus Litterarios in Academiis. *Pius IV. in Constit. Sacrosancta* 1564.

Cæterum ne tam salubris instituti neglectus irrepat, Tridentinum S. 24. c. 12. statuit, ut si provisi de Beneficio curato, Dignitate, aut Canonicatu Cathedrali, intra duos menses, a die adeptæ possessionis, professionem fidei non emittant, postea *fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur.*

Unde probabilius fructus postea perceptos tenentur restituere, seu ad Ecclesiæ fabricam vel in pauperes expendere, ante omnem sententiam Judicis. Ratio est: quia fructus, post bimestre percepti, non sunt in dominio Beneficiati, sed sunt res aliena: cum Tridentinum noluerit, ut fructus faciant suos pro casu, quo Professionem culpabiliter omittunt. At vero res aliena ante omnem sententiam debet restitui.

Neque obstat, quod lex Tridentini, utpote privans Beneficiatum jure jam quæsito, sit pœnalis. Nam hæc lex, quomodocunque appelletur, re ipsa impedit, ne fructus faciat suos. Ergo hoc ipso Beneficiatus tenetur jure naturali illos, tanquam rem non suam, sed alienam, restituere Ecclesiæ, ad causas pias applicandam.

Deinde hæc pœna videtur esse mere negativa, quæ non privat jure jam quæsito, (cum Beneficiatus ad illos fructus nunquam jus absolutum habuerit) pœna autem mere negativa, quæ non aufert jus jam prius habitum, sed tantum impedit acquisitionem juris, incurritur ante omnem sententiam judicis: ut parte prima de lege pœnali diximus.

Unde non obstat lex 19. *de Hæreticis in 6.* ubi bona Hæreticorum ipso jure decernuntur confiscata, nihilominus tamen executionem hujus pœnæ præcedere debet sententia Judicis Ecclesiastici, criminis declaratoria. Nam hæc pœna non est mere *negativa*, sed *privativa* juris jam quæsiti, & dominii bonorum, jam prius habiti. Ad quam incurrendam requiritur sententia declaratoria criminis. In nostro vero casu, ut dictum, pœna est mere negativa, non privans jure aut dominio, jam prius habito. Nam

Bene-

Beneficiatus curatus (idem de Canonico) qui per duos menses neglexit professionem fidei, nunquam habuit jus ad illos fructus, quos post lapsum duorum mensium percepit, multo minus illorum dominium. Adeoque lex tantum impedit acquisitionem juris & dominii.

Disputari hic etiam solet, an quis per Procuratorem possit emittere professionem Fidei? videtur autem probabilius, id fieri posse, nisi statutum speciale professionem personalem exigat. Nam, quod quis facere potest per se ipsum, facere etiam potest per alium. A qua regula juris hic casus non videtur excipiendus.

§. XII.

Dissertatio: an Protestantes justam excusationem habeant, cur in Concilio Tridentino non comparuerint, eique obedire detrectarint?

223. Sæpius appellantes ad Concilium. Protestantes Germaniæ frequenter ad Generale Concilium appellaverant, non, quod illud celebrari cuperent, sed quod moram interea quærerent, qua errores ipsorum possint radices agere. Cum enim illud tandem, magnis superatis difficultatibus, esset congregatum, & quidem præcipue in eorum gratiam, ne ullam contumaciæ suæ possint excusationem prætexere, Comparere detrectant. comparere in illo detrectarunt, licet a Pontifice & Synodo sæpius invitati, ab Imperatoribus jussi, ipsique Carolo V. in Augustanis Comitiis promiserint accessum, & obsequium. Dico, detractasse eos comparere; nam quod Mauritius, Cæsaris favore Septemvir, aliique pauci Legatos aliquando miserint, non ad veritatem quærendam, sed ad expostulandum, protestandum, & tegenda Belli seditiosi consilia factum constat. Quæstio igitur magni momenti hic se offert, an jure negarint Concilio præsentiam & obsequium?

224. At sine causa. Dico absolute & cum omni veritate, nullam excusationem idoneam eos contumaciæ suæ posse prætendere. Nam Concilium fuit *Generale & legitimum*, cui omnes Christianæ mentes debent obsequium. Vel quid tandem illi deesse potuit? Indictum fuit per totum orbem Christianum, & quidem ab eo, ad quem de jure & consuetudine perpetua id muneris pertinet, nempe a Romano Pontifice, cui in persona Petri Christus Oves suas tanquam supremo in terris Pastori pascendas tradidit, cum potestate solvendi & ligandi, ac clavibus, evidentibus potestatis argumentis. Ne-

225. Convocatum legitime. que alia in Ecclesia Dei consuetudo unquam fuit, ut *cap.* 1. *quæst.* 2. demonstratum dedimus: ubi decisum, *ad quem pertineat convocare Concilia Generalia.* Et, si requirant Novatores, ut ab Imperatore indicatur, (quod tamen ibidem ostendimus non requiri) summa voluntate Imperatorum est indictum continuatumque.

Vocati sunt omnes, qui vocari debent cum jure suffragii, omnes videlicet per orbem Christianum Episcopi, quos tanquam majores Pastores Apostolus monet attendere universo gregi, quosque Spiritus S. posuit tanquam Præsides regere Ecclesiam Dei. Vide hanc quæstionem decisam atque probatam

cap.

cap. 1. quæst. 4. ubi expensum, *quinam sint vocandi ad Concilium Generale.* Et, si Protestantes prætendant, etiam se debuisse vocari, vocati sunt: & quidem sæpe, missis tot litteris, tot quaqua versum Legatis, data fide publica plenæ securitatis & libertatis, eo modo & tenore, quo ipsi voluerant.

At suffragium etiam decisivum dandum fuerat Doctoribus Protestanticis. Quo Jure? Nunquam id datum Parochis & Doctoribus privatis. An non omnes Hæretici, a primis etiam Conciliis damnati, potuissent istud objicere? An propterea non fuerunt legitima Concilia? Jure Divino, more & instituto Majorum Concilium Episcoporum est, horum nemini negatum suffragium. An novum & in Ecclesia Dei inauditum Concilium celebrandum fuit? Quid hoc aliud est, quam formam omnium Conciliorum tollere? *Vide Cap. 1. quæst. 4.* 226. Lutheranis nullum debebatur suffragium.

Sed Pontifex, inquiunt, præsidere non debuit, cum ipse de Ecclesiæ corruptela fuerit accusatus. Sedere neminem oportet ut partem litigantem simul & ut judicem. Subsistamus paulisper. Hoc idem dicere potuisset Arius, cum in Concilio Nicæno sederet Alexander Episcopus Alexandrinus, & quidem ut Judex, cum quo de fide litigabat. Hoc dicere posset Nestorius contra Synodum Ephesinam, cui præsidet Cyrillus, licet altera litigantium pars esset. Hoc dicere potuissent eodem jure Eutyches & Dioscorus contra Synodum Chalcedonensem, cui per Legatos præsidet Leo I. Pontifex: cum tota causa inter Leonem & Dioscorum versaretur. An non hoc idem dicere possunt omnes ab omni retro ætate in Conciliis, quibus semper vel per se vel per alios præsederunt summi Pontifices, damnati hæretici, qui semper Ecclesiam ejusque antistites postularunt corruptelæ? An propterea nullum legitimum celebratum Concilium? An a possessione sua, & sacris asserta litteris, & tot sæculorum usu firmata, Papa deturbandus? Neque verum est, agendum tunc fuisse de privata Pontificis causa. De fide, de Religione & publica Ecclesiæ causa tractandum fuit. Quod vero dicunt, non debere eundem Judicem esse & partem, locum habet in privatis hominibus, non vero in Principe supremo; quamdiu non declaratur vel legitime judicatur potestate sua excidisse. Hic enim non desinit esse judex, quamvis cum ipso litigetur. Et hinc a Principe male informato ad eundem melius informandum appellari quandoque solet. Certe cum Sixtus III. de adulterio fuisset accusatus, in Concilio, quod Imperator indixerat, nemo ausus est ipsius causam discutere, donec ipse Pontifex jussit. In Concilio vero Romano sub Symmacho omnes Episcopi dixerunt, Concilium non potuisse indici, nisi a Pontifice, licet ipse sit accusatus. Deinde orbe toto notæ erant Protestantium accusationes, tot Præconum clamoribus, tot famosis libellis in publicum sparsæ. Judicavit de his non tantum Papa sed senatus universæ Ecclesiæ, & quidem omnino libere. 227. Præsidere debuit Papa.

Libere, inquam; falsum quippe prorsus est, Concilium non fuisse libe- 228. Libertas Concilii.

rum. Quisquis Historiam Concilii legerit, quam Pallavicinus edidit, fide summa, & eruditione singulari, passim oculis subjiciet, quanta libertate Patres sint locuti, quæcunque visa sunt, ac sententias suas atque suffragia tulerint, ne quidem aulæ Romanæ parcentes, sed Pontificum gratias restringentes: Data a Paulo III. Concilio libertate, tribunalia etiam Romana curiamque reformandi, statuendique, quæ ad communem Ecclesiæ statum opportuna viderentur. Certe nec unicum dogma, neque unica lex disciplinæ in privatam rem Pontificum est firmata. Argumento vel illud sit, quod, licet ex decem Patrum partibus novem convenirent in statuenda prærogativa Romani Rontificis supra Concilium, quia tamen pauci Galli cum asseclarum modicissimo numero reclamarunt, Pontifex minime institerit, ut ea decisio firmaretur. Ipsa urbs, qua Concilium est celebratum, non Pontifici, sed Imperatori erat obnoxia, oratoribus omnium Nationum Orthodoxarum, quæcunque libuit, proponentibus & objicientibus.

229. Dissidia non obsunt Concilio.

Orta quidem est ex hac ipsa tot Legatorum Nationumque frequentia & libertate non raro dissensio, non quidem quoad Fidei dogmata, sed quoad sedendi prærogativas, titulos, ac etiam disciplinæ reformationes, quas Principes sæpius juribus suis atque Privilegiis pugnantes crediderant. Sed qui ejusmodi dissidia a tanto orbis senatu exclusa voluerit, mundo exeat necesse est, ut Angelorum intersit Synodo. Sique, propter incidentes in tanto loquendi proponendique libertate discordias, quis hoc Concilium minus æstimandum existimet, prima etiam Oecumenica Ecclesiæ Concilia abjiciat; cum erudito cuivis sit exploratum, ne sextam quidem discordiarum rixarumque partem contigisse in Concil. Trid. quæ vel in sola Synodo Ephesina aut Chalcedonensi exarserant. Dissidia illa sunt testimonia plenæ libertatis.

Sed ex sola Sacra Scriptura, inquiunt, ferendæ erant sententiæ, non ex traditionibus & Canonibus, neque ad pluralitatem suffragiorum. *Resp.* Concilium, antequam ad alia progrederetur, definivit, quænam Scripturæ pro verbo Dei sint habendæ: atque ex iis conclusiones suas deduxit dogmaticas. Ut vero *Traditiones* Divinæ, Apostolicæ & Ecclesiasticæ, etiam antiquissimæ, abjiciantur, postulatum est iniquissimum, & plane impium, atque ipsi etiam Sacræ Scripturæ, veteris ac novi Testamenti contrarium; utpote quæ patentibus adeo verbis nobis præcipit, tenere traditiones. An totam antiquitatem, Concilia, Patres, ipsumque Divinissimum Domini verbum abjiciamus? Audiant Sectarii, qui sacra spernunt oracula, quid jus civile *Leg. nemo 4. C. de summa Trinit. & Fide Cath.* Imperiali edicto sanciat: *Injuriam facit Reverendissimæ Synodi judicio, si quis semel judicata, ac recte disposita revolvere & publice disputare contenderit.* Constat autem, Concilia Oecumenica frequenter usa esse sacris traditionibus, & in Synodo Generali VII. definitum esse, traditiones non scriptas esse recipiendas. Idem dicendum de Sacris Canonibus. Cur enim veneranda Patrum decreta repudiemus? Quod vero exigant

exigant non ad pluralitatem suffragiorum ferri sententias, non tantum est contra morem Majorum & consuetudinem totius antiquitatis, omniumque Conciliorum, sed etiam contra finem eorundem. Quomodo enim fieri potest, ut deveniatur aliquando ad finem controversiarum (qui est finis Conciliorum) nisi valeant plura suffragia? Cum enim utraque pars porferat scripturarum testimonia, quomodo potest cognosci, quæ sit Concilii sententia, nisi colligantur suffragia, & plurium sententia valeat?

At in Germania oportuit cogi Synodum, *ut*, docente Cypriano, *illic lites judicentur, ubi exortæ sunt*. Audio: & audio vocem toti antiquitati peregrinam. Erravit vetustas: Errarunt prima Ecclesiæ Orthodoxæ Concilia. Alexandriæ in Ægypto enata est Ariana hæresis, cur Nicææ in Bithynia est damnata? Constantinopoli prorupit Nestoriana impietas: cur Ephesi proscripta? In Europa exorta est causa Eutychis: cur in Asia judicata? Africam afflavit Donati virus: ut quid Romæ a Melchiade quæsitum remedium? In Thracia exortus Iconoclastarum furor: cur non ibidem, sed Romæ & Nicææ profligatus? Ipsi errarunt Apostoli, dum controversiam de legalibus, Antiochiæ exortam, non Antiochiæ, sed in Concilio Jerosolymis congregato, judicarunt. Deinde Tridentum, Nationum commeatui opportunum, urbs est Germaniæ, Germani Juris, pars Tyrolis, quæ utique Provincia est Germaniæ. Nunquid? Wittembergæ celebrari debuit Concilium, cui Lutherus præsideret? Quod idem fuisset, ac, si Ariani postulassent, Synodum congregari Alexandriæ, cui Arius præsideret. Voluit Cyprianus, ut *privatæ* lites judicentur, ubi exortæ sunt, non vero publicæ, ad Fidem pertinentes, & Ecclesiam totam concernentes. 230. Neque propter locum possunt Concilium rejicere.

Sed neque dici potest, ex hominibus ignorantibus Concilium illud esse conflatum, aut causam leviter duntaxat, minus perpensis rerum momentis, discussam. Nam viri erant, doctrina, eruditione, prudentia, judicio, toto orbe clarissimi, ex omnibus Nationibus Orthodoxis selecti. Neque leviter duntaxat librata sunt rerum pondera, sed summa accuratione, industria, studio: adeo quidem, ut sæpe de uno vel altero vocabulo addendo, demendo, immutando, tempore haud modico fuerit deliberatum. Neque quis dixerit, decisiones non esse conformes Verbo Dei. Nam hoc gratis omnino & absque omni probatione objicitur. Quæ tandem, quæso! cum Verbo Dei contrarietas? An non hoc ipsum eodem jure, hoc est, nullo, dicere potuissent omnes Hæretici, ab omnibus retro Conciliis damnati? Nullum dogma definitum, quod Verbo Dei non sit revelatum, assistente illo ipso Spiritu, qui secundum promissiones Evangelicas Ecclesiæ suæ suggerit omnia, omnemque docet veritatem. Venissent Protestantes (ut ter invitati fuerant a Concilio cum plenissima Fide publica omnis securitatis, nominatim Sessione 13. 15. & 18.) venissent, inquam, & proposuissent sua, si quæ habent, scripturæ testimonia. Cur lucem fugerunt? Cur Legati illi, qui 231. Neque propter viros congregatos.

ante Bellum Mauritianum Tridentum advenerant, non produxerunt textus Scripturæ? Cur tantum ad exprobrandum & expostulandum accesserunt? Non est, non est profecto hæc indoles mentis, veritatem quærentis, sed aversantis, turbulenti, pervicaciam suam, ex malignis præjudiciis conceptam, nimium amantis.

232. Quoad dogmata ubique a Catholicis receptum.

Opponent fortassis adhuc, Conc. Trid. nequidem in omnibus Catholicis Regnis ac Provinciis esse receptum, ut in Gallia, Helvetia &c. Quis ergo vitio vertet Lutheranæ aut Calvinianæ professionis hominibus, si nihil sibi cum illo commune esse velint? ℞. Tridentinum quoad doctrinam & dogmata Fidei ab omnibus Catholicis ubique gentium esse receptum. Protestantes vero quoad ista potissimum eidem contradicunt. Deinde etiam quoad reformationem disciplinæ plerisque in provinciis Catholicis est receptum, ut supra memoravimus: Deberetque (seclusa speciali ac gravi causa) ab omnibus recipi & observari, si Legislator absolute urgeret: neque enim in potestate est subditorum, legem acceptare vel recusare pro arbitrio. Sed indulgendum quandoque aliquid infirmitati Filiorum prudenter censet pia Mater Ecclesia, ne, quod remedium esse debuerat, magis irritet morbum, stomacho debili non concoquente solidiorem cibum.

233. An & quomodo receptum in Gallia.

Ex Gallia cum Cardinale Lotharingo & Oratoribus Regis successive Concilio interfuerunt Prælati 26. omnesque, qui sub finem aderant, subscripsere. Neque ullus ex Catholicis Gallis ullum unquam dogma, in Tridentino assertum, vocavit in dubium. Ut autem quoad correctionem etiam disciplinæ universim induceretur, a Catharina Medicæa Caroli IX. tutelam tunc gerente, impetrari non potuit: tum quod Hugonottos metueret, nolletque irritare: tum quod vetuisset Concilium, ne Regularium sacerdotia in commendas traderentur: qua ratione Rex plurimos viros primarios sibi devinciebat, quorum opera in illis maxime Hugonotticis procellis indigebat. Quam ob causam Cancellarius non est veritus Pontificis Nuntio dicere, Cardinalem Lotharingum, postquam sibi ventrem oppleverat, velle aliis jejunium præscribere. Querebatur etiam Ferrerius Galliæ ad Concilium Legatus, in Sessione XXIV. sancitum fuisse, ut Episcoporum causæ cognoscerentur Romæ; quod pugnare dicebat cum Privilegiis Galliæ de non evocandis causis e Regno. Certum nihilominus est, magnam etiam in Gallia de Concilio conceptam æstimationem. Audiri hac super re meretur Sfortia Pallavicinus, scriptorum Histor. Conc. Trid. facile Princeps.

234. Pallavicini testimonium.

Satis incomperto mihi est, ait ille *lib.* 24. *Cap.* 10. *n.* 15. *per universam Christianam Rempublicam, per Galliam præsertim, summam de illo* (Concilio) *existimationem fuisse diffusam: & primo quidem Decreta doctrinæ adorata illic fuere tanquam Sacro-sancta ab universis Catholicis: dein, quanquam disciplinæ Decreta in difficultatem offenderent, propterea quod aliqui ex concilio & ex Senatu ea quasi detrimentosa Privilegiis Regis & Ecclesiæ Gallicanæ depinxerant, tamen Episcopi in Synodis Pro-*

vin-

vincialibus illa pro virili sunt imitati; & per hanc imitationem Ecclesia in Gallia ultra modum meliorem in formam redacta est. Et multis post Concilium annis elapsis magnus Galliæ Rex Henricus IV. jure jurando spopondit Clementi VIII. Pont. Max. omnem a se operam navatum iri, ut Concilium suis in Regnis integre reciperetur: ad quod animum non induxisset generosus & tunc victor Princeps, si eas Synodi sanctiones injustas, aut noxias existimasset. Addit deinde, Ossatum Cardinalem Galliarum Regis Ministrum scripsisse eidem Regi, Tridentinam Synodum displicere in Gallia duobus hominum generibus, ac primo quidem cunctis hæreticis, qui ab omni Concilio abhorreant, deinde iis, quibus grave accidebat, interdici sibi Sacerdotia, natura sua insociabilia, cum abusibus vetitis a Concilio: nihil a se repertum, quod authoritati Regiæ adversaretur; plurimum in eo esse, quod faveret, nihil, quod officeret Ecclesiæ Gallicanæ: *Nisi quis fortasse crederet, simonias, aliaque vitia & corruptelas esse Ecclesiæ Gallicanæ Privilegia.* Eundemque sensum fuisse Cardinalium Perronii & Richelii, acceptationem Concilii in publicis Galliæ conventibus urgentium.

At sit, quædam disciplinæ Decreta visa fuisse severa nimium infirmioribus quibusdam animis, quid inde aliud conficitur, nisi valide os obstrui Protestantibus, de disciplinæ laxitate & corruptela non raro querelantibus? Non quod severiorem ipsi ament disciplinam, aut eandem exoptent, sed ut Catholicis exprobrent. Cæterum, ut sæpius memoratum, nullus Orthodoxorum in toto orbe fuit, qui doctrinam dogmaticam, a Tridentino traditam, non illico cum summa veneratione exceperit. Cur non idem consilium iniere Acatholici? Quam tantæ contumaciæ excusationem possunt obtendere?

Dicere non possunt, tractatas non fuisse in Concilio illas materias, quas tractari oportuit, aut quæ cum illis fuerant controversæ. Nam more Majorum edita principio a Synodo professione Fidei, tanquam basis & fundamen agendorum proposita est Sacra Scriptura: enumerati, profundæ vetustatis exemplo, libri Veteris ac Novi Testamenti singuli. Atque ut ne quidem de verbis, propter varias editiones, posset esse contentio, approbata, communi usu jam prius recepta, e Græcis & Hebraicis translatio. Tum de originali peccato, & naturæ corruptæ miseriis demonstrata Orthodoxa veritas. Ad justificationis naturam, causas, effectus ac proprietates exponendas promota Divina prorsus doctrina, ad confusionem veterum recentiumque hæresum. 235. Epitome actorum in Concilio.

De SS. Sacramentis tractatum deinceps, ac primo quidem de omnibus, tum vero de singulis, distincte, ordinate, Christiane, divinissime. Ostensa institutio, indoles, materia, forma, vis atque efficacia SS. horum Mysteriorum, cœlestiumque charismatum. De SS. Missæ sacrificio, & communione sub utraque specie, parvulorumque, proposita dein opportune doctrina, discussa diligenter, definita orthodoxe. Subjuncta denique saluberrima dog-

gmata de Indulgentiis, Purgatorio, veneratione & invocatione Sanctorum, sacris Imaginibus & reliquiis. Hæcque omnia tam sapienter, dilucide, sanctequе ad verbi Divini amussim sunt acta, ut ex Divino promisso a Spiritu S. omnem docente veritatem, suggesta atque dictata esse nemini sapientum possit esse dubium.

Sed non tantum digito Dei demonstrata sunt dogmata sanctæ Fidei, cultusque Divini Religio, sed abusus etiam sublati: eliminata omnis superstitio, quæstus turpis irreverentia. Sacratissimum Missæ sacrificium a privatis, profanisque domibus ad Domini sacraria revocatum, interdictumque vagis ac criminosis Mystis. Exesse jussi e domo Domini molliores cantus, garritus, profana commercia, abolitis quibusdam, quæ scandalo potius erant, Matrimonii impedimentis; novum sancitum saluberrimum, maximeque ad tollendos gravissimos abusus necessarium, quo videlicet clandestina connubia sunt irritata.

Quot alia ad vindicandam revocandamque disciplinam concepta decreta! Eligendi ad Ecclesiastica Officia, non ambitione aut avaritia turgidi, sed probitate, virtute, doctrina præstantes, prodesse magis dilectis oviculis, quam præesse satagentes, præbito iisdem frequentius & curatius verbi Divini salubri pabulo. Episcopi aliique animarum Pastores, interdicta evagandi licentia, gregi suo adesse atque cura vigili jussi attendere. Quid salubrius? Quid æquius? Quid Pastorum muneri, quid Ovium securitati, integritati, saluti convenientius?

Circumscripta Privilegia, quæ in abusum aut male vivendi, aut male docendi alicubi degeneraverant. Ab avaritiæ ac Simoniæ sordibus expurgatum Sacerdotium: Sacramenta gratis conferri jussa: omnis sacrorum nundinatio severe damnata: propulsati penitus ab Ecclesia circulatores, injussi Indulgentiarum diribitores, & sordidi eleemosynarum quæstores; Ut proin nihil amplius sit, quod in hac parte Protestantes possint conqueri, aut desiderare ab Ecclesia.

Et quot alia ad Divini Numinis cultum, ad animarum proventum, ad nitorem sacrorum, ad immortale Ecclesiæ decus decreta sunt condita? Divino prope consilio proscripta perniciosa illa Beneficiorum coacervatio, ut & avaritia coërceatur, & suis Pastores Ovibus adesse queant. Provinciales in stata tempora restitutæ Synodi; Visitatorum dilatata diligentia, & restricta cupiditas. Vel invito etiam Rectore matricis Ecclesiæ erigi jussa curata sacerdotia, ubi populi exposcit salus. Traditæ Ministris Ecclesiæ vivendi, pascendique leges. Atque ut a prima mox ætate virtute imbuantur & doctrina, qui in sortem Domini vocantur, commendata Episcopis virtutum scientiarumque seminaria, in florentes satus, amplamque sementem surrectura.

236. Nihil ultra desiderare

Quid amplius? desiderare quid amplius potestis, quicunque supremo huic sanctissimoque Ecclesiæ Senatui negatis obsequium? Censuris Ecclesiasticis,

flicis,

sticis, ac præsertim excommunicationibus modum poni? Est positus. Primæ judiciorum instantiæ eum locum designari, ubi lites sunt ortæ? Est designatus. Reformari Clerum, tolli concubinatus, quæsturas, negotiationes, profana commercia, scandala? Sunt sublata. Dirimi controversias Fidei, recens exortas? Sunt diremptæ, judicio maturo, diligentia magna, Fide integerrima: & a quot quantisque viris ex omni genere & natione! a Germanis, Italis, Gallis, Hispanis, Hungaris, Bohemis, Angiis, Hibernis, Lusitanis, Polonis, Suecis, Belgis, Moravis, Croatis, Illyricis, Græcis; a Cardinalibus, Patriarchis, Archi-Episcopis, Episcopis, Oratoribus, Abbatibus, Generalibus Ordinum, Procuratoribus, Theologis, Jurisconsultis ac Doctoribus, doctrina eruditissimis, ingenio perspicacissimis, pietate religiosissimis, vita integerrimis, usu rerum & experientia peritissimis. possunt Protestantes.

Quid ergo desideratis amplius? Concilium indixit, eique per Legatos præsedit, qui, suffragante sacra pagina, atque ex usu & instituto Majorum indicere ac præsidere debuit. Convocati sunt, cum jure suffragii, ex omni orbe Christiano, quos *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*, omnium etiam vetustissimarum in Ecclesia Synodorum exemplo. Discussa omnia summa industria, librata Protestantium argumenta, dictæ sententiæ maxima libertate, nihil dissimulatum, singula omnium vulnera detecta, summa contentione certatum, ut robustiores veritatis nervi studiosius atque accuratius explorarentur. Quid igitur concludendum aliud, nisi inanes omnino & frivolas esse excusationes illas, quas obtendunt Protestantes, quod ad Concilium venire noluerint, ejusque saluberrimis Sanctionibus parere adhucdum detrectent?

§. XIII.

De Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. 237.

Pius IV. Pontifex maximus severe, ut supra memoratum, prohibuerat, ne quis glossas, aut interpretationes Concilii Tridentini facere præsumat, sibi soli reservata interpretationis potestate. Postea tamen, cum 238.
varia dubia inciderent, idem Pontifex instituit Congregationem octo Cardinalium, quibus eam curam committebat, ut observantiæ decretorum intenderent, & si dubium aliquod aut difficultas occurreret, ad Pontificem referrent. Pius V. deinde Sixtusque V. eidem congregationi potestatem fecerant, decidendi controversias, Synodumque interpretandi quoad decreta morum, sibi reservatis iis, quæ spectant ad dogmata. Instituta Congregatio.

Quæri autem hic solet, quam authoritatem habeant *Declarationes* Congregationis Cardinalium, an scilicet sint interpretationes *authenticæ*, & sic habeant vim legis Ecclesiasticæ? Negant auctores non pauci, cum Sanchez *libr.* 8. *de Matrim. disp.* 2. *n.* 10. Laymann *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 7. Diana, Bonacinna, Vega, Pelliz &c. Affirmant vero Barbosa *l.* 1. *Jur. Eccles. c.* 4. *n.* 8. Pignatelli *tom.* 1. *consult.* 86. *n.* 19. Fagnanus, Lezana, Salas, multique alii.

Ter-

239. Declarationes Cardinalium Comprehensivæ habent vim legis.

Tertia ac melior sententia, inter utramque quasi media, discrimen facit inter declarationes *Comprehensivas* & *Extensivas*. Comprehensivæ dicuntur, quæ comprehenduntur in verbis Concilii proprie intellectis, seu, sunt secundum propriam & communi usu receptam significationem, quam habent verba Concilii. Et de his declarationibus docent cum Cardinale de Luca *in annot. ad Concil. Trid. disc. 1. n. 17.* Gobat, Engel, Wiestner, Reiffenstuel, Schmalzgrueber, Pichler &c. quod sint interpretationes authenticæ, adeoque habeant vim legis.

Probatur.

Ratio est 1. Quia ab ipso Papa Congregationi data est potestas interpretandi Concilium. Quod autem quis facit per alium, perinde est, acsi faciat per se ipsum. 2. Quia juxta Constitutionem Sixti V. declarationes istæ in rebus dubiis non fiunt, nisi consulto prius Pontifice, &, ut Gregorius XIV. statuit, litteris expresso nomine Pontificis. Ergo non minus habent authoritatem Legalem, quam responsa Jurisconsultorum, quibus Justinianus dedit olim authoritatem interpretandi Leges. Atque hinc Rota Romana has declarationes accurate observat, relictis etiam propriis Rotæ decisionibus, si sint contrariæ, ut testantur Barbosa *l. 1. Jur. Eccles. c. 4. n. 8.* Fagnanus, de Luca &c. & plane per se patere videtur, Cardinalibus illis majorem potestatem esse concessam, quam privatis tantum Doctoribus, quorum interpretatio non est authentica, sed doctrinalis tantum.

240. Solvuntur objectiones.

Neque dicas, quod illæ declarationes non fiant modo præceptivo vel prohibitivo, neque debito modo promulgentur. Nam verbum *censendi*, quo Cardinales uti solent, (*censuit congregatio*) juridice hic idem significat, ac authentice declarare. Neque opus est, ut interpretationes specialiter promulgentur: cum enim non faciant jus novum, sed tantum declarent jus antiquum Concilii Tridentini, retrotrahuntur ad tempus latæ legis, seu habiti Concilii: Unde decreta Concilii sic accipiuntur, ac si jam initio cum hac declaratione essent lata & promulgata. Unde neque requiritur, ut tempus & locus factæ declarationis exprimatur. Sed tantum opus est,

241. Tria requisita, ut sint authenticæ.

ut sint *comprehensivæ*, & in *forma debita* exhibeantur, hoc est Sigillo Congregationis munitæ, & a Cardinale Præfecto ac Secretario subscriptæ, ut ordinavit Urbanus VIII. ac insuper *nomen Pontificis* exprimentes, ut voluit Gregorius XIV. *Card. de Luca l. c.* propter defectum harum trium conditionum multæ non sunt authenticæ, adeoque vim legalem non habent.

242. Extensivæ sunt tantum doctrinales.

Sic declarationes *Extensivæ*, quæ nempe ultra id, quod verba Concilii proprie ac secundum sensum communem accepta significant, egrediuntur, aliquid concedendo, dispensando, disponendo, non sunt *authenticæ*, sed tantum *doctrinales*, quæ vim legis non habent; quia non ad extensionem instituta est Congregatio, sed ad interpretationem. Aliud esset, si fierent ex speciali mandato Papæ, & legitime promulgarentur: ut quandoque factum est.

Ex quo cadit etiam objectio, quam hic aliqui formant, quod scilicet Ecclesia

clesia perturbaretur nimia legum multitudine, si declarationes illæ, sæpe inter se contrariæ, aut revocatæ, vim legis haberent. Nam *comprehensivæ, in forma debita consulto prius Pontifice* emanantes, non sunt nimis multæ, neque inter se re ipsa contrariæ, aut revocatæ. Si tamen aliquando re ipsa ita essent contrariæ, ut combinari non possent, posteriores derogarent prioribus, sicut in aliis legibus contrariis aut revocatis contingit.

Cæterum ista Congregatio, quæ ex meris constat Cardinalibus, excepto Secretario, qui est Prælatus inferior, ut olim fuit Fagnanus, habetur singulis hebdomadis, aut saltem bis in mense prout negotia exigunt, & quidem die Sabbati in palatio Apostolico, & aliquando etiam coram ipso Pontifice.

APPENDIX.

De Conciliis Generalibus Reprobatis, & partim Approbatis, partim Reprobatis.

SUMMARIUM.

Generalia Reprobata.

1. *Antiochenum Arianorum.*
2. *Mediolanense Arianorum.*
3. *Ariminense Arianorum.*
4. *Ephesinum II. Eutychianorum.*
5. *Constantinopolitanum sub Leone Isaurico Iconoclastarum.*
6. *Constantinopolitanum sub Copronymo Iconoclastarum.*
7. *Pisanum II. Schismaticorum.*
8. *Wittembergense Lutheranorum, cui addi potest Dordracense Calvinistarum.*

Generalia partim Approbata partim Reprobata.

9. *Sardicense, Catholicorum & Arianorum.*
10. *Sirmiense Arianorum. Exhibita duplex formula, quarum uni subscripsit Liberius.*
11. *Trullanum Græcorum.*
12. *Francofordiense Germanorum & Gallorum.*
13. *Constantiense.*
14. *Basileense.*
15. *Pisanum I. nec manifeste probatum, nec manifeste improbatum.*

De his equidem sparsim jam tractatum est, & de aliquibus, ut Constantiensi, Basileensi &c. ex professo; non ingratum tamen lectori fore existimo, si hic illa brevissime sub unum velut aspectum ponam: licet aliqua alias jam dicta sit necesse repetere.

Igitur Cardinalis Bellarminus *de Concil. & Eccles. l.* 1. Concilia Generalia dividit in *approbata*, *reprobata*, *partim approbata*, *partim reprobata*. I. Generalia Reprobata. Antiochenum.

Inter *reprobata* ponit octo: nempe *Antiochenum*, in quo tempore Constantii Imperatoris Ariani anno 345. damnatus & depositus est ab Episcopatu Alexandrino S. Athanasius, & via patefacta ad eversionem Concilii Nicæni. In Editione Veneta Coleti ponitur hoc Conciliabulum ad annum 341.

2. Mediolanense. Alterum est *Mediolanense* plus quam 300. Episcoporum sub eodem Imperatore Constantio, in quo omnia per vim Arianorum, ac præsertim Ursacii & Valentis, relapsorum, ipsiusque Constantii, præsentis, acta sunt; damnatusque rursus Athanasius. Cui damnationi cum subscribere nollet Liberius Papa, in exilium pulsus est, anno 355. una cum Eusebio Vercellensi, Lucifero Calaritano, aliisque Episcopis.

3. Ariminense. Tertium ejusdem tempore anno 363. *Ariminense*: in quo 600. Episcopi ex Oriente & Occidente convenerant. Ac vox ὁμοούσιος seu *consubstantialis* ex Symbolo Nicæno expuncta fuit, stupente mundo & ingemiscente, ut ait S. Hieronymus, se Arianum esse. Reprobatum autem est hoc Conciliabulum a Damaso, summo Pontifice. Bene autem distinguendum est hoc Secundum Ariminense Concilium a Primo Ariminensi, quatuor annis prius habito a 400. Episcopis, quod Catholicum fuit, & explosa Sirmiensis Ariani Conciliabuli confessione, Arianos cum Ursacio & Valente præsentibus condemnavit. Hoc tamen Ariminense Concilium Catholicum fraude Arianorum obscuratum est, dum Conciliabulum suum hæreticum sub nomine Ariminensis Concilii ubique divulgarunt; sicut ante cum Sardicensi fecerant.

4. Ephesinum II. Quartum *Ephesinum Secundum* anno 449. tempore Theodosii Junioris: in quo dominabatur impius Dioscorus Patriarcha Alexandrinus, hæresis Eutychianæ Patronus. Et quia Eutychianorum factione in hac Synodo occisus est S. Flavianus Patriarcha Constantinopolitanus, Legati Romani Pontificis pulsi, omniaque perturbate ac per vim agebantur: veteres hanc Synodum *prædatoriam* appellarunt.

5. Constantinopolitanum sub Leone Isaurico. Quintum est Concilium Constantinopolitanum, sub *Leone Isaurico* contra sacras Imagines anno 730. habitum, nullo præsente Patriarcha, excepto S. Germano, qui sede Constantinopolitana pulsus est, quia impiis Iconomachorum decretis consentire noluit.

6. Sub Copronymo. Sextum est Constantinopolitanum, sub *Constantino Copronymo*, Leonis Filio, anno 755. in quo 338. Episcopi statuerunt, abolendas esse sacras Christi & Sanctorum Imagines. Ex Patriarchis autem nullus aderat, excepto Pseudo-Episcopo Constantinopolitano. Hoc Synedrion sub nomine Concilii Generalis sæpe citant hodierni hæretici, quando contra sacras Imagines insurgunt, illudque multum dilaudant; non attendentes, in pluribus aliis ipsis esse contrarium: dum e. g. anathema dicit omnibus, qui rejecerint intercessionem B. V. & aliorum Sanctorum.

7. Pisanum II. Septimum Generale, sed reprobatum a Concilio Lateranensi sub Julio II. Bellarminus ponit *Concilium Pisanum II.* anno. 1511. congregatum ab Imperatore & Rege Galliæ ac aliquot Cardinalibus.

8. Wittembergense. Octavum denique in hac classe ponit *Wittembergense*, in quo 300. Pastores Præside Luthero convenerant, anno 1536. cui addi posset Synodus *Dordracena* anno 1618. a Calvinistis celebrata, ad componenda dissidia inter Gomaristas & Arminianos in Hollandia exorta. Ve-

Verum hæc non ſunt nominanda Concilia, ſed Conciliabula: utpote quæ a Sede Apoſtolica neque indicta, neque congregata, neque gubernata neque approbata, ſed ex integro reprobata fuerunt. Neque proprie dici poſſunt *Generalia*, utpote quibus, præter alia, Caput deerat.

Partim approbata, partim reprobata, numerantur a Bellarmino ſex. Primum eſt *Sardicenſe* anno 351. tempore Julii I. & Conſtantii celebratum: In quo 300. Epiſcopi Occidentales Fidem Catholicam & Concilium Nicænum confirmarunt (unde hoc Concilium Sardicenſe tanquam complementum Nicæni eſt conſideratum, & etiam aliquando ſub Nicæni nomine citabatur) Epicopi vero Orientales 76. cum nollent communicare cum Athanaſio, Sardica digreſſi Fidei formulam Semi-Arianam conſcripſerunt: In qua Chriſtum Deum, ante omnia ſæcula ex Patre genitum profeſſi ſunt, non tamen *conſubſtantialem*. Quia autem Arianum hoc Conciliabulum non Sardicæ, ſed Philippis in Thracia eſt habitum, ideo forte melius ab aliis Concilium Sardicenſe inter Generalia ex integro approbata collocatur, nempe ut omnino diſtinctum ab illo Semi-Ariano, quod falſo Sardicenſis Concilii nomen aſſumpſit. 9. Partim approbata, partim reprobata. Sardicenſe.

Alterum eſt *Sirmienſe*, Sirmii nempe in Pannonia celebratum, quinquennio poſt Sardicenſe. In illo ab Arianis Epiſcopis duplex Fidei formula eſt conſcripta: una, quæ poſitive nihil contra Fidem continebat. Et huic ſubſcripſit Liberius Papa, ærumnis & calamitatibus Exilii preſſus, atque cum aliquibus Arianis Epiſcopis, Catholicos ſe ſimulantibus, communicavit, conſenſitque etiam in depoſitionem Athanaſii, gravium criminum accuſati. Altera formula plane Ariana fuit, aſſerens, Patrem Majorem eſſe Filio, honore, dignitate ac Deitate: a voce vero *Conſubſtantialis* abſtinendum eſſe, eo quod de illa nihil ſcriptum ſit in ſacris litteris (*Ecce dogma Arianum, nihil credendum, quod non ſit expreſſum in S. Scriptura*) In hoc Conciliabulo Sirmienſi ſuccubuit ille tot palmarum heros, totque Conciliorum Præſes fortiſſimus, magnus Oſius, Cordubenſis in Hiſpania Epiſcopus, prope jam centenarius, dum infelix, per vim & tormenta ab Arianis impulſus, ſecundæ eorum formulæ, plane impiæ, ſubſcripſit, & Arianis Epiſcopis Sacrorum communione ſociatus eſt. Reſipuit tamen ante mortem, damnata Ariana hæreſi, de plagis ac vi ſibi illata conqueſtus. Ut tamen Athanaſium damnaret, neque in lapſu illo ſuo adduci potuit. 10. Sirmienſe.

Tertium eſt Concilium *Trullanum*, quod Balſamon *quini-ſextum* appellat: quia nec eſt quintum nec ſextum, ſed ex utroque Canones (ante non editos) collegit, & plures ex ſuo addidit; ut adeo 102. Canones Trullani prodirent. Dictum eſt autem *Trullanum*: quia aliquot annis poſt ſextam Synodum Generalem aliqui Epiſcopi in palatio, quod *Trullum* vocabatur, Conſtantinopoli convenerant, & dictos Canones ediderunt, nec Pontifice nec ejus Legatis præſentibus. Unde etiam Sergius Papa tanquam erra- 11. Trullanum.

ticam Synodum reprobavit. Quare Canones isti per se non habent vim legis. Aliqui tamen postea approbati & recepti sunt a Pontifice aut legitimis Conciliis: sic Canon 82. de pingendis sacris Imaginibus receptus est ab Adriano I. & Synodo VII.

12. Francofordiense. Quartum est *Francofordiense* anno 794. celebratum sub Carolo M. Hoc Concilium, in quantum ex errore damnavit septimam Synodum reprobavit Adrianus I. in quantum vero definivit, Christum non esse Filium Dei adoptivum, illud approbavit.

13. Constantiense. Quintum in hac Classe Bellarminus collocat *Constantiense*, Patrum ferme 1000, & inter eos Episcoporum ultra 300. frequentia celebratum ab anno 1414. usque ad 1418. adnitente maxime Sigismundo Imperatore, ad tollendum Schisma inter Gregorium XII. Benedictum XIII, & Joannem XXIII. eorumque adhærentes exortum. Unde, his abdicantibus aut abdicatis, a Concilio electus est Martinus V. Hoc igitur Concilium recipitur a tota Ecclesia quoad Sessiones ultimas, quibus præfuit Martinus V. & quoad ea decreta, quibus damnati sunt Wiclephitæ & Hussitæ. Quoad ea vero, quibus Concilii authoritatem supra Pontificem extollere visum est, reprobatum fuit a Concilio Lateranensi ultimo.

14. Basileense. Ultimum in hac Classe a Bellarmino ponitur *Basileense*, ab anno 1431. usque ad 1449. tum Basileæ, tum Lausannæ continuatum, magnas inter turbas & discordias. Nam, ut supra dictum, legitime quidem cœptum est, sed cum in Eugenium IV. summum Pontificem insurgeret, transtulit hic Concilium primum Ferrariam, deinde Florentiam, septem Episcopis cum uno Cardinale pertinaciter Basileæ ac Lausannæ hærentibus, imo Eugenium deponentibus, ac Amadæum Sabaudiæ Ducem, sub nomine Felicis V. eligentibus. Tandem Nicolao V. Eugenii Successori, tam Concilium illud, quam ipsius Pseudo-Papa, se subjecerunt. Conciliabulum hoc reprobatum fuit in Concilio Lateranensi sub Leone X. Sess. XI. exceptis quibusdam dispositionibus circa Beneficia Ecclesiastica, quas Nicolaus V. approbavit.

15. Pisanum dubium. De Concilio *Pisano I.* in quo anno 1409. depositi sunt Gregorius XII. & Petrus de Luna (qui sub nomine Benedicti XIII. Pontificatum invaserat) electusque Alexander V. dubium est, an sit Generale approbatum, an vero reprobatum. Ratio dubitandi est, quia ex una parte communis ferme est opinio Alexandrum V. in hoc Concilio electum, & Joannem XXIII. qui Alexandro successit (viventibus adhuc Gregorio XII. & Benedicto XIII. in hoc Concilio depositis) fuisse veros Pontifices: alias Borgia non Alexandrum *Sextum*, sed Quintum se nominasset. Contra vero S. Antoninus cum aliis Concilium Pisanum pro illegitimo habet: in quo non sublatum Schisma, sed auctum est. Propter quas causas Bellarminus hoc Concilium vocat, *nec manifeste probatum*, *nec manifeste improbatum.*

